Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Ὑπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ (1917-1963)

Α' ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Γ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ (1919 - 1943)

1. Ἡ ἵδρυσις τῆς Κόμιντερν

Ὅταν οἱ ρῶσοι μπολσεβῖκοι πῆραν τὴν ἐξουσία τὸ 1917, πίστευαν ὅτι τὸ πραξικόπημά τους ἦταν ὁ σπινθῆρας ποὺ θὰ ἄναβε τὴν μεγάλη πυρκαϊὰ τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη. Ὁ Λένιν μάλιστα δικαιολογοῦσε τὴν ἐπανάστασί του στὴν καθυστερημένη καὶ ἀκατάλληλη γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ Ρωσία μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι σκοπός του δὲν ἦταν νὰ δημιουργήση μιὰ σοσιαλιστικὴ κοινωνία στὴν Ρωσία ἀλλὰ νὰ δώση τὸ σύνθημα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Τὸ ἴδιο πίστευαν καὶ οἱ συνεργάτες του καὶ οἱ ὀπαδοί του. Ἦσαν σίγουροι ὅτι μὲ τὴν δική τους ἐπανάστασι θὰ ἐξαπελύετο ἕνα κῦμα ἀλυσσιδωτῶν ἐπαναστατικῶν ἐκρήξεων. Ἄλλωστε μόνον στὴν παγκόσμια ἐπανάστασι ἔβλεπαν καὶ τὴν σωτηρία τῆς δικῆς των ἐπαναστάσεως.

Πράγματι, ἀπὸ τὸ 1917, πολλὲς ἐνδείξεις ἐπέτρεπαν μία προοπτικὴ ἐπαναστατικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς Εὐρώπης. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος, οἱ πολιτικὲς κρίσεις, ἡ ἀνάπτυξις ἑνὸς ἰσχυροῦ ἀντιπολεμικοῦ κινήματος, οἱ στάσεις τῶν στρατιωτῶν σὲ πολλὲς χῶρες, ἔπειθαν τοὺς ρώσους ἡγέτες γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς των. Καὶ ὅμως οἱ ἐλπίδες των διαψεύσθηκαν. Ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις ἀπέμεινε ἀπομονωμένη καὶ ἀναγκάσθηκε σιγὰ - σιγὰ νὰ διαμορφώση ἕνα περίεργο ἰδιόμορφο δῆθεν σοσιαλιστικὸ καθεστὼς γιὰ νὰ ἐπιβιώση. Μία ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀλλαγὲς ποὺ ἀναγκάσθηκαν νὰ κάνουν οἱ μπολσεβῖκοι ἦταν καὶ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ συνθήματος γιὰ μία προσωρινὴ «εἰρηνικὴ συνύπαρξι» τοῦ σοσιαλισμοῦ μὲ τὸν καπιταλισμό.

Παρὰ τὸ σύνθημα αὐτὸ ὅμως, οἱ ρῶσοι κομμουνισταὶ δὲν ἐγκατέλειψαν τὸ σχέδιά τους γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι στὴν ὁποία ἀρχικῶς ἔβλεπαν τὸ μοναδικὸ τρόπο διασώσεως τοῦ καθεστῶτος των καὶ ὕστερα τὸν καλύτερο δρόμο γιὰ τὴν ἰμπεριαλιστικὴ ἐπέκτασι τῆς χώρας τους πρὸς τὴν κοσμοκρατορία.

Τὴν γραμμὴ ὅμως τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τὴ ἐπιβάλουν καὶ νὰ τὴν διοχετεύσουν μ τὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κόμματα. Γι' αὐτὸ εὐθὺς ἀμέσως μόλις εἶδε νὰ διαψεύδεται ἡ προοπτική του γιὰ ἄμεση ἐκδήλωσι τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Λένιν ἀποφάσισε νὰ δημιουργήση μία δική του διεθνῆ ἀνατρεπτικὴ ὀργάνωσι τὴν ὁποία θ εἶχε κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό της ἡ Μόσχα. Μὲ αὐτὴν τὴν ὀργάνωσι ὁ Λένιν ἤθελ

νὰ κάνη τὴν «ἐξαγωγὴ τῆς ἐπαναστάσεως». Τὶς βάσεις μιᾶς τέτοιας ὀργανώσεως ὁ Λένιν τὶς εἶχε ἤδη θέση κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου μὲ τὴν δραστηριότητά του στὴν Ἑλβετία ἀνάμεσα στοὺς διεθνεῖς κύκλους τῆς ἀριστερᾶς στοὺς ὁποίους κατάγγειλε τὴν ἡγεσία τῆς Β΄ Διεθνοῦς σὰν «προδοτική». Οἱ διασκέψεις του Τσίμερβαλντ καὶ τοῦ Κίενταλ εἶχαν δημιουργήση τὸ ἔμβρυο μιᾶς τέτοιας διεθνοῦς ὀργανώσεως νέου τύπου. Καὶ τὸν Μάρτιο τοῦ 1919, ὁ Λένιν συνεκάλεσε τὸ πρῶτο, ἱδρυτικὸ συνέδριο τῆς νέας ὀργανώσεως. Στὸ συνέδριο αὐτό, ποὺ συνῆλθε στὴν Μόσχα, ἀποφασίσθηκε ἡ ἵδρυσις τῆς Γ΄ Διεθνοῦς ποὺ σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὴν Β΄ Σοσιαλιστικὴ Διεθνῆ ὀνομάσθηκε Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς καὶ ἀπὸ τὰ ἀρχικά της, Κόμιντερν. Ἡ Κόμιντερν ἱδρύθηκε μέσα σὲ εὐνοϊκὲς γι᾽ αὐτὴν συνθῆκες γιατὶ ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν πάρει μὲ ἐπαναστάσεις τὴν ἐξουσία στὴν Οὐγγαρία καὶ στὴν Βαυαρία. Τὰ ρωσικὰ στρατεύματα εἶχαν εἰσβάλει στὴν Πολωνία καὶ βάδιζαν πρὸς τὴν Βαρσοβία. Στὴν Γερμανία ἡ ἐπανάστασις τῶν «Σπαρτακιστῶν» εἶχε ἀποτύχει, ἀλλὰ ἡ χώρα ὅπως καὶ ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη, περνοῦσε μία φοβερὴ μεταπολεμικὴ κρίσι. Ἡ Ἰταλία συγκλονιζόταν ἀπὸ ἕνα ἰσχυρὸ ἀπεργιακὸ κῦμα. Στὴν Τσεχοσλοβακία ξεσποῦσε ἡ γενικὴ ἀπεργία. Δικαίως λοιπὸν οἱ ἱδρυταὶ τῆς Γ΄ Διεθνοῦς περίμεναν ὅτι μὲ τὴν ὀργάνωσί τους θὰ μποροῦσαν πολὺ γρήγορα νὰ ἐξαπολύσουν ἐπαναστάσεις καὶ νὰ ἁρπάξουν τὴν ἐξουσία στὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς δυτικοευρωπαϊκὲς χῶρες.

Τὸ ἱδρυτικὸ συνέδριο τῆς Κόμιντερν καθόρισε σὰν βασικοὺς σκοπούς της τὴν καταπολέμησι τῆς Β΄ Διεθνοῦς, τὴν ἐξαπόλυσι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου σὲ ὅλο τὸν κόσμο καὶ ἰδίως στὴν Εὐρώπη.

Τὸ προπαρασκευαστικὸ ἔργο γιὰ τὴν δημιουργία τῆς νέας ὀργανώσεως ἔγινε φανερὰ καὶ ἐπίσημα ἀπὸ τὸ σοβιετικὸ ὑπουργεῖο τῶν ἐξωτερικῶν. Ὁ ὑπουργὸς Τσιτσέριν ἀπηύθυνε τὴν ἔκκλησι γιὰ τὴν σύγκλησι τοῦ συνεδρίου ποὺ θὰ ἵδρυε τὴν Διεθνῆ.

Τὸ συνέδριο συνῆλθε τὸν Μάρτιο τοῦ 1919 στὴν Μόσχα μὲ τὴν συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων διαφόρων μικρῶν ἀριστερῶν σοσιαλιστικῶν ὁμάδων ἀπὸ μερικὲς χῶρες. Συνολικὰ πῆραν μέρος στὸ συνέδριο 35 ἀντιπρόσωποι καὶ 15 προσκεκλημένοι. Οἱ περισσότεροί τους προήρχοντο ἀπὸ μικρὲς χῶρες ποὺ μόλις εἶχαν ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴν ρωσικὴ αὐτοκρατορία δηλ. ἀπὸ τὴν Ἐσθονία Λεττονία, Λιθουανία καὶ Φινλανδία. Ἄλλοι πάλιν ἦσαν αἰχμάλωτοι πολέμου (οὖγγροι, αὐστριακοί, γερμανοί) ἢ ἄλλοι ξένοι ποὺ ἔτυχε νὰ βρίσκωνται στὴν Ρωσία. Ἐπρόκειτο δηλαδὴ γιὰ μία ἀσήμαντη συγκέντρωσι στὴν ὁποία μόνοι οὐσιαστικοὶ παράγοντες ἦσαν οἱ ρῶσοι μπολσεβῖκοι ποὺ ἔτσι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέβαλαν τὴν κυριαρχία τους στὴν νέα ὀργάνωσι.

Πρόεδρος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἐξελέγη ὁ Γρηγόρι Ζηνόβιεφ, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ στενοὺς συνεργάτες καὶ φίλους τοῦ Λένιν ὁ ὁποῖος διώχθηκε ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῆς Κ.Δ. τὸ 1926 ἀπὸ τὸν Στάλιν ποὺ ἀργότερα τὸν τουφέκισε σὰν «προδότη». Πλάϊ στὸν Ζηνόβιεφ τοποθετήθηκαν ὁ Μπουχάριν καὶ ὁ Ράντεκ. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς συγκρότησαν τὴν πραγματικὴ ἡγεσία τῆς Κ.Δ. τὴν ὁποία ὡς τὸ θάνατο τοῦ Λένιν βοηθοῦσε περιοδικὰ ὁ ἀπασχολημένος σὲ ἄλλους τομεῖς Τρότσκυ. Ὅλοι τους ἐξοντώθηκαν ἀπὸ τὸν Στάλιν.

2. Οἱ 21 ὅροι

Τὸ 2ο συνέδριο τῆς Κόμιντερν συνῆλθε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1920 στὴν Πετρούπολι καὶ ἐνέκρινε τὸ καταστατικὸ τῆς ὀργανώσεως μὲ τοὺς περίφημους «21 ὅρους». Στοὺς ὅρους αὐτοὺς ὁ Λένιν καὶ οἱ συνεργάται του καθόριζαν τὰ διαχωριστικὰ σημεῖα μεταξὺ σοσιαλιστικῶν καὶ κομμουνιστικῶν κομμάτων, τὶς ἀρχὲς ἐπάνω στὶς ὁποῖες ἔπρεπε νὰ στηρίζονται τὰ δεύτερα καὶ τὶς βασικὲς γραμμὲς τῆς τακτικῆς ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόζουν στὸ ὄνομα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Μὲ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἐπεβάλλοντο

στὴν Κόμιντερν καὶ σὲ ὅλα τὰ κόμματα ποὺ θὰ ἦσαν μέλη της οἱ ἀρχὲς τοῦ λενινισμοῦ τόσο στὸν θεωρητικὸ ὅσο καὶ κυρίως, στὸν ὀργανικὸ τομέα. Φυσικὰ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἱ ρῶσοι κομμουνισταὶ μὲ τὸ κῦρος ποὺ εἶχαν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστάσεώς των, ἔθεσαν τὴν Κ. Δ. κάτω ἀπὸ τὴν πλήρη καὶ ἀναμφισβήτητη κυριαρχία τους.

Σύμφωνα μὲ τὸ καταστατικό της ἡ Κόμιντερν «ἀποβλέπει σ' ἕνα μοναδικὸ σκοπό, δηλ. στὸ γκρέμισμα τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ στὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» (ἄρ. 1). Τὰ Κ.Κ. ἔπρεπε νὰ ὀργανωθοῦν μὲ βάσι τὶς ἀρχὲς τοῦ λεγομένου «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» (12ος ὅρος) τοῦ συνωμοτισμοῦ (3ος ὅρος) καὶ τοῦ συνδιασμοῦ τῆς νομίμου δράσεως μὲ τὴν παράνομη (3ος ὅρος). Τὰ Κ.Κ. ὀφείλουν ἐπίσης νὰ διαβρώσουν τοὺς στρατοὺς τῶν ἀστικῶν χωρῶν (4ος ὅρος), νὰ διεισδύσουν στοὺς ἀγρότες (5ος ὅρος), νὰ καταπολεμήσουν τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τῶν εἰρηνικῶν δημοκρατικῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων (6ος ὅρος). Τὸ καταστατικὸ ὁρίζει ἐπίσης ὅτι οἱ κομμουνισταὶ ὀφείλουν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ ἐθνικὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα τῶν ἀποικιακῶν λαῶν (8ος ὅρος), νὰ διεισδύσουν στὰ συνδικάτα καὶ νὰ τὰ ὑποτάξουν στὸ κόμμα (9ος ὅρος), καταπολεμῶντας τὴν διεθνῆ τῶν ἐλευθέρων συνδικάτων, τὸν δημοκρατικὸ συνδικαλισμὸ καὶ τὸν ρεφορμισμὸ (10ος ὅρος). Ἀκόμη, ὑποχρέωσις τῶν κομμουνιστῶν εἶναι νὰ χρησιμοποιοῦν τὶς ἐκλογές, τὸ κοινοβούλιο καὶ τοὺς ἄλλους δημοκρατικοὺς θεσμοὺς «γιὰ νὰ ὑποσκάφουν ἀπὸ μέσα τὸν κρατικὸ μηχανισμὸ καὶ τὴν ἴδια τὴν Βουλὴ» δρῶντας σὰν «ἀπεσταλμένοι τοῦ κόμματος μέσα στὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο» (11ος ὅρος).

Τέλος, στὸν 14ο ὅρο τονίζεται ἡ ὑποχρέωσις τῶν κομμάτων μελῶν τῆς ΚΔ «νὰ ὑποστηρίζουν χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξι τὴν Ε.Σ.Σ.Δ.».

Μετὰ ἀπὸ τὸ 2ο συνέδριό της, ποὺ οὐσιαστικὰ ἦταν καὶ τὸ πρῶτο πραγματικό, ἡ Κ.Δ. ὀργάνωσε ἕνα «συνέδριο τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς» ποὺ συνῆλθε στὸ Μπακοῦ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1920. Ὁ χαρακτῆρας του ἦταν ξεκάθαρα ἀντιδυτικὸς καὶ ὁ σκοπός του ἡ ἐπαναστατικοποίησις τῶν ἀποικιακῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀσιατικῶν λαῶν. Στὸ συνέδριο μετέσχαν τοῦρκοι, πέρσες, ἀρμένιοι, κινέζοι κ.ἄ. Μιλῶντας πρὸς αὐτοὺς ὁ Ζηνόβιεφ εἶπε :

«Ἡ πραγματικὴ ἐπανάστασι θὰ σημάνη μόνον ὅταν τὰ 800 ἑκ. τῆς Ἀσίας ἑνωθοῦν μαζί μας, ὅταν ἡ ἀφρικανικὴ ἤπειρος συνενωθῆ, ὅταν δοῦμε ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπων νὰ μπαίνουν σὲ κίνησι... Πρέπει ν' ἀρχίσουμε τὸν ἱερὸ πόλεμο ἐναντίον τῶν ἄγγλων καὶ γάλλων καπιταλιστῶν... Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ δημιουργηθῆ ὁ Κόκκινος Στρατὸς τῆς Ἀνατολῆς γιὰ νὰ ἐξαπολύση ἐξεγέρσεις καὶ νὰ δράση παντοῦ: στὴν Τουρκία, στὴν Περσία, στὴν Ἰνδία, στὴν Κίνα».

Ὁ Ράντεκ ἐπικαλέσθηκε τὸν Ταμερλᾶνο λέγοντας!

«Κάνουμε ἔκκλησι στὸ πνεῦμα τῆς μάχης ποὺ ὁδήγησε κάποτε τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς ὅταν βάδισαν ἐναντίον τῆς Εὐρώπης κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῶν μεγάλων τους κατακτητῶν».

3. Ἡ μόνιμη κρίσις τῆς Κ.Δ.

Σκοπὸς λοιπὸν τῆς Κόμιντερν ἦταν ἡ προώθησις τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων στὶς ἀνεπτυγμένες δυτικὲς χῶρες καὶ τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἐπαναστάσεων στὶς ἀποικίες ποὺ θὰ ἐστρέφοντο ἐναντίον τῶν δυτικῶν Δυνάμεων. Ταυτόχρονα ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα τοῦ κόσμου ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίζουν παντοῦ καὶ πάντοτε τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα τῆς Ρωσίας τὰ ὁποῖα ἡ Κόμιντερν ἐταύτιζε μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἐπαναστάσεώς του.

Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἀσφαλῶς ἐξυπηρετοῦσε τὰ συμφέροντα τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῆς Δύσεως ἀλλὰ ἔφερνε σὲ ἀμηχανία τοὺς τοπικοὺς κομμουνιστὰς ἡγέτας ποὺ ἦταν ἀδύνατον νὰ δικαιολογοῦν πάντοτε τὴν ἐκ μέρους των ὑποστήριξι τῆς ἑκάστοτε ρωσκῆς πολιτικῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ Ρωσία ἐπισήμως, στὸ ἐπίπεδο τῶν διακρατικῶν σχέσεων, ἀκολουθοῦσε πολιτι-

κὴ «εἰρηνικῆς συνυπάρξεως» ποὺ ἐρχόταν σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὴν ἀρχὴ τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως πρᾶγμα ποὺ μπέρδευε ἀκόμη περισσότερο τὰ πράγματα. Ἀκόμη, ἡ κατάστασις στὴ Ρωσία ἐξελίσσετο κατὰ τρόπο κάθε ἄλλο παρὰ ἑλκυστικὸ γιὰ τοὺς ἐργαζομένους τοῦ ἄλλου κόσμου.

Γι' αὐτό, ἡ Γ' Διεθνὴς δὲν μπόρεσε νὰ πετύχη σπουδαῖα πράγματα στὴν Εὐρώπη ὅπου ἀνετράπησαν καὶ τὰ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας ὕστερα ἀπὸ ζωὴ ὀλίγων μηνῶν. Στὴν Ἀσία οἱ συνθῆκες ἦσαν πιὸ εὐνοϊκὲς γιὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τῆς Γ' Διεθνοῦς καὶ τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Πράγματι στὶς περιοχὲς αὐτὲς ἡ Ρωσία θέλοντας νὰ ἐξασθενίση τὶς δυτικὲς Δυνάμεις ὑποστήριζε ὄχι μόνον κομμουνιστικὰ ἀλλὰ καὶ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ κινήματα. Ἔτσι ὑποστήριξε τὸν Κεμὰλ στὴν Τουρκία, τὸ Κουόμινταγκ στὴν Κίνα, τὸν Παχλεβὶ στὸ Ἰρὰν καὶ τὸν Ἀμανουλὰχ στὸ Ἀφγανιστάν. Ἡ σοβιετικὴ Ρωσία ὑποστήριζε ἀκόμη καὶ φεουδάρχες σὰν τὸν Ἴμπν Σαούντ, ἀρκεῖ αὐτοὶ νὰ ἐστρέφοντο ἐναντίον τῆς Δύσεως. Παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ ἐδῶ ἡ σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ἐρχόταν πολλὲς φορὲς σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὴν γενικώτερη ἐπαναστατικὴ τακτικὴ μὲ ζημία καὶ τῶν δύο ἀλλὰ κυρίως βέβαια τῆς δεύτερης ποὺ ἔπρεπε νὰ θυσιάζεται στὴν πρώτη.

Ἡ Κόμιντερν ὀργανώθηκε σύμφωνα μὲ τὸ πρότυπο τοῦ ΚΚ τῆς Ρωσίας. Ἴσχυε καὶ σ' αὐτὴν ἕνα ὑπὲρ συγκεντρωτικὸ σύστημα μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς κανόνες ποὺ εἶχε ἐφεύρει ὁ Λένιν γιὰ τὴ Ρωσία. Οἱ ἡγέτες τῆς Κόμιντερν ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὴν ἐσφαλμένη θέσι ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξις καὶ οἱ κατ' αὐτοὺς ἀντίπαλοί της εἶναι παντοῦ οἱ ἴδιοι. Δὲν ἔπαιρναν ὑπ' ὄψι τους τὶς διαφορὲς ἀπὸ χώρα σὲ χώρα καὶ ἐφάρμοζαν δουλικὰ παντοῦ καὶ πάντοτε κάτω ἀπὸ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες τὸ «ρωσικὸ πρότυπο». Τὸ κακὸ ξεκινοῦσε ἤδη ἀπὸ τὸν Μὰρξ ποὺ ἔβλεπε τὸν καπιταλισμὸ σὰν ἕνα ὁμοιόμορφο, ἑνιαῖο σὲ ὅλες τὶς χῶρες, σύστημα. Καὶ δυνάμωσε μὲ τὸν Λένιν ποὺ γοητευμένος ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τοῦ δικοῦ του πειράματος, ἤθελε μιμούμενος τὸν Μάρξ, νὰ ἐπιβάλη τὶς ἐμπειρικὲς ἀρχές του καὶ τὴν πρακτικιστικὴ τεχνική του σὰν «νόμους» μὲ γενικὴ ἰσχὺ ποὺ δῆθεν διέπουν τὴν ἱστορικὴ καὶ κοινωνικὴ κίνησι σὲ ὅλο τὸν κόσμο! Ἔτσι ἡ Κόμιντερν στὴν πραγματικότητα λειτουργοῦσε σὰν ἕνα παγκόσμιο κόμμα ὀργανωμένο κατὰ τρόπο μονολιθικό, συγκεντρωτικό, αὐταρχικὸ καὶ στρατοκρατικό. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ ἑνιαία γραμμὴ τῆς Κόμιντερν νὰ μὴ ἀποδίδη σὲ ὅλες τὶς χῶρες. Αὐτὸ προκάλεσε καὶ διαμάχες στὸ ἐσωτερικὸ τῶν διαφόρων κομμουνιστικῶν κομμάτων καθὼς καὶ μέσα στοὺς ἡγετικοὺς κόλπους τῆς Κόμιντερν. Οἱ διαμάχες αὐτὲς ἐπηρεάζοντο σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ ἀπὸ τὶς ὀξεῖες ἔριδες ποὺ ξέσπασαν στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ΚΚ Ρωσίας μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Λένιν καὶ γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς διαδοχῆς του. Γι' αὐτὸ καὶ πραγματοποιήθηκαν μεγάλες ἐκαθαρρίσεις καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κόμιντερν.

Ἡ Γ' Διεθνὴς παρὰ τὴν σχετικὴ ἀνάπτυξί της στὸ διάστημα τῆς 25ετοῦς ὑπάρξεώς της, οὐσιαστικὰ ὑπῆρξε μία ἀποτυχία. Δὲν κατόρθωσε «νὰ ἐξαγάγη τὴν ἐπανάστασι» καὶ δὲν μπόρεσε νὰ δημιουργήση πουθενὰ ἕνα κομμουνιστιὸ καθεστώς. Ὡς τὸν β' παγκόσμιο πόλεμο τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κόμματα - μέλη της, δὲν μπόρεσαν νὰ ριζώσουν στὶς χῶρες ὅπου δροῦσαν καὶ ἔμειναν σὰν μικρὲς δυναμικὲς ξενοκίνητες ὁμάδες φανατικῶν αἱρετικῶν καὶ ἐπικινδύνων ἐξτρεμιστῶν.

4. Ἡ ἀναβολὴ τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως

Τὴν μεγαλύτερη ἀνάπτυξι ἀπὸ τὰ κόμματα μέλη τῆς Κ. Δ. τὴν ἐσημείωσε τὸ ΚΚ Γερμανίας τὸ ὁποῖο καὶ ἔγινε γιὰ ἕνα διάστημα τὸ ἐπίκεντρο τῶν ἐλπίδων τῆς Κόμιντερν. Ἡ ἀπόπειρά του ὅμως νὰ πραγματοποιήση τὴν ἐπανάστασι στὴν Γερμανία κατὰ τὸ 1921 ἀπέτυχε. Εἶχαν προηγηθῆ οἱ ἀποτυχίες τῶν κομμουνιστικῶν ἐπαναστάσεων στὴν Βαυαρία καὶ στὴν Οὐγγαρία καθὼς καὶ ἡ ἀποτυχία τῆς ρωσικῆς ἀπόπειρας γιὰ βίαιη «ἐξα-

γωγή τῆς ἐπαναστάσεως» μὲ τὴν στρατιωτικὴ εἰσβολὴ στὴν Πολωνία. Οἱ ἰταλικὲς ἀπεργίες δὲν ἐξελίχθηκαν σὲ ἐπανάστασι καὶ ἡ γενικὴ ἀπεργία τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐκφυλίσθηκε. Ἀντίθετα ἡ ἐπανάστασις ξέσπασε στὴν ἴδια τὴν ΕΣΣΔ ὅπου τὸν Μάρτιο τοῦ 1921 ξεσηκώθηκαν οἱ ναῦτες τῆς Κρονστάνδης. Ταυτόχρονα ἄρχισε στὴν Ρωσία καὶ ἡ μεγάλη πείνα ἐνῶ μέσα στὸ ΚΚΣΕ ἐκδηλώνονταν οἱ πρῶτες σοβαρὲς διαμάχες. Ἦταν φανερὸ ὅτι ὄχι μόνο δὲν ἐπρόκειτο νὰ πέση ἄμεσα ὁ καπιταλισμός, ὅπως πρόβλεπε τὸ 2ο συνέδριο τῆς ΚΔ, ἀλλὰ καὶ ὅτι κινδύνευε ὁ ἴδιος ὁ κομμουνισμὸς στὴν ΕΣ ΣΔ. Ἔτσι ὁ Λένιν καὶ οἱ συνεργάτες του ἀναγκάζονται νὰ μεταβάλουν τακτικὴ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας τους, ὅπου ἀρχίζουν τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ΝΕΠ, καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ὅπου ἐγκαταλείπουν τὴν ἐπαναστατικὴ γραμμὴ καὶ τὴν ἀντικαθιστοῦν ἀπὸ τὴν γραμμὴ τοῦ «ἑνιαίου μετώπου». Τὴν μεταβολὴ αὐτὴ τὴν ἐπικύρωσε τὸ 3ο συνέδριο τῆς ΚΔ, ποὺ συνῆλθε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1921 στὴν Μόσχα. Μιλώντας σ' αὐτὸ τὸ συνέδριο, ὁ Τρότσκυ εἶπε: «Τώρα βλέπουμε ὅτι δὲν εἴμαστε τόσο κοντὰ στὸν σκοπό μας, τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι. Εἴχαμε πιστεύσει τὸ 1919 ὅτι αὐτὴ δὲν ἦταν παρὰ ζήτημα μηνῶν καὶ τώρα λέμε ὅτι εἶναι ἴσως ζήτημα ἐτῶν». Καὶ τὸ συνέδριο στὶς «θέσεις» του διαπιστώνει: «εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὁ ἐπαναστατικὸς ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου γιὰ τὴν ἐξουσία ἐκδηλώνει αὐτὴ τὴ στιγμὴ σὲ παγκόσμια κλίμακα μιὰ ὁρισμένη κάμψι, μιὰ ὁρισμένη βραδύτητα». Γι' αὐτὸ τὸ συνέδριο ἀποφάσισε τὴν ἀναβολὴ τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς τακτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου μὲ τοὺς σοσιαλιστὰς καὶ ἄλλους ἀριστεροὺς ἐνῶ ταυτόχρονα ὁ Λένιν δικαίωνε θεωρητικὰ τὴν νέα γραμμὴ ἀναπτύσοντας τὴν θέσι περὶ «προσωρινῆς συνυπάρξεως σοσιαλισμοῦ καὶ καπιταλισμοῦ».

5. «Ἑνιαῖο μέτωπο» καὶ ἐσωτερικὲς διαμάχες.

Ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀποτυχίες τῶν ἐπαναστατικῶν της ἐφόδων, ἡ Διεθνὴς ἐγκατέλειψε τὶς τυχοδιωκτικὲς ἀπόπειρες καὶ ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζη τὴν τακτικὴ τοῦ «ἑνιαίου μετώπου» μὲ τοὺς σοσιαλιστὰς καὶ τὶς ἄλλες ἀριστερὲς κινήσεις. Σκοπὸς τῆς Κόμιντερν τώρα δὲν ἦταν ἡ ἄμεση ἐξαπόλυσις τῆς ἐπαναστάσεως ἀλλὰ ἡ συστηματικὴ ἐργασία γιὰ τὴν ὡρίμανσι τῶν προϋποθέσεών της. Τὸ πρῶτο ἐπαναστατικὸ κῦμα μετὰ ἀπὸ τὸν παγκόσμιο πόλεμο εἶχε δώσει τὴν νίκη στοὺς κομμουνιστὰς μόνο στὴ Ρωσία. Ἡ Κόμιντερν χώνεψε αὐτὴν τὴν πραγματικότητα καὶ ἀπὸ τὸ 1921 ἄρχισε νὰ ἑτοιμάζη ὑπομονετικὰ τὴν δεύτερη ἐπαναστατικὴ ἔφοδο ἡ ὁποία τοποθετήθηκε ἀόριστα στὸ μέλλον.

Ἡ ἐγκατάλειψις τῆς ἐπαναστατικῆς τακτικῆς καὶ ἡ γραμμὴ τῆς συνεργασίας μὲ τὴν «προδοτικὴ» Β΄ Διεθνῆ ἐπέφερε σύγχισι στὶς τάξεις τῶν κομμουνιστῶν καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ξένα ἡγετικὰ στελέχη τῆς ΚΔ κατέκριναν τὴν Μόσχα ὅτι ὑποτάσσει τὰ συμφέροντα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως στὰ συμφέροντα τῆς Ρωσίας. Ὁ γάλλος κομμουνιστὴς ἡγέτης Μονμουσῶ διακήρυξε. «Ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις ἀρχίζει συνομιλίες μὲ τὸν ἀντίπαλό της, ζητεῖ νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τοὺς πιὸ εὐνοϊκοὺς ὅρους, δὲν ἀποβλέπει πιὰ στὴν παγκόσμια ἐπανάστασι ἀλλὰ στὴν διατήρησι τῶν κατακτημένων θέσεων... Οἱ ρῶσοι διαπραγματεύονται μὲ τὰ καπιταλιστικὰ κράτη καὶ προσπαθοῦν νὰ σώσουν τὸ σοβιετικὸ κράτος, νὰ πετύχουν μία συμφωνία μὲ τοὺς ρεφορμιστές». Γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς καταστάσεως συνῆλθε τὸ 4ο συνέδριο τῆς ΚΔ, τὸν Νοέμβριο τοῦ 1922 στὴν Μόσχα καὶ σ' αὐτὸ οἱ ρῶσοι ἐπέβαλαν τὶς ἀπόψεις των. Ὁ Λένιν, ἄρρωστος ἤδη, ἐξεφώνησε ἕνα σύντομο λόγο στὸ συνέδριο.

Ἡ τακτικὴ τοῦ «ἑνιαίου μετώπου» δὲν ἔδωσε σπουδαῖα πράγματα, ἐπέτρεψε ὅμως στὰ κομμουνιστικὰ κόμματα νὰ πραγματοποιήσουν μιὰ κάποια διείσδυσι ἔξω ἀπὸ τὸν στενὸ ἀρχικὸ κύκλο τους. Τὴν μεγαλύτερη ἐπιτυχία τὴν σημείωσαν στὴν Κίνα ὅπου τὸ ΚΚ, τὸ ὁποῖο μόλις εἶχε δημιουργηθῆ, συνεργάσθηκε μὲ τὸ

ἀστικὸ καὶ ἐθνικιστικὸ κίνημα τοῦ Κουόμινταγκ. Παρ' ὅλα αὐτά, τὰ ἐπαναστατικὰ σχέδια δὲν ἐγκατελείποντο ἐντελῶς καὶ τὸ 1923 ἔγινε μιὰ νέα ἀπόπειρα ἐπαναστάσεως στὴν Γερμανία. Ἐπαναστατικὲς ἐξορμήσεις ἔγιναν καὶ στὴν Πολωνία καὶ τὴν Βουλγαρία. Ἡ ἀποτυχία τους ὁδήγησε στὴν ἐκκαθάρισι ἐκείνων ἀπὸ τοὺς ἡγέτας τῆς Κόμιντερν ποὺ διαφωνώντας πρὸς τὴν γραμμὴ τῆς Μόσχας ἐπέμεναν στὴν ἐπαναστατικὴ τακτική. Ἔτσι ἐπῆλθε ἀπόλυτη ἐπιβολὴ τῶν «συντηρητικῶν» οἱ ὁποῖοι ὑπάκουαν τυφλὰ στὶς ἐντολὲς τῆς Μόσχας. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ ἐπῆλθε τὸ 1923-24 καὶ λέγεται «μπολσεβικοποίησις τῆς Κόμιντερν».

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1924 συνῆλθε στὴν Μόσχα τὸ 5ο συνέδριο τῆς ΚΔ. Οἱ ἐπαναστατικὲς ἐξορμήσεις τῶν διαφόρων ΚΚ εἶχαν ἀποτύχει. Ὁ Λένιν εἶχε πεθάνει. Ἡ ΕΣΣΔ ἐφήρμοζε τὴν τακτικὴ τῆς συνυπάρξεως στὸ ἐξωτερικὸ καὶ τῆς ΝΕΠ στὸ ἐσωτερικό. Ἔτσι τὸ συνέδριο διαπίστωσε ὅτι «ὁ καπιταλισμὸς μπαίνει σὲ μία περίοδο μερικῆς καὶ σχετικῆς σταθεροποιήσεως» ἐνῶ «τὸ ἐπαναστατικὸ κῦμα περνᾶ προσωρινὴ ὕφεσι. Γι' αὐτὸ «ἀπαιτεῖται ἀναδιοργάνωσι καὶ ἐνίσχυσι τῶν ΚΚ» ποὺ σὰν ἐπιτακτικὸ καθῆκον ἔχουν τὴν «μπολσεβικοποίησί» τους. Ἡ «μπολσεβικοποίησις» ἐσήμαινε τὴν ἐκκαθάρισι ὅλων τῶν στοιχείων ποὺ δὲν ἦσαν τυφλὰ ἀφοσιωμένα στὴν Μόσχα.

6. Ἡ Κ.Δ. ὑπὲρ τῆς αὐτονόμου Μακεδονίας—Θράκης

Τὸ ἴδιο συνέδριο υἱοθέτησε μία ἀπόφασι «γιὰ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ στὰ Βαλκάνια». Σ' αὐτήν, ἡ Πολωνία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Ἑλλὰς (ὄχι ὅμως καὶ ἡ Βουλγαρία) ἐχαρακτηρίζοντο «μικρὰ ἰμπεριαλιστικὰ κράτη ποὺ προσάρτησαν ἐκτεταμένα ἐδάφη κατοικούμενα ἀπὸ ἄλλες ἐθνότητες καὶ ἀποτελοῦν ἑστίες ἐθνικῆς καταπιέσεως καὶ κοινωνικῆς ἀντιδράσεως». Γι' αὐτό, τὰ ΚΚ ἐκαλοῦντο νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ «τὸν ἀποχωρισμὸ τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων» αὐτῶν τῶν χωρῶν. Εἰδικότερα, τὸ συνέδριο, τάχθηκε ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας καὶ τῆς ἀνεξαρτήτου Θράκης. Τὸ ΚΚΕ δέχθηκε αὐτὴν τὴν ἀπόφασι ποὺ σήμαινε τὸν διαμελισμὸ τῆς Ἑλλάδος.

7. Ἡ σταλινοποίησις τῆς Κ.Δ.

Τὸ 6ο συνέδριο τῆς ΚΔ συνῆλθε στὴν Μόσχα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1928 δηλ. 4 χρόνια μετὰ τὸ 5ο ἐνῶ τὸ καταστατικό της πρόβλεπε τὴν σύγκλησι τοῦ συνεδρίου κάθε χρόνο. Ἡ καθυστέρησις ὀφείλετο κυρίως στὴν ἄγρια διαμάχη ποὺ εἶχε ξεσπάσει στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ΚΚΣΕ μεταξὺ Στάλιν καὶ Τρότσκυ. Τὸ 6ο συνέδριο ἐπισφράγισε τὴν ἐπικράτησι τοῦ Στάλιν καὶ στὸν τομέα τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος. Τὸ συνέδριο ψήφισε τὸ νέο καταστατικὸ τῆς ΚΔ ποὺ ἦταν αὐστηρότερο ἀπὸ τὸ προηγούμενο στὰ θέματα τῆς ὀργανώσεως, τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καὶ τῆς πειθαρχίας. Τὸ συνέδριο διατύπωσε ἐπίσης τὴν θέσι ὅτι ἡ πορεία τοῦ κομμουνισμοῦ πρὸς τὴν ἐξουσία δὲν συντελεῖται μόνο μὲ τὶς καθαρὰ «προλεταριακὲς» ἐπαναστάσεις ἀλλὰ ἐπίσης καὶ μὲ τὶς «ἀστικοδημοκρατικές» καὶ τὶς «ἐθνικοαπελευθερωτικὲς» ἐπαναστάσεις. Οἱ κομμουνισταὶ συμμετέχοντας στὶς ἐπαναστάσεις τῶν δύο τελευταίων τύπων προωθοῦν ἔντεχνα τὴν δική τους ἐπανάστασι, ἀνοίγουν τὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐπιβολὴ τῆς δικτατορίας των.

8. Ἡ νέα ἐπαναστατικὴ ἐξόρμησις

Ἡ μεγάλη οἰκονομικὴ κρίσις τοῦ 1929 βρῆκε τὴν Κόμιντερν καλύτερα ὀργανωμένη ἀπὸ ἄλλοτε καὶ τὰ κόμματα ποὺ ἦσαν μέλη της πιὸ ἰσχυρά, πιὸ πεπειραμένα καὶ στὰ χέρια σίγουρων ἡγετῶν.

Γι' αὐτό, ἡ 10η ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΚΔ ποὺ συνῆλθε στὴν Μόσχα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1929 διακήρυξε ὅτι ἔληξε «ἡ περίοδος τῆς προσωρινῆς σταθεροποιήσεως τοῦ καπιταλισμοῦ» καὶ ἀρχίζει νέα κρίσις τὴν ὁποία τὰ ΚΚ πρέπει νὰ ἐκμεταλλευθοῦν ἐξαπολύοντας ἕνα νέο κύκλο ἐπαναστατικῶν

ἀγώνων μὲ σκοπὸ τὴν κατάληψι τῆς ἐξουσίας.

Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ ΚΔ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπωφεληθῇ ἀπὸ τὴν γενικὴ κρίσι τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἡ Ρωσία ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ὁλοκληρωτικὰ δοσμένη στὰ προβλήματα τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ τῆς κολλεκτιβοποιήσεως τῆς ἀγροτικῆς της οἰκονομίας. Τὰ χρόνια τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς κρίσεως τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου συνέπεσαν μὲ τὸ πρῶτο 5ετὲς πρόγραμμα τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ὅπως ξέρουμε εἶχε σὰν συνέπεια τὴν ἐξαπόλυσι ἑνὸς πραγματικοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐναντίον τῶν ἀγροτῶν καὶ τὸν φοβερὸ λιμὸ τοῦ 1932. Ἔτσι οἱ ἡγέτες τῆς Μόσχας ἀντιμετωπίζοντας τὰ δικά τους μεγάλα προβλήματα παρὰ τὶς ἐπαναστατικὲς διακηρύξεις καὶ προτροπές των εἶχαν παραμελήσει στὴν πρᾶξι τὸ θέμα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως.

9. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ φασισμοῦ καὶ τὰ «λαϊκὰ μέτωπα»

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κρίσεως τοῦ 1929 ἀντίθετα πρὸς τὶς προβλέψεις τοῦ μαρξισμοῦ δὲν ὑπῆρξε ἡ ἀντικατάστασις τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπὸ τὸν σοσιαλισμὸ ἀλλὰ ἡ ἀντικατάστασις σὲ πολλὲς χῶρες τῶν ἀστικῶν δημοκρατιῶν ἀπὸ φασιστικὰ καθεστῶτα. Τὰ καθεστῶτα αὐτὰ ἦλθαν στὴν ἐξουσία μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους λόγους καὶ ἐξ' αἰτίας τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς ποὺ ἐκδηλώθηκε μὲ τὴν προσπάθεια τῶν ΚΚ γιὰ νέα ἐπαναστατικὴ ἐξόρμησι. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐξορμήσεως ἦταν ἡ ἐνίσχυσις τῶν φασιτῶν ποὺ ἀπέληξε στὴν καταστροφὴ πολλῶν ἀπὸ τὰ κόμματα ποὺ ἀνῆλθαν στὴν Γ' Διεθνῆ. Ὁ μεγάλος μηχανισμὸς ποὺ ἐπὶ μία δεκαετία οἰκοδομοῦσε ὑπομονετικὰ ἡ Κόμιντερν δέχθηκε ἕνα φοβερὸ πλῆγμα. Τὰ ΚΚ τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης διαλύθηκαν. Στὴν Κίνα ἡ ἀπόπειρα κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως στὶς μεγάλες πόλεις ἀπέτυχε καὶ ἀπὸ τότε ὁ Μάο - Τσὲ - Τούγκ παραβιάζοντας ὅλες τὶς ἀρχὲς καὶ τὴν γραμμὴ τῆς Κόμιντερν ἄρχισε νὰ οἰκοδομῆ ἕνα κομμουνιστικὸ κόμμα διαφορετικοῦ τύπου, στηριγμένο στοὺς ἀγρότες καὶ ὄχι στὸ προλεταριάτο. Τὸ κόμμα αὐτὸ ἄρχισε νὰ θέτη κάτω ἀπὸ τὸ ἔλεγχό του ἀγροτικὲς περιοχὲς καὶ νὰ δημιουργῆ τὸν πυρῆνα ἑνὸς πρωτότυπου κομμουνιστικοῦ κράτους διαφορετικοῦ ἀπὸ τὸ σοβιετικό.

Τὸ 1935 φάνηκε καθαρὰ ὅτι ἡ κρίσις δὲν ὁδηγοῦσε πρὸς τὸν κομμουνισμὸ ἀλλὰ πρὸς τὸν φασισμό. Ἡ Μόσχα ἀνησυχώντας γιὰ τὴν ἴδια τὴν ὕπαρξί της, φοβούμενη ἕνα ἀντισοβιετικὸ πόλεμο τῶν φασιστικῶν δυνάμεων καὶ κυρίως μία ἐπίθεσι τῶν γερμανῶν καὶ τῶν ἰαπώνων στρατοκρατῶν μὲ τὴν ὑποστήριξι ἢ ἔστω τὴν ἀνοχὴ τῶν δυτικῶν Δημοκρατιῶν, ἀνάγκασε ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα νὰ ξεχάσουν ἐντελῶς τὴν ἐπανάστασι καὶ νὰ υἱοθετήσουν τὴν γραμμὴ τοῦ λεγομένου «λαϊκοῦ μετώπου».

Γι'αὐτὸν τὸν σκοπὸ συνῆλθε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1935 τὸ 7ο συνέδριο τῆς ΚΔ. Ἐκεῖ, ὁ Βούλγαρος Γ. Δημητρώφ, γραμματεὺς τῆς ΚΔ, ἐξήγγειλε τὴν νέα τακτικὴ τῶν «λαϊκῶν μετώπων» τὴν ὁποία ἐξήγησε μὲ τὰ ἑξῆς λόγια! «Σύντροφοι. Θυμᾶστε τὴν παληὰ ἱστορία γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Τροίας; Ἡ Τροία ἦταν ὀχυρωμένη μὲ ἀπόρθητα φρούρια, γιὰ ν' ἀμύνεται στὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα. Καὶ αὐτὰ δὲν μποροῦσαν νὰ νικήσουν ὡς τότε, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ περίφημου Δουρείου Ἵππου μπόρεσαν νὰ εἰσχωρήσουν μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ἐχθροῦ. Ἐμεῖς οἱ ἐπαναστάτες μοῦ φαίνεται, δὲν πρέπει νὰ δυσκολευόμαστε νὰ ἐφαρμόσουμε τὴν ἴδια ταχτικὴ ἀπέναντι στὸ φασιστικὸ μας ἐχθρό... Ἐκεῖνος ποὺ δὲν καταλαβαίνει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς τέτοιας ταχτικῆς... δὲ θὰ μπορέση νὰ ὁδηγήση τὶς μᾶζες στὴν ἀνατροπὴ τῆς φασιστικῆς διχτατορίας.. Τὸ μαζικὸ κίνημα τοῦ ἑνιαίου μετώπου... θὰ γίνη τὸ σαράκι ποὺ θὰ συντρίψη τὸ φρούριο τῆς φασιστικῆς διχτατορας ποὺ σὲ πολλοὺς σήμερα φαίνεται ἀπόρθητο» (ἔκδ. «Ριζοσπάστη», 1935 σελ. 57-58).

Σκοπὸς αὐτῶν τῶν μετώπων, στὰ ὁποῖα οἱ κομμουνισταὶ συνειργάζοντο ὄχι πιὰ μόνο μὲ τοὺς σοσιαλιστὰς ἀλλὰ καὶ

μὲ ἀστοὺς φιλελευθέρους καὶ μὲ ὁποιονδήποτε ἀντίπαλο τῆς φασιστικῆς ἄκρας δεξιᾶς, ἦταν νὰ ἐμποδισθῆ ἡ ἄνοδος τῶν φασιστῶν στὴν ἐξουσία μὲ σκοπὸ τὴν διάσωσι τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ ΕΣΣΔ, ἐφαρμόζοντας τὴν τακτικὴ τοῦ «λαϊκοῦ μετώπου» σὲ διεθνῆ κλίμακα ἔγινε μέλος τῆς Κοινωνίας Τῶν Ἐθνῶν τὴν ὁποία ὡς τότε κατάγγελλε σὰν «λέσχη τῶν μεγάλων ἰμπεριαλιστῶν». Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ΕΣ ΣΔ στὴν Κοινωνία Τῶν Ἐθνῶν, Μ. Λιτβίνωφ καὶ γενικώτερα ἡ σοβιετικὴ προπαγάνδα κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες γιὰ νὰ πείσουν τὸν κόσμο ὅτι ἡ ΕΣΣΔ ἦταν μία «δημοκρατικὴ χώρα»! Γι' αὐτὸ καὶ τὸ 1936 ψηφίσθηκε τὸ «σύνταγμα» τῆς ΕΣΣΔ. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ Στάλιν ἐδήλωνε πρὸς τὸν Ρ. Χόβαρντ ὅτι ἡ κυβέρνησίς του δὲν ἐνδιαφρεται πιὰ γιὰ τὴν προώθησι τοῦ παγκοσμίου κομμουνισμοῦ. Πράγματι, τὴν ἐποχὴν ἐκενη τὸ Κρεμλῖνο διέταξε τοὺς κομμουνιστὰς ὅλων τῶν χωρῶν νὰ ἀποφεύγουν κάθε ἐπαναστατικὴ δραστηριότητα. Στὴν Κίνα μάλιστα τοὺς ἐξανάγκασε νὰ συμμαχήσουν μὲ τὸν θανάσιμο ἐχθρό τους Τσὰγκ-Κάϊ - Σέκ, καὶ νὰ τὸν ἀφίσουν ἐλεύθερο ἐνῶ τὸν εἶχαν ἀπαγάγει καὶ τὸν κρατοῦσαν στὰ χέρια τους. Στὴν Ἱσπανία ἐπίσης ὅταν ἄρχισε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος οἱ κομμουνισταὶ ἀντὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὴν γνωστὴ λενινιστικὴ τακτικὴ καὶ νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ ἁρπάξουν τὴν ἐξουσία, συντάχθηκαν μὲ τοὺς δημοκρατικούς. Καὶ στὶς ΗΠΑ οἱ κομμουνισταὶ ὑποτασσόμενοι στὴν Μόσχα ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑποστηρίξουν τὸ «Νιοὺ Ντὴλ» τοῦ Ροῦζβελτ τὸ ὁποῖο στὴν ἀρχὴ εἶχαν καταδικάσει σὰν «μισοφασιστικὴ ἀπόπειρα διασώσεως τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπὸ τὴν κρίσι».

Ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν ἐμπόδισαν τὴν σοβιετικὴ ἡγεσία νὰ ἐξαπολύση στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας της τὴν πιὸ αἱματηρὴ τρομοκρατία τῆς ἱστορίας μὲ τὶς περιβόητες μεγάλες ἐκκαθαρίσεις, τοῦ Στάλιν. Κατὰ τὴν διάρκεια αὐτῶν ἐκκαθαρίσεων ἐπλήγησαν μὲ ἰδιαίτερη μανία καὶ οἱ παροικίες τῶν ξένων κομμουνιστῶν, στελεχῶν τῆς Κόμιντερν, ποὺ γιὰ διαφόρους λόγους εἶχαν καταφύγει ἢ βρίσκονταν στὴν ΕΣΣΔ. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ ἐξοντώθηκαν τότε ἀπὸ τὴν Νικαβεντέ, ἦσαν ὅσοι γερμανοὶ κομμουνισταὶ δὲν εἶχαν ἐξοντωθῆ ἀπὸ τὴν Γκεστάπο καὶ ὅλοι οἱ πολωνοὶ καὶ οὔγγροι κομμουνισταὶ ποὺ εἶχαν διαφύγει ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς στὶς χῶρες τους, ἀνάμεσά τους καὶ διάσημος Μπίλα - Κούν, ἀρχηγὸς τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως στὴν Οὐγγαρία κατὰ τὸ 1919 καὶ φίλος τοῦ Λένιν. Τὸ αἱματηρὸ αὐτὸ ὄργιο ποὺ ἐξαπελύθη στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ρωσίας εἶχε μεγάλο ἀντίκτυπο στὸ ἐξωτερικό, προκάλεσε τὴν ἀντιπάθεια πρὸς τὸν κομμουνισμὸ καὶ ἐμείωσε σημαντικὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς τακτικῆς τοῦ «λαϊκοῦ μετώπου». Πάντως, μὲ τὰ «λαϊκὰ μέτωπα» οἱ κομμουνισταὶ κατόρθωσαν νὰ ἀποκτήσουν νέες συμπάθειες καὶ νὰ διαδόσουν τὶς ἰδέες τους κυρίως ἀνάμεσα στοὺς διανοουμένους καὶ σὲ ἀφελεῖς ἢ ρομαντικὲς προσωπικότητες στὴν Γαλλία, τὴν Ἀγγλία, τὶς ΗΠΑ καὶ ἄλλες χῶρες. Τὸ «λαϊκὸ μέτωπο» σημείωσε ἰδιαίτερη ἐπιτυχία στὴν Γαλλία ὅπου ἀνέβηκε στὴν ἐξουσία ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἐφήρμοσε τὴν γραμμὴ ποὺ ἤθελε ἡ Κόμιντερν.

10. Ἡ Κ.Δ. ὑπὲρ τοῦ φασισμοῦ

Ὅταν ὅμως κατὰ τὸ 1938-39 ἡ Ρωσία διαπίστωσε ὅτι ὁ φασισμὸς δὲν ἐστρέφετο τόσο ἐναντίον της ὅσο ἐναντίον τῶν δυτικῶν Δημοκρατιῶν καὶ ὅτι αὐτὲς δὲν δὲν εἶχαν καμμία πρόθεσι νὰ ὑποστηρίξουν τὸν Ἄξονα γιὰ νὰ τὸν ἐξωθήσουν σὲ ἕνα ἀντισοβιετικὸ πόλεμο, ἄλλαξε ἐντελῶς τακτική. Σκοπὸς τῆς Μόσχας τώρα ἔγινε νὰ ὑποβοηθήση τὴν ἐξαπόλυσι ἑνὸς ἐνδοκαπιταλιστικοῦ πολέμου μεταξὺ φασιστικῶν καὶ δημοκρατικῶν κρατῶν καὶ νὰ φροντίσουν μὲ ἑλιγμοὺς νὰ ἐπωφεληθῆ ἡ ἴδια ἀπὸ αὐτὴν τὴν διαμάχη καὶ τὴν ἐξασθένησι τῶν «καπιταλιστῶν». Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς τακτικῆς ἦταν ἡ σύναψις τοῦ γερμανοσοβιετικοῦ συμφώνου τὸν Αὔγουστο τοῦ 1939 ποὺ ἄμεσο ἀποτέλεσμα του, ὑπῆρξε ἡ ἔναρξις τοῦ β΄ παγκοσμίου πολέμου. Ἡ Κόμιντερν ἀναγκάσθηκε τότε νὰ ἀλλάξη καὶ αὐτὴ τακτι-

κή καὶ ἐγκαταλείποντας τὸν ἀντιφασισμὸ καὶ τὰ «λαϊκὰ μέτωπα» στράφηκε ἐναντίον τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων ὑποστηρίζοντας καὶ θεωρητικὰ καὶ μὲ τὴν ἔμπρακτη δράσι της τὸν φασιστοκομμουνιστικὸ συνασπισμό.

Στὶς 7 Νοεμβρίου 1939, ἡ ἡγεσία τῆς ΚΔ ἐξέδωσε Μανιφέστο μὲ τὸ ὁποῖο δικαιολογοῦσε τὴν συμμαχία τῆς κομμουνιστικῆς Ρωσίας μὲ τὸν ναζισμὸ καὶ κατηγοροῦσε τὶς δυτικὲς δημοκρατίες σὰν ὑπαίτιες τοῦ πολέμου.

Τὰ ΚΚ τῶν δυτικῶν χωρῶν καλοῦσαν τοὺς ἐργάτες νὰ σαμποτάρουν τὴν παραγωγὴ καὶ τοὺς στρατιῶτες νὰ στρέψουν τὰ ὅπλα κατὰ τῶν κυβερνήσεών των. Ἡ τακτική τους αὐτὴ δὲν βρῆκε ἀξιόλογη ἀπήχησι παρὰ μόνο στὴν Γαλλία ὅπου εἶχε προηγηθῆ ἡ διακυβέρνησις τῆς χώρας ἀπὸ τὸ «λαϊκὸ μέτωπο». Τὸ ΚΚ Γαλλίας, τοῦ ὁποίου ἀρχηγὸς Μ. Τορὲζ λιποτάκτησε ἀπὸ τὸν γαλλικὸ στρατὸ γιὰ νὰ μὴ πολεμήση τοὺς γερμανοὺς συμμάχους τῆς Ρωσίας, ἐγκατέστησε δύο ραδιοσταθμοὺς σὲ γερμανικὸ ἔδαφος καὶ μὲ αὐτοὺς καλοῦσε τοὺς γάλλους νὰ μὴ πολεμήσουν. Ἐπίσης ὀργάνωσε σαμποτὰζ στὴν πολεμικὴ βιομηχανία καὶ στὶς συγκοινωνίες. Τέλος ἔρριξε τὸ σύνθημα «γιατὶ καὶ γιὰ ποιὸν νὰ πολεμήσουμε» τὸ ὁποῖο ἔπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν κατάρρευσι τοῦ γαλλικοῦ μετώπου. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ τῶν κομμουνιστῶν ὑποχρέωσε τὴν γαλλικὴ κυβέρνησι νὰ τοὺς θέση ἐκτὸς νόμου καὶ νὰ ἀναλάβη ἔτσι ἕνα διμέτωπο ἀγῶνα, στὰ σύνορα ἐναντίον τῶν χιτλερικῶν καὶ στὰ μετόπισθεν ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν.

11. Ἡ διάλυσις τῆς Κόμιντερν

Ἡ τακτικὴ αὐτὴ τῆς Κόμιντερν ἔληξε μὲ τὴν ἐπίθεσι τοῦ Χίτλερ ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1941. Χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ΕΣΣΔ ἡ Κόμιντερν ἄλλαξε καὶ πάλιν ἐντελῶς γραμμὴ καλώντας τώρα τοὺς ὀπαδούς της νὰ συστήσουν «ἐθνικὰ ἀπελευθερωτικὰ μέτωπα», νὰ ὑποστηρίξουν τοὺς συμμάχους καπιταλιστὰς καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον πρώην συμμάχους τοῦ Ἄξονος γιὰ «αστικὰ» ἰδανικὰ ὅπως εἶναι ἡ ἐθνικὴ ἀπελευθέρωσις κλπ. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ἡ Κόμιντερν ἔπαψε νὰ ὑποστηρίζη τὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ κινήματα τῶν ἀποικιακῶν χωρῶν τὰ ὁποῖα τώρα ὑποστήριζαν οἱ ναζισταί. Φυσικὰ ὅλη αὐτὴ ἡ τακτικὴ δὲν εἶχε καμμία σχέσι μὲ τὸν κομμουνισμὸ καὶ μὲ τὸν ὀρθόδοξο μαρξισμό.

Ἐπιστέγασμα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἦταν ἡ διάλυσις τῆς Κόμιντερν τὴν ὁποία ἀπεφάσισε καὶ ἐπραγματοποίησε ἡ Μόσχα τὸν Μάϊο τοῦ 1943. Πράγματι ἦταν ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν συμμαχία της πρὸς τὴν Δύσι νὰ διατηρῆ ἡ ΕΣΣΔ στὸ ἔδαφός της καὶ νὰ καθοδηγῆ ἕνα ὀργανισμὸ ποὺ εἶχε γιὰ σκοπό του τὴν ἀνατροπὴ τῶν συμμαχικῶν καθεστώτων.

Ἡ διάλυσις τῆς ΚΔ ἐμφανίσθηκε σὰν ἀπόφασις τῆς ἡγεσίας της, ἡ ὁποία μὲ ἐπὶ κεφαλῆς της τὸν Δημητρώφ πῆρε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1943 μία ἀπόφασι στὴν ὁποία ὑποστήριζε ὅτι «ὁ ἱστορικὸς ρόλος τῆς ΚΔ ἔληξε». Μαζί της διαλύθηκαν καὶ τὰ παρακλάδια της ὅπως ἡ Συνδικαλιστικὴ Διεθνὴς (Προφιντέρν), ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς Ἕνωσις Νέων κλπ.

Ἡ διάλυσις τῆς ΚΔ ἐπισφράγισε καὶ τὴν ὅλη ἀποτυχία ποὺ σημείωσε σὰν ὀργάνωσι πραγματοποιήσεως τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως.

Β'. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ (1920-1943)

1. Ἡ ἵδρυσις τῆς Β.Κ.Ο.

Ὅπως εἴδαμε στὰ προηγούμενα κεφάλαια, ἡ Β' Διεθνὴς εἶχε ἤδη ἀσχοληθῆ μὲ τὴν ἵδρυσι μιᾶς Σοσιαλιστικῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας. Γι' αὐτὸ τὸ σκο-

πὸ συνῆλθε στὸ Βουκουρέστι τὸν Ἰούνιο τοῦ 1915 μία συνδιάσκεψις τῶν βαλκανικῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ποὺ ἀποφάσισε τὴν ἵδρυσι τῆς Ὁμοσπονδίας. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ὅμως ἁπλώθηκε στὰ Βαλκάνια καὶ ἐμπόδισε τὴν πραγματικὴ λειτουργία αὐτῆς τῆς Ὁμονσπονδίας.

Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ λενινισταὶ οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ δροῦν στὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸ κίνημα, ἄρχισαν τὴν δρᾶσι τους καὶ στὴν Βαλκανικὴ μὲ ὁρμητήριό τους τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα τῆς Βουλγαρίας ὅπου καὶ ὑπερτεροῦσαν. Τὸ 1919, ὅπως ξέρουμε, ἱδρύθηκε ἡ Γ' (κομμουνιστική) Διεθνής. Ἡ ἡγεσία της προσπάθησε νὰ κατακτήση καὶ τὴν ΒΣΟ καὶ νὰ τὴν μεταβάλη σὲ ὄργανα τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς στὰ Βαλκάνια. Ἔτσι στὶς 15 Ἰανουαρίου 1920, συνῆλθαν στὴν Σόφια τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν καὶ ἀποφάσισαν τὴν μετονομασία τῆς Βαλκανικῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδίας σὲ Βαλκανικὴ Κομμουνιστικὴ Ὁμοσπονδία (ΒΚΟ) καὶ τὴν προσχώρησί της στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή.

Ἡ διάσκεψι ἔθεσε σὰν σκοπὸ τῆς ΒΚΟ τὴν «προλεταριακὴ ἐπανάστασι» καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς λεγομένης «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» σὲ ὅλες τὶς Βαλκανικὲς χῶρες οἱ ὁποῖες θὰ ἔπρεπε νὰ συνενωθοῦν σὲ μία «Βαλκανικὴ Σοβιετικὴ Κομμουνιστικὴ Ὁμοσπονδία». Ἡ διάσκεψις ἀποφάσισε νὰ ἀποκαταστήση τακτικὲς σχέσεις ἀνάμεσα στὰ ΚΚ τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν καὶ νὰ συντονίση τὴν δρᾶσι τους μὲ σκοπὸ τὴν ἐπανάστασι καὶ τὴν δημιουργία τῆς Σοβιετικῆς Βαλκανικῆς. Ἡ ἵδρυσις τῆς ΒΚΟ ὁριστικοποιήθηκε ἀπὸ τὴν ΚΔ τὸν Μάϊο τοῦ 1922. Ἕδρα τῆς ΒΚΟ ὁρίσθηκε ἡ Βιέννη καὶ καθοδηγηταί της ἐκ μέρους τῆς ΚΔ οἱ ρῶσοι Ρακόφσκυ καὶ Μανουήλσκυ.

Ἡ Κόμιντερν φρόντισε νὰ ἀναδιοργανώση τὰ κόμματα τῆς Βαλκανικῆς μὲ βάσι τὶς ἀρχές, ὀργανωτικὲς καὶ ἰδεολογικές, τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Φρόντισε ἐπίσης νὰ ἐξασφαλίση τὸν πλήρη ἔλεγχο ἐπάνω σ' αὐτὰ τὰ κόμματα καὶ νὰ τὰ ὑποτάξη στὴν Μόσχα. Ἡ ὑποταγὴ τῶν ΚΚ τῶν Βαλκανίων στὴν Μόσχα ἐξησφαλίζετο μὲ δύο ταυτόχρονα τρόπους· μὲ τὴν συμμετοχή τους στὴν Γ' Διεθνῆ, ἡ ὁποία ἠλέγχετο ἀπολύτως ἀπὸ τὴν Μόσχα, καὶ μὲ τὴν συμμετοχή τους στὴν ΒΚΟ ἡ ὁποία ἠλέγχετο ἀπολύτως ἀπὸ τὴν Γ' Διεθνῆ.

2. Ἡ Β.Κ.Ο. ὄργανο τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Βουλγαρίας

Πυρήνας τῆς ΒΚΘ ἔγινε τὸ ΚΚ Βουλγαρίας. Αὐτὸ ἦταν τὸ μεγαλύτερο (60.000 μέλη τὸ 1922) καὶ καλύτερα ὀργανωμένο ἀπὸ τὰ ΚΚ τῆς Βαλκανικῆς, μὲ διεθνῶς ἀναγνωρισμένους ἡγέτες σὰν τὸν Δημητρώφ καὶ τὸν Κολλάρωφ. Τὸ ΚΚ Βουλγαρίας εἶχε ἰδιαίτερα φιλικὲς σχέσεις μὲ τὸ ΚΚΣΕ ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ Βουλγαρία εἶχε τὶς περισσότερο φιλικὲς σχέσεις μὲ τὴν Ρωσία ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες βαλκανικὲς χῶρες. Στὴν ΒΚΟ κάθε κόμμα — μέλος εἶχε ψήφους ἀνάλογους πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν του καὶ ἔτσι οἱ βούλγαροι εἶχαν τὴν ἀπόλυτη πλειοψηφία γιατὶ τὸ ΚΚΒ εἶχε περισσότερα μέλη ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ΚΚ τῆς βαλκανικῆς μαζί. Ἔτσι καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα ὅπως καὶ σὲ τόσους ἄλλους ἡ ΕΣΣΔ συνέχισε τὴν πολιτικὴ τῆς τσαρικῆς Ρωσίας καθιστῶντας τὴν Βουλγαρία κύριο ὄργανο τῆς βαλκανικῆς της πολιτικῆς. Ἡ Γ' Διεθνὴς καὶ ἡ ΒΚΟ συνέχισαν τὴν ἐκ παραδόσεως φιλοβουλγαρικὴ καί ἀνθελληνικὴ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας. Ἔτσι ἡ ΒΚΟ ἔρριξε καὶ τὸ σύνθημα περὶ «αὐτονομήσεως τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης» σὲ βάρος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ πρὸς ὄφελος τῆς Βουλγαρίας.

:. Ἡ Β.Κ.Ο. περὶ αὐτονόμου Μακεδονίας καὶ Θράκης

Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἐτέθη γιὰ πρώτη φορα στὴν 2η συνδιάσκεψι τῆς ΒΚΟ τὸν Σεπέμβριο τοῦ 1920 ἀπὸ τὸν βούλγαρο ἀντιπρόσωπο Β. Κολλάρωφ. Ἡ πρότασις ὅμως ἀπερρίφθη ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀντιπροσώπους ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἦταν καὶ ὁ τότε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ΚΚΕ Γ. Γεωργιάδης.

Στὴν 4η συνδιάσκεψι τῆς ΒΚΟ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1922 ὁ Κολλάρωφ ξανάβαλε τὸ ζήτημα τῆς αὐτονομήσεως τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τὶς ἀπόψεις του ἐξ αἰτίας τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Γιουγκοσλαβίας ποὺ ἐπρότειναν τὴν ἀναβολὴ τοῦ θέματος. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ΚΚΕ, Γ. Πετσόπουλος, ὑποστήριξε τὴν γιουγκοσλαβικὴ πρότασι τὴν ὁποία ὑποστήριξαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ΚΚ Ρουμανίας καὶ Τουρκίας.

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1923 στὴν 6η συνδιάσκεψι τῆς ΒΚΟ οἱ βούλγαροι ἐπανέθεσαν τὸ ζήτημα καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐπιβάλουν μία ἀπόφασι ποὺ ἀνέφερε ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας εἶναι «μακεδόνες μὲ μακεδονικὴ συνείδησι» καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης εἶναι «θρᾶκες μὲ θρακικὴ συνείδησι» ποὺ «ἔχουν δικαίωμα αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας». Ἡ ἀπόφασις κατεψηφίσθη ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ΚΚ Γιουγκοσλαβίας καὶ Τουρκίας ἀλλὰ ὁ τότε ἀντιπρόσωπος τοῦΚΚΕ Ν. Σαργολόγος ἐψήφισε ὑπὲρ αὐτῆς.

Τὸν ἄλλο χρόνο, στὴν 7η συνδιάσκεψι τῆς ΒΚΟ (Ἰούλ. 1924) ὁ Γ. Δημητρώφ καὶ ὁ Β. Κολλάρωφ ἔθεσαν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὸ ζήτημα τῆς αὐτονομήσεως τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θάκης. Τὸ ΚΚΕ τοὺς ὑποστήριξε, ἀλλὰ τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας ἀντέδρασε ἔντονα. Γι' αὐτὸ οἱ βούλγαροι ἀπευθύνθηκαν στὸ 5ο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ποὺ συνῆλθε στὴν Μόσχα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1924. Στὸ συνέδριο αὐτὸ ψηφίσθηκε ἡ ἀπόφασις μὲ τὴν ὁποία υἱοθετοῦντο τὰ συνθήματα : «ἑνιαία καὶ ἀνεξάρτητη Μακεδονία» καὶ «ἑνιαία καὶ ἀνεξάρτητη Θράκη». Τὰ ΚΚ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν καὶ εἰδικώτερα τὸ ΚΚΕ ἀναλάμβαναν τὴν ὑποχρέωσι νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν πραγματοποίησι αὐτῶν τῶν συνθημάτων. Οἱ ἕλληνες ἀντιπρόσωποι Π. Πουλιόπουλος καὶ Σ. Μάξιμος ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς ἀποφάσεως.

Τὸ ΚΚΕ υἱοθέτησε αὐτὴν τὴν γραμμὴ καὶ ἀγωνίσθηκε ὑπὲρ τῆς ἀποσπάσεως τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ὥς τὸ 1935, ὁπότε ἐφαρμόζοντας τὴν νέα γραμμὴ τοῦ 7ου συνεδρίου τῆς ΚΔ περὶ «λαϊκοῦ μετώπου» ἐγκατέλειψε προσωρινὰ τὰ ἀντεθνικὰ του συνθήματα περὶ Μακεδονίας καὶ Θράκης γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐπαφὴ μὲ ἄλλα ἑλληνικὰ κόμματα καὶ νὰ συνεργασθῆ μαζί τους.

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1949 ὅμως, τὸ ΚΚΕ, προβλέποντας τὴν ἐπικράτησί του στὸν συμμοριτοπόλεμο, ξαναγύρισε μὲ ἀπόφασι τῆς 5ης ὁλομέλειας τῆς ΚΕ στὴν γραμμὴ τῆς ἀνεξαρτοποιήσεως τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης. Τὴν γραμμὴ αὐτὴ τὴν ἐγκατέλειψε ξανὰ γιὰ λόγους σκοπιμότητος, τὸ 1956 μετὰ τὴν καθαίρεσι τοῦ Ν. Ζαχαριάδη.

4. Ἡ Β.Κ.Ο. καὶ ὁ μικρασιατικὸς πόλεμος

Ἡ ΒΚΟ ἐφαρμόζοντας τὴν γραμμὴ τῆς ΚΔ ποὺ ἐξυπηρετοῦσε τὰ γενικώτερα ρωσσικὰ συμφέροντα πῆρε ἐπίσης θέσι ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὲρ τῆς Τουρκίας καὶ τὴν διάρκεια τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου στὴν Μικρὰ Ἀσία. Ἡ ΒΚΟ μὲ ἀποφάσεις της καταδίκασε τὴν ἑλληνικὴ μικρασιατικὴ ἐκστρατεία σὰν «ἰμπεριαλιστικὴ» καὶ κάλεσε τοὺς κομμουνιστὰς νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὸ ἀποτελοῦσε ἐφαρμογὴ τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς ἡ ὁποία δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπο τὴν δημιουργία μιᾶς μεγάλης καὶ ἰσχυρῆς Ἑλλάδος ποὺ θὰ ἀποτελοῦσε φραγμὸ στὴν ρωσικὴ κάθοδο πρὸς νότον καὶ γι' αὐτὸ ὑποστήριζε μὲ ὅλα τὰ μέσα τὸν Κεμὰλ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ΚΚΕ υἱοθέτησε καὶ ἐφάρμοσε καὶ αὐτὴ τὴν γραμμή.

5. Ἡ χρεωκοπία τῆς Β.Κ.Ο.

Ἡ ΒΚΟ ὀργάνωσε συνδιασκέψεις τῶν ΚΚ τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν μὲ τὶς ὁποῖες διοχέτευε τὴν ρωσικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ στὸν βαλκανικὸ χῶρο καὶ ἐπιτηροῦσε στὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἀπὸ τὰ βαλκανικὰ ΚΚ τῶν ὁποίων συντόνιζε τὴν δρᾶσι. Ἐξέδιδε ἐπίσης καὶ ἕνα δημοσιογραφικὸ καθοδηγητικὸ ὄργανο μὲ

τὸν τίτλο «Δελτίο τῆς Βαλκανικῆς Κομμουνιστικῆς Ὁμοσπονδίας».

Ἡ ΒΚΟ ἐφαρμόζοντας τυφλὰ τὶς ἐντολὲς τῆς Μόσχας καὶ καθὼς ἦταν κάτω ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο ἔλεγχο τῶν βουλγάρων ἦρθε σὲ ἀντίθεσι μὲ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων βαλκανικῶν χωρῶν ἀκόμη καὶ μὲ τὶς τάσεις τῶν ἰδίων τῶν κομμουνιστῶν τῆς Βαλκανικῆς πλὴν τῶν βουλγάρων καὶ γι' αὐτὸ ἐκφυλίσθηκε καὶ ἀπέτυχε. Οὐσιαστικὰ εἶχε παύσει νὰ ὑπάρχη πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ 1943 ὁπότε διελύθη ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς καὶ φυσικὰ μαζί της καὶ τὸ βαλκανικὸ τμῆμα της, ἡ Β.Κ.Ο.

6. Ἐγκατάλειψις τῆς ἐπιδιώξεως γιὰ ἑνιαία Βαλκανικὴ

Μετὰ τὸν πόλεμο τὸ σύνθημα μιᾶς Ὁμοσπονδίας Βαλκανικῶν Κομμουνιστικῶν χωρῶν ξαναῆρθε στὸ προσκήνιο. Τὰ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας ἦρθαν σὲ συνεννοήσεις μεταξύ των καὶ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1947 κατέληξαν στὴν συμφωνία τοῦ Μπλέντ γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς Ὁμοσπονδίας τῶν δύο χωρῶν ποὺ θὰ ἀποτελοῦσε καὶ τὸν πυρῆνα μιᾶς μελλοντικῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας ἡ ὁποία θὰ ἐδημιουργεῖτο μὲ τὴν προσχώρησι τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ρουμανίας καθὼς καὶ τῆς Ἑλλάδος μετὰ ἀπὸ τὴν νίκη τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας. Σὰν πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν δημιουργία αὐτῆς τῆς Ὁμοσπονδίας ἀποφασίσθηκε ἡ κατάργησις τῶν συνοριακῶν διατυπώσεων μεταξὺ Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας καὶ ἡ τελωνειακὴ ἕνωσις τῶν δύο χωρῶν. Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ προκάλεσε τὴν ἄμεση ἀντίδρασι τῆς Μόσχας ἡ ὁποία ἀνέκαθεν ἤθελε τὴν Βαλκανικὴ διηρημένη σὲ μικρὰ ἀλληλομαχόμενα κρατίδια γιὰ νὰ μπορῆ νὰ ἀσκῆ ἐπάνω σ' αὐτὰ τὴν ἐπιρροή της. Ὁ Στάλιν κατεδίκασε δριμύτατα τὴν συμφωνία τοῦ Μπλέντ καὶ ἀνάγκασε τὸν Δημητρὼφ νὰ τὴν ἀποκηρύξη καὶ νὰ κάνη τὴν «αὐτοκριτική» του. Ἡ συμφωνία αὐτὴ ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὶς αἰτίες γιὰ τὴν καταδίκη τοῦ Τίτο ἐνῶ ὁ δεύτερος πρωταγωνιστής της, ὁ Γ. Δημητρώφ, ἐκλήθη στὴν Ρωσία ὅπου «ἀρρώστησε» ξαφνικὰ καὶ πέθανε μυστηριωδῶς. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ ἄδοξο τέλος τῆς ΒΚΟ καὶ τοῦ συνθήματος περὶ μιᾶς ἑνωμένης κομμουνιστικῆς Βαλκανικῆς.

Γ' Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ (1944-1963)

1. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ

Μετὰ τὸν πόλεμο ἡ ΕΣΣΔ ξεπρόβαλε σὰν μιὰ μεγάλη παγκόσμια Δύναμι. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ συνέβαλε τὴν αὔξησι τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος. Σ' αὐτὸ βέβαια συνέβαλαν καὶ ἄλλοι παράγοντες, ὅπως ἡ συμμετοχὴ τῶν κομμουνιστῶν στὸν ἀντιχιτλερικὸ ἀγῶνα καὶ στὰ κινήματα ἀντιστάσεως, τὰ προβλήματα ποὺ ἐγέννησε ὁ πόλεμος κ.λ.π. Ὁ πόλεμος ἐξ ἄλλου ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὴν ΕΣΣΔ νὰ ἀναλάβη πρωτοβουλίες στὸν διεθνῆ στίβο καὶ νὰ ἐπεκταθῆ σὲ πολλὲς γειτονικές της περιοχές. Τῆς ἔδωσε ἐπίσης τὴν εὐκαιρία νὰ ὑποστηρίξη καὶ νὰ ὑποκινήση κομμουνιστικὲς ἐπαναστάσεις σὲ διάφορες περιοχὲς τοῦ κόσμου. Ἔτσι στὴν ἄμεσα μεταπολεμικὴ περίοδο δημιουργήθηκαν τὰ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.

Ὁ πόλεμος κατέστρεψε τὴν κυριαρχία τῆς Δυτ. Εὐρώπης στὸν πλανήτη μας. Τὸ

γεγονὸς αὐτὸ ἔδωσε μία τεράστια ὤθησι στὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ ἀλλὰ καὶ στὰ κομμουνιστικὰ κινήματα σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς γῆς καὶ πρὸ πάντων στὴν Ἀσία. Ἐξ ἄλλου καὶ στὴν ἴδια τὴν Εὐρώπη ἡ χιτλερικὴ κατοχὴ καὶ ἡ συμμαχία τῆς ΕΣΣΔ μὲ τοὺς δυτικοὺς πρόσφερε τεράστιες δυνατότητες στὴν κομμουνιστικὴ δραστηριότητα. Οἱ κομμουνισταὶ πῆραν δραστήριο μέρος στὰ κινήματα ἀντιστάσεως καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις χάρις στὴν πεῖρα ποὺ εἶχαν στὴν συνωμοτικὴ δουλειὰ καθὼς καὶ χάρις στὸν παράνομο μηχανισμὸ ποὺ ἤδη διέθεταν, κατόρθωσαν νὰ ἀναλάβουν ἡγετικὸ ρόλο καὶ κάποτε νὰ θέσουν τὰ κινήματα ἀντιστάσεως κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους Σὲ πολλὲς χῶρες ὅπου ὑπῆρξαν εὐνοϊκὲς συνθῆκες γιὰ τοὺς κομμουνιστάς, αὐτοὶ δὲν ἐδίστασαν νὰ στρέψουν τὰ ὅπλα ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων ἀντιστάσεως. Αὐτὸ συνέβη στὴν Γιουγκοσλαβία, στὴν Ἑλλάδα, στὴν Πολωνία καὶ ἀλλοῦ. Σὲ ἄλλες χῶρες, ἰδίως στὴν Γαλλία, οἱ κομμουνισταὶ ἀρκέσθηκαν νὰ μετάσχουν σὲ ἕνα ἑνιαῖο κίνημα ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Ἔτσι σχεδὸν σὲ ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη, χάρις στὸν πόλεμο, οἱ κομμουνισταὶ κατόρθωσαν νὰ ἀναγνωρισθοῦν σὰν ἕνα σοβαρὸ καὶ ἰσχυρὸ κίνημα καὶ νὰ μετάσχουν στὶς κυβερνήσεις συνασπισμοῦ ποὺ δημιουργήθηκαν τότε.

Ἀνάλογη ἦταν ἡ ἐξέλιξις καὶ στὶς ἀσιατικὲς χῶρες ποὺ ἔζησαν κάτω ἀπὸ τὴν ἰαπωνικὴ κατοχή. Στὶς περιοχὲς αὐτὲς οἱ κομμουνισταὶ μετέσχαν στὸν ἀνταρτοπόλεμο ἐναντίον τῶν Ἰαπώνων καὶ ταυτόχρονα προσπάθησαν νὰ προσεταιρισθοῦν τὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ καὶ ἀντιδυτικὰ αἰσθήματα αὐτῶν τῶν λαῶν. Ἔτσι κατόρθωσαν νὰ μετατρέψουν τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα σὲ ἀξιόλογες πολιτικὲς ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὲς ὀργανώσεις. Ἡ πτῶσις τῆς Ἰαπωνίας καὶ ἡ ἀνάπυξις τῶν ἀντιϊμπεριαλιστικῶν κινημάτων πρόσφερε τεράστιες δυνατότητες δράσεως στοὺς κομμουνιστὰς ποὺ ἐφοδιάσθηκαν μὲ ἰαπωνικὰ ὅπλα καὶ ἐπεμβάσεως στὴν ΕΣ ΣΔ. (Μαντζουρία, Κορέα κλπ.). Πράγματι ἡ ΕΣΣΔ ἐμφανίσθηκε σὰν ὑποστηρικτὴς αὐτῶν τῶν κινημάτων καὶ τὸ παράδειγμα τῆς δικῆς της ἀναπτύξεως ἄσκησε ἀξιόλογη ἕλξι στὰ ἡγετικὰ στρώματα τῶν νέων χωρῶν.

Πάντως ἡ Μόσχα δὲν ἤθελε τὴν ἐξαπόλυσι κομμουνιστικῶν ἐπαναστάσεων παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον αὐτὲς θὰ ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο ἔλεγχό της. Γι' αὐτὸ τὸ Κρεμλῖνο τήρησε ἐπιφυλακτικὴ ἢ κάποτε ἀκόμη καὶ ἐχθρικὴ στάσι ἀπέναντι στὴν κινεζικὴ καὶ στὴν γιουγκοσλαβικὴ ἐπανάστασι. Ἡ Μόσχα ἤθελε τὴν ἐπέκτασι τοῦ κομμουνισμοῦ ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν ἀποκέντρωσί του. Γιὰ τὸ Κρεμλῖνο ἡ ἐπέκτασις τοῦ κομμουνισμοῦ ἔπρεπε νὰ ταυτίζεται μὲ τὴν ἐπέκτασι τῆς Ρωσίας.

2. Ἡ ἐπέκτασις τῆς ΕΣΣΔ

Ἡ ἐπέκτασις τῆς Ρωσίας στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἄρχισε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1939 ὅταν ὕστερα ἀπὸ τὴν σοβιετοχιτλερικὴ συμμαχία οἱ Ρῶσοι κτύπησαν πισώπλατα τὴν Πολωνία καὶ ἅρπαξαν τὶς ἀνατολικὲς περιοχὲς της. Τὸ 1940 εἰσέβαλαν σὲ τρία βαλτικὰ κράτη (Ἐσθονία, Λεττονία, Λιθουανία), τὰ κατέλαβαν καὶ τὰ προσάρτησαν βιαίως. Ἐπίσης ἅρπαξαν φινλανδικὰ καὶ ρουμανικὰ ἐδάφη. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐδάφη τὰ κατέλαβαν οἱ γερμανοὶ τὸ 1941, ἀλλὰ μετὰ τὴν ὑποχώρησί τους οἱ ρῶσοι τὰ ξαναπῆραν. Οἱ δυτικοὶ ἄλλωστε ἐξεχώρησαν οὐσιαστικὰ ὁλόκληρη τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν ΕΣΣΔ. Πράγματι, ἡ μοιραία πολιτικὴ τοῦ Ροῦζβελτ ὁδήγησε στὴν ἀναγνώρισι τῆς ἀν. Εὐρώπης σὰν «σφαίρας σοβιετικῆς ἐπιρροῆς». Βέβαια στὶς συμφωνίες τῆς Γιάλτας καὶ τοῦ Πότσδαμ προεβλέπετο ἡ αὐτοδιάθεσις, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν λαῶν ἀλλὰ ὅλες οἱ σχετικὲς διατάξεις ἦσαν ἐντελῶς ἀόριστες. Καὶ φυσικὰ ἡ ΕΣΣΔ τὶς παραβίασε εὐχερέστατα κομμουνιστικοποιῶντας μὲ ὅλη της τὴν ἄνεσι τὶς χῶρες τῆς ἀν. Εὐρώπης τὶς ὁποῖες μετέτρεψε σὲ δορυφόρους της.

Στὴν Ἀσία ἡ ΕΣΣΔ ἅρπαξε τὰ νησιὰ Κουρίλλες καὶ τὴν νότιο Σαχαλίνη ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία καὶ ἐπεχείρησε νὰ δο-

ρυφοροποιήση τὴν Κίνα, χωρὶς τελικὰ νὰ τὸ πετύχη. Ἡ προσπάθεια τῶν ρώσων νὰ μονιμοποιηθοῦν στὴν Μαντζουρία ἦταν μία ἀπὸ τὶς πρῶτες αἰτίες τῆς σοβιετοκινεζικῆς ἀντιθέσεως.

3. Ἡ κατάκτησις τῆς ἀν. Εὐρώπης

Στὴν Ἀν. Εὐρώπη τὰ ἡγετικὰ στρώματα εἶχαν ἀποδεκατισθῆ ἀπὸ τοὺς χιτλερικοὺς ἢ εἶχαν συνεργασθῆ μὲ αὐτοὺς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐκτεθοῦν καὶ νὰ χρεωκοπήσουν. Ἐπίσης τὰ ἀστικὰ στρώματα αὐτῶν τῶν χωρῶν κατὰ τὸ μέγιστο μέρος τους εἶχαν καταστραφῆ οἰκονομικῶς. Ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς καὶ οἱ ἔνοπλες δυνάμεις καθὼς καὶ τὰ σώματα ἀσφαλείας εἶχαν διαλυθῆ. Ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὴν παρουσία τῶν σοβιετικῶν στρατευμάτων καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀδράνεια τῶν δυτικῶν, ἐπέτρεπαν στοὺς κομμουνιστὰς νὰ δράσουν ἐλεύθερα γιὰ νὰ κομμουνιστικοποιήσουν αὐτὲς τὶς χῶρες χωρὶς νὰ βροῦν σοβαρὴ ἀντίστασι. Οἱ κομμουνισταὶ ἐφάρμοσαν μία τακτικὴ ποὺ συνδύαζε τὶς ἀπειλὲς μὲ τὶς ὑποσχέσεις, τοὺς ἐκβιασμοὺς μὲ τὶς προσφορὲς τὴν ὑπονόμευσι μὲ τὴν βία καὶ τὴν διείσδυσι μὲ τὴν προπαγάνδα. Πέτυχαν ἔτσι σιγά - σιγὰ νὰ ἐξοντώσουν τοὺς ἀντιπάλους των τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ προχωρήσουν βῆμα πρὸς βῆμα πρὸς τοὺς στόχους των. (Τακτικὴ τοῦ σαλαμιοῦ). Μετὰ ἦρθε ἡ σειρὰ τῶν συμμάχων, συνεργατῶν καὶ συνοδοιπόρων τους νὰ ἐξοντωθοῦν καὶ αὐτοὶ καὶ ὡς τὸ 1949 οἱ κομμουνιστικὲς δικτατορίες εἶχαν ἐπιβληθῆ σὲ ὁλόκληρη τὴν ἀν. Εὐρώπη. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ἄρχισαν οἱ ἐκκαθαρίσεις καὶ μέσα στὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ὥστε νὰ ἐπιβληθοῦν σ' αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Στάλιν, οἱ ἀπόλυτα πιστοὶ καὶ στὴν Μόσχα καὶ στὸν ἴδιο προσωπικά.

Ἡ ἀν. Εὐρώπη ἀπέκτησε κομμουνιστικὸ καθεστὼς ὅμοιο μὲ τὸ σοβιετικό. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος εἶναι ἡ αὐστηρὴ καὶ θεοκρατικὴ μονοκομματικὴ δικτατορία, ἡ ἐκ τῶν ἄνω ἐπιβολὴ ἑνὸς μονολιθικοῦ δόγματος, ἡ πλήρης κρατικοποίησις τῆς οἰκονομίας, ἡ βιαία κολλεκτιβοποίησις τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, ἡ ὑπερταχεία ἐκβιομηχάνισις μὲ σχεδὸν ἀποκλειστικὸ στόχο τὴν δημιουργία βαρειᾶς βιομηχανίας, ἡ συμπίεσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, σὲ χαμηλότατα ὅρια, ἡ κατάργησις τῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς ἐλευθερίας, ἡ ἀστυνομικὴ τρομοκρατία, ἡ καταναγκαστικὴ ἐργασία, ἡ ἀπομόνωσις ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμο καὶ ἡ ἀπεριόριστη κυριαρχία μιᾶς κλειστῆς κάστας γραφειοκρατῶν. Ἐπὶ πλέον στὶς ἀνατολικοευρωπαϊκὲς χῶρες πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν ρωσοδουλεία καὶ ρωσοκρατία. Ἡ ΕΣΣΔ ἄρχισε νὰ ἐκμεταλλεύεται ἄγρια τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς αὐτῶν τῶν χωρῶν καὶ ταυτόχρονα νὰ ἐπιχειρῆ τὸν καταναγκαστικὸ ἐκρωσισμό τους σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς.

4. Προβλήματα ἀπὸ τὴν ἐπέκτασι τοῦ κομμουνισμοῦ

Ἡ κομμουνιστικοποίησις τῆς Ἀν. Εὐρώπης ἐνίσχυσε ἀπὸ γεωγραφική, οἰκονομική, πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ πλευρὰ τὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ ταυτόχρονα ὅμως τοῦ ἐδημιούργησε καὶ σοβαρὰ πολιτικά, ἐθνικὰ καὶ ἰδεολογικὰ προβλήματα. Στὶς χῶρες αὐτὲς οἱ λαοὶ εἶδαν τὸ βιοτικό τους ἐπίπεδο νὰ πέφτη, τὶς ἐλευθερίες των νὰ καταργοῦνται καὶ τὴν ἐθνική τους συνείδησι νὰ προσβάλλεται. Ἡ προσπάθεια πιστῆς μιμίσεως τοῦ «ρωσικοῦ προτύπου» ἀπέτυχε γιατὶ οἱ συνθῆκες στὴν ἀν. Εὐρώπη ἦσαν ἐντελῶς διαφορετικὲς ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς προεπαναστατικῆς Ρωσίας. Αὐτὸ τὸ ἀντελήφθησαν ὡς ἕνα σημεῖο καὶ οἱ ἡγέτες τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Γι' αὐτὸ τὰ καθεστῶτα τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης δὲν ἀπεκλήθησαν «σοβιετικά» ἀλλὰ «λαϊκοδημοκρατικά» γιὰ νὰ δείξουν ἔτσι τὴν ὕπαρξι κάποιας διαφορᾶς. Ἐπίσης ἡ μὴ προσάρτησις τῶν κρατῶν αὐτῶν στὴν ΕΣΣΔ ἦταν μία «ὑποχώρησις» τῆς Μόσχας πρὸς τὸ ἐθνικὸ αἴσθημα τῶν λαῶν τους. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ λαοὶ τῆς ἀνατ. Εὐρώπης ἦρθαν σὲ ἀπόλυτη ἀντίθεσι πρὸς τὰ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα ποὺ τοὺς ἐπεβλήθησαν παρὰ τὴν θέλησί τους. Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μέσα στὰ ἴδια τὰ κομμουνιστικὰ κόμ-

ματα τῆς ἀν. Εὐρώπης δημιουργήθηκαν ἰσχυρές φυγόκεντρες δυνάμεις ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ἤθελαν τὸν κομμουνισμὸ ἀλλὰ δὲν ἤθελαν οὔτε τὴν ὑποταγὴ τῶν χωρῶν τους στὴν Ρωσία, οὔτε τὴν τυφλὴ μίμησι τοῦ λεγομένου «σοβιετικοῦ δρόμου πρὸς τὸν κομμουνισμό».

5. Ἡ Κόμινφορμ καὶ ὁ ψυχρὸς πόλεμος

Θέλοντας νὰ κρατήση τὴν κατάστασι κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό της ἡ Ρωσία ἵδρυσε τὸ 1947 τὴν Κόμινφορμ, μία ὀργάνωσι ποὺ μέλη της ἦσαν τὰ ΚΚ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, τῶν χωρῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης πλὴν τῆς Ἀλβανίας καὶ τὰ δύο κυριώτερα τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν χωρῶν δηλαδὴ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἡ Κόμινφορμ παρουσιάσθηκε σὰν ἕνα εἶδος «Γραφείου Πληροφοριῶν» ποὺ θὰ ἐπέτρεπε στὰ κυριώτερα κομμουνιστικὰ κόμματα νὰ ἀνταλλάσουν τὶς ἀπόψεις καὶ τὴν πεῖρα τους. Στὴν πραγματικότητα ἦταν μία ἀπόπειρα ἀναβιώσεως τῆς Γ΄ Διεθνοῦς σὲ στενώτερο κύκλο μὲ σκοπὸ τὴν ἐπιβολὴ τῆς σοβιετικῆς κυριαρχίας σ' αὐτὸ τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ δι' αὐτοῦ στὴν ἀν. Εὐρώπη καὶ σ' ὁλόκληρο τὸν διεθνῆ κομουνισμό.

Ταυτόχρονα μὲ τὴν ἵδρυσι τῆς Κόμινφορμ ἄρχισε καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τῶν τάξεων τοῦ κομμουνισμοῦ ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῶν φυγοκέντρων ἢ διασπαστικῶν τάσεων. Τότε καθηρέθη ὁ ἡγέτης τοῦ ΚΚ τῶν ΗΠΑ Ε. Μπράουντερ ὁ ὁποῖος εἶχε ταχθῆ ὑπὲρ ἑνὸς «αὐτονόμου κομμουνισμοῦ» ἀπαλλαγμένου ἀπὸ τὴν ρωσικὴ ἐπικυριαρχία. Καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ΕΣΣΔ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ζντάνωφ ἄρχισε ἡ ἐκκαθάρισις τῶν διανοουμένων, καλλιτεχνῶν καὶ ἐπιστημόνων ποὺ κατηγορήθηκαν γιὰ «κοσμοπολιτισμό» ἐπειδὴ δὲν ἐφάρμοζαν τὴν γραμμὴ τοῦ τυφλοῦ ἀντιδυτικοῦ μίσους. Ὁ ψυχρὸς πόλεμος εἶχε ἀρχίσει. Στὴν Κίνα, στὴν Μαλαισία, στὴν Βιρμανία, στὴν Ἰνδοκίνα, στὶς Φιλιππῖνες, στὴν Ἰνδονησία, στὴν Περσία (Ἀτζερμπαϊτζὰν) καὶ στὴν Ἑλλάδα ἐμαίνοντο οἱ ἔνοπλες κομμουνιστικὲς ἐπαναστάσεις. Τὸ 1948 ἀποκλείσθηκε τὸ Βερολῖνο. Τὸ 1949 νίκησε ὁ κομμουνισμὸς στὴν Κίνα καὶ νικήθηκε στὴν Ἑλλάδα. Τὸ 1950 οἱ κομμουνισταὶ ἄρχισαν τὴν ἐπίθεσί τους στὴν Κορέα προκαλῶντας ἕνα σοβαρὸ πόλεμο.

Ἡ Κόμινφορμ κατεδίκασε τὸ 1948 καὶ ἀπεκήρυξε τὸν Τίτο, κυριώτερο ἐκφραστὴ τῶν φυγοκέντρων τάσεων τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Σὲ ὅλες τὶς ἄλλες «λαϊκὲς δημοκρατίες» ἄρχισε ἀμέσως ἡ αἱματηρὴ ἐκκαθάρισις τῶν «τιτοϊκῶν». Δεκάδες σημαίνοντες κομμουνισταὶ ἡγέται τῆς ἀν. Εὐρώπης ὁδηγήθηκαν τότε στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα: Ὁ Κοστώφ στὴν Βουλγαρία, ὁ Τζότζε στὴν Ἀλβανία, ὁ Ράϊκ στὴν Οὐγγαρία, ὁ Σλάνσκυ στὴν Τσεχοσλοβακία κλπ. Τὸ σύνθημα ποὺ ἐπικρατοῦσε ἦταν: «Ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μας εἶναι ἐχθρός μας».

6. Ἀποτελέσματα τοῦ ψυχροῦ πολέμου

Στὴν διάρκεια τῆς πρώτης φάσεως τοῦ ψυχροῦ πολέμου ἀπὸ τὸ 1945 ὡς τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν τὸ 1953, ὁ κομμουνισμὸς κατόρθωσε νὰ ἐπικρατήση στὴν Ἀν. Εὐρώπη, στὴν Κίνα καὶ στὴν Βόρειο Κορέα καὶ λίγο ἀργότερα καὶ στὸ Βόρειο Βιετνάμ. Ταυτόχρονα ὅμως ξέσπασε ἡ διένεξις μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία ἡ ὁποία ἐξασθένησε τὸ κῦρος τῆς ΕΣΣΔ καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Ἐξ ἄλλου οἱ δυτικοὶ ἄρχισαν νὰ ἀφυπνίζονται καὶ νὰ ὀργανώνουν τὴν ἄμυνά τους. Τὰ ΚΚ Ἰταλίας καὶ Γαλλίας διώχθησαν ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις συνασπισμοῦ. Ἡ Δύσις κράτησε γερὰ τὸ δυτικὸ Βερολῖνο ἀποκρούοντας τὴν σοβιετικὴ πίεσι. Ἡ Ἀμερικὴ διαπιστώνοντας τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβη τὶς εὐθῦνες της καὶ τὸν Μάρτιο τοῦ 1947 ἐξάγγειλε τὸ Δόγμα Τροῦμαν περὶ παροχῆς βοηθείας στὶς χῶρες ποὺ μάχονται ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ. Τὸ Δόγμα Τροῦμαν ἀπέδωσε θαυμασίους καρποὺς στὴν Ἑλλάδα ὅπου συνέβαλε ἀποφασιστικὰ στὴν ἧττα τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας. Τὸ Δόγμα αὐτὸ ὑπῆρξε ὁ πρόαγγελος τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ καὶ

τοῦ ΝΑΤΟ πού ἱδρύθηκε τὸ 1949 καὶ μὲ τὸ ὁποῖο πραγματοποιήθηκε ἡ στρατιωτικὴ συνένωσις τοῦ δυτικοῦ κόσμου ἐναντίον τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς. Οἱ Η.Π.Α. ὠργάνωσαν τοὺς συμμάχους των σὲ διάφορους ἀμυντικοὺς συνασπισμοὺς (ΝΑΤΟ, ΣΕΑΤΟ, ΣΕΝΤΟ) καὶ δημιούργησαν μία ἁλυσσίδα στρατιωτικῶν ἀμυντικῶν βάσεων γύρω ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ κόσμο. Οἱ κομμουνιστικὲς ἐπαναστάσεις στὴν νοτιοανατολικὴ Ἀσία κατεστάλησαν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ β. Βιετνάμ. Τὴν ἴδια τύχη εἶχαν καὶ ὡρισμένες ἀπόπειρες κομμουνιστικῆς ἐξεγέρσεως στὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ (Παραγουάη). Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι οἱ κομμουνισταὶ συνδύασαν τὴν ἰμπεριαλιστική τους πολιτική, τὴν ἐξαπόλυσι τοῦ ψυχροῦ πολέμου καὶ τὴν ὑποκίνησι ἐπαναστάσεων μὲ ἕνα κίνημα γιὰ τὴν δῆθεν «ὑπεράσπισι τῆς εἰρήνης» ποὺ στὴν πραγματικότητα ἀπέβλεπε στὴν πρόκλησι δυσχερειῶν στὴν ἀμυντικὴ προσπάθεια τῶν δυτικῶν. Τὸ κίνημα αὐτὸ στρεφόταν ἰδιαίτερα ἐναντίον τοῦ ἀτομικοῦ ὅπλου γιατὶ ὡς τὸ 1950 τὸ ὅπλο αὐτὸ ἦταν μονοπώλιο τῆς Ἀμερικῆς.

7. Ὁ ἀποσταλινισμὸς

Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν τὸν Μάρτιο τοῦ 1953 ἄρχισε μία νέα φάσις στὴν ἱστορία τοῦ μεταπολεμικοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ ἀποσταλινισμὸς ἐπεβλήθη στοὺς ἐπιγόνους τοῦ τυράννου ὄχι μόνο γιὰ ἐσωτερικοὺς ρωσικούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐξωτερικοὺς λόγους. Ὁ ψυχρὸς πόλεμος εἶχε ὁδηγήσει τὴν σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ τὴν σοβιετικὴ οἰκονομία σὲ ἀδιέξοδο. Ἡ διεθνὴς κατάστασις εἶχε φθάσει σὲ ἐπικίνδυνο σημεῖο. Οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν ἔκριναν σὰν ἀναγκαία μία ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐξωτερικῆς των πολιτικῆς καὶ μία ἀναθεώρησι τῶν σχέσεών τους μὲ τὸν μὴ κομμουνιστικὸν κόσμον. Ἔπρεπε νὰ θέσουν τέρμα στοὺς πολέμους τῆς Κορέας καὶ τοῦ Βιετνὰμ ποὺ μποροῦσαν νὰ ὁδηγήσουν σὲ ἀνεπιθύμητες ἐπιπλοκές.

Ἐξ ἄλλου τὸ σύνθημα «ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μας εἶναι ἐναντίον μας» κρίθηκε σὰν ξεπερασμένο, γιατὶ ἀπομόνωνε τὸ κομμουνιστικὸ στρατόπεδο ἀπὸ τὸν «τρίτο κόσμο» τῶν οὐδετέρων καὶ ἀδεσμεύτων χωρῶν ποὺ μὲ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν ἀποικιῶν καὶ τὴν δημιουργία νέων κρατῶν ἀποκτοῦσε ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη σημασία.

Τέλος καὶ οἱ σχέσεις μέσα στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα καθὼς καὶ ἀνάμεσα στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες ἔπρεπε νὰ προσαρμοσθοῦν ἐπάνω σὲ πιὸ ρεαλιστικὲς βάσεις γιὰ νὰ ἀποφευχθῆ μία μεγάλη κρίσις τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ ἡ διάλυσις τοῦ κομμουνιστικοῦ συνασπισμοῦ. Ἄλλωστε ἡ κομμουνιστικὴ Κίνα εἶχε ἀρχίσει νὰ προβάλλη τὶς δικές της ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ἀκολουθητέα γραμμὴ ἐνῶ ὁ Τίτο εἶχε ἀποκρούσει ἐπιτυχῶς ὅλες τὶς σοβιετικὲς ἀπόπειρες μέσῳ τῆς Κόμινφορμ γιὰ τὴν ἐκ τῶν ἔνδον ἀνατροπή του. Τὸ Κρεμλῖνο ἔπρεπε πιὰ νὰ ἀναγνωρίση τὴν νέα πραγματικότητα. Γι' αὐτὸ ἄρχισε μία ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς (ἐνδοκομμουνιστικῆς καὶ παγκόσμιος) πολιτικῆς του, ἀναθεωρώντας πολλὰ σταλινικὰ ἀξιώματα, ἀλλάζοντας μεθόδους καὶ ἐκκαθαρίζοντας ἀρκετοὺς σταλινικοὺς ἡγέτες (Τσερβένκωφ, Ράκοσι, Πόλλιτ, Ζαχαριάδης).

Ἔτσι ἐπῆλθε μία χαλάρωσις στὶς διεθνεῖς σχέσεις καὶ στὸν ψυχρὸ πόλεμο. Τὸ 1955 ὁ Χρουστσὼφ καὶ ὁ Μουλγκάνιν μετέβησαν στὴν Γιουγκοσλαβία καὶ «συμφιλιώθηκαν» μὲ τὸν Τίτο. Τὸ 1956 διαλύθηκε ἡ Κόμινφορμ τῆς ὁποίας ἡ Κίνα δὲν ἦταν μέλος καὶ ἡ ὁποία εἶχε γίνει τὸ σύμβολο τὸ ἀντιτιτοϊσμοῦ ἐνῶ ταυτόχρονα εἶχε συνδεθῆ μὲ τὶς ἐπαναστατικὲς ἀπόπειρες τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ τὸν ψυχρὸ πόλεμο.

8. Ἡ κρίσις τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ

Ἡ μετάβασις στὴν νέα τακτικὴ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ δὲν πραγματοποιήθηκε χωρὶς κλονισμούς. Τὸ καζάνι ποὺ ἔβραζε στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἐξερράγη σὲ μερικὲς περιπτώσεις. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1953 ἔγινε ἡ ἐξέγερσις τοῦ λαοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας. Τὴν ἴδια σχεδὸν

ἐποχὴ ξέσπασε τὸ αἱματηρὸ ξεσήκωμα τῶν τσεχοσλοβάκων στὴν πόλι Πίλσεν. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1956 εἴχαμε τὴν αἱματηρὴ στάσι τῶν ἐργατῶν τῆς πολωνικῆς πόλεως Πόζναν καὶ τὴν θαρραλέα μαζικὴ ἀνυπακοὴ τῶν οὔγγρων διανοουμένων. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1956 εἴχαμε τὴν πολωνικὴ ἐξέγερσι καὶ τὸν ἴδιο μῆνα εἴχαμε τὴν μεγαλειώδη οὐγγρικὴ ἐπανάστασι. Ἡ Μόσχα ἀγωνίσθηκε ἀπεγνωσμένα νὰ συγκρατήση τὴν κατάστασι πότε μὲ τὴν βία καὶ πότε μὲ ὑποχωρήσεις, πότε μὲ ἀδιαλλαξία καὶ πότε μὲ συμβιβασμούς. Τὰ ρωσικὰ στρατεύματα ἐπενέβησαν στὴν ἀνατολικὴ Γερμανία, στὸ Πίλσεν καὶ στὸ Πόζναν. Στὴν Πολωνία, οἱ ρῶσοι δέχθηκαν ἕνα συμβιβασμὸ ἀνεχόμενοι τὴν ἀνάρρησι τοῦ Γκομούλκα στὴν ἐξουσία καὶ ἐπιτρέποντας τὴν πραγματοποίησι διαφόρων μεταρρυθμίσεων μὲ σκοπὸ τῶν κατευνασμὸ τῶν ἀγροτῶν, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν διανοουμένων καὶ τῶν μεσαίων στρωμμάτων. Στὴν Οὐγγαρία ἡ κατάστασις ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια τῶν κομμουνιστῶν καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως Ἴμρε Νάγκυ ἀναγκάσθηκε νὰ ἀνακηρύξη τὴν οὐδετερότητα τῆς Οὐγγαρίας ἡ ὁποία ἀπεχώρησε ἀπὸ τὸ Σύμφωνο τῆς Βαρσοβίας καὶ ἀνακηρύχθηκε «οὐδέτερη σοσιαλιστικὴ δημοκρατία». Ἡ Μόσχα δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψη μία τέτοια ἐνέργεια καὶ ἐπωφελούμενη ἀπὸ τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὶς ταλαντεύσεις τῶν δυτικῶν καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσι τοῦ Σουὲζ εἰσέβαλε στὴν Οὐγγαρία τὸν Νοέμβριο τοῦ 1956, κατέλαβε τὴν χώρα, ἀνέτρεψε τὴ νόμιμη κυβέρνησί της, δολοφόνησε τὸν Νάγκυ καὶ μερικοὺς συνεργάτες του καὶ ἐπέβαλε τὴν κυβέρνησι τοῦ «ἀντισταλινικοῦ» καὶ μετριοπαθοῦς Κάνταρ. Ἡ κυβέρνησις αὐτὴ ἀναγκάσθηκε νὰ ἀκολουθήση μία γραμμὴ ὑποχωρήσεων καὶ συμβιβασμῶν παρόμοια πρὸς τὴν γραμμὴ τοῦ Γκουμούλκα. Γενικά, ἡ Μόσχα ἐγκαταλείποντας τὴν μορφὴ τῆς μονολιθικῆς αὐτοκρατορίας, ἄρχισε νὰ ὑποχωρῆ πρὸς τὴν γραμμὴ μιᾶς «εὐρωπαϊκῆς κομμουνιστικῆς κοινοπολτείας.

9. Ὁ κομμουνισμὸς μεταβάλλει μορφὴ καὶ τακτικὴ

Τὰ γεγονότα τοῦ 1956 ἀνάγκασαν τὴν ΕΣΣΔ νὰ μεταβάλη τὴν πολιτική της στὴν ἀν. Εὐρώπη. Σταμάτησε τὴν ἐμφανῆ προσπάθεια τοῦ βιαίου ἐκρωσισμοῦ τῆς περιοχῆς. Περιώρισε στὸ ἐλάχιστο τὴν καταλήστευσι τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἐπέτρεψε ἕνα βαθμὸ αὐτονομίας στὰ τοπικὰ κόμματα καὶ στὶς κυβερνήσεις των καὶ ἀνέχθηκε ὡρισμένες μεταρρυθμίσεις ποὺ ἔγιναν στὶς χῶρες αὐτὲς καὶ ἰδίως στὴν Πολωνία καὶ στὴν Οὐγγαρία μὲ σκοπὸ νὰ προσαρμόσουν κάπως τὸ κομμουνιστικὸ σύστημα στὴν ἀνατολικοευρωπαϊκὴ πραγματικότητα καὶ νοοτροπία ποὺ διαφέρουν ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς Ρωσίας.

Ταυτόχρονα ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς ἄρχισε νὰ ἐγκαταλείπη τὴν προοπτικὴ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως σὲ ὅλες τὶς ἀνεπτυγμένες χῶρες καὶ ἰδίως στὴν Δυτ. Εὐρώπη. Ἡ ἀνόρθωσις τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ τεραστία κοινωνικὴ πρόοδος τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὰ μέτρα ποὺ ἐλήφθησαν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς κομμουνιστικῆς ὑπονομεύσεως ἀνέστειλαν τὴν πρόοδο τοῦ κομμουνισμοῦ σ' αὐτὴν τὴν περιοχή. Σήμερα ὁ κομμουνισμὸς βρίσκεται σαφῶς σὲ ὑποχώρησι στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν βόρειο Ἀμερική. Ἀντίθετα βρίσκει εὐνοϊκὸ ἔδαφος καὶ ἀναπτύσσεται στὴν νοτιοανατολικὴ Ἀσία καὶ σὲ ὡρισμένες χῶρες τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Λατ. Ἀμερικῆς ἐνῶ στὴν Μ. Ἀνατολὴ τὸν ἀντιμετώπισε ἐπιτυχῶς ὁ ἀραβικὸς ἐθνικισμὸς σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὸν «ἀραβικὸ σοσιαλισμό».

Γι' αὐτὸ ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς χωρὶς βέβαια νὰ ἐγκαταλείπη τὴν παρενοχλητική του δραστηριότητα στὶς ἄλλες περιοχὲς τοῦ κόσμου, συγκεντρώνει τὸ μέγιστο τῆς ἐπαναστατικῆς προσπαθείας του στὴν νοτιοανατολικὴ Ἀσία καὶ στὴν Λατινικὴ Ἀμερική. Στὴν τελευταία πέτυχε κατὰ τὸ 1960-61 νὰ δημιουργήση ἕνα σοβαρὸ πολιτικὸ προγεφύρωμα καταχτῶντας ἐκ τῶν ἔνδον τὴν Κούβα ἡ ὁποία μετετράπη σὲ ὁρμητήριο τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανα-

στάσεως στὴν εὔφλεκτη λατινοαμερικανικὴ ἤπειρο.

10. Οἱ τάσεις τοῦ συγχρόνου κομμουνισμοῦ

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐπῆλθαν καὶ ἄλλες σοβαρὲς μεταβολὲς στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα. Σὰν συνέπεια αὐτῶν τῶν μεταβολῶν ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς δὲν παρουσιάζεται πιὰ ἑνιαῖος καὶ μονολιθικὸς ὅπως ἄλλοτε. Σήμερα στὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ ὑπάρχουν διάφορες τάσεις ἀκόμη καὶ ἀντιθέσεις. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα χωρίζεται σὲ τρεῖς μεγάλες τάσεις: Στὴν «ἀριστερὰ» τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὴν Κίνα ἡ ὁποία τηρεῖ πιὸ ὀρθόδοξη κομμουνιστικὴ γραμμὴ καὶ κατηγορεῖ τὴν σοβιετικὴ ἡγεσία γιὰ ρεβιζιονισμό. Στὸ πλευρὸ τῆς Κίνας βρίσκονται καὶ ἄλλα τρία κομμουνιστικὰ κράτη: ἡ Βόρεια Κορέα, τὸ Βόρειο Βιετνὰμ καὶ ἡ Ἀλβανία. Στὸ πλευρό της βρίσκονται ἐπίσης πολλὰ ΚΚ ἰδίως ἀσιατικὰ καὶ ἀφρικανικά, ἀναμεσά τους καὶ τὸ μεγαλύτερο ΚΚ τοῦ κόσμου, τὸ τῆς Ἰνδονησίας. Τέλος, οἱ κινέζοι διαθέτουν ἰσχυρὲς μειοψηφίες σὲ πολλὰ ἄλλα κομμουνιστικὰ κόμματα τοῦ ἐλευθέρου κόσμου ἀνάμεσά τους καὶ σὲ εὐρωπαϊκά. Ἔτσι τὸ Πεκῖνο σήμερα ἀκολουθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ μία δική του γραμμὴ καὶ ἔχει ἀναδειχθῆ σὲ δεύτερο μετὰ τὴν Μόσχα πόλο ἕλξεως καὶ καθοδηγητικὸ κέντρο τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος. Βέβαια ἡ σοβιετικὴ διένεξις ὀφείλεται κυρίως, ἂν ὄχι ἀποκλειστικά, σὲ ἀντιθέσεις κρατικῶν καὶ ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ ἐπιδιώξεων. Ἔχει ὅμως τὶς ἐπιπτώσεις της καὶ σὲ θέματα ἰδεολογίας, γραμμῆς καὶ τακτικῆς ποὺ ἀφοροῦν τὸν διεθνῆ κομουνισμό.

Στὴν «δεξιὰ» πτέρυγα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὴν τιτοϊκὴ Γιουγκοσλαβία ἡ ὁποία ἐπίσης ἐφαρμόζει μία δική της γραμμή, διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ρωσική. Ὁ τιτοϊσμὸς εἶναι ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ κομμουνισμοῦ ἀναγνωρίζοντας σὲ κάθε χώρα τὸ δικαίωμα νὰ ἐφαρμόζη τὸν κομμουνισμὸ σύμφωνα μὲ τὶς συνθῆκες καὶ τὶς παραδόσεις της καὶ νὰ ἐπιδιώκη τοὺς δικούς της στόχους. Στὸν ἐξωτερικὸ τομέα ὁ τιτοϊσμὸς προσεγγίζει πάρα πολὺ τὴν οὐδετερότητα. Στὸν ἐσωτερικὸ τομέα ἐφαρμόζει τὸ σύστημα ἐργατικῶν συμβουλίων, ἀνέχεται τὴν μικρὴ ἰδιοκτησία, συμβιβάζεται μὲ κάποια οἰκονομικὴ ἐλευθερία καὶ προσεγγίζει λίγο τὶς δυτικὲς σοσιαλοδημοκρατικὲς τάσεις προσπαθῶντας νὰ δώση στὸν κομμουνισμὸ μιὰ σχετικὰ πιὸ φιλελεύθερη καὶ πιὸ ἀνθρωπιστικὴ μορφή.

Στὸ «κέντρο», μεταξύ, Τίτο καὶ Μάο βρίσκεται ὁ Χρουτσώφ. Ὁ χρουστσωφισμὸς προσπαθεῖ νὰ ἐκσυγχρονίση καὶ νὰ βελτιώση τὸν κομμουνιστικὸ ὁλοκληρωτισμό, νὰ τὸν καταστήση πιὸ ἀποδοτικὸ καὶ λιγώτερο ἀποκρουστικό. Γι' αὐτὸ ἀπορρίπτει τὸν κινεζικὸ ἐξτρεμισμὸ χωρὶς ὅμως νὰ φθάνη στὴν παραδοχὴ τοῦ τιτοϊσμοῦ ποὺ θὰ ἐσήμαινε τὴν πλήρη κατάρρευσι τοῦ ἡγετικοῦ ρόλου τῆς Ρωσίας καὶ ἴσως ἀκόμη καὶ τὴν διάλυσι τῆς ἰμπεριαλιστικῆς της αὐτοκρατορίας.

Ἡ πλειοψηφία τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων καὶ τῶν κομμουνιστικῶν κρατῶν ἀκολουθοῦν τὴν σοβιετικὴ γραμμή. Ὑπάρχουν ὅμως πολλὲς ἀποχρώσεις, διακυμάνσεις καὶ ταλαντεύσεις. Ἡ Πολωνία παρ' ὅλο ποὺ ἐπίσημα ἀνήκει στὸν σοβιετικὸ συνασπισμὸ στὴν πραγματικότητα εἶναι πολὺ κοντὰ στὸν τιτοϊσμὸ καὶ σὲ ὡρισμένα σημεῖα βρίσκεται καὶ «δεξιώτερα» ἀπὸ αὐτόν: ἀνέστειλε τὴν κολλεκτιβοποίησι, σύναψε εἰρήνη μὲ τὴν Ἐκκλησία, ἀφίνει ἀρκετὲς ἐλευθερίες στοὺς διανοουμένους, ἀνέχεται τὰ μεσαῖα στρώματα καὶ παίρνει βοήθεια ἀπὸ τὴν Δύσι. Τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν Οὐγγαρία ἂν καὶ σὲ λιγώτερο βαθμό. Κατὰ τὸ 1963 καὶ ἡ Ρουμανία ἦρθε σὲ σύγκρουσι μὲ τὴν Κομεκὸν ὑποστηρίζοντας τὰ ἐθνικὰ της συμφέροντα. Διάφορα ΚΚ ὅπως τῆς Ἰταλίας ἐμφανίζουν ἐπίσης ὡρισμένες «αἱρετικὲς» ὅπως θὰ ἐθεωροῦντο ἐπὶ Στάλιν ἀπόψεις καὶ ἐπιδεικνύουν μιὰ κάποια ἀνεξαρτησία ἔναντι τοῦ Κρεμλίνου.

Ὅλα αὐτὰ καὶ περισσότερο ἀπὸ ὅλα

ἡ σοβιετοκινεζικὴ διένεξις καὶ ὁ κινεζικὸς πειραματισμὸς ἐπιφέρουν βαθειὲς ἀλλαγὲς στὴν ὡς τώρα γνωστὴ μορφὴ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τὸν θέτουν μπροστὰ σὲ νέες προοπτικὲς καὶ προπάντων μπροστὰ σὲ νέα προβλήματα.

Δ'. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ (1947-1956)

. Ἵδρυσις καὶ σκοποὶ τῆς Κόμινφορμ

Ἡ διάλυσις τῆς Κόμιντερν ἦταν μία ἐντελῶς τυπικὴ ἐνέργεια ἡ ὁποία δὲν ἀπέβλεπε καθόλου στὴν ἀνεξαρτοποίησι τῶν ΚΚ ἀπὸ τὴν Μόσχα. Μοναδικὸς σκοπὸς στὴν πραγματικότητα ἦταν νὰ ἐξαπατηθοῦν οἱ δυτικοὶ σύμμαχοι τῆς ΕΣΣΔ κατὰ τὸν πόλεμο. Γι' αὐτὸ παρὰ τὴν διάλυσι τῆς ΚΔ τὰ ΚΚ ἐξακολούθησαν νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν Μόσχα, νὰ τὴν ὑπακούουν τυφλὰ καὶ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὴν ἐξωτερική της πολιτική. Ἡ ἐξάρτησις ὅμως αὐτὴ ἦρθε ἡ ὥρα ποὺ δὲν κρίθηκε ἱκανοποιητικὴ ἀπὸ τὴν Μόσχα ἡ ὁποία θεώρησε σκόπιμη τὴν ἀνασύστασι ἑνὸς ἑνιαίου ὀργάνου τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Τὸ ὄργανο αὐτὸ ἱδρύθηκε τὸ 1947 καὶ ὀνομάσθηκε Κομμουνιστικὸ Γραφεῖο Πληροφοριῶν καὶ ἀπὸ τὰ ἀρχικά του Κόμινφορμ.

Ἡ Κόμινφορμ ἱδρύθηκε γιὰ νὰ ἐξασφαλίση στὴν Ρωσία τὸν ἀπόλυτο ἔλεγχο τῶν νέων κομμουνιστικῶν καθεστώτων ποὺ εἶχαν δημιουργηθῆ στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Στοὺς κόλπους αὐτῶν τῶν καθεστώτων εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἐκδηλώνονται διάφορες φυγόκεντρες τάσεις ποὺ ἀμφισβητοῦσαν τὴν ρωσικὴ ἐπιρροή. Ὁ Τίτο παρουσίαζε ἤδη δείγματα ἀνεξαρτήτου στάσεως ἔναντι τοῦ Κρεμλίνου καὶ ἡ συμφωνία τοῦ Μπλέντ μεταξὺ Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας ποὺ ἀπέβλεπε στὴν δημιουργία ἑνὸς ἰσχυροῦ κομμουνιστικοῦ βαλκανικοῦ κράτους ἀνεξάρτητου ἀπὸ τὴν Μόσχα εἶχε ἀνησυχήσει πολὺ τὸ Κρεμλῖνο (Αὔγουστος 1947). Γι' αὐτὸ ἕνα μῆνα μετὰ τὴν συμφωνία τοῦ Μπλέντ, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1947 συνεστήθη ἡ Κόμινφορμ. Μὲ αὐτήν, ἡ Μόσχα ἤθελε νὰ ἐπιβάλη ἀπολύτως τὴν δική της γραμμὴ στὶς ἡγεσίες τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων καὶ καθεστώτων τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἕνας ἄλλος σκοπὸς τῆς Κόμινφορμ ἦταν νὰ ἐκκαθαρίση τὰ ΚΚ ὄχι μόνον τῆς ἀνατολικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν ἀναδειχθῆ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ ποὺ ἀμφισβητοῦσαν τὴν ἐπικυριαρχία τῆς Μόσχας. Ἱδρύοντας τὴν Κόμινφορμ ἡ ΕΣΣΔ ἤθελε ἐπίσης νὰ δημιουργήση ἕνα συντονιστικὸ ἐπιτελικὸ ὄργανο γιὰ τὴν «ἐξαγωγὴ τῆς ἐπαναστάσεως» μὲ τὴν ἐκμετάλλευσι τῶν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν ποὺ εἶχε δημιουργήσει ὁ πόλεμος.

Τέλος, ἡ Κόμινφορμ ἦταν καὶ ἕνα εἶδος ἀντιρρόπου στὴν τάσι τῶν δυτικῶν χωρῶν γιὰ συνεργασία ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη μὲ τὸ Δόγμα Τροῦμαν (Μάρτιος 1947) καὶ μὲ τὸ Σχέδιο Μάρσαλ (Ἰούνιος 1947).

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ Κρεμλῖνο ἀποφάσισε τὴν ἀνασύστασι ἑνὸς ὀργάνου τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ: τὴν Κόμινφορμ.

2. Ἡ φύσις τῆς Κόμινφορμ

Ἡ Κόμινφορμ ἦταν ἕνα ὄργανο πιὸ στενὸ καὶ πιὸ εὐκίνητο ἀπὸ τὴν Κόμιντερν. Ἡ Ρωσία προτίμησε νὰ μὴ ἀναστήση τὸν πολυμελῆ καὶ δυσκίνητο μηχανισμὸ τῆς Κόμιντερν ἀλλὰ νὰ δημιουργήση ἕνα μικρὸ ἐπιτελεῖο ποὺ θὰ βρισκόταν ἀπολύτως κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία της καὶ θὰ ἐπέβαλλε τὴν γραμμή της σὲ ὁλόκληρο τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα. Ἡ ἀνάπτυξις ποὺ εἶχαν πάρει τὰ ΚΚ κατὰ τὸν πόλεμο καὶ ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτὸν δημιουργοῦσε ἀνησυχίες στὴν Μόσχα ὡς πρὸς τὸ κατὰ πόσον θὰ μποροῦσε νὰ διατηρήση σταθερὰ τὴν ἐπιβολή της

σὲ ἕνα μεγάλο μηχανισμὸ σὰν τῆς Γ' Διεθνοῦς. Γι' αὐτὸ μὲ τὴν Κόμινφορμ δημιούργησε κατόπιν ἐπιλογῆς ἕνα εἶδος «πρωτοπορείας» τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, ἕνα εἶδος ξεχωριστοῦ ΚΚ μέσα στὸν κόσμο τῶν ΚΚ, ἕνα στενὸ καθοδηγητικὸ ὄργανο σὲ ἄμεση ἐξόρμησι ἀπὸ τὸ Κρεμλῖνο. Γι' αὐτό, μέλη τῆς Κόμινφορμ δὲν ἦσαν ὅλα τὰ ΚΚ, ἀλλὰ μόνο ἐννέα ἀπὸ αὐτὰ καὶ συγκεκριμένα τῶν ἑξῆς χωρῶν: Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Πολωνίας, Οὐγγαρίας, Τσεχοσλοβακίας, Ἰταλίας καὶ Γαλλίας. Δηλαδὴ μέλη τῆς Κόμινφορμ ἦσαν τὰ ΚΚ ὅλων τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν «λαϊκῶν δημοκρατιῶν» πλὴν τῆς Ἀλβανίας, ποὺ δὲν κρίθηκε ἀρκετὰ σημαντικὴ γιὰ νὰ μετέχῃ στὴν καθοδήγησι τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος, καὶ τὰ ΚΚ δύο μόνον δυτικῶν χωρῶν δηλαδὴ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Βλέπουμε ὅτι ἡ Κόμινφορμ εἶχε καθαρὰ «εὐρωπαϊκό» χαρακτῆρα καὶ συνεπῶς ἦταν μία προσπάθεια τῆς ΕΣΣΔ νὰ ἐπιβάλῃ «εὐρωπαϊκὴ» ἡγεσία στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα. Βλέπουμε ἐπίσης ὅτι δὲν ἔγινε μέλος τῆς Κόμινφορμ τὸ ΚΚ Κίνας οὔτε καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησί του τὸ 1949, πρᾶγμα ποὺ δείχνει ὅτι ἀπὸ τότε ἡ Μόσχα δυσπιστοῦσε πρὸς τὴν κινεζικὴ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι.

3. Ἡ ἱδρυτικὴ διάσκεψις τῆς Κόμινφορμ

Ἡ ἵδρυσις τῆς Κόμινφορμ ἀναγγέλθηκε στὶς 5 Ὀκτωβρίου 1947. Σύμφωνα μὲ τὴν σχετικὴ ἀνακοίνωσι, τὰ ἐννέα ΚΚ εἶχαν συνέλθει σὲ σύσκεψι στὶς 22 καὶ 23 Σεπτεμβρίου τοῦ 1947 στὴν Βιλίτζα Γκόρα τῆς Πολωνίας. Ἡ βασικὴ εἰσήγησις στὴν σύσκεψι ἔγινε ἀπὸ τὸν ρῶσο ἀντιπρόσωπο καὶ θεωρητικὸ τοῦ σταλινισμοῦ Α. Ζντάνωφ. Στὴν εἰσήγησί του ὁ Ζντάνωφ εἶπε ὅτι ἡ μετατροπὴ τῶν νεαρῶν ΚΚ σὲ μαζικὰ κόμματα «ἔκανε ἀδύνατη καὶ ἄσκοπη τὴν καθοδήγησί τους ἀπὸ ἕνα κέντρο». Γι' αὐτὸ καὶ διαλύθηκε ἡ ΚΔ, πρᾶγμα ἄλλωστε ποὺ «τερμάτισε τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν ἐχθρῶν μας περὶ καθοδηγήσεως τῶν ΚΚ ἀπὸ τὴν Μόσχα καὶ περὶ ἀναμίξεώς της στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῶν ἄλλων κρατῶν». Ταυτόχρονα ὅμως, ὁ Ζντάνωφ τόνισε ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων ΚΚ καὶ συντονισμὸς τῆς δραστηριότητός των: «Μερικοὶ σύντροφοι εἶπε θεώρησαν ὅτι ἡ διάλυσις τῆς ΚΔ σημαίνει καὶ διακοπὴ κάθε συνδέσεως καὶ ἐπαφῆς ἀνάμεσα στὰ ΚΚ. Ἡ ἔλλειψις ὅμως συνδέσεως δὲν εἶναι σωστή. Εἶναι ἐπιζήμια καὶ ἀφύσικη. Τὸ κομμουνιστικὸ κίνημα ἔχει κοινὰ συμφέροντα καὶ καθήκοντα. Ἂν συνεχιζόταν αὐτὴ ἡ κατάστασις θὰ εἴχαμε ἐξαιρετικὰ βλαβερὲς συνέπειες. Ἡ ἀνάγκη γιὰ συντονισμὸ τῆς δραστηριότητος τῶν χωριστῶν ΚΚ ὡρίμασε ἰδιαίτερα σήμερα ποὺ ἡ συνεχιζομένη ἔλλειψις συνδέσεως μπορεῖ νὰ ὁδηγήσῃ σὲ ἐξασθένησι τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ μὲ τὸν καιρὸ σὲ σοβαρὰ λάθη». Γι' αὐτὸ καὶ ἱδρύθηκε ἡ Κόμινφορμ ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφασι τῆς διασκέψεως εἶχε γιὰ ἀποστολή της «νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν πεῖρα καὶ νὰ συντονίσῃ τὴν δρᾶσι τῶν ΚΚ».

Γενικὸς γραμματεὺς τῆς Κόμινφορμ διορίσθηκε ὁ ρῶσος ἀντιπρόσωπος Α. Ζντάνωφ. (Δεύτερος ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσίας στὴν διάσκεψι ἦταν ὁ Γ. Μαλενκώφ). Στὴν διάσκεψι πῆρε ἐπίσης μέρος σὰν ἀντιπρόσωπος τῆς Πολωνίας ὁ Γκομούλκα ὁ ὁποῖος εἰσηγήθηκε τὸ θέμα τῆς ἀνταλλαγῆς πείρας καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ΚΚ.

Ἐξ ἄλλου ἀποφασίσθηκε τὸ Γραφεῖο Πληροφοριῶν νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Κ.Ε. τῶν ἐννέα ΚΚ. Σὰν ἕδρα τῆς Κόμινφορμ ὁρίσθηκε τὸ Βελιγράδι. Ἀποφασίσθηκε ἐπίσης ἡ ἔκδοσις ἑβδομαδιαίου καθοδηγητικοῦ ὀργάνου τὸ ὁποῖο ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ σὲ διάφορες γλῶσσες ἀπὸ τὴν 1η Νοεμβρίου 1947 μὲ τὸν τίτλο «Γιὰ μιὰ σταθερὴ εἰρήνη, γιὰ τὴν Λαϊκὴ Δημοκρατία».

4. Ἡ γραμμὴ τῆς Κόμινφορμ

Ἡ εἰσήγησις τοῦ Ζντάνωφ στὴν διάσκεψι τῆς Κόμινφορμ παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιατὶ χάραζε τὴν γραμ-

μή τοῦ μεταπολεμικοῦ κομμουνισμοῦ ὡς τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν. Σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεσι τοῦ Ζντάνωφ ὁ κόσμος εἶναι ὁριστικὰ διῃρημένος σὲ δύο στρατόπεδα: στὸ δυτικό — ἰμπεριαλιστικὸ καὶ τὸ ἀνατολικό — σοσιαλιστικό. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πρώτου βρίσκονται οἱ ΗΠΑ καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δευτέρου ἡ ΕΣΣΔ στὴν ὁποία ὀφείλουν ἀφοσίωσι καὶ ὑπακοὴ ὅλα τὰ μέλη του. Ἀνάμεσα στὰ δύο στρατόπεδα διεξάγεται ἕνας θανάσιμος ἀγώνας. Καθῆκον τῶν ἕξη ΚΚ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἦταν νὰ σταθεροποιήσουν στὶς χῶρες τους τὰ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα κάτω ἀπὸ τὴν κηδεμονία τῆς ΕΣΣΔ. Καθῆκον τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν ΚΚ καὶ κυρίως τῶν δύο ποὺ ἦσαν μέλη τῆς Κόμινφορμ ἦταν νὰ ἀντιδράσουν δυναμικὰ στὴν ἀμερικανικὴ πολιτικὴ καὶ νὰ προκαλέσουν τὴν ἀποτυχία τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, τοῦ Δόγματος Τροῦμαν καὶ τῶν προοπτικῶν γιὰ ἑνοποίησι τῆς Δύσεως ματαιώνοντας καὶ τὴν ἀνοικοδόμησί της ὥστε νὰ ἀνοίξῃ ὁ δρόμος γιὰ τὴν κομμουνιστικοποίησι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Καθῆκον τῶν ΚΚ ἦταν νὰ περνοῦν ὅπου αὐτὸ ἦταν δυνατὸν ἀμέσως στὴν ἔνοπλη δρᾶσι γιὰ ἀνατροπὴ ἢ ἔστω γιὰ ἐξασθένησι τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος. Αὐτὸ ἴσχυε γιὰ τὶς χῶρες τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας, τὴν Ἰαπωνία καὶ ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν γραμμή, τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ἀνάπτυξαν ἔντονη ἐπαναστατικὴ δρᾶσι ἡ ὁποία συγκλόνισε τὴν Δ. Εὐρώπη καὶ πολλὲς ἀσιατικὲς χῶρες στὰ τέλη τοῦ 1947. Η ἐξόρμησις ὅμως αὐτὴ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἀφύπνισι τοῦ δυτικόσμου καὶ τὴν ἐνίσχυσι τῶν τάσεων του γιὰ ἑνότητα ἔναντι τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς.

Ταυτόχρονα οἱ κομμουνισταὶ ἄρχισαν καὶ τὴν ἐκκαθάρισι τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐπιταχύνοντας τοὺς ρυθμοὺς τῆς κομμουνιστικοποιήσεως καὶ τῆς σταλινοποιήσεώς της.

5. Ἡ ρῆξις μὲ τὸν Τίτο

Τὴν 1η Φεβρουαρίου 1948 ἀνακοινώθηκε ὅτι συνῆλθε στὴν Γιουγκοσλαβία ἡ 2η σύνοδος τῆς Κόμινφορμ. Ἡ σύνοδος ἀποφάσισε τὴν δημιουργία μιᾶς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν ἐφημερίδα τῆς Κόμινφορμ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας διορίσθηκε ὁ σοβιετικὸς θεωρητικὸς Γιοῦντιν.

Στὶς 28 Ἰουνίου 1948 ἀνακοινώθηκε ὅτι συνῆλθε ἡ 3η σύνοδος τῆς Κόμινφορμ ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὸ Βουκουρέστι καὶ ἡ ὁποία καταδίκασε τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας γιὰ διάφορες «παρεκκλίσεις» ἀπὸ τὴν ὀρθὴ κομμουνιστικὴ γραμμή. Λόγῳ τῆς ἀρνήσεως τῶν γιουγκοσλάβων ἡγετῶν νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ «σφάλματά» τους, ἡ Κόμινφορμ ἀποφάσισε νὰ ἀποβάλῃ τὸ ΚΚΓ ἀπὸ τὶς τάξεις της καὶ νὰ μεταφέρῃ τὴν ἕδρα της ἀπὸ τὸ Βελιγράδι στὸ Βουκουρέστι. Ταυτόχρονα καλοῦσε τὰ μέλη καὶ τὰ στελέχη τοῦ ΚΚΓ νὰ ἀνατρέψουν τὸν Τίτο καὶ τοὺς συνεργάτας του.

Ἀμέσως ἐξαπολύθηκε ἕνα κῦμα ἐκκαθαρίσεων ἐναντίον τῶν τιτοϊκῶν σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Ἀνάμεσα στοὺς ἐκκαθαρισθέντας ἦσαν καὶ πολλὰ ἀνώτατα στελέχη τῶν ΚΚ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ὅπως ὁ Κοστώφ στὴν Βουλγαρία, ὁ Ράϊκ στὴν Οὐγγαρία, ὁ Τζότζε στὴν Ἀλβανία κλπ. Ἐκκαθαρίσθηκαν ἐπίσης καὶ ἱδρυτικὰ στελέχη τῆς Κόμινμορμ ὅπως ὁ πολωνὸς Γκομούλκα ποὺ φυλακίσθηκε καὶ ὁ τσεχοσλοβάκος Σλάνσκυ ποὺ ἐκτελέσθηκε.

Μαζὶ μὲ αὐτὲς τὶς ἐκκαθαρίσεις πῆρε πρωτοφανεῖς διαστάσεις καὶ ἡ λατρεία πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Στάλιν τὸν ὁποῖο ὑποχρεώθηκαν νὰ ἐξυμνοῦν ὅλα τὰ ΚΚ οἱ ἡγέτες καὶ τὰ στελέχη τους. Ἦταν καὶ αὐτὸ μία ἔνδειξις τῆς σοβιετικῆς κυριαρχίας ἐπάνω στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες καὶ στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα ποὺ ὁ Στάλιν ἔγινε τὸ ζωντανὸ σύμβολό της.

Σὰν βασικὴ ἰδιότης τοῦ καλοῦ κομμουνιστοῦ ἀνακηρύχθηκε ἡ ἀπεριόριστη ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ΕΣΣΔ καὶ ἡ πίστις - λατρεία πρὸς τὸν Στάλιν. Διακηρύχθηκε μάλιστα σὲ ὅλους τοὺς τόνους ὅτι «προλεταριακὸς διεθνισμός» σημαίνει ἀφοσίωσι πρὸς τὴν Σοβιετικὴ Ρωσία!

Ἡ ἡγεσία τῆς Κόμινφορμ ἐπεξεργάστηκε τότε καὶ τὸν ὁρισμὸ τῆς λεγομένης «Λαϊκῆς Δημοκρατίας». Ὁ Δημητρώφ εἶχε πεῖ λίγο παλαιότερα ὅτι ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία» εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν «Σοβιετικὴ Δημοκρατία». Στὴν Λαϊκὴ Δημοκρατία, εἶπε, ὁ ἡγετικὸς ρόλος ἀνήκει σὲ ὅλους τοὺς ἐργαζομένους· ἡ μικρὴ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία διατηρεῖται καὶ προστατεύεται· ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία εἶναι «ἀντιφασιστικὸ» καὶ ταυτόχρονα ἀνεξάρτητο κράτος μὲ τὴν δική του ἐθνικὴ καὶ κρατικὴ κυριαρχία. Ὁ θεωρητικὸς τῆς Κόμινφορμ Γιούντιν ἀπέρριψε αὐτὸν τὸν ὁρισμὸ καὶ τόνισε ὅτι στὴν «Λαϊκὴ Δημοκρατία» ὁ ἡγετικὸς ρόλος ἀνήκει στὴν «ἐργατικὴ τάξι» ποὺ ἐκπρόσωπός της εἶναι τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα· ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία» εἶναι τὸ κράτος τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὸν σοσιαλισμὸ καὶ ἐκτελεῖ τὸ ἔργο τῆς «προλεταριακῆς δικτατορίας»· «ἀνέχεται» ἀλλὰ μόνον προσωρινὰ τὴν μικρὴ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία ἔχοντας σὰν ἀπώτερο σκοπὸ ὄχι τὴν «προστασία», ἀλλὰ τὴν ἐξάλειψί της· δὲν εἶναι ἁπλῶς ἀντιφασιστικό, ἀλλὰ εἶναι καὶ «κομμουνιστικὸ» κράτος· μία «λαϊκὴ δημοκρατία» τέλος, ἀνήκει ὁπωσδήποτε στὸ «σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο, καὶ ἀναγνωρίζει ὑποχρεωτικὰ τὴν ἡγεσία τῆς ΕΣΣΔ στὴν ὁποία ἄλλωστε καὶ ὀφείλει τὴν ἴδια τὴν ὕπαρξί της. Συνεπῶς ἡ Γιουγκοσλαβία, σύμφωνα μὲ αὐτὸν τὸν ὁρισμὸ δὲν ἦταν «λαϊκὴ δημοκρατία».

Ἡ ρῆξις μὲ τὸν Τίτο ὑπῆρξε πάντως σημαντικὸ πλῆγμα γιὰ τὴν Κόμινφορμ δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ πλήρωσε μὲ τὴν ζωή του αὐτὴ τὴν ἀποτυχία ὁ Ζντάνωφ ὁ ὁποῖος πέθανε μυστηριωδῶς τὸν Ἰούνιο τοῦ 1948 λίγες ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποκήρυξι τοῦ Τίτο.

6. Ἡ «ἐπίθεσις εἰρήνης»

Στὶς 27 Νοεμβρίου 1949 ἀνακοινώθηκε ὅτι στὰ τέλη Νοεμβρίου συνῆλθε εἰς τὴν Οὐγγαρία ἡ 4η σύνοδος τῆς Κόμινφορμ ἡ ὁποία ἄκουσε εἰσήγησι τοῦ ρώσου θεωρητικοῦ Σουσλῶφ περὶ «ὑπερασπίσεως τῆς εἰρήνης». Ὁ Τολιάττι παρουσίασε μία ἔκθεσι γιὰ τὴν τακτικὴ τοῦ «ἑνιαίου μετώπου» ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουν τὰ ΚΚ καὶ ὁ ρουμᾶνος Ντὲζ μία ἔκθεσι γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐνισχύσεως καὶ γενικεύσεως τοῦ ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Τίτο. Μὲ βάσι αὐτὴν τὴν εἰσήγησι οἱ κομμουνιστικὲς χῶρες διέκοψαν κάθε σχέσι μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία.

Ἰδιαίτερη σημασία εἶχε ἡ ἔκθεσις τοῦ Σουσλῶφ. Ἤδη ἡ μεγάλη ἐπαναστατικὴ ἔφοδος τῶν κομμουνιστῶν ποὺ εἶχε κηρύξει ὁ Ζντάνωφ εἶχε ἀποτύχει στὶς δυτικὲς χῶρες. Τὰ ΚΚ Γαλλίας καὶ Ἰταλίας δὲν μπόρεσαν νὰ κλονίσουν τὰ δημοκρατικὰ καθεστῶτα τῶν χωρῶν τους. Ἡ κομμουνιστικὴ ἀνταρσία στὴν Ἑλλάδα ἀπέτυχε. Ἀπέτυχε ἐπίσης καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ δυτικοῦ Βερολίνου. Τὸ Σχέδιο Μάρσαλ ἔδινε τοὺς καρπούς του. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1949 εἶχε ἱδρυθῆ τὸ ΝΑΤΟ. Καὶ στὴν Ἀσία ἀκόμα τὸ ἐπαναστατικὸ κῦμα μετὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς κινεζικῆς ἐπαναστάσεως βρισκόταν σὲ ἄμπωτι. Ἀντίθετα ὁ κομμουνισμὸς εἶχε κατορθώσει νὰ κομμουνιστικοποιήση τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ νὰ σταθεροποιηθῆ σ' αὐτὴν μὲ ἐξαίρεσι βέβαια τὴν ἀποστασία τοῦ Τίτο. Γι' αὐτὸ ὁ κομμουνισμὸς παίρνοντας ὑπ' ὄψι του τὴν νέα κατάστασι καὶ ἀλλάζοντας τακτική, ἐξαπέλυσε τὴν ἐπίθεσι εἰρήνης».

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ πρῶτο συνέδριο εἰρήνης ὀργανώθηκε ἀπὸ κομμουνιστὰς τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1949, τὸν ἴδιο μῆνα ποὺ ἱδρύθηκε τὸ ΝΑΤΟ. Σκοπὸς τοῦ «κινήματος εἰρήνης» ἦταν νὰ ἀφησυχάση τοὺς δυτικούς, νὰ ἐμποδίση τὴν ὀργάνωσι τῆς ἀμύντων, νὰ τοὺς ἀφοπλίση ψυχολογικῶς, νὰ ἐμποδίση τὸν ὑλικὸ ἐξοπλισμό τους, νὰ μὴ τοὺς ἀφίση νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀντεπίθεσι καὶ νὰ δημιουργήση ἕνα προπέτασμα καπνοῦ γιὰ νὰ συγκαλύψη τὴν ὑπονομευτικὴ καὶ διαβρωτικὴ δραστηριότητα τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ «ἐπίθεσις εἰρήνης» ἀπέβλεπε ἐπίσης στὴν προώθησι τῆς τακτικῆς τῶν «λαϊκῶν μετώπων» καὶ στὴν διευκόλυνσι τῆς προσπάθειας γιὰ ἀπομόνωσι τῆς Ἀμερικῆς καὶ διάσπασι τῆς Δύσεως.

7. Ἡ διάλυσις τῆς Κόμινφορμ

Στὶς νέες αὐτὲς συνθῆκες ὅπως ἦταν ἑπόμενο ἡ Κόμινφορμ δὲν μποροῦσε νὰ παίξῃ δραστήριο ρόλο καὶ γι' αὐτὸ περιῆλθε σὲ ἀφάνεια περιοριζόμενη οὐσιαστικὰ στὸν ἀντιτιτοϊκὸ ἀγῶνα ἕως ὅτου διελύθη τὸ 1956 μετὰ ἀπὸ τὴν συμφιλίωσι τῆς Μόσχας μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία καὶ τὴν αὔξησι τοῦ κύρους τῆς κομμουνιστικῆς Κίνας ἡ ὁποία δὲν ἦταν μέλος τῆς Κόμινφορμ. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1956, τὰ 8 ΚΚ μέλη τῆς Κόμινφορμ ἐξέδωσαν μία ἀνακοίνωσι ἀναγγέλλοντας τὴν διάλυσι τῆς ὀργανώσεως ἡ ὁποία «ἐξετέλεσε τὸν προορισμό της».

Ἡ διάλυσις τῆς Κόμινφορμ δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐξάρτησις τῶν ΚΚ ἀπὸ τὴν Μόσχα καὶ ὁ συντονισμὸς τῆς δραστηριότητός των σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὑπάρχει στὴν Πράγα ἕνα διεθνὲς κομμουνιστικὸ κέντρο τὸ ὁποῖο ἐκδίδει σὲ 30 σχεδὸν γλῶσσες ἕνα καθοδηγητικὸ ὄργανο μὲ τὸν τίτλο «Παγκόσμια μαρξιστικὴ ἐπιθεώρησις: Προβλήματα σοσιαλισμοῦ καὶ εἰρήνης». Τὸ κέντρο αὐτὸ λειτουργεῖ κατὰ τρόπο μυστικὸ καὶ δὲν ξέρουμε καλὰ — καλὰ οὔτε ποιοὶ τὸ ἀποτελοῦν. Εἶναι πάντως γνωστὸ ὅτι συγκαλεῖ διασκέψεις γιὰ τὴν ἐξέτασι διαφόρων ζητημάτων ποὺ ἀφοροῦν τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα ἢ ἕνα ὡρισμένο κομμουνιστικὸ κόμμα. Ἐπίσης συντηρεῖ διάφορες σχολὲς γιὰ δρᾶσι σὲ διάφορες περιοχὲς τοῦ κόσμου καὶ ἰδίως στὴν Ἀφρικὴ καὶ στὴν Λατινικὴ Ἀμερική. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ τὸ κέντρο, μετὰ τὴν διάλυσι τῆς Κόμινφορμ καὶ ὕστερα ἀπὸ ἀπαίτησι τῶν κινέζων καὶ ἄλλων κομμουνιστῶν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν ἐπαφῶν μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων ΚΚ καθιερώθηκε καὶ τὸ σύστημα τῆς συγκλήσεως κατὰ καιροὺς παγκομμουνιστικῶν διασκέψεων. Ἕως τώρα ἔγιναν 3 τέτοιες διασκέψεις δύο στὴν Μόσχα (1957 καὶ 1960) καὶ μία λιγώτερο εὐρεία στὸ Βουκουρέστι (1960).

8. Οἱ διεθνεῖς παρακομμουνιστικὲς ὀργανώσεις

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κόμινφορμ στὴν μεταπολεμικὴ περίοδο ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς δημιούργησε διάφορες παρακομμουνιστικὲς μετωπικὲς ὀργανώσεις γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἐπιδιώξεών του σὲ διεθνῆ κλίμακα. Οἱ κυριώτερες ἀπὸ αὐτὲς τὶς ὀργανώσεις εἶναι ἡ Παγκόσμια Συνδικαλιστικὴ Ὁμοσπονδία (ΠΣΟ), ἡ Παγκόσμια Ὁμοσπονδία Δημοκρατικῆς Νεολαίας (ΠΟΔΝ), ἡ Παγκόσμια Δημοκρατικὴ Ὁμοσπονδία Γυναικῶν (ΠΔΟΓ), ἡ Διεθνὴς Ἕνωσις Φοιτητῶν (ΔΕΦ), τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Εἰρήνης (ΠΣΕ), ἡ Διεθνὴς Ὁμοσπονδία Ἀγωνιστῶν Ἀντιστάσεως (ΔΟΑΑ), ἡ Διεθνὴς Ἕνωσις Δημοκρατικῶν Νομικῶν (ΔΕΔΝ), καὶ ἡ Διεθνὴς Ὀργάνωσις Δημοσιογράφων (ΔΟΔ). Οἱ ὀργανώσεις αὐτὲς ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται καὶ νὰ λειτουργοῦν. Φυσικὰ παράλληλα ὑπάρχουν καὶ οἱ δημοκρατικὲς ὀργανώσεις ὅπως ἡ Διεθνὴς τῶν Ἐλευθέρων Συνδικάτων κλπ.

Ε'. Η Δ'. ΔΙΕΘΝΗΣ

1. Ἡ διαμάχη Τρότσκυ - Στάλιν καὶ ἡ Κ.Δ.

Ἡ διαμάχη ποὺ ξέσπασε ἀνάμεσα στὸν Τρότσκυ καὶ τὸν Στάλιν εἶχε τὴν ἀπήχησί της καὶ στὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ καθὼς καὶ στὶς ἐσωτερικὲς ἐξελίξεις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἡ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς σταλινικοὺς καὶ τοὺς τροτσκιστὰς μεταφέρθηκε φανερὰ στὴν Γ'. Διεθνῆ τὸ 1927, ὅταν ἡ τροτσκικὴ «ἀντιπολίτευσις» κατηγόρησε μὲ μία διακήρυξι 84 στελεχῶν τῆς ΚΔ τὴν σοβιετικὴ ἡγεσία ὅτι ἐπέβαλε στὴν Κόμιντερν τὴν ἐσφαλμένη γραμμὴ τοῦ «ἑνιαίου μετώπου». Ἡ ἐκκαθάρισις τῶν κινέζων κομμουνισστῶν ἀπὸ τὸν Τσάγκ—Κάϊ—Σὲκ

μὲ τὸν ὁποῖο εἶχαν συνεργασθῆ ἐφαρμόζοντας τὴν γραμμὴ περὶ «ἑνιαίου μετώπου» ἔδωσε τὴν ἀφορμὴν στοὺς τριτσκιστὰς νὰ καταγγείλουν τὴν ἐπίσημη γραμμὴ ποὺ εἶχε ἐπιβάλει ὁ Στάλιν στὴν Γ΄. Διεθνῆ σὰν «πολιτικὴ μικροαστικῶν συμβιβασμῶν». Ταυτόχρονα οἱ τροτσκισταὶ κατάγγειλαν τὴν προσπάθεια τῶν σταλινικῶν νὰ ἀποκρύψουν τὴν ἀποτυχία τῆς Γ΄ Διεθνοὺς καταδιώκοντας τὴν ἀντιπολίτευσι καὶ ἀπαγορεύοντας κάθε κριτική.

Ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ τῶν τροτσκιστῶν ἐνίσχυσε τὴν ἀπόφασι τοῦ Στάλιν νὰ ἐξοντώση τὴν ἀντιπολίτευσι. Ἄρχισε λοιπὸν τὴν ἐκκαθάρισι καὶ τῆς Γ΄ Διεθνοῦς ἀπὸ ὅλα τὰ ἀντιπολιτευόμενα στοιχεῖα καὶ ἰδίως ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Τρότσκυ. Ἡ διαγραφὴ τοῦ Τρότσκυ ἀπὸ τὸ ΚΚΣΕ προκάλεσε σοβαρὲς διαφωνίες σὲ ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα τοῦ κόσμου πρᾶγμα ποὺ ἔδωσε στὸν Στάλιν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκκαθαρίση τοὺς ξένους τροτσκιστὰς καὶ νὰ ἐπιβάλη τὸν ρωσικὸ καὶ τὸν δικό του προσωπικὸ ἔλεγχο ἐπάνω στὴν Γ΄. Διεθνῆ.

2. Ἡ ἵδρυσις τῆς Δ΄ Διεθνοῦς

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Τρότσκυ στὰ ἐκτὸς τῆς Ρωσίας κομμουνιστικὰ κόμματα προσπάθησαν νὰ διατηρηθοῦν μέσα σὲ αὐτὰ σὰν μία «ἀριστερὴ ἐνδοκομματικὴ ἀντιπολίτευσις». Ὅταν ὅμως δὲν τὸ ἐπέτυχαν λόγῳ τῶν διωγμῶν ποὺ ἐξαπέλυσε ἐναντίον τους ἡ σταλινικὴ ἡγεσία τῆς Γ΄ Διεθνοῦς, ἀποφάσισαν νὰ προχωρήσουν στὴν ἵδρυσι μιᾶς δικῆς των διεθνοῦς ὀργανώσεως. Ἤδη τὸν Μάϊο τοῦ 1927, 8 σημαίνοντες κομμουνισταὶ εἶχαν ἐκδόσει μία κοινὴ διακήρυξι μὲ τὴν ὁποία κατάγγελναν τὴν γραμμὴ τοῦ σταλινισμοῦ τόσο στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ΕΣΣΔ ὅσο καὶ στὸν τομέα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Τὸ 1934, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Τρότσκυ στὰ διάφορα κομμουνιστικὰ κόμματα ἵδρυσαν μία διεθνῆ ὀργάνωσι τὴν ὁποία ὀνόμασαν Δ΄ Διεθνῆ γιὰ νὰ τὴν διακρίνουν ἀπὸ τὴν Γ΄ Διεθνῆ.

Ἡ Δ΄ Διεθνὴς μὲ μία Διακήρυξί της κατάγγειλλε τὴν Γ΄ Διεθνῆ ὅτι «ταυτίσθηκε μὲ τὸν γραφειοκρατικὸ ἐθνικισμὸ τοῦ Στάλιν» καὶ ἔτσι πρόδωσε τὴν ὑπόθεσι τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Στὴν Διακήρυξι κατεδικάζοντο τόσο ἡ σοσιαλδημοκρατία ὅσο καὶ ὁ σταλινισμός.

Ἡ ἀποτυχία τῶν διαφόρων κομμουνιστικῶν ἐπαναστάσεων ἀπεδίδετο στὴν ἔλλειψι μιᾶς πραγματικῆς προλεταριακῆς - κομμουνιστικῆς, ἀληθινὰ ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως, ποὺ θὰ συντόνιζε τὴν ἐπαναστατικὴ δραστηριότητα τῆς ἐργατικῆς τάξεως σὲ παγκόσμια κλίμακα. Τόσο ἡ σοσιαλιστικὴ ὅσο καὶ ἡ κομμουνιστικὴ (σταλινικὴ) Διεθνής, δὲν ἀνταποκρίθηκαν κατὰ τοὺς τροτσκιστὰς στὸν ρόλο μιᾶς τέτοιας ὀργανώσεως.

Ἡ θεωρία τῆς «οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ» σὲ μία μόνο χώρα ποὺ παρουσίασε τότε ὁ Στάλιν γιὰ νὰ δικαιολογήση τὴν παραμονή του στὴν ;ξουσία δείχνει κατὰ τὴν Διακήρυξι τῆς Δ΄ Διεθνοῦς τὸν «ἐθνικιστικὸ ἐκφυλισμὸ τῆς ΕΣΣΔ ὁ ὁποῖος μεταδόθηκε καὶ στὴν Γ΄ Διεθνῆ». Τὰ συμφέροντα τῆς παρασιτικῆς σοβιετικῆς γραφειοκρατίας, συνέχιζαν οἱ ἱδρυταὶ τῆς νέας Διεθνοῦς, ἦρθαν σὲ σύγκρουσι μὲ τὰ συμφέροντα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Ἡ σοβιετικὴ γραφειοκρατία, φροντίζοντας γιὰ τὴν διατήρησι τῶν προνομίων καὶ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν συμφερόντων της ἐγκατέλειψε τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι. Ἡ νέα ἄρχουσα τάξις τῆς Ρωσίας ὑπέταξε τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι στὰ στενὰ ρωσικὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, φθάνοντας ὡς τὸ σημεῖο νὰ θυσιάζη τὸ διεθνὲς προλεταριᾶτο «μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ διαφυλάξη τὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῆς Ρωσίας». Ἔτσι ἡ Γ΄ Διεθνὴς ἀπὸ γενικὸ ἐπιτελεῖο τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι, μεταμορφώθηκε σὲ ἕνα ὄργανο τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς. «Διεθνισμὸς σημαίνει τὴν ὑποταγὴ τῶν συμφερόντων κάθε χώρας στὰ συμφέροντα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως». Οἱ ρῶσοι ἡγέται ὅμως, διακήρυξε ἡ Δ΄ Διεθνής, ἔκαναν τὸ ἀντίθετο. «Ὑπέταξαν τὰ συμφέροντα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως στὰ συμφέροντα τῆς χώρας τους. Αὐτὸ εἶναι ὄχι διεθνισμὸς ἀλλὰ ἐθνικισμὸς ποὺ ἐπέφερε τὴν

ὑποταγὴ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ στὰ συμφέροντα τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας ποὺ κυβερνᾶ τὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι».

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐξέλιξι, τόνιζαν στὴν Διακήρυξί τους οἱ τροτσκισταί, προκύπτει ἡ ἀνάγκη γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς νέας Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἡ Διεθνὴς αὐτὴ θὰ καταπολεμήση τόσο τὴν Β΄ Διεθνῆ (σοσιαλιστική) ὅσον καὶ τὴν Γ΄ Διεθνῆ (κομμουνιστική —σταλινική). «Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἀκριβῶς, δημιουργεῖται ἡ Δ΄ Διεθνὴς ἡ ὁποία θὰ ἐφαρμόση ἕνα ἀγωνιστικὸ πρόγραμμα»

Σύμφωνα μὲ τὴν Διακήρυξι τῆς Δ΄ Διεθνής: «σημαίνει ἕνα ἀγῶνα μέχρι θανάτου ἐναντίον τοῦ φασισμοῦ, τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τοῦ πολέμου. Σημαίνει μία ἀδιάλλακτη πάλη ἐναντίον τοῦ προδοτικοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεφορμισμοῦ, τοῦ γραφειοκρατικοῦ σταλινισμοῦ καὶ τοῦ συμβιβαστικοῦ κεντρισμοῦ. Σημαίνει τὸν ἄνευ ὅρων γῶνα γιὰ τὴν ὑπεράσπισι τῆς Σοβ. Ἑνώσεως τὴν ὁποία οἱ σοσιαλδημοκράται καὶ οἱ σταλινικοὶ περιήγαγαν στὸ ἔλεος τῆς Γερμανίας ἐπιτρέποντας στὸν Χίτλερ νὰ πάρη τὴν ἐξουσία χωρὶς ἀντίστασι. Σημαίνει τὸν μαχητικὸ ἀγῶνα γιὰ τὸν ἐπαναστατικὸ μαρξισμό, γιὰ τὴν ὁριστικὴ νίκη τῆς ἐργατικῆς τάξεως... Θὰ ὑπερασπίζουμε τὶς θεωρίες τοῦ Μάρξ, τοῦ Ἔγκελς, τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκυ... Ἡ νέα Διεθνὴς θὰ ὑπερασπισθῆ τὴν ἐπαναστατικὴ διδασκαλία τοῦ μαρξισμοῦ σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς ἐναντίον τῶν «νέων» ἀντιμαρξιστῶν ποὺ ἔχουν υἱοθετήσει τὶς ἀπόψεις τῶν παλαιῶν ρεβιζιονιστῶν. Σηκώνουμε ψηλὰ τὴν σημαία μας. Οἱ ἀγωνισταὶ μὲ τὴν ταξικὴ συνείδησι θὰ τὴν μεταφέρουν καὶ θὰ τὴν στήσουν ἐπάνω στὶς ἀκροπόλεις τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἐμπρὸς γιὰ τὴν Δ΄ Διεθνῆ! ,Εμπρὸς γιὰ τὸν ἐπαναστατικὸ μαρξισμό!».

3. Ἡ ἀποτυχία τῆς Δ΄ Διεθνοῦς

Ἡ Δ΄ Διεθνὴς εἶχε μιὰ ἀξιόλογη ἀπήχησι στὴν Νοτιοανατολικὴ Ἀσία καὶ σὲ μερικὲς ἄλλες χῶρες ἀλλὰ ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα μιᾶς μικρῆς κλειστῆς ἐξτρεμιστικῆς ὀργανώσεως. Οἱ τροτσκισταὶ ἀνέπτυξαν ἀξιόλογη δραστηριότητα καὶ στὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ κυρίως πρὶν ἀπὸ τὴν ἵδρυσι τῆς Δ΄ Διεθνοῦς καὶ ἰδίως στὴν περίοδο τοῦ 1929-31.

Τὸ 1940 ὁ Τρότσκυ ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν δραπέτευσί του ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ περιφερόταν σὲ διάφορες χῶρες τοῦ κόσμου καταδιωκόμενος ἀπηνῶς ἀπὸ τοὺς πράκτορες τοῦ Στάλιν δολοφονήθηκε ἀπὸ ἕνα ὄργανο τῶν σοβιετικῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν στὸ Μεξικό. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του εἶχε στιγματίσει μὲ τὸν πιὸ ἔντονο τρόπο τὴν συνεργασία τοῦ Στάλιν μὲ τὸν Χίτλερ χαρακτηρίζοντάς την σὰν ὁλοκληρωτικὴ προδοσία τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ δολοφονία του ὑπῆρξε ἀποφασιστικὸ πλῆγμα γιὰ τὴν Δ΄ Διεθνῆ ἡ ὁποία ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν περιέπεσε γιὰ πολλὰ χρόνια στὴν ἀφάνεια.

Ἡ ἀποτυχία τῆς Δ΄. Διεθνοῦς ἦταν ἑπόμενη γιατὶ βρισκόταν σὲ ταυτόχρονο πόλεμο πρὸς τὸν καπιταλισμὸ καὶ πρὸς τὸν κομμουνισμό, πάλευε σὲ ὅλα τὰ μέτωπα ἐναντίον καὶ τῆς δημοκρατίας, καὶ τοῦ φασισμοῦ καὶ τοῦ σταλινισμοῦ, μὲ συνθήματα γεμᾶτα ἐπαναστατικὴ ἀδιαλλαξία ποὺ τὴν ἀπομόνωσαν ἀπὸ τὶς μεγάλες μᾶζες. Οἱ πόροι της ἦσαν ἀσήμαντοι καὶ δὲν εἶχε πουθενὰ κανένα σοβαρὸ ὑλικό, ἠθικό, πολιτικὸ ἢ κοινωνικὸ στήριγμα. Ἀντίθετα οἱ θανάσιμοι ἀντίπαλοί της, οἱ σταλινικοὶ κομμουνισταὶ διέθεταν τὸ σοβιετικὸ χρῆμα καὶ ἐστηρίζοντο σὲ ἕνα μεγάλο κράτος, τὴν ΕΣΣΔ, ποὺ τοὺς βοηθοῦσε ὑλικῶς, ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς. Ἔτσι ἡ Γ΄. Διεθνὴς διέθεσε συντριπτικῶς περισσότερα μέσα καὶ μεγαλύτερες δυνατότητες ἀπὸ τὴν Δ΄ Διεθνῆ. Ἄλλωστε οἱ ὀπαδοὶ τῆς Δ΄. Διεθνοῦς δὲν εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν μόνο τὴν Γ΄ Διεθνῆν ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν ΕΣΣΔ μὲ τὶς πολυπλόκαμες καὶ ἀδίστακτες μυστικὲς ὑπηρεσίες της ποὺ ἐξόντωναν ἀλύπητα τοὺς τροτσκιστὰς σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς. Τέλος, ἡ ΕΣΣΔ καὶ ἡ Γ΄. Διεθνὴς ἔκαναν ὁποιοδήποτε ἑλιγμὸ φθάνοντας ὡς τὴν ἀνοικτὴ συμμαχία μὲ τὸν φασισμὸ ἐνῶ ἡ Δ΄. Διεθνὴς ἔμενε ἀνένδοτη σὲ μία

«ἀγέρωχη ἀπομόνωσι» πολεμώντας σὲ ὅλα τὰ μέτωπα καὶ ἀπορρίποντας κάθε συμβιβασμὸ μὲ ὁποιονδήποτε.

4. Ἡ ἀναβίωσις τῆς Δ΄ Διεθνοῦς

Ὁ διεθνὴς τροτσκισμὸς ἄρχισε νὰ κινεῖται ξανὰ μετὰ ἀπὸ τὴν πρώτη μεταπολεμικὴ περίοδο καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸ 1953 μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν. Οἱ «ἀποσταλινισμοί» τοῦ Χρουστσὼφ μὲ τὴν καταγγελία τῶν σταλινικῶν «σφαλμάτων» καὶ ἐγκλημάτων, ἀναζωογόνησαν τοὺς τροτσκιστὰς οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ διεκδικοῦν μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα θύματα τοῦ σταλινισμοῦ νὰ ἀποκατασταθοῦν καὶ ὁ Τρότσκυ καθὼς καὶ οἱ ὀπαδοί του. Ἡ χήρα μάλιστα τοῦ Τρότσκυ ἀπηύθυνε καὶ σχετικὴ ἐπιστολὴ στὸν Χρουστσώφ. Ἕνα νέο στοιχεῖο ποὺ ἐνίσχυσε τοὺς τροτσκιστὰς εἶναι καὶ ἡ σοβιετοκινεζικὴ διένεξις. Οἱ κινέζοι κομμουνισταὶ δὲν εἶναι τροτσκισταί, ἀλλὰ ὑποβάλλουν τὸ κοινωνικὸ σύστημα τῆς ΕΣΣΔ τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζουν σὰν «γραφειοκρατικὸ» σὲ μία κριτικὴ ποὺ προσεγγίζει ἀρκετὰ τὶς ἀπόψεις τῶν τροτσκιστῶν. Ἐπίσης καταδικάζουν τὴν σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τὴν ὁποία ὅπως καὶ οἱ τροτσκισταὶ θεωροῦν σὰν συμβιβασμὸ μὲ τὸν ἰμπεριαλισμὸ καὶ σὰν προδοσία τῆς ἐπαναστάσεως χάριν τῶν ἐθνικῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ρωσίας καὶ τῶν συμφερόντων τῶν σοβιετικῶν ἡγετῶν.

Ἡ ἀναζωογόνησις τῆς δραστηριότητος τῶν τροτσκιστῶν προκάλεσε καὶ διάφορα προβλήματα ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν καὶ τὰ ὁποῖα εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν διάσπασι τῆς Δ΄. Διεθνοῦς. Η διάσπασις αὐτὴ ἔγινε τὸ 1953 ὅταν ἡ Δ΄. Διεθνοῦς. Ἡ διάσπασις αὐτὴ ἔγινε τὸ 1953 ὅταν ἡ Δ΄. Διεθνὴς χωρίσθηκε σὲ δύο ἀντίθετες παρατάξεις. Ἡ μία ἔχει ἐπικεφαλῆς της τὴν Διεθνῆ Γραμματεία ἡ ὁποία ὑποστηρίζει τὴν γραμμὴ τοῦ μυστικοῦ ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ σοβιετικοῦ κομμουνισμοῦ διὰ τῆς διεισδύσεως στὰ κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ τῆς ἐκ τῶν ἔνδον καταλήψεώς των καὶ ἀλλαγῆς τῆς πολιτικῆς των. Ἡ δεύτερη παράταξις ἔχει ἐπικεφαλῆς της τὴν Διεθνῆ Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία θέλει τὸν φανερὸ καὶ σκληρὸ ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ σοβιετικοῦ τύπου. Ἔτσι δημιουργήθηκαν δύο διεθνῆ κέντρα τῶν τροσκιστῶν: τὸ ἕνα στὴν Γαλλία μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Β. Ζερμαὶν καὶ τὸ ἄλλο στὶς ΗΠΑ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Κέννεν. Ἕνα τρίτο σημαντικὸ κέντρο τῶν τροτσκιστῶν, τὸ Λατινοαμερικανικὸ Γραφεῖο, δημιουργήθηκε κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια στὴν Ἀργεντινὴ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ποσάδα.

Ὅλες αὐτὲς οἱ παρατάξεις συνῆλθαν σὲ ἕνα κοινὸ συνέδριο, τὸ Ε΄ συνέδριο τῆς Δ΄ Διεθνοῦς καὶ ἐξέδωσαν ἕνα Μανιφέστο μὲ τὸ ὁποῖο κατηγοροῦν τὴν ΕΣΣΔ σὰν «ἀντεπαναστατικὴ καὶ ἀντιδραστικὴ Δύναμι». Ἐπίσης καταδικάζουν τὴν τακτικὴ τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ διακηρύσσουν ὅτι ὁ μόνος σωστὸς δρόμος εἶναι ἡ ἔνοπλη ἐπανάστασις. Ταυτόχρονα διαπιστώνουν ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸ κέντρο σήμερα ἔχει μεταφερθῆ στὸ ἐθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Σὲ πολλὰ σημεῖα τὸ Ε΄ συνέδριο τῆς Δ΄ Διεθνοῦς ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ ΚΚ Κίνας. Τέλος τὸ συνέδριο συμφώνησε νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀπὸ τοὺς τροτσκιστὰς ἡ τακτικὴ τῆς διεισδύσεως στὰ κομμουνιστικὰ κόμματα.

Σήμερα ἡ Δ΄. Διεθνὴς μὲ τὰ διάφορα τμήματά της ἐμφανίζει σχετικῶς ἀξιόλογη δραστηριότητα στὴν Γαλλία, τὴν Ἀγγλία, τὴν Ἰταλία, τὴν Ἑλβετία, τὴν Ἀργεντινή, τὸ Μεξικό, τὴν Χιλή, τὴν Οὐρουγουάη, τὶς ΗΠΑ, τὸν Καναδᾶ, τὴν Ἰαπωνία καὶ τὴν Κεϋλάνη. Οἱ γνωστότεροι ἀπὸ τοὺς ἡγέτας της εἶναι ὁ γάλλος Βαλιτὲρ Ζερμαίν, ὁ ἀμερικανὸς Κέννεν, ὁ ἀργεντινὸς Ποσάδα, ὁ βέλγος Ε. Μοντλὶκ καὶ ὁ κεϋλανέζος Ε. Σαμαρακόντι.

Ἡ Δ΄ Διεθνὴς ἐκδίδει ἕνα κεντρικὸ ἐπίσημο καθοδηγητικὸ ὄργανο μὲ τὸν τίτλον «Δ΄ Διεθνής». Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ τὰ κυριώτερα τροτσκιστικὰ ἔντυπα εἶναι τὸ «Κομμουνίστ» στὴν Γαλλία, τὸ «Μίλιταντ» στὶς ΗΠΑ, τὸ «Κουοτιντιάνο» στὴν Ἰταλία καὶ τὸ «Κλάσσε Ὀπεράριο» στὴν Βραζιλία.

Συνολικὰ ἡ Δ΄ Διεθνὴς ἔχει πραγματοποιήσει ἕξη συνέδρια.

ΜΙΚΡΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιὰ τὴν συγγραφὴ τῆς μελέτης μας «Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ» χρησιμοποιήθηκαν πολλὰ βοηθήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα παραθέτουμε μόνο τὰ πιὸ εὔχρηστα καὶ προσιτὰ στὸν ἕλληνα ἀναγνώστη.

1. Σύντομος Ἱστορία τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, Γ. Κορινθίου.
2. Ἐγχειρίδιον ἐλευθέρου πολίτου, Π. Μοναστηριώτη.
3. Ἡ Ἀνατομία τοῦ κομμουνισμοῦ, Α. Σκώττ.
4. Ὁ Γ΄. Παγκόσμιος Πόλεμος (φυλλάδια 1-7), Ε. Σταυρίδη.
5. Communism (ἀγγλικὰ), A. Meyer.
6. Facts on Communism (vol I-II ἀγγλ.).
7. How Did the Satellites Happen ? (ἀγ) — Mc Neil.
8. A Documentary History of Communism (ἀγ) — R. Daniels.
9. European Communist (ἀγ) — F. Borkenau.
10. The C.P. of Soviet Union (ἀγ) — L. Schapiro.
11. The Commun'st International (Documents - ἀγ) — J. Degras.
12. Stalin and the Soviet Communist Party (ἀγ) — Avtorkhanov
13. Lenin (ἀγ) — D. Shub
14. A Study of Bolshevisn (ἀγ) — Leiten.
15. Τὰ τεύχη τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Est & Oue-t» τὰ ἀφιερωμένα στὴν μελέτη τῆς κομμουνιστικῆς Κίνας, τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1917 καὶ τοῦ μεταστα-λινισμοῦ - κομμουνισμοῦ.

Συμπληρωματικά, μποροῦν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ Νέα τάξις, Μ. Τζίλας.
2. Συνομιλίες μὲ τὸν Στάλιν, Μ. Τζίλας.
3. Ἡ Προδομένη Ἐπανάστασις, Λ. Τρότσκυ.
4. Σύντομη Ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ (παλαιὰ ἔκδοσις).
5. Ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ (νέα ἔκδοσις)
6. Διαλεκτικὸς καὶ Ἱστορικὸς Ὑλισμός, Ι. Στάλιν.
7. Ἡ νέα γραμμὴ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, Θ. Παπακωνσταντίνου.
8. Βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ — λενινισμοῦ.

Ε' ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ

(ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΡΞ ΕΩΣ ΤΟΝ ΛΕΝΙΝ)

I. Ἡ Α' Διεθνὴς (1864—1876)

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔγκελς ὑπῆρχαν διάφορες τοπικὲς καὶ ἐθνικὲς σοσιαλιστικὲς ὀργανώσεις ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε μία διεθνὴς ὀργάνωσις τῆς ἀριστερᾶς. Τὸ 1847 μία ὀργάνωσις τῶν γερμανῶν πολιτικῶν φυγάδων ποὺ ζοῦσαν στὴν Γαλλία καὶ ποὺ εἶχε τὸν τίτλο «Ἕνωσις τῶν Δικαίων», μὲ προτροπὴ τοῦ Μὰρξ μετονομάσθηκε σὲ «Ἕνωσι τῶν Κομμουνιστῶν». Ἡ Ἕνωσις αὐτὴ ἤθελε νὰ παίξη τὸν ρόλο μιᾶς διεθνοῦς ὀργανώσεως τῆς ἀριστερᾶς καὶ ἀνέθεσε στὸν Μὰρξ καὶ στὸν Ἔγκελς νὰ συντάξουν μία διακήρυξι τῶν ἰδεῶν, τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐπιδιώξεών της. Ἡ διακήρυξις αὐτὴ κυκλοφόρησε τὸ 1848 μὲ τὸν τίτλο «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο». Γι' αὐτό, τὸ 1848 θεωρεῖται σὰν τὸ ἔτος τῆς ἐμφανίσεως τοῦ συγχρόνου κομμουνιστικοῦ κινήματος. Ἡ προσπάθεια ὅμως αὐτὴ δὲν ἀπέδωσε λόγω τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων ποὺ συντάραξαν τὴν Εὐρώπη κατὰ τὸ 1848 μὲ ἀποτέλεσμα τὴν διάλυσι τῶν ἐργατικῶν καὶ ἀριστερῶν ὀργανώσεων καὶ τὴν φυγὴ τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔγκελς στὸ Λονδῖνο.

Τὸ 1862 συναντήθηκαν στὸ Λονδῖνο γάλλοι, γερμανοὶ καὶ ἄγγλοι σοσιαλισταὶ καὶ συζήτησαν τὸ θέμα τῆς ἱδρύσεως μιᾶς διεθνοῦς ὀργανώσεως. Ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὶς 25 ὥς 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1864 συνῆλθε στὸ Λονδῖνο μία σύσκεψις ἐκπροσώπων διαφόρων ὀργανώσεων τῆς διεθνοῦς ἀριστερᾶς στὴν ὁποία πῆρε μέρος καὶ ὁ Μὰρξ καὶ ἡ ὁποία ἵδρυσε τὴν «Διεθνῆ Ἕνωσι Ἐργατῶν», ποὺ ἔμεινε στὴν ἱστορία σὰν ἡ Α' Διεθνής.

Ὁ Μάρξ, μέλος τῆς προσωρινῆς, συνέταξε τὸ ἱδρυτικὸ μανιφέστο τῆς Διεθνοῦς Ἑνώσεως Ἐργατῶν ὅπου ἐπαναλαμβάνει τὶς ἰδέες ποὺ εἶχε ἐκθέσει στὸ Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο.

Μέσα στὴν Α' Διεθνῆ ὅμως ξέσπασαν ἀμέσως σοβαρὲς διαφωνίες καὶ διαμορφώθηκαν διάφορες, ἀντίθετες μεταξύ των, τάσεις. Οἱ τάσεις αὐτὲς ἦσαν:

Ὁ Προυντονισμὸς ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἡγέτου της γάλλου ἀναρχικοῦ Προυντόν. Οἱ Προυντονικοὶ καταδίκαζαν ὄχι μόνο τὴν ἰδιοκτησία μὲ τὴν ὁποία «οἱ λίγοι ἐκμεταλλεύονται τοὺς πολλούς», ἀλλὰ καὶ τὴν κοινοκτημοσύνη μὲ τὴν ὁποία «οἱ πολλοὶ ἐκμεταλλεύονται τοὺς ὀλίγους». Ὁ Προυντὸν ζητοῦσε τὴν ἄμεση γενικὴ κατάργησι τοῦ χρήματος καὶ τοῦ Κράτους.

Ὁ Λασσαλισμός, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ του, γερμανοῦ σοσιαλιστοῦ Λασσάλ. Οἱ Λασσαλισταὶ ζητοῦσαν τὴν πραγματοποίησι διαφόρων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων μὲ σκοπὸ τὴν πραγματοποίησι μιᾶς «δημοκρατίας τῆς ἐργασίας». Σὰν κύριο μέσο γιὰ τὴν πραγματοποίησι αὐτῆς τῆς δημοκρατίας οἱ Λασσαλισταὶ ἔβλεπαν τὴν καθολικὴ ψηφοφορία μὲ τὴν ὁποία οἱ ἐργάτες θὰ ὑποχρέωναν τὸ Κράτος νὰ ἀναλάβη μία φιλεργατικὴ πολιτικὴ καὶ νὰ ἐκτελέση σοσιαλιστικὰ καθήκοντα.

Ὁ Μπακουνισμός, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ του, ρώσου ἀναρχικοῦ Μπακοῦνιν. Οἱ Μπακουνισταὶ ζητοῦσαν τὴν ἄμεση κατάργησι τοῦ Κράτους καὶ κάθε μορφῆς ἐξουσίας (δικαστικῆς, ἐκκλησιαστικῆς, νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς). Ὁ μόνος νόμος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἀτομικὴ βούλησις. Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις θὰ ἐκδηλωθῆ αὐθόρμητα χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἀνάγκη ὀργανώσεως καὶ συστηματικῆς προπαρασκευῆς ὅπως ὑποστήριζε ὁ Μάρξ. Κατὰ τὸν Μπακοῦνιν ἡ ἐπανάστασις δὲν θὰ ἐγίνετο τόσο ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ὅσο ἀπὸ τοὺς ἐξαθλιωμένους ἀγρότες.

Ὁ Μαρξισμός, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μάρξ, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε τὶς ἀπόψεις ποὺ ἀναπτύξαμε στὶς προηγούμενες σελίδες μας.

Αὐτὲς οἱ διαμάχες μεταξὺ τῶν διαφόρων τάσεων δὲν ἐπέτρεψαν στὴν Α' Διεθνῆ νὰ ἀναπτυχθῆ σὲ ἀξιόλογο βαθμὸ καὶ νὰ παίξη τὸν ρόλο γιὰ τὸν ὁποῖο τὴν προόριζαν οἱ ἱδρυταί της.

Στὴν πρώτη φάσι ἀπὸ τὴν ἵδρυσί της, ἀπὸ τὸ 1864 ὡς τὸ 1868, κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς Α' Διεθνοῦς ἦταν ὁ σκληρὸς ἀγώνας ἀνάμεσα στὸν Μὰρξ καὶ στὸν Προυντόν. (συνέδρια Γενεύης 1866, Λωζάνης 1867, Βρυξελλῶν 1868). Στὴν δεύτερη φάσι, ἀπὸ 1869 ὡς τὸ 1872 κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς Α' Διεθνοῦς εἶναι ἡ ἄγρια διαμάχη μεταξὺ Μὰρξ καὶ Μπακοῦνιν (συνέδριο Βασιλείας 1869). Γιὰ νὰ ἀπαλλάξη τὴν Α' Διεθνῆ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ μπακουνισμοῦ, ὁ Μὰρξ μετέφερε τὸ 1872 τὴν ἕδρα της ἀπὸ τὴν Εὐρώπη στὴν Ν. Ὑόρκη ὅπου οἱ ἀναρχικοὶ δὲν εἶχαν μεγάλη ἐπίδρασι (συνέδριο Χάγης 1872). Αὐτὸ ὅμως ἐπέφερε καὶ μία μείωσι τῆς ὅλης δραστηριότητος τῆς Α' Διεθνοῦς μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη διάλυσί της τὸ 1876. Ἡ διάλυσίς της ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὸ γενικό της συμβούλιο, πρᾶγμα ποὺ ἀπογοήτευσε βαθύτατα τὸν Μὰρξ καὶ τὸν ἔκανε νὰ ἀποσυρθῆ ἀπὸ κάθε ἐνεργὸ δρᾶσι ὡς τὸν θάνατό του τὸ 1883. Ἡ Α' Διεθνὴς ὡς ὀργάνωσις δὲν μετέσχε στὴν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ (1871) ποὺ ἡ ἀποτυχία της ἀπογοήτευσε τὸν Μάρξ.

II. Ἡ Β' Διεθνὴς (1889-1914)

Στὸ διάστημα ἀπὸ τὴν διάλυσι τῆς Α' Διεθνοῦς ὡς τὴν ἵδρυσι τῆς Β' Διεθνοῦς, οἱ διεθνεῖς κύκλοι τῆς ἀριστερᾶς ὠργάνωσαν διάφορα διεθνῆ συνέδρια χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρχη ἕνας μόνιμος διεθνὴς ὀργανισμός. Τὰ συνέδρια αὐτὰ ἦσαν τῆς Βέρνης (1876) τῆς Γάνδης (1877) τῆς Κουὰρ (1881) τῶν Παρισίων (1883 καὶ 1886) καὶ τοῦ Λονδίνου (1888).

Τὸ 1889, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως τῶν Παρισίων, συνῆλθαν ἐκεῖ δύο σοσιαλιστικὰ συνέδρια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἕνα ὀργάνωσαν οἱ γάλλοι μαρξισταὶ σοσιαλισταὶ καὶ τὸ ἄλλο οἱ γάλλοι προσιμπιλισταί, δηλαδὴ οἱ μὴ μαρξισταὶ σοσιαλισταὶ ποὺ ὑποστήριζαν ὅτι τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα πρέπει νὰ ἐπιδιώκουν τὴν βαθμιαία πραγματοποίησι τῶν σκοπῶν τους ἀνάλογα μὲ τὶς ἑκάστοτε δυνατότητες.

Στὶς 14 Ἰουλίου 1889 τὰ δύο αὐτὰ κινήματα συνῆλθαν σὲ κοινὴ συνεδρίασι κάτω ἀπὸ τὴν κοινὴ προεδρία τοῦ Λίμπκνεχτ (μαρξιστῆ) καὶ Βαγιὰντ (ποσσιμπιλιστῆ). Στὴν συνεδρίασι αὐτὴν ἀποφασίσθηκε ἡ συγχώνευσίς τους καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς Β' Διεθνοῦς.

Ἡ Β' Διεθνὴς ὅμως χωρίστηκε καὶ αὐτὴ σὲ διάφορα ρεύματα καὶ σὲ ἀλληλομαχόμενες μεταξύ των τάσεις. Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τὶς τάσεις αὐτὲς ἦσαν οἱ ἑξῆς:

Ὁ ρεβιζιονισμός, (ἀναθεωρητισμὸς) δηλαδὴ ἡ τάσις γιὰ μία γενικὴ ἀναθεώρησι τοῦ μαρξισμοῦ. Ἡγέτης τῆς τάσεως αὐτῆς ἦταν ὁ Ἐδουάρδος Μπερνστάϊν, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Μπέρνσταϊν ἔγραψε τὸ 1899 ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τὰ καθήκοντα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν». Ὁ Μπερνστάϊν διαπίστωνε τὴν διάψευσι τῶν προβλέψεων τοῦ μαρξισμοῦ καὶ διακήρυσσε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ τῆς ἀναπροσαρμογῆς του στὴν νέα κοινωνικὴ πραγματικότητα. Ὁ Μπερνστάϊν διαπίστωνε τὴν βελτίωσι τῆς θέσεως τοῦ προλεταριάτου, τὴν διεύρυνσι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ κεφαλαιούχων, τὴν ἀνάπτυξι τῆς δημοκρατίας, τὴν βαθμιαία μετατροπὴ τοῦ Κράτους σὲ παρεμβατικὸ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ μεσαῖα στρώματα μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τους ἀλλὰ δὲν ἐξαφανίζονται. Μὲ βάσι αὐτὲς τὶς διαπιστώσεις καὶ κυρίως μὲ βάσι τὴν διαπίστωσι γιὰ τὸν συνεχῆ ἐκδημοκρατισμὸ τοῦ Κράτους, ὁ Μπερνστάϊν κατάληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ βία δὲν εἶναι ἀναγκαία καὶ ἡ ἐπανάστασι δὲν εἶναι οὔτε ἀναπόφευκτη οὔτε

καὶ χρήσιμη. Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐπιτάχυνσι τῶν μεταρυθμίσεών καὶ τὴν μεταμόρφωσι τοῦ Κράτους. Ταυτόχρονα, ὁ Μπερνστάϊν, ἐτάχθη καὶ ἐναντίον τοῦ διαλεκτικοῦ ὑλισμοῦ ποὺ τὸν χαρακτήρισε σὰν «ἐμπόδιο στὴν ἀντικειμενικὴ παρατήρησι τῆς πραγματικότητος».

Ὁ ρεφορμισμός, ἦταν μία τάσις πολὺ συγγενὴς πρὸς τὸν ρεβιζιονισμό. Οἱ ρεφορμισταὶ ἦσαν κατὰ τῆς ἐπαναστατικῆς τακτικῆς καὶ ζητοῦσαν νὰ ἀκολουθηθῆ ἡ ὁδὸς τῶν βαθμιαίων εἰρηνικῶν μεταρρυθμσεων. Κατὰ τὸν ρεφορμισμό, δὲν μπαίνει ζήτημα γενικῆς κοινωνικῆς καὶ μάλιστα βιαίας ἀνατροπῆς, ἀλλὰ μόνον ζήτημα μεταρρυθμίσεων πρὸς ὄφελος τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Ἡ ἄκρα ἀριστερὰ τῆς Β΄ Διεθνοῦς ποὺ ἀπετελέσθη ἀπὸ τοὺς ἀδιαλλάκτους ὀπαδοὺς τοῦ μαρξισμοῦ καὶ ἰδίως τῶν ἐπαναστατικῶν του κηρυγμάτων. Ἡγέτες αὐτῆς τῆς τάσεως ἦσαν ἡ Κ. Τσέτκιν, ὁ Φ. Μέριγκ, ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ, ὁ Κ. Λίμπκνεχτ καὶ ὁ Λένιν. Αὐτοὶ ἔκαναν σκληρὸ ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ρεβιζιονιστῶν καὶ τῶν ρεφορμιστῶν ἐπιμένοντας μὲ δογματικὴ προσήλωσι στὴν ἀρχικὴ διδασκαλία τοῦ Μάρξ.

Ὁ Κεντρισμός, ἦταν μία τάσις ἐνδιάμεση μεταξὺ τῶν ρεβιζιονιστῶν - ρεφοριστῶν καὶ τῶν ἀκραίων ἀριστερῶν. Κυριώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ Κεντρισμοῦ ὑπῆρξε ὁ γερμανὸς σοσιαλιστὴς καὶ μαρξιστὴς θεωρητικὸς τῆς Β΄ Διεθνοῦς Κ. Κάουτσκυ. Ὁ Κάουτσκυ καταπολέμησε τὶς ἀναθεωρητικὲς ἀπόψεις τοῦ Μπερνστάϊν καὶ ὑποστήριξε τὶς ἀρχὲς τοῦ κλασσικοῦ μαρξισμοῦ. Ἀπὸ τὸ 1910 ὅμως, ὅταν ἄρχισε νὰ ἐκδηλώνεται ἔντονα ἡ παράταξις τῶν ἄκρων ἀριστερῶν, ὁ Κάουτσκυ σὲ πολλὰ σημεῖα πῆρε θέσι ἐναντίον τους. Ἰδιαίτερα ἀποδοκίμασε τὸ πραξικόπημα τοῦ Λένιν κατὰ τὸ 1917 τὴν ἐπιβολὴ τῆς λεγομένης «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» καὶ τὴν ἐξαπόλυσι τῆς αἱματηρῆς κομμουνιστικῆς τρομοκρατίας στὴν Ρωσία. Γι' αὐτὸ οἱ κομμουνισταὶ χαρακτηρίζουν τὸν Κάουτσκυ σὰν «ἀποστάτη».

Ἡ Β΄ Διεθνὴς ὠργάνωσε διάφορα συνέδρια. Τὸ 1891 στὶς Βρυξέλλες, τὸ 1893 στὴ Ζυρίχη, τὸ 1896 στὸ Λονδῖνο. Τὸ 1900 συνῆλθε στὸ Παρίσι ἕνα συνέδριο ποὺ ὀργάνωσε πραγματικὰ τὴν Β΄ Διεθνῆ ἱδρύοντας τὰ διάφορα ὄργανά της, θεσπίζοντας τὸ καταστατικό της, ἐγκρίνοντας τὸ πρόγραμμά της κτλ.

Τὸ 1904 συνῆλθε στὸ Ἄμστερνταμ τὸ 5ο συνέδριο τῆς Β΄ Διεθνοῦς ποὺ πῆρε θέσι ἐναντίον τοῦ ρεβιζιονισμοῦ καὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν κομμουνιστῶν στὶς ἀστικὲς κυβερνήσεις.

Τὸ 1907 συνῆλθε συνέδριο στὴν Στουτγκάρδη ποὺ πῆρε θέσι ἐναντίον τοῦ πολέμου. Τὸ 1910, στὸ συνέδριο τῆς Κοπενχάγης ἀνεφέρθη ὅτι ἡ Β΄ Διεθνὴς

Τὸ 1912 συνῆλθε σύσκεψις τῆς Β΄ Διεθνοῦς στὴν Βασιλεία ἡ ὁποία ἀσχολήθηκε μὲ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους.

Ὁ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε μεγάλη κρίσι στοὺς κόλπους τῆς Β΄ Διεθνοῦς. Τὰ διάφορα κόμματα ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν βρέθηκαν μπροστὰ στὸ δίλημμα τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Διεθνισμοῦ. Τελικά, μέσα στὴν Β΄ Διεθνῆ, διαμορφώθηκαν ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα τρεῖς διαφορετικὲς τάσεις: Μία παράταξις ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς πατρίδος. Μία ἄλλη παράταξις ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ διεθνισμοῦ καταδικάζοντας τὸν πόλεμο σὰν ἰμπεριαλιστικὸ καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές. Καὶ τέλος ἡ ἄκρα ἀριστερὰ ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ ντεφαιτισμοῦ δηλαδὴ ὑπὲρ τῆς ἥττας τῆς χώρας των διὰ τῆς μετατροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ πολέμου σὲ ἐμφύλιο (ἐπανάστασις).

Ἡ διάσπασις αὐτὴ ἐπέφερε τὴν οὐσιαστικὴ διάλυσι τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς παρ' ὅλο ποὺ τυπικὰ αὐτὴ ἐξακολουθοῦσε νὰ ὑπάρχῃ σὲ ὅλη τὴ διάρκεια θοῦσε νὰ ὑπάρχει σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου μὲ ἕδρα τὴν Ὁλλανδία. Τὸ 1915, στὴν διάσκεψι τοῦ Τσίμερβαλντ, ὁ Λένιν ζήτησε τὴν ἐπαναστατικὴ δρᾶσι ὅλων τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ἐναντίον τῶν κυβερνήσεών τους. Οἱ ἀπόψεις του ὅμως δὲν ἐγκρίθηκαν ἀπὸ τὴν πλειο-

ψηφία, ἡ ὁποία ἐτάχθη ἁπλῶς ὑπὲρ τῆς συνάψεως μιᾶς δικαίας εἰρήνης. Τὸ 1916 σὲ μία στενώτερη διάσκεψι ποὺ ἔγινε στὸ Κίνταλ ἐνεκρίθησαν οἱ ἀπόψεις τῶν μπολσεβίκων. Ἔτσι προπαρασκευάσθηκε μέσα στοὺς κόλπους τῆς ὑπὸ διάλυσιν Β' Διεθνοῦς, ἡ ἵδρυσις τῆς νέας, τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, τὴν ὁποία πραγματοποίησε τὸ 1919 ὁ Λένιν καὶ ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε Γ' Διεθνής.

III. Ἡ Βαλκανικὴ Σοσιαλιστικὴ Ὁμοσπονδία (Β.Σ.Ο.-1909-1920).

Τὸ 6ο συνέδριο τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς ποὺ συνῆλθε στὴν Στουτγκάρδη τὸ 1907, συζήτησε καὶ τὸ θέμα τῆς ἱδρύσεως μιᾶς ἑνώσεως τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκλήσεως τῆς α' συνδιασκέψεως τῶν σοσιαλιστῶν τῶν Βαλκανίων ἀνετέθη στὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα τῆς Σερβίας.

Ἡ συνδιάσκεψις αὐτὴ πραγματοποιήθηκε τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1909 στὸ Βελιγράδι, μὲ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων τῆς Σερβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Κροατίας, Βοσνίας, Ἐρζεγοβίνης, Μαυροβουνίου, Μακεδονίας καὶ μιᾶς ἀρμενικῆς ὀργανώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Ἕλληνες σοσιαλισταὶ δὲν πῆραν μέρος στὴν διάσκεψι ἀλλὰ ἐδέχθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων τὶς ἀποφάσεις της.

Ἡ διάσκεψις ἀνάθεσε τὴν σύνταξι τοῦ προγράμματος μιᾶς ἑνιαίας Βαλκανικῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπονδίας στὴν β' διάσκεψι ἡ ὁποία θὰ συνήρχετο στὴν Σόφια τὸ 1911.

Ἡ διάσκεψις αὐτὴ ἀνεβλήθη γιὰ τὸ 1912 ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἄρχισαν οἱ βαλκανικοὶ πόλεμοι καὶ ματαιώθηκε. Ἔτσι δὲν συνῆλθε παρὰ μόνο τὸν Ἰούλιο τοῦ 1915 στὸ Βουκουρέστι. Σ' αὐτὴν πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς Ρουμανίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος (Α. Σίδερης). Οἱ Σέρβοι δὲν μετέσχαν λόγω τοῦ πολέμου.

Ἡ συνδιάσκεψις ἐπεξεργάσθηκε τὸ πρόγραμμα τῆς Β.Σ.Ο. Σ' αὐτὸ καθιερώνεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἀδιαλλάκτου πάλης τῶν τάξεων, καταδικάζονται ὁ ρεφορμισμὸς καὶ ὁ σοσιαλπατριωτισμός, τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἱδρύσεως μιᾶς σοσιαλιστικῆς ἐργατικῆς ὁμοσπονδίας τῆς Βαλκανικῆς καὶ ὁρίζεται ὡς σκοπὸς ἡ δημιουργία μιᾶς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας μὲ σοσιαλιστικὸ καθεστώς.

Ἡ συνδιάσκεψις ἐνέκρινε καὶ τὸ καταστατικὸ τῆς Β.Σ.Ο. καὶ ἔθεσε ἐπὶ κεφαλῆς της μία ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ καὶ τὸ γραφεῖο αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ διάσκεψις ἀπεφάσισε ἐπίσης τὴν ἔκδοσι ἑνὸς βαλκανικοῦ δελτίου καὶ τὴν κοινὴ ἀντιπροσώπευσι ὅλων τῶν βαλκανικῶν κομμάτων στὰ διεθνῆ συνέδρια.

Τέλος, ἡ διάσκεψις ἐτάχθη ἐναντίον τῶν κομμάτων ποὺ «ἐπρόδωσαν τὴν πάλη τῶν τάξεων» καὶ ἐπέκρινε τὴν ἀδράνεια τῆς Β' Διεθνοῦς, τασσομένη ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων τῆς ἀριστερᾶς της πτέρυγος.

Στὸ μεταξὺ ὅμως ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἁπλώθηκε καὶ στὰ Βαλκάνια μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ματαιωθῇ ἡ κοινὴ δρᾶσις τῶν σοσιαλιστῶν τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν.

Ἡ Β.Σ.Ο. πῆρε μέρος στὰ συνέδρια τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ τοῦ Κίνταλ καὶ ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ ἱδρυτικὰ μέλη τῆς Γ' Διεθνοῦς, ὁπότε καὶ μετονομάσθηκε σὲ Βαλκανικὴ Κομμουνιστικὴ Ὁμοσπονδία. (Διάσκεψις Σόφιας 1920).

IV. Ὁ Ε. Μπερνστάϊν καὶ ἡ ἀναθεώρησις τοῦ μαρξισμοῦ

Ὁ Ἔντουαρντ Μπερνστάϊν γεννήθηκε τὸ 1850 στὸ Βερολῖνο ἀπὸ ἑβραϊκὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια. Ἀφοῦ τελείωσε τὴν μέση ἐκπαίδευσι ἔγινε τραπεζικὸς ὑπάλληλος. Ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία προσχώρησε στὸν σοσιαλισμὸ καὶ ἀναδείχθηκε σὲ στέλεχος τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τὸ 1878 ἔγινε ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ ἐλβετοῦ σοσιαλιστῆ Κ. Κόφμπεργκ καὶ συνεργάτης τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη», ὀργάνου τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος.

Τὸ 1880 ὁ Μπερνστάϊν μαζὶ μὲ τὸν διάσημο γερμανὸ σοσιαλιστὴ ἡγέτη καὶ

θεωρητικὸ Μπέμπελ ἐπισκέφθηκαν τὸν Μὰρξ καὶ τὸν Ἔγκελς στὸ Λονδῖνο. Ἀπὸ τότε ὁ Μπερνστάϊν, ποὺ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσι τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη», συνδέθηκε φιλικὰ μὲ τὸν Ἔγκελς, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μὰρξ (1883) ἔγινε ὁ τοποτηρητὴς τῆς μαρξιστικῆς κληρονομίας.

Τὸ 1888 ὁ Μπερνστάϊν μετέφερε τὴν ἐκδοτική του δραστηριότητα στὸ Λονδῖνο ὅπου συνδέθηκε ἀκόμη στενώτερα μὲ τὸν Ἔγκελς. Ὁ Ἔγκελς, πεθαίνοντας τὸ 1895, ἄφισε τὸν Μπερνστάϊν σὰν ἐκτελεστὴ τῆς διαθήκης του καὶ τοῦ ἐμπιστεύθηκε τὴν πνευματική του κληρονομία.

Πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ὁ Ἔγκελς, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μὰρξ ἄρχισε ἤδη μία κάποια ἀναθεώρησι τοῦ μαρξισμοῦ ὁ ὁποῖος ἔμενε πίσω ἀπὸ τὶς ἐξελίξεις. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1895, λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του, ὁ Ἔγκελς ἔγραψε τὸν πρόλογο στὴν ἔκδοσι τοῦ ἔργου τοῦ Μὰρξ «Ἡ πάλη τῶν τάξεων στὴν Γαλλία». Σ' αὐτὸν τὸν πρόλογο, ὁ Ἔγκελς, ἀναφερόμενος στὶς ἰδέες ποὺ διατύπωσαν αὐτὸς καὶ ὁ Μὰρξ πρὶν σαράντα χρόνια, ἰδιαίτερα στὸ ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ, διαπίστωνε: «ἡ ἱστορία ἀπέδειξε ὅτι σφάλαμε καὶ ὅτι οἱ ἰδέες μας τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν οὐτοπικές».

Ἐπίσης σὲ διάφορα γράμματά του πρὸς τὸν Ι. Μπλόχ, τὸν Κ. Σμὶθ καὶ τὸν Χ. Στάρκερμπουργκ ποὺ τὰ ἔγραφε στὴν περίοδο 1890-1894' ὁ Ἔγκελς τροποποιώντας τὴν ἀρχικὴ διατύπωσι τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ παραδέχεται τὴν ἰδιαίτερη σημασία τῶν μὴ οἰκονομικῶν παραγόντων στὴν ἱστορικὴ διαδικασία.

Ὁ Μπερνστάϊν ἀνέλαβε μὲ πολὺ μεγαλύτερη τόλμη τὸ ἔργο τῆς γενικῆς ἀναθεωρήσεως καὶ τοῦ ριζικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ μαρξισμοῦ.

Τὶς ἀναθεωρητικὲς ἰδέες του τὶς ἐξέφρασε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1896 σὲ μία σειρὰ ἄρθων του μὲ τὸν τίτλο «προβλήματα σοσιαλισμοῦ».

Στὸ κέντρο τῶν ἀπόψεών του εἶναι ἡ θέσις γιὰ τὴν εἰρηνικὴ μετάβασι ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὸν σοσιαλισμό. Ὁ Μπερνστάϊν προχωρώντας πολὺ πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν Ἔγκελς ξεφεύγει ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ ποὺ διεψεύσθη ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξι.

Τὶς ἀπόψεις του αὐτές, ὁ Μπερνστάϊν τὶς διατύπωσε στὰ ἔργα του «Προβλήματα τοῦ Σοσιαλισμοῦ» (1896-1898), «Προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τὰ καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (1899) καὶ «Πῶς εἶναι δυνατὸς ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμός» (1901). Τὸ κυριώτερο ἀπὸ τὰ ἔργα του εἶναι τὸ δεύτερο.

Ὁ Μπερνστάϊν ὁδηγήθηκε στὰ συμπεράσματά του κυρίως ἀπὸ τὴν παρατήρησι τῆς οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς πραγματικότητος τῆς ἐποχῆς του. Ὅπως τονίζει ὁ ἴδιος, «ἡ ἀποφασιστικὴ ἐπίδρασι ἐπάνω στὴν σκέψι μου ὡς σοσιαλιστὴ δὲν ἦταν θεωρητικῆς φύσεως, ἀλλὰ γεγονότα ποὺ μὲ ὑποχρέωσαν νὰ διορθώσω τὶς ἰδέες ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν πίστι μου».

Τὰ γεγονότα αὐτὰ τὸν ἔπεισαν γιὰ τὴν διάψευσι τῶν προβλέψεων τοῦ Μὰρξ καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη ἀναθεωρήσεως τῶν σχημάτων του.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ κριτική του ἐστρέφετο ἐναντίον τῆς προβλέψεως γιὰ τὴν αὔξουσα ἐξαθλίωσι τοῦ προλεταριάτου, ποὺ εἶχε σχέσι μὲ τὴν θεωρία τῶν καπιταλιστικῶν κρίσεων καὶ ποὺ θὰ ὁδηγοῦσαν μοιραῖα στὴν κατάρρευσι τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

Ὕστερα ἀπὸ προσεχτικὴ ἐξέτασι τῶν ἀποκαλυπτικῶν στατιστικῶν, ὁ Μπερνστάϊν ἔφθασε στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἴδιος ὁ καπιταλισμὸς ἀνάπτυξε μέσα του ἕναν ἀριθμὸ παραγόντων σταθερότητος ποὺ ἔκαναν πολὺ ἀπίθανη τὴν κατάρρευσι τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Καθὼς αὔξανε ἡ παραγωγή, αὔξανε ἡ κατανάλωσι καὶ τὸ πραγματικὸ εἰσόδημα τῶν ἐργατῶν. Ὁδηγοῦσε στὴν ἀντίθετη κατεύθυνσι ἀπὸ ἐκείνην τῆς ἐξαθλιώσεως καὶ ἀνάλογα ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῶν κρίσεων.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς παράγοντας σταθερότητος, ἀσυμβίβαστος μὲ τὸ μαρξιστικὸ σχῆμα ἀναπτύξεως τῆς

καπιταλιστικῆς κοινωνίας ἦταν, κατὰ τὴν ἄποψι τοῦ Μπερνστάϊν, ἡ αὔξουσα ἀποπόλωσις μέσα στὴν κοινωνία. Τὰ πράγματα δὲν ἐξελίσσοντο σύμφωνα μὲ τὶς προβλέψεις τοῦ Μὰρξ πρὸς δύο ἀντιτιθέμενες τάξεις, μία αὔξουσα στρατιὰ προλεταρίων καὶ μία τάξι καπιταλιστῶν, ποὺ μικραίνει διαρκῶς σὲ ἀριθμὸ καὶ αὐξάνει σὲ πλοῦτο· ἀντίθετα ὑπάρχει αὔξουσα διαφοροποίησι μέσα στὶς τάξεις. Καὶ ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν στατιστικῶν, ὁ Μπερνστάϊν ἔβγαλε τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ μεσαῖες τάξεις ἀμύνοντο μὲ ἐπιτυχία στὴν τάσι δημιουργίας μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα δὲν ὑπῆρχε τάσι πρὸς συγκέντρωσι στὸν τομέα τῶν ὑπηρεσιῶν (ὁ Μπερνστάϊν ἀπὸ τότε ἦταν ἐνήμερος τῆς σημασίας αὐτῶν τῶν κλάδων τῆς οἰκονομίας), στὸ ἐμπόριο καὶ κυρίως στὴν γεωργία. Μέσου μεγέθους ἀγροκτήματα εἶχαν ἤδη ἀποδείξει τὴν ὑπεροχή τους μπροστὰ στὰ μεγάλα ἀγροκτήματα. Παρετήρησε τὴν ἀνάπτυξι μιᾶς καινούργιας μεσαίας τάξεως ὑπαλλήλων καὶ σημείωσε ὅτι ἦταν σημαντικὸ νὰ κερδίσουν οἱ σοσιαλισταὶ ὡς συμμάχους αὐτὲς τὶς νέες ὁμάδες. Ὁ Μπερνστάϊν ἔλεγε ὅτι ἀπέδειξε αὐτὴν τὴν ἀποπόλωσι καὶ ὄχι τὴν συγκέντρωσι καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ γεγονὸς παρετηρεῖτο ὄχι μόνον στὶς τάξεις ἀλλὰ καὶ στὴν διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος. Γι' αὐτό, τελικὰ ἡ ἐκμετάλλευσι ἔπρεπε νὰ μετριέται ὄχι μὲ οἰκονομικὰ κριτήρια, ἀλλὰ μὲ ἠθικά. «Ἐκμετάλλευσις, ὅπου ἀφορᾶ σχέσεις μεταξὺ ἀνθρώπων, πάντοτε σημαίνει τὴν ἠθικῶς ἀπαράδεκτη χρησιμοποίησι ἑνὸς ἀνθρώπου ἀπὸ ἄλλον, σημαίνει—καθὼς ἡ καταγωγὴ τῆς λέξεως ὑποβάλλει — ληστεία συγκαλυμμένη».

Αὐτὰ τὰ συμπεράσματα ὡδήγησαν τὸν Μπερνστάϊν σὲ μιὰ ἀποφασιστικὴ καμπὴ καὶ τελικὰ ἔθεσε ὑπὸ ἀμφισβήτησι αὐτὴν τὴν οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ χωρισμὸς ἔγινε στὸ λόγο του στὸ Βερολῖνο τὸ 1901. λίγο μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Ἠθελημένα ἔθεσε τὸ πρόβλημα: «πῶς εἶναι δυνατὸς ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμός;» ἀπέρριψε τὸν οἰκονομικὸ ντετερμινισμὸ καὶ μετέφερε τὴν δικαίωσι τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὸν σοσιαλισμὸ ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ «εἶναι» στὸν κόσμο τοῦ «δέοντος». Γι' αὐτὸν ὁ σοσιαλισμὸς δὲν ἦταν ἐπιστημονικὴ ἀναγνώρισι τῶν νόμων τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως. Ὁ λόγος του αὐτὸς ἦταν ὁ πρόδρομος ὅλων τῶν ἀκολούθων μελλοντικῶν προσπαθειῶν νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ καντιανὴ ἠθικὴ σὰν ἡ λογικὴ θεμελίωσι τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τί πρακτικὰ συμπεράσματα ἔβγαλε ὁ Μπερνστάϊν ἀπὸ τὶς θεωρητικές του σκέψεις; Πρῶτον, ὁ δρόμος τῆς σοσιαλδημοκρατίας πρὸς τὴν πολιτικὴ ἐξουσία περνάει ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιο. Οἱ ἀποφασιστικὲς προϋποθέσεις ποὺ σύμφωνα μὲ τὸν Μὰρξ θὰ ὁδηγοῦσαν στὴν προλεταριακὴ ἐπανάστασι, ἡ συγκέντρωσι τοῦ κεφαλαίου καὶ ἡ ἀριθμητικὴ αὔξησι τῆς ἐργατικῆς τάξεως δὲν ἐξεπληρώθησαν καὶ ὁ Μπερνστάϊν ἀμφέβαλλε ἂν θὰ ἐκπληροῦντο ποτέ. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἡ βασικὴ ἐπιδίωξι τῆς σοσιαλδημοκρατίας θὰ ἦταν νὰ ἐπιβάλη καὶ νὰ βελτιώση τὴν πολιτικὴ δημοκρατία. Ἀλλὰ ἐπὶ πλέον, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῆ ἡ τοπικὴ αὐτονομία καὶ αὐτοδιοίκησι ποὺ δὲν ἀφοροῦσε μόνο τὸν πολιτικὸ ἀλλὰ καὶ τὸν οἰκονομικὸ τομέα. Ἔτσι ἐπίστευε ὅτι ἡ ἵδρυσι καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν ἀποτελοῦσε ταν σκεπτικὸς ἔναντι τῶν παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν καίτοι παρεδέχετο ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι ἐπιτυχεῖς ἐὰν συνεδυάζοντο μὲ τοὺς καταναλωτικοὺς συνεταιρισμούς. Ἐτόνιζε ἐπίσης ὅτι οἱ σοσιαλισταὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξουν μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς γεωργικούς, βιοτεχνικοὺς καὶ χειροτεχνικοὺς συνεταιρισμούς.

Τὰ συνδικᾶτα, ἐπίσης, ἦσαν ἕνα στοιχεῖο στὴν δημοκρατία καὶ τὴν αὐτοδιοίκησι. Σὲ μερικὰ σημεῖα τῶν «Προϋποθέσεων» ὑπάρχουν μερικοὶ ὑπαινιγμοὶ ποὺ ἔχουν σχέσι μὲ τὴ σημερινὴ πρακτικὴ τῆς συνδιοικήσεως. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτική, ὁ Μπερνστάϊν ἐπίστευε ὅτι τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξη μεγαλύτερη προσοχὴ στὸν ἐθνικὸ παράγοντα.

Σήμερα τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ μᾶς φαίνονται κοινοτοπίες γιατὶ ἔχουν ἐνσωματωθῆ στὴν πολιτικὴ τῶν σοσιαλιστικῶν

κομμάτων. Ἀλλὰ τότε, ἦσαν τολμηρὲς καινοτομίες καὶ γι' αὐτὸ καταδικάσθηκαν ἀπὸ τὸ συνέδριο τοῦ γερμανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος στὴν Δρέσδη. Ὁ Μπερνστάϊν δὲν ὑπέκυψε καὶ συνέχισε τὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἀναθεώρησι τῆς ἰδεολογίας καὶ τῆς πρακτικῆς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος.

Οἱ ἰδέες τοῦ Μπερνστάϊν εἶχαν μεγάλη ἀπήχησι στὶς τάξεις τῶν σοσιαλιστῶν ἀλλὰ παντοῦ συνάντησαν τὴν ἐπίμονη ἀντίστασι τοῦ καθιερωμένου δόγματος καὶ τὸν συντηρητισμό.

Στὴν Γαλλία, ἐκφραστὴς παρομοίων «ἰδεαλιστικῶν» ἀπόψεων ἦταν ὁ Ζωρές. Στὴν Ρωσία τὴν ἀναθεώρησι τοῦ μαρξισμοῦ τὴν ζήτησαν ὁ Μπερντιάεφ καὶ ὁ οἰκονομολόγος Στροῦβε, ἀλλὰ σκόνταψαν στὴν ἀντίστασι τῶν φανατικῶν μὲ ἐμπνευστή τους τὴν ἀδάμαστη θέλησι τοῦ Λένιν.

Ὁ Μπερνστάϊν πέθανε τὸ 1932 στὸ Βερολῖνο, ἕξη ἑβδομάδες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπικράτησι τῶν ναζιστῶν.

Σοβιετολογία

Τόμος IV Σεπτέμβριος 1963 Τεῦχος 9 (45)

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Ὑπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

(Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ)

Α' Η ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ

I. Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ

Ὁ Λένιν ἔζησε σὲ μία ἐποχὴ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνην στὴν ὁποία εἶχε ζήσει ὁ Μὰρξ καὶ ἡ ὁποία ὅπως εἴδαμε καθώριζε τὴν σκέψι του καὶ ἀποκρυσταλλώθηκε στὶς θεωρίες του. Ἡ ἐποχὴ στὴν ὁποία ἔζησε ὁ Λένιν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἦταν ἡ ἐποχὴ τῆς ἐμπράκτου διαψεύσεως τῶν θεωριῶν τοῦ Μάρξ. Ὁ καπιταλισμὸς ὄχι μόνο δὲν εἶχε καταρρεύσει ὅπως πρόβλεπε ὁ Μὰρξ ἀλλὰ ἀντίθετα βρισκόταν σὲ περίοδο γενικῆς προόδου καὶ μεγάλης ἀκμῆς. Ἡ ἐργατικὴ τάξις ὄχι μόνον δὲν εἶχε ἐξαθλιωθῆ ὅπως πρόβλεπε ὁ Μὰρξ ἀλλὰ καὶ βελτιώνει ἁλματωδῶς τὸ βιοτικό της ἐπίπεδο καὶ τὴν γενικώτερη θέσι της μέσα στὴν ἀστικὴ κοινωνία. Ταυτόχρονα τὸ Κράτος ἀντὶ νὰ παίξη τὸν ταξικὸ ρόλο ποὺ τοῦ εἶχε ἀναθέσει μὲ τς θεωρίες του ὁ μαρξισμὸς ἐξελίσσετο ταχύτατα πρὸς ὅλο καὶ δημοκρατικώτερες μορφὲς καὶ ἀναλάμβανε ἕνα θετικὸ κοινωνικὸ ρόλο.

Πλάϊ σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς διαψεύσεις τοῦ μαρξισμοῦ εἶχαν ἐμφανισθῆ καὶ νέα φαινόμενα ποὺ δὲν ὑπῆρχαν ἢ ὑπῆρχαν μόνον ἐμβρυωδῶς κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μάρξ. Τέτοια νέα φαινόμενα ἦσαν ὁ ἰμπεριαλισμός, ἡ ἀποικιοκρατία καὶ οἱ παγκόσμιοι πόλεμοι. Οἱ εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις ἁπλώνονταν ὁρμητικὰ στὶς οἰκονομικὰ

καθυστερημένες καὶ πολιτικὰ ἀνίσχυρες περιοχὲς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Νέες τεράστιες ἀποικιακὲς αὐτοκρατορίες ἐδημιουργοῦντο. Σφαῖρες ἐπιρροῆς καὶ ζῶνες κυριαρχίας ἐχαράσσοντο. Ὀξύτατοι ἀνταγωνισμοὶ εἶχαν ξεσπάσει ἀνάμεσα στὶς εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις γιὰ τὸν ἔλεγχο τῶν ἄλλων ἠπείρων. Γιὰ τὸν δυτικὸ κόσμο αὐτὴ ἡ ἐποχὴ ἦταν περίοδος ταχείας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ σχηματισμοῦ ὅλο καὶ εὐρυτέρων οἰκονομικῶν καὶ βιομηχανικῶν συγκροτημάτων, ταχείας ἀνόδου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ συνεχοῦς αὐξήσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Ἡ παρακμὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ ποὺ εἶχε προφητεύσει ὁ μαρξισμὸς φαινόταν νὰ ἀπομακρύνεται περισσότερο ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη φορά. Ἡ ἐργατικὴ τάξις ἀντὶ νὰ προσανατολίζεται πρὸς τὴν ἐπανάστασι ἐπεδίωκε μεταρρυθμίσεις μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ὑφισταμένου συστήματος. Ὁ κόσμος στὸν ὁποῖο ἔζησε ὁ Λένιν ἔμοιαζε ὁλοένα καὶ λιγώτερο μὲ τὰ μαρξιστικὰ πρότυπα. Ὁλόκληρος ὁ μαρξισμὸς φαινόταν ἐντελῶς ξεπερασμένος. Τὸ ἐπαναστατικὸ πνεῦμα ἐπιζοῦσε μόνο στὶς καθυστερημένες σχετικὰ χῶρες ὅπου ὅμως σύμφωνα μὲ τὸν μαρξισμὸ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τεθῇ ζήτημα προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως. Ὅλα αὐτὰ τὰ φαινόμενα ποὺ κατέπλητταν τοὺς μαρξιστὰς ἤθελαν τὴν «μαρξιστικὴ» ἐξήγησί τους τὴν ὁποία ἀποπειράθηκε νὰ δώση ὁ Λένιν διακηρύσσοντας ταυτόχρονα σὲ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς «ρεβιζιονιστὰς» ὅτι παραμένει πιστὸς στὰ δόγματα τοῦ μαρξισμοῦ τὰ ὁποῖα κατ᾽ αὐτὸν καὶ σὲ πεῖσμα τῆς νέας ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν.

Μέσα σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάστασι ἡ Ρωσία παρέμενε μία καθυστερημένη οἰκονομικῶς χώρα, πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς ἀδύνατη, ποὺ ζοῦσε μὲ τὸν φόβο τῆς ἰσχυροτέρας Δύσεως ἀπέναντι στὴν ὁποία αἰσθανόταν ἀνέκαθεν ἕνα ἔντονο «πλέγμα κατωτερότητος» λόγῳ τῆς τεχνικῆς καὶ ἄλλης καθυστερήσεώς της. Αὐτὴ ἡ Ρωσία αἰσθανόταν ἔντονη τὴν ἀπόλυτη ἀνάγκη μιᾶς ταχείας ἀλλαγῆς καὶ ἀναπτύξεως. Φυσικὰ ὅλα αὐτὰ δὲν σημαίνουν ὅτι δὲν εἶχε ἀρχίσει καὶ στὴν Ρωσία μία διεργασία «ἀστοποιήσεως», ἀλλὰ ἡ χώρα βρισκόταν στὰ πρῶτα στάδια τῆς καπιταλιστκῆς της ἀναπτύξεως. Ἡ Ρωσία, κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λένιν, διερχόταν τὴν ἐποχὴ τῆς «πρωταρχικῆς συσσωρεύσεως τοῦ κεφαλαίου» τὴν ὁποία διερχόταν ἡ Ἀγγλία κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μάρξ. Ἀπὸ μιὰ πλευρὰ λοιπὸν ὁ Λένιν ζοῦσε στὴν Ρωσία κάτω ἀπὸ συνθῆκες ἀρκετὰ ὅμοιες μὲ ἐκεῖνες στὶς ὁποῖες ἔζησε ὁ Μὰρξ κατὰ τὴν ἐποχή του καὶ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν πιὰ στὴν Δύσι. Αὐτὸ ἐπηρέασε βαθύτατα τὶς ἰδέες τοῦ Λένιν καὶ τὸν ἔκανε νὰ πιστεύση ὅτι παρὰ τὶς ἐξελίξεις τοῦ δυτικοῦ κόσμου τὰ δόγματα τοῦ μαρξισμοῦ ἐξακολουθοῦσαν πάντοτε νὰ ἰσχύουν.

Στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ βιομηχανία στὴν Ρωσία καὶ νὰ δημιουργεῖται μία ἐργατικὴ τάξις ποὺ ζοῦσε κάτω ἀπὸ ἄθλιες συνθῆκες. Ταυτόχρονα ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται καὶ μία μεσαία τάξις ἐμπόρων, ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἐπαγγελματιῶν. Ἡ τάξις αὐτὴ ἤθελε νὰ μετάσχη στὴν ἐξουσία καὶ ἄρχισε νὰ προβάλλη φιλελεύθερα καὶ δημοκρατικὰ αἰτήματα. Τέτοιου εἴδους αἰτήματα ὅμως στὴν φεουδαρχικὴ καὶ τσαρικὴ Ρωσία ἦσαν πολὺ «ἐπαναστατικά». Σχηματίστηκαν λοιπὸν διάφορες ἐπαναστατικὲς ὁμάδες στὶς ὁποῖες προσχώρησαν καὶ ἐκπρόσωποι τῶν πολυαρίθμων ἐθνοτήτων τῆς αὐτοκρατορίας ποὺ ζητοῦσαν τὴν αὐτοδιάθεσι τῶν λαῶν τους. Τὸ σύστημα ἦταν τόσο ἀπηρχαιωμένο καὶ ἀπολιθωμένο ὥστε ἦταν ἀδύνατο νὰ κατανοήση αὐτὰ τὰ αἰτήματα, τὰ ὁποῖα οὔτε ἤθελε, οὔτε καὶ μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήση. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια, τὰ νέα κοινωνικὰ στρώματα ποὺ ἐδημιουργοῦντο ἦσαν ἐπαναστατικὰ χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνη ὅτι ἤθελαν καὶ ἐνεργοῦσαν γιὰ μιὰ γενικὴ ἀνατροπή. Ἀντίθετα, στὴν πλειοψηφία τους, οἱ ρῶσοι ἀνέθεταν τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἐλπίδων τους στὸν τσάρο. Ὡρισμένες ὅμως δραματικὲς ἐξελίξεις (ἐπαναστάσεις τοῦ 1905 κλπ.) ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦν μία πραγματικὰ ἐπαναστατικὴ νοοτροπία σὲ ὡρισμένους ἀστικοὺς κύκλους.

Γενικὰ πάντως, ἡ ρωσικὴ ἀστικὴ τάξις δὲν συμπεριφερόταν σύμφωνα μὲ τὰ σχήματα ποὺ εἶχε διανοηθεῖ ὁ Μάρξ μὲ τὸν ἱστορικὸ ὑλισμό του. Δὲν πραγματοποιοῦσε τὴν μεγάλη ἀστικὴ ἐπανάστασι ποὺ θὰ ἀνέτρεπε ὁλοκληρωτικὰ τὸν τσαρισμὸ καὶ τὴν φεουδαρχία, θὰ δημιουργοῦσε μὲ γρήγορους ρυθμοὺς μία πραγματικὰ καὶ ὁλοκληρωτικὰ ἀστικοδημοκρατικὴ Ρωσία καὶ θὰ ἄνοιγε τὸ δρόμο γιὰ τὴν προλεταριακὴ ἐπανάστασι. Γι' αὐτὸ οἱ ρῶσοι μαρξισταὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Λένιν ἄρχισαν νὰ στρέφουν τὴν ἐπαναστατική τους διάθεσι πρὸς ἄλλους φορεῖς καὶ ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ θέλουν τὴν πραγματοποίησι τῆς ἀστικῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες. Γι' αὐτὸ οἱ λενινισταὶ ἀνέπτυξαν ἐντελῶς δικές τους θεωρίες γιὰ τὴν ἐπανάστασι ποὺ δὲν εἶχαν πολὺ μεγάλη σχέσι μὲ τὸν κλασσικὸ μαρξισμό, ἀλλὰ ἦσαν ἔντονα ρεαλιστικὲς καὶ εἶχαν μεγάλη σχέσι μὲ τὴν ρωσικὴ πραγματικότητα ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ προῆλθαν.

ΙΙ. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ

1· Ἡ παιδικὴ καὶ νεανική του ἡλικία.

Ὁ Βλαδίμηρος Ἴλιτς Οὐλιάνωφ, ὅπως εἶναι τὸ πραγματικὸ ὄνομα τοῦ Λένιν, γεννήθηκε στὸ Σιμπίρσκ ἐπὶ τοῦ Βόλγα στὶς 22 Ἀπριλίου 1870. Ὁ πατέρας τοῦ Λένιν ἦταν καθηγητὴς καὶ ἡ μητέρα του πολὺ μορφωμένη γυναίκα κόρη γιατροῦ. Ἡ οἰκογένεια Οὐλιάνωφ δὲν ἦταν πλούσια ἀλλὰ ζοῦσε σχετικὰ ἄνετα καὶ ἀνῆκε στὴν τάξι τῶν μικροευγενῶν. Ὁ πατέρας τοῦ Λένιν, ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχε γίνει ἐπιθεωρητὴς τῆς παιδείας, πέθανε ὅταν ὁ νεαρὸς Βλαδίμηρος ἦταν 16 ἐτῶν ἀφήνοντας 6 παιδιά. Ἕνα χρόνο ἀργότερα, ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς τοῦ Λένιν, ὁ Ἀλέξανδρος συνελήφθη σὰν μέλος μιᾶς συνωμοσίας ποὺ γιὰ σκοπό της εἶχε τὴν δολοφονία τοῦ τσάρου, δικάσθηκε, καταδικάσθηκε σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκε. Ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ του, τὸν ὁποῖο ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα ἡ οἰκογένεια Οὐλιάνωφ, συνεκλόνισε τὸν νεαρὸ Βλαδίμηρο, καὶ τὸν ὡδήγησε ὁριστικὰ γιὰ ὅλη του τὴν ζωὴ στὸ ἐπαναστατικὸ στρατόπεδο ἐνῶ ταυτόχρονα τὸν γέμισε μῖσος, φανατισμὸ καὶ μανία ἐκδικήσεως διαπλάθοντας ἔτσι τὸν ἰδιόμορφο καὶ σκληρότατο ψυχικὸ κόσμο τοῦ Λένιν.

Ἐξ αἰτίας τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν ἤθελαν νὰ δεχθοῦν τὸν Βλαδίμηρο στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καζάν, ἀλλὰ τελικῶς ἔγινε δεκτὸς ἐκεῖ χάρις στὴν μεσολάβησι τοῦ Φεοντὸρ Κερένσκυ ποὺ ἦταν γυμνασιάρχης τοῦ Σιμπίρσκ καὶ κηδεμόνας τῆς οἰκογενείας Οὐλιάνωφ σύμφωνα μὲ τὴν διαθήκη τοῦ πατέρα τοῦ Λένιν. Ὁ Φεοντὸρ Κερένσκυ ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Κερένσκυ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ρωσίας τὸν ὁποῖο ἀνέτρεψε καὶ καταδίωξε ἀμείλικτα ὁ Λένιν τὸ 1917·

Ὁ Βλαδίμηρος μπῆκε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καζὰν τὸ 1887. Ἀνακατεύθηκε στὸ ἐπαναστατικὸ φοιτητικὸ κίνημα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συλληφθῆ καὶ νὰ ἐκτοπισθῆ στὸ χωριὸ Κουκούσκινο, ὅπου πῆγε νὰ μείνη μαζί του καὶ ἡ μητέρα του Μετὰ ἀπὸ ἕνα χρόνο ἐπετράπη στὸν Βλαδίμηρο νὰ ἐπιστρέψη στὸ Καζάν, ἀλλὰ δὲν ἔγινε ξανὰ δεκτὸς στὸ Πανεπιστήμιο. Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ τῆς ἀπραξίας του ἄρχισε νὰ μελετᾶ τὸν μαρξισμό. Τὸ ἑπόμενο ἔτος ἡ οἰκογένεια Οὐλιάνωφ μετοίκησε στὴν πόλι Σαμάρα ὅπου ὁ Βλαδίμηρος ὠργάνωσε μία μικρὴ μαρξιστικὴ ὁμάδα. Στὸ μεταξὺ ἡ μητέρα του ὕστερα ἀπὸ πολλὰ διαβήματα κατώρθωσε νὰ ἀποσπάση τὴν ἄδεια νὰ δώση ὁ γυιός της ἐξετάσεις στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πετρουπόλεως.

Τὸ 1891 ὁ Λένιν ἔδωσε μὲ ἐπιτυχία τὶς πτυχιακές του ἐξετάσεις στὴν Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πετρουπόλεως καὶ πῆρε τὴν ἄδεια νὰ ἀσκήση τὸ δικηγορικὸ ἐπάγγελμα.

Τότε ἐπέστρεψε στὴν Σαμάρα καὶ ἄρχισε νὰ ἀσκῇ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ἀλλὰ τὸν περισσότερο χρόνο του τὸν ἀφιέρωνε στὸν μυστικὸ μαρξιστικὸ ὅμιλο ποὺ εἶχε δημιουργήσει.

2. Στὴν ἐπαναστατικὴ δρᾶσι

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1893 ὁ Βλαδίμηρος ἀναχώρησε γιὰ τὴν Πετρούπολι ὅπου προσχώρησε σὲ μία μυστικὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ὀργάνωσι. Ἡ ὀργάνωσις αὐτὴ ὡς τότε ἠσχολεῖτο μὲ προπαγάνδα ὑψηλοῦ ἐπιπέδου μὲ βάσι τὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο» καὶ εἶχε πολὺ μικρὴ ἀπήχησι στοὺς ἐργάτες. Ὁ Οὐλιάνωφ πρότεινε τὴν διεξαγωγὴ ὄχι προπαγάνδας ἰδεολογικοῦ προσηλυτισμοῦ ἀλλὰ μαζικῆς ζυμώσεως μὲ βάσι τὴν ἐκμετάλλευσι τῶν αἰτημάτων τῶν ἐργατῶν. Ἡ ἄποψίς του ἐπεκράτησε τὸ 1895 ὁπότε ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ ὀργάνωσις ἄρχισε νὰ διεξαγάγη συστηματικὴ ζύμωσι μέσα στὶς ἐργατικὲς μᾶζες· Τὸ ἴδιο ἔτος ὁ Λένιν ἔπαθε μία σοβαρὴ πνευμονία καὶ τὸν Ἀπρίλιο ἔφυγε γιὰ θεραπεία στὸ ἐξωτερικό.

Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὸν πατέρα τοῦ ρωσικοῦ μαρξισμοῦ Πλεχάνωφ, τὸν διάσημο ρῶσο σοσιαλδημοκράτη Ἄξελροντ, τὸν Λαφὰργκ (γαμπρὸ τοῦ Μὰρξ) καὶ ἄλλους σοσιαλιστάς. Ἀπὸ τὸ Παρίσι ὅπου συνάντησε τὸν Λαφάργκ, πῆγε στὴν Γενεύη ὅπου ἔγινε μαθητὴς τοῦ Πλεχάνωφ καὶ μὲ δικές του συστάσεις πῆγε στὴν Ζυρίχη ὅπου συνάντησε τὸν Ἄξελροντ. Ὅταν αὐτὸς γνώρισε τὸν Λένιν εἶπε:

«Τὸ κίνημά μας δὲν εἶχε κανένα ποὺ νὰ συνδυάζη τὴν γνῶσι τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας μὲ τὴν πρακτικὴ ὀργανωτικὴ ἱκανότητα. Τώρα ἔχουμε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι ὁ Οὐλιάνωφ».

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1895, ὁ Οὐλιάνωφ γύρισε στὴν Πετρούπολι ὅπου συνάντησε τὸν Μαρτώφ, τὸν μετέπειτα ἡγέτη τῶν μενσεβίκων. Στὶς 20 Δεκεμβρίου 1895 ὁ Οὐλιάνωφ καὶ ὁ Μαρτὼφ συνελήφθησαν ἐνῶ ἑτοίμαζαν τὴν ἔκδοσι μιᾶς παράνομης ἐφημερίδας.

Στὴν φυλακὴ τῆς Πετρουπόλεως οἱ κανονισμοὶ δὲν ἦσαν πολὺ αὐστηροὶ καὶ ὁ Οὐλιάνωφ ἐξακολουθοῦσε νὰ διευθύνη τὴν δραστηριότητα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Πετρουπόλεως ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχαν συνενωθῇ σὲ μία ἑνιαία ὀργάνωσι μὲ τὸν τίτλο «Ἕνωσις γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς ἐργασίας». Μέσα στὴν φυλακὴ ἄρχισε νὰ γράφη καὶ τὸ γνωστὸ ἔργο του «Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ καπιταλισμοῦ στὴν Ρωσία». Μετὰ ἀπὸ 14 μῆνες φυλακίσεως ἀφέθηκε ἐλεύθερος ἀλλὰ ἐκτοπίσθηκε γιὰ τρία χρόνια στὸ χωριὸ Σουσένσκογιε τῆς ἀνατολικῆς Σιβηρίας. Ἐκεῖ ἔφθασε τὸ Μάϊο τοῦ 1897. Τὸ κράτος τοῦ ἔδινε ἐπίδομα ἀρκετὸ γιὰ νὰ πληρώνη τὸ ἐνοίκιό του καὶ νὰ καλύπτη τὶς στοιχειώδεις ἀνάγκες του. Ἐκεῖ ὁ Λένιν κυνηγοῦσε, ψάρευε, κολυμποῦσε, μελετοῦσε καὶ ἔγραφε. Τὸν Μάϊο τοῦ 1898 ἦρθε νὰ τὸν βρῇ στὸ Σουσένσκογιε, ἡ Ναντιέζντα Κρούπσκαγια. Εἶχε συναντηθῇ μὲ τὸν Οὐλιάνωφ στὴν Πετρούπολι ὅπου ἐδίδασκε σὲ ἕνα νυκτερινὸ σχολεῖο γιὰ ἐργάτες. Εἶχαν συνδεθῇ καὶ ὅσο ὁ Οὐλιάνωφ ἦταν στὴν φυλακὴ ἀλληλογραφοῦσαν. Τὸ 1898 ἡ Κρούπσκαγια συνελήφθη καὶ ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτόπισίς της, ζήτησε νὰ τὴν στείλουν στὸ Σαυσένσκογιε παρουσιάζοντας τὸν Οὐλιάνωφ σὰν ἀρραβωνιαστικό της.

Στὴν Κρούπσκαγια ὁ Οὐλιάνωφ βρῆκε ἕνα ἰδιώδη σύντροφο καὶ γραμματέα ποὺ δόθηκε ὁλοκληρωτικὰ στὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ ἔργου του. Ὁ γάμος τους διήρκεσε σὲ ὅλη τους τὴν ζωή.

Μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του, ὁ Οὐλιάνωφ ἔκανε διάφορες μεταφράσεις μαρξιστικῶν ἔργων καὶ ὁλοκλήρωσε τὸ ἔργο του «Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ καπιταλισμοῦ στὴν Ρωσία». Τὸ ἔργο του κυκλοφόρησε στὴν Πετρούπολι τὸ 1899 καὶ καθιέρωσε τὴν φήμη τοῦ Οὐλιάνωφ σὰν ἀξιόλογου μαρξιστὴ θεωρητικοῦ.

Στὸ μεταξύ, στὸ χωριό, ὁ Οὐλιάνωφ ἀσκοῦσε καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Ἐξ ἄλλου μετέτρεψε τὸ Σουσένσκογιε σὲ γενικὸ ἐπιτελεῖο τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων στὴν ἀνατολικὴ Σιβηρία. Ἐκεῖ συνήρχοντο σὲ συσκέψεις, ἔκαναν μαθήματα κτλ. Στὴν διάρκεια τῆς ἐξορίας του ὁ Οὐλιάνωφ ἄρχισε νὰ γράφη καὶ τὸ πε-

ρίφημο ἔργο του «Τί νὰ κάνουμε». Τελείωσε ἐπίσης τὴν συγγραφὴ τοῦ ἔργου του «Οἱ σκοποὶ τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» ποὺ τυπώθηκε στὴν Ἑλβετία μὲ τὸ ψευδώνυμο Νικολάϊ Λένιν. Τὸ ψευδώνυμο αὐτό, ποὺ ὁ Οὐλιάνωφ τὸ διάλεξε ἀπὸ τὸν ποταμὸ Λένα ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς ἐξορίας του ἀντικατάστησε σιγὰ σιγὰ τὸ πραγματικό του ὄνομα: ὁ μικροαστὸς διανοούμενος Οὐλιάνωφ ἔγινε ὁ ἐπαναστάτης Λένιν.

3. Ἡ "Ἴσκρα"

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1900 ἡ ἐκτόπισις τοῦ Λένιν ἔληξε. Στὸ μεταξύ, τὸ 1898, διάφορες ρωσικὲς σοσιαλιστικὲς ὀργανώσεις εἶχαν συνέλθει σὲ συνέδριο στὸ Μίνσκ καὶ ἵδρυσαν τὸ Ρωσικὸ Σοσιαλιστικὸ Δημοκρατικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα. Τὸ κόμμα ὅμως αὐτὸ οὐσιαστικὰ ὑπῆρχε μόνο στὰ χαρτιά. Ὁ Λένιν ἔθεσε σὰν σκοπό του νὰ τὸ κάνη ζωντανὴ πραγματικότητα.

Τὸ σχέδιο τοῦ Λένιν ἦταν νὰ ἀρχίση ἀπὸ τὴν ἔκδοσι μιᾶς ἐφημερίδος ἡ ὁποία θὰ τυπωνόταν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ θὰ κυκλοφοροῦσε παράνομα στὴν Ρωσία. Μὲ τὴν ἐφημερίδα αὐτὴ ὄχι μόνο θὰ διεδίδετο ἡ σωστὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος ἀλλὰ καὶ θὰ ἐδημιουργεῖτο ὁ ὀργανωτικὸς σκελετὸς ἐπάνω στὸν ὁποῖο θὰ ἐστηρίζετο ὁ ὑπὸ συγκρότησιν κομματικὸς μηχανισμός. Τὸ σχέδιο ἐνεκρίθη σὲ μία σύσκεψι ποὺ ἔγινε στὸ Πσκὼφ μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Λένιν, τοῦ Μαρτὼφ καὶ ἄλλων. Λίγο ἀργότερα ὁ Λένιν ἔφθασε στὴν Γερμανία ὅπου τὸ γερμανικὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα ἐξασφάλισε στοὺς ρώσους σοσιαλδημοκράτας τὴν δυνατότητα νὰ τυπώνουν τὴν ἐφημερίδα τους στὴν ὁποία δόθηκε ὁ τίτλος «Ἴσκρα» (Σπίθα).

Τὸ πρῶτο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» βγῆκε ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο στὶς 21 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ἐκτύπωσις ἐγίνετο στὴ Λειψία ἐνῶ τὸ συντακτικὸ προσωπικὸ ἔμενε στὸ Μόναχο. Ἐκεῖ ἔμενε μὲ ψευδώνυμο καὶ ὁ Λένιν, μαζὶ μὲ τὴν ἀδελφή του Ἄννα καὶ τὸν Μαρτώφ. Ἀργότερα ἦρθε καὶ τὸν συνάντησε καὶ ἡ Κρούπσκαγια.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1902 ὁ Λένιν καὶ ἡ γυναίκα του ἔφθασαν στὸ Λονδῖνο ὅπου ἀποφασίσθηκε νὰ μεταφερθῆ ἡ ἕδρα τῆς «Ἴσκρα». Ἐκεῖ ὁ Λένιν συνάντησε γιὰ πρώτη φορὰ ἕναν ἄλλο σοσιαλδημοκράτη ἡγέτη, τὸν Τρότσκυ.

Τὸ 1903 δημοσιεύθηκε τὸ βιβλίο τοῦ Λένιν «Τί νὰ κάνουμε» στὸ ὁποῖο ἀνέπτυσσε τὸ σχέδιό του γιὰ τὴν πραγματικὴ ὀργάνωσι ἑνὸς γνήσια ἐπαναστατικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1903 ἡ «Ἴσκρα» μεταφέρθηκε στὴν Γενεύη. Ἐκεῖ σημειώθηκαν συχνὲς διαφωνίες ἀνάμεσα στὰ ἕξη μέλη τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ ἦσαν συνήθως ὁ Λένιν, ὁ Μαρτὼφ καὶ ὁ Ποτρέσωφ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ τρεῖς παλαιότεροι δηλαδὴ ὁ Πλεχάνωφ, ὁ Ἄξελροντ καὶ ἡ Ζασούλιτς.

4. Ὁ Λένιν δημιουργὸς τοῦ μπολσεβικισμοῦ

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1903 συνῆλθε στὶς Βρυξέλλες τὸ συνέδριο τοῦ κόμματος τὸ ὁποῖο σὲ συνέχεια μετέφερε τὶς ἐργασίες του γιὰ λόγους ἀσφαλείας στὸ Λονδῖνο. Στὸ συνέδριο αὐτὸ ἐμφανίσθηκαν δύο διαφορετικὰ ρεύματα ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦσαν ἀντιστοίχως ὁ Λένιν καὶ ὁ Μαρτώφ. Σὲ ἀρκετὰ ζητήματα ὁ Λένιν μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνωφ κατώρθωσε νὰ ἀποσπάση τὴν πλειοψηφία καὶ γι' αὐτὸ ἡ παράταξίς του ἀπεκλήθη ἡ παράταξις τῶν «μπολσεβίκων» (πλειοψηφοῦντες στὰ ρωσικὰ) ἐνῶ ἡ παράταξις τοῦ Μαρτὼφ ἀπεκλήθη τῶν «μενσεβίκων» (μειοψηφούντων).

Μία ἄγρια διαμάχη ἄρχισε μέσα στὸ κόμμα. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Λένιν τὸν χαρακτήρισαν σὰν «αὐταρχικό», «γραφειοκράτη», «συγκεντρωτικό», «πεισματάρη» καὶ «στενοκέφαλο». Αὐτὸς ἀπάντησε μὲ τὸ ἔργο του «Ἕνα βῆμα μπρὸς δυὸ βήματα πίσω» ποὺ κυκλοφόρησε τὸ 1904. Ἀπαντῶντας στὶς ἰδέες ποὺ ἐκτίθενται σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ὁ Τρότσκυ ἔγραφε ὅτι ἐὰν ἐγίνοντο ἀποδεκτές, τότε *«ὁλόκληρο τὸ διεθνὲς κίνημα τοῦ προλεταριάτου θὰ ἐκατηγορεῖτο ἀπὸ ἕνα ἐπαναστατικὸ δικα-*

στήριο γιὰ μετριοπάθεια καὶ ἡ λεόντεια κεφαλὴ τοῦ Μὰρξ θὰ ἦταν ἡ πρώτη ποὺ θὰ ἔπεφτε κάτω ἀπὸ τὴ λαιμητόμο». Ὁ Τρότσκυ πρόσθεσε ἐπίσης ὅτι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ Λένιν, θὰ ἦταν μία δικτατορία ἐπὶ τοῦ προλεταριάτου».

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1904 ὁ Λένιν ἔπαθε μία νευρικὴ κατάρρευσι ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερεντάσεως τῶν τελευταίων ἐτῶν. Γι' αὐτὸ πέρασε ἕνα μῆνα διακοπῶν.

Τὸ φθινόπωρο, κάλεσε στὴν Γενεύη μία σύσκεψι φίλων του μπολσεβίκων ὅπου ἀπεφασίσθη ἡ ἔκδοσις μιᾶς χωριστῆς δικῆς τους ἐφημερίδος ἡ ὁποία ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1904 μὲ τὸν τίτλο «Βπεριὸντ» (Ἐμπρός). Ἀργότερα ὁ τίτλος τῆς ἐφημερίδος ἔγινε «Προλετάρι». Ὁ μπολσεβικισμὸς ἄρχισε, κάτω ἀπὸ τὴν ἀδάμαστη θέλησι τοῦ Λένιν νὰ διαμορφώνεται σὰν ἕνα ἰδιαίτερο ρεῦμα μέσα στοὺς κόλπους τοῦ μαρξογενοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος.

5. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1905.

Στὸ μεταξύ, ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1904 εἶχε ἀρχίσει ὁ ρωσο-ιαπωνικὸς πόλεμος καὶ τὸ 1905 κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ τοῦ πολέμου ἄρχισε ἡ ἐπανάστασις.

Ὅταν ξέσπασε αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις ὁ Λένιν ἦταν πιὰ διαμορφωμένος ἐπαναστάτης, μὲ ὁλοκληρωμένη τὴν ἰδιαίτερη νοοτροπία του, αὐτὴν ποὺ σήμερα ἀποκαλοῦμε «λενινισμό». Τὰ χρόνια ποὺ πέρασε στὴν Δύσι δὲν τὸν εἶχαν κάνει καθόλου εὐρωπαῖο. Εἶχε μάθει τὶς γλῶσσες αὐτοῦ τοῦ ξένου κόσμου, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐξωτερική του ἐμφάνισι καὶ στὴν ἐσωτερική του φυσιογνωμία, παρέμενε βαθύτατα ρῶσος. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν ρωσικὴ πραγματικότητα καὶ ἀκολουθώντας τὴν ρωσικὴ παράδοσι τοῦ ἐπαναστατικοῦ φανατισμοῦ, παρέμενε προσηλωμένος στὸ ἐπαναστατικό του δραμα, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς κοσμογονικὲς ἐξελίξεις ποὺ ἐπραγματοποιοῦντο ὁλόγυρά του στὴν δυτικὴ Εὐρώπη. Τοὺς δυτικοευρωπαίους σοσιαλδημοκράτες τοὺς ἔβλεπε ὅλο καὶ περισσότερο σὰν «μπουρζουάδες» καὶ κατέκρινε τὴν ἄρνησί τους νὰ συγκροτήσουν μονολιθικὰ συνωμοτικὰ κόμματα. Καταδίωξε ἐπίσης ἔντονα καὶ τὴν διαρκῆ ἀπασχόλησί τους μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ πλευρὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ, θέματα ποὺ δὲν συγκινοῦσαν καθόλου τὸν ἴδιο. Εἶναι ἄγνωστο ἂν εἶχε ἐνδόμυχες ἀμφιβολίες γιὰ τὶς ἀπόλυτες ἰδέες του, ἀλλὰ πάντως δὲν ἔδειξε ποτὲ νὰ ἀμφιβάλλῃ γιὰ τίποτα. Στὰ κείμενά του γινόταν ὁλοένα καὶ πιὸ δογματικὸς καὶ ἀνεχόταν ὁλοένα καὶ λιγώτερο τὶς ἰδέες τῶν ἄλλων. Καὶ ἐνῶ ἄλλαζε συνεχῶς τὰ μαρξιστικὰ δόγματα, παρουσίαζε τὶς καινοτομίες του σὰν καθαρῶς τακτικῆς φύσεως ἐνέργειες ἐνῶ καταδίκαζε τὶς καινοτομίες ὅλων τῶν ἄλλων σὰν «προδοσίες».

Ἡ ἐπανάστασις στὴ Ρωσία ἄρχισε στὶς 22 Ἰανουαρίου 1905 μὲ μία μεγάλη διαδήλωσι ποὺ συνοδεύθηκε μὲ αἱματοχυσία. Τὸν Αὔγουστο τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ τσάρος παραχώρησε τὴν δημιουργία μιᾶς βουλῆς, τῆς Δούμας. Ταυτόχρονα στὴν Ρωσία ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται τὰ «σοβιέτ», ἐπιτροπὲς ἀγῶνος τῶν ἐργατῶν. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1905 ὁ τσάρος παραχώρησε τὶς ἐλευθερίες τοῦ λόγου, τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι.

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἐπαναστατικὸ ἀναβρασμὸ ὁ Λένιν ἔρριχνε τὸ σύνθημα τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ἔρριχνε αὐτὸ τὸ σύνθημα χωρὶς νὰ ἔχῃ αὐταπάτες ὡς πρὸς τὴν ἔκβασι μιᾶς τέτοιας ἐξεγέρσεως. Ἤθελε ἁπλῶς νὰ βαθύνῃ τὴν κρίσι τοῦ καθεστῶτος, νὰ φέρῃ τὸν λαὸ σὲ μεγαλύτερη ἀντίθεσι πρὸς αὐτὸ καὶ κυρίως νὰ κάνῃ μία γενικὴ δοκιμὴ τῆς ἐπαναστάσεως γιὰ μελλοντικὴ χρῆσι! Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1905 ἕνας μπολσεβῖκος ἀπὸ τὸ Καζὰν συνάντησε τὸν Λένιν στὴν Ἑλβετία καὶ τοῦ ζήτησε ὁδηγίες. Ὁ Λένιν τοῦ ἀπάντησε: *«Ἕνα πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἔχουμε νὰ κάνουμε ἡ ἔνοπλη ἐξέγερσις καὶ μάλιστα ἡ ἄμεσος ἔνοπλη ἐξέγερσις»*. Ὅταν αὐτὸς τοῦ ἐξέφρασε ἀμφιβολίες ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχία μιᾶς τέτοιας ἐξεγέρσεως ὁ Λένιν τοῦ εἶπε:

«Ποιὸς μιλάει γιὰ νίκη. Δὲν ζοῦμε μὲ αὐταπᾶτες. Εἴμεθα ρεαλισταί. Κανεὶς δὲν πρέπει νὰ πιστεύη ὅτι ἀναγκαστικὰ θὰ νικήσουμε. Εἴμεθα ἀκόμη πολὺ ἀδύνατοι, ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι μόνο ἡ νίκη. Θέλουμε τὴν ἐξέγερσι γιὰ νὰ κλονίσουμε τὰ θεμέλια τοῦ τσαρισμοῦ καὶ νὰ θέσουμε τὶς μάζες σὲ κίνησι. Ὅταν γίνη αὐτό, τὸ καθῆκον μας θὰ εἶναι νὰ ἑλκίσουμε πιὰ αὐτὲς τὶς μᾶζες στὴν ὑπόθεσί μας. Αὐτὸ εἶναι τὸ βασικὸ σημεῖο. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐξέγερσις. Τὸ νὰ λέμε ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ νικήσουμε καὶ συνεπῶς δὲν χρειάζεται ἡ ἐξέγερσις εἶναι ἀπαράδεκτη δηλεία».

Σὰν κύρια ὄργανα τῆς ἐξεγέρσεως ὁ Λένιν ἔδλεπε τὰ σοδιέτ. Στὴν ἀρχὴ εἶχε πάρει θέσι ἐναντίον τους, ἀλλὰ ὕστερα εἶδε ὅτι μποροῦσε νὰ τὰ χρησιμοποιήση σὰν ἐπαναστατικοὺς πυρῆνες καὶ τὰ υἱοθέτησε. Ἡ σχετικὴ ἐλευθερία ποὺ παραχωρήθηκε ἐκείνη τὴν ἐποχή, ἐπέτρεψε στοὺς μπολσεδίκους νὰ ἐκδίδουν στὴν Πετρούπολι τὴν καθημερινὴ ἐφημερίδα «Νόδαγια Ζίζν». Καὶ ἔτσι γιὰ πρώτη φορά, ὁ Λένιν εἶχε ἕνα νόμιμο δῆμα γιὰ νὰ ἐκθέτη τὶς ἀπόψεις του. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἔκανε νὰ ἐγκαταλείψη καθόλου τὴν παράνομη συνωμοτική του δραστηριότητα. Σκοπός του ἦταν πάντοτε ἡ ἔνοπλη ἐξέγερσις καὶ γιὰ νὰ τὴν ἑτοιμάση ἦρθε στὴ Ρωσία. Τὸν Δεκέμδριο τοῦ 1905 ἡ ἔνοπλη ἐξέγερσις ξέσπασε στὴν Πετρούπολι καὶ στὴν Μόσχα. Γρήγορα ὅμως συνετρίδη ἀπὸ τὸν τσαρικὸ στρατό.

Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐξεγέρσεως προκάλεσε μία ἰσχυρὴ ἀντιπολίτευσι ἐναντίον τοῦ Λένιν, ὁ ὁποῖος εἶχε καταφύγει στὴν Φινλανδία, μέσα στὸ ἴδιο τὸ κόμμα τῶν μπολσεδίκων. Τὸν κατηγόρησαν γιὰ «τυχοδιωκτικὴ τακτική» ἀλλὰ αὐτὸς ἐπέμενε ὅτι ἡ ἀποτυχημένη ἔνοπλη ἐξέγερσις ὑπῆρξε ἕνα σημαντικὸ μάθημα γιὰ τὸ κόμμα. Τὸ μάθημα αὐτὸ τὸ ἀξιοποίησε πλήρως τὸ 1917.

6. Ἡ ἵδρυσις τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος

Τὸ 1906 ὁ Λένιν ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποκύψη στὴν πίεσι τῶν συνεργατῶν του καὶ νὰ δεχθῆ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἑνότητας μὲ τοὺς μενσεδίκους. Γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἔγινε ἕνα συνέδριο στὴν Στοκχόλμη. Ὁ Λένιν δὲν κατώρθωσε ὅμως νὰ ἀποκτήση τὴν πλειοψηφία στὴν ἑνιαία κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ποὺ σχηματίσθηκε καὶ γι' αὐτὸ στὴν πράξι δὲν ἐφάρμοσε τὴν ἑνότητα ἡ ὁποία ἔμεινε μόνο στὰ χαρτιά.

Στὸ μεταξὺ προκειμένου νὰ γίνουν οἱ ἐκλογὲς γιὰ τὴν Δούμα οἱ μενσεδῖκοι πρότειναν συνεργασία μὲ τοὺς φιλελευθέρους ὑποψηφίους στὶς περιοχὲς ὅπου ὑπῆρξε κίνδυνος νὰ ἐπικρατήσουν οἱ ἄκροι δεξιοί. Ὁ Λένιν ἀντιτάχθηκε σ' αὐτὴν τὴν γραμμὴ καὶ ἡ διάσκεψις ποὺ ἔγινε γιὰ νὰ συζητήση τὸ θέμα τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1907 στὴν Πετρούπολι δυνάμωσε τὸ σχῖσμα μεταξὺ μπολσεδίκων καὶ μενσεδίκων.

Στὸ μεταξὺ ἡ διαμονὴ στὴν Πετρούπολι εἶχε γίνει ἐπικίνδυνη γιὰ τὸν Λένιν καὶ ἔτσι ἀναγκάσθηκε νὰ καταφύγη στὴ Φινλανδία. Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἄρχισε νὰ ὑποφέρη ἀπὸ πονοκεφάλους καὶ ἀϋπνίες ποὺ τὸν δασάνιζαν ὁλοένα καὶ περισσότερο σὲ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ζωή του. Ἀργὰ τὴν νύκτα ἔκανε μεγάλες πορεῖες γιὰ νὰ κουρασθῆ καὶ νὰ κοιμηθῆ ἀλλὰ τὸ πρωῒ σηκωνόταν συνήθως κακόκεφος ὕστερα ἀπὸ μία ἀκόμη νύχτα ἀϋπνίας.

Ἀλλὰ καὶ στὴ Φινλανδία ὁ Λένιν κινδύνευε. Γι' αὐτὸ μία νύχτα, ὁδηγούμενος ἀπὸ δύο φινλανδοὺς ἀγρότες, πέρασε μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του ἐπάνω ἀπὸ τὸν πάγο ποὺ σκέπαζε τὴν θάλασσα καὶ κατέφυγε στὴν Σουηδία.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1907 στὸ συνέδριο τοῦ κόμματος, ὁ Λένιν κατώρθωσε νὰ ἀποκτήση τὴν πλειοψηφία στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἀλλὰ στὰ μέσα τοῦ ἰδίου ἔτους ἀναγκάσθηκε νὰ ἐγκαταλείψη τὴν ἐλπίδα γιὰ μία ἔνοπλη ἐξέγερσι, καὶ συμφώνησε στὴν συμμετοχὴ τῶν σοσιαλιστῶν στὶς ἐκλογὲς γιὰ τὴν Δούμα. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἔκανε νὰ ἐγκαταλείψη οὔτε τὴν παράνομη οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν ἔνοπλη δράσι. Πολὺ συχνὰ ἐκείνη τὴν ἐποχή,

μὲ ἔγκρισι τοῦ Λένιν, ἐγίνοντο ἔνοπλες ἐπιθέσεις μπολσεβίκων μὲ μοναδικὸ σκοπὸ τὴν ληστεία γιὰ νὰ προμηθευθῆ χρήματα τὸ κόμμα. Μία τέτοια ἔνοπλη ἐπίθεσις ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸν Στάλιν ποὺ δροῦσε τότε σὰν στέλεχος τῶν μπολσεβίκων στὴν Γεωργία. Ἡ ληστεία αὐτὴ ἔγινε στὶς 26 Ἰουνίου 1907 στὴν Τυφλίδα καὶ οἱ μπολσεβῖκοι κατόρθωσαν νὰ κλέψουν ἕνα μεγάλο χρηματικὸ ποσὸ ποὺ μετεφέρετο ἀπὸ τὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ στὴν τράπεζα τῆς πόλεως. Τὴν ἴδια ἐποχὴ οἱ μπολσεβῖκοι τύπωναν καὶ πλαστὰ χαρτονομίσματα τὰ ὁποῖα χησιμοποιοῦσαν γιὰ τοὺς σκοποὺς των.

Ἀπὸ τὴν Σουηδία ὁ Λένιν ἐπέστρεψε στὴν Ἑλβετία ὅπου ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἔκδοσι τῆς ἐφημερίδος «Προλετάρι». Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1909 ὁ Λένιν πῆγε στὸ Παρίσι ὅπου ἔμεινε ὡς τὸ 1912.

Στὸ συνέδριο τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς ποὺ συνῆλθε στὴν Κοπεγχάγη τὸ καλοκαίρι τοῦ 1910 ὁ Λένιν ἀπετέλεσε τὸν στόχο δριμυτάτων ἐπικρίσεων γιὰ τὴν «ἔξαλλη» ὅπως χαρακτηρίσθηκε ἐπαναστατική του τακτική. Παράλληλα ἄρχισε καὶ πάλι νὰ μεγαλώνη τὸ σχῖσμα μεταξὺ μπολσεβίκων καὶ μενσεβίκων. Οἱ μπολσεβῖκοι ἵδρυσαν ἕνα καθοδηγητικὸ κέντρο μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Λένιν, τὸν Ζηνόβιεφ καὶ τὸν Κάμενεφ. Τὸ κέντρο αὐτὸ διέθετε σημαντικὰ χρηματικὰ ποσὰ καὶ δημιούργησε ἕνα καλὸ δίκτυο πρακτόρων ποὺ ἀνέπτυσσαν ἔντονη παράνομη δραστηριότητα στὴν Ρωσία. Ἐξέδιδαν ἐπίσης στὴν Πετρούπολι τὴν ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα «Ζβεζντά» (Ἀστέρι). Ὁ Λένιν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν 40 ἐτῶν καὶ στὴν ἀκμὴ τῆς ἀποδόσεώς του, ἐργαζόταν μὲ ἀπίστευτη ἐνεργητικότητα ἀλλὰ ταυτόχρονα βασανιζόταν ὅλο καὶ περισσότερο ἀπὸ πονοκεφάλους καὶ ἀϋπνίες.

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1912 ὁ Λένιν συνεκάλεσε στὴν Πράγα μία διάσκεψι τῶν μπολσεβίκων στὴν ὁποία ἀποφασίσθηκε ἡ δημιουργία ἐντελῶς χωριστοῦ κόμματος στὸ ὁποῖο δὲν δὲν θὰ μετεῖχαν πιὰ οὔτε καὶ τυπικῶς οἱ μενσεβῖκοι. Ἀπὸ τὴν διάσκεψι τῆς Πράγας τὸ ρεῦμα τῶν μπολσεβίκων ἔγινε ἐντελῶς ἀνεξάρτητη ὀργάνωσις δηλ. ἱδρύθηκε τὸ πρῶτο ὄχι πιὰ σοσιαλιστικό, ἀλλὰ κομμουνιστικὸ κόμμα. Ἡ ἴδια διάσκεψις ἀπεφάσισε νὰ ἐκδώση στὴν Πετρούπολι ἕνα καθημερινὸ δημοσιογραφικὸ ὄργανο τοῦ κόμματος στὸ ὁποῖο ἔδωσε τὸν τίτλο «Πράβντα» (Ἀλήθεια).

7. Ὁ Λένιν ἡγέτης τοῦ κομμουνισμοῦ.

Οἱ μενσεβῖκοι εἶχαν τὴν πλειοψηφία στὰ συνδικάτα καὶ στὴν ἐργατικὴ τάξι εἶχαν ὅμως πολὺ λιγώτερα ὑλικὰ μέσα ἀπ' τοὺς μπολσεβκους, δὲν εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ διατηρήσουν μία ἡμερήσια ἐφημερίδα καὶ ἐπὶ πλέον δὲν εἶχαν μιὰ τόσο καλὴ ὀργάνωσι ὅπως τῶν λενινιστῶν. Γι' αὐτὸ οἱ μπολσεβῖκοι ἄρχισαν νὰ κερδίζουν σταθερὰ ἔδαφος σὲ βάρος τους.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1912, ὁ Λένιν, ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Κάμενεφ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴν Κρακοβία γιὰ νὰ εἶναι πιὸ κοντὰ στὴ Ρωσία. Ἡ ἐνέργειά τους αὐτὴ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι πρόβλεπαν σοβαρὲς ἐξελίξεις καὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ προσανατολίζωνται καὶ πάλι πρὸς τὴν ἐπανάστασι. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1912 ἔγινε μία σύσκεψις τῶν μπολσεβίκων στὴν Κρακοβία στὴν ὁποία μετέσχε καὶ ὁ Στάλιν καὶ στὴν ὁποία ἀποφασίσθηκε ἡ ἐξαπόλυσις μαζικῶν μαχητικῶν ἀγώνων ἐπαναστατικῆς μορφῆς. Τὸ πῶς ἔβλεπαν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸν Λένιν οἱ σοσιαλισταὶ ποὺ δὲν ἦσαν ὀπαδοί του μᾶς τὸ περιγράφει ὁ γαλλορῶσος σοσιαλιστὴς καὶ μετέπειτα κομμουνιστὴς Κ. Ραπαπόρ. *«Ἀναγνωρίζουμε τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Λένιν. Εἶναι ἕνας ἄνθρωπος μὲ σιδερένια θέλησι καὶ ἕνας ἀσύγκριτος ὀργανωτής. Ὅποιος ὅμως διαφωνεῖ μαζί του καταδικάζεται. Σὰν μόνο τρόπο γιὰ νὰ ἐξασφαλίση τὴν ὕπαρξι τοῦ κόμματος βλέπει τὴν ἐσχάτη ποινή. Ἀντὶ νὰ καταπολεμήση τοὺς ἀντιπάλους του μὲ ἐπιχειρήματα ὁ Λένιν χρησιμοποιεῖ μόνο χειρουργικὲς μεθόδους καὶ ἀντὶ γιὰ σοσιαλιστικὰ μέσα*

προτιμᾶ τὶς ἀφαιμάξεις. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη πραγματικὸ κόμμα κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν σοσιαλιστὴ Τσάρο ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του σὰν ὑπερμαρξιστὴ ἀλλ' ὁ ὁποῖος στὴν πραγματικότητα εἶναι ἕνας τυχοδιώκτης. Ἡ νίκη τοῦ Λένιν θὰ ἦταν ἡ μεγαλύτερη ἀπειλὴ γιὰ τὴν ρωσικὴ ἐπανάστασι».

Ἐπίσης σὲ μία ἐπιστολή του πρὸς τὸν Σνάϊτζε ὁ Τρότσκυ γράφει: *«Ὁ Λένιν εἶναι ἕνας ἐπαγγελματίας ἐκμεταλλευτὴς τῆς καθυστερήσεως τοῦ ρωσικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁλόκληρος ὁ Λενινισμὸς στηρίζεται σὲ ψεύδη καὶ σὲ πλαστογραφίες καὶ φέρει μέσα του τὰ σπέρματα τοῦ ἐκφυλισμοῦ».*

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1914 ἡ Σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς συνεκάλεσε μία διάσκεψι στὶς Βρυξέλλες εἰδικὰ γιὰ νὰ συζητήση τὸ θέμα τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος μεταξὺ μπολσεβίκων καὶ μενσεβίκων. Ὁ Λένιν δὲν θέλησε νὰ μετάσχη σ' αὐτὴν τὴν διάσκεψι στὴν ὁποία δὲν ἔστειλε οὔτε τοὺς ἄμεσους συνεργάτες του ἀλλὰ κατώτερα στελέχη. Ἔτσι ἡ διάσκεψις ἔμεινε χωρὶςἀποτέλεσμα.

8. Ὁ α΄. Παγκόσμιος πόλεμος.

Στὸ μεταξὺ ὁ πόλεμος πλησίαζε. Καὶ ὁ Λένιν τὸν ἤθελε, γιὰ νὰ τὸν χρησιμοποιήση σὰν μία εὐκαιρία γιὰ τὴν ἐξάπλωσι τῆς ἐπαναστάσεώς του. Τὸ 1913 ἔγραφε στὸν Μ. Γκόρκυ:

«Ἕνας πόλεμος μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσίας θὰ ἦταν πολὺ ἐπωφελῆς γιὰ τὴν ὑπόθεσι τῆς ἐπαναστάσεως. Εἶναι ὅμως δύσκολο νὰ πιστέψουμε ὅτι ὁ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ καὶ ὁ Νικόλαος θὰ μᾶς δώσουν μιὰ τέτοια εὐχαρίστησι».

Ὅταν ἄρχισε ὁ πόλεμος, ἡ τοπικὴ αὐστριακὴ ἀστυνομία τῆς μεθορίου συνέλαβε τὸν Λένιν καὶ τοὺς συνεργάτες του ἐπειδὴ ἦσαν ρῶσοι. Οἱ αὐστριακοὶ ὅμως ἤξεραν ὅτι ὁ Λένιν ἦταν ἐχθρὸς τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως καὶ γι' αὐτὸ μὲ ἐντολὴ τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν τὸν ἄφισαν ἐλεύθερο καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν ἄδεια νὰ φύγη τὸν Αὔγουστο τοῦ 1914 γιὰ τὴν Ἑλβετία.

Στὴν διάρκεια τοῦ πολέμου, ὡς τὸ 1917, ὁ Λένιν παρέμεινε στὴν Ἑλβετία. Ἔστειλε ὅμως τὸν Κάμενεφ στὴν Πετρούπολι γιὰ νὰ μεταφέρη τὴν γραμμὴ ὅτι ὁ ἀγώνας ἔπρεπε νὰ διεξαχθῆ ὄχι ἐναντίον τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῆς Γερμανίας ἀλλὰ ἐναντίον τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως! Ὁ Κάμενεφ συνελήφθη ἀλλὰ ἡ γραμμὴ τοῦ Λένιν γιὰ «μετατροπὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ πολέμου σὲ ἐσωτερικὴ ἐπανάστασι», βρῆκε ἀπήχησι στοὺς ἐπαναστατικοὺς κύκλους τῆς Ρωσίας.

Ταυτόχρονα ὁ Λένιν προσπαθοῦσε νὰ δημιουργήση μία νέα Διεθνῆ ἡ ὁποία θὰ ἐφάρμοζε τὴν γραμμή του σὲ πανευρωπαϊκὴ κλίμακα. Τὴν πρότασί του αὐτὴ τὴν ὑπέβαλε σὲ μία διάσκεψι σοσιαλιστῶν ποὺ ἔγινε στὴν Βέρνη τὸν Μάϊο τοῦ 1915 ἀλλὰ ἀπερρίφθη. Τὸν Σεπτέμβριο ὅμως τοῦ ἰδίου ἔτους συνῆλθε στὸ Τσίμμερβαλντ τῆς Ἑλβετίας μία διάσκεψις ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν σοσιαλιστικῶν ὁμάδων ποὺ εἶχαν πάρει θέσι ἐναντίον τοῦ πολέμου. Οἱ μπολσεβῖκοι ἀντιπροσωπεύθηκαν ἀπὸ τὸν Λένιν καὶ τὸν Ζηνόβιεφ, οἱ ἀριστεροὶ μενσεβῖκοι ἀπὸ τὸν Ἄξελροντ καὶ τὸν Μαρτώφ, ἐνῶ ὁ Τρότσκυ μετέσχε σὰν ἐκπρόσωπος μιᾶς δικῆς του ὁμάδος. Ἡ διάσκεψις καταδίκασε τὸν πόλεμο σὰν ἰμπεριαλιστικὸ καὶ ἐκάλεσε στὸν ἀγώνα ἐναντίον τοῦ πολέμου καὶ γιὰ τὸν σοσιαλισμό. Οἱ μπολσεβῖκοι ζήτησαν μιὰ πιὸ μαχητικὴ ἀπόφασι καὶ τὴν ἵδρυσι μιᾶς νέας Διεθνοῦς. Τελικῶς ψηφίσθηκε μία συμβιβαστικὴ ἀπόφασις ποὺ καλοῦσε τὸ προλεταριᾶτο τῆς Εὐρώπης νὰ ἀγωνισθῆ γιὰ μία εἰρήνη χωρὶς ἀποζημιώσεις καὶ χωρὶς προσαρτήσεις καὶ μὲ βάσι τὴν αὐτοδιάθεσι τῶν λαῶν. Ὁ Λένιν ψήφισε ἐναντίον αὐτῆς τῆς συμβιβαστικῆς ἀποφάσεως. Μὲ τὴν διάσκεψι δημιουργήθηκε ἡ λεγομένη «Ἕνωσις τοῦ Τσίμμερβαλντ» ποὺ συνένωνε τοὺς ἐξτρεμιστὰς σοσιαλιστάς, καὶ ποὺ ἀποτέλεσε τὴν βάσι γιὰ τὴν μετέπειτα δημιουργία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1916 ὁ Λένιν μὲ τὴν γυναῖκα του μετακινήθηκαν ἀπὸ τὴν Βέρνη στὴν Ζυρίχη. Οἱ προσπάθειές του

ὅμως νὰ δημιουργήση μία διεθνῆ ὀργάνωσι ἄκρων ἀριστερῶν στὴν Ζυρίχη ἀπέτυχαν. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1916 ἡ «Ἕνωσις τοῦ Τσίμμερβλαντ» κάλεσε μία ἄλλη διάσκεψι στὸ Κίενταλ τῆς Ἑλβετίας. Στὴν διάσκεψι αὐτή, ἡ ἀριστερὴ πτέρυγα μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Λένιν, ἐμφανίσθηκε ἰσχυρότερη ἀπὸ ὅσο ἦταν τὸ προηγούμενο ἔτος στὸ Τσίμμερβαλντ καὶ ἀπέσπασε ὁρισμένες ἀποφάσεις ποὺ καταδίκαζαν τὴν τακτικὴ τῆς Β' Διεθνοῦς χωρὶς ὅμως καὶ νὰ φθάση ὡς τὴν ἵδρυσι τῆς Γ' Διεθνοῦς. Ὁ Λένιν ἐπετέθη ἐναντίον τῶν «εἰρηνιστῶν» τονίζοντας ὅτι ὅσο ὑπάρχει καπιταλισμὸς οἱ πόλεμοι εἶναι ἀναπόφευκτοι καὶ διακηρύττοντας ὅτι τὸ σύνθημα δὲν θὰ πρέπει νὰ εἶναι εἰρήνη ἀλλὰ ἔνοπλη ἐξέγερσις τοῦ προλεταριάτου.

Προχωρώντας ἀκόμη περισσότερο, ὁ Λένιν διεκήρυξε ὅτι ὡς τὴν παγκόσμια ἐπικράτησι τοῦ σοσιαλισμοῦ δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ ἀφοπλισμὸς γιατὶ οἱ ἐπαναστάσεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν ἀπὸ ἀόπλους ἀνθρώπους. Πρὶν νικήση ὁ σοσιαλισμός, εἶπε, εἶναι ἀναπόφευκτος ἕνας πόλεμος μέχρις ἐσχάτων μεταξὺ ἀστικῆς τάξεως καὶ προλεταριάτου. Τὸ ἴδιο ἔτος ὁ Λένιν ἄρχισε νὰ γράφη τὸ γνωστὸ ἔργο του «Ἰμπεριαλισμὸς τὸ ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ».

Τὸ 1916 συνέβη καὶ ὁ θάνατος τῆς Μαρίας Ἀλεξάντροβνα, μητέρας τοῦ Λένιν. Ὁ Λένιν εἶχε νὰ δῆ τὴν μητέρα του ἀπὸ τὸ 1910 ὅταν τὴν συνάντησε στὴν Στοκχόλμη καὶ ὁ θάνατός της τὸν λύπησε πολύ.

9. Ὁ Λένιν στὶς παραμονὲς τῆς ἐπαναστάσεως

Ἀπομονωμένος ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Ρωσίας, παλεύοντας νὰ ἐξασφαλίση τὰ ἔξοδά του καὶ ἀγωνιζόμενος χωρὶς ἀποτέλεσμα νὰ πείση τοὺς σοσιαλιστὰς τῆς Εὐρώπης νὰ μετατρέψουν τὸν παγκόσμιο πόλεμο σὲ ἐμφυλίους πολέμους, ὁ Λένιν φαινόταν στὰ τέλη τοῦ 1916 σὰν ἐντελῶς ἀπομονωμένος καὶ ἀποτυχημένος. Στὴν ἐφημερίδα ποὺ ἐξέδιδαν στὸ Παρίσι οἱ ρῶσοι πολιτικοὶ φυγάδες μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ἠχώ μας» δημοσιεύθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1916 ἕνα ἄρθρο τοῦ Β. Μενζίνσκυ, τοῦ μετέπειτα ἀρχηγοῦ τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας ποὺ δείχνει πῶς ἔβλεπαν τότε τὸν Λένιν οἱ περισσότεροι ρῶσοι ἐπαναστάτες. Γράφει ὁ Μενζίνσκυ:

«Ὁ Λένιν εἶναι ἕνας πολιτικὸς ἰησουΐτης ὁ ὁποῖος ἀπὸ πολλὰ χρόνια προσαρμόζει διαρκῶς τὸν μαρξισμὸ στὶς ἐπιδιώξεις του τῆς κάθε στιγμῆς. Ὁ Λένιν εἶναι ἕνα νόθο παιδὶ τοῦ ρωσικοῦ ἀπολυταρχισμοῦ ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ταυτόχρονα σὰν φυσικὸ διάδοχο τοῦ ρωσικοῦ θρόνου καὶ σὰν μοναδικὸ κληρονόμο τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς. Οἱ λενινισταὶ νομίζουν ὅτι εἶναι ἀναφέρετο δικαίωμά τους νὰ εἶναι οἱ καθοδηγηταὶ τοῦ προλεταριάτου».

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1917 τὸ ὄνομα τοῦ Λένιν ἦταν γνωστὸ στὴν Ρωσία μόνον στοὺς ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτες. Ὅσο γιὰ τοὺς δυτικοευρωπαίους σοσιαλιστὰς γι' αὐτοὺς ὁ Λένιν ἦταν ἕνας ρῶσος ἐξτρεμιστὴς συνωμότης μὲ πολλὲς θεωρίες καὶ λίγους ὀπαδούς.

10. Ἡ φεβρουαριανὴ ἐπανάστασις

Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ ξέσπασε στὴν Ρωσία ἡ δημοκρατικὴ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου 1917 ποὺ ἀνέτρεψε τὸν τσάρο. Στὴν ἐπανάστασι αὐτὴν οἱ κομμουνισταὶ δὲν πῆραν μέρος οὔτε ἔπαιξαν κανένα ρόλο. Ἐπωφελήθηκαν ὅμως ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματά της ποὺ τοὺς ἄνοιξαν τὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐξουσία.

Ὁ Λένιν πληροφορήθηκε τὴν ἔκρηξι τῆς ἐπαναστάσεως στὴν Ἑλβετία ὅπου βρισκόταν ἀπὸ τὸν φίλο του πολωνὸ ἐπαναστάτη Μπρόνσκυ. Στὴν ἀρχὴ δὲν πίστεψε στὴν εἴδησι ἀλλὰ μόλις βεβαιώθηκε γι' αὐτὴν ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες, ἄρχισε τὶς προσπάθειές του γιὰ νὰ ἐπιστρέψη στὴν Ρωσία. Δὲν δίστασε νὰ ἔρθη σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν γερμανικὴ πρεσβεία τῆς Βέρνης καὶ τελικῶς ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στοὺς γερμανούς, ποὺ ἐκείνη τὴν στιγμὴ πολεμοῦσαν ἐναντίον τῆς πατρίδος του, τῆς Ρωσίας, ἔγινε συμφωνία μὲ βά-

σι τὴν ὁποία ὁ Λένιν ἔχοντας στὴν διάθεσί του εἰδικὸ τραῖνο διέσχισε τὴν Γερμανία μαζὶ μὲ 30 φίλους του καὶ ἔφθασε στὴν Πετρούπολι στὶς 3 Ἀπριλίου 1917.

11. Πρὸς τὴν Ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασι

Πολλοὶ σοσιαλισταὶ κατάγγειλαν τότε τὸν Λένιν γιὰ ἐθνικὴ προδοσία ἐπειδὴ συνεργάσθηκε μὲ τοὺς γερμανοὺς οἱ ὁποῖοι τὸν ἔστειλαν στὴ Ρωσία ἐλπίζοντας ἔτσι νὰ προκαλέσουν ἐσωτερικὲς ἀναστατώσεις σ' αὐτὴν τὴν χώρα μὲ τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο σὲ ἐμπόλεμη κατάστασι.

Ἀδιάφορος ὅμως σ' αὐτὲς τὶς ἐπικρίσεις ὁ Λένιν προχώρησε σταθερὰ πρὸς τὸν σκοπό του. Τὴν ἐπαύριο ἤδη τῆς ἀφίξεώς του στὴν Πετρούπολι συγκέντρωσε τοὺς ἡγέτες τῶν μπολσεβίκων καὶ τοὺς εἰσηγήθηκε τὶς περιβόητες «θέσεις τοῦ Ἀπρίλη» μὲ τὶς ὁποῖες ἐχάρασσε μία ἐπαναστατικὴ γραμμὴ μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς νεαρῆς ρωσικῆς δημοκρατίας, τὴν βίαιη κατάληψι τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσι τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος. Ὕστερα ἀπὸ σκληρὸ ἐνδοκομματικὸ ἀγώνα ὁ Λένιν κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλη αὐτὴ τὴν γραμμή του σὲ ὅλους τοὺς μπολσεβίκους. Ταυτόχρονα μὲ ἄρθρα, λόγους, εἰσηγήσεις καὶ μελέτες ἐπεξεργαζόταν σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειές της τὴν τεχνικὴ τῆς ἐπαναστάσεως, τῆς καταλήψεως καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐξουσίας.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1917 οἱ μπολσεβῖκοι ἔκαναν μία πρώτη ἀπόπειρα ἐξεγέρσεως στὴν Πετρούπολι ἡ ὁποία ἀπέτυχε. *«Εἶναι ἡ στιγμὴ γιὰ τὴν Κυβέρνησι νὰ μᾶς στρίψη τὸ λαρύγγι»* εἶπε τότε ὁ Λένιν. Στὶς ἀναμνήσεις του, ὁ Τρότσκυ, ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχε πλήρως συμφιλιωθεῖ μὲ τὸν Λένιν καὶ ἔπαιζε τὸν ρόλο τοῦ ὑπαρχηγοῦ ἢ ἀκόμη καὶ τοῦ συναρχηγοῦ τῶν μπολσεβίκων, γράφει ὅτι ὁ Λένιν τοῦ εἶπε: *«Τώρα θὰ μᾶς τουφεκίσουν ὅλους. Εἶναι ἡ κατάλληλη στιγμὴ γι' αὐτούς.*

Οἱ δημοκρατικοὶ ὅμως δὲν τουφέκισαν τοὺς μπολσεβίκους καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1917 ἡ κυβέρνησις τοῦ σοσιαλιστῆ Κερένσκυ ἀνέστειλε κάθε μέτρο ἐναντίον τους ἐπιτρέποντάς τους νὰ διεισδύσουν παντοῦ.

Ὁ Λένιν δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρία. Ξανάβαλε ἀμέσως μὲ φοβερὸ πεῖσμα μπροστὰ στὸ κόμμα του τὸ καθῆκον τῆς ἐνόπλου καταλήψεως τῆς ἐξουσίας. Ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ κόμμα του δὲν εἶχε περισσότερα ἀπὸ 200.000 μέλη μέσα σ' ἕνα πληθυσμὸ 160 ἑκατομμυρίων, καθὼς καὶ γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπρόκειτο νὰ συνέλθη τὸ συνέδριο τῶν σοβιὲτ ποὺ σύμφωνα μὲ τὸ σοβιετικὸ σύστημα ποὺ ὁ ἴδιος εἶχε σχεδιάσει θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ πηγὴ κάθε ἐξουσίας, ἀποφάσισε νὰ προχωρήση ὁπωσδήποτε στὴν κατάληψι τῆς ἀρχῆς. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἀνέπτυξε τρομακτικὴ δραστηριότητα καὶ συγκρότησε τελικὰ ἕνα εἰδικὸ ὄργανο γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς ἐπαναστάσεως, τὴν «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» μὲ πρόεδρό της τὸν Τρότσκυ.

12. Τὸ πραξικόπημα

Τὸ συνέδριο τῶν σοβιὲτ ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίση στὶς 8 Νοεμβρίου 1917. Κάτω ἀπὸ τὴν συνεχῆ πίεσι καὶ τὴν ἀτσαλένια ἐπιμονὴ τοῦ Λένιν, οἱ μπολσεβῖκοι ἔκαναν τὸ πραξικόπημά τους 24 ὧρες νωρίτερα, στὶς 7 Νοεμβρίου τοῦ 1917 (25 Ὀκτωβρίου μὲ τὸ παλιὸ ἡμερολόγιο ποὺ ἴσχυε τότε στὴν Ρωσία). Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ὁ Λένιν θέλησε νὰ θέση τὸ συνέδριο μπροστὰ σὲ τετελεσμένο γεγονός. Τὸ πραξικόπημα τῶν μπολσεβίκων ἐπεκράτησε εὔκολα στὴν Πετρούπολι χωρὶς νὰ συναντήση σχεδὸν καμμία ἀντίστασι.

Μετὰ ἀπὸ αὐτό, ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκυ προσανατολίσθηκαν πρὸς τὴν ἐγκαθίδρυσι μιᾶς μονοκομματικῆς καὶ ἀπόλυτης δικτατορίας τῶν μπολσεβίκων, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε τὶς διαμαρτυρίες καὶ τὶς ἀντιδράσεις πολλῶν συνεργατῶν τους καθὼς καὶ ὅλων σχεδὸν τῶν ἡγετῶν τῆς Β' Διεθνοῦς. Ὁ Λένιν ὅμως ἔβλεπε ὅτι οἱ ὀπαδοί του ἦσαν μία μικρὴ μειοψηφία καὶ συνεπῶς ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ δια-

τηρήσουν τὴν ἐξουσία ἦταν ἡ δικτατορία.

18 ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν κατάληψι τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους ἔγιναν οἱ γενικὲς ἐκλογὲς στὴν Ρωσία ποὺ εἶχαν προκηρυχθῆ ἀπὸ τὴν κυβέρνησι Κερένσκυ τὴν ὁποία ἀνέτρεψαν οἱ μπολσεβῖκοι. Στὶς ἐκλογὲς αὐτὲς τὶς ὁποῖες ἐνήργησαν πιὰ οἱ ἴδιοι, οἱ μπολσεβῖκοι πῆραν μόνον τὰ 25% τῶν ψήφων! Γι' αὐτὸ ὁ Λένιν προπαρασκεύασε ἕνα νέο πραξικόπημα καὶ στὶς 18 Ἰανουαρίου 1918 διέλυσε βιαίως τὴν συντακτικὴ ἐθνοσυνέλευσι ποὺ εἶχε ἐκλέξει ὁ ρωσικὸς λαὸς ἐπιβάλλοντας ὁριστικὰ τὴν δικτατορία του.

13. Ἡ εἰρήνη μὲ τοὺς γερμανοὺς

Θέλοντας νὰ διαφυλάξῃ μὲ κάθε θυσία τὴν ἐξουσία του, ὁ Λένιν ἦρθε σὲ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς γερμανοὺς καὶ στὶς 17 Δεκεμβρίου 1917 ὑπεγράφη στὸ Μπρὲστ - Λιτόφσκ ἡ ἀνακωχή. Ταυτόχρονα ἄρχισαν καὶ οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν σύναψι ὁριστικῆς συνθήκης εἰρήνης. Οἱ γερμανοὶ ζητοῦσαν ὅμως τόσες παραχωρήσεις, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἴδιος ὁ Τρότσκυ ποὺ ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας ἀρνήθηκε νὰ ὑπογράψη τὴν συνθήκη εἰρήνης.

Ὁ Λένιν ἤθελε τὴν εἰρήνη μὲ κάθε θυσία καὶ ἐπέμεινε στὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης, ἀλλὰ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν συμφώνησε μαζί του. Στς 18 Φεβρουαρίου 1918 οἱ Γερμανοὶ ξανάρχισαν τὴν προέλασί τους. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι αὐτῆς τῆς ἀκαθέκτου προελάσεως ἡ ὁποία ἐσάρωνε τὸ νέο καθεστώς, ὁ Λένιν ἔπεισε πλέον τοὺς περισσότερους συνεργάτες του καὶ στὶς 3 Μαρτίου 1918 ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ Μπρὲστ - Λιτόφσκ. Ὁ Λένιν ἔδινε στοὺς γερμανοὺς τὸ 27% τοῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος του, ἔσωζε ὅμως τὴν ἐξουσία του. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἶχε σημασία γιὰ τὸν Λένιν ἐκείνη τὴν στιγμή, ἦταν νὰ σώση ὁπωσδήποτε τὴν δικτατορία του καὶ ἀπερίσπαστος ἀπὸ ἕνα ἐξωτερικὸ πόλεμο νὰ μπορέση νὰ ἐξοντώση ἀμείλικτα τοὺς ἐχθροὺς τοῦ καθεστῶτος του στὸ ἐσωτερικὸ γιὰ νὰ ἐπιβάλη καὶ νὰ στερεώση σὲ ὅλη τὴν ἀπέραντη φεουδαρχικὴ αὐτοκρατορία τὸ «σοσιαλιστικὸ» καθεστώς του. Σὲ συνέχεια, τὸ σχέδιό του ἦταν νὰ χρησιμοποιήση τὴν Ρωσία σὰν τὸ ὁρμητήριο γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι. Αὐτὴ ἦταν ἄλλωστε ἡ δικαιολογία του καὶ γιὰ τὸ πραξικόπημά του καὶ γιὰ ὅλες τὶς συναφεῖς πρὸς αὐτὸ ἐνέργειές του. Ὅτι δηλαδὴ ὅ,τι ἔκανε, τὸ ἔκανε γιὰ νὰ δώση τὸ σύνθημα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Ὁ Λένιν δὲν μίλησε γιὰ τὴν δυνατότητα «οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ» στὴν Ρωσία ἀλλὰ μόνον γιὰ τὴν δυνατότητα τῆς ἐξαπολύσεως μιᾶς νικηφόρας ἐπαναστάσεως ποὺ κατὰ τὴν γνώμη του θὰ γινόταν ἀφετηρία τῆς ἀνατροπῆς τοῦ καπιταλισμοῦ σὲ παγκόσμια κλίμακα ὁπότε καὶ μόνον θ ἀἄρχιζε πραγμακα, ὁπότε καὶ μόνον θὰ ἄρχιζε πραγκοινωνίας. Τὶς ἀπόψεις του αὐτὲς ἄρχισε νὰ τὶς μεταβάλλη κατ' ἀνάγκην ὅσο προχωροῦσε ἡ διάψευσις τῆς προοπτικῆς του γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι ἕως ὅτου ὁ Στάλιν τὶς ἀντικατέστησε μὲ τὴν πρωτότυπη θεωρία περὶ «οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ» μόνο στὴν φεουδαρχικὴ Ρωσία!

14. Ἡ ἔναρξις τῆς τρομοκρατίας

Ἀμέσως μετὰ τὸ κομμουνιστικὸ πραξικόπημα, καταργήθηκε ἡ θανατικὴ ποινὴ γιὰ τοὺς λιποτάκτες. Ὁ Λένιν ὅμως διαφώνησε:

«Αὐτό, εἶπε, εἶναι λάθος, εἶναι μία ἀσυγχώρητη ἀδυναμία καὶ εἰρηνιστικὴ αὐταπάτη». Τελικά, δέχθηκε νὰ παραμείνη γιὰ λόγους σκοπιμότητος ὁ νέος νόμος, ἀλλὰ ταυτόχρονα νὰ ἐκτελοῦνται οἱ λιποτάκτες! *«Ἦταν ἡ ἐποχή, γράφει ὁ Τρότσκυ, ποὺ ὁ Λένιν σὲ κάθε εὐκαιρία προσπαθοῦσε νὰ σφηνώση στὰ κεφάλια μας τὴν ἰδέα ὅτι ἡ τρομοκρατία ἦταν ἀναπόφευκτη. Ποῦ εἶναι ἡ δικτατορία σας; μᾶς ἔλεγε. Δεῖξτε μου την. Αὐτὸ ποὺ ἔχουμε εἶναι σαχλαμάρα καὶ ὄχι δικτατορία. Ἂν δὲν μποροῦμε νὰ τουφεκίσουμε ἕνα σαμποταριστὴ τότε τί εἴδους δικτατορία εἶναι αὐτή;».*

Κάποτε ὁ Λένιν εἶπε:

«Εἶναι τέλος πάντων ἀδύνατον νὰ βροῦμε ἀνάμεσά μας ἕνα Φουκιὲ - Τινβὶλ γιὰ νὰ συντρίψη τοὺς ἀντεπαναστάτες;»

Τὸν ἄνθρωπο ποὺ γύρευε, τὸν ἀρχιτρομοκράτη ποὺ θὰ ἔστηνε τὸν μηχανισμὸ καταπιέσεως ὅπου θὰ στηριζόταν τὸ νέο καθεστώς, ὁ Λένιν τὸν βρῆκε τελικὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Φελὶξ Ντζερζίνσκυ. Στὶς 20 Δεκεμβρίου 1917, ὁ Λένιν ἀνάθεσε στὸν Ντζερζίνσκυ νὰ ὀργανώση μία «Ἔκτακτη Ἐπιτροπὴ Καταπολεμήσεως τῆς Ἀντεπαναστάσεως καὶ τῆς Κερδοσκοπίας». Ἀπὸ τὰ ἀρχικά της, ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ὀνομάστηκε «Τσεκά». Ἔτσι δημιουργήθηκε ἡ σοβιετικὴ πολιτικὴ ἀστυνομία ποὺ ἔγινε τὸ σύμβολο μιᾶς πρωτοφανοῦς στὴν ἱστορία τρομοκρατίας. Ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας τῆς Τσεκὰ διορίσθηκε ὁ Ντζερζίνσκυ. Καὶ ἡ τρομοκρατία ἄρχισε.

Ἕνα φοβερὸ ἀνθρωποκυνηγητὸ ἐξαπολύθηκε στὴν Ρωσία. Ἡ Τσεκὰ δὲν ἔχανε καιρὸ μὲ ἀνακρίσεις, ἀποδείξεις καὶ δίκες. Ὅποιος δὲν μποροῦσε νὰ ἀπομακρύνη ἀμέσως καὶ τὴν πιὸ ἀσήμαντη ὑποψία σὲ βάρος του, ἦταν ἐχθρός. Οἱ συλλαμβανόμενοι ἐκλείνονταν κάπου κοντὰ στὰ Χειμερινὰ Ἀνάκτορα καὶ ὕστερα ἀπὸ μία προανάκρισι μερικῶν λεπτῶν ἢ καὶ χωρὶς αὐτήν, ἐτουφεκίζοντο. Ὁ Ντζερζίνσκυ, μὲ τὴν ἀμέριστη ἔγκρισι τοῦ Λένιν, ἐργάσθηκε ἐπίμονα γιὰ νὰ συγκροτήση ἕνα τέλειο σύστημα μόνιμης μαζικῆς τρομοκρατίας. Γιὰ τὸν Λένιν καὶ τὸν Ντζερζνσκυ, ἡ «πάλη τῶν τάξεων» δὲν εἶχε πιὰ τὸ «ἐπιστημονικὸ» νόημα ποὺ τῆς ἔδινε ὁ ἐφευρέτης της Κ. Μάρξ, ἀλλὰ ἐσήμαινε ἁπλούστατα τὴν φυσικὴ ἐξόντωσι κάθε πραγματικοῦ ἢ δυνητικοῦ «ταξικοῦ ἐχθροῦ» καὶ τέτοιος ἐχθρὸς δὲν ἦταν πιὰ ὁ «ἀστὸς» τοῦ Μάρξ, ἀλλὰ ὁ καθένας ποὺ ἀντιτασσόταν στὴν δικτατορία τοῦ Λένιν καὶ τῆς ὁμάδος τῶν «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν» του ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς ὁ ἀντιτασσόμενος ἦταν ἐργάτης, μέλος τῆς «τάξεως τοῦ προλεταριάτου».

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1918 ὁ Λένιν μετέφερε τὴν ἕδρα τῆς κυβερνήσεώς του στὴν Μόσχα. Μαζί του μεταφέρθηκε φυσικὰ καὶ ὁ Ντζερζίνσκυ ποὺ ἐγκατάστησε τὸ ἐπιτελεῖο του στὰ ἁπλόχωρα κτίρια μιᾶς ἀρφαλιστικῆς ἑταιρίας, στὴν ὁδὸ Λουμπιάνκα 22. Ἡ διεύθυνσις αὐτὴ ἔγινε σύμβολο τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος καὶ μόνο τὸ ἄκουσμά της ἐξακολουθεῖ νὰ γεμίζη μὲ ἀβάσταχτο τρόμο τὸν ρῶσο πολίτη.

15. Ὁ Λένιν στὸ Κρεμλῖνο.

Μεταφέροντας τὴν ἕδρα του στὴν Μόσχα, ὁ Λένιν ἤθελε νὰ ἀπομακρύνη τὸ περιβάλλον του ἀπὸ τὴν «καταστρεπτικὴ» ἐπίδρασι τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ὥστε νὰ μπορέση νὰ κυβερνήση τὴν Ρωσία μὲ σιδερένιο χέρι, μὲ ρωσικὲς μεθόδους.

«Εἴμεθα καλοὶ ἐπαναστάτες, ἔλεγε, ἀλλὰ δὲν ξέρω γιατὶ νομίζουμε ὅτι πρέπει νὰ δείχνουμε ὅτι εἴμεθα καὶ στὸ ὕψος τοῦ ξένου πολιτισμοῦ. Γιὰ ὅ,τι μὲ ἀφορᾷ, δὲν διστάζω νὰ δηλώσω τὸν ἑαυτό μου σὰν βάρβαρο»

Στὴν Μόσχα ὁ Λένιν μαζὶ μὲ τοὺς συνεργάτες του ἐγκαταστάθηκαν στὸ Κρεμλῖνο. Ἡ κατάστασις ἦταν δύσκολη. Οἱ ἀντικομμουνισταὶ εἶχαν κάπως συνέλθει ἀπὸ τὸν λήθαργο καὶ τὴν ἔκπληξί τους καὶ πρόβαλλαν μία σκόρπια καὶ ἀσυντόνιστη ἀλλὰ κάποτε ἰσχυρὴ ἀντίστασι. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἄναψε ἄγριος σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς χώρας. Ἔπεσε πεῖνα. Οἱ καταπιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς ρώσους λαοὶ ξεσηκώθηκαν. Τὸ χάος βασίλευε στὴν αὐτοκρατορία.

Ὁ Λένιν πάλευε μὲ ἀλύγιστα ἀνένδοτη θέλησι νὰ ὑποτάξη τὰ πράγματα στὰ σχέδιά του. Στὸ Κρεμλῖνο ζοῦσε φτωχά. Τὸ φαγητὸ ἦταν ἀνεπαρκὲς καὶ τὰ τζάκια δὲν ἄναβαν πάντοτε. Δούλευε ὅμως ἀφάνταστα καὶ ἔδινε γρήγορα ἐντολὲς γεμάτες μὲ ἀδίστακτη σκληρότητα.

16. Ὁ Λένιν ἐξοντώνει τοὺς συμμάχους του.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1918, οἱ ἀριστεροὶ σοσιαλεπαναστάτες, οἱ μόνοι μὴ μπολσε-

δῖκοι ποὺ ὑποστήριζαν τὸν Λένιν, διαφώνησαν μὲ τὴν τακτική του ζητώντας ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καὶ τὴν διάλυσι τῆς Τσεκά. Ὁ Λένιν ἀπέρριψε τὰ αἰτήματα τῶν μοναδικῶν συμμάχων του καὶ συνέλαβε τοὺς ἡγέτες των. Οἱ σοσιαλεπαναστάται τότε στασίασαν, κατέλαβαν ἀρκετὰ δημόσια κτίρια τῆς Μόσχας καὶ συνέλαβαν τὸν Ντζερζίνσκυ. Ὁ Λένιν ἀντέδρασε κεραυνοβόλα. Κινητοποίησε τοὺς ἔνοπλους μπολσεβίκους ἐργάτες καὶ μαζὶ μὲ τὴν πιστὴ σ' αὐτὸν λεττονικὴ σωματοφυλακή του ἔπνιξε τὴν ἐξέγερσι καὶ ἀπελευθέρωσε τὸν Ντζερζίνσκυ. Ἀμέσως ἄρχισαν οἱ μαζικὲς ἐκτελέσεις σοσιαλεπαναστατῶν.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1918 δόθηκε ἡ ἐντολὴ νὰ ἐκτελεσθοῦν ὁ τσάρος καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, «γιὰ νὰ χάσουν οἱ ἀντεπαναστᾶται τὰ ζωντανὰ σύμβολά τους».

17. Ἡ δολοφονικὴ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Λένιν.

Στὶς 30 Αὐγούστου 1918, ὁ Λένιν μίλησε σὲ μία ἐργατικὴ συγκέντρωσι στὴν Μόσχα. Καθὼς ἔφευγε, πρὶν μπῆ στὸ αὐτοκίνητό του, τὸν πλησίασε μία γυναίκα ποὺ τοῦ ἔθεσε κάποιο ἐρώτημα. Ἐνῶ ἔκανε νὰ τῆς ἀπαντήση, ἡ γυναίκα τοῦ ἔρριξε τρεῖς σφαῖρες. Ὁ Λένιν ἔπεσε, ἀλλὰ ξανασηκώθηκε καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ὁδηγοῦ καὶ μερικῶν ἄλλων μπῆκε στὸ αὐτοκίνητο καὶ ἔφυγε γιὰ τὸ Κρεμλῖνο. Οἱ σφαῖρες τὸν εἶχαν πλήξει ἀλλὰ ὄχι τόσο σοβαρά. Ἡ συλληφθεῖσα, ἔγραψε στὴν κατάθεσί της:

«Ὀνομάζομαι Φάνια Καπλάν. Πυροβόλησα τὸν Λένιν γιατὶ τὸν θεωρῶ σὰν προδότη τῆς ἐπαναστάσεως. Πέρασα ἔντεκα χρόνια στὰ τσαρικὰ κάτεργα γιὰ ἐπαναστατικὴ δρᾶσι. Ἀγωνίσθηκα γιὰ τὴν Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσι τὴν ὁποία ἐξακολουθῶ νὰ ὑποστηρίζω. Ἔχω τέσσερα ἀδέλφια καὶ δύο ἀδελφές. Εἶναι ὅλοι τους ἐργάτες».

Τὴν ἴδια ἡμέρα ποὺ ἔγινε ἡ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Λένιν, ἕνας νεαρὸς φοιτητής, ὁ Λεωνὶντ Καεγκίεσσερ, δολοφόνησε τὸν Οὐρίτσκυ, ἀρχηγὸ τῆς Τσεκὰ τῆς Πετρουπόλεως.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα ἡ τρομοκρατία ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Ἔνοπλες δυνάμεις μπολσεβίκων γύριζαν τοὺς δρόμους ψάχνοντας γιὰ «μπουρζουάδες» καὶ «διανοουμένους» ποὺ τοὺς ἐκτελοῦσαν ἐπὶ τόπου. Ὁ κάθε μπολσεβῖκος μποροῦσε νὰ συλλάβη καὶ νὰ ἐκτελέση ὁποιονδήποτε. Ὁ Ζηνόβιεφ μποροῦσε νὰ διακηρύξη: *«Ἡ μπουρζουαζία σκότωνε μεμονωμένα ἄτομα. Ἐμεῖς ὅμως σκοτώνουμε ὁλόκληρες τάξεις».* Μόνο στὴν Κρονστάνδη οἱ ναῦτες σκότωσαν 500 «ἀστοὺς ὁμήρους» ποὺ κρατοῦσαν στὶς ἐκεῖ φυλακές. Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Πετρόφσκυ διέτασσε:

«Νὰ συλληφθοῦν ἀμέσως ὅλοι οἱ σοσιαλεπαναστάτες. Νὰ συγκεντρωθῆ σημαντικὸς ἀριθμὸς ὁμήρων. Ἡ παραμικρότερη ἀντίστασις νὰ ἐπισύρη ἐκ μέρους μας ἀνεπιφύλακτα μαζικὲς ἐκτελέσεις...».

Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς τσεκά, ὁ Μ. Λάτσις, ἔγραφε:

«Ἐξοντώνουμε τὴν μπουρζουαζία σὰν τάξι. Μὴ ψάχνετε γιὰ ἀποδεῖξεις ὅτ τὸ τάδε συγκεκριμένο ἄτομο ἐστράφη εἴτε μὲ λόγια εἴτε μὲ πράξεις ἐναντίον τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας. Μόλις συλλαμβάνετε κάποιον νὰ τὸν ρωτᾶτε σὲ ποιὰ τάξι ἀνήκει, ποιὰ εἶναι ἡ μόρφωσίς του καὶ ποιὸ εἶναι τὸ ἐπάγγελμά του. Αὐτὰ πρέπει νὰ καθορίσουν τὴν τύχη τοῦ κατηγορουμένου. Αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τῆς κόκκινης τρομοκρατίας».

Ὁ Λένιν ἦταν ὁ κύριος ἐμπνευστὴς αὐτῆς τῆς τακτικῆς. Μιλώντας σὲ μία συγκέντρωσι τῆς Τσεκὰ ἐξέφρασε τὴν ἀπορία του γιὰ τὶς διαμαρτυρίες ἐναντίον τῆς ἐκτελέσεως ἀθώων. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία, εἶπε, δὲν εἶναι τὰ λάθη ποὺ μπορεῖ νὰ συμβαίνουν, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Τσεκὰ ὁπλίζει τὴν δικτατορία μας μὲ δόντια. Ἡ κριτικὴ ἐναντίον τῆς δράσεως τῆς Τσεκά, εἶπε, εἶναι «μικροαστικὲς φλυαρίες».

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1918 ἐκτελέσθηκε σὰν προδότης καὶ ὁ Ρομὰν Μαλινόφσκυ, στενὸς προσωπικὸς φίλος, συνεργάτης

καὶ προστατευόμενος τοῦ Λένιν ποὺ ὡς τὸν παγκόσμιο πόλεμο ὑπῆρξε ἀνώτατο στέλεχος τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν παρακολούθησε τὴν δίκη του ποὺ ἔγινε «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν» ἀλλὰ δὲν δοκίμασε νὰ τὸν σώση.

18. Ἡ ἵδρυσις τῆς Κόμιντερν

Ἔχοντας τώρα στὴν διάθεσί του ἕνα κράτος καὶ στηριζόμενος στὸ κῦρος μιᾶς νικηφόρας ἐπαναστάσεως, ὁ Λένιν μπόρεσε ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιήση τὸ παληό του σχέδιο γιὰ τὴν ἵδρυσι μιᾶς νέας Διεθνοῦς. Ἡ νέα αὐτὴ ὀργάνωσις, ὀνομάσθηκε Γ΄· Διεθνὴς ἢ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς (καὶ ἀπὸ τὰ ἀρχικά της Κόμιντερν) καὶ ἱδρύθηκε τὸν Μάρτιο τοῦ 1919 ὅταν συνῆλθε τὸ ἱδρυτικό της συνέδριο στὸ Κρεμλῖνο. Σκοπὸς τοῦ Λένιν ἦταν νὰ χρησιμοποιήση αὐτὴ τὴν ὀργάνωσι γιὰ νὰ ἐξαπολύση τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι. Μιὰ καὶ τὸ εὐρωπαϊκὸ προλεταριᾶτο δὲν ἔλεγε νὰ ξεσηκωθῆ μόνο του, ὁ Λένιν κατασκεύασε ἕνα εἰδικὸ ὄργανο «ἐξαγωγῆς τῆς ἐπαναστάσεως» ἀπὸ τὴν Ρωσία.

Ὁ Λένιν ὑπῆρξε ὁ ἱδρυτὴς καὶ ὁ ἀναμφισβήτητος ἡγέτης τῆς Κόμιντερν καὶ αὐτὸς διαμόρφωσε τὸ πρόγραμμα καὶ τὸ καταστατικό της.

19. Ἡ λενινιστικὴ «ἠθική».

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτήν, ὁ Λένιν ἐπεξεργάσθηκε καὶ διατύπωσε καὶ μία νέα, δική του, ἰδιότυπη «ἠθική». Ἡ «ἠθική» αὐτὴ εἶχε γιὰ σκοπό της νὰ δικαιολογήση τὶς ἐνέργειές του, ἀλλὰ ἐπίσης ἐκφράζει καὶ τὸν ἰδιόμορφο παθολογικὸ καὶ ἀδυσσαλέα σκοτεινὸ ψυχικὸ κόσμο τοῦ φανατικοῦ ἱδρυτῆ τῆς ΕΣΣΔ. Ταυτόχρονα, μᾶς ἐξηγεῖ τὴν στάσι τῶν κομμουνιστῶν ἀπέναντι στὰ ἠθικὰ προβλήματα καὶ μᾶς ἀνοίγει ἕνα παράθυρο γιὰ νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴν ἐντελῶς ἰδιαίτερη ψυχοσύνθεσί τους, τὴν ὁλότελα ξένην πρὸς τὸν ἑλληνογεννημένο δυτικὸ οὐμανιστικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν χριστιανικὴ ἠθική.

Ἀπαντώντας στὶς κατηγορίες τῶν εὐρωπαίων σοσιαλιστῶν ὁ Λένιν εἶπε:

«Μᾶς κατηγοροῦν ὅτι τότε καλούσαμε σὲ συμμαχία ἐναντίον τοῦ τσάρου ἀκόμη καὶ τοὺς ἀστοὺς δημοκράτες ἐνῶ τώρα στέλνουμε στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα ἀκόμη καὶ τοὺς ἀριστεροὺς σοσιαλεπαναστάτες καὶ τοὺς μενσεβίκους. Καὶ μᾶς ρωτοῦν: Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀσυνέπεια; Καὶ ἐπαντοῦμε: Βεβαίως εἶναι. Ἀλλὰ ὅποιος ἐκπλήσσεται γ' αὐτὴν τὴν ἀσυνέπεια εἶναι πολιτικῶς ἠλίθιος».

Ἀπαντώντας σὲ ἄλλες κατηγορίες, ὁ ἴδιος, εἶπε:

«Μᾶς κατηγοροῦν ὅτι τότε τάζαμε λαγοὺς μὲ πετραχήλια καὶ τώρα δὲν τηροῦμε τὶς ὑποσχέσεις μας. Ἀλλὰ τότε σκοπός μας ἦταν ἡ ἐπανάστασις. Γίνεται ἐπανάστασις χωρὶς νὰ δίνουμε ἀφειδῶς ὑποσχέσεις; Τώρα εἴμεθα ἐξουσία καὶ τὰ πράγματα ἀλλάζουν».

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔγραφε:

«Οἱ κομμουνισταὶ πρέπει νὰ ξέρουν ἂν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ κάνουν κάθε ἑλιγμὸ καὶ κάθε στρατήγημα, νὰ συγκαλύπτουν τὴν ἀλήθεια, νὰ χρησιμοποιοῦν παράνομες μεθόδους».

Βασικὴ ἀρχὴ τῆς «ἠθικῆς» τοῦ Λένιν εἶναι ὅτι «ἠθικὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἐξυπηρετεῖ τὸ κόμμα». Συνεπῶς ἐὰν τὸ ψέμμα, τὸ ἔγκλημα, ἡ ἀπάτη, ὠφελοῦν τὸ κόμμα, τότε εἶναι πράξεις ὄχι μόνον ἀναγκαῖες ἀλλὰ καὶ «ἠθικῶς» ἐπιβαλλόμενες. Ἐνῶ ἐὰν ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀρετή, ἡ εἰλικρίνεια βλάπτουν τὸ κόμμα, τότε εἶναι ἐγκλήματα ποὺ ἀξίζουν αὐστηρὴ τιμωρία.

20. Ὁ Λένιν σὲ ὑποχώρησι.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1921 ἡ Ρωσία βρισκόταν σὲ τραγικὴ κατάστασι. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος δὲν ἔληγε. Ἡ κρατικοποιημένη οἰκονομία δὲν ἀπέδιδε. Οἱ τιμὲς ἀνέβαιναν. Ἡ μαύρη ἀγορὰ ὀργίαζε. Ἡ πεῖνα θέριζε. Οἱ ἐργάτες ἀντιδροῦσαν στὴν «σοσιαλιστικὴ πειθαρχία». Οἱ ἀγρότες ἀρνοῦνταν νὰ παραδώσουν τὴν σοδειά τους στὸ Κράτος. Ἡ τρομοκρατία ἀπεδεκάτιζε τὸν πληθυσμό. Ἡ δικτατορία τῶν «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν» τοῦ Λένιν ἦταν ἀβάσταχτη.

Τότε ἄρχισαν νὰ ξεσηκώνονται ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος οἱ μᾶζες τῶν ἐργατῶν, στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν ποὺ εἶχαν προσελκυσθῆ ἀπὸ τὰ συνθήματα τοῦ Λένιν γιὰ «εἰρήνη, ψωμὶ καὶ γῆ» καὶ τώρα διαπιστωσαν ὅτι τοὺς ἐξαπάτησαν.

Τὴν 1 Μαρτίου 1921 ἐπαναστάτησαν οἱ ναῦτες τῆς Κρονστάνδης ποὺ εἶχαν παίξει ἀποφασιστικὸ ρόλο στὸ πραξικόπημα τοῦ 1917 καὶ τοὺς χαρακτήριζαν σὰν «τὸ καμάρι τῆς ἐπαναστάσεως».

Ἡ ἐξέγερσις τῆς Κρονστάνδης κατεπνίγη μὲ ἀμείλικτη σκληρότητα ἀπὸ τὸν Τρότσκυ, τὸν Τουχατσέφσκυ καὶ τὴν Τσεκά. Ὅσοι ναῦτες πιάσθηκαν αἰχμάλωτοι τουφεκίσθηκαν ἢ κλείσθηκαν σὲ μακρυνὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

Ὁ Λένιν ὅμως μὲ τὸν ρεαλισμὸ ποὺ τὸν διέκρινε κατάλαβε ὅτι ἂν ἤθελε νὰ διατηρήση τὴν ἐξουσία ποὺ μὲ τόσους κόπους ἅρπαξε, ἔπρεπε νὰ κάνη κάποιο ὑποχωρητικὸ ἐλιγμό. ***«Οἱ κομμουνισταὶ ἔλεγε, ὀφείλουν νὰ ξέρουν ὄχι μόνο νὰ ἐπιτίθενται ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποχωροῦν ὅταν πρέπει καὶ ὅπως πρέπει, γιὰ νὰ δημιουργοῦν τὶς προϋποθέσεις μιᾶς νέας ἐπιθέσεως».***

Ἔτσι, τὴν ἄνοιξι τοῦ 1921 εἰσήγαγε τὴν «νέα οἰκονομικὴ πολιτική» ποὺ ἀπὸ τὰ ἀρχικά της ὀνομάστηκε ΝΕΠ. Μὲ τὴν ΝΕΠ ἀνεβλήθη ἡ ἀπόπειρα τῆς ἀμέσου γενικῆς κομμουνιστικοποιήσεως τῆς οἰκονομίας. Ἐπετράπη ἡ λειτουργία ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἀτομικοῦ ἐμπορίου, ἐπανεφέρθη τὸ σύστημα τῶν μισθῶν, ἀναγνωρίσθηκε στοὺς ἀγρότες τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας· Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1921, ὁ Λένιν παραδέχθηκε ὅτι ἡ προσπάθεια τοῦ 1918 γιὰ ἄμεση ἐφαρμογὴ τοῦ κομμουνισμοῦ ὑπῆρξε σφάλμα.

Ἡ ΝΕΠ δὲν ἐφαρμόσθηκε ἀρκετὰ ἔγκαιρα γιὰ νὰ προλάβη τὸν λιμὸ ποὺ σύμφωνα μὲ τὰ σοβιετικὰ στοιχεῖα στὴν περίοδο 1921 - 22 προκάλεσε τὸν θάνατο 5 ἑκατ. ἀνθρώπων. Πάντως ἀπεφεύχθη ἡ πλήρης κατάρρευσις τοῦ καθεστῶτος καὶ σιγά - σιγά, μὲ τὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, πραγματοποιήθηκε ἡ ἀνόρθωσις τῆς ρωσικῆς οἰκονομίας.

Ἡ ΝΕΠ ὅμως ἀποτελοῦσε ὑποχώρησι καὶ φιλελευθερισμὸ μόνο στὸν οἰκονομικὸ τομέα. Στὸν πολιτικὸ ἡ δικτατορία παρέμεινε ἀμείωτη καὶ ἡ τρομοκρατία συνεχίσθηκε.

21. Δικτάτωρ τῆς Ρωσίας

Τὸ 1922 ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔληξε μὲ νίκη τῶν μπολσεβίκων. Τὰ περισσότερα ἐθνικοαπελευθερωτικὰ κινήματα τῶν λαῶν τῆς αὐτοκρατορίας συνετρίβησαν μὲ τσαρικὴ σκληρότητα ἀπὸ τοὺς ρώσους κομμουνιστὰς ποὺ ἀποκατάστησαν τὴν ρωσικὴ κυριαρχία ἐπάνω στοὺς ὑπόδουλους λαούς. Ἡ ξένη ἐπέμβασις ἔληξε. Οἱ ἀντίπαλοι ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι τῶν μπολσεβίκων εἶχαν ἐξοντωθῆ. Μὲ τὴν ΝΕΠ εἶχε ἀποφευχθῆ ἡ οἰκονομικὴ καταστροφή· Ἡ δικτατορία τῶν λενινιστῶν ἦταν πιὰ ἡ ἀναμφισβήτητη πραγματικότης τῆς Ρωσίας. Ὁ Λένιν, ἦταν τώρα ἕνας πανίσχυρος δικτάτωρ, ἕνας «μαρξιστής» διάδοχος τῶν τσάρων, ἕνας «σοσιαλιστής» συνεχιστὴς τῆς ρωσικῆς ἀπολυταρχίας.

Ὁ Λένιν ἐξακολουθοῦσε νὰ ζῆ λιτὰ καὶ ἁπλά, σχεδὸν φτωχικὰ καὶ νὰ ἐργάζεται σκληρά. Ἐξακολουθοῦσε ἐπίσης νὰ εἶναι ἀδίστακτος στὶς μεθόδους του καὶ ἀμείλικτος στοὺς ἐχθρούς του. ***«Ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μας, εἶναι ἐναντίον μας»*** ἔλεγε. Καὶ πίστευε ὅτι γιὰ τὴν ἐξόντωσι τῶν ἀντιπάλων του, τοῦ ἐπετρέποντο τὰ πάντα. Τὸν ἀρχηγὸ τῶν μενσεβίκων, τὸν Μαρτώφ, τὸν ἀποκαλοῦσε «προδότη» καὶ «ἐκφυλισμένο». Ταυτόχρονα ὅμως ἔλεγε στὸν Γκόρκυ: ***«Κρῖμα ποὺ ὁ Μαρτώφ δὲν εἶναι μαζί μας. Εἶναι περίφημος σύντροφος! Εἶναι ἄφοβος».*** Καὶ στὴν Καλλοντάϊ, εἶπε: ***«Τί ἔξυπνος ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ὁ Μαρτώφ!».***

Ὁ Λένιν ἦταν ὑπὲρ τῆς Συντακτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ὅταν ὅμως εἶδε ὅτι ἡ πλειοψηφία της ἦταν ἐναντίον του, τὴν διέλυσε.

Ὁ Λένιν ἐφεῦρε τὸ «σοβιετικὸ σύστημα». Ὅταν ὅμως εἶδε ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν σοβιὲτ ἦταν ἐναντίον του, δὲν τὸ ἐφάρμοσε καὶ τὸ ἀντικατάστησε μὲ τὴν

δικτατορία τοῦ κόμματός του.

Δὲν δίσταζε νὰ ἰδιοποιεῖται τὶς ἰδέες τῶν ἀντιπάλων του καὶ νὰ τὶς χρησιμοποιῇ ἐναντίον τους. Παραβίαζε ἀδίστακτα ὁποιαδήποτε ὑπόσχεσι ἢ συμφωνία, ἄλλαζε συνθήματα. Ἦταν ὅμως ἀπόλυτα συνεπὴς πρὸς ἕνα καὶ μόνο πρᾶγμα: τὸν τελικό του σκοπό. Ὁ Λένιν ἦταν ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁλοκληρωτικὰ δοσμένος σὲ ἕνα τελικὸ σκοπὸ ὅπου ἤθελε νὰ φθάσῃ ἀπὸ ὁποιοδήποτε δρόμο, μὲ ὁποιαδήποτε μέσα καὶ μὲ κάθε θυσία. Ὁ Λένιν δὲν φρόντιζε γιὰ τὴν ἁρμονία μεταξὺ σκοπῶν καὶ μέσων. Πίστευε ὅτι τὸ μόνο ποὺ ὑπολογίζεται εἶναι ὁ σκοπός. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ σφάλμα του. Γιατὶ τὰ μέσα συγχωνεύονται μὲ τὰ ἀποτελέσματα καὶ συχνὰ τὰ καθορίζουν. Ἔτσι καὶ ὁ Λένιν χρησιμοποιώντας ὅλα τὰ μέσα, ἔφθασε σὲ μία «προλεταριακὴ ἐπανάστασι» ποὺ ἦταν ἕνα πραξικόπημα συνωμοτῶν, σὲ μία «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» ποὺ ἦταν δικτατορία λίγων ἐπαγγελματιῶν κομμουνιστῶν καὶ σὲ ἕνα «σοσιαλισμὸ» ποὺ δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὸν πραγματικὸ σοσιαλισμὸ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν λεκτική.

Ὁ Λένιν, σὰν δικτάτωρ τῆς Ρωσίας ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὸν ὑπέρτατο σκοπό του, τὴν παγκόσμια ἐπανάστασι· Δὲν ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ἡ Ρωσία καὶ ὁ λαός της ἦσαν γι' αὐτὸν ἁπλῶς τὸ πεδίον καὶ ἡ πρώτη ὕλη ἑνὸς πειράματος ποὺ ἔκανε. Χειριζόταν τοὺς ἀνθρώπους ὅπως ὁ χημικὸς τὰ ὑλικὰ ἑνὸς πειράματος. Ἡ εὐσπλαχνία ἦταν γι' αὐτὸν μία «μικροαστικὴ ἀδυναμία». Ἀγαποῦσε τὰ παιδιά, τὰ ζῶα καὶ τὴν φύσι ἀλλὰ ἔστελνε χωρὶς τὴν παραμικρὴ συγκίνησι χιλιάδες ἀνθρώπους στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα. «Δὲν ὑπάρχει ἠθικὴ στὴν πολιτική», ἔλεγε.

Σὰν ρήτορας ὁ Λένιν ἦταν ἕνας ἐπιδέξιος ἐκμεταλλευτὴς τῆς ψυχολογίας τῶν μαζῶν. Ἐκεῖνο ποὺ ἰδίως ἤξερε, ἦταν νὰ ἐρεθίζῃ καὶ νὰ ἐξάπτῃ τὰ ἔνστικτα τοῦ ὄχλου κατευθύνοντάς τα πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν δικῶν του σκοπῶν.

Ὅταν ἔγινε πιὰ δικτάτωρ τῆς Ρωσίας ἀνήγαγε ὅλη τὴν διεθνῆ πολιτικὴ σὲ ἕνα ἀδιάλλακτο ἀγώνα μεταξὺ σοβιετισμοῦ καὶ καπιταλισμοῦ, βλέποντας ὁλόκληρο τὸν κόσμο σὰν πεδίο ἑνὸς συνεχοῦς πολέμου ὡς τὴν παγκόσμια ἐπικράτησι τοῦ κομμουνισμοῦ. Αὐτὸς ἦταν ὁ μοναδικὸς σκοπὸς καὶ ἡ μόνη δικαίωσις τῆς ἐξουσίας του.

22. Πρὸς τὸ τέλος

Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1921, ἡ ὑγεία τοῦ Λένιν ἄρχισε νὰ χειροτερεύῃ γοργά. Οἱ πονοκέφαλοί του ἔγιναν ἀνυπόφοροι καὶ συχνὰ τὸν ἐμπόδιζαν νὰ ἐργασθῇ. Ἡ ἀϋπνία του ἐπεδεινώθη. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1922 ἄρχισε νὰ αἰσθάνεται ἰλίγγους. Τὸ Δεκέμβριο αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἀναγκάστηκε νὰ πάῃ νὰ μείνῃ στὸ σπίτι του, στὸ χωριὸ Γκόρκυ.

Τὸ τελευταῖο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ στὸ ὁποῖο μετέσχε ὁ Λένιν ἦταν τὸ 11ο, τὸν Μάρτιο τοῦ 1922. Ἡ ΚΕ ποὺ προῆλθε ἀπὸ αὐτὸ τὸ συνέδριο ἐξέλεξε τὸν Στάλιν σὰν γενικὸ γραμματέα της.

Οἱ καλύτεροι εἰδικοὶ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γερμανίας ἐκλήθησαν νὰ ἐξετάσουν τὸν Λένιν ἀλλὰ δὲν τοῦ βρῆκαν καμμία ὀργανικὴ βλάβη. Τὸν Μάϊο τοῦ 1922 ἔπαθε τὴν πρώτη προσβολὴ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσῃ γιὰ ἕνα μικρὸ διάστημα τὴν ἱκανότητα νὰ μιλᾶ καὶ νὰ κινῇ τὸ δεξί του χέρι καὶ πόδι. Ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ παθαίνῃ συχνὰ κρίσεις. Ὁ Λένιν ἦταν τώρα ἕνας ἀνάπηρος. Παρ' ὅλο ποὺ ἡ σκέψις του λειτουργοῦσε καλά, δὲν μποροῦσε νὰ ἐκφρασθῇ σωστά. Μὲ τεράστια προσπάθεια, μὲ τὴν βοήθεια τῆς Κρούπσκαγια, ἔμαθε νὰ γράφῃ μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ νὰ προφέρῃ διάφορες λέξεις.

Τὸν Ἰούλιο κατάφερε νὰ σηκωθῇ. Τότε ἀκριβῶς παραπέμφθηκαν σὲ δίκη τὰ μέλη τῆς ΚΕ τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος μὲ τὴν κατηγορία τῆς ἀπόπειρας ἀνατροπῆς τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος κατὰ τὸ 1918· Τὸ δικαστήριο τοὺς καταδίκασε σὲ θάνατο. Οἱ σοσιαλισταὶ ὅλου τοῦ κόσμου, ξεσηκώθηκαν. Στὸ κῦμα τῆς διαμαρτυρίας προσχώρησαν καὶ κομμουνισταὶ καθὼς καὶ ὁ Μ.

Γκόρκυ. Ὁ Λένιν ἀποφάσισε νὰ μὴ ἐκτελέση τοὺς καταδίκους γιὰ νὰ μὴ ἐξεγείρη περισσότερο τὴν διεθνῆ κοινὴ γνώμη, ἀρνήθηκε ὅμως νὰ μετατρέψη τὴν ποινή τους σὲ ἰσόβια δεσμὰ ὅπως πρότεινε ἡ γερμανίδα κομμουνίστρια Κλάρα Τσέτκιν. Τοὺς ἤθελε ὁμήρους ποὺ νὰ μπορῆ νὰ τοὺς ἐκτελέση ὁποιαδήποτε στιγμή. Ἔτσι οἱ σοσιαλεπαναστᾶται ἔμειναν στὴν φυλακὴ ἕως ὅτου τοὺς ἐξετέλεσε ἀργότερα ὁ Στάλιν.

Ἡ ὑγεία τοῦ Λένιν βελτιώθηκε καὶ ἐπέστρεψε στὴν Μόσχα ὅπου ξανάρχισε νὰ ἐργάζεται μερικὲς ὧρες τὴν ἡμέρα. Ἐμφανίσθηκε μάλιστα καὶ στὸ 4ο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Μιλώντας στὸ συνέδριο αὐτὸ ὁ Λένιν ὑποσχέθηκε τὴν ἀμέριστη ὑποστήριξι τῆς ΕΣΣΔ στοὺς κομμουνιστὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ ποὺ δροῦν γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν ἀστικῶν καθεστώτων. Μὲ μεγάλη δυσκολία μπόρεσε νὰ τελειώση τὸν λόγο του. Ἦταν 25 Νεμβρίου 1922 καὶ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀναγκάσθηκε νὰ σταματήση κάθε ἐργασία. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσυνεχίζετο ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ΝΕΠ. Ἀποκαταστάθηκε τὸ νομισματικὸ σύστημα καὶ ὁ Λένιν καλοῦσε τοὺς κομμουνιστὰς «νὰ μάθουν νὰ ἐμπορεύωνται».

23. Ἡ «πολιτικὴ διαθήκη» τοῦ Λένιν

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1922 ὁ Λένιν ὑπέστη μία δεύτερη σοβαρώτερη προσβολή. Κατώρθωσε νὰ ἀναλάβη καὶ πάλιν ἀλλὰ οἱ ἰατροὶ τοῦ ἀπαγόρευσαν ὁποιαδήποτε ἀπασχόλησι. Ἔτσι ἐπραγματοποιεῖτο βαθμιαῖα ἡ ἀποχώρησις τοῦ Λένιν ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνή. Καὶ ταυτόχρονα ἄρχισε ἤδη ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐξουσία ἀνάμεσα στοὺς ἐπιγόνους τοῦ Λένιν ποὺ διεκδικοῦσαν ὁ καθένας γιὰ λογαριασμό του τὴν κληρονομία του. Οἱ κυριώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐπιγόνους ἦσαν ὁ Ζηνόβιεφ, ὁ Τρότσκυ, καὶ ὁ Στάλιν. Ὁ πρῶτος ἦταν πρόεδρος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καὶ τοῦ σοβιὲτ τῆς Πετρουπόλεως. Ὁ δεύτερος πρόεδρος τοῦ «ἐπαναστατικοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου» καὶ ἐπίτροπος τοῦ πολέμου. Καὶ ὁ τρίτος, ὁ Στάλιν, ἦταν γενικὸς γραμματεὺς τοῦ κόμματος.

Ὅταν ὁ Λένιν ἄρχισε νὰ ἀποχωρῆ ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ δρᾶσι ἡ ἡγεσία τοῦ κόμματος περιῆλθε σὲ μία τριανδρία ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Ζηνόβιεφ, ὁ Κάμενεφ καὶ Στάλιν. Ἀπὸ τὸ 1923 ἄρχισε ἕνας σκληρὸς ἀγώνας ἀνάμεσα στὸν Ζηνόβιεφ καὶ στὸν Στάλιν ἐνῶ ἀπὸ τὴν πλευρά του ὁ Τρότσκυ ἔβαλλε ἐναντίον ὁλόκληρης τῆς τριανδρίας.

Προβλέποντας τὸν θάνατό του καὶ διαπιστώνοντας αὐτὴν τὴν κατάστασι, ὁ Λένιν ἔγραψε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1922 καὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1923 τὴν πολιτική του διαθήκη. Στὴν «διαθήκη» του αὐτὴν ὁ Λένιν χαρακτηρίζει ὅλα τὰ μέλη τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ, ἐκφράζει τὴν ἀνησυχία του γιὰ τὴν πάλη μεταξὺ τοῦ Τρότσκυ καὶ τοῦ Στάλιν καὶ γιὰ νὰ προλάβη τὶς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις αὐτῆς τῆς πάλης προτείνει τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ γραμματέως τοῦ κόμματος. Γράφει συγκεκριμένα στὴν διαθήκη του:

«Ὁ σύντροφος Στάλιν ἔγινε γενικὸς γραμματέας καὶ ἔτσι συγκέντρωσε τεράστια δύναμι στὰ χέρια του τὴν ὁποία δὲν εἶμαι βέβαιος ὅτι ξέρει νὰ χρησιμοποιῆ πάντοτε μὲ ἀρκετὴ σύνεσι. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ σύντροφος Τρότσκυ διακρίνεται ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἐξαιρετική του ἱκανότητα (σὰν ἄτομο εἶναι ἀσφαλῶς ὁ πιὸ ἱκανὸς ἄνθρωπος μέσα στὴν παροῦσα Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ) ἀλλά ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν ὑπερβολική του αὐτοπεποίθησι καὶ γιὰ τὴν τάσι του νὰ ἑλκύεται περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει ἀπὸ τὴν καθαρὰ διοικητικὴ πλευρὰ τῶν πραγμάτων.

Αὐτὲς οἱ ἰδιότητες τῶν δύο ἱκανοτέρων ἡγετῶν τῆς παρούσης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς μποροῦν νὰ ὁδηγήσουν σὲ ἕνα σχῖσμα. Ἂν τὸ κόμμα δὲν πάρει μέτρα γιὰ νὰ τὸ προλάβη, τὸ σχῖσμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ ξεσπάση ἀπροσδοκητα».

Συνεχίζοντας ὁ Λένιν ὑπενθυμίζει τὶς παλαιότερες ταλαντεύσεις τοῦ Ζηνόβιεφ καὶ τοῦ Κάμενεφ· ἀναφέρει τὸν Πιατακὼφ καὶ τὸν Μπουχάριν σὰν «τὰ ἱκανώ-

τερα ἀπὸ τὰ νέα μέλη τῆς ἡγεσίας» ἐνῶ ταυτόχρονα ἐκφράζει ἐπιφυλάξεις γιὰ ὁρισμένες πλευρὲς τῆς θεωρητικῆς σκέψεως τοῦ Μπουχάριν καὶ γιὰ τὴν τάσι τοῦ Πιατακὼφ «νὰ χρησιμοποιῇ διοικητικὰς μεθόδους στὴν ἀντιμετώπισι τῶν πολιτικῶν προβλημάτων».

Σὲ ἕνα ὑστερόγραφο ποὺ πρόσθεσε στὴν διαθήκη του στὶς 4 Ἰανουαρίου 1923 (τὸ κύριο μέρος της ἔγράφη στὶς 25 Δεκεμβρίου 1922) ὁ Λένιν γράφει:

«Ὁ Στάλιν εἶναι πολὺ ὠμὸς καὶ αὐτὸ τὸ μειονέκτημα ἐντελῶς ὑποφερτὸ σὲ σχέσι μὲ ἐμᾶς τοὺς κομμουνιστάς, γίνεται ἀνυπόφορο γιὰ τὴν θέσι τοῦ γενικοῦ γραμματέως. Γι' αὐτὸ προτείνω στοὺς συντρόφους νὰ βροῦν ἕνα τρόπο νὰ ἀπομακρύνουν τὸν Στάλιν ἀπὸ αὐτὴν τὴν θέσι καὶ νὰ διορίσουν σ' αὐτὴν ἕναν ἄλλο ἄνδρα ὁ ὁποῖος νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τὸν Στάλιν ἀπὸ κάθε πλευρὰ καὶ συγκεκριμένα νὰ εἶναι πιὸ ὑπομονετικός, πιὸ εὐγενικός, πιὸ ἀφοσιωμένος, πιὸ προσεκτικὸς γιὰ τοὺς συντρόφους, λιγώτερο ἰδιότροπος κ. λ. π. Αὐτὰ τὰ πράγματα μπορεῖ νὰ φαίνωνται σὰν λεπτομέρειες, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς προλήψεως ἑνὸς ἐνδοκομματικοῦ σχίσματος καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν σχέσεων μεταξὺ Στάλιν καὶ Τρόσκυ δὲν εἶναι λεπτομέρειες ἢ εἶναι λεπτομέρειες ποὺ μποροῦν νὰ ἀποκτήσουν ἀποφασιστικὴ σημασία».

Στὶς 5 Μαρτίου 1923 ὁ Λένιν ἀνακοίνωσε ἐγγράφως ὅτι διακόπτει κάθε προσωπικὴ καὶ συντροφικὴ σχέσι μὲ τὸν Στάλιν.

Ὁ Λένιν ἦταν ἤδη ἀπομονωμένος γιατὶ οἱ ἰατροὶ ἀπαγόρευαν τὶς ἐπισκέψεις. Δὲν ἔβλεπε λοιπὸν τοὺς συντρόφους του, δὲν μετεῖχε στὴν δραστηριότητα τοῦ κόμματος καὶ αἰσθανόταν τὴν ἐξουσία νὰ γλυστρᾷ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ Στάλιν φέρθηκε ἄσχημα στὴν Κρούπσκαγια, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε τὴν προαναφερθεῖσα ἀντίδρασι τοῦ Λένιν. Ἡ ἀντίδρασις ὅμως αὐτὴ δὲν εἶχε πρακτικὴ σημασία.

24. Ὁ θάνατος τοῦ Λένιν

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1923 ὁ Λένιν ὑπέστη τὴν τρίτη καὶ σοβαρώτερη προσβολή. Στὰ μέσα τοῦ Μαΐου μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸ Κρεμλῖνο στὸ Γκόρκυ. Δὲν ὑπῆρχε πιὰ ἐλπίδα σωτηρίας. Ἡ ἀσθένεια προχωροῦσε καταστρέφοντας τὸν ἐγκέφαλό του. Στὶς 21 Ἰανουαρίου 1924 τὰ ξημερώματα ἦλθε ἡ τελευταία κρίσις καὶ στὶς 7 τὸ πρωῒ ὁ Λένιν ἦταν νεκρός.

Τὸ πτῶμα του ὑπεβλήθη σὲ πολλαπλὲς ἐξετάσεις καὶ σὲ συνέχεια βαλσαμώθηκε. *Ὅταν τὸν ἀνοίξαμε, γράφει ὁ καθηγητὴς Ροζάνωφ, βρήκαμε μία μαζικὴ σκλήρυνσι τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων καὶ μόνον σκλήρυνσι. Ἦταν καταπληκτικὸ ὄχι μόνον ὅτι ἀπέμενε ἄθικτη ἡ ἱκανότης τῆς σκέψεως σ' αὐτὸν τὸν σκληρωμένο ἐγκέφαλο, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι μπόρεσε νὰ ζήσῃ τόσον καιρὸ μὲ τέτοιο ἐγκέφαλο».*

Ἡ σορὸς τοῦ Λένιν μεταφέρθηκε στὴν Μόσχα καὶ τοποθετήθηκε στὸ μέγαρο τῶν συνδικάτων γιὰ λαϊκὸ προσκύνημα. Μετὰ τοποθετήθηκε στὸ μαυσωλεῖο ποὺ κτίσθηκε εἰδικὰ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ στὴν Κόκκινη Πλατεία τῆς Μόσχας. Ἔτσι ὁ Λένιν ποὺ μισοῦσε τοὺς ἁγίους, ἀπέρριπτε τὴν ἐξήγησι τῆς ἱστορίας διὰ τῶν ἡρώων καὶ πάλευε ἐναντίον τῆς θρησκείας, ἁγιοποιήθηκε, ἡρωοποιήθηκε καὶ κατέστη τὸ ἀντικείμενο μιᾶς θρησκευτικῆς λατρείας.

25. Ὁ ὅρκος στὸν Λένιν

Πέντε ἡμέρες μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Λένιν, στὶς 26 Ἰανουαρίου τοῦ 1924 ὁ Στάλιν ἐκφώνησε στὸ συνέδριο τῶν σοβιὲτ ἕνα λόγο ποὺ ἔμεινε στὴν ἱστορία σὰν «ὁ ὅρκος πρὸς τὸν Λένιν». Στὸν λόγο του αὐτὸν ὁ Στάλιν ἐξυμνοῦσε τὸν Λένιν καὶ ἔδινε ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν ὅλου τοῦ κόσμου τὸν ὅρκο νὰ μείνουν γιὰ πάντα πιστοὶ στὸν λενινισμό. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ὁ Στάλιν εἶπε:

«Ὁ Λένιν δὲν θεώρησε ποτὲ τὸ σοβιετικὸ κράτος σὰν αὐτοσκοπό. Τὸ ἔβλεπε πάντοτε σὰν ἕνα ἀναγκαῖο κρίκο γιὰ τὴν ἐνίσχυσι τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων

στὶς χῶρες τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς, σὰν ἕνα ἀναγκαῖο κρίκο γιὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ νίκη τῶν ἐργατῶν τοῦ κόσμου ἐναντίον τοῦ κεφαλαίου... Ὁ Λένιν ἤξερε ὅτι μόνο αὐτὴ ἡ ἐξήγησις εἶναι σωστὴ τόσο ἀπὸ διεθνοῦς ὅσο καὶ ἀπὸ ἐσωτερικῆς πλευρᾶς. Γι' αὐτὸ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου προέβη στὴν ἵδρυσι τῆς Διεθνοῦς. Γι' αὐτὸ δὲν κουραζόταν ποτὲ νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν ἐνίσχυσι τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Φεύγοντας ὁ σύντροφος Λένιν μᾶς ἄφισε τὴν ἐντολὴ νὰ παραμείνουμε πιστοὶ στὶς ἀρχὲς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ὁρκιζόμαστε σὲ σένα σύντροφε Λένιν ὅτι δὲν θὰ λυπηθοῦμε τὶς ζωές μας γιὰ νὰ στερεώσουμε καὶ νὰ δυναμώσουμε τὴν ἕνωσι νῶν ἐργατῶν ὅλου τοῦ κόσμου, τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ».

Ὅπως διαρκῶς διακηρύσσουν οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες, «ὁ Λένιν πέθανε ἀλλὰ ὁ λενινισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ». Τόσο ὁ Στάλιν, ὅσο καὶ οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν, μπορεῖ νὰ μεταβάλλουν τὴν τακτική τους ἀλλὰ παραμένουν πάντοτε πιστοὶ στὴν βαθύτερη οὐσία τοῦ σύγχρονου κομμουνισμοῦ ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὸν Μὰρξ ἐνῶ ὀφείλει σχεδὸν τὰ πάντα στὸν Λένιν.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ὅπως εἴδαμε, ὁ Λένιν ἔζησε σὲ μία ἐποχὴ ποὺ ἐνῶ διεθνῶς διέφερε ριζικὰ ἀπὸ τὴν ἐποχή, τοῦ Μὰρξ, ἀπὸ ρωσικὴ πλευρὰ ὅμως παρουσίαζε μεγάλες ὁμοιότητες μὲ τὴν κατάστασι ἐκείνη μέσα στὴν ὁποία ἔζησε καὶ τὴν ὁποία περιέγραψε ὁ Μάρξ. Ὁ Λένιν παραμένοντας σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ βαθύτατα ρῶσος ἐπηρεάσθηκε σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς Ρωσίας καὶ γι' αὐτὸ πίστεψε στὴν ἀκλόνητη ἰσχὺ τῶν διαπιστώσεων τοῦ Μάρξ. Ταυτόχρονα ὅμως θέλησε νὰ πραγματοποιήση καὶ τὴν προλεταριακὴ ἐπανάστασι ποὺ προφήτευσε ὁ δάσκαλός του. Κανονικὰ ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ ἔπρεπε νὰ γίνη, σύμφωνα μὲ τὶς μαρξιστικές θεωρίες, στὴν προηγμένη Δύσι. Ἡ ἐξέλιξις ὅμως τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ὁλότελα διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη ποὺ εἶχε προδιαγράψει ὁ μαρξισμός, δὲν ὁδηγοῦσε πρὸς τὴν προλεταριακὴ ἐπανάστασι ἀλλὰ μακρυὰ ἀπ' αὐτήν. Γι' αὐτὸ ὁ Λένιν παραγνωρίζοντας μαρξιστικὲς θεωρίες στὶς ὁποῖες διακήρυσσε τὴν πίστι του ἀποφάσισε νὰ πραγματοποιήση τὴν «προλεταριακὴ ἐπανάστασι» στὴν καθυστερημένη, μισοφεουδαρχικὴ Ρωσία ποὺ σχεδὸν δὲν διέθετε προλεταριᾶτο.

Οἱ ἀξεπέραστες θεωρητικὲς καὶ πρακτικὲς δυσχέρειες γιὰ ἐφαρμογὴ τῶν μαρξιστικῶν ἀρχῶν περὶ «προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως» στὴν καπιταλιστικῶς ὑπανάπτυκτη Ρωσία προκάλεσαν τὶς συνεχεῖς ὀξύτατες διαφωνίες καὶ διαμάχες στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ρωσικῆς ἀριστερᾶς. Τὸ ἀσυμβίβαστο τῆς πίστεως στὴν θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ καὶ μιᾶς πρακτικῆς δραστηριότητος ποὺ εἶχε γιὰ σκοπό της τὴν ἐξαπόλυσι μιᾶς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως τὴν προκαπιταλιστικὴ Ρωσία, δημιούργησε μιὰ τεράστια σύγχυσι ἰδεῶν μέσα στὴν ρωσικὴ ἀριστερά. Μέσα στὴν σύγχυσι αὐτήν, κατόρθωσε νὰ ἐπικρατήση ὁ Λένιν ποὺ μὲ τὴν ἀδάμαστη θέλησί του, τὴν φανατικὴ ἐπιμονή του καὶ τὴν ἀδίσταχτη προσήλωσί του στὸν σκοπὸ μπόρεσε νὰ «ἐναρμονίση» κατὰ παράδοξο τρόπο τὴν πίστι στὰ μαρξιστικὰ δόγματα μὲ μία πράξι ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν παταγωδέστερη ἀπάρνησί τους.

Χρησιμοποιώντας μαρξιστικὴ φρασεολογία καὶ μαρξιστικὰ σχήματα ὁ Λένιν μπόρεσε νὰ ὀργανώση τοὺς ὀπαδούς του καὶ νὰ πραγματοποιήση τὸ πραξικόπημά του κηρύσσοντας τὴν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» σὲ μία χώρα σχεδὸν χωρὶς προλεταριᾶτο.

Ἀντικειμενικὰ λοιπὸν καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς δικές του ὑποκειμενικὲς προθέσεις, ὁ πραγματικὸς ρόλος τοῦ Λένιν ὑπῆρξε τὸ «ντύσιμο» τῆς ἰδιοτύπου ρω-

σικῆς ἐπαναστάσεως μὲ μαρξιστικὰ ροῦχα καὶ ἡ πραγματοποίησις ἐν ὀνόματι τοῦ μαρξισμοῦ καὶ μὲ τὴν σημαία τοῦ κομμουνισμοῦ μιᾶς καθαρῶς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως ποὺ γιὰ σκοπό της εἶχε νὰ λύση μὲ τὰ πιὸ ἀδίσταχτα μέσα καὶ μὲ δυναμικὴ μέθοδο τὸ ἐπεῖγον πρόβλημα τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ γενικώτερα τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ρωσίας ποὺ ἡ καθυστέρησίς της ἔθετε σὲ κίνδυνο τὴν ἴδια τὴν ὕπαρξί της.

Μὲ τὶς θεωρητικὲς ἐργασίες του ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀκροβατισμοῦ καὶ ἑνὸς ἰδιότυπου τσαρλατανισμοῦ ὁ Λένιν καθοδήγησε αὐτὴν τὴν ρωσικὴ ἐπανάστασι καὶ φρόντισε γιὰ τὴν θεωρητικὴ της δικαίωσι καὶ τὸν ἰδεολογικό της ἐξοπλισμό.

Μὲ τὴν ἀκούραστη ὀργανωτική του μεγαλοφυΐα συγκρότησε τὸ ἀποτελεσματικὸ ὄργανο αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ΚΚΣΕ, καὶ χάραξε ἐπιδέξια τὴν στρατηγικὴ καὶ τὴν τακτική του.

Μὲ τὴν τεράστια πρακτική του δρᾶσι ὁ Λένιν ἐπέτυχε τελικά, ἐκμεταλευόμενος μία ἀνέλπιστα εὐνοϊκὴ συγκυρία περιστάσεων, νὰ πραγματοποιήση τὴν ἐπανάστασί του καὶ νὰ καταλάβη τὴν ἐξουσία στὴν Ρωσία.

Μὲ τὴν ἀμείλικτη δραστηριότητά του κατώρθωσε ἀντιπαλεύοντας μὲ μύριες δυσκολίες νὰ στερεώση τὴν ἐξουσία τοῦ ΚΚΣΕ, ἐπιβάλλοντας τὴν ἀναμφισβήτητη μονοκομματικὴ δικτατορία του.

Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ θεωρητικοὶ τοῦ μαρξισμοῦ συμφωνοῦσαν ὅτι μία ἐπανάστασις τοῦ προλεταριάτου γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς μετακαπιταλιστικῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας ἦταν κάτι τὸ ἀδιανόητο στὴν Ρωσία ποὺ βρισκόταν ἀκόμη στὰ πρῶτα στάδια τῆς ἀστικοποιήσεως, ὁ Λένιν ἰσχυρίσθηκε ὅτι ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις γίνεται μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σημάνη τὴν ἔναρξι τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἵδρυσε τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ, ἡ ὁποία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐτέθη ὑπὸ ρωσικὸν ἔλεγχον καὶ βαθμιαία κατέστη τὸ ὄργανο τῆς ρωσικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τὸ σύγχρονο ὄργανο τοῦ πατροπαράδοτου ρωσικοῦ ἐπεκτατισμοῦ.

Ὁ Λένιν ἀφοῦ κατέλαβε τὴν ἐξουσία καὶ στερεώθηκε σ' αὐτὴν δὲν προχώρησε σὲ καμμία οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀντίθετα μὲ τὴν ΝΕΠ ἔκανε πολλὰ βήματα πίσω, ἀκυρώνοντας τὶς πρῶτες ἐνέργειες τῆς κομμουνιστικῆς ἐξουσίας καὶ παλινορθώνοντας στὴν οἰκονομία τὸ «ἀστικὸ» καθεστώς. Ὅταν πέθανε ὁ Λένιν, ἡ Ρωσία εἶχε κομμουνιστικὴ κυβέρνησι καὶ «ἀστικὴ» οἰκονομία.

Ὁ Λένιν τέλος, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑπονόμευσε συστηματικὰ τὴν Β' Διεθνῆ καὶ ἐπωφελούμενος ἀπὸ τὴν κρίσι ποὺ προκάλεσε στὸ ἐσωτερικό της ὁ α' παγκόσμιος πόλεμος πραγματοποίησε τὴν ὁριστικὴ διάλυσί της.

Μὲ τὸν Λένιν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι πέθανε ὁριστικὰ ὁ κλασικὸς μαρξισμός, ὅτι καταφέρθηκε ἕνα ἰσχυρὸ πλῆγμα στὰ σοσιαλιστικὰ ὄνειρα ποὺ ἐξέθρεψε ἡ Β' Διεθνής, ὅτι κτυπήθηκε καὶ ἀνεστάλη ὡς ἕνα βαθμὸ ἡ προσπάθεια γιὰ μία γόνιμη ἀναθεώρησι τοῦ μαρξισμοῦ καὶ γιὰ ἕνα ἐκσυγχρονισμὸ τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος.

Ταυτόχρονα, μὲ τὸν Λένιν ἄρχισε μία νέα φάσις στὴν ἱστορία τῆς Ρωσίας καὶ μὲ τὴν γέννησι τῆς ΕΣΣΔ, τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καὶ τοῦ λενινισμοῦ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἄρχισε μία νέα φάσις καὶ στὴν παγκόσμια ἱστορία.

Β' Ο ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Ὁ λενινισμός, δηλαδὴ τὸ σύνολο τῶν θεωριῶν καὶ ἰδεῶν ποὺ ἐπεξεργάσθηκε ὁ Λένιν, εἶναι στὴν βαθύτερη οὐσία του μία τακτικὴ τῆς ἐπαναστάσεως, μία τεχνολογία γιὰ τὴν κατάληψι, τὴν διατήρησι καὶ τὴν συνεχῆ ἐπέκτασι τῆς ἐξουσίας ἐκ μέρους τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Ὁ λενινισμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα κύρια συστατικὰ στοιχεῖα: Πρόκειται γιὰ τὴν θεωρία τοῦ Λένιν περὶ ἰμπεριαλισμοῦ, γιὰ τὶς θεωρίες του σχετικὰ μὲ τὴν ἐπανάστασι, γιὰ τὴν ἀντίληψι του περὶ τοῦ κόμματος ὡς ὀργάνου τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀσκήσεως τῆς ἐξουσίας καὶ τέλος περὶ τῆς θεωρίας του γιὰ τὴν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ὡς μορφῆς τῆς κομμουνιστικῆς ἐξουσίας. Πιὸ κάτω, ἐξετάζουμε τὰ τέσσερα αὐτὰ κύρια τμήματα τοῦ λενινισμοῦ.

1) Ἡ θεωρία περὶ ἰμπεριαλισμοῦ

Ὁ Λένιν ζοῦσε σὲ μία ἐποχὴ μὲ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασι διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη στὴν ὁποία ἔζησε ὁ Μάρξ. Ἔχοντας ὑπ' ὄψι του αὐτὴν τὴν νέα κατάστασι ποὺ ξέφυγε ἀπὸ τὰ κλασσικὰ πλαίσια τοῦ μαρξισμοῦ, ὁ Λένιν διαπίστωσε τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ συμπληρώσῃ τὶς μαρξιστικὲς θεωρίες καὶ νὰ τὶς συγχρονίσῃ ὥστε νὰ «ἑρμηνεύουν» τὰ νέα κοινωνικὰ φαινόμενα τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ νὰ προσαρμόζωνται πρὸς τὶς νέες ἀντικειμενικὲς συνθῆκες. Στὴν προσπάθειά του αὐτὴν ὁ Λένιν διατύπωσε κατ' ἀνάγκην ὡρισμένες νέες θεωρίες, σὲ ἀντίθεσι ὅμως πρὸς τὸν Μπερνστάϊν καὶ τοὺς ἄλλους ρεβιζιονιστάς, φρόντισε πάντοτε νὰ διακηρύξῃ μὲ φανατικὴ ἐπιμονὴ ὅτι ὁλόκληρη ἡ διδασκαλία τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔγκελς ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύῃ. Ὁ μαρξισμὸς κατὰ τὸν Λένιν δὲν χρειάζεται καμμία ἀπολύτως ἀναθεώρησι. Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι ἁπλῶς μία προέκτασι τῶν ἀμεταβλήτων καὶ ὀρθῶν πάντοτε ἀρχῶν του στὶς νέες κοινωνικὲς καταστάσεις, οὕτως ὥστε νὰ συμπληρωθῇ μὲ τὴν ἑρμηνεία καὶ τὴν ὀρθὴ ἐκτίμησι τῆς νέας ἐποχῆς. Φρόντισε λοιπὸν σὲ ὅλο του τὸ ἔργο ὁ Λένιν, νὰ δίνῃ τὴν ἐντύπωσι ὅτι δὲν ξεφεύγει καθόλου ἀπὸ τὰ «αἰώνια δόγματα» τοῦ μαρξισμοῦ τὸν ὁποῖο ἁπλῶς συμπληρώνει, διευρύνοντας τὴν χρησιμοποίησι τῶν ἀρχῶν του στὴν ἑρμηνεία νέων κοινωνικῶν φαινομένων ποὺ δὲν ὑπῆρχαν στὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Μὰρξ δατύπωνε τὶς γνωστὲς θεωρίες του.

Σύμφωνα μὲ τὸν Λένιν, στὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνος ὁ καπιταλισμὸς μπῆκε σ' ἕνα νέο στάδιο τῆς ἀναπτύξεώς του. Τὸ στάδιο αὐτό, κατὰ τὸν Λένιν, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν συνένωσι τοῦ βιομηχανικοῦ καὶ τοῦ τραπεζιτικοῦ κεφαλαίου. Στὸν κλασσικὸ καπιταλισμὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μὰρξ κυριαρχοῦσε τὸ βιομηχανικὸ κεφάλαιο. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως δημιουργήθηκε τὸ τραπεζιτικὸ κεφάλαιο ποὺ ἀπέκτησε ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἰσχὺ ἕως ὅτου στὸ τέλος τὸ βιομηχανικὸ κεφάλαιο ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπὸ τὸ τραπεζιτικὸ (λόγῳ πιστώσεων, χρηματοδοτήσεως κλπ.) Ἐπῆλθε ἔτσι μία συγχώνευσις τοῦ βιομηχανικοῦ κεφαλαίου μὲ τὸ τραπεζιτικό. Τὸ νέο εἶδος τοῦ κεφαλαίου ποὺ σχηματίσθηκε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀποκαλεῖται χρηματιστηριακό. Κύριο λοιπὸν χαρακτηριστικὸ τοῦ συγχρόνου καπιταλι-

σμοῦ, λέγει ὁ Λένιν, εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ὕπαρξις ἑνὸς νέου κεφαλαίου, τοῦ χρηματιστηριακοῦ.

Ἡ δημιουργία τοῦ χρηματιστηριακοῦ κεφαλαίου συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἕνα ἄλλο φαινόμενο. Τὴν δημιουργία τῶν μονοπωλίων. Μὲ τὴν συνεχῆ συγκέντρωσι τοῦ κεφαλαίου, διαπιστώνει ὁ Λένιν, συγκέντρωσι τὴν ὁποία ὀρθῶς εἶχε προβλέψει ὁ Μάρξ, φθάνουμε στὴν δημιουργία ὁρισμένων μεγάλων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν ποὺ συγκεντρώνουν τεράστια κεφάλαια καὶ διαθέτοντας ἕνα ἐξαιρετικὰ μεγάλο παραγωγικὸ δυναμικὸ καταστρέφουν τοὺς ἀσθενεστέρους ἀντιπάλους των καὶ ἐπιβάλλονται στὴν ἀγορά. Μερικὲς φορὲς δύο ἢ τρεῖς τέτοιοι ὀργανισμοὶ συγχωνεύονται σὲ ἕναν καὶ ἐπιβάλλουν τὸ μονοπώλιό τους στὴν κατανάλωσι. Τὰ μονοπώλια αὐτὰ (τράστ, καρτέλ, συνδικᾶτα κλπ.) ἐλέγχουν πλήρως τὴν σύγχρονη καπιταλιστικὴ ἀγορὰ καὶ ἀποτελοῦν γενικὸ καὶ βασικὸ γνώρισμα τοῦ νέου σταδίου τῆς καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως.

Τὸ χρηματιστηριακὸ κεφάλαιο καὶ τὰ μονοπώλια δακρίνονται γιὰ μία συνεχῆ τάσι ἐπεκτάσεως ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται κυρίως μὲ μία συνεχῆ ἀναζήτησι νέων πηγῶν πρὸς ἐκμετάλλευσι καὶ νέων ἀγορῶν πρὸς τοποθέτησι τῶν προϊόντων τους. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ δυνατότητες τῆς ἐσωτερικῆς καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς εἶναι πεπερασμένες καὶ ἐπὶ πλέον μὲ τὴν δημιουργία τῶν μονοπωλίων ποὺ σημαίνουν καταστροφὴ τῶν μικρομεσαίων ἐπιχειρήσεων καὶ ἀκρίβεια στὴν ἀγορὰ περιορίζονται ἀκόμη περισσότερο, τὰ μονοπώλια ἀναγκάζονται νὰ στρέφονται πρὸς τὸ ἐξωτερικό. Ἔτσι βλέπουμε ὅλες τὶς ἀνεπτυγμένες καὶ ἰσχυρὲς καπιταλιστικὲς χῶρες νὰ ἀναζητοῦν νέες ἀγορὲς καὶ σφαῖρες ἐπιρροῆς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν συνέχισι τῆς οἰκονομικῆς των ἀναπτύξεως. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μία ἐξόρμησις τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν γιὰ τὴν κατάκτησι τοῦ κόσμου.

Κάθε μεγάλη καπιταλιστκὴ δύναμις προσπαθεῖ νὰ ἐπεκταθῇ ἐδαφικῶς, νὰ καταλάβῃ νέες πλουταπαραγωγικὲς πηγές, νὰ βρῇ νέο ἀνθρώπινο ὑλικὸ γιὰ ἐκμετάλλευσι καὶ νὰ ἀποκτήσῃ διεξόδους γιὰ τὰ πλεονάσματα τῶν κεφαλαίων της καὶ τῶν ἐμπορευμάτων της. Στὴν ἐξόρμησι αὐτὴ μετέχουν πολλὲς καπιταλιστικὲς δυνάμεις ποὺ ὅπως εἶναι φυσικὸ βρίσκονται μεταξύ των σὲ ὀξύτατο ἀνταγωνισμό. Στὸ τέλος, πραγματοποιεῖται ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δυνάμεις μία διανομὴ τοῦ κόσμου σὲ ἀποικίες, σφαῖρες καὶ ζῶνες ἐπιρροῆς. Ἔτσι δημιουργοῦνται τὰ σύγχρονα καπιταλστικὰ ὑπερκράτη, οἱ σύγχρονες ἰμπεριαλιστικὲς αὐτοκρατορίες, ὅπως ἡ βρεταννικὴ (κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λένιν).

Τὸ στάδιο αὐτὸ τῆς καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως ποὺ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα ὅπως εἴδαμε εἶναι τὸ χρηματιστηρακὸ κεφάλαιο, τὰ μονοπώλια καὶ ἡ ἰμπεριαλιστικὴ ἐπέκτασις (διανομὴ τοῦ κόσμου μεταξὺ τῶν μεγάλων καπιταλιστικῶν κρατῶν) ὁ Λένιν τὸ ὠνόμασε ἰμπεριαλισμό.

Ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ὅμως τῆς σύγχρονης ἰμπεριαλιστικῆς ἐποχῆς εἶναι ὅτι ὅλες οἱ καπιταλιστικὲς χῶρες δὲν ἀναπτύσσονται μὲ τοὺς ἴδιους ρυθμούς. Ἄλλες χῶρες ἔχουν ἀναπτυχθῆ, ἐνῶ ἄλλες μόλις ἀρχίζουν νὰ ἀναπτύσσονται. Ὡρισμένες χῶρες ἔχουν ἤδη ἀρχίση νὰ παρακμάζουν καπιταλιστικῶς, ἐνῶ ἄλλες βρίσκονται ἀκόμη στὸ ἀποκορύφωμα τοῦ καπιταλιστικοῦ δυναμισμοῦ των. Αὐτὴν τὴν κοινότατη διαπίστωσ, ὁ Λένιν, μιμούμενος τὸς Μάρξ, τὴν ἀπεκάλεσε πομπωδῶς «νόμο» καὶ ἔτσι διατύπωσε τὸν «νόμο περὶ τῆς ἀνισομεροῦς ἀναπτύξεως τοῦ καπιταλισμοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ».

Αὐτὴ ἡ ἀνισομερὴς ἀνάπτυξις, ὅπως εἶναι φυσικό, δημιουργεῖ διάφορα προβλήματα στὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες. Τὸ κυριώτερο ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι τὸ αἴτημα τῶν νεωτέρων καπιταλιστικῶν - ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων γιὰ ἀνακατανομὴ τοῦ κόσμου. Οἱ νέες ἰμπεριαλιστικὲς δυνάμεις ἀρνοῦνται νὰ ἀναγνωρίσουν σὰν τετελεσμένο γεγονὸς τὴν πραγματοποιηθεῖσα διανομὴ τοῦ κόσμου καὶ ζητοῦν νὰ ἐκτοπίσουν τὶς παλαιὲς ἰμπεριαλιστικὲς δυνά-

μεις ἀπὸ τὶς ἀποικίες καὶ τὶς ζῶνες ἐπιρροῆς ποὺ διαθέτουν γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν αὐτὲς στὴν θέσι τους. Ὅπως εἶναι ἑπόμενο, οἱ παλαιὲς ἰμπεριαλιστικὲς δυνάμεις ἀρνοῦνται νὰ ἱκανοποιήσουν αὐτὸ τὸ αἴτημα καὶ ἔτσι ἔχουμε κατὰ τρόπο ἀναπόφευκτο τὴν ἐκδήλωσι ἐνδοϊμπεριαλιστικῶν πολέμων μὲ σκοπὸ τὴν διανομὴ τοῦ κόσμου. Τέτοιοι πόλεμοι (ἰμπεριαλιστικοὶ) ἦσαν κατὰ τοὺς κομμουνιστὰς οἱ περισσότερες πολεμικὲς συρράξεις τῶν τελευταίων δεκαετιῶν τοῦ περασμένου αἰῶνος καθὼς καὶ Α΄ καὶ ὁ Β΄ παγκόσμιοι πόλεμοι. (γιὰ τὸν Β΄. θεωρεῖται ὅτι ἦταν ἰμπεριαλιστικὸς μόνο κατὰ τὴν ἔναρξί του γιατὶ ὕστερα ἡ συμμετοχὴ στὴν ΕΣΣΔ τὸν μετέβαλε σὲ ἀντιφασιστικό).

Μὲ βάσι τὶς παραπάνω διαπιστώσεις ὁ Λένιν ἔφθασε στὸ συμπέρασμα ὅτι στὸν ἰμπεριαλισμὸ ἔχουμε μία γενικὴ ὄξυνσι ὅλων τῶν ἀντιθέσεων τοῦ καπιταλισμοῦ τὶς ὁποῖες εἶχε ἀνακαλύψει ὁ Μάρξ. Οἱ ἀντιθέσεις αὐτές, δηλαδὴ ἡ ἀναρχία στὴν παραγωγή, ἡ ὕπαρξις δύο διαμετρικὰ ἀντιθέτων κοινωνικῶν τάξεων, ἡ κοινωνικοποίησις τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἀτομική της ἰδιοποίησις, ὄχι μόνο ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν κατὰ τὸν Λένιν καὶ στὸ στάδιο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὅπως ἴσχυαν καὶ στὸ στάδιο τοῦ κλασσικοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ὑπάρξεως τῶν μονοπωλίων καὶ τῆς μεγαλυτέρας ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐργαζομένων, οἱ ἐν λόγῳ ἀντιθέσεις ἀποκορυφώνονται.

Ταυτόχρονα, στὶς παλαιὲς αὐτὲς ἀντιθέσεις ἔρχονται νὰ προστεθοῦν καὶ ἀρκετὲς νέες. Μία τέτοια νέα ἀντίθεσις εἶναι ὁ ὀξύτατος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν, ἀνταγωνισμὸς ποὺ ὅπως εἴδαμε ὁδηγεῖ στοὺς πολέμους γιὰ τὴν ἀνακατανομὴ τοῦ κόσμου. Ἄλλη νέα ἀντίθεσις ποὺ «ἀνακάλυψε» ὁ Λένιν εἶναι ἡ πάλη τῶν ἀποικιακῶν λαῶν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσί τους ἀπὸ τὸν ἰμπεριαλιστικὸ ζυγὸ καὶ τὴν ξένη ἐκμετάλλευσι.

Ἔχουμε λοιπὸν καὶ ὄξυνσι τῶν παλαιῶν ἀντιθέσεων τοῦ καπιταλσμοῦ καὶ προσθήκη νέων. Γι' αὐτὸ κατὰ τὸν Λένιν, ὁ ἰμπεριαλισμὸς εἶναι τὸ ἀνώτατο ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ τὸ τελευταῖο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ. Στὸ στάδιο αὐτὸ ἐπέρχεται μία τέτοια ἀνάπτυξις ὅλων τῶν ἐνδοκαπιταλιστικῶν ἀντιθέσεων ὥστε καθίσταται ἀδύνατη ἡ παραπέρα διατήρησις τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος. Συνεπῶς, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικώτερο καὶ πρακτικώτερο συμπέρασμα τοῦ Λένιν, ἔφθασε πλέον ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπαναστάσεως γιὰ τὴν γενικὴ ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ.

Κριτική

Διατυπώνοντας τὶς παραπάνω θεωρίες του ὁ Λένιν διέπραξε τὰ ἴδια ἀκριβῶς σφάλματα ποὺ εἶχε διαπράξει πρὶν ἀπ' αὐτὸν καὶ ὁ Μάρξ. Δηλαδὴ τὰ σφάλματα:

α) τῆς ὑπεραπλοποιήσεως τῶν συνθέτων κοινωνικῶν φαινομένων.

β) τῆς παραμορφωτικῆς μονομεροῦς των ἐξετάσεως ἀπὸ μία καὶ μόνο σκοπιά.

γ) Τῆς αὐθαίρετης ἐφαρμογῆς μιᾶς ἐντελῶς ἀφηρημένης δογματικῆς μεθόδου ἀναλύσεως μὲ προκαθορισμένα σχήματα καὶ πορίσματα καὶ

δ) τῆς ἐπίσης αὐθαίρετης γενικεύσεως ὡς τὸ ἀπόλυτο, τῶν συμπερασμάτων ποὺ συνάγονται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο.

Βεβαίως ὁ Λένιν προέβη σὲ ὁρισμένες ὀρθὲς διαπισώσεις ὅπως εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ χρηματιστηριακοῦ κεφαλαίου, ἡ ἵδρυσις τῶν μονοπωλίων, ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ ἡ ἀνισομερὴς ἀνάπτυξις τῶν διαφόρων καπιταλιστικῶν χωρῶν (ἄλλωστε αὐτὴ ἡ ἀνισομέρεια τῆς ἀναπτύξεως δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸ γνώρισμα τοῦ καπιταλισμοῦ ἀλλὰ γενικὸ γνώρισμα ὅλων τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν τὸ ὁποῖο ἰσχύει καὶ σήμερα μὲ τὴν ἀνισομερῆ ἀνάπτυξι καὶ τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν λ.χ. ΕΣΣΔ καὶ Κίνας).

Οἱ ὀρθὲς ὅμως διαπιστώσεις τοῦ Λένιν, οἱ ὁποῖες ἄλλωστε ἀφοροῦν κοινότατα γεγονότα τὰ ὁποῖα διεπίστωναν ὅλοι οἱ σύγχρονοί του, δὲν ἐξαντλοῦν ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ νέου σταδίου τῆς κοινω-

νικῆς ἀναπτύξεως. Πλάϊ στὰ γνωρίσματα ποὺ ἀνέφερε ὁ Λένιν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα γνωρίσματα τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἀγνόησε ἐντελῶς. Τέτοια γνωρίσματα εἶναι ἡ ἀποκέντρωσις τῶν κεφαλαιούχων ποὺ συνόδευσε τὴν συγκέντρωσι τοῦ κεφαλαίου, (διασπορὰ τοῦ κεφαλαίου σὲ πλῆθος μετόχων), ἡ ἀνανέωσις τῶν μεσαίων στρωμάτων ποὺ συνόδευσε τὴν παρακμὴ τῶν παλαιῶν μεσαίων στρωμάτων, ἡ ἐπικράτησις καὶ ἡ συνεχὴς διεύρυνσις τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος, ἡ σταθερὴ ἄνοδος τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων, ἡ αὔξησις τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ ρόλου τῶν ἐργατῶν λόγῳ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς παιδείας, ἡ ἀνάπτυξις τῶν καθυστερημένων χωρῶν, ἡ μεταμόρφωσις τοῦ κράτους μὲ τὴν συνεχῆ διεύρυνσι τῶν ἁρμοδιοτήτων του καὶ τὴν ἀνάληψι κοινωνικῶν λειτουργιῶν κλπ. Ὅλα αὐτὰ τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα παραγνώρισε ὁ λενινισμὸς ὁδήγησαν στὴν διαμόρφωσι μιᾶς νέας κοινωνικῆς καταστάσεως ἡ ὁποία δὲν ἔχει καθόλου τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ «ἰμπεριαλιστικοῦ καπιταλισμοῦ» ὅπως τὸν φαντάσθηκε καὶ τὸν περιέγραψε ὁ Λένιν. Καὶ ἀκριβῶς αὐτοὶ οἱ παράγοντες τοὺς ὁποίους ἀγνόησε ὁ Λένιν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐξασφάλισαν τὴν ἐπιβίωσι καὶ τὴν ἀναμόρφωσι τοῦ καπιταλισμοῦ μὲ τὴν σύγχρονη μορφὴ τοῦ λαϊκοῦ καπιταλισμοῦ ἢ τῆς μικτῆς κοινωνίας.

Ὁ Λένιν πρόβλεπε σὰν ἀμέσως ἐπικείμενη τὴν πλήρη καὶ ὁριστικὴ καταστροφὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ θεωροῦσε σὰν ἐντελῶς ἀδύνατη κάθε παραπέρα ἀνάπτυξι, μεταρρύθμισι ἢ βελτίωσί του. Γι' αὐτόν, ἤδη ἀπὸ τὶς παραμονὲς τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου ὁ καπιταλισμὸς εἶχε λήξει καὶ τὸ μόνο ποὺ μπορούσαμε πιὰ νὰ περιμένουμε ἦταν ἡ παγκόσμια ἐπανάστασις ποὺ θὰ τὸν ἀνέτρεπε καὶ θὰ τὸν ἀντικαθιστοῦσε μὲ τὸν σοσιαλισμό. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ὅμως, ὁ καπιταλισμὸς ἐξελίχθηκε στὶς δεκαετίες ποὺ ἀκολούθησαν τὴν διατύπωσι τῶν θεωριῶν τοῦ Λένιν μὲ ρυθμοὺς πρωτοφανεῖς γιὰ τὴν ἱστορία καὶ δημιούργησε φαινόμενα ἀσύλληπτα καὶ ἀκατανόητα γιὰ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ λενινισμοῦ ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορά, τὸ Σχέδιο Μάρσαλ, ἡ Ἀτλαντικὴ Συμμαχία, ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ εὐημερία τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀποικιῶν, κλπ.

Ἡ στατικότητα καὶ τὸ ξεπερασμένο τῶν θέσεων τοῦ λενινισμοῦ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ καπιταλισμὸς ἀπέβαλε τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ του σταδίου χωρὶς νὰ ὑποστῆ τὴν ἀνατροπὴ ποὺ ἐπρόβλεπε ὁ Λένιν. Ἔτσι γιὰ παράδειγμα ἡ κατάργησις τοῦ ἀποικιακοῦ συστήματος ποὺ ἀκολούθησε τὸν Β' παγκόσμιο πόλεμο ὄχι μόνο δὲν ἐπέφερε τὴν καταστροφὴ τοῦ καπιταλισμοῦ ἀλλὰ ἀπεναντίας συνετέλεσε τὰ μέγιστα στὴν σύγχρονη πρωτοφανῆ ἀκμή του.

2) Ἡ θεωρία τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ κριτική της

Ὁ Λένιν ἔκανε ὅλη τὴν ἀνάλυσι ποὺ ἀναπτύξαμε πιὸ πάνω γιὰ ἕνα καὶ μόνο σκοπό. Γιὰ νὰ φθάση στὸ συμπέρασμα γιὰ τὴν ἄμεση ἀναγκαιότητα τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐπανάστασις γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τὴν ἀντικατάστασί του ἀπὸ τὸν σοσιαλισμό, εἶπε ὁ Λένιν, εἶναι πιὰ μιὰ ἄμεση ἀναγκαιότης, εἶναι ἕνα θέμα ποὺ μπῆκε ἐπιτακτικὰ στὴν ἡμερησία διάταξι τῶν καθηκόντων τῆς ἐποχῆς μας.

Ποῦ ὅμως θὰ γίνη αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις; Ὁ Λένιν εἶδε ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἦταν ἀδύνατο νὰ πραγματοποιηθῆ ταυτόχρονα σὲ ὅλες ἢ τουλάχιστον στὶς κυριώτερες καπιταλιστικὲς χῶρες. Σκέφθηκε λοιπὸν ὅτι ἡ ἐπανάστασις θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίση ἀπὸ μία ὁποιαδήποτε χώρα, ἔστω καὶ ἐὰν σ' αὐτὴ τὴν χώρα ἦταν ἀδύνατο νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ δοθῆ ἔτσι τὸ ἔναυσμα τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως. Ἡ χώρα ὅπου θὰ ἐπικρατοῦσε ἡ ἐπανάστασις θὰ ἦταν τὸ φρούριο τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως, τὸ ὁρμητήριό της, ὁ μοχλὸς ποὺ θὰ ἀνέτρεπε τὸν καπιταλισμὸ σὲ παγκόσμια κλίμακα. Γι' αὐτὸ

ὁ Λένιν καὶ διατύπωσε τὴν καινοφανῆ ἀπὸ μαρξιστικὴ ἄποψι θεωρία περὶ τῆς δυνατότητος τῆς νίκης τῆς «προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως» σὲ μία μόνο χώρα. Ἡ θεωρία αὐτὴ στὴν πραγματικότητα ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὸν μαρξισμὸ ποὺ πρόβλεπε τὴν ἐπανάστασι σὲ πολλὲς ταυτόχρονα χῶρες ποὺ θὰ εἶχαν φθάσει περίπου μαζὶ στὸ ἀνώτατο στάδιο τῆς καπιταλιστικῆς των ἀναπτύξεως (Ἀγγλία, Γαλλία, Γερμανία). Ὁ Λένιν ὅμως ἐκεῖνο ποὺ προσπαθοῦσε νὰ πετύχη δὲν ἦταν νὰ εἶναι πιστὸς στὴν μαρξιστικὴ θεωρία, ἀλλὰ ν ἀέξαπολύση ἔναντι πάσης θυσίας τὴν ἐπανάστασι. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ διατύπωσε τὴν ἄποψι ὅτι ὑπῆρχε ἡ δυνατότης τῆς νίκης τῆς ἐπαναστάσεως ἔστω καὶ σὲ μία μόνο χώρα.

Ποιὰ ὅμως θὰ ἦταν αὐτὴ ἡ χώρα; Σύμφωνα βέβαια μὲ τὴν ὀρθόδοξη μαρξιστικὴ θεωρία ἡ «προλεταριακὴ ἐπανάστασις» θὰ ξεσποῦσε στὴν πιὸ ἀναπτυγμένη καπιταλιστικῶς κοινωνία, ὅπου ὁ καπιταλισμὸς θὰ εἶχε προσφέρει ὅτι ἦταν δυνατὸν νὰ προσφέρη καὶ συνεπῶς θὰ ἐτίθετο πιὰ ἀντικειμενικὰ τὸ θέμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ αὐτῆς τῆς ὑπερώριμης καπιταλιστικὰ κοινωνίας.

Ὁ Λένιν ὅμως, ἀνατρέποντας γιὰ καθαρὰ πρακτικοὺς λόγους αὐτὸ τὸ «ἐπιστημονικὸ» μαρξιστικὸ σχῆμα, διατύπωσε μία νέαθεωρία, τὴν τοῦ «ἀσθενοῦς κρίκου». Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν θεωρία, ἡ ἐπανάστασις δὲν θὰ γίνη στὴν πιὸ ἀνεπτυγμένη καπιταλιστικὴ χώρα, ἀλλὰ στὸν πιὸ «ἀσθενῆ κρῖκο» τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἂν δηλαδὴ φαντασθοῦμε τὸν καπιταλισμὸ σὰν μία μεγάλη ἁλυσσίδα ὅπου κάθε κρῖκος εἶναι καὶ μία χώρα, εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σπάσπάσουμε τὴν ἁλυσσίδα στοὺς πιὸ ἰσχυροὺς κρίκους της. Ἀντίθετα, θὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε ποιοὶ εἶναι οἱ πιὸ ἀσθενεῖς κρῖκοι τῆς ἁλυσσίδας καὶ ἐκεῖ θὰ καταφέρουμε τὰ κτυπήματά μας. Ἀφοῦ σπάσουμε ἐκεῖ τὴν ἁλυσσίδα, θὰ μπορέσουμε ὕστερα σιγὰ - σιγὰ νὰ τὴν διαλύσουμε ὁλόκληρη. Ὅπως βλέπουμε, ἡ θεωρία αὐτὴ τοῦ Λένιν δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴν «ἐπιστημονικὴ» δῆθεν νομοτέλεια τοῦ μαρξισμοῦ (ἱστορικὸς ὑλισμὸς) καὶ εἶναι ἕνα καθαρῶς πρακτικὸ θεώρημα, μία ἐντελῶς καιροσκοπικὴ τακτική.

Πῶς ὅμως θὰ βροῦμε ποιὸς εἶναι ὁ ἀσθενὴς κρῖκος στὴν ἁλυσσίδα τοῦ παγκοσμίου καπιταλισμοῦ καὶ πότε θὰ τὸν σπάσουμε; Ὁ κρῖκος αὐτὸς λέει ὁ Λένιν βρίσκεται ὕστερα ἀπὸ μία προσεκτικὴ ἐξέτασι τόσο τῆς διεθνοῦς καταστάσεως ὅσο καὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως κάθε χώρας ἰδιαιτέρως. Θὰ μελετήσουμε δηλαδὴ ὁλόκληρο «τὸ πλέγμα τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλισμοῦ» γιὰ νὰ δοῦμε σὲ τί κατάστασι βρίσκεται. Ἂν ἀντιμετωπίζει μία γενικὴ οἰκονομικὴ κρίσι, ἂν ἀνάμεσα στὶς καπιταλιστικὲς δυνάμεις ὑπάρχουν ὀξεῖες συγκρούσεις καὶ ἀκόμη καλύτερα ἂν ἔχουν ξεσπάσει ἐνδοκαπιταλιστικοὶ πόλεμοι, τότε ἡ στιγμὴ εἶναι εὐνοϊκὴ γενικῶς γιὰ νὰ ἀποπειραθοῦμε τὸ σπάσιμο κάποιου κρίκου τῆς ἁλυσσίδας τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν· Θὰ μελετήσωμε ἐπίσης καὶ τὴν «παγκόσμια ἐπανάστασι» ὥστε νὰ ὑπολογίσουμε σωστὰ τὶς πραγματικὲς δυνατότητες τοῦ παγκοσμίου ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἂν ταυτόχρονα μὲ τὶς δυσκολίες τοῦ διεθνοῦς καπιταλισμοῦ ὑπάρχει καὶ μία ἄνοδος τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ κινήματος, τότε ἡ κατάστασις εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐνοϊκὴ γιὰ νὰ ἐξαπολύσουμε τὴν ἐπανάστασί μας.

Ἡ χώρα ποὺ θὰ διαλέξουμε θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἐκείνη στὴν ὁποία θὰ ὑπάρχει αὐτὴν τὴν στιγμὴ μία γενικὴ ἐθνικὴ κρίσις. Ἡ κρίσις αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολύπλευρη καὶ νὰ ὑπάρχη τόσο «ἐπάνω» ὅσο καὶ «κάτω». Δηλαδὴ ἡ ἄρχουσα τάξις νὰ μὴν εἶναι πιὰ σὲ θέσι νὰ κυβερνήσῃ καὶ λαὸς νὰ ἔχη συνειδητοποιήσῃ αὐτὸ τὸ γεγονὸς καὶ νὰ βρίσκεται σὲ ἐπαναστατικὴ ἔξαρσι. Ἡ ταυτόχρονη συνύπαρξις ὅλων αὐτῶν τῶν εὐνοϊκῶν παραγόντων, διεθνῶν καὶ ἐσωτερικῶν, καθορίζει τὸν στόχο καὶ τὸν γενικὸ χρόνο τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀποκλήθηκε ἀπὸ τὸν Λένιν «γενικὸς νόμος τῶν ἐπαναστάσεων».

Ἀπὸ πλευρᾶς ὅμως τοῦ ἀκριβοῦς χρόνου ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, θὰ πρέ-

πει νὰ γίνη μία εἰδικώτερη ἐκτίμησις τῶν ἐπὶ μέρους συνθηκῶν. Ὁ χρόνος εἶναι κατάλληλος γιὰ νὰ ἐξαπολυθῇ ἡ ἐπανάστασις ὅταν ὑπάρχουν τρία πράγματα:

α) Στὶς τάξεις τοῦ ταξικοῦ ἐχθροῦ ἐπικρατεῖ πλήρης σύγχυσις καὶ ὀξεία διαίρεσις.

β) Οἱ ἐνδιάμεσες λύσεις τῶν ταλαντευομένων στρωμάτων ἔχουν ἀποτύχει καὶ χρεωκοπήσει, καὶ

γ) τὸ προλεταριάτο εἶναι ἀποφασισμένο νὰ δράση ἐπαναστατικά.

Ἡ ἀναγκαιότης γιὰ τὴν συνύπαρξι τῶν τριῶν αὐτῶν παραγόντων ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Λένιν «θεμελιώδης νόμος τῆς ἐπαναστάσεως».

Μὲ τὸν «γενικὸ νόμο τῶν ἐπαναστάσεων» ἔχουμε διαλέξει γενικὰ τὸν χρόνο καὶ εἰδικὰ τὴν χώρα τῆς ἐπαναστάσεως. Μὲ τὸν «θεμελιώδη νόμο τῆς ἐπαναστάσεως» διαλέγουμε τὴν συγκεκριμένη πλέον στιγμὴ ποὺ θὰ δράσουμε στὴν συγκεκριμένη χώρα· Ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετό. Γιὰ νὰ δράσουμε μὲ ἐπιτυχία πρέπει προηγουμένως νὰ φροντίσουμε μὲ τὴν ὅλη δραστηριότητά μας νὰ ἐξασφαλίσουμε τοὺς «τρεῖς ὅρους τῆς νίκης». Αὐτοὶ οἱ τρεῖς ὅροι, κατὰ τὸν Λένιν, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα πρέπει νὰ ἔχη ἰσχυρότατες ὀργανώσεις μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξι. Τὸ κόμμα πρέπει νὰ ἐλέγχη τὰ περισσότερα συνδικᾶτα, νὰ ἔχη διεισδύσει στοὺς περισσοτέρους καὶ σημαντικωτέρους κλάδους τῶν ἐργατῶν, νὰ βρίσκεται σὲ ὅλους τοὺς τόπους δουλειᾶς, νὰ καθοδηγῇ ἔντονους καὶ μαχητικοὺς ἐργατικοὺς ἀγῶνες τοὺς ὁποίους νὰ φροντίζη ὁπωσδήποτε νὰ πολιτικοποιῇ. Ἀποκορύφωμα ὅλης αὐτῆς τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων καὶ αἰτημάτων τῶν ἐργαζομένων γιὰ πολιτικοὺς σκοπούς, εἶναι ἡ ἐξαπόλυσις γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας. Αὐτὴ ἡ ἀπεργία δείχνει ὅτι οἱ οἰκονομικοὶ ἀγῶνες τῶν ἐργαζομένων ἔχουν πιὰ πολιτικοποιηθῆ ἀρκετὰ καὶ οἱ μᾶζες ἔχουν ἐπαναστατικοποιηθῆ σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμό. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία εἶναι ἡ παραμονὴ τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ τελευταῖο βῆμα πρὸς αὐτήν, τὸ προμήνυμα τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως.

β) Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα πρέπει νὰ ἔχη ἰσχυρὲς ὀργανώσεις σὲ ὅλα τὰ βασικὰ κέντρα τῆς χώρας. Δηλαδὴ στὴν πρωτεύουσα, στὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα, στοὺς συγκοινωνιακοὺς κόμβους. Στὰ σημεῖα αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ κτυπήση ἡ ἐπανάστασις. Ὅταν καταληφθοῦν αὐτὰ τὰ ζωτικὰ κέντρα τῆς χώρας δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ἐπικρατήση ἡ ἐπανάστασις καὶ στὸ ὑπόλοιπο τμῆμα της.

γ) Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα πρέπει νὰ ἔχη διαβρώση σὲ ἀξιόλογο βαθμὸ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις καὶ τὰ σώματα ἀσφαλείας, ὥστε τὸ καθεστὼς νὰ μὴ δύναται νὰ προβάλη σοβαρὴ ἀντίστασι στὴν ἐπαναστασι.

Ὅλη ἡ δραστηριότης λοιπὸν ἑνὸς ΚΚ πρέπει νὰ ἀποβλέπη ἀκριβῶς στὴν ἐξασφάλισι αὐτῶν τῶν «τριῶν προϋποθέσεων τῆς νίκης», ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέσι μόλις δημιουργηθῆ μία εὐνοϊκὴ συγκυρία διεθνῶν καὶ ἐσωτερικῶν περιστάσεων, νὰ ἐξαπολύση μὲ ἐπιτυχία τὴν ἐπανάστασί του γιὰ τὴν κατάληψι τῆς ἀρχῆς. Συνεπῶς τὸ μέγεθος τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς σὲ μία χώρα δὲν πρέπει νὰ κρίνεται ἀπὸ τὸ ποσοστὸ τῶν ψήφων ποὺ παίρνει τὸ ΚΚ οὔτε ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἑδρῶν ποὺ διαθέτει στὴν Βουλή. Ἀλλά, ἀπὸ τὸ ὡς ποιὸ σημεῖο ἔχει προχωρήσει στὴν συγκέντρωσι τῶν «τριῶν ὅρων τῆς νίκης». Ἕνα ΚΚ μὲ 30% τῶν ψήφων καὶ χωρὶς τοὺς «τρεῖς ὅρους τῆς νίκης» εἶναι σχετικῶς ἀκίνδυνο, ἐνῶ ἕνα ΚΚ μὲ 5% τῶν ψήφων ἀλλὰ ποὺ ἔχει πραγματοποιήσει τοὺς «τρεῖς ὅρους τῆς νίκης», εἶναι ἄκρως ἐπικίνδυνο· Τὰ ΚΚ δὲν εἶναι κανονικὰ πολιτικὰ κόμματα τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν στὴν κατάληψι τῆς ἀρχῆς διὰ τῶν κλασσικῶν κοινοβουλευτικῶν μεθόδων καὶ γι' αὐτὸ ἄλλα πρέπει νὰ εἶναι τὰ κριτήρια ποὺ χρησιμοποιοῦμε γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὸ μέγεθος τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς. Ἡ κοινοβουλευτικὴ δύναμις καὶ γενικὰ οἱ νόμιμες

θέσεις πού κατέχει ένα ΚΚ έχουν κυρίως σημασία έπειδή τὸ ἐξυπηρετοῦν στὸ νὰ συγκεντρώση τοὺς «τρεῖς ὅρους τῆς νίκης». Βασική μέθοδος λοιπὸν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς κομμουνστικῆς ἀπειλῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ παρεμπόδισις τοῦ ΚΚ ἀπὸ τοῦ νὰ συγκεντρώση τοὺς «τρεῖς ὅρους τῆς νίκης».

Γιὰ νὰ ἐξασφαλίση τοὺς «τρεῖς ὅρους τῆς νίκης» τὸ ΚΚ, τονίζει ὁ Λένιν, ὀφείλει νὰ ἐφαρμόζῃ μία πολὺ εὐέλικτη στρατηγικὴ καὶ τακτική. Στὴν τακτικὴ αὐτὴ πρέπει νὰ συνδυάζῃ τὴν ἄμυνα μὲ τὴν ἐπίθεσι, νὰ ξέρη νὰ κάνη ἑλιγμούς, ὑποχωρήσεις καὶ συμβιβασμούς. Νὰ μὴ διστάζῃ νὰ δίνη ὑποσχέσεις τὶς ὁποῖες δὲν πρόκειται νὰ τηρήση, νὰ ἱδύῃ ἑνιαῖα μέτωπα μὲ συμμάχους τοὺς ὁποίους ἀργότερα πρόκειται νὰ ἐξοντώση. Ὅλα αὐτά, τονίζει ἀπροκάλυπτα καὶ μὲ μακιαβελλικὴ εἰλικρίνεια ὁ Λένιν, ἐπιτρέπονται ἐν ὀνόματι τοῦ τελικοῦ μας σκοποῦ. Πρέπει νὰ εἴμεθα συνεπεῖς μόνο στὸν τελικό μας σκοπό. Χάριν αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ὑπερτάτης συνεπείας ἐπιτρέπεται κάθε ἄλλη ἀσυνέπεια, ἠθικῆς, πολιτικῆς ἢ ἄλης φύσεως. *«Ἠθικὸ εἶναι ἐκεῖνο πού ἐξυπηρετεῖ τὸ κόμμα»* διακήρυξε ὁ Λένιν. Συνεπῶς ἂν τὸ ψεῦδος, τὸ ἔγκλημα, ἡ προδοσία ἐξυπηρετοῦν τὸ κόμμα, τότε εἶναι πράξεις ὄχι ἁπλῶς ἐπιτρεπόμενες, ἀλλὰ καὶ ἐπιβαλλόμενες ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδιότυπη κομμουνιστικὴ «ἠθική». Καὶ ἂν ἀντίθετα ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀρετή, ὁ πατριωτισμός κλπ. ζημιώνουν τὸ κόμμα, τότε εἶναι πράξεις ἀπηγορευμένες καὶ τιμωρητέες, εἶναι ἐγκλήματα.

Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, λέγει ἀκόμη ὁ Λένιν, δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ πραγματοποιήση μόνο του τὴν νικηφόρα ἐπανάστασι. Χρειάζεται συμμάχους. Γι' αὐτό, κατὰ παραβίασι καὶ πάλιν τοῦ μαρξισμοῦ, διακήρυξε τὴν ἀνάγκη τῆς λεγομένης «ἐργατοαγροτικῆς συμμαχίας», δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια τῆς διεισδύσεως τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στοὺς ἀγρότες. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ κατέστη ἀναγκαία γιατὶ παρὰ τὶς προβλέψεις τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ ἐργατικὴ τάξις δὲν ἔγινε ἡ πλειοψηφία τῆς κοινωνίας, ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν δὲν ἀπέκτησε ἐπαναστατικὴ συνείδησι καὶ ἡ ἀγροτικὴ τάξις δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη. Γι' αὐτό, ὁ Λένιν, διαπίστωσε τὴν ἀνάγκη νὰ κατακτηθοῦν οἱ ἀγρότες σὰν σύμμαχοι τοῦ «προλεταριάτου» στὴν «προλεταριακὴ ἐπανάστασι». Ἐπίσης ὑπογράμμισε καὶ τὴν ἀνάγκη τοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν μεσαίων στρωμάτων τὰ ὁποῖα σὲ ἀντίθεσι καὶ πάλι πρὸς τὶς προβλέψεις τοῦ Μὰρξ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν. Τὰ μεσαῖα στρώματα, εἶπε ὁ Λένιν, πρέπει νὰ πεισθοῦν νὰ μείνουν τουλάχιστον οὐδέτερα στὴν σύγκρουσι καὶ νὰ μὴ δράσουν ἐναντίον τῆς ἐπαναστάσεώς μας. Ἀκόμη, ὁ Λένιν, εἶδε τὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ κινήματα τῶν ἀποικιακῶν λαῶν σὰν μία «ἐφεδρεία τῆς ἐπαναστάσεως» καὶ ὑπογράμμισε τὴν ἀνάγκη νὰ ἀξιοποιηθοῦν ἔντεχνα αὐτὰ τὰ κινήματα πού στὴν οὐσία τους εἶναι ἀστικά, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

Τέλος, ὁ Λένιν, ἀφοῦ διέγραψε ὅλη τὴν πορεία πρὸς τὴν ἐπανάστασι ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴν διεξαγωγὴ τῆς ἴδιας τῆς ἐπαναστάσεως. Γράφοντας γιὰ τὴν τέχνη τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Λένιν τονίζει τὴν μεγάλη σημασία τοῦ αἰφνιδιασμοῦ. Ὁ ἐχθρός, ὑπογραμμίζει, πρέπει νὰ καταλαμβάνεται ἐξ ἀπροόπτου καὶ νὰ αἰφνιδιάζετα. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὸν καθησυχάζουμε, νὰ τὸν ἐξαπατοῦμε, νὰ τὸν ἀποκοιμίζουμε, νὰ τὸν ἀποπροσανατολίζουμε καὶ νὰ τὸν ἀφοπλίζουμε ψυχολογικῶς καὶ ὑλικῶς.

Ἐπίσης μεγάλη σημασία κατὰ τὸν Λένιν ἔχει καὶ ἡ διατήρησις τῆς ἐπιθέσεως. *«Ἡ ἄμυνα εἶναι ὁ θάνατος τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως»* ἔγραφε. Γι' αὐτὸ πρέπει μὲ κάθε θυσία νὰ διατηροῦμε τὴν ἐπιθετικὴ πρωτοβουλία καὶ νὰ ὑποχρεώνωμε τὸν ἐχθρὸ σὲ μία συνεχῆ ἄμυνα.

Μεγάλη σημασία ἔχει ἐπίσης ὁ ἠθικὸς παράγων. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φροντίζουμε μὲ τὴν κατάλληλη ψυχολογικὴ ἐπεξεργασία νὰ διατηροῦμε ἀκμαῖο τὸ ἠθικὸ τῶν ὀπαδῶν μας καὶ νὰ ὑπονομεύουμε τὸ ἠθικὸ τῶν ἀντιπάλων. Τόνιζε μάλιστα ὁ Λένιν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχουμε καθημερινῶς, ἀκόμη καὶ κάθε ὥρα ἂν εἶναι

δυνατόν, διάφορες ἐπιτυχίες καὶ νίκες ἔστω καὶ μικρὲς γιὰ τὴν διατήρησι τοῦ ἠθικοῦ τῶν ὀπαδῶν μας.

Ἡ ἐπίθεσις ἐξ ἄλλου πρέπει κατὰ προτίμησιν νὰ στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἀσθενεστέρου σημείου τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς. Πρὶν κτυπήσουμε τὸν ἐχθρὸ πρέπει νὰ ἐπισημαίνουμε προσεκτικὰ τὰ τρωτὰ σημεῖα του καὶ νὰ συγκεντρώνουμε ἐκεῖ τὰ πυρά μας ὥστε νὰ ἀνατρέπουμε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσθενεῖς κρίκους ὅλη τὴν διάταξι τοῦ ἀντιπάλου.

Ἐφ᾽ ὅσον ἀρχίσουμε μία ἐξέγερσι, τονίζει ὁ Λένιν, πρέπει νὰ εἴμεθα ἀποφασισμένοι «νὰ τὴν πᾶμε ὡς τὸ τέλος». Δηλαδὴ δὲν πρέπει σὲ καμμιὰ περίπτωσι νὰ τὴν ἀρίζουμε μὲ μία προοπτικὴ συμβιβασμοῦ ἢ συνθηκολογήσεως. Ὁ ἀγώνας πρέπει νὰ εἶναι ἀνένδοτος καὶ νὰ διεξάγεται ἀδίστακτα, μὲ ὅλη τὴν ἀναγκαία σκληρότητα ὡς τὸ τέλος. Ὅταν ἀρχίζουμε τὴν ἐξέγερσι πρέπει «νὰ τὴν ἀρχίζουμε γιὰ καλά», μὲ τὴν ἀμείλικτη ἀπόφασι νὰ τὴν πᾶμε ὡς τὶς ἀκραῖες συνέπειές της. *«Δὲν ἐπιτρέπεται, ἔγραφε, νὰ παίζουμε μὲ τὴν ἔνοπλη ἐξέγερσι».*

Ὅπως βλέπουμε ὅλη ἡ θεωρία τοῦ Λένιν περὶ τῆς ἐπαναστάσεως εἶναι καθαρὰ πρακτικιστική, ἀπόλυτα ρεαλιστικὴ καὶ δὲν ἔχει καμμία οὐσιαστικὴ σχέσι μὲ τὸν μαρξισμό. Εἶναι ἁπλῶς μία τεχνικὴ γιὰ τὴν κατάληψι τῆς ἐξουσίας, τεχνικὴ κατάλληλη γιὰ ὁποιοδήποτε ἀνατρεπτικὸ κίνημα ποὺ ἀποβλέπει σ᾽ αὐτὸν τὸν σκοπό. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε ὅτι κανονικὰ ἡ τεχνικὴ αὐτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ἰσχύη γι ἀδλους τοὺς ἄλλους κινηματίες ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μαρξιστὰς οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἐκπρόσωποι τῆς «ἱστορικῆς νομοτελείας» καὶ ὅτι θὰ πάρουν τὴν ἐξουσία μὲ μία νομοτελειακῶς καθορισμένη ἐπανάστασι ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ τὴν σύλληψι τοῦ Μὰρξ δὲν θὰ εἶχε καμμία σχέσι μὲ αὐτὴν τὴν καθαρὰ πραξικοπηματικὴ τακτικὴ τοῦ Λένιν.

3. Ἡ θεωρία περὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος

Ἀφοῦ διαπίστωσε τὴν ἄμεση ἀναγκαιότητα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐπεξεργάσθηκε ὅπως εἴδαμε τὴν στρατηγικὴ καὶ τὴν τακτική της, ὁ Λένιν ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὸ ὄργανο τῆς πρακτικῆς προπαρασκευῆς καὶ διεξαγωγῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔγκελς δὲν εἶχαν ἀσχοληθῆ καθόλου ἀπὸ θεωρητικῆς τουλάχιστον πλευρᾶς μὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα. Σύμφωνα μὲ τὸ σχῆμα τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ ποὺ εἶχαν καταστρώσει, ἡ ἐπανάστασις θὰ ξεσποῦσε κατὰ τρόπο αὐθόρμητο,ὅταν οἱ «ἱστορικοὶ νόμοι» θὰ εἶχαν ὡριμάσει ὅλες τὶς ἀντικειμενικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐκδήλωσί της. Σὲ μία ὡρισμένη στιγμή, τὸ προλεταριᾶτο, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ κάμη διαφορετικά, παρὰ νὰ ξεσηκωθῆ καὶ νὰ ἀνατρέψη τὸν παρηκμασμένο καπιταλισμὸ γιὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήση ἀμέσως μὲ τὸν ἀντικειμενικὰ πιὰ ἀναγκαῖο σοσιαλισμό. Ὁ Λένιν ὅμως, ἀντιμετώπισε κατὰ πρόσωπο τὸ ὠμὸ καὶ ρεαλιστικὸ ἐρώτημα: Ποιός θὰ κάνη τὴν ἐπανάστασι;

Φυσικὰ ἡ σωστὴ μαρξιστικὴ ἀπάντησις θὰ ἦταν ὅτι τὴν ἐπανάστασι θὰ τὴν κάνη ἡ ἐργατικὴ τάξις, τὸ προλεταριᾶτο. Ὁ Λένιν ὅμως μὲ τὸν ρεαλισμὸ ποὺ τὸν διέκρινε διαπίστωσε ὅτι τὸ προλεταριᾶτο, δὲν ἀνταποκρίθηκε στὶς προβλέψεις τοῦ μαρξισμοῦ, δὲν ἀπέκτησε ἐπαναστατικὴ συνείδησι καὶ δὲν εἶναι διατεθειμένο νὰ πραγματοποιήση καμμία ἐπανάστασι. Καὶ ἂν αὐτὸ ἴσχυε γιὰ τὶς πιὸ ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικὲς χῶρες ἴσχυε πολὺ περισσότερο γιὰ τὴν Ρωσία ποὺ βρισκόταν ἀκόμα στὰ πρῶτα στάδια τῆς καπιταλιστικῆς της ἀναπτύξεως καὶ ὅπου τὸ προλεταριᾶτο ἦταν μία ἀσήμαντη μειοψηφία, ἀσθενὴς ἀπὸ πολιτική, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἄποψι.

Γι᾽ αὐτὸ ὁ Λένιν, ἀνατρέποντας τὸν ἴδιο τὸν ἱστορικὸ ὑλισμὸ καὶ τὴν μαρξιστικὴ ἀντίληψι περὶ τῆς παντοδυναμίας τῶν ἀντικειμενικῶν ἱστορικῶν νόμων, διακήρυξε τὴν ἀδυναμία τῆς ἐργατικῆς τάξεως νὰ δημιουργήση μόνη της τὴν ἐπαναστατική της θεωρία, νὰ συνειδητοποιήση τὴν «ἀποστολή» της (δηλαδὴ τὴν ἀποστολὴ ποὺ τῆς ἀνέθετε ὁ μαρξισμὸς) καὶ νὰ πραγματοποιήση τὴν ἐπανάστασι ἀναλαμβάνοντας τὴν ἀναγκαία ἐπανα-

στατική δρᾶσι. Τὴν ἀδυναμία αὐτὴ τοῦ προλεταριάτου, ὁ Λένιν τὴν δικαιολόγησε μὲ ὑποκειμενικοὺς παράγοντας. Ἡ ἐργατικὴ τάξις, εἶπε, ἔχει χαμηλὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο, οἱ ἀστοὶ δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ ἀναπτυχθῆ πνευματικῶς, πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνέβη ὡς τὸ ὕψος τῆς «ἱστορικῆς της ἀποστολῆς», νὰ τὴν ἀντιληφθῆ καὶ νὰ ἀναλάβη τὸν ρόλο της. Γι' αὐτὸ ἡ ἐπαναστατικὴ θεωρία πρέπει νὰ «εἰσαχθῆ» στὴν ἐργατικὴ τάξι «ἀπ' ἔξω». Μὲ ἄλλα λόγια ὁρισμένοι ἀστοὶ διανοούμενοι ποὺ θὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα τῆς σοσιαλιστικῆς μεταβολῆς, θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν τάξι τους καὶ προσχωρώντας στὸ προλεταριᾶτο θὰ τοῦ διδάξουν τὴν ἐπαναστατικὴ θεωρία, θὰ τὸ ὁπλίσουν μὲ τὴν γνῶσι τῶν «ἱστορικῶν νόμων», θὰ τὸ ὀργανώσουν καὶ θὰ τὸ ὁδηγήσουν στὴν ἐκπλήρωσι τοῦ ἱστορικοῦ του ρόλου. Τέτοιο διανοούμενο - δάσκαλο τοῦ προλεταριάτου θεωροῦσε ὁ Λένιν τὸν ἑαυτό του.

Γιὰ τοὺς λόγους ὅμως ποὺ προαναφέραμε, δὲν εἶναι δυνατὸν ὁλόκληρο τὸ προλεταριᾶτο σὰν τάξις νὰ ἀντιληφθῆ καὶ νὰ παίξη τὸν ὑποτιθέμενο ἱστορικὸ ρόλο του. Γι' αὐτό, τὸ ἔργο τῆς ἐπαναστάσεως δὲν μπορεῖ νὰ ἀνατεθῆ στὸ σύνολο τοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ θὰ τὸ ἀναλάβη μία «ἐπίλεκτη πρωτοπορία» του. Ἡ πρωτοπορεία αὐτή, θὰ συγκροτήση ἕνα δικό της πολιτικὸ ὀργανισμό, τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα. Τὸ κόμμα αὐτό, δὲν θὰ ταυτίζεται λοιπὸν καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐπιδιώκη νὰ ταυτισθῆ, μὲ τὸ σύνολο τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Δὲν θὰ περιλαμβάνη στοὺς κόλπους του οὔτε τὸ σύνολο, οὔτε κἂν τὴν πλειοψηφία τοῦ προλεταριάτου. Θὰ περιλαμβάνη μόνον τὴν «πρωτοπορεία» τοῦ προλεταριάτου, δηλαδὴ τοὺς πιὸ ἔξυπνους, τοὺς πιὸ συνειδητούς, τοὺς πιὸ δραστηρίους ἀπὸ κομμουνιστικὴ σκοπιὰ ἐργάτες. Πλάϊ σ' αὐτούς, θὰ ἀνήκουν στὸ κόμμα καὶ ἄτομα ἀπὸ ἄλλες κοινωνικὲς τάξεις ποὺ θὰ ἔχουν υἱοθετήση τὴν «ὑπόθεσι τοῦ προλεταριάτου» καὶ θὰ ἔχουν προσχωρήσει στὴν ἐπανάστασι. Τὸ κόμμα λοιπόν, δὲν θὰ εἶναι μαζικὸ ἀλλὰ πρωτοποριακὸ ὄργανο. Θὰ εἶναι ἕνα εἶδος ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ προλεταριάτου, ἕνας καθοδηγητὴς τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος γενικώτερα. Τὸ κόμμα αὐτό, ἀποτελούμενο ἀπὸ «ἐπίλεκτο ἀνθρώπινο ὑλικὸ» (μὲ κομματικὰ κριτήρια) διαφυλάσσοντας προσεκτικὰ τὸν «πρωτοποριακό του χαρακτῆρα» (μὴ δεχόμενο εὔκολα καὶ ἀνεξέλεγκτα προσχωρήσεις στὶς γραμμές του), θὰ εἶναι ἕνα εἶδος ἐπιτελείου ποὺ θὰ προπαρασκευάση, θὰ ὀργανώση, θὰ ἐξαπολύση καὶ θὰ διεξαγάγη τὴν ἐπανάστασι.

Πυρήνας τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος θὰ εἶναι οἱ «ἐπαγγελματίαι ἐπαναστάται». Σὲ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς μενσεβίκους - σοσιαλιστάς, ὁ Λένιν πίστευε ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τῶν κοινοβουλευτικῶν μεθόδων, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς ἐνόπλου βίας. Τὴν βία αὐτὴν μποροῦν νὰ τὴν προπαρασκευάσουν καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσουν μόνον εἰδικευμένοι ἄνθρωποι, οἱ «ἐπαγγελματίαι ἐπαναστάται». Πρέπει δηλαδή, κατὰ τὸν Λένιν, τὰ κομμουνιστικὸ κόμμα νὰ διαλέξη μερικοὺς ἀνθρώπους ποὺ νὰ διαθέτουν τὰ κατάλληλα προσόντα, νὰ τοὺς ἐκπαιδεύση σχετικὰ καὶ νὰ τοὺς ἀναθέση κατ' ἀποκλειστικότητα τὸ ἔργο τῆς ἐπαναστάσεως ἀναλαμβάνοντας αὐτὸ τὴν συντήρησί τους. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ πρέπει νὰ μὴ ἔχουν οἰκονομικὲς ἢ ἄλλες φροντίδες καὶ ἔχοντας ἐξασφαλισμένη τὴν ὕπαρξί τους νὰ ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο μὲ τὴν ἐπανάστασι, τὴν ὁποία θὰ πρέπει νὰ καταστήσουν μόνιμη ἐπαγγελματική τους ἀπασχόλησι. Αὐτοὶ εἶναι οἱ «ἐπαγγελματίαι κομμουνισταὶ» ποὺ στελεχώνουν κάθε κομμουνιστικὸ κόμμα καὶ ἀποτελοῦν τὸν κεντρικὸ πυρῆνα του, τὴν σπονδυλική του στήλη.

Οἱ μενσεβίκοι ἀντιπαρατήρησαν τότε στοὺς μπολσεβίκους ὀπαδοὺς τοῦ Λένιν ὅτι μὲ τὴν δημιουργία τῶν ἐπαγγελματιῶν κομμουνιστῶν εἶναι βέβαια δυνατὸν νὰ ἐπιταχυνθῆ ἡ ἐπανάστασις καὶ νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ νίκη της. Ταυτόχρονα ὅ-

μως, μὲ τὴν υἱοθέτησι αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ θὰ ἐπήρχετο καὶ ὁ ἐκφυλισμὸς τοῦ ἰδίου τοῦ κόμματος καὶ αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, εἶπαν, θὰ ἔχανε τὸν προλεταριακό του χαρακτῆρα καὶ θὰ μετετρέπετο σὲ ἕνα κλειστὸ στρατιωτικοπολιτικὸ συνωμοτικὸ ὀργανισμὸ ἐπαγγελματιῶν τοῦ πραξικοπήματος. Καὶ ὅταν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ νικηφόρα ἐπανάστασις, τὴν ἐξουσία δὲν θὰ τὴν ἔπαιρνε βέβαια τὸ ἀποξενωμένο πιὰ ἀπὸ τὸ κόμμα καὶ τὴν ἐπανάστασι προλεταριᾶτο. Θὰ τὴν ἔπαιρναν αὐτοὶ οἱ λίγοι «ἐπαγγελματίαι ἐπαναστάται», οἱ ὁποῖοι καὶ μοιραίως θὰ μετετρέποντο σὲ νέα ἄρχουσα τάξι. Ὁ «ἐπαγγελματισμός», θὰ ἦταν ἡ αἰτία ἑνὸς θανασίμου ἐκφυλισμοῦ τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ ἀντιρρήσεις τῶν σοσιαλιστῶν δὲν εἰσακούσθηκαν καὶ ἐπεκράτησαν οἱ ἀπόψεις τοῦ Λένιν. Τὸ ΚΚΣΕ ὀργανώθηκε μὲ βάσι τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐπαγγελματισμοῦ. Ὁ Λένιν δικαιώθηκε μὲ τὸ ἐπιτυχὲς πραξικόπημα τοῦ 1917 ποὺ ἔδωσε τὴν ἐξουσία στοὺς κομμουνιστάς. Ταυτόχρονα ὅμως, δικαιώθηκαν καὶ οἱ σοσιαλισταὶ γιατὶ πραγματικὰ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1917 δὲν ἦταν ἡ μεγαλειώδης ἐπανάστασις τῶν γιγαντιαίων προλεταριακῶν μαζῶν ποὺ εἶχε προφητεύσει ὁ Μάρξ, ἀλλὰ ἕνα κίνημα ὀλίγων «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν», οἱ ὁποῖοι καὶ κράτησαν τὴν ἐξουσία γιὰ τὸν ἑαυτό τους ἐπιβάλλοντας τὴν δικτατορία τους καὶ στὸ ἴδιο τὸ προλεταριᾶτο ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἔκαναν τὴν ἐπανάστασί τους.

Ὁ Λένιν ἐπεξεργάσθηκε ἐπίσης καὶ τὶς ὀργανωτικὲς ἀρχὲς ἐπάνω στὶς ὁποῖες θὰ ἔπρεπε νὰ στηριχθῇ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα. Οἱ κυριώτερες ἀπὸ τὶς ἀρχὲς αὐτὲς εἶναι τρεῖς: Ἡ μονολιθικότης, ὁ δημοκρατικὸς συγκεντρωτισμὸς καὶ ὁ συνωμοτισμός.

Ἡ μονολιθικότης σημαίνει ὅτι, ὅπως τὸ λέει καὶ ἡ λέξις, τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα πρέπει νὰ ἐμφανίζεται σὰν ἕνα μονολιθικὸ τεῖχος χωρὶς τὴν παραμικρὴ ρωγμή. Γι' αὐτὸ μέσα στὸ κόμμα δὲν ἐπιτρέπεται καμμία διαφωνία, καμμία προσωπικὴ γνώμη, καμμία ἀτομικὴ στάσις.

Ὁλόκληρο τὸ κόμμα ἀπὸ τὸν ἀρχηγό του ὡς τὸ τελευταῖο μέλος του πρέπει νὰ ἔχουν παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἴδια ἀκριβῶς θέσι ἐπάνω καὶ στὸ πιὸ παραμικρὸ ζήτημα. Δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ μέλος τοῦ κόμματος παραμένοντας φανατικὸς κομμουνιστὴς καὶ ἀποδεχόμενος ὁλόκληρη τὴν γραμμὴ τοῦ κόμματος νὰ διαφοροποιῇ ἔστω καὶ κατὰ ἐλάχιστον τὶς ἀντιλήψεις του ἀπὸ τὴν ἐπίσημη θέσι τοῦ κόμματος ἔστω καὶ σὲ ἕνα τριτεῦον θέμα. Γι' αὐτὸ ὅποιος παρεκκλίνει ἔστω καὶ κατὰ ἐλάχιστον ἀπὸ τὴν ἐπίσημη κομματικὴ γραμμὴ αὐτὸς τιμωρεῖται, διαγράφεται ἢ ἀκόμη καὶ ἐξοντώνεται ἀμειλίκτως ὡς ἐχθρὸς τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ δημοκρατικὸς συγκεντρωτισμὸς σημαίνει, ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπεξεργασίας καὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς κομματικῆς γραμμῆς μπορεῖ θεωρητικὰ κάθε μέλος νὰ συνεισφέρῃ λέγοντας τὴν ἄποψί του. Ἀφοῦ ὅμως καθορισθῇ πιὰ ἡ γραμμὴ αὐτή, εἶναι ἀπολύτως ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος. Ὁ δημοκρατικὸς συγκεντρωτισμὸς σημαίνει ἐπίσης ὅτι τὰ μέλη τοῦ κόμματος μποροῦν νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς τὰ ἐπάνω μὲ αἰτήματα ἢ παράπονα, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἡγεσία διαχειρίζεται ἐν λευκῷ τὶς κομματικὲς ὑποθέσεις καὶ τὰ ἀτομικὰ ζητήματα τῶν κομματικῶν μελῶν. Ἡ ἡγεσία ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διορίσῃ στελέχη, νὰ διαγράψῃ μέλη, νὰ καθαιρέσῃ στελέχη, νὰ πάρῃ διάφορες ἀποφάσεις, νὰ δώσῃ ὁποιαδήποτε ἐντολή. Ὅλοι ὀφείλουν τυφλὴ ὑποταγὴ στὴν ἡγεσία τοῦ κόμματος.

Ὁ συνωμοτισμὸς τέλος σημαίνῃ ὅτι ἕνα κομμουνιστικὸ κόμμα ὀφείλει νὰ ἐνεργῇ μυστικὰ καὶ κυρίως νὰ διαθέτῃ παντοῦ καὶ πάντοτε κάτω ἀπὸ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες πλάϊ στὸ νόμιμο μηχανισμό του καὶ ἕνα παράνομο συνωμοτικὸ μηχανισμό. Μία βασικὴ ἀρχὴ κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος, ὁπουδήποτε καὶ ἂν δρᾷ αὐτό, εἶναι ἀκριβῶς ὁ συνδυασμὸς τῆς νομίμου καὶ τῆς παρανόμου δράσεως. Σύμφωνα μάλιστα μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ λενινισμοῦ, ἡ νόμιμη δρᾶσις

(κοινοβουλευτική, συνδικαλιστική, δημοσιογραφική κλπ.) ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται στὴν παράνομη δρᾶσι ποὺ εἶναι ἡ κυριώτερη καὶ νὰ τὴν ἐξυπηρετῇ. Ὁ νόμιμος μηχανισμὸς δηλαδὴ ἑνὸς κομμουνιστικοῦ κόμματος ἔχει γιὰ κύριο σκοπό του νὰ καλύπτη καὶ νὰ προφυλάγη τὸν παράνομο μηχανισμό. Ταυτόχρονα πρέπει νὰ ὑπάρχη διαχωρισμὸς παράνομης καὶ νόμιμης δουλειᾶς, δηλαδὴ νὰ ὑπάρχουν δύο χωρισμοὶ μηχανισμοὶ ποὺ νὰ μὴ ἐμπλέκονται ὁ ἕνας στὸν ἄλλο καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται διαφορετικὰ στελέχη. Αὐτὸ γίνεται γιὰ τὴν ἀκόμη μεγαλύτερη προστασία τοῦ παράνομου μηχανισμοῦ ποὺ δὲν ἐμφανίζεται στὸ προσκήνιο ἀλλὰ μένει στὸ σκότος καὶ στὴν ἀφάνεια.

Σκοπὸς ὅλης τῆς δραστηριότητος ἑνὸς κομμουνιστικοῦ κόμματος ποὺ δρᾶ σὲ μία καπιταλιστικὴ χώρα, εἶναι ἡ προπαρασκευὴ καὶ ἡ ἐξαπόλυσις τῆς ἐπαναστάσεως μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ κοινωνικοπολιτικοῦ καθεστῶτος καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος. Δηλαδὴ σκοπὸς ὅλης τῆς δραστηριότητος τῶν κομμουνιστῶν εἶναι νὰ συγκεντρώσουν στὰ χέρια τους τοὺς τρεῖς λενινιστικοὺς «ὅρους τῆς νίκης» καὶ ἀφοῦ τὸ πετύχουν αὐτό, νὰ ἐκμεταλλευθοῦν ὕστερα καὶ τὴν πρώτη κατάλληλη εὐκαιρία ποὺ θὰ τοὺς παρουσιασθῇ γιὰ νὰ ἁρπάξουν τὴν ἐξουσία. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι λοιπόν, τὸ κόμμα εἶναι τὸ ἐπιτελικὸ ὄργανο τῆς προπαρασκευῆς καὶ τῆς ἐξαπολύσεώς της. Μετὰ τὴν ἐπανάστασι, τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα γίνεται πιὰ τὸ ὄργανο ἀσκήσεως τῆς ἐξουσίας, τὸ ὄργανο μὲ τὸ ὁποῖο ὑποτίθεται ὅτι τὸ προλεταριᾶτο ἀσκεῖ τὴν δικτατορία του.

Ὅπως βλέπουμε σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν λενινιστικὴ ἀντίληψι γιὰ τὸ κόμμα, τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα δὲν μοιάζουν μὲ τὰ συνηθισμένα πολιτικὰ κόμματα τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν. Μοιάζουν περισσότερο μὲ στρατιωτικοπολιτικοὺς ὀργανισμοὺς ἑνὸς εἰδικοῦ συνωμοτικοῦ ἀνατρεπτικοῦ τύπου. Δίνουν στὰ μέλη τους μία κοσμοθεωρία, τοὺς ἐπιβάλλουν ἕνα αὐστηρὸ δόγμα, τοὺς προσφέρουν πλούσια δρᾶσι, τὰ ὑποχρεώνουν σὲ ἕνα εἰδικὸ τρόπο ζωῆς καὶ γενικὰ μοιάζουν μὲ τὰ μοναχικὰ τάγματα τοῦ μεσαίωνος. Τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ἀνάγουν τὸ δόγμα τοῦ κομμουνισμοῦ σὲ μία θρησκεία μὲ φανατικοὺς ὀπαδοὺς καὶ δημιουργοῦν νέους τύπους ἀνθρώπων. Οἱ τύποι αὐτοὶ εἶναι ὁ «ἐπαγγελματίας κομμουνιστὴς-ἐπαναστάτης» καὶ ὁ «μαζάνθρωπος» ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποβάλει τὶς ὑπεύθυνες ὑποκειμενικές του ἀντιδράσεις, ἔχει χάσει τὴν ἀτομική του προσωπικότητα καὶ συμπεριφέρεται παντοῦ καὶ πάντοτε σὰν μέλος ἑνὸς εὐρυτέρου ὀργανισμοῦ, σὰν μόριο καὶ ἐξάρτημα μιᾶς μεγαλυτέρας μάζης ἐκτελώντας τὶς ἐντολὲς ποὺ τοῦ δίνουν.

Φυσικὰ δὲν θέλει πολὺ σκέψι γιὰ νὰ καταλάβη κανεὶς ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ κόμματος ποὺ σχεδίασε καὶ ὀργάνωσε ὁ Λένιν δὲν ἔχει καμμία πραγματικὴ σχέσι μὲ τὸν ἀρχικὸ μαρξισμό. Ἕνα τέτοιο κόμμα δὲν εἶναι φορεὺς «ἱστορικῶν νόμων» ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ μόνο μία τέλεια ὀργάνωσις συνωμοτῶν κινηματιῶν ποὺ εἶναι φυσικὸ κάτω ἀπὸ ὡρισμένες εὐνοϊκὲς συνθῆκες νὰ κατορθώνη νὰ ἁρπάζη κάποτε τὴν ἐξουσία στὴν μία ἢ στὴν ἄλλη χώρα. Τὸ κόμμα αὐτὸ χρησιμοποιεῖ ἁπλῶς σὰν ἰδεολογικὸ προπέτασμα μία φρασεολογία σοσιαλιστικὴ καὶ μία ὁρολογία μαρξιστικῆς προελεύσεως.

4. Ἡ θεωρία περὶ δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου

Τὸ ἔργο ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως δὲν λήγει μὲ τὴν κατάληψι τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς σὲ μία χώρα. Θὰ πρέπει μετὰ ἀπὸ αὐτό, νὰ πάρουν καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ τὴν ἀμείλικτη συντριβὴ τοῦ ταξικοῦ ἐχθροῦ, γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος καὶ γιὰ τὴν νίκη τῆς ἐπαναστάσεως σὲ παγκόσμια κλίμακα. Στὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς μεταβατικῆς περιόδου κατὰ τὴν ὁποία θὰ συνεχίζεται ὁ ἀγώνας ἐναντίον τοῦ «ταξικοῦ ἐχθροῦ» τόσο στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας ὅσο καὶ στὸ διεθνῆ στίβο, εἶναι ἀναγκαία ἡ διατήρησι μιᾶς κρατικῆς ἐξουσίας ἡ ὁποία μάλιστα θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνα-

τὸν πιὸ αὐστηρή, πιὸ συγκεντρωτικὴ καὶ πιὸ ἀδυσώπητη. Ἡ ἐξουσα αὐτή, κατὰ τὸν Λένιν, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου». Τὸ προλεταριᾶτο δηλαδή, παίρνοντας τὴν ἐξουσία, δὲν θὰ διαλύση τὸ κράτος, ἀλλὰ μόνον τὸν ἀστικὸ κρατικὸ μηχανισμὸ γιὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήση ἀπὸ τὸν δικό του κρατικὸ μηχανισμό. Τὸ προλεταριᾶτο (δηλ. τὸ κόμμα) θὰ περιβληθῆ μὲ δικτατορικὲς ἐξουσίες γιὰ νὰ μπορέση νὰ ἐκμηδενίση τὴν ἀντίστασι τοῦ ταξικοῦ ἐχθροῦ, νὰ μεταβάλη τὴν οἰκονομικὴ βάσι τῆς κοινωνίας, νὰ ἀνατρέψη ὅλο τὸ πνευματικὸ καὶ πολιτικὸ ἐποικοδόμημά της καὶ νὰ διεξαγάγη τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ καπιταλισμοῦ στὸ ἐξωτερικό·

Διατυπώνοντας τὴν θεωρία του περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς λεγομένης «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», ὁ Λένιν στηρίχθηκε σὲ μερικὲς σκόρπιες φράσεις τοῦ Μὰρξ ὅπου γίνεται λόγος γιὰ μιὰ τέτοια δικτατορία. Στὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ προλεταριακὴ δικτατορία τῶν λενινιστῶν δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὸ προλεταριακὸ κράτος τοῦ Μάρξ. Ὁ Μὰρξ μίλησε βέβαια, ἂν καὶ ἐλάχιστα, γιὰ τὴν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» ἀλλὰ τὴν ἀντιλαμβανόταν ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν Λένιν. Κατὰ τὸν Μὰρξ τὸ προλεταριᾶτο θὰ ἔπαιρνε τὴν ἐξουσία ὅταν θὰ ἦταν ἡ ἀπόλυτη πλειοψηφία τῆς κοινωνίας καὶ συνεπῶς ἡ λεγομένη «δικτατορία», στὴν πραγματικότητα θὰ ἦταν μία δημοκρατία, ἀφοῦ οἱ πράξεις αὐτῆς τῆς ἐξουσίας θὰ ἐξέφραζαν τὴν θέλησι τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τῆς κοινωνίας. Ὁ Μὰρξ μάλιστα μιλοῦσε γιὰ ὑπερδημοκρατικοὺς θεσμοὺς ὅπως ἡ «αὐτονομία τῶν παραγωγῶν», τὰ συχνὰ λαϊκὰ δημοψηφίσματα κλπ

Ὁ ἴδιος φέρνει σὰν παραδείγματα δημοκρατικῆς ἐξουσίας τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ μιμηθῆ ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, τὴν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ (1871) τὸν Καναδᾶ καὶ τὶς ΗΠΑ. Τονίζει ὅτι τὸ κράτος δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀναμιγνύεται στὴν παιδεία, ὅτι ἡ ἀστυνομία θὰ πρέπει νὰ ὑπάγεται στὴν νομοθετικὴ ἐξουσία, ὅτι ὅλα τὰ ἀξιώματα συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δικαστικῶν θὰ πρέπει νὰ εἶναι αἱρετά, ὅτι θὰ πρέπει νὰ καταργηθῆ ὁ μόνιμος τακτικὸς στρατὸς γιὰ νὰ ἀντικατασταθῆ ἀπὸ μία ἐθελοντικὴ ἐθνοφρουρὰ κλπ. Γενικά, ὅπως βλέπουμε, ὁ Μάρξ, στὴν πραγματικότητα δὲν ἤθελε τὴν κατάργησι τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἀλλὰ τὴν συμπλήρωσι, διεύρυνσι καὶ ὁλοκλήρωσί της. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψί του, αὐτὸ ποὺ ἔλεγε «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» θὰ ἦταν μία εὐρυτάτη δημοκρατία ὅπου θὰ ἐπεβάλλετο ἡ θέλησις τῆς πλειοψηφίας σὲ ὅλα τὰ ζητήματα καὶ ὅπου ὁ λαὸς (ποὺ λόγῳ τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως κατὰ τὸ μαρξιστικὸ σχῆμα θὰ εἶχε ταυτισθῆ μὲ τὴν τάξι τοῦ προλεταριάτου) θὰ μετεῖχε ἐνεργῶς σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς διαχειρίσεως τῶν κοινῶν ὑποθέσεων καὶ θὰ τοῦ ἀνῆκε ἄμεσα ἡ ἄσκησις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἂν αὐτὸ τὸ καθεστὼς τὸ ἐχαρακτήριζε σὰν «δικτατορία», αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀναρχικῆς προελεύσεως ἀντίληψί του ὅτι κάθε κρατικὴ ἐξουσία καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξις τοῦ κράτους, περιορίζοντας κατὰ οἱονδήποτε τρόπο τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ἀποτελοῦν οὕτως ἢ ἄλλως μία μορφὴ «δικτατορίας». Μὲ αὐτὴν καὶ μόνο τὴν ἔννοια τὸ προλεταριακὸ κράτος θὰ ἦταν καὶ αὐτὸ μία «δικτατορία», ἀλλὰ δικτατορία τῆς μεγίστης πλειοψηφίας, (=προλεταριᾶτο σὲ βάρος μιᾶς ἀσήμαντης μειοψηφίας (=καπιταλισταί). Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ κράτος θὰ ἦταν μία προσωρινὴ κατάστασις ποὺ θὰ κρατοῦσε μόνον ἕως ὅτου συντριβεῖ ἡ ἀντίστασις τῆς μειοψηφίας ὁπότε καὶ θὰ ἄρχιζε ἀμέσως ἡ διαδικασία τοῦ βαθμιαίου μαρασμοῦ τοῦ κράτους καὶ τῆς ὁριστικῆς καταργήσεως κάθε κρατικῆς ἐξουσίας·

Σὲ ἀντίθεσι πρὸς αὐτὴν τὴν ἀντίληψι τοῦ ὀρθοδόξου μαρξισμοῦ, ὁ Λένιν θέλησε νὰ ἐπιβάλη τὴν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» σὲ μία χώρα ὅπως ἡ Ρωσία, ὅπου τὸ προλεταράτο ἦταν μία ἐντελῶς ἀσήμαντη μειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπὶ πλέον σὰν προλεταριᾶτο μιᾶς καθυστερημένης, ἀπολυταρχικῆς ὑπανάπτυ-

κτης, μισοασιατικῆς χώρας ἦταν ἐξαιρετικὰ καθυστερημένο πνευματικῶς καὶ πολιτικῶς. Εἶναι λοιπὸν αὐτονόητο ὅτι μία τέτοια κοινωνικὴ τάξις δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ ἀναλάβη τὶς εὐθῦνες τῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι ἡ ὑποτιθεμένη «δικτατορία» της δὲν εἶχε καμμία σχέσι μὲ τὴν προλεταριακὴ δικτατορία ὅπως τὴν φαντάσθηκε ὁ Μάρξ.

Ἐξ ἄλλου οἱ θεωρίες τοῦ Λένιν γιὰ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν τάξι τοῦ προλεταριάτου (=μᾶζα) καὶ στὸ κομμουνιστικὸ κόμμα (=ἐπίλεκτη — καθοδηγητικὴ πρωτοπορεία) προκαθόριζαν ὅτι ἡ δῆθεν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» κατὰ τὸν λενινιστικὸ τρόπο στὴν πραγματικότητα δὲν θὰ ἦταν παρὰ δικτατορία τοῦ κόμματος, δηλαδὴ τῶν «ἐπαγγελματιῶν κομμουνιστῶν», ποὺ θὰ τὴν ἀσκοῦσε ἐν ὀνόματι τοῦ προλεταριάτου σὰν αὐτόκλητος πληρεξούσιός του ἐν λευκῷ. Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα τῆς Ρωσίας, ὅταν ἅρπαξε τὴν ἐξουσία τοῦ 1917 δὲν ἦταν παρὰ μόνον τὸ 1,5 χιλιοστὸν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ! Καὶ ὅμως ἐπέβαλε τὴν δικτατορία του πρᾶγμα ποὺ δείχνει ὅτι αὐτὴ ἡ δικτατορία, χρησιμοποιοῦσε βέβαια μαρξιστικὴ ὁρολογία καὶ σοσιαλιστικὴ φρασεολογία ἀλλὰ δὲν εἶχε καμμία σχέσι μὲ τὸν πραγματικὸ μαρξισμὸ καὶ τὸν ἀληθινὸ σοσιαλισμό.

Ὁ Λένιν ἀσχολήθηκε ἐπίσης καὶ μὲ τὴν μορφὴ ἀσκήσεως τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου». Μόλις πάρουμε τὴν ἐξουσία, εἶπε, θὰ καταστρέψουμε τὸν ἀστικὸ κρατικὸ μηχανισμό. Ἀφοῦ ὅμως δὲν θὰ καταστρέψουμε καὶ τὸ ἴδιο τὸ κράτος, θὰ πρέπει νὰ τὸν ἀντικαταστήσουμε μὲ ἕνα ἄλλο, δικό μας μηχανισμό. Ποιός θὰ εἶναι αὐτὸς ὁ μηχανισμός; Ἀπαντῶντας σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ὁ Λένιν διευκρίνησε ὅτι ὁ μηχανισμὸς τῆς νέας κρατικῆς ἐξουσίας θὰ ἦσαν τὰ σοβιέτ. Τὰ σοβιέτ, εἶπε, θὰ εἶναι οἱ μοναδικοὶ φορεῖς ὅλης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Τὰ «σοβιέτ» (ρωσικὰ ἡ λέξις αὐτὴ σημαίνει συμβούλιο) ἦσαν αἱρετὰ ὄργανα ποὺ δημιουργήθηκαν αὐθόρμητα στὰ ἐργοστάσια, στὰ πανεπιστήμια, στὰ χωριὰ καὶ στὸ στρατὸ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905. Ἐπρόκειτο δηλαδὴ γιὰ ἐπιτροπὲς προβολῆς αἰτημάτων, διεξαγωγῆς διαφόρων ἀγώνων καὶ χειρισμοῦ συλλογικῶν ζητημάτων. Στὶς ἐπιτροπὲς αὐτές, ὅπως ἦταν ἑπόμενο, εἶχαν διεισδύσει καὶ οἱ κομμουνισταὶ ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ καθοδηγήσουν ὅλη τὴν δραστηριότητα τῶν σοβιέτ. Σ' αὐτὰ τὰ ὄργανα ὁ Λένιν εἶδε τὰ κύτταρα τῆς νέας ἐξουσίας, τοῦ κράτους νέου τύπου ποὺ ἤθελε νὰ δημιουργήση. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ καταστήση τὰ σοβιὲτ μοναδικὰ ὄργανα ὅλων τῶν ἐξουσιῶν. Δηλαδὴ κήρυξε τὴν κατάργησι τῆς διακρίσεως τῶν τριῶν ἐξουσιῶν (νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς) ποὺ χαρακτηρίζει τὶς δημοκρατίες καὶ τὴν συγχώνευσί τους σὲ ἕνα καὶ μοναδικὸ φορέα, τὸ σοβιέτ. Τὸ σοβιὲτ θὰ ἦταν ταυτόχρονα διαχειριστὴς τῆς τοπικῆς οἰκονομίας, διευθυντὴς τῆς παραγωγῆς, δικαστής, ὑπεύθυνος ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ τῆς ἐπαγρυπνήσεως, νομοθέτης κλπ. Τέτοιο σοβιὲτ θὰ ὑπῆρχε σὲ κάθε τόπο ἐργασίας, σὲ κάθε κοινότητα, δῆμο, συνοικία, ἐπαρχία, πόλι καὶ περιοχή. Τὰ μέλη τοῦ σοβιὲτ ἐκλεγόμενα ἀπὸ τὸν λαὸ θὰ ζοῦσαν ἀνάμεσά του, θὰ εὑρίσκοντο σὲ μόνιμη ἐπαφὴ μὲ αὐτόν, θὰ λογοδοτοῦσαν τακτικὰ σὲ λαϊκὲς συνελεύσεις καὶ θὰ ἦσαν ἀνακλητὰ ὁποιαδήποτε στιγμή. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ὑποστήριζε ὁ Λένιν ὅτι θὰ ἐξουδετέρωνε τὸ μειονέκτημα τῆς μειοψηφίας τοῦ προλεταριάτου καὶ θὰ δημιουργοῦσε μία τέλεια δημοκρατία.

Τὸ σχέδιο ὅμως τοῦ Λένιν δὲν ἐφαρμόσθηκε. Κατὰ τὸ 1917 οἱ κομμουνισταὶ ἔρριξαν πράγματι τὸ σύνθημα «ὅλη ἡ ἐξουσία στὰ σοβιέτ» καὶ κατόρθωσαν ἔτσι νὰ τὰ φέρουν σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὴν βουλὴ (Δούμα) τὴν ὁποία καὶ τελικῶς διέλυσε πραξικοπηματικὰ ἡ κομμουνιστικὴ πολιτοφυλακή. Γρήγορα ὅμως οἱ κομμουνισταὶ διαπίστωσαν ὅτι καὶ στὰ σοβιὲτ ἦσαν μειοψηφία καὶ ἔτσι ἀποφάσισαν, γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ἐξουσία, νὰ μὴ ἐφαρμόσουν τὸ σύστημα τοῦ σοβιετικοῦ κράτους ποὺ εἶχαν ὑποσχεθεῖ. Γι' αὐτό, παρ' ὅλο ποὺ ὀνόμασαν τὸ νέο κράτος τους

«σοβιετικό» στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸ τὸ σοβιετικὸ σύστημα. Τὰ δῆθεν σοβιὲτ ποὺ ὑπάρχουν σήμερα στὶς λεγόμενες «ὁμόσπονδες δημοκρατίες» τῆς ΕΣΣΔ, καθὼς καὶ τὸ «ἀνώτατο σοβιὲτ» αὐτῆς τῆς χώρας, δὲν ἔχουν τὴν παραμικρὴ σχέσι μὲ τὰ συμβούλια τοῦ λαοῦ τοῦ 1905 καὶ τοῦ 1917, μὲ τὰ σοβιὲτ τοῦ Λένιν. Στὴν πραγματικότητα εἶναι ἀποκλειστικὰ νομοθετικὰ σώματα (κοινοβούλια) ποὺ ψηφίζουν ἁπλῶς νόμους καὶ διατάγματα, ἀλλὰ καὶ σὰν τέτοια ἀκόμη, εἶναι καθαρῶς διακοσμητικὰ στοιχεῖα τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ καθεστῶτος χωρὶς καμμία πραγματικὴ ἰσχὺ καὶ χωρὶς νὰ λαμβάνονται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τὸ κόμμα ποὺ ἀσκεῖ ἀπ' εὐθείας ὁλόκληρη τὴν κρατικὴ ἐξουσία. Ἐκεῖνο ποὺ ἀπέμεινε ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ σχῆμα τοῦ Λένιν εἶναι μόνον ἡ κατάργησις τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν ποὺ συγχωνεύθηκαν ὅλες στὸ παντοδύναμο κόμμα ποὺ ἔγινε ἡ πηγὴ πάσης ἐξουσίας.

Τὸ λενινιστικὸ σοβιετικὸ σύστημα δὲν ἐφαρμόσθηκε ποτὲ ἀκόμη καὶ ὅταν ζοῦσε ὁ Λένιν καὶ καταργήθηκε καὶ τυπικῶς μὲ τὸ ρωσικὸ σύνταγμα τοῦ 1936. Ἀπόδειξις τῆς χρεωκοπίας καὶ τῆς ὁριστικῆς ἐγκαταλείψεώς του ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς εἶναι καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἐν λόγῳ σύστημα δὲν ἐφαρμόσθηκε καθόλου οὔτε κἂν καὶ τυπικῶς σὲ καμμία χώρα ἀπὸ ἐκεῖνες στὶς ὁποῖες ἐπεκράτησε μεταπολεμικῶς ὁ κομμουνισμὸς τόσο στὴν Εὐρώπη ὅσο καὶ στὴν Ἀσία. Οὔτε στὴν Κίνα, οὔτε στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἔγινε ποτὲ λόγος γιὰ σοβιέτ. Οἱ χῶρες αὐτὲς διατηροῦν τὰ κοινοβούλιά τους τὰ ὁποῖα ὅμως ἔχασαν κάθε σημασία καὶ ἀποτελοῦν κενοὺς τύπους. Μόνο στὴν Γιουγκοσλαβία ὑπάρχουν τὰ «ἐργατικὰ συμβούλια» ποὺ παίζουν κάποιο ρόλο στὴν διεύθυνσι τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθοῦν σὰν πραγματικὰ σοβιὲτ γιατὶ ἔχουν ἕνα ἐντελῶς περιορισμένο εἰδικὸ ρόλο, ἀναφερόμενο ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴ διαχείρισι τῆς παραγωγῆς καὶ στὴν διεύθυνσι τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ὁ λενινισμός, παρ' ὅλο ποὺ ἐμφανίσθηκε σὰν ἁπλῆ προέκτασις τοῦ μαρξισμοῦ στὶς νέες συνθῆκες, διακήρυξε τὴν ἀπόλυτη προσήλωσί του στὰ ἀρχικὰ μαρξιστικὰ δόγματα καὶ αὐτοχαρακτηρίσθηκε σὰν «ὁ μαρξισμὸς στὴν ἐποχὴ τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ», στὴν πραγματικότητα ὑπῆρξε μία ριζικὴ ἀπάρνησις τῶν θεωριῶν τοῦ Μάρξ. Ὁ Λένιν κράτησε μόνο τὰ σχήματα τοῦ μαρξισμοῦ, ὄχι ὅμως καὶ τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενό τους. Ἔμεινε πιστὸς στὴν φρασεολογία τοῦ Μάρξ ὄχι ὅμως καὶ στὰ νοήματά του. Χρησιμοποιῶντας αὐτὴν τὴν φρασεολογία καὶ αὐτὰ τὰ σχήματα, ὁ Λένιν κατασκεύασε ὡρισμένες θεωρίες ὄχι ὅμως γιὰ νὰ φτιάξῃ μία ἐπιστήμη ὅπως ἀποπειράθηκε ὁ Μάρξ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ καθοδηγήσῃ πρὸς τὸν ἀμετακίνητο σκοπό του, τὴν ἔναντι πάσης θυσίας καὶ μὲ ὁποιοδήποτε μέσον κατάληψι τῆς ἐξουσίας, ὅλη τὴν πρακτικὴ δρᾶσι τῶν μπολσεβίκων. Ὁ λενινισμὸς εἶναι μία τεχνολογία γιὰ τὴν ἁρπαγὴ τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ ἀνάμεσα στὰ ἄλλα μέσα καὶ τὴν μαρξογενῆ ὁρολογία σὰν ἕνα εἶδος λεκτικοῦ ψευτοϊδεολογικοῦ προπετάσματος ποὺ καλύπτει ἔντεχνα καὶ «δικαιώνει» θεωρητικὰ τὴν ἀνατρεπτικὴ δρᾶσι τῶν κομμουνιστῶν.

Γ' Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ι. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΚΣΕ ΩΣ ΤΟ 1917

1. Τὸ ρωσικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ναπολέοντος, ὅταν ἀρκετοὶ ρῶσοι ἀξιωματικοὶ καὶ διανοούμενοι ἐπηρεάσθηκαν ἀπὸ τὶς ἰδέες τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ Ρωσία κλονιζόταν ἀπὸ ἰσχυρὰ ὑπόγεια ἐπαναστατικά. ρεύματα.

Ἡ καθυστέρησις τῆς χώρας σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναγεννήσεώς της ποὺ γινόταν διοένα καὶ ἐπιτακτικώτερη, ἡ τσαρικὴ τυραννία ποὺ γινόταν δλοένα καὶ πιὸ ἀπαράδεκτη, ἡ φτώχεια τοῦ λαοῦ ποὺ γινόταν ὁλοένα καὶ πιὸ ἀσυμβίβαστη μὲ τὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις, ἦσαν τὰ ἀντικειμενικὰ αἴτια τοῦ «ρωσικοῦ ἐπαναστατισμοῦ».

Ὑποκειμενικὰ αἴτια ποὺ προσέδιδαν ἕνα ἰδιαίτερο, εἰδικὸ χαρακτῆρα σ' αὐτὸν τὸν ἐπαναστατισμό, ἦσαν ἡ μυστικιστικὴ διάθεσις τῶν ρώσων, ἡ τάσις των πρὸς τὸν φανατισμὸ καὶ τὸν μεσσιανισμὸ καὶ ἡ ἀσιατικὴ σκληρότης τῆς πολιτικοκοινωνικῆς των ζωῆς.

Ὁ τσαρισμός, ὅλο πιὸ ἀπηρχαιωμένος, ἀνίκανος νὰ συγχρονισθῇ καὶ ννὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλήματα τῆς ρωσικῆς κοινωνίας, ὑπέθαλπτε μὲ τὴν βλακώδη τυραννία του καὶ τὴν ἀνόητη ὅσο καὶ προκλητικὴ χρησιμοποίησι τῆς βίας, αὐτὸ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Ὁ τσαρισμὸς γινόταν ὅλο καὶ περισσότερο ἕνας ἄταφος νεκρός, καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ ζύμωσις ὅλο καὶ ἀνέβαινε ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς ρωσικῆς ἀνθρωπομάζης πρὸς ὑπέρτατους ὅσο καὶ θολοὺς σκοπούς.

Σταθμοὶ αὐτῆς τῆς μόνιμης ἐπαναστατικῆς ζυμώσεως ὑπῆρξαν τὸ «κίνημα τῶν δεκεμβριστῶν» (Δεκέμβριος 1825) ἡ κίνησις τοῦ Ἀλεξάνδρου Χέρζεν (1830), ἡ ἀντίδρασις τῶν διανοουμένων στὴν τσαρικὴ αὐταρχία (Μπιελίνσκι, Τουργκένιεφ, Ντοστογιέφσκι, 1850), ἡ κατάργησις τῆς δουλοπαροικίας (1861), οἱ ἀπόπειρες ἐνόπλου ἐξεγέρσεως (Ζαϊτσνέφσκυ 1862), τὸ κίνημα τῶν ἀναρχικῶν τοῦ Μιχαλὴν Μπακοῦνιν (1860) καὶ τοῦ μαθητῆ του Σεργίου Νετσάϊεφ (1870), οἱ ἀντίθετες προσπάθειες τοῦ Πέτρου Λαυρώφ γιὰ διαπαιδαγώγησι τῶν μαζῶν καὶ τοῦ Τκάτσεφ γιὰ ἔνοπλη ἁρπαγὴ τῆς ἐξουσίας ἀπὸ λίγους ἐπαναστάτες (1875), τὸ μεγάλο ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν «ναρόντνικων» («λαϊκῶν») καὶ ἡ δολοφονία τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Β' (1881).

Τὰ κινήματα αὐτὰ συχνὰ εἶχαν μπερδεμένες σοσιαλιστικὲς ἐπιρροὲς καὶ τάσεις. Οἱ ἰδέες τοῦ Φουριέ, τοῦ Σαὶν—Σιμὸν καὶ ἄλλων οὐτοπιστῶν σοσιαλιστῶν» ἔβρισκαν ἀπήχησι στοὺς μυστικοὺς ἐπαναστατικοὺς κύκλους. Στὶς ἰδέες ὅμως αὐτές, ἔδιναν ἰδιότυπες ρωσικὲς ἑρμηνεῖες, ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε ἀργότερα καὶ ὁ Λένιν στὸν μαρξισμό. Ὁ Χὲρζεν ἰσχυρίσθηκε λ.χ. ὅτι ἀκριβῶς λόγῳ τῆς καθυστερήσεώς της καὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγροτικῶν κοινοτήτων ἡ Ρωσία μποροῦσε νὰ γίνῃ σοσιαλιστικὴ εὐκολώτερα ἀπὸ τὶς ἄλλες χῶρες. Μία παράνομη ρωσικὴ προκήρυξις τοῦ 1863 γράφει:

«Εἴμεθα ἕνας καθυστερημένος λαὸς καὶ αὐτοῦ βρίσκεται ἡ σωτηρία μας... Πιστεύουμε ὅτι εἴμεθα προορισμένοι νὰ φέρουμε μία νέα ἀρχὴ στὴν ἱστορία».

Ἕνας ρῶσος ἐπαναστάτης τοῦ 1862,

ὁ Ζαϊτσνέφσκυ, διατύπωσε τὶς ἰδέες ποὺ ἐπανέλαβε ἀργότερα ὁ Λένιν.

«Ὅταν ὑψώσουμε τὴν κόκκινη σημαία καὶ βαδίσουμε ἐναντίον τῶν Χειμερινῶν Ἀνακτόρων πρέπει νὰ εἴμεθα ἀμείλικτοι... Νὰ θυμᾶστε, ὅταν ἔρθη ἡ ὥρα ὅτι ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μας, εἶναι ἐναντίον μας... Τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα πρέπει νὰ ἔχη συγκεντρωτικὴ ὀργάνωσι καὶ νὰ ἐφαρμόζη τὴν δικτατορία του...»

Στὸν «κατηχητικό» τους, ὁ Μπακοῦνιν καὶ ὁ Νετσάϊεφ, περιγράφουν τὸν ἐπαναστάτη ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως θέλησε ἀργότερα ὁ Λένιν τὸν κομμουνιστῆ:

«Ὁ ἐπαναστάτης δὲν ἔχει ἰδιωτικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ὑποθέσεις, αἰσθήματα, δεσμούς, ἰδιοκτησία, οὔτε κἂν ἕνα δικό του ὄνομα... Ἔχει διακόψει κάθε δεσμὸ μὲ τὴν κοινωνικὴ τάξι καὶ τὸν πολιτισμένο κόσμο... Ὁτιδήποτε προωθεῖ τὴν ἐπανάστασι εἶναι ἠθικό, ὁτιδήποτε τὴν βλάπτει εἶναι ἀνήθικο... Ὁ ἐπαναστάτης δὲν ἔχει ρομαντισμούς τρυφερότητες καὶ ἀγάπη».

Ἰδαίτερα οἱ ἰδέες τοῦ Νετσάϊεφ φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν σημαντικὰ ἐπάνω στὴν σκέψι τοῦ Λένιν. Ὁ ἀμείλικτος ἀναρχικὸς Μπακοῦνιν, τρομαγμένος ἀπὸ τὸν ἀσύλληπτο ἐξτρεμισμὸ τοῦ μαθητῆ του, τὸν ἀποκήρυξε γράφοντας γιὰ τὸν Νετσάϊεφ:

«Πιστεύει ὅτι γιὰ νὰ δημιουργήσουμε μία ἀποδοτικὴ ὀργάνωσι ὀφείλουμε νὰ χρησιμοποιήσουμε σὰν βάσι τὴν φιλοσοφία τοῦ Μακιαβέλλι καὶ νὰ υἱοθετήσουμε τὸ σύνθημα τῶν Ἰησουϊτῶν: «Βία γιὰ τὸ σῶμα, ψεύδη γιὰ τὸ πνεῦμα»... Τὰ μέλη τῆς ὀργανώσεως θὰ πρέπει νὰ εἶναι τυφλὰ ὄργανα στὰ χέρια τῶν ἡγετῶν. Ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαπατοῦμε τὰ μέλη, νὰ τὰ θυσιάζουμε καὶ ἀκόμη, ἂν εἶναι ἀνάγκη, νὰ τὰ σκοτώνουμε... Λέγει ὅτι ὅποιος διαφωνεῖ μαζί μας εἶναι ἐχθρὸς καὶ ὅτι εἶναι καθῆκον νὰ πολεμοῦμε καὶ νὰ δυσφημοῦμε μὲ ὅλα τὰ μέσα τοὺς ἐχθρούς μας».

Στὶς θεωρίες τοῦ Τκάτσεφ ἐξ ἄλλου, βρίσκουμε ὅλα τὰ σπέρματα τῆς λενινιστικῆς ἀντιλήψεως περὶ «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου». Ὁ Τκάτσεφ ἦταν ὑπὲρ τῆς δικτατορίας μιᾶς ἐπαναστατικῆς μειοψηφίας ποὺ θὰ μετασχημάτιζε βίαια τὴν κοινωνία. Τὸ 1875, ἔγραφε τὰ ἑξῆς, ποὺ θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι ἀνήκουν στὸν Λένιν:

«Ἕνας ἐπαναστάτης ἔχει πάντα τὸ δικαίωμα νὰ καλῆ τὸν λαὸ σὲ ἐξέγερσι.. Τὸ ἄμεσο καὶ πιὸ σημαντικὸ καθῆκον εἶναι ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας, ἡ ἀνατροπὴ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἡ μετατροπὴ τοῦ συντηρητικοῦ κράτους σὲ ἐπαναστατικὸ κράτος. Ἀλλὰ ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας μόνη της, δὲν ἀποτελεῖ ἐπανάσι. Ἡ ἐπανάστασις πραγματοποιεῖται ὅταν ἡ νέα κυβέρνησις ἐκκαθαρίση ὅλα τὰ συντηρητικὰ στοιχεῖα καὶ ἀντικαταστήσει τοὺς θεσμούς».

Ὅπως βλέπουμε ὁ λενινισμὸς δὲν ὑπῆρξε αὐτοφυής. Ἀναπτύχθηκε ἐπάνω σὲ ἕνα πλούσιο ἔδαφος ποὺ εἶχαν προπαρασκευάσει μὲ ἐπιμέλεια ἡ ρωσικὴ καθυστέρησις, ἡ ρωσικὴ ἀπολυταρχία καὶ ἡ σκοτεινὴ ρωσικὴ ψυχή.

Παράλληλα βέβαια ὑπῆρχαν καὶ τὰ φωτισμένα μυαλὰ ποὺ πάλευαν ἐναντίον τοῦ τυφλοῦ φανατισμοῦ καὶ τοῦ ἀδυσώπητου ταξικοῦ μίσους, ὑποστηρίζοντας ὅπως ὁ Χέρζεν καὶ ἰδίως ὁ Λαυρώφ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπορρίπτοντας τὴν ἰδέα τῆς δικτατορίας μιᾶς «ἐπαναστατικῆς» μειοψηφίας. Ὁ Χέρζεν ἔγραφε τὸ 1867:

«Ἕνας σοσιαλισμὸς χωρὶς πολιτικὲς ἐλευθερίες θὰ ἐκφυλιζόταν γρήγορα σὲ αὐταρχικὸ κομμουνισμό».

Αὐτοὶ ὅμως οἱ δυτικοτραφεῖς «ἐξευρωπαϊσμένοι» διανοούμενοι, πρόγονοι τῶν μενσεβίκων καὶ τῶν ἄλλων μὴ λενινιστῶν ρώσων σοσιαλιστῶν, δὲν μπόρεσαν νὰ κατανικήσουν τὴν τρομερὴ ρωσικὴ παράδοσι καὶ τὴν ρωσικὴ πραγματικότητα. Ἀντίθετα, ὁ Λένιν, στηρίχθηκε ἀκριβῶς σ' αὐτὴν τὴν παράδοσι καὶ σ' αὐτὴν τὴν πραγματικότητα. Καὶ παρὰ τὴν ἐκ μέρους του χρῆσι τῆς ὁρολογίας καὶ τῶν σχηματικῶν δογμάτων τοῦ μαρξισμοῦ, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Λένιν δὲν κατάλαβε ποτὲ του τὸν μαρξισμὸ καὶ ὑπῆρξε πολὺ περισσότερο καὶ ἰδίως πολὺ συ-

νεπέστερος συνεχιστὴς τοῦ Ζαϊτνέφσκυ, τοῦ Νετσάϊεφ καὶ τοῦ Τκάτσεφ, παρὰ τοῦ Μάρξ.

2. Ὁ μαρξισμὸς στὴν Ρωσία

Τὸ 1879, μία ὁμάδα ρώσων ἐπαναστατῶν ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν ὀργάνωσι τοῦ ἀναρχικοῦ Μπακοῦνιν, διαφωνώντας πρὸς τὴν μέθοδο τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁμάδος αὐτῆς ἦταν ὁ μαρξιστὴς Γκεόργκι Πλεχάνωφ. Μαζί του ἦσαν ὁ Παῦλος Ἄξελροντ, ἡ Βέρα Ζασούλιτς καὶ ὁ Λέο Ντώϋτς. Αὐτοί, τὸ 1883 ἵδρυσαν στὸ ἐξωτερικό, μία ὀργάνωσι μὲ τὸν τίτλο «Ἕνωσι γιὰ τὴν Ἀπελευθέρωσι τῆς Ἐργασίας» μὲ σκοπὸ τὴν διάδοσι τοῦ μαρξισμοῦ στὴν Ρωσία. Ἡ ὀργάνωσις ἔκανε διάφορες ἐκδόσεις μὲ τὶς ὁποῖες καταπολεμοῦσε τὶς ἄλλες ἐπαναστατικὲς ἀντιλήψεις καὶ ἰδίως τῶν «ναρόντνικων» (ποὺ ἤθελαν τὸν σοσιαλισμὸ διὰ τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας, στηριγμένον στὴν ἀγροτιὰ καὶ χωρὶς τὴν διέλευσι ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ) καὶ ὑποστήριζε τὶς θέσεις τοῦ ὀρθόδοξου μαρξισμοῦ. Ἡ ὁμάδα τοῦ Πλεχάνωφ ὑποστήριζε τὴν ἀνάγκη ἱδρύσεως ἑνὸς ἐργατικοῦ κόμματος ποὺ θὰ ἔφερνε τὸν σοσιαλισμὸ ὅταν θὰ ὡρίμαζε ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις καὶ θὰ τὸν οἰκοδομοῦσε μέσα σὲ συνθῆκες ἐλευθερίας. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι αὐτῆς τῆς ὁμάδος ἄρχισε νὰ διαμορφώνεται ἕνα ρωσικὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κίνημα.

Ὁ μαρξισμὸς γρήγορα ἔγινε γνωστὸς ἀνάμεσα στοὺς κύκλους τῶν ρώσων διανοουμένων καὶ πολλοὶ νέοι συγκρότησαν μυστικοὺς κύκλους γιὰ τὴν μελέτη του. Τὰ βασικὰ καθοδηγητικὰ κέντρα αὐτῆς τῆς κινήσεως, ἦσαν ὅμως ἔξω ἀπὸ τὴν Ρωσία, στὴν Γενεύη, τὸ Μόναχο καὶ τὸ Παρίσι ὅπου ζοῦσαν πολλοὶ ρῶσοι πολιτικοὶ φυγάδες. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Πλεχάνωφ ποὺ θεωρεῖται ὁ «πατέρας τοῦ ρωσικοῦ μαρξισμοῦ» καὶ τοὺς συνεργάτες του ποὺ ἤδη ἀναφέραμε, συνέβαλαν σημαντικὰ στὴν διάδοσι τοῦ ὀρθόδοξου μαρξισμοῦ στὴν Ρωσία, καὶ ἄλλοι ρῶσοι ἐπιστήμονες καὶ διανοούμενοι ὅπως ὁ Στροῦβε καὶ ὁ Μπαρανόφσκυ καὶ ἀργότερα ὁ Μαρτώφ. Σχεδὸν ὅλοι αὐτοί, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Πλεχάνωφ, ἦρθαν ἀργότερα σὲ σύγκρουσι μὲ τὸν Λένιν, ἀπέρριψαν τὴν ρωσογενῆ αἵρεσι τοῦ λενινισμοῦ καὶ ἀκολούθησαν τὸν δρόμο τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

3. Ἡ ἵδρυσις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος

Τὸ 1898, συνῆλθε στὸ Μίνσκ, ἕνα συνέδριο ἀντιπροσώπων διαφόρων μαρξιστικῶν ὁμάδων τῆς Ρωσίας καὶ ἵδρυσε τὸ Σοσιαλιστικὸ Δημοκρατικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα τῆς Ρωσίας ποὺ ὅμως οὐσιαστικὰ ὑπῆρξε μόνο στὰ χαρτιά.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχε ἀρχίσει νὰ διακρίνεται ἕνας νέος σοσιαλιστής, ὁ Λένιν, ὁ ὁποῖος τὸ 1899, ἐπεξεργάσθηκε ἕνα σχέδιο γιὰ τὴν ἔκδοσι μιᾶς ἐφημερίδος ἡ ὁποία θὰ ἀποτελοῦσε τὸν ἄξονα γιὰ τὴν ἕλξι καὶ τὴν βαθμιαία πραγματικὴ ἑνοποίησι τῶν διαφόρων σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ ὁμάδων τῆς Ρωσίας. Τὸ 1900 ὁ Λένιν ἀφέθηκε ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ἐξορία του στὴν Σιβηρία καὶ πῆγε στὴν Ἑλβετία ὅπου βρῆκε τὸν Πλεχάνωφ καὶ τοὺς συνεργάτες του καὶ τοὺς ἐξέθεσε τὸ σχέδιό του. Στὶς 24 Δεκεμβρίου 1900, βγῆκε τὸ πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδος «Ἴσκρα» ποὺ τυπώθηκε στὸ Μόναχο. Τὴν συντακτικὴ ἐπιτροπή της τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Πλεχάνωφ (πρόεδρος μὲ διπλῆ ψῆφο), ὁ Ἄξελροντ, ἡ Ζασούλιτς, ὁ Ποτρέσωφ, ὁ Μαρτώφ καὶ ὁ Λένιν. Ἡ «Ἴσκρα» ἔπαιξε πράγματι τὸν ρόλο ὄχι μόνον τοῦ «μαζικοῦ διαφωτιστῆ» ἀλλὰ καὶ τοῦ «μαζικοῦ ὀργανωτῆ» καὶ μὲ τοὺς συντάκτες, τοὺς τυπογράφους, τοὺς διανομεῖς καὶ τοὺς ἀνταποκριτάς της σχημάτισε σιγὰ-σιγὰ τὸν σκελετὸ ἐπάνω στὸν ὁποῖο στηρίχθηκε ἡ ὀργάνωσις ἑνὸς ἑνιαίου ἐπαναστατικοῦ κόμματος.

4. Ἡ διάσπασις σὲ μενσεβίκους καὶ μπολσεβίκους

Τὸ 1903, συνῆλθε τὸ 2ο συνέδριο τοῦ

κόμματος, πού ἄρχισε τίς ἐργασίες του στίς Βρυξέλλες καί τίς τελείωσε στό Λονδῖνο.

Στό συνέδριο αὐτό ξέσπασαν σοβαρές διαφωνίες μέ ἀποτέλεσμα νά σχηματισθοῦν δύο ἀντίθετες παρατάξεις: τῶν μενσεβίκων (σοσιαλδημοκρατῶν) μέ ἐπί κεφαλῆς τόν Μαρτώφ καί τῶν μπολσεβίκων (κομμουνιστῶν) μέ ἐπί κεφαλῆς τόν Λένιν. Παρ' ὅλα αὐτά τό συνέδριο πῆρε διάφορες ἀποφάσεις μέ τίς ὁποῖες ἔπαιρνε σάρκα καί ὀστᾶ τό κόμμα πού τότε ὑπῆρχε μόνον τυπικά. Συγκεκριμένα, ψήφισε τό πρόγραμμα καί τό καταστατικό τοῦ κόμματος. Τό πρῶτο ψηφίσθηκε σχεδόν ὁμόφωνα, ἀλλά στό δεύτερο ξέσπασαν οἱ διαφωνίες. Ὁ Λένιν ἤθελε ἕνα μικρό κόμμα «ἐπιλέκτων», μέ πυρῆνα του τούς «ἐπαγγελματίες ἐπαναστάτες», μέ ἰδιόμορφη συγκεντρωτική στρατιωτικοπολιτική ὀργάνωσι καί μέ συνωμοτικό χαρακτῆρα ἐνῶ ὁ Μαρτώφ ἕνα εὐρύ κόμμα τῶν ἐργαζομένων μαζῶν μέ δημοκρατική ὀργάνωσι καί προοδευτικό χαρακτῆρα. Ἀρχικά ὁ Μαρτώφ πλειοψηφοῦσε καί παρά τήν ὑποστήριξι τοῦ Πλεχάνωφ τό σχέδιο τοῦ Λένιν ἀπορρίφθηκε, ἀλλά στήν διάρκεια τοῦ συνεδρίου ἀποχώρησαν ἑπτά ἀντιλενινισταί ἀντιπρόσωποι καί ὁ Λένιν ἀπέκτησε 24 ψήφους ἔναντι 20 τοῦ Μαρτώφ. Ἐπωφελούμενοι ἀπό τό γεγονός, οἱ λενινισταί αὐτοαποκλήθηκαν «πλειοψηφία» (μπολσεβῖκοι) καί χαρακτήρισαν τούς ἀντιπάλους των σάν «μειοψηφία» (μενσεβῖκοι).

Μετά τό συνέδριο οἱ διαφωνίες καί διαμάχες συνεχίσθηκαν· Ἡ στάσις τοῦ Λένιν στήν ἐνδοκομματική διαμάχη ἔκανε τελικά καί τόν Πλεχάνωφ νά στραφῇ ἐναντίον του καί νά ἐπιβάλῃ συμβιβαστικές λύσεις στήν σύνθεσι τῆς συντάξεως τῆς «Ἴσκρα». Τότε ὁ Λένιν ἀποχώρησε ἀπό τήν «Ἴσκρα» καί ὀχυρωμένος στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος, ἄρχισε τόν ἀγῶνα ἐναντίον της (1903). Τελικά ὅμως ἡ ΚΕ ὑπετάγη στήν συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί ὁ Λένιν ἐκτοπίσθηκε (1904). Τότε αὐτός ὀργάνωσε τούς ὀπαδούς του μέ βάσι τίς δικές του ἀρχές, κατάγγειλε τούς ἀντιπάλους του μέ τό ἔργο του «ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω» καί ἐξέδωσε τήν δική του ἐφημερίδα, μέ τόν τίτλο «Βπεριόντ» («Ἐμπρός»).

5. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1905

Ὁ ἀτυχής γιά τήν Ρωσία ρωσο-ιαπωνικός πόλεμος τοῦ 1904, ἐπέφερε τήν ἐπαναστατική ἔκρηξι τοῦ 1905, στήν διάρκεια τῆς ὁποίας ξεχώρισε μέ τήν δρᾶσι του ἕνας ἄλλος νέος ρῶσος μαρξιστής διανοούμενος, ὁ Λέων Τρότσκυ.

Ἡ ρωσική ἀστυνομία συνέλαβε τότε τούς περισσοτέρους ἀπό τούς ἀντιπάλους τοῦ Λένιν ὁ ὁποῖος ἔτσι κατώρθωσε νά συγκαλέσῃ τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1905 στό Λονδῖνο, τό 3ο συνέδριο τοῦ κόμματος. Οἱ μενσεβῖκοι χαρακτήρισαν τό συνέδριο σάν παράνομο καί ἀρνήθηκαν νά μετάσχουν σ' αὐτό. Παρά τίς ἐπιθυμίες τοῦ Λένιν ὅμως, τό συνέδριο ἀπέφυγε νά καταδικάσῃ τόν Πλεχάνωφ καί ἐτάχθη ὑπέρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος τοῦ κόμματος.

Σέ ἀντιστάθμισμα οἱ μενσεβῖκοι συγκάλεσαν κομματική διάσκεψι στήν Γενεύη. Τόσο τό συνέδριο τῶν μπολσεβίκων ὅσο καί ἡ διάσκεψις τῶν μενσεβίκων συμφώνησαν στήν ἀνάγκη τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως. Ὁ Πλεχάνωφ καταδίκασε καί τίς δυό παρατάξεις γιά τό σχῖσμα καί ἀπεχώρησε καί ἀπό τούς μενσεβίκους.

Ἡ ἐπανάστασις στήν Ρωσία ἄρχισε τήν «ματωμένη Κυριακή» τῆς 22 Ἰανουαρίου 1905, ὅταν μία εἰρηνική διαδήλωσις ἀόπλων ἐργατῶν πνίγηκε στό αἷμα. Ἀκολούθησαν ἀπεργίες καί τοπικές ἐξεγέρσεις σέ ὅλη τή χώρα πού κράτησαν ὅλο τό 1905 καί συνεχίσθηκαν καί τό 1906. Οἱ ἐξεγέρσεις κατεστάλησαν, ἀλλά ὁ τσάρος ἀναγκάσθηκε νά παραχωρήσῃ δημοκρατικές ἐλευθερίες καί νά ὑποσχεθῇ τήν σύγκλησι μιᾶς βουλῆς (Δούμα).

Στήν ἐπανάστασι αὐτήν μενσεβῖκοι καί μπολσεβῖκοι συνεργάσθηκαν, ἀλλά μετά τήν ἀποτυχία της οἱ διαφωνίες ξανάρχισαν καί οἱ μέν κατηγοροῦσαν τούς δέ σάν ὑπεύθυνους γιά τήν ἧττα. Ἐπί

πλέον, οἱ δύο παρατάξεις ἔβγαζαν διαφορετικὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ χάραζαν διαφορετικὴ γραμμὴ γιὰ τὸ μέλλον. Οἱ μπολσεβῖκοι τόνιζαν ὅτι χρειαζόταν καλύτερη ὀργάνωσι, περισσότερα μαχητικὰ τμήματα, μεγαλύτερη πειθαρχία, ἐντονώτερος συνωμοτισμός, ἐνῶ οἱ μενσεβῖκοι ὑποστήριζαν τὴν ἀνάγκη μιᾶς πλατειᾶς ὀργανώσεως ποὺ θὰ ἐστηρίζετο στὶς ἐργαζόμενες μᾶζες.

Στὴν διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως ἐμφανίσθηκαν τὰ σοβιέτ, ἕνα εἶδος ἐπιτροπῶν ἀγῶνος καὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν ἐργατῶν. Στὰ σοβιὲτ πλειοψηφοῦσαν οἱ μενσεβῖκοι ποὺ ἐξ ἀρχῆς ἐτάχθησαν ὑπὲρ τους, ἐνῶ οἱ μπολσεβῖκοι στὴν ἀρχὴ πῆραν θέσι ἐναντίον τους.

Ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὰ γεγονότα οἱ περισσότεροι ρῶσοι πολιτικοὶ φυγάδες εἶχαν γυρίσει στὴν Ρωσία, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Λένιν, ὁ Μαρτὼφ καὶ ἄλλοι. Τοὺς μπολσεβίκους διηύθυνε μία τριανδρία ἀπὸ τοὺς Λένιν, Μπογκντάνωφ καὶ Κράσιν. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ξεχώριζε σ' αὐτὴν τὴν περίοδο ἦταν ὁ Τρότσκυ. Αὐτὸς εἶχε ἐνταχθῆ ἐξ ἀρχῆς στὴν «Ἴσκρα» καὶ συνδέθηκε μὲ τὸν Λένιν, ἀλλὰ μετὰ τὸ 1903 διέκοψε τὴν συνεργασία του μὲ αὐτὸν καὶ ἔγραψε ἀρκετὰ μαχητικὰ καὶ προφητικὰ ἄρθρα ἐναντίον τοῦ Λένιν καὶ τῶν ἰδεῶν του. Ὁ Τρότσκυ ἀπέκτησε τὸ 1905 - 1906 μεγάλο κῦρος καὶ ἔγινε πρόεδρος τοῦ σοβιὲτ τῆς Πετρουπόλεως ποὺ διελύθη βιαίως ἀπὸ τὶς ἀρχές.

6. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἑνότητος

Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως ἡ «βάσις» ἄρχισε νὰ ζητᾶ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἑνότητος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποκύψη στὴν πίεσι «ἀπὸ τὰ κάτω».

Τὸ συνέδριο γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἑνότητος τοῦ κόμματος συνῆλθε στὴν Στοκχόλμη τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1906. Γιὰ κάθε 300 κομματικὰ μέλη εἶχε ἐκλεγῆ καὶ ἕνας ἀντιπρόσωπος. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι ἦσαν 111 ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 62 μενσεβῖκοι καὶ οἱ 44 μπολσεβῖκοι. Ὁ Πλεχάνωφ ἦταν τὸ πιὸ σεβαστὸ πρόσωπο στὸ συνέδριο καὶ ὁ Λένιν, μὴ διαθέτοντας τὴν πλειοψηφία προσποιήθηκε τὸν συμφιλιωτικὸ καὶ καλοπροαίρετο σύντροφο. Μαζὶ μὲ τοὺς ὀπαδούς του δήλωσαν ὅτι διαφωνοῦν μὲ πολλὲς ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου ἀλλὰ ὑποτάσσονται στὴν πλειοψηφία. Φυσικὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα ἁπλὸ ἑλιγμὸ τακτικῆς.

Στὸ συνέδριο συζητήθηκαν πολλὰ ζητήματα θεωρίας καὶ πρακτικῆς. Οἱ μπολσεβῖκοι ἤθελαν περισσότερη παράνομη συνωμοτικὴ δρᾶσι ἐνῶ οἱ μενσεβῖκοι περισσότερη πολιτικὴ διαφωτιστικὴ ἐργασία. Ὁ Τρότσκυ, ἀνέπτυξε τὴν ἄποψι περὶ «διαρκοῦς ἐπαναστάσεως» ποὺ ἐσήμαινε τὴν ἄμεση συνέχισι τῆς ἀντιτσαρικῆς ἀστοδημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν μετατροπή της σὲ σοσιαλιστική. Ὁ Λένιν ἀντιτάχθηκε τότε σ' αὐτὴν τὴν ἄποψι, ἀλλὰ τὸ 1917 τὴν υἱοθέτησε καὶ τὴν ἐφάρμοσε πλήρως.

Τὸ 4ο συνέδριο ἔληξε μὲ μία τυπικὴ ἀποκατάστασι τῆς ἑνότητος τοῦ κόμματος.

7. Ἡ ἐσωκομματικὴ πάλη

Ὁ Λένιν θεωροῦσε τὴν ἧττα του στὸ 4ο συνέδριο σὰν ἐντελῶς προσωρινὴ καὶ ἀμέσως συγκρότησε μέσα στὸ ἑνοποιημένο κόμμα μιὰ δική του ὀργάνωσι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἕνα καθοδηγητικὸ κέντρο ποὺ δροῦσε μυστικὰ ἐναντίον τῆς κομματικῆς ἡγεσίας καὶ ἐξέδιδε τὴν ἐφημερίδα «Προλετάρι». Οἱ λενινισταὶ ὀργάνωσαν ἐπίσης ἔνοπλες ληστεῖες καὶ ἀνέπτυσσαν ποικίλη δραστηριότητα (ἐπικερδεῖς γάμους κλπ.) γιὰ νὰ ἐξασφαλίζουν χρήματα γιὰ τοὺς σκοπούς των.

Ἀντίθετα οἱ μενσεβῖκοι παρέμεναν συμφιλιωτικοὶ καὶ δὲν κατέφευγαν σὲ ὁποιοδήποτε μέσο γιὰ νὰ προωθήσουν τοὺς σκοπούς των μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀναγκασθοῦν νὰ διακόψουν τὸ 1906 τὴν ἔκδοσι τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη», ἐπισήμου ὀργάνου τοῦ κόμματος. Δὲν ἔπαιρναν μέτρα ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων γιὰ νὰ μὴ θίξουν τὴν «ἑνότητα» τοῦ κόμματος καὶ ἄφιναν τοὺς λενινιστὰς νὰ ἐργάζωνται ἀ-

νενόχλητοι, νὰ τοὺς ὑπονομεύουν καὶ νὰ τοὺς ἐκτοπίζουν.

Τὸ 5ο συνέδριο τοῦ κόμματος συνῆλθε στὸ Λονδῖνο τὸν Μάϊο τοῦ 1907 καὶ σ' αὐτὸ οἱ μπολσεβῖκοι ἔγιναν πλειοψηφία. Εἶχαν 90 ψήφους ἔναντι 85 τῶν μενσεβίκων. Ὁ Τρότσκυ μαζὶ μὲ τοὺς ὀπαδούς του ἦσαν ἀνεξάρτητοι καὶ ἐπεδίωκαν τὴν συμφιλίωσι τῶν δύο ἀντιπάλων παρατάξεων. Στὸ συνέδριο παρουσιάσθηκε μία γενικὴ σύγχυσις καὶ ρευστότης. Ἐνέκρινε πολλὲς προτάσεις τῶν μπολσεβίκων ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔδωσε τὴν πλήρη νίκη καὶ καταδίκασε τὴν μέθοδο τῆς ἐξευρέσεως πόρων διὰ τῆς ληστείας. Στὴν ΚΕ οἱ δυνάμεις ἦσαν περίπου ἰσόπαλες.

Ἡ ἐσωκομματικὴ πάλη συνεχίσθηκε ὀξύτατη μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀποδιοργάνωσι τοῦ κόμματος. Τὸ 1907 τὸ κόμμα εἶχε γύρω στὶς 100 χιλιάδες μέλη. Τὸ 1910 δὲν ἔφθανε οὔτε τὶς 10 χιλιάδες. Ἡ διαμάχη ἄλλωστε δὲν περιοριζόταν μόνο μεταξὺ μενσεβίκων καὶ μπολσεβίκων, ἀφοῦ οἱ πρῶτοι διασπάσθηκαν μὲ τὴν σειρά τους σὲ τέσσερις τοὐλάχιστον ἀλληλομαχόμενες ὁμάδες ἐνῶ καὶ οἱ μπολσεβῖκοι εἶχαν ἀνάμεσά τους ἀρκετὲς ἀντιθέσεις.

Οἱ μπολσεβῖκοι, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἀπόφασι τοῦ 5ου συνεδρίου συνέχιζαν τὶς ληστεῖες τους, ποὺ διευθύνονταν ἀπὸ μιὰ εἰδικὴ ὀργάνωσι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν λενινιστὴ Κράσιν. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1907 ὁ Στάλιν ἔκανε τὴν περίφημη ληστεία τῆς τραπεζιτικῆς χρηματαποστολῆς στὴν Τυφλίδα. Ὁ Πλεχάνωφ ἀγανάκτησε καὶ διακήρυξε:

«Ἢ τὸ κόμμα θὰ καταστρέψη αὐτὴν τὴν καμαρίλλα ἢ ἡ καμαρίλλα θὰ κατασυρέψη τὸ κόμμα».

Ἡ ἀπήχησις ἀπὸ τὴν ληστεία τῆς Τυφλίδος ἐνίσχυσε τὶς διασπαστικὲς τάσεις μέσα στὶς τάξεις τοῦ κόμματος. Ἡ ΚΕ συνέστησε μία ἐπιτροπὴ ἐρεύνης γιὰ τὶς ληστεῖες καὶ τὰ σκάνδαλα τῶν μπολσεβίκων. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς ἦταν ὁ μενσεβῖκος Τσιτσέριν ἀλλὰ οἱ μπολσεβῖκοι σαμποτάρισαν τὸ ἔργο του. Ὅμως ὁ Λένιν ἀναγκάσθηκε νὰ σταματήση τὶς ληστεῖες καὶ νὰ ἀπομακρύνη τοὺς ἄμεσους ὀργανωτές των καὶ στενοὺς ὡς τότε συνεργάτες του Κράσιν καὶ Μπογκντάνωφ χρησιμοποιώντας τους σὰν ἐξιλαστήρια θύματα.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ βασικὸς συνεργάτης τοῦ Λένιν ἦταν ὁ Ζηνόβιεφ.

Τὸ 1909 ὁ Κράσιν καὶ ὁ Μπογκντάνωφ διώχθηκαν ἀπὸ τὴν ὀργάνωσι τῶν μπολσεβίκων μὲ τὴν κατηγορία ὅτι εἶχαν ἰδιοποιηθῆ χρήματα τοῦ κόμματος.

Ταυτόχρονα ἐξεδόθη καὶ τὸ ἔργο τοῦ Λένιν «Ὑλισμὸς καὶ Ἐμπειριοκριτικισμὸς» ποὺ ἀποτελεῖ μία προσπάθεια καταρρίψεως τῶν ἰδιορρύθμων «μαρξιστικῶν» φιλοσοφικῶν θεωριῶν τοῦ Μπογκντάνωφ. Ὁ τελευταῖος ὀργάνωσε μία δική του ἀντιλενινιστικὴ ὁμάδα ἄκρων ἀριστερῶν καὶ ἐξέδιδε τὴν ἐφημερίδα «Βπεριόντ». Δική του ὁμάδα συγκρότησε καὶ ὁ Πλεχάνωφ ποὺ στὸ μεταξὺ τὰ χάλασε μὲ τοὺς φίλους του μενσεβίκους. Οἱ ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν μενσεβίκων ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα του «Ἡμερολόγιο ἑνὸς Σοσιαλδημοκράτη» βοήθησαν ἐμμέσως τὸν Λένιν καὶ δυσφήμησαν τοὺς ἀντιπάλους του Μαρτώφ, Ποτρέσωφ, Μασλώφ, Ἄξελροντ κ.ἄ. Ὁ Πλεχάνωφ ἔβαλλε σποραδικὰ καὶ ἐναντίον τοῦ Λένιν, ἀλλὰ ἔστρεφε τὰ κύρια πυρά του μὲ πάθος, ἐναντίον τῶν πρώην συντρόφων του μενσεβίκων.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάος ὁ Τρότσκυ, παραμένοντας ἀνεξάρτητος πάσχιζε νὰ πετύχη τὴν συμφιλίωσι καὶ τὴν ἑνότητα ὅλων τῶν παρατάξεων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπισύρη τὴν ὀργὴ τοῦ Λένιν. Ὁ Τρότσκυ ἐξέδιδε κι' αὐτός, ἀπὸ τὸ 1908, τὴν δική του ἐφημερίδα, τὴν «Πράβντα».

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1910 συνῆλθε στὸ Παρίσι ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος καὶ παρὰ τὴν ἀντίθεσι τοῦ Λένιν, υἱοθέτησε τὶς συμφιλιωτικὲς ἀπόψεις καὶ πῆρε μέτρα γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσι καὶ μαζικοποίησι τοῦ κόμματος.

8. Ἡ διάσκεψις τῆς Πράγας

Οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας ἔμειναν μόνο στὰ χαρτιὰ καὶ ὁ ἐνδοκομματικὸς ἀγώνας συνεχίσθηκε. Ὁ Λένιν μὲ τοὺς

συνεργάτες του Ζηνόβιεφ, Κάμενεφ, Ρύκωφ, Τίσκο, Σεμάσκο κ.ἄ. δυνάμωσε τὴν δραστηριότητά του ἐναντίον τῶν μενσεβίκων προσεγγίζοντας καὶ τὸν Πλεχάνωφ. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1911 ὁ Λένιν θέλοντας νὰ θέση τοὺς μενσεβίκους ἐκτὸς κόμματος, συγκάλεσε αὐθαίρετα μία ψευδο-ολομέλεια τῆς ΚΕ ποὺ συγκρότησε μία εἰδικὴ Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν προετοιμασία μιᾶς κομματικῆς διασκέψεως. Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ ὅμως ἦρθε σὲ σύγκρουσι μὲ τὸν Λένιν ὁ ὁποῖος τὴν κατήγγειλε καὶ τὴν διέλυσε. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς, Τίσκο, ἔγραψε τότε μία σειρὰ λιβέλλων στιγματίζοντας τὶς μεθόδους τοῦ Λένιν τοῦ ὁποίου ὡς τότε ἦταν στενὸς συνεργάτης.

Ὁ Λένιν ὅμως δὲν ἐγκατέλειψε τὸ σχέδιό του γιὰ τὴν σύγκλησι μιᾶς κομματικῆς διασκέψεως ποὺ θὰ διέγραφε τοὺς μενσεβίκους. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν χρησιμοποίησε τώρα τὴν λεγόμενη Ρωσικὴ Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ ποὺ εἶχε συσταθῆ στὰ τέλη τοῦ 1911 ἀπὸ τὸν Γκ. Ὀρτζονικίζε, ἀπόφοιτος τῆς κομματικῆς σχολῆς ποὺ εἶχε ἱδρύσει ὁ Λένιν μαζὶ μὲ τὸν Ζηνόβιεφ στὸ Λονζιμὼ τῆς Γαλλίας. Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ συγκάλεσε τὴν διάσκεψι ποὺ συνῆλθε στὴν Πράγα, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1912.

Ἡ διάσκεψις τῆς Πράγας ὁριστικοποίησε καὶ ἐπισημοποίησε τὸ σχίσμα μεταξὺ μπολσεβίκων καὶ μενσεβίκων καὶ προέβη καὶ στὴν τυπικὴ ἵδρυσι ἑνὸς ἀνεξάρτητου κόμματος τῶν πρώτων ποὺ ἀποφασίσθηκε νὰ ὀργανωθῆ σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ Λένιν. Ἡ ΚΕ τοῦ κόμματος ἀπετελέσθη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Λένιν καὶ τοὺς «σκληρότερους» ὀπαδούς του δηλ. τοὺς Ζηνόβιεφ, Ὀρτζονικίτζε, Σπαντοριὰν καὶ Μαλινόφσκυ (τακτικὰ μέλη) Μπουμπνὼφ, Καλίνιν καὶ Στάσοβα (ἀναπληρωματικά). Λίγο ἀργότερα ἡ ΚΕ προσέλαβε καὶ ἄλλα δύο μέλη, τὸν Ι. Ντζουγκασβίλι (Στάλιν) καὶ τὸν Μπελοστότσκι.

9. Οἱ μπολσεβῖκοι σὲ σύγκρουσι μὲ τὴν Β' Διεθνῆ

Ἡ ἵδρυσις τοῦ ξεχωριστοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων προκάλεσε τὴν ἀντίθεσι τοῦ Τρότσκυ, τοῦ Μαρτὼφ καὶ διαφόρων ἄλλων σοσιαλιστικῶν ὁμάδων καθὼς καὶ μερικῶν μπολσεβίκων. Ὅλοι αὐτοὶ συνεκάλεσαν μία διάσκεψι στὴν Βιέννη, τὸν Αὔγουστο τοῦ 1912, στὴν ὁποία οἱ λενινισταὶ ἀρνήθηκαν νὰ μετάσχουν. Ἡ διάσκεψις καταδίκασε τὴν διασπαστικὴ τακτικὴ τοῦ Λένιν καὶ ἀνέδειξε μία «ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ» μὲ συμφιλιωτικὲς ἐπιδιώξεις. Γραμμὴ ἦταν ἡ δημιουργία ἑνὸς μεγάλου μαζικοῦ κόμματος μὲ ὑποταγὴ τῶν παρανόμων ὀργανώσεών του στὶς νόμιμες, ἐνῶ οἱ μπολσεβῖκοι ἐπεδίωκαν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο: δημιουργία ἑνὸς «πρωτοποριακοῦ» κόμματος μὲ ἐπίλεκτα στελέχη καὶ ὑποταγὴ τοῦ νόμιμου μηχανισμοῦ του στὸν παράνομο.

Ἔτσι δημιουργήθηκαν δύο ἀντίπαλα καθοδηγητικὰ ὄργανα τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος: ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Λένιν καὶ ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν ἀντιπάλων του. Ἀνάμεσά τους ἀναπτύχθηκε ὀξύτατος ἀνταγωνισμὸς στὸν ὁποῖον οἱ λενινισταὶ χρησιμοποίησαν ἀδίστακτα ὅλα τὰ μέσα. Ἔτσι λ.χ. ὅταν ἀποφάσισαν νὰ ἐκδώσουν μία νόμιμη ἐφημερίδα τους στὴν Ρωσία, δὲν δίστασαν νὰ τὴν τιτλοφορήσουν «Πράβντα» ἐνῶ ἀπὸ καιρὸ ἤδη ὁ Τρότσκυ ἐξέδιδε μία ἐφημερίδα μὲ αὐτὸν τὸν τίτλο ποὺ τυπωνόταν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ διοχετεύετο μυστικὰ στὴν Ρωσία ὅπου εἶχε γίνει τὸ πιὸ δημοφιλὲς σοσιαλιστικὸ δημοσιογραφικὸ ὄργανο. Ἡ «Πράβντα» τῶν μπολσεβίκων ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται ἀπὸ τὶς 5 Μαΐου 1912 καὶ ἔπαιξε ἕνα ρόλο παρόμοιο μὲ ἐκεῖνον ποὺ εἶχε παίξει ἄλλοτε ἡ «Ἴσκρα». Οἱ μενσεβῖκοι ἄρχισαν ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1912 νὰ ἐκδίδουν καὶ αὐτοὶ στὴν Πετρούπολι τὴν νόμιμη ἐφημερίδα τους, τὴν «Λούτς» (Ἀκτίνα) ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ ἐκτοπίσουν τὴν ἐπιρροὴ τῆς «Πράβντα».

Στὴν Βουλὴ (Δούμα) οἱ μενσεβῖκοι καὶ οἱ μπολσεβῖκοι ἀντιπρόσωποι παρουσιάζονταν ἑνωμένοι καὶ δροῦσαν ἀπὸ κοινοῦ. (Ὁ Λένιν εἶχε ἐγκαταλείψει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν παλαιὰ θέσι του περὶ ἀποχῆς ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κοινοβούλια).

Στὶς βουλευτικὲς ἐκλογὲς τοῦ Σεπτεμβρίου 1912, μενσεβῖκοι καὶ μπολσεβῖκοι συνεργάσθηκαν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀναδείξουν ἑπτὰ καὶ ἕξη βουλευτὰς ἀντιστοίχως ἀλλὰ στὰ τέλη τοῦ 1913 οἱ μπολσεβῖκοι ἀνακηρύχθηκαν χωριστὴ κοινοβουλευτικὴ ὁμὰς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαλινόφσκι ποὺ ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πιὸ στενοὺς συνεργάτες καὶ φίλους τοῦ Λένιν στὴν περίοδο 1911 - 1914. Τὸ 1914 κατηγορήθηκε σὰν πράκτορας τῆς ἀστυνομίας ἀλλὰ ὁ Λένιν τὸν ὑπερασπίσθηκε. Τὸ 1918 ὅμως ὁ Μαλινόφσκι καταδικάσθηκε ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους σὰν «χαφιὲς» καὶ ἐκτελέσθηκε.

Ὁ Πλεχάνωφ ποὺ εἶχε ἀποκαταστήσει τὶς σχέσεις του μὲ τὸν Λένιν διαφώνησε πρὸς τὴν διασπαστικὴ τακτικὴ τοῦ τελευταίου καὶ τὸ 1914 ἄρχισε νὰ ἐκδίδη τὴν ἐφημερίδα «Ἐντίνστβο» (Ἑνότης) μὲ σκοπὸ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἑνότητος καὶ τὴν ἐξυγίανσι τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Ἐζήτησε ἐπίσης τὴν ἐπέμβασι τῆς Σοσιαλιστκῆς Διεθνοῦς ἡ ὁποία συνεκάλεσε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1914 στὶς Βρυξέλλες μία διάσκεψι ὅλων τῶν ρωσικῶν σοσιαλιστικῶν ὁμάδων. Ὁ Λένιν δὲν πῆγε ὁ ἴδιος στὴν διάσκεψι ἀλλὰ ἔστειλε ἀντιπροσώπους. Ἡ διάσκεψις πῆρε ἀπόφασι γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἑνότητος τὴν ὁποία ὅμως καταψήφισαν καὶ ἀρνήθηκαν νὰ ἐφαρμόσουν οἱ μπολσεβῖκοι. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐμπόδισε τὴν Β΄ Διεθνῆ νὰ πάρη μέτρα γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἀποφάσεως. Στὸ μεταξύ, ἀπὸ τὸ 1912 τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀνεβαίνη καὶ πάλιν στὴν Ρωσία.

10. Ὁ πόλεμος

Ὁ πόλεμος βρῆκε τὸν Λένιν στὴν Κρακοβία καὶ τὸν ἀνάγκασε νὰ φύγη στὴν Ἑλβετία. Ἐκεῖ, περιβαλλόμενος ἀπὸ νέους μπολσεβίκους διανοουμένους ὅπως ὁ Μπουχάριν, ὁ Κριλένκο καὶ ὁ Πιατακώφ, ὑποστήριζε τὴν γραμμὴ τῆς «μετατροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ πολέμου σὲ ἐμφύλιο» κατηγορώντας τὴν Σοσιαλιστικὴ Διεθνῆ γιὰ ἐθνικισμό. Στὶς διασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καὶ τοῦ Κίενταλ, ὅπου συνῆλθαν οἱ σοσιαλισταὶ ποὺ διαφωνοῦσαν πρὸς τὴν Β΄ Διεθνῆ, ὁ Λένιν ἀνέπτυξε τὶς ἀπόψεις του περὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου γιὰ τὴν ἐξαπόλυσι τῆς ἐπαναστάσεως. Τὶς ἀπόψεις του αὐτὲς τὶς ἔθεσε σὲ ἐφαρμογὴ λίγο ἀργότερα, στὴν Ρωσία. Στὴν διάρκεια τοῦ πολέμου πολλοὶ σοσιαλισταὶ προσχώρησαν στὸν Λένιν ἐξ αἰτίας τῆς συνεποῦς ἐπαναστατικῆς στάσεώς του. Ἀνάμεσά τους ἦταν ὁ Τρότσκυ, ὁ Τσιτσέριν καὶ ἄλλοι ποὺ ἔδωσαν νέο αἷμα στὸ κόμμα καὶ τὸ κατέστησαν ἱκανὸ νὰ ἀνταποκριθῆ στὰ ἐπαναστατικὰ καθήκοντα ποὺ τοῦ ἀνέθεσε ὁ Λένιν τὸ 1917. Ἰδιαίτερα ξεχώρισε ὁ Τρότσκυ, ποὺ ἀναδείχθηκε σὲ ἕνα εἶδος ὑπαρχηγοῦ τῶν μπολσεβίκων.

ΙΙ. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

1. Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου 1917

Οἱ πολιτικὲς δυνάμεις στὴν τσαρικὴ Ρωσία ἦσαν τέσσερις: Ὁ τσάρος, ἡ γραφειοκρατία (ἀστυνομία, στρατός, διοίκησις) τὸ δημοκρατικὸ ρεῦμα ποὺ τὸ ἐξέφραζε ἡ Δούμα (τὸ ρωσικὸ κοινοβούλιο) καὶ τὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα ποὺ τὸ ἐξέφραζαν δύο παράνομα κόμματα, τὸ σοσιαλεπαναστατικὸ καὶ τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ ποὺ μὲ τὴ σειρά του ἦταν διηρημένο σὲ δύο παρατάξεις τοὺς Μενσεβίκους (σοσιαλδημοκράτας) καὶ τοὺς Μπολσεβίκους (κομμουνιστάς).

Ὅταν ξέσπασε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος τσάρος ἦταν ὁ Νικόλαος ὁ Β΄ ἕνας ἄνθρωπος ἀναποφάσιστος, ἀδύνατος ποὺ ἐπηρεαζόταν ἀπὸ τὴν γυναίκα του τὴν Ἀλεξάνδρα Φεοντόροβνα ποὺ εἶχε γίνει ὄργανο τοῦ σατανικοῦ καλόγερου Ρασπούτιν.

Ὅσο ἡ μία ἥττα διαδεχόταν τὴν ἄλλη στὸ μέτωπο, τόσο ἐδημιουργεῖτο μέσα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας μία ὁμοφωνία ἐναντίον τῶν ὑπευθύνων γιὰ τὶς συμφορὲς τῆς Ρωσίας. Ἡ δυσαρέσκεια ἦταν γενικὴ καὶ εἶχε ἁπλωθεῖ σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις καὶ στὸ στρατὸ ποὺ πίστευε ὅτι ἡ Αὐλὴ τὸν εἶχε προδώσει καὶ ὁδηγοῦσε τὴν Ρωσία στὴν καταστροφή.

Ὁ τσαρισμὸς σὰν καθυστερημένο αὐταρχικὸ καὶ φεουδαρχικὸ καθεστὼς εἶχε πολλὰ ἀσθενῆ σημεῖα. Ὑπονομευμένος στὸ ἐσωτερικό, ὁ τσαρισμὸς συγκλονίσθηκε μὲ τὸν α΄ παγκόσμιο πόλεμο μὲ τὶς φοβερὲς ἧττες ποὺ ὑπέστη ἡ καθυστερημένη Ρωσία (ὁ γίγας μὲ τὰ πήλινα πόδια) ἀπὸ τὴν Γερμανία καὶ τὴν Αὐστροουγγαρία.

Μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες τῆς γενικῆς δυσφορίας καὶ ἀγανακτήσεως ἀρκοῦσε ἕνας σπινθήρας γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν γενικὴ ἐξέγερσι.

Ἡ ἐπανάστασις ξέσπασε ἐντελῶς αὐθόρμητα στὶς 23 Φεβρουαρίου 1917 (8 Μαρτίου σύμφωνα μὲ τὸ νέο ἡμερολόγιο) ὡς ἑξῆς:

Στὰ μέσα Φεβρουαρίου στὴν Πετρούπολι σημειώθηκαν δυσκολίες στὸν ἐπισιτισμό.

Στὶς 23 Φεβρουαρίου (8 Μαρτίου) κυκλοφόρησε ἡ φήμη ὅτι ἀρχίζει ἡ πεῖνα. Δὲν χρειάστηκε περισσότερο γιὰ νὰ ξεσπάσῃ ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ποὺ ἦταν κουρασμένος ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ καθεστῶτος. Μεγάλες οὐρὲς γυναικῶν σχηματίστηκαν μπροστὰ στὰ καταστήματα καὶ σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ φωνάζουν ζητῶντας ψωμί. 80 - 90 χιλιάδες ἐργάτες ἄφισαν τὴ δουλειά τους καὶ ἔτρεξαν νὰ συνενωθοῦν μὲ τὰ πλήθη ποὺ ἦσαν μπροστὰ στὰ καταστήματα. Ἡ ἀστυνομία ἐπενέβη, ἀλλὰ μὲ τρόπο καὶ οἱ συγκρούσεις ὑπῆρξαν περιωρισμένες. Τὸ βράδυ ἡ ἠρεμία ἐπικρατοῦσε στὴν Πετρούπολι.

Τὴν ἄλλη μέρα, 24 Φεβρουαρίου, οἱ δρόμοι τῆς Πετρουπόλεως ἦσαν γεμᾶτοι ἀπὸ πλῆθος αὐθορμήτων διαδηλωτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπεργῶν προσέγγιζε τὶς 200 χιλιάδες, δηλαδὴ τοὺς μισοὺς ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῆς πόλεως. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἄρχισαν νὰ ἀκούγωνται κάπου - κάπου καὶ πολιτικὰ συνθήματα ὅπως «κάτω ἡ αὐταρχία». Ἔτσι τὸ κίνημα κοινωνικῆς διαμαρτυρίας ἄρχισε νὰ παίρνῃ καὶ πολιτικὸ χαρακτῆρα.

Στὶς 25 Φεβρουαρίου νέες διαδηλώσεις στοὺς δρόμους καὶ νέες ἀπεργίες. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς πόλεως στρατηγὸς Καμπάλωφ ἔβγαλε διαταγὴ ἀπαγορεύοντας τς συγκεντρώσεις καὶ τὶς ἀπεργίες. Σὲ ἀπάντησι οἱ ἀπεργοὶ ξεπέρασαν τὶς 200 χιλιάδες. Οἱ διαδηλώσεις συνεχίστηκαν χωρὶς ὅμως νὰ σημειωθῇ καμμία σύγκρουσις ἢ αἱματοχυσία.

Ἡ 26η Φεβρουαρίου ἦταν Κυριακὴ καὶ ὁλόκληρη ἡ πόλις βγῆκε στοὺς δρόμους. Γιὰ πρώτη φορὰ σημειώθηκαν σοβαρὲς συγκρούσεις μὲ ἀποτέλεσμα γύρω στοὺς 40 νεκρούς. Τὴν ἴδια ἡμέρα γιὰ πρώτη φορὰ σημειώθηκαν καὶ συμπτώματα διαλύσεως στὸν στρατό. Ὁ 4ος λόχος τοῦ συντάγματος τῆς φρουρᾶς (Παυλόφσκυ) βγῆκε ἀπὸ τοὺς στρατῶνες του καὶ διαδήλωσε στὸ κέντρο τῆς πόλεως ζητῶντας νὰ ἀποσυρθοῦν ἀμέσως τὰ στρατεύματα ἀπὸ τὶς θέσεις ποὺ εἶχαν καταλάβει σὲ διάφορα σημεῖα τῆς πρωτευούσας.

Στὶς 27 Φεβρουαρίου ἡ φρουρὰ τῆς Πετρουπόλεως ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούσῃ στὶς ἐντολὲς τῶν ἀρχηγῶν της. Τὸ κίνημα ἄρχισε σὲ ἕνα σύνταγμα τῆς φρουρᾶς, ἁπλώθηκε καὶ σὲ ἄλλες μονάδες καὶ σὲ λίγο ὁλόκληρη ἡ φρουρὰ εἶχε προσχωρήσει στὴν στάσι. Ἡ τύχη τοῦ τσαρισμοῦ εἶχε κριθεῖ.

Ὡς ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸ κίνημα δὲν εἶχε συγκεκριμένο σκοπὸ οὔτε καμμία πολιτικὴ καθοδήγησι. Στὶς 27 Φεβρουαρίου ὅμως σχηματίσθηκαν δύο πόλοι ἕλξεως: Ἡ Δούμα καὶ τὰ Σοβιέτ. Τὸ πρωΐ, ὁ τσάρος εἶχε διατάξει τὴν ἀναστολὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Δούμας. Χιλιάδες διαδηλωταὶ κύκλωσαν ἀμέσως τὰ ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδος ὅπου ἕδρευε τὸ κοινοβούλιο καὶ ζήτησαν ἀπὸ τὴν Δούμα νὰ μὴ διαλυθῇ καὶ νὰ σχηματίσῃ μία προσωρινὴ κυβέρνησι πρᾶγμα ποὺ ἔγινε. Ταυτόχρονα, στὰ ἴδια ἀνάκτορα οἱ Μενσεβῖκοι

βουλευταί μαζί μέ άντιπροσώπους διαφόρων συνδικάτων πού είχαν έλθει μαζί μέ τούς διαδηλωτάς, σχημάτισαν μία προσωρινή έκτελεστική έπιτροπή τών Σοβιέτ. Τά Σοβιέτ ήσαν αίρετά συμβούλια έργατών, άγροτών καί στρατιωτών πού είχαν έμφανισθεί γιά πρώτη φορά στήν Ρωσία κατά τήν περίοδο τής έπαναστάσεως τοϋ 1905. Ώς πρόεδρος τής έκτελεστικής έπιτροπής τών Σοβιέτ ώρίσθηκε ό μενσεβίκος Τσχέϊντζε καί άντιπρόεδρος ό έργατικός, σοσιαλιστικών τάσεων βουλευτής Α. Κερένσκυ.

Στίς 2 Μαρτίου ό Νικόλαος ό Β' Τσάρος πασών τών Ρωσιών παρητήθη άπό τόν θρόνο ύπέρ τοϋ άδελφοϋ τοϋ Μεγάλου Δουκός Μιχαήλ. Τήν έπαύριο 3 Μαρτίου ό Μιχαήλ παρητήθη καί αύτός μέ τήν σειρά του άπό τόν θρόνο. Ή Ρωσία γιά πρώτη φορά στήν ίστορία της έμενε χωρίς τσάρο καί άνεκηρύσσετο Δημοκρατία.

Έννέα ήμέρες άπλών διαδηλώσεων καί μικροσυγκρούσεων ύπήρξαν άρκετές γιά νά άνατραπή μία μοναρχία πού στεκόταν άκλόνητη έπί αίώνες. Κανείς, ούτε ό στρατός, ούτε κάποιος άλλος, δέν τήν ύπερασπίσθηκε. Ή αύθόρμητη καί άνοργάνωτη δημοκρατική έπανάστασις έπεκράτησε στήν Πετρούπολι μέ σχετικώς λίγα θύματα.

Ύπολογίζεται άπό τόν Τρότσκυ ότι τό σύνολο τών νεκρών καί τραυματιών έφθασε τούς 1443.

2. Ή Προσωρινή Κυβέρνησις.

Στίς 3 Μαρτίου 1917 ή προσωρινή κυβέρνησις ολοκλήρωσε τόν σχηματισμό της συμπεριλαμβάνοντας στούς κόλπους της έκπροσώπους όλων τών δημοκρατικών κομμάτων πού μετεΐχαν στή Δούμα. Ό μόνος σοσιαλιστικής άποχρώσεως ύπουργός ήταν ό Κερένσκυ πού άνέλαβε τό ύπουργεΐο τής δικαιοσύνης. Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως ήταν ό πρίγκηψ Λβώφ καί σχεδόν όλοι οί ύπουργοί προήρχοντο άπό τήν άριστοκρατία ή τήν μεγαλοαστική τάξι καί πολιτικώς άνήκαν στήν φιλελεύθερη καί συντηρητική δημοκρατία.

Μετά τήν άνατροπή τοϋ τσαρισμοϋ καί τήν ούσιαστική διάλυσι τής γραφειοκρατίας καί τοϋ στρατοϋ δέν έμεναν πιά στό προσκήνιο παρά δύο μόνο πολιτικές δυνάμεις: Ή φιλελεύθερη δημοκρατία καί ή σοσιαλδημοκρατία.. Αύτές οί δύο δυνάμεις έξεφράζοντο άπό τά τέσσερα πολιτικά κόμματα πού θά άποφάσιζαν γιά τήν τύχη τής ρωσικής έπαναστάσεως: Τό δημοκρατικό - συνταγματικό κόμμα, τό σοσιαλεπαναστατικό κόμμα καί τίς δύο μερίδες τών σοσιαλδημοκρατών δηλαδή οί Μενσεβίκοι καί οί Μπολσεβίκοι.

Τό δημοκρατικό - συνταγματικό κόμμα (Καντέ) είχε ίδρυθεί τό 1905 άπό φιλελευθέρους διανοουμένους πού ήθελαν νά μετασχηματίσουν τήν τσαρική Ρωσία σέ κοινοβουλευτική δημοκρατία καί συνταγματική μοναρχία κατά τό βρετανικό πρότυπο. Οί Καντέ ήσαν άντίθετοι πρός τήν έσωτερική πολιτική τοϋ τσαρισμοϋ χωρίς όμως νά ξεφεύγουν άπό τά πλαίσια τής νομίμου καί κοινοβουλευτικής δράσεως. Μέ τήν έξωτερική πολιτική τοϋ τσαρισμοϋ ήσαν βασικά σύμφωνοι γιατί εύνοοϋσαν τήν συμμαχία μέ τήν Γαλλία καί τήν Άγγλία έναντίον τής Γερμανίας καί τής Αύστροουγγαρίας.

Τό σοσιαλεπαναστατικό κόμμα είχε ίδρυθεί τό 1900 καί προήρχετο άπό τήν παληά περιβόητη έπαναστατική όργάνωσι Ναρόντγαγια Βόλια (Λαϊκή Θέλησις). Τό κόμμα αύτό έστηρίζετο κυρίως στούς άγρότες καί χρησιμοποιοϋσε σάν μέθοδό του τήν ζύμωσι στήν άγροτιά καί τήν τρομοκρατία. Ένώ οί σοσιαλδημοκράτες στήριζαν τίς έλπίδες τους στό προλεταριάτο, τό σοσιαλεπαναστατικό κόμμα στηριζόταν στούς άγρότες καί πυρήνας τοϋ προγράμματός του ήταν ή άγροτική μεταρρύθμισις. Τό κόμμα άνήκε στήν Β' Σοσιαλιστική Διεθνή, χωρίς όμως νά είναι μαρξιστικό. Οί πιό γνωστοί ήγέτες του ήσαν ό Β. Τσερνώφ, ή Κ. Μπρεσκόφσκαγια, Μ. Νατανσόν, Γκότς καί Ρουμπάνοβιτς. Τό κόμμα είχε τήν λεγομένη «όργάνωσι μάχης» του πού πραγματοποιοϋσε τίς τρομακτικές ένέργειες έναντίον τών μελών τής τσαρικής οίκογενείας, τών αύλικών καί τών

ἄλλων παραγόντων τοῦ καθεστῶτος.

Τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα ἱδρύθηκε τὸ 1898 καὶ ἀπὸ τὸ 1903 εἶχε χωριστεῖ σὲ δύο ὁμάδες τοὺς Μενσεβίκους ποὺ ἀκολουθοῦσαν περίπου τὴν γραμμὴ τῆς σημερινῆς σοσιαλδημοκρατίας καὶ τοὺς Μπολσεβίκους ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὴν γραμμὴ καὶ τὴν μεθοδολογία ποὺ ἀργότερα ὀνομάστηκαν κομμουνιστικές. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μενσεβίκων ἦταν ὁ Μαρτώφ καὶ ἐπικεφαλῆς τῶν Μπολσεβίκων ὁ Λένιν. Ἀπὸ τὸ 1912 οἱ δύο παρατάξεις εἶχαν σχηματίσει χωριστὰ ἀνεξάρτητα μαρξιστικὰ κόμματα. Στὴν δική του παράταξι ὁ Λένιν ἐφάρμοζε τὶς γνωστὲς ἀρχές του: τὸν ἀπόλυτο συγκεντρωτισμό, τὴν σιδερένια πειθαρχία, τὴν περιφρόνησι τῆς δημοκρατίας, τὴν δημιουργία «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν» καὶ τὴν θεωρία γιὰ ἕνα κλειστὸ κόμμα «πρωτοπορίας» καὶ ὄχι μαζῶν. Ἡ πλειοψηφία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας ἀκολουθοῦσε τοὺς μενσεβίκους ποὺ ἄλλωστε ἦσαν ἐναρμονισμένοι μὲ τὴν γενικὴ γραμμὴ τῆς Β΄ Διεθνοῦς ἐνῶ οἱ μπολσεβῖκοι ἀποτελοῦσαν μιὰ ἐξτρεμιστικὴ καὶ δογματικὴ μειοψηφία φανατικῶν, μία αἷρεσι μέσα στοὺς κόλπους τῆς Διεθνοῦς.

Ὅταν ξέσπασε ὁ α΄ παγκόσμιος πόλεμος ὁ Λένιν ποὺ βρισκόταν στὸ ἐξωτερικὸ ἔρριξε τὸ σύνθημα τῆς μετατροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ πολέμου σὲ ἐσωτερικὸ ἐμφύλιο πόλεμο διὰ τῆς ἐπαναστάσεως μέσα σὲ κάθε ἐμπόλεμη χώρα. Τὸ σύνθημά του ὅμως αὐτὸ δὲν εἶχε καμμία ἀπήχησι οὔτε στοὺς ρώσους σοσιαλιστὰς οὔτε στὴν Β΄ Διεθνῆ ὅπου σὲ ὅλα τὰ χρόνια τοῦ πολέμου ὁ Λένιν καὶ ὁ πιστὸς συνεργάτης του ἐκείνης τῆς ἐποχῆς Ζηνόβιεφ ἔμειναν μιὰ μικρὴ μειοψηφία.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ρωσίας ἡ ὀργανωμένη δρᾶσις τῶν μπολσεβίκων εἶχε σχεδὸν παύσει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ κόμμα τους δὲν ἔπαιξε κανένα ρόλο στὴν Φεβρουαριανὴ ἐπανάστασι ποὺ ἀνέτρεψε τὸν τσαρισμό.

Πράγματι ὅταν συγκροτήθηκε στὰ ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδος τὸ πρῶτο σοβιέτ, (12 Μαρτίου 1917) ἀνάμεσα σὲ 1500 μέλη του—ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν τῆς Πετρουπόλεως—δὲν ὑπῆρχαν παρὰ μόνο 30 Μπολσεβῖκοι·

Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἀπελευθέρωσε ὅλους τοὺς πολιτικοὺς κρατουμένους καὶ ἐξορίστους, ἐπέτρεψε τὸν ἐπαναπατρισμὸ τῶν φυγάδων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τὴν νόμιμη δρᾶσι ὅλων χωρὶς ἐξαίρεσι τῶν πολιτικῶν κομμάτων καθιερώνοντας τὶς ἐλευθερίες τοῦ τύπου, τοῦ λόγου, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς συγκεντρώσεως. Ἔτσι ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνονται στὴν Πετρούπολι καὶ οἱ ἡγέτες τῶν Μπολσεβίκων καὶ νά ἀναπτύσσουν ἔντονη προπαγανδιστικὴ κυρίως καὶ ὀργανωτικὴ δραστηριότητα. Καὶ πάλι ὅμως ἡ δρᾶσις τους δὲν εἶχε τόσο μεγάλη ἀπήχησι γιατὶ δὲν εἶχαν ξεκάθαρη γραμμή. Οἱ μπολσεβῖκοιεἶχαν περιέλθει σὲ ἀμηχανία. Ἡ ἀπουσία τοῦ Λένιν δὲν τοὺς ἐπέτρεπε νὰ χαράξουν μία νέα γραμμὴ καὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὑποστηρίζουν τὶς θέσεις τοῦ Λένιν τῆς περιόδου 1915-1916, τὶς ὁποῖες ὅμως αὐτὸς εἶχε ἐγκαταλείξει χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὸ ξέρουν. Στὰ ζητήματα τοῦ πολέμου μὲ τοὺς γερμανούς, τῆς στάσεως ἀπέναντι στὴν προσωρινὴ κυβέρνησι καὶ τῆς στάσεως ἀπέναντι στοὺς μενσεβίκους οἱ μπολσεβῖκοι τῆς Πετρουπόλεως εἶχαν πάθει σύγχισι καὶ δὲν εἶχαν σαφῆ τοποθέτησι.

3. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Λένιν καὶ οἱ «θέσεις τοῦ Ἀπρίλη»

Ὁ Λένιν καὶ ἡ γυναίκα του ζοῦσαν τότε στὴ Ζυρίχη καὶ δὲν εἶχαν ἰδέα γιὰ τὸ τί συνέβαινε στὴ Ρωσία.

Ἀμέσως μόλις πληροφορήθηκε τὰ συμβάντα ὁ Λένιν συγκέντρωσε ὅλη του τὴν προσοχὴ ἐπάνω σὲ ἕνα πρόβλημα. Πῶς νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ρωσία. Ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν γερμανικὴ πρεσβεία τῆς Βέρνης καὶ τελικῶς ἀνάμεσα στὸν Λένιν καὶ στοὺς γερμανοὺς ποὺ τότε ἦσαν σὲ ἐμπόλεμη κατάστασι μὲ τὴ Ρωσία ἔγινε μία συμφωνία. Οἱ γερμανοὶ ἀνελάμβαναν νὰ ἐπιτρέψουν στὸν Λένιν καὶ στοὺς συνεργάτες του νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ γερμανικὸ ἔδαφος καὶ μάλιστα ἔθεταν

στὴν διάθεσί τους εἰδικὸ σιδηροδρομικὸ ὄχημα γιὰ νὰ φθάσουν στὴ Ρωσία. Οἱ γερμανοὶ ὑπολόγιζαν ὅτι ὁ Λένιν καὶ οἱ συνεργάτες του φθάνοντας στὴ Ρωσία θὰ ἐπιχειροῦσαν νὰ ἐξαπολύσουν μία ἐπανάστασι πρᾶγμα βέβαια ποὺ θὰ τοὺς ἐξυπηρετοῦσε γιατὶ θὰ τοὺς διηυκόλυνε στὸ νὰ θέσουν ἐκτὸς μάχης τὴ Ρωσία.

Ἔτσι ὁ Λένιν μαζὶ μὲ τριάντα περίπου φίλους του διέσχισαν τὴν Γερμανία καὶ ἔφθασαν στὴν Πετρούπολι τὴν νύκτα τῆς 3 (16) Ἀπριλίου 1917.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ Λένιν συγκέντρωσε τοὺς ἡγέτες τῶν μπολσεβίκων στὰ ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδος καὶ τοὺς διάβασε τὶς περιβόητες «θέσεις τοῦ Ἀπρίλη» ποὺ δημοσιεύτηκαν στὴν «Πράβντα», δημοσιογραφικὸ ὄργανο τοῦ κόμματος, στὶς 7 Ἀπριλίου 1917.

Στὶς «θέσεις» αὐτὲς ὁ Λένιν ὑποστήριζε τὰ ἑξῆς:

α) Παρὰ τὴν μεταβολὴ ποὺ ἐπῆλθε στὸ καθεστὼς τῆς Ρωσίας οἱ μπολσεβῖκοι πρέπει νὰ εἶναι ἐναντίον τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου.

β) Οἱ μπολσεβῖκοι δὲν πρέπει νὰ παράσχουν καμμία ὑποστήριξι στὴν προσωρινὴ δημοκρατικὴ κυβέρνησι τῆς Ρωσίας.

γ) *«Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι τὸ κόμμα μας εἶναι μειοψηφία καὶ μάλιστα γιὰ τὴν ὥρα ἀδύνατη μειοψηφία μέσα στὰ Σοβιὲτ»* ἀλλὰ παρὰ ταῦτα θὰ πρέπει νὰ θέση σὰν σκοπό του τὴν μετατροπὴ τῆς δημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως σὲ κομμουνιστική.

δ) Τὸ σύνθημα πρέπει νὰ εἶναι ὄχι κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία, ἀλλὰ δημοκρατία τῶν σοβιέτ, στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ περάση ὅλη ἡ ἐξουσία.

Ὁ Λένιν ἀναγνώριζε στὶς «θέσεις» του ὅτι «ἡ Ρωσία εἶναι σήμερα τὸ πιὸ δημοκρατικὸ κράτος τοῦ κόσμου» ταυτόχρονα ὅμως ἔβαζε γιὰ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ αὐτῆς τῆς δημοκρατίας καὶ μάλιστα διακήρυσσε ὅτι αὐτὴν τὴν ἀνατροπὴ ἔπρεπε νὰ τὴν πραγματοποιήσουν οἱ μπολσεβῖκοι ποὺ σύμφωνα μὲ τὴν ἴδια του τὴν ὁμολογία ἦσαν μία ἀσήμαντη μειοψηφία. Ἔτσι οὐσιαστικὰ ὁ Λένιν ἔθετε σὰν πρόγραμμά του τὴν ματαίωσι τῆς πρώτης στὴν ἱστορία προσπαθείας γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τῆς Ρωσίας καὶ τὴν συνέχισι τῆς παλαιᾶς ρωσικῆς ὀλιγαρχικῆς παραδόσεως μὲ τὴν μορφὴ τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», δηλαδὴ τῆς δικτατορίας τοῦ μειοψηφοῦντος κόμματος τῶν μπολσεβίκων.

Γι' αὐτὸ οἱ «θέσεις» τοῦ Λένιν προκάλεσαν ἔντονες ἀντιδράσεις ὄχι μόνο ἀπὸ τὶς ἄλλες παρατάξεις, ἀλλὰ καὶ μέσα στὸ ἴδιο του τὸ κόμμα.

Στὶς 24 Ἀπριλίου (7 Μαΐου) ὅμως, ἡ διάσκεψις τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων ἐνέκρινε τὶς «θέσεις τοῦ Ἀπρίλη». Τὸ κόμμα εἶχε μία σαφῆ γραμμὴ καὶ ἕνα ξεκάθαρο στόχο: Τὴν ἐπανάστασι μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ ὄχι πλέον τοῦ τσαρισμοῦ ἀλλὰ τῆς Δημοκρατίας!

4. Ἡ δυαδικὴ ἐξουσία.

Δύο ἡμέρες μετὰ τὴν δημοσίευσι τῶν «θέσεών» του ὁ Λένιν δημοσίευσε στὴν «Πράβντα» τῆς 9 Ἀπριλίου ἕνα ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «Ἡ δυαδικὴ ἐξουσία».

Στὸ ἄρθρο του ὁ Λένιν ἔλεγε ὅτι στὴν μετατσαρικὴ Ρωσία ὑπῆρχαν ταυτόχρονα δύο ἐξουσίες: ἡ μία ἦταν ἡ προσωρινὴ δημοκρατικὴ κυβέρνησις καὶ ἡ ἄλλη τὰ Σοβιέτ, δηλαδὴ οἱ ἐπιτροπὲς τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καὶ στρατιωτῶν. Γιὰ νὰ ἀνατρέψη λοιπὸν τὴν δημοκρατικὴ κυβέρνησι ὁ Λένιν ἤθελε νὰ στηριχθῆ στὰ Σοβιέτ. Προσπαθοῦσε νὰ φέρη σὲ σύγκρουσι τὴν κυβέρνησι καὶ τὰ Σοβιὲτ γιὰ νὰ ἀνατρέψη τὴν πρώτη καὶ νὰ ὑποτάξη τὰ δεύτερα ὅπου οἱ μπολσεβῖκοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι μικρὴ μειοψηφία.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὰ Σοβιὲτ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Λένιν καὶ χωρὶς νὰ ἐλέγχωνται ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ ὑπονομεύσουν τὴν κυβέρνησι καὶ νὰ τὴν ὑποκαταστήσουν σὲ πολλὲς ἁρμοδιότητές της.

Τὰ Σοβιὲτ χωρὶς νὰ ἔχουν καμμία νομικὴ ὑπόστασι ἄρχισαν νὰ ἀνακατεύωνται σὲ ὅλα τὰ ζητήματα. Σ' αὐτὸ τὰ βοήθησε καὶ ὁ Κερένσκυ ὁ ὁποῖος θεώρησε ἀναγκαῖο νὰ παρουσιασθῆ στὰ Σο-

βιέτ, τῶν ὁποίων ἦταν ἀντιπρόσωπος, νὰ δώση ἐξηγήσεις γιὰ τὴν συμμετοχή του στὴν κυβέρνησι καὶ τὴν δραστηριότητά του ὡς ὑπουργοῦ.

Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις βρισκόταν στὰ χέρια τῶν φιλελευθέρων ἀστῶν, ἐνῶ τὰ Σοβιὲτ στὰ χέρα τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων. Ἡ σύγκρουσις ἀνάμεσά τους ἦταν ἀναπόφευκτη. Καὶ ὁ Λένιν μὲ τοὺς μπολσεβίκους καιροφυλακτοῦσε ἄγρυπνος νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῆ γιὰ νὰ ἀνατρέψη τὴν δημοκρατία καὶ νὰ ἐγκαθιδρύση τὴν δικτατορία του.

5. Τὸ γλύστρημα πρὸς τὰ ἀριστερὰ

Στὶς 20 Ἀπριλίου ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Π. Μιλιούκωφ διαβεβαίωσε τοὺς δυτικοὺς συμμάχους ὅτι ἡ Ρωσία θὰ πολεμοῦσε ὡς τὸ τέλος ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Ἀμέσως δύο συντάγματα τῆς φρουρᾶς τῆς Πετρουπόλεως ἔκαμαν διαδήλωσι μπρὸς στὴν ἕδρα τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἐναντίον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν. Τὰ Σοβιὲτ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν, δηλαδὴ ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου.

Ἐπὶ δύο ἡμέρες ἔγιναν ταραχὲς στοὺς δρόμους τῆς Πετρουπόλεως. Τελικῶς ἐπεκράτησε ἡ κυβέρνησις. Παρὰ τὴν νίκη της ὅμως ἡ κυβέρνησις θεώρησε ἀναγκαῖο νὰ διευρυνθῆ πρὸς τὰ ἀριστερὰ νομίζοντας ὅτι ἔτσι θὰ στερεώθῆ καλύτερα. Τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο κάλεσε λοιπὸν τὴν ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Σοβιὲτ σὲ μιὰ κοινὴ συνεδρίασι· Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνεδρίασι ὑποχρεώθηκαν νὰ παραιτηθοῦν ὁ Μιλιούκωφ καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Γκουτσκώφ. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ὁ στρατηγὸς Κορνίλωφ διοικητὴς τῆς Πετρουπόλεως ὑπέβαλε τὴν παραίτησί του καὶ ἔφυγε στὸ μέτωπο.

Στς 6 Μαΐου 1917 σχηματίσθηκε ἡ δεύτερη προσωρινὴ κυβέρνησις ποὺ ἀντὶ γιὰ τὸν ἕνα σοσιαλιστὴ ποὺ εἶχε ἡ προηγούμενη περιλάμβανε στοὺς κόλπους της 6 σοσιαλιστὰς ἔναντι 10 φιλελευθέρων.

Ἀνάμεσα στοὺς σοσιαλιστὰς ὑπουργοὺς ἦταν ὁ Κερένσκυ ποὺ προήχθη σὲ ὑπουργὸ τῶν στρατιωτικῶν καθὼς καὶ ὁ Τσερνώφ ἀρχηγὸς τῶν σοσιαλεπαναστατῶν ποὺ ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖο γεωργίας γιὰ νὰ ἐφαρμόση τὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματός του γιὰ τὴν ἀγροτικὴ μεταρρύθμισι. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως παρέμεινε ὁ πρίγκηψ Λβώφ.

Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἡ κυβέρνησις καὶ μαζί της ὅλη ἡ χώρα γλυστροῦσε ὅλο καὶ περισσότερο πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐνῶ ταυτόχρονα ἡ κατάστασις χειροτέρευε σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Στὸ μέτωπο ἡ ἐπανάστασις εἶχε κλονίσει βαθύτατα τὴν πειθαρχία τῶν στρατιωτῶν. Οἱ στάσεις πλήθαιναν, ἡ ἀνυπακοὴ ἐγενικεύετο καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν λιποτακτῶν ἐμεγάλωνε συνεχῶς, γιὰ νὰ φθάση στὰ μέσα τοῦ 1917 τὸν καταπληκτικὸ ἀριθμὸ τῶν 2 ἑκατομμυρίων. Πράκτορες τῶν γερμανῶν καὶ μπολσεβῖκοι προπαγανδισταὶ ἀλώνιζαν τὸν στρατὸ ὅπου οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν τολμοῦσαν νὰ ἐπέμβουν ἐν ὀνόματι τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ὅσοι στρατηγοὶ δοκίμασαν νὰ βάλουν κάποιο φραγμὸ στὴν διαλυτικὴ προπαγάνδα καταγγέλθηκαν σὰν «ἀντεπαναστάτες» καὶ τιμωρήθηκαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησι. Ἡ κυβέρνησις ἔχανε κάθε ἔλεγχο ἐπάνω στὸ στρατὸ καὶ στὴν διοίκησι καθὼς καὶ στὸν πληθυσμὸ τῆς πρωτευούσης. Οἱ μπολσεβῖκοι αὔξησαν τὶς δυνάμεις τους, δὲν ἦσαν ὅμως ἀκόμη σὲ θέσι νὰ ἀνατρέψουν τὴν κυβέρνησι γιατὶ ἡ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ ἦταν ὑπὲρ τῆς φελελευθέρας σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας. Στὶς δημοκρατικὲς ἐκλογὲς τῆς Μόσχας καὶ τῆς Πετρουπόλεως καὶ στὶς ἐκλογὲς τῶν σοβιὲτ οἱ μπολσεβῖκοι μειοψήφισαν ἔναντι τῶν ἄλλων κομμάτων· Κυριώτερο κόμμα ἀνεδείχθη τὸ σοσιαλεπαναστατικὸ ποὺ ἐστηρίζετο στοὺς ἀγρότες. Στὸ πρῶτο πανρωσικὸ συνέδριο τῶν σοβιὲτ ἀπὸ τοὺς 781 ἀντιπροσώπους οἱ 297 ἦσαν σοσιαλεπαναστάτες, οἱ 253 μενσεβῖκοι καὶ μόνον οἱ 100 μπολσεβῖκοι.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1917 στὴν Πετρούπολι ξέσπασαν σοβαρὲς ταραχὲς ποὺ τὴν ἡγεσία τους τὴν εἶχαν οἱ μπολσεβῖκοι. Τὸ κίνημα αὐτὸ ἀπέτυχε καὶ ἡ κυβέρνησις ἀναγκάσθηκε νὰ πάρη ὁρισμένα μέ-

τρα ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων. Στρατεύματα κατέλαβον τὴν ἕδρα τοῦ κόμματος καὶ ἐκδόθηκαν ἐντάλματα συλλήψεως ἐναντίον τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Ζηνόβιεφ ποὺ κρύφθηκαν, τοῦ Τρότσκυ ποὺ συνελήφθη, καὶ μερικῶν ἄλλων μπολσεβίκων ἡγετῶν ὅπως τοῦ Λουνατσάρσκι, Κριλένκο, Ὀφσέενκο καὶ ἄλλων.

«Εἶναι ἡ στιγμὴ γιὰ τὴν κυβέρνησι νὰ μᾶς στρίψη τὸ λαρύγγι» εἶπε τότε ὁ Λένιν.

Ἡ κυβέρνησις ὅμως ἀπετελεῖτο ἀπὸ φιλελευθέρους καὶ σοσιαλιστάς, ποὺ ἀντιθέτως πρὸς τὸν Λένιν πίστευαν τὶς ἀνθρωπιστικὲς ἀρχές ποὺ ἐκήρυτταν καὶ δὲν εἶχαν κανένα σκοπὸ νὰ στρίψουν τὸ λαρύγγι οἱουδήποτε. Οὔτε κἂν τοὺς πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλὸ νὰ χρησιμοποιήσουν τὶς θανατικὲς ἐκτελέσεις ἐναντίον τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων τους, ὅπως ἔκαναν ἀργότερα ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκυ.

Τὰ γεγονότα ὅμως τοῦ Ἰουλίου δὲν προκάλεσαν κρίσι μόνον στοὺς μπολσεβίκους. Ἐπέτειναν καὶ τὶς ἐσωτερικὲς διαμάχες μεταξὺ σοσιαλιστῶν καὶ φιλελευθέρων μέσα στὴν κυβέρνησι. Ἔτσι προκλήθηκε κυβερνητικὴ κρίσις ποὺ κράτησε τρεῖς ἑβδομάδες καὶ ἔληξε στὶς 6 Αὐγούστου 1917 μὲ τὸ σχηματισμὸ τῆς τρίτης προσωρινῆς κυβερνήσεως. Ὁ πρίγκηψ Λβὼφ ἀπεχώρησε καὶ πρωθυπουργὸς ἔγινε ὁ Κερένσκυ ποὺ διατήρησε καὶ τὸ ὑπουργεῖο στρατιωτικῶν.

Στὶς 9 Σεπτεμβρίου 1917 ὁ Κερένσκυ καθήρεσε τὸν στρατάρχη Κορνίλωφ ἀρχηγὸ τοῦ μετώπου μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ἑτοίμαζε πραξικόπημα. Ὅλοι περίμεναν τότε ὅτι ὁ Κορνίλωφ θὰ ἐβάδιζε ἐναντίον τῆς Πετρουπόλεως. Ἡ κυβέρνησις Κερένσκυ ζήτησε τὴν βοήθεια ὅλων συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μπολσεβίκων γιὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίση. Ἔτσι οἱ μπολσεβῖκοι ἐπανῆλθαν θριαμβευτικὰ στὸ προσκήνιο καὶ ὁ Κερένσκυ ἔχασε τὴν ὑποστήριξι τῶν βασικῶν στελεχῶν τοῦ στρατεύματος παρ' ὅλο ποὺ ἀπένειμε στὸν ἑαυτό του τὸν τίτλο τοῦ στρατάρχου. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν Κορνίλωφ αὐτὸς συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη. Χάνοντας τὴν ὑποστήριξι τοῦ στρατοῦ ὁ Κερένσκυ δὲν κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σοβιὲτ καὶ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Πετρουπόλεως. Ἔτσι ἀπέμεινε μόνος καὶ ἀνίσχυρος. Ἐκεῖνοι ποὺ κέρδισαν ἀπὸ τὴν σύγκρουσι Κερένσκυ– Κορνίλωφ ἦσαν οἱ μπολσεβῖκοι, οἱ ὁποῖοι βγῆκαν ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο στὸ ὁποῖο εἶχαν περιέλθει μετὰ ἀπὸ τὶς ταραχὲς τοῦ Ἰουλίου. Οἱ ἀρχὲς ἀποφυλάκισαν μάλιστα ὅσους ἀπὸ τοὺς ἡγέτας των εἶχαν συλλάβει. Ἡ ἀπομόνωσις τῶν μπολσεβίκων εἶχε λήξει.

Στὶς 8 Ὀκτωβρίου 1917 σχηματίσθηκε μία τετάρτη προσωρινὴ κυβέρνησις μὲ πρόεδρο πάλι τὸν Κερένσκυ.

Οἱ μενσεβῖκοι ἦσαν διηρημένοι. Ἡ πλειοψηφία ὑπεστήριζε τὴν κυβέρνησι Κερένσκυ, ἀλλὰ ἡ μειοψηφία μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαρτὼφ ἦταν ἐναντίον του. Οἱ σοσιαλεπαναστάτες διασπάσθηκαν ἐντελῶς σὲ δύο χωριστὰ κόμματα. Τὸ ἀριστερὸ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Μ Σπυριντόνοβνα καὶ τὸν Μπ. Καμκώφ, ποὺ ἦσαν ἐναντίον τοῦ Κερένσκυ καὶ ζητοῦσαν τὴν «σοσιαλιστικὴ ἐπανάστασι» καὶ τὸ δεξιὸ σοσιαλεπαναστατικὸ κόμμα μὲ τὸν Τσερνώφ, τὸν Γκότζ καὶ τὴν Μπεσκόφσκαγια ποὺ ὑποστήριζαν τὴν προσωρινὴ κυβέρνησι.

Ἔτσι ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοί τους διεσπῶντο, ἀλληλοεμάχοντο, ἐτεμαχίζοντο καὶ ἐφθείροντο ἐνῶ τὸ κράτος καὶ στρατὸς ἀποδιοργανώνοντο καὶ τὸ χάος μεγάλωνε, οἱ μπολσεβῖκοι κέρδιζαν συνεχῶς ἔδαφος. Κεντρικὴ ἐπιδίωξί τους ἦταν νὰ κατακτήσουν τὴν πλειοψηφία στὰ Σοβιὲτ τῆς Πετρουπόλεως καὶ ὡρισμένων ἄλλων μεγάλων πόλεων γιὰ νὰ ἐξορμήσουν ἀπὸ ἐκεῖ στὴν ἐξουσία. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1917 ἔγινε ἐπανεκλογὴ τῶν Σοβιὲτ σὲ πολλὲς πόλεις καὶ οἱ μπολσεβῖκοι πραγματοποίησαν ἀξιόλογη πρόοδο. Τὸ κυριώτερο ὅμως εἶναι ὅτι κατώρθωσαν νὰ κερδίσουν τὴν πλειοψηφία στὰ Σοβιὲτ τῆς πρωτευούσης. Στὶς 22 Σεπτεμβρίου πρόεδρος τῶν Σοβιὲτ τῆς Πετρουπόλεως ἐξελέγη ὁ Τρότσκυ.

6. Ὁ Λένιν καὶ ἡ τεχνικὴ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας

Στὸ διάστημα ἀπὸ τὸν Ἰούλιο ὡς τὸν

Σεπτέμβριο τοῦ 1917 ὁ Λένιν εἶχε ἀναγκασθῆ νὰ κρύβεται. Στὸ ἴδιο διάστημα ἐπεξεργάσθηκε σὲ ὅλες της τὶς λεπτομέρειες τὴν τεχνικὴ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας.

Ὁ Λένιν ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν σκέψι ὅτι μέσα στὶς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, ἐὰν οἱ μπολσεβῖκοι κατώρθωσαν νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία στὴν Πετρούπολι θὰ ἐπέβαλλαν ὕστερα σὲ ὁλόκληρη τὴ χώρα. Ἡ πλειοψηφία τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἔμενε ἀδιάφορη, συνεπῶς μία δραστήρια μειοψηφία μποροῦσε νὰ ἐπιβάλη τὴν θέλησί της. Πῶς ὅμως θὰ ἔπαιρναν τὴν ἐξουσία; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὁ Λένιν ἀπαντοῦσε ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένουν τὶς κοινοβουλευτικὲς ἐκλογὲς ποὺ ἐπρόκειτο νὰ διεξαχθοῦν, γιατὶ οἱ μπολσεβῖκοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πάρουν τὴν πλειοψηφία σ' αὐτές. Ἀπαντοῦσε ἐπίσης ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία ἐξαπολύοντας ἕνα πλατὺ κίνημα μαζῶν γιατὶ ἡ προσπάθειά τους αὐτὴ ἀπέτυχε παταγωδῶς τὸν Ἰούλιο τοῦ 1917 καὶ ἦταν προωρισμένη καὶ πάλι νὰ ἀποτύχη ἀφοῦ οἱ κομμουνισταὶ ἀσκοῦσαν περιωρισμένη μόνο ἐπιρροὴ ἐπάνω στὶς μᾶζες. Ἡ μόνη λύσις λοιπὸν ποὺ ἀπέμενε ἦταν μία: τὸ πραξικόπημα.

Στὰ μέσα Σεπτεμβρίου ὁ Λένιν παρουσίασε στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματός του τὴν εἰσήγησί του «Ὁ Μαρξισμὸς καὶ ἡ Ἔνοπλη Ἐξέγερσις», ὅπου καθόριζε σὰν στόχο τὴν ἁρπαγὴ τῆς ἐξουσίας στὴν Πετρούπολι μὲ ἕνα καλὰ προσχεδιασμένο πραξικόπημα.

«Πρέπει, ἔγραφε ὁ Λένιν, νὰ ὀργανώσουμε ἕνα ἐπιτελεῖο τῶν ἐπαναστατικῶν μονάδων, νὰ κατανείμουμε τὶς δυνάμεις μας καὶ νὰ τὶς ἐξαπολύσουμε ἐναντίον τῶν σημαντικωτέρων σημείων, νὰ καταλάβουμε τὸ φρούριο τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου, νὰ κυκλώσουμε τὸ θέατρο τοῦ Ἀλεξάνδρου, νὰ συλλάβουμε τὰ μέλη τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ στείλουμε ἐναντίον τῶν εὐελπίδων τμήματά μας ἕτοιμα νὰ θυσιασθοῦν παρὰ νὰ ἀφήσουν τὸν ἐχθρὸ νὰ διεισδύση στὸ κέντρο τῆς πόλεως. Πρέπει νὰ καταλάβουμε ταυτόχρονα τὰ τηλέγραφα καὶ τὰ τηλέφωνα, νὰ ἐγκαταστήσουμε τὸ ἐπιτελεῖο μας στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο καὶ νὰ τὸ συνδέσουμε τηλεφωνικῶς μὲ ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τοὺς στρατῶνες καὶ τὰ σημεῖα ὅπου θὰ διεξαχθῆ ὁ ἔνοπλος ἀγώνας». *(Λένιν: «Στὸν δρόμο τῆς ἐπαναστάσεως» 1924, σελ. 64-65 Γαλ. ἐκδόσεως).*

Μὲ τὰ σχέδιά του αὐτὰ ὁ Λένιν ξέφευγε ἐντελῶς ἀπὸ τὸν μαρξισμὸ ποὺ βλέπει τὴν ἐπανάστασι ὄχι σὰν πραξικόπημα μιᾶς ὀργανωμένης καὶ ὡπλισμένης μειοψηφίας, ἀλλὰ σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἱστορικῆς νομοτελείας, ἡ ὁποία ὅταν ὡριμάσουν οἱ ἀντικειμενικὲς συνθῆκες ὠθεῖ τὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ σὲ μία μεγαλειώδη ἐπανάστασι γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ ὑπερώριμου καπιταλισμοῦ ποὺ φυσικὰ δὲν ὑπῆρχε στὴν Ρωσία. Βλέποντας ὅμως ὅτι στὴν Ρωσία εἶχε δημιουργηθεῖ μία συγκυρία εὐνοϊκῶν περιστάσεων ποὺ τοῦ ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ ἁρπάξη τὴν ἐξουσία μὲ ἕνα τολμηρὸ καὶ κατὰ βάθος τυχοδιωκτικὸ πραξικόπημα, ὁ Λένιν δὲν ἐδίστασε. Ἄφισε κατὰ μέρος τὴν μαρξιστικὴ θεωρία καὶ συγκέντρωσε τὴν δραστηριότητά του στὴν προετοιμασία τοῦ πραξικοπήματος.

Ταυτόχρονα ἄρχισε νὰ προσανατολίζεται καὶ πρὸς ὀλιγαρχικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὴν διατήρησι τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν κατάληψί της. Στὰ μέσα Ὀκτωβρίου 1917 σὲ ἕνα φυλλάδιό του μὲ τὸν τίτλο «Θὰ διατηρήσουν τὴν ἐξουσία οἱ μπολσεβῖκοι;» ὁ Λένιν ἀντέκρουσε αὐτοὺς ποὺ μέσα στὸ κόμμα του ἔλεγαν ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη πετύχουν νὰ ἁρπάξουν τὴν ἐξουσία δὲν θὰ μπορέσουν νὰ τὴν διατηρήσουν σὲ μία χώρα μὲ ἐλάχιστο προλεταριᾶτο, ὅπου δὲν τίθεται ζήτημα ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀνυπάρκτου καπιταλισμοῦ μὲ σοσιαλισμὸ καὶ ὅπου οἱ κομουνισταὶ εἶναι μία ἀσήμαντη μειοψηφία. Στὸ φυλλάδιό του αὐτὸ ὁ Λένιν γράφει: ***«Μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1905, 130 χιλιάδες εὐγενεῖς διοίκησαν τὴν Ρωσία ἀσκῶντας μία συνεχῆ βία ἐναντίον 150 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Καὶ οἱ 240 χιλιάδες μέλη τοῦ μπολσεβικικοῦ***

κόμματος δὲν θὰ μπορέσουν νὰ διοικήσουν τὴν Ρωσία;»

Ὅπως βλέπουμε μὲ τὶς σκέψεις του αὐτὲς ὁ Λένιν ἔβαλε τὰ θεμέλια ἑνὸς τρομεροῦ δεσποτισμοῦ, τῆς δικτατορίας ὄχι τοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ τῶν «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν», κομματικῶν στελεχῶν σὲ βάρος ὅλου τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ προλεταριάτου. Τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1917 κατὰ τὴν διάσκεψί του εἶχε 77 χιλιάδες μέλη. Τὸν Ἰούλιο 1917 ὅταν ἐξαπέλυσε τὶς ταραχὲς εἶχε 177 χιλιάδες μέλη. Μετὰ τὴν ἐπάνοδό τους στὸ προσκήνιο ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιο Κορνίλωφ οἱ μπολσεβῖκοι εἶχαν κερδίσει ἔδαφος ἀλλὰ πάντως εἶναι ζήτημα ἐὰν τὰ μέλη τοῦ κόμματός τους ἔφταναν τὸν ἀριθμὸ ποὺ δίνει ὁ Λένιν καὶ ποὺ καὶ πάλι δὲν ξεπερνᾶ τὸ 1,5 χιλιοστὸ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Καὶ ὁ Λένιν βεβαίωνε ὅτι αὐτὴ ἡ μικρὴ ἀλλὰ καλὰ ὠργανωμένη ὁμάδα ἀνθρώπων εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πάρῃ βιαίως στὰ χέρια της τὰ πεπρωμένα τῆς Ρωσίας, καὶ ἀκόμη καὶ τοῦ κόσμου.

Στὶς 23 Ὀκτωβρίου ὁ Λένιν ἔφθανε στὴν Πετρούπολι γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ πραξικόπημα ποὺ σχεδίασε.

7. Οἱ παραμονὲς τοῦ πραξικοπήματος.

Στὶς 23 Ὀκτωβρίου συνῆλθε ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος τῶν Μπολσεβίκων ποὺ ἀποφάσισε νὰ προχωρήσῃ ἀμέσως στὴν πραγματοποίησι τοῦ πραξικοπήματος καὶ νὰ πάρῃ ὅλα τὰ πρακτικὰ μέτρα γιὰ τὴν ἐπιτυχία του. Ἀπὸ τὰ δώδεκα μέλη τῆς Κ.Ε. τὰ δέκα ἐψήφισαν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως.

Δύο ἐψήφισαν ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως: Ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Κάμενεφ. Αὐτοὶ οἱ δύο ἔστειλαν τότε μία ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς ὅλες τὶς κομματικὲς ὀργανώσεις ὅπου ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἔγραφαν καὶ τὰ ἑξῆς:

«Δυστυχῶς, δὲν ἔχουμε οὔτε τὴν πλειοψηφία τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ οὔτε τὴν πλειοψηφία τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου. Εἴμεθα βέβαιοι γιὰ παράδειγμα ὅτι στὶς ἐκλογὲς γιὰ τὴν συντακτικὴ ἐθνοσυνέλευσι ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν θὰ ψηφίσῃ τοὺς σοσιαλεπαναστάτες».

Ὁ Λένιν ἀπάντησε ἀνασκευάζοντας τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ζηνόβιεφ καὶ τοῦ Κάμενεφ καὶ ἐπαναλαμβάνοντας τὴν ἔκκλησί του γιὰ ἐξέγερσι.

Τελικῶς καὶ οἱ δύο διαφωνοῦντες ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑποκύψουν στὴν πίεσι ποὺ τοὺς ἔγινε καὶ νὰ συμφωνήσουν στὴν ἐξαπόλυσι τοῦ πραξικοπήματος.

Γιὰ τὴν προετοιμασία καὶ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ πραξικοπήματος συγκροτήθηκε ἀπὸ τὸ κόμμα ἕνα εἰδικὸ ὄργανο, ἡ «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπή». Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς ποὺ ὁ σχηματισμός της ἀνακοινώθηκε στὶς 27 Ὀκτωβρίου ἀπὸ τὴν «Ἰσβέστια» διορίσθηκε ὁ Τρότσκυ. Οἱ φῆμες ὅτι οἱ μπολσεβῖκοι ἑτοιμάζουν πραξικόπημα πῆραν μεγάλη ἔκτασι.

Στὶς 30 Ὀκτωβρίου ἡ «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» κάλεσε στὴν ἕδρα της, στὸ Ἰνστιτοῦτο Σμόλνυ, μία σύσκεψι μὲ στελέχη τῆς φρουρᾶς τῆς Πετρουπόλεως μὲ θέμα τὴν ἐπιτυχῆ διενέργεια τοῦ πραξικοπήματος. Τὴν ἴδια σχεδὸν ὥρα, ὁ Τρότσκυ ποὺ διηύθυνε ὅλη τὴν προπαρασκευὴ τοῦ πραξικοπήματος διέψευσε μὲ «ἀγανάκτησι» ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦ σοβιὲτ τῆς Πετρουπόλεως τὶς φῆμες περὶ σχεδιαζομένου πραξικοπήματος: *«Αὐτὲς τὶς τελευταῖες ἡμέρες ὁ τύπος εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ πληροφορίες, φῆμες καὶ ἄρθρα γιὰ μιὰ σχεδιαζομένη «ἐνέργεια»* εἶπε ὁ Τρότσκυ. *Ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἀποφάσεις ποὺ νὰ εἶναι ἄγνωστες στοὺς ἐργάτες καὶ στοὺς στρατιῶτες Δὲν κρύβουμε τίποτα. Δηλώνω ἐπίσημα ὅτι δὲν ἔχουμε διατάξει καμμία ἔνοπλη ἐνέργεια».* Σκοπὸς αὐτῆς τῆς δηλώσεως ἦταν ἡ ἐξαπάτησις τοῦ ἀντιπάλου ὥστε νὰ αἰφνιδιασθῇ.

Στὶς 6 Νοεμβρίου (μὲ τὸ νέο ἡμερολόγιο) ἐνῶ ὅλα ἦσαν ἕτοιμα γιὰ τὸ πραξικόπημα ποὺ πραγματοποιήθηκε τὴν ἴδια νύκτα, οἱ μπολσεβῖκοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ διαψεύδουν τὶς σχετικὲς φῆμες. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἡ «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» τοὺς ἀνακοίνωσε τὰ

ἑξῆς: *«Παρὰ τὶς φῆμες καὶ τὶς διαδόσεις πού κυκλοφοροῦν, δηλώνουμε ὅτι δὲν ὑπάρχει θέμα προπαρασκευῆς καὶ πραγματοποιήσεως μιᾶς βιαίας κατακτήσεως τῆς ἐξουσίας».*

Λίγες ὧρες ἀργότερα ἄρχιζε τὸ πραξικόπημα.

8. Ἡ 7η Νοεμβρίου 1917

Στὶς 9 ἡ ὥρα τῆς νύκτας τῆς 6ης πρὸς 7η Νοεμβρίου ἕνα σῶμα ἐνόπλων μπολσεβίκων κατέλαβε τὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῆς Βαλτικῆς γιὰ νὰ ἐμποδίση τὴν ἄφιξι ἐνισχύσεων στὴν κυβέρνησι. Τὴν ἴδια ὥρα ἄλλες ἔνοπλες ὁμάδες μπολσεβίκων κατελάμβαναν τὰ γεφύρια τοῦ Νέβα. Τὸ πραξικόπημα εἶχε ἀρχίσει.

Τὴν ἴδια νύκτα οἱ μπολσεβῖκοι κατέλαβαν τὸ κεντρικὸ ταχυδρομεῖο, τὸ τηλεγραφικὸ πρακτορεῖο, τὸ τηλεφωνικὸ κέντρο, τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς καὶ ὁρισμένα δημόσια κτίρια. Κατὰ τὶς δύο τὰ ξημερώματα τῆς 7ης Νοεμβρίου μικρὰ ἔνοπλα τμήματα τῶν μπολσεβίκων κατέλαβαν τὸ ἐργοστάσιο ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τὶς ἀποθῆκες τροφίμων, τὴν ἐθνικὴ τράπεζα, καὶ ὅλα τὰ μεγάλα τυπογραφεῖα. Παντοῦ τοποθετοῦσαν μικρὲς φρουρές. Ὅπως γράφει ὁ Τρότσκυ οἱ ὁμάδες αὐτὲς ἦταν πολὺ μικρὲς καὶ ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ὅτι ἡ φρουρὰ ποὺ τοποθετήθηκε στὸ ἐργοστάσιο ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἀποτελεῖτο ἀπὸ 21 ἄνδρες. Ὁ Τρότσκυ δὲν δίνει συγκεκριμένο ἀριθμὸ γιὰ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις τοῦ πραξικοπήματος ἀλλὰ πάντως δὲν ξεπερνοῦσαν μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ δίνει ὁ ἴδιος τὶς πέντε χιλιάδες ἄνδρες.

Πουθενὰ οἱ μπολσεβῖκοι δὲν συνάντησαν τὴν παραμικρὴ ἀντίστασι καὶ δὲν σημειώθηκε οὔτε ἕνα θῦμα. Ὅσο γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως αὐτοὶ κοιμόντουσαν ἥσυχα στὰ σπίτια τους.

Ὅταν ξημέρωσε ἡ 7η Νοεμβρίου ἡ ζωὴ ἄρχισε κανονικὰ σὰν νὰ μὴν εἶχε συμβῆ τίποτε κατὰ τὴν νύκτα. Οἱ δρόμοι ἦσαν γεμᾶτοι ἀπὸ κόσμο ποὺ πηγαινοερχόταν, τὰ καταστήματα ἦσαν ἀνοικτὰ καὶ οἱ ὑπάλληλοι εἶχαν παρουσιασθεῖ κανονικὰ στὶς ἐργασίες των.

Στὶς 10 ἡ ὥρα τὸ πρωῒ ἡ «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» ἐξέδωσε μία προκήρυξι μὲ τὴν ὁποία ἀνεκοίνωνε: *«Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις καθηρέθη. Ἡ ἐξουσία πέρασε στὰ χέρια τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς ποὺ βρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς φρουρᾶς τῆς Πετρουπόλεως. Ὅλα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς πόλεως ἔχουν καταληφθεῖ. Ζήτω ἡ Ἐπανάστασις»*

Κατὰ τὸ μεσημέρι ἡ κυβέρνησις Κερένσκυ ἄρχισε ἐπὶ τέλους νὰ δείχνη κάποια σημάδια ὑπάρξεως. Πράγματι, ὁ Κερένσκυ ὡς ἀνώτατος διοικητὴς τοῦ στρατοῦ καὶ ὡς πρωθυπουργὸς κάλεσε τρία συντάγματα νὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν τῆς «ἀγωνιώσης πατρίδος». Ἀμέσως μετά, ὁ Κερένσκυ ἔφυγε γιὰ τὸ γενικό του ἐπιτελεῖο γιὰ νὰ ζητήση βοήθεια, ἐνῶ ἡ κυβέρνησις συνῆλθε στὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα ὑπὸ τὴν προεδρεία τοῦ Κονοβάλωφ, προστατευομένη ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν. Ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ συνεδριάζη συνεχῶς καὶ ἀνέθεσε στὸν Κίσκιν, ἰατρὸν τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὑπουργὸ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, τὸ ἔργο τῆς καταστολῆς τῆς κομμουνιστικῆς ἐξεγέρσεως!! Ταυτόχρονα ἡ κυβέρνησις ἀπηύθυνε δύο ἐκκλήσεις: μία πρὸς τὸν λαὸ καὶ μία πρὸς στρατιῶτες στὸ μέτωπο.

Στὶς δυόμισυ τὸ ἀπόγευμα ἄρχισε ἡ ἔκτακτη σύνοδος τοῦ Σοβιὲτ τῆς Πετρουπόλεως. Ὁ Τρότσκυ ὡς πρόεδρος αὐτοῦ τοῦ Σοβιὲτ καὶ τῆς «στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς» δήλωσε ἐξ ὀνόματος τῆς δευτέρας ὅτι ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη καὶ ὅτι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ πρόκειται νὰ καταληφθοῦν τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα.

Ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας στὴν Πετρούπολι προηγήθηκε μόνο κατὰ 24 ὧρες ἀπὸ τὴν ἔναρξι τοῦ δευτέρου πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν σοβιέτ. Ὁ Τρότσκυ εἶχε ὑποδείξει νὰ περιμένουν αὐτὸ τὸ συνέδριο γιὰ νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία ἀλλὰ ὁ Λένιν ἐπέμεινε νὰ γίνη τὸ πραξικόπημα πρὶν ἀρχίση τὸ συνέδριο τῶν σοβιὲτ ὥστε

νὰ τὸ θέσουν μπροστὰ σὲ τετελεσμένο γεγονός. Ἔτσι ὅταν ἄρχισε τὸ συνέδριο, οἱ μπολσεβῖκοι ἦσαν ἤδη κύριοι τῆς ρωσικῆς πρωτευούσης. Αὐτὸ ἦταν μία πρᾶξις φρονήσεως ἐκ μέρους τοῦ Λένιν γιατὶ καὶ σ' αὐτὸ τὸ συνέδριο οἱ μπολσεβῖκοι ἦσαν μειοψηφία.

Τὸ συνέδριο ἄρχισε τὸ ἀπόγευμα τῆς 7ης Νοεμβρίου. Οἱ μενσεβῖκοι, οἱ σοσιαλεπαναστάτες καὶ οἱ ἄλλοι διαμαρτυρήθηκαν στὸ συνέδριο γιὰ τὸ πραξικόπημα καὶ ἀπονώρησαν ἀπὸ τὴν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων, πρᾶγμα ποὺ μᾶλλον εὐχαρίστησε τοὺς μπολσεβίκους. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρησί τους ὁ Τρότσκυ ὑπέβαλε μία πρότασι μὲ τὴν ὁποία καταδικάζοντο «οἱ ὀπαδοὶ τοῦ συμβιβασμοῦ» καὶ ἡ ὁποία ἐνεκρίθη ἀπὸ τὸ συνέδριο.

9. Ἡ 8η καὶ 9η Νοεμβρίου 1917

Στς 8 Νοεμβρίου ὅλες οἱ ἐφημερίδες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν «Πράβντα» ἐξεδήλωναν τὴν ἀντίθεσί τους πρὸς τὸ πραξικόπημα τῶν μπολσεβίκων. Ἔνοπλα τμήματα τῶν μπολσεβίκων κατέλαβαν τὰ γραφεῖα δύο ἐφημερίδων καὶ ἐμπόδισαν τὴν ἔκδοσί τους. Ἀργότερα ἡ «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» κατάσχεσε καὶ μία ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων.

Ἡ ἡμέρα τῆς 8ης Νοεμβρίου ὑπῆρξε ἤρεμη. Περίπολοι ἐνόπλων μπολσεβίκων διέτρεχαν τὴν πόλι ἐνῶ ἄλλα τμήματά τους εἶχαν κυκλώσει τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα, ἕδρα τῆς προσωρινῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως.

Στὶς 9 Νοεμβρίου στὶς 2 τὰ ξημερώματα οἱ μπολσεβῖκοι κατέλαβαν ἐξ ἐφόδου τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα καὶ αἰχμαλώτησαν τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως.

Στην μοναδικὴ αὐτὴ καὶ ἀσήμαντη μάχη τοῦ πραξικοπήματος τὰ θύματα δὲν ὑπῆρξαν πολλά. Ὅπως γράφει ὁ Α. Γιοφὲ μέλος τῆς «στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς» σὲ ἕνα ἄρθρο του στὴν ἐφημερίδα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (ἀριθ. 6 σελ. 8) οἱ ἐπαναστάτες δὲν εἶχαν παρὰ μόνο 6 νεκροὺς καὶ τονίζει ὅτι αὐτοὶ ἦσαν τὰ μόνα θύματα τοῦ πραξικοπήματος.

Αὐτὴ ἡ καταπληκτικὴ εὐκολία μὲ τὴν ὁποία κατέλαβαν τὴν ἐξουσία κατέπληξε καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς μπολσεβίκους καὶ ἀργότερα ὁ Τρότσκυ στὸ ἔργο του «Στάλιν» ἔγραφε ὅτι ὁ Λένιν τοῦ εἶπε κατάπληκτος πὼς ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας «ἦταν εὐκολώτερη ἀπὸ τὸ σήκωμα ἑνὸς φτεροῦ».

Στὸ μεταξὺ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν μενσεβίκων καὶ ἡ ἡγεσία τῶν σοσιαλεπαναστατῶν μὲ ἀποφάσεις των καταδίκασαν τὸ πραξικόπημα. Στὶς 9 Νοεμβρίου οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι τῆς Πετρουπόλεως κατέβηκαν σὲ ἀπεργία διαμαρτυρίας ἐναντίον τῶν «σφετεριστῶν τῆς ἐξουσίας».

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ Κερένσκυ ποὺ κατόρθωσε νὰ διαφύγη ἀπὸ τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα μπόρεσε νὰ συναντήση ὁρισμένες στρατιωτικὲς μονάδες τῶν περιχώρων τῆς Πετρουπόλεως ποὺ ἔμειναν πιστὲς στὴν κυβέρνησι καὶ στὶς 9 Νοεμβρίου κατέλαβε τὸ προάστειο Γκατσίνα.

Στὶς 10 Νοεμβρίου ὁ Τρότσκυ ἐξ ὀνόματος τῆς «στρατιωτικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς» διέταξε τὴν κατασκευὴ χαρακωμάτων στὴν Πετρούπολι γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τοῦ Κερένσκυ. Τὴν ἴδια μέρα τὰ τμήματα τοῦ στρατηγοῦ Κρασνὼφ ποὺ ἀνέλαβαν δρᾶσι ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων κατέλαβαν τὸ Τσάρσκογιε - Σέλο χωρὶς οἱ μπολσεβῖκοι νὰ προβάλουν καμμία ἀντίστασι. Ἡ κατάστασις φαινόταν δύσκολη γιὰ τοὺς μπολσεβίκους καὶ ὁ Κερένσκυ ἔσπευσε νὰ τηλεγραφήση στοὺς διοικητὰς τοῦ μετώπου ὅτι τὸ κομμουνιστικὸ πραξικόπημα εἶχε κατασταλεῖ.

10. Ἡ πρώτη σοβιετικὴ κυβέρνησις

Στὸ μεταξύ, στὶς 9 Νοεμβρίου, οἱ μπολσεβῖκοι ἀνακοίνωσαν τὸν σχηματισμὸ τῆς πρώτης κυβερνήσεώς των τὴν ὁποίαν ὀνόμασαν «συμβούλιο τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ». Πρόεδρος τοῦ συμβουλίου ἦταν ὁ Λένιν.

Ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις πῆρε ἀμέσως ἀπόφασι νὰ σταματήση τὸν πόλεμο μὲ

τὴν Γερμανία («διάταγμα γιὰ τὴν εἰρήνη»).

Ἐπίσης ἐξέδωσε διάταγμα γιὰ τὴν πραγματοποίησι ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως μὲ τὴν διανομὴ τῶν μεγάλων κτημάτων στοὺς ἀγρότες.

Τὰ μέτρα αὐτὰ ἀπέβλεπαν στὸ νὰ ἐξασφαλίσουν στοὺς μπολσεβίκους τὴν ὑποστήριξι τῶν στρατιωτῶν ποὺ ἤθελαν τὴν εἰρήνη καὶ τῶν ἀγροτῶν ποὺ ἤθελαν τὴν γῆ· Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Λένιν ἔγραφε στὴν ἐφημερίδα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (ἀρ. 7 - 8 σελ. 15) ὅτι: *«οἱ μπολσεβῖκοι δὲν συνέταξαν τὸ διάταγμα γιὰ τὴ γῆ ἀλλὰ ἁπλῶς ἀντέγραψαν λέξι πρὸς λέξι τὸ ἀγροτικὸ ἐκλογικὸ πρόγραμμα ποὺ εἶχαν δημοσιεύσει στὸ δημοσιογραφικό τους ὄργανο οἱ σοσιαλεπαναστᾶτες».* Φυσικὰ ὁ σκοπὸς ἦταν προφανὴς καὶ τὸν ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ Λένιν στὸ λόγο του στὸ 3ο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Δοεθνοῦς: *«Μπορέσαμε τὰ κατακτήσουμε μέσα σὲ λίγες βδομάδες τὴν ἀγροτιὰ διακηρύσσοντας καὶ ἐφαρμόζοντας ὄχι τὸ δικό μας πρόγραμμα ἀλλὰ ἐκεῖνο τῶν σοσιαλεπαναστατῶν.*

Τὸ δικό τους τὸ πρόγραμμα πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα δηλ. τὴν κολλεκτιβοποίησι, οἱ μπολσεβῖκοι τὸ ἀνέβαλαν γιὰ ἀργότερα καὶ τὸ πραγματοποίησαν ἐπὶ Στάλιν ἀπαλλοτριώνοντας βιαίως ὅλους τοὺς ἀγρότες ἀπὸ κάθε ἴχνος περιουσίας καὶ ἐντάσσοντάς τους σὰν σύγχρονους δουλοπαροίκους στὰ κρατικὰ ἀγροκτήματα (κολχὸζ καὶ σοβχόζ).

Ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις μὲ ἕνα τρίτο διάταγμά της εἰσήγαγε τὸν θεσμὸ τοῦ «ἐργατικοῦ ἐλέγχου» στὴν βιομηχανικὴ παραγωγὴ καὶ στὶς μεταφορές. Ὁ ἔλεγχος αὐτὸς θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεται ἀπὸ αἱρετὰ συμβούλια τῶν ἐργαζομένων σὲ κάθε ἐπιχείρησι. Μὲ τὸ διάταγμά τους αὐτὸ οἱ μπολσεβῖκοι ἤθελαν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ὑποστήριξι τῶν ἐργατῶν καὶ φυσικὰ ὄχι μόνο δὲν τὸ ἐφάρμοσαν ποτὲ ἀλλὰ ἔστειλαν ἀδίστακτα στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα ὅλα τὰ συνδικαλιστικὰ στελέχη ποὺ κατὰ καιροὺς ἐζήτησαν τὴν ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ.

11. Ἡ ἐπικράτησις τῆς ἐπαναστάσεως

Στὸ μεταξὺ στὶς 9 Νοεμβρίου ἄρχισαν οἱ συγκρούσεις στὴ Μόσχα. Τὴν πρωτοβουλία τῆς ἀντιστάσεως στοὺς μπολσεβίκους τὴν ἀνέλαβαν οἱ εὐέλπιδες τῆς σχολῆς Ἀλεξανδρόφσκυ μὲ τοὺς ὁποίους ἑνώθηκε καὶ ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς πόλεως στρατηγὸς Ριαμπτσώφ. Ἡ μάχη ἦταν ἄνιση γιατὶ οἱ μπολσεβῖκοι ἦσαν πολὺ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς εὐέλπιδες καὶ καλύτερα ὁπλισμένοι γιατὶ τὸ πυροβολικὸ εἶχε περιέλθει στὰ χέρια τους. Παρ' ὅλα αὐτὰ στὴν ἀρχὴ οἱ εὐέλπιδες βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς ἀντικομμουνιστὰς ἐθελοντὰς σημείωσαν ἀρκετὲς ἐπιτυχίες· Στς 10 Νοεμβρίου τὸ πρωΐ κυρίευσαν μὲ ἔφοδο τὸ Κρεμλῖνο καὶ πολλὲς συνοικίες τῆς πόλεως. Οἱ μπολσεβῖκοι συγκέντρωσαν μεγάλες δυνάμεις στὶς ὁποῖες εἶχε προσχωρήσει καὶ ἕνα μεγάλο τμῆμα τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως καὶ ἐξαπέλυσαν ἀντεπίθεσι. Οἱ φοιτηταὶ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῶν εὐελπίδων καὶ ἐσχημάτισαν ἕνα σῶμα ἐθελοντῶν λευκοφρουρῶν. Τὸ δημοτικὸ συμβούλιο τῆς Μόσχας ποὺ ἀπετελεῖτο κατὰ πλειοψηφίαν ἀπὸ σοσιαλεπαναστάτας ἐτάχθη ἐπίσης ὑπὲρ τῶν εὐελπίδων. Τὸ τοπικὸ σοβιὲτ τῆς πόλεως καὶ ἡ κομματικὴ ἐπιτροπὴ τῶν μενσεβίκων τήρησαν οὐδέτερη στάσι καὶ προσπάθησαν νὰ συμφιλιώσουν τὰ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα.

Οἱ εὐέλπιδες καὶ οἱ φοιτηταὶ ἀντιστάθηκαν γιὰ ἀρκετὲς ἡμέρες στὶς ἐπιθέσεις τῶν μπολσεβίκων.

Τελικῶς τὸ πυροβολικὸ τῶν μπολσεβίκων ἐπεβλήθη. Στὶς 15 Νοεμβρίου τὸ δημοτικὸ συμβούλιο ζήτησε τὴν κατάπαυσι τῶν ἐχθροπραξιῶν γιατὶ ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ Κρεμλίνου καὶ τῆς πόλεως προκαλοῦσε πολλὰ θύματα ἀνάμεσα στὸν ἄμαχο πληθυσμὸ καὶ τὴν καταστροφὴ πολλῶν μνημείων. Οἱ εὐέλπιδες δέχθηκαν τὴν πρότασι καὶ ὑπέγραψαν μία συμφωνία μὲ τοὺς μπολσεβίκους. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας ἡ λευκοφρουρὰ παρέδωσε τὰ ὅπλα της καὶ διελύθη, στὶς σχολὲς τῶν εὐελπίδων ἔμειναν μόνο τὰ ἀναγ-

καῖα γιὰ τὴν ἐκπαίδευσι ὅπλα καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ διατήρησαν τὰ ἀτομικά τους ὅπλα. Ἔτσι οἱ μπολσεβῖκοι ἐπεκράτησαν στὴν Μόσχα.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ κοζᾶκοι τοῦ Κρασνὼφ ποὺ εἶχαν καταλάβει τὰ προάστεια τῆς Πετρουπόλεως Γκατσίνα καὶ Τσάρσκογιε - Τσέλο βάδιζαν πρὸς τὴν ρωσικὴ πρωτεύουσα. Οἱ δυνάμεις αὐτὲς ἦσαν πολὺ ἀδύνατες ἀριθμητικῶς, δὲν ξεπερνοῦσαν κατὰ πολὺ τοὺς χιλίους ἄνδρες. Ἡ εἴδησις ὅμως γιὰ τὶς ἐπιτυχίες τους ἀναθάρρησε τοὺς ἐχθροὺς τῶν μπολσεβίκων στὴν Πετρούπολι οἱ ὁποῖοι ἐνῶ δὲν εἶχαν ἀντιδράσει κατὰ τὸ πραξικόπημα ἄρχισαν τώρα νὰ κινοῦνται μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς εὐέλπιδες ποὺ ἀνέλαβαν δρᾶσι σὲ διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως. Στὴν Πετρούπολι ἄρχιζαν νὰ ἀφοπλίζουν τοὺς κόκκινους φρουρούς. Στοὺς ἔρημους δρόμους τῆς πόλεως ἀπὸ τὰ παράθυρα καὶ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν πυροβολοῦσαν τοὺς μπολσεβίκους. Μία ὁμάδα εὐέλπιδων κατέλαβε τὸ τηλεφωνικὸ κέντρο. Ἀντικομμουνισταὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν κεντρικῶν ταχυδρομείων καὶ τῶν τηλεγραφείων.

Οἱ μπολσεβῖκοι ὅμως δὲν ἄφισαν τοὺς ἀντιπάλους των νὰ τοὺς νικήσουν χωρὶς νὰ ἀντιδράσουν ὅπως εἶχαν κάνει αὐτοὶ πρὶν ἀπὸ λίγες ἡμέρες. Ἡ «στρατιωτικὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» πῆρε ἄμεσα καὶ ἀμείλικτα μέτρα. Ἐξαπολύθηκε ἄγρια τρομοκρατία. Οἱ σχολὲς τῶν εὐελπίδων πολιορκήθηκαν. Τὸ πυροβολικὸ χρησιμοποιήθηκε ἀδίστακτα ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν ἑστιῶν ἀντιστάσεως. Χάρις στὸ πυροβολικὸ οἱ μπολσεβῖκοι κατόρθωσαν νὰ κυριεύσουν τὶς σχολὲς τῶν εὐελπίδων καὶ ἐξετέλεσαν ἀμέσως ἐπὶ τόπου μὲ τὸν πιὸ ἄγριο τρόπο τοὺς αἰχμαλώτους ποὺ ἔπιασαν.

Στὶς 12 Νοεμβρίου, 100 κοζᾶκοι ἱππεῖς τοῦ Κρασνὼφ ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ Πούλκοβο ἀλλὰ ἀπεκρούσθησαν. Μία ἄλλη ὁμάδα κοζάκων ἀπέτυχε στὴν ἀπόπειρά της νὰ κυριεύσῃ ἕνα θωρακισμένο αὐτοκίνητο τῶν μπολσεβίκων. Αὐτὲς οἱ δύο μικρὲς ἀποτυχίες ἦταν ἀρκετὲς γιὰ νὰ ἀπογοητεύσουν τοὺς κοζάκους ποὺ δὲν ἔβλεπαν νὰ φθάνουν οἱ ἐνισχύσεις ποὺ τοὺς εἶχε ὑποσχεθεῖ ὁ Κερένσκυ. Γι' αὐτὸ ὅταν οἱ μπολσεβῖκοι ἄρχισαν νὰ βάλλουν μὲ τὸ πυροβολικό τους ἐναντίον τοῦ Τσάρσκογιε - Σέλο, ὁ Κρασνὼφ ἔδωσε τὴν ἐντολὴ τῆς ἐκκενώσεώς του ἡ ὁποία καὶ ἐξετελέσθη κατὰ τὴν νύκτα. Οἱ κοζᾶκοι ὑπεχώρησαν μέσα στὸ σκοτάδι στὴν Γκατσίνα.

Μὲ τὴν ὑποχώρησι αὐτὴ ἄρχισε ἡ ἀποσύνθεσις τῶν κοζάκων ποὺ ἔβλεπαν ὅτι 1000 ἄνθρωποι χωρὶς ἐνισχύσεις ἦταν ἀδύνατο νὰ καταλάβουν τὴν Πετρούπολι.

Ὁ Κρασνὼφ αἰχμαλωτίσθηκε ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους. Ὁ Κερένσκυ διέφυγε καὶ τὴν ἴδια ἡμέρα συνέταξε τὴν παραίτησί του ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ προέδρου τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, τελειώνοντας ἔτσι τὸ ρόλο του στὴ ρωσικὴ ἐπανάστασι.

12. Ἡ μονοκομματικὴ δικτατορία

Στὶς 11 Νοεμβρίου 1917 ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ συνδικάτου τῶν σιδηροδρομικῶν τῆς Πετρουπόλεως ἀπηύθυνε ἔκκλησι γιὰ συμβιβασμὸ καὶ συνεργασία ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν καὶ σοσιαλιστικῶν στοιχείων. Οἱ μπολσεβῖκοι προσποιήθηκαν ὅτι δέχονται τὴν πρότασι γιὰ νὰ κερδίσουν χρόνο καὶ νὰ οὐδετεροποιήσουν τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα ἐφ' ὅσον τὸ πραξικόπημά τους δὲν εἶχε ἀκόμη ἐπιβληθεῖ ἐντελῶς. Τὸ τέχνασμά τους πέτυχε γιατὶ οἱ σοσιαλεπαναστάτες, οἱ μενσεβῖκοι καὶ οἱ ἄλλες ἀριστερὲς ὁμάδες ἐξακολουθοῦσαν πάντοτε νὰ θεωροῦν τοὺς μπολσεβίκους σὰν συντρόφους των, ὑπερβολικὰ δογματικούς, σκληροὺς καὶ φανατικοὺς ἀλλὰ πάντως μέλη τῆς ἰδίας οἰκογενείας ἐνῶ ὁ Λένιν ἔβλεπε τοὺς σοσιαλιστὰς σὰν ἐχθροὺς ποὺ πρέπει νὰ ἐξοντωθοῦν ἀμείλικτα. Πράγματι οἱ μενσεβῖκοι καὶ οἱ σοσιαλεπαναστάτες δέχθηκαν ἐπίσης (ἀλλὰ πραγματικὰ) τὴν πρότασι τῶν σιδηροδρομικῶν καὶ ἔστειλαν τοὺς ἀντιπροσώπους των στὴν διάσκεψι ποὺ ἄρχισε στὶς 11 Νοεμβρίου τὸ βράδυ μὲ σκοπὸ τὸν σχηματισμὸ μιᾶς σοσιαλιστικῆς κυβερνήσεως συνασπισμοῦ.

Οἱ συζητήσεις τράβηξαν ὡς τὶς 15 Νοεμβρίου ὁπότε καὶ ἔληξαν ἀνεπιτυχῶς

ἀφοῦ στὸ μεταξὺ οἱ μπολσεβῖκοι εἶχαν ἀποκρούσει τὴν ἐπίθεσι τοῦ Κρασνώφ, εἶχαν καταστείλει τὴν ἐξέγερσι τῶν εὐελπίδων τῆς Πετρουπόλεως καὶ εἶχαν ἐπικρατήσει στὴν Μόσχα.

Οἱ μενσεβῖκοι μὲ ἀπόφασι τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς των κατήγγειλαν τὴν στάσι τῶν μπολσεβίκων καὶ ζήτησαν τὴν ἄμεση ἀπελευθέρωσι τῶν κρατουμένων γιὰ πολιτικοὺς λόγους ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους, τὴν κατάπαυσι τῆς τρομοκρατίας καὶ τὴν ἀποκατάστασι τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ τύπου, τοῦ λόγου, τῶν συγκεντρώσεων καὶ τῆς ἀπεργίας καθὼς καὶ τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου. Φυσικὰ τὰ αἰτήματα αὐτὰ ἀπερρίφθησαν ἀσυζητητὶ ἀπὸ τὸν Λένιν καὶ τὸν Τρότσκυ.

Ἡ στάσις αὐτὴ τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκυ προκάλεσε ἔντονες διαμαρτυρίες καὶ μέσα στὸ ἴδιο τὸ κόμμα τους. Οἱ ἐπίτροποι τοῦ λαοῦ Νόγκιν, Ρύκωφ, Μιλιούτιν καὶ Τεοντόροβιτς καθὼς καὶ τὰ ἀνώτερα στελέχη τοῦ κόμματος Ριαζάνωφ, Ντεμπρίτσεφ (ὑπεύθυνος ἐπὶ τοῦ τύπου), Ἀρμπούζωφ (ὑπεύθυνος τῶν τυπογραφείων) καὶ Λάριν (ὑπεύθυνος τοῦ τμήματος νομοθεσίας) καθὼς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς κόκκινης φρουρᾶς Γιουρένεφ συνέταξαν μία δήλωσι μὲ τὴν ὁποία στιγμάτιζαν τὴν προσπάθεια τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκυ γιὰ τὴν ἐπιβολὴ μιᾶς μονοκομματικῆς δικτατορίας στηριζομένης στὴν τρομοκρατία.

Στὴν δήλωσι αὐτὴ προσχώρησε καὶ ὁ ἐπίτροπος ἐπὶ τῆς ἐργασίας Α. Τσλιαπνίκωφ.

Ἐξ ἄλλου ὁ Κάμενεφ, ὁ Ρύκωφ, ὁ Μιλιούτιν, ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Νόγκιν παραιτήθηκαν ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος τῆς ὁποίας ἦσαν μέλη γιατὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἔγγραφη δήλωσί τους δὲν ἤθελαν νὰ συμμετάσχουν στὴν εὐθύνη τῆς πολιτικῆς ποὺ ἀπέβλεπε στὴν διὰ τῆς τρομοκρατίας ἐγκαθίδρυσιν μιᾶς μονοκομματικῆς δικτατορίας τῶν μπολσεβίκων ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν μειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ὁ Λένιν ἔκανε ἕνα ἐλιγμό. Ξανάρχισε τὶς διαπραγματεύσεις μόνο μὲ ἕνα ἀπὸ τὰ ἄλλα κόμματα καὶ συγκεκριμένα μὲ τὸ ἀριστερὸ σοσιαλεπαναστατικὸ κόμμα ποὺ κατὰ τὴ γνώμη του ἦταν καὶ τὸ πιὸ ἀκίνδυνο. Ὁ Λένιν ἦρθε σὲ συμφωνία μὲ τοὺς ἀριστεροὺς σοσιαλεπαναστάτας καὶ στις 28 Νοεμβρίου πῆρε ὁρισμένους ἀπὸ αὐτοὺς στὴν κυβέρνησί του. Ἔτσι οἱ διαφωνοῦντες μπολσεβῖκοι ἀπέσυραν τὶς παραιτήσεις των ἀπὸ τὴν κυβέρνησι καὶ ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπή. Φυσικὰ ἀργότερα ὁ Λένιν ἐκκαθάρισε αὐτοὺς τοὺς προσωρινοὺς συμμάχους τῆς ἀνάγκης, τοὺς ἀριστεροὺς σοσιαλεπαναστάτας.

13. Ἡ διάλυσις τῆς ἐθνοσυνελεύσεως.

Ἡ σύγκλησις μιᾶς συντακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως ποὺ θὰ ἐπεξεργαζόταν καὶ θὰ ψήφιζε ἕνα φιλελεύθερο δημοκρατικὸ σύνταγμα ἦταν τὸ ὄνειρο καὶ τὸ σύνθημα ὅλων τῶν δημοκρατικῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα. Μὲ τὴν πτῶσι τοῦ τσαρισμοῦ ὅλα χωρὶς ἐξαίρεσι τὰ κόμματα περιέλαβαν στὰ προγράμματά τους τὴν σύγκλησι τῆς συντακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ὅταν ἡ κυβέρνησις Κερένσκυ νόμισε ὅτι θὰ ἔπρεπε λόγῳ τῆς καταστάσεως νὰ ἀναβληθοῦν γιὰ λίγο οἱ ἐκλογὲς γιὰ τὴν συντακτική, οἱ μπολσεβῖκοι ἦσαν πρῶτοι ποὺ ξεσηκώθηκαν ἐναντίον αὐτῆς τῆς σκέψεως ποὺ «καταργοῦσε τὴν θέλησι καὶ τὴν κυριαρχία τοῦ λαοῦ».

Ἡ κυβέρνησις Κερένσκυ εἶχε ὁρίσει τὶς ἐκλογὲς γιὰ τὶς 12 (25) Νοεμβρίου 1917. Δέκα ὀκτὼ μέρες πρὶν ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς οἱ μπολσεβῖκοι ἔκαναν τὸ πραξικόπημά τους καὶ πῆραν τὴν ἐξουσία στὴν Πετρούπολι. Ὅταν ἔγιναν οἱ ἐκλογὲς στὴ θέσι τῆς κυβερνήσεως Κερένσκυ ὑπῆρχε τὸ «συμβούλιο τῶν ἐπιτρόπων» τοῦ λαοῦ τοῦ Λένιν.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν ἐκλογῶν ποὺ ὑπῆρξαν οἱ μόνες ἐλεύθερες ἐκλογὲς στὴν ἱστορία τῆς Ρωσίας ὑπῆρξαν τὰ ἑξῆς:

Σοσιαλ)τάτες 20.900.000 ψῆφοι (58%)
Μπολσεβῖκοι 9.023.963 ψῆφοι (25%)

Καντὲ	*4.600.000 ψῆφοι*	(13%)
Μενσεβῖκοι	*1.700.000 ψῆφοι*	(4%)

Ἔτσι στὶς ἐκλογὲς αὐτὲς οἱ μπολσεβῖκοι νικήθηκαν. Ἀλλὰ οἱ μπολσεβῖκοι δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ σταματήσουν λόγω τῶν ἐκλογικῶν ἀποτελεσμάτων. Εἶχαν πάρει τὴν ἐξουσία στὴν Πετρούπολι καὶ στὴν Μόσχα ὄχι χάρις στὸν λαὸ ἀλλὰ χάρις στὴν βία. Καὶ ἦταν ἕτοιμοι νὰ προσφύγουν στὴν ἴδια μέθοδο ἐναντίον τῆς συντακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνετέθη στὸν Οὐρίτσκι ποὺ λίγες ἑβδομάδες ἀργότερα διωρίσθηκε πρόεδρος τῆς περιβόητης «ΤΣΕΚΑ», τῆς πρώτης κομμουνιστικῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας.

Ἡ πρώτη ἐνέργεια τοῦ Λένιν ἦταν νὰ ἀναβάλη τὴν σύνοδο τῆς Συντακτικῆς ποὺ εἶχε προβλεφθεῖ γιὰ τὶς 11 Δεκεμβρίου 1917 ὡς τὶς 18 Ἰανουαρίου 1918. Ἔτσι ὁ Οὐρίτσκι εἶχε τὸν καιρὸ νὰ ἑτοιμάση τὸ δεύτερο πραξικόπημα τῶν μπολσεβίκων.

Μόλις ἄρχισε ἡ σύνοδος στὶς 18 Ἰανουαρίου 1918 ἡ Συντακτικὴ κατεψήφισε τὴν ὑποψηφία τῶν μπολσεβίκων Μαρία Σπυριντόνοβα καὶ ἐξέλεξε σὰν πρόεδρό της τὸν Τσερνὼφ ἀρχηγὸ τῶν σοσιαλεπαναστατῶν. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ὁ μπολσεβῖκος ἐκπρόσωπος Ρασκόλνικωφ (ὁ ὁποῖος ἐπὶ Στάλιν διέφυγε στὴν Γαλλία καὶ πέθανε ἐκεῖ) ἀνακοίνωσε ὅτι οἱ μπολσεβῖκοι ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν ἐθνοσυνέλευσι γιατὶ διαπίστωσαν ὅτι «ἡ ἀντεπαναστατικὴ πλειοψηφία» ἑτοιμάζεται νὰ διαπράξη «ἐγκλήματα σὲ βάρος τοῦ λαοῦ».

Ἡ Συντακτικὴ συνέχισε τὴν συνεδρίασί της χωρὶς τοὺς μπολσεβίκους. Ὕστερα ἀπὸ λίγες ὧρες ὅμως παρουσιάσθηκε ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἀνακτόρου τῆς Ταυρίδος ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ Οὐρίτσκι καὶ κάλεσε τοὺς βουλευτὰς νὰ διακόψουν τὴν συνεδρίασί τους. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως Τσερνὼφ ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούση καὶ ἡ φρουρὰ διέλυσε βιαίως τὴν ἐθνοσυνέλευσι· Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη καὶ τελευταία, ἡ μοναδικὴ συνεδρίασις τῆς συντακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Ρωσίας. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ τέλος τοῦ ὀνείρου τῶν Ρώσων δημοκρατῶν γιὰ ἕνα κοινοβουλευτικὸ καθεστώς, γιὰ ἕνα φιλελεύθερο σύνταγμα καὶ γιὰ μία συνταγματικὴ δημοκρατία.

14. Ἡ εἰρήνη τοῦ Μπρέστ - Λιτόφσκ

Ὁ Λένιν εἶχε σὰν μοναδικὸ σκοπό του τὴν ἁρπαγὴ τῆς ἐξουσίας. Γι' αὐτὸ εἶχε ὑποσχεθεῖ στὸ κάθε κοινωνικὸ στρῶμα αὐτὸ ποὺ ἤθελε χωρὶς φυσικὰ νὰ ἔχη τὸν παραμικρὸ σκοπὸ νὰ τηρήση τὴν ὑπόσχεσί του. Στοὺς ἀγρότες εἶχε ὑποσχεθεῖ τὴν γῆ καὶ στοὺς στρατιῶτες τὴν εἰρήνη. Ἔτσι τοὺς πῆρε μὲ τὸ μέρος του σὲ ἀξιόλογο ποσοστό.

Τὴν εἰρήνη ὅμως τὴν ἤθελε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λένιν γιατὶ ἔπρεπε νὰ ἀφεθῆ ἀπερίσπαστος στὴν ἀντιμετώπισι τῶν ἐσωτερικῶν του ἀντιπάλων καὶ νὰ συγκεντρώση ὅλες τὶς προσπάθειές του στὴν στερέωσι καὶ ὁλοκλήρωσι τῆς ἐξουσίας του. Γι' αὐτὸ μόλις πῆρε τὴν ἐξουσία, ὁ Λένιν ἦρθε σὲ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς γερμανοὺς ποὺ συνέχιζαν τὴν προέλασί τους στὸ ρωσικὸ ἔδαφος γιὰ νὰ συνάψη χωριστὴ συνθήκη εἰρήνης μὲ αὐτούς. Ἐξ ἄλλου ὁ Λένιν ἤλπιζε ὅτι ἡ σύναψις τῆς εἰρήνης στὸ ρωσικὸ μέτωπο θὰ διευκόλυνε τὴν ἔκρηξι στάσεων στὸν γερμανικὸ στρατὸ καὶ θὰ μετέδιδε τὸν σπινθῆρα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ στὴν Γερμανία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη. Φυσικὰ ἡ προοπτικὴ αὐτὴ τοῦ Λένιν δὲν ἐπαλήθευσε καὶ ἡ σύναψις τῆς χωριστῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ - Λιτόφσκ ἁπλῶς διευκόλυνε τοὺς γερμανοὺς στρατοκράτες ποὺ μετέφεραν τὰ στρατεύματα ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ στὸ δυτικὸ μέτωπο καὶ πραγματοποίησαν ἔτσι τὴν μεγάλη τους ἐπίθεσι τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1918 παρατείνοντας γιὰ ἀρκετοὺς μῆνες τὸν παγκόσμιο πόλεμο.

Οἱ πρῶτες ἐπαφὲς μὲ τοὺς γερμανοὺς ἄρχισαν στὶς 26 Νοεμβρίου 1917. Ἡ διάσκεψις τοῦ Μπρέστ - Λιτόφσκ ἄρχισε στὶς 5 Δεκεμβρίου καὶ στὶς 17 Δεκεμβρίου ὑπεγράφη ἡ ρωσογερμανικὴ ανα-

κωχή. Ἀμέσως οἱ γερμανοὶ ἄρχισαν τὴν μεταφορὰ τῶν στρατευμάτων τους στὸ δυτικὸ μέτωπο. Ἔτσι δικαιώθηκαν στὴν ἐνέργειά τους νὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἐπάνοδο τοῦ Λένιν στὴ Ρωσία μέσῳ τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους.

Στὶς 3 Μαρτίου 1918 μὲ ἐπιμονὴ τοῦ Λένιν ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ Μπρὲστ - Λιτόφσκ. Ἡ Ρωσία ἔχανε τὰ 27% τοῦ ἐδάφους της, τὰ 26% τοῦ πληθυσμοῦ της, τὸ 1) 3 τῆς ἐτησίας παραγωγῆς της σὲ σιτάρι καὶ τὰ ¾ τῆς παραγωγῆς της σὲ κάρβουνο καὶ σὲ ἀτσάλι. Ὁ Λένιν ὅμως ἐπετύγχανε ἐκεῖνο ποὺ ἤθελε. Τὴν διαλάξι τῆς ἐξουσίας του.

Βέβαια ἀργότερα, ἡ ἥττα τῆς Γερμανίας ἐπέτρεψε στοὺς ρώσους νὰ ἀνακτήσουν αὐτὰ ποὺ ἔχασαν μὲ τὴν συνθήκη τοῦ Μπρὲστ - Λιτόφσκ πρᾶγμα ποὺ τοὺς παρέσχε τὴν δυνατότητα νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν γεγονότων «δικαίωσε» δῆθεν τὸν Λένιν ποὺ «εἶχε παραχωρήσει τὸ χῶρο γιὰ νὰ κερδίση χρόνο». Στὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ ἀνάκτησις τῶν ἀπωλειῶν ὀφείλεται μόνον στοὺς δυτικοὺς οἱ ὁποῖοι 8 μῆνες μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης τοῦ Μπρὲστ - Λιτόφσκ νίκησαν τὴν Γερμανία παρὰ τὶς πρόσθετες δυσκολίες ποὺ τοὺς δημιούργησε ἡ χωριστὴ εἰρήνη ποὺ ὑπέγραψε μὲ αὐτὴν ὁ Λένιν. Καὶ οἱ δυτικοὶ ὑποχρέωσαν τὴν Γερμανία νὰ ἐκκενώση καὶ τὰ ἐδάφη ποὺ εἶχε καταλάβει στὴν Ρωσία.

Μὲ τὴν ὑπογραφὴ συνθήκης εἰρήνης τοῦ Μπρὲστ - Λιτόφσκ ἔληξε ἡ κύρια φάσις τῆς ἐπαναστάσεως.

III. ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα μὲ τὸν μαρξισμὸ θὰ ἔπρεπε ἀπὸ τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάστασι νὰ προηγηθῆ ἡ ἀστικὴ ἐπανάστασις ποὺ θὰ ἔφερνε τὸν καπιταλισμό.

Αὐτὸς ὁ καπιταλισμός, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναπτυχθῆ φυσιολογικὰ ὡς τὸ τελευταῖο του στάδιο, νὰ ἐξαντλήση ὅλες του τὶς δυνατότητες, νὰ ἀναπτύξη ὅλες του τὶς ἀντιθέσεις, νὰ δημιουργήση μία οἰκονομία ἀρκετὰ συγκεντρωτικὴ γιὰ νὰ προσφέρεται σὲ διευθυνομένη διαχείρισι καὶ νὰ γεννήση ἕνα τεράστιο, συγκεντρωμένο, ὀργανωμένο, ἐκπαιδευμένο καὶ ἐξαθλιωμένο προλεταριᾶτο ποὺ ὅταν θὰ ἐσήμαινε ἡ ὥρα του στὸ ρολόϊ τῶν ἱστορικῶν νόμων, θὰ ἀνέτρεπε αὐτὸν τὸν ὑπερώριμο γιὰ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ καπιταλισμό, καὶ θὰ ἀναλάμβανε τὴν δαχείρισι τῆς οἰκονομίας καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν καὶ τὴν διεύθυνσι ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας. Γι' αὐτό, σύμφωνα μὲ τοὺς ἱδρυτὰς τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάστασις δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γίνη παρὰ μόνο στὶς πιὸ ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικὲς χῶρες.

Τὸ 1859 στὸν πρόλογό του στὴν «Κριτικὴ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας» ὁ Κ. Μὰρξ ἔγραφε: *«Μία κοινωνία δὲν ἐξαφανίζεται ποτὲ πρὶν ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις ποὺ μπορεῖ νὰ περικλείση στοὺς κόλπους της καὶ ποτὲ δὲν ἔρχονται οἱ νέες, ἀνώτερες, παραγωγικὲς σχέσεις πρὶν δημιουργηθοῦν οἱ ὑλικές τους προϋποθέσεις μέσα στοὺς κόλπους τῆς παλαιᾶς κοινωνίας. Γι' αὐτὸ ἡ ἀνθρωπότης δὲν θέτει ποτὲ παρὰ μόνον προβλήματα ποὺ μπορεῖ νὰ λύση, γιατὶ στὴν πραγματικότητα τὸ ἴδιο τὸ πρόβλημα δὲν παρουσιάζεται παρὰ μόνον ὅταν ὑπάρχουν ἤδη ἡ τουλάχιστον δημιουργοῦνται οἱ ὑλικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν λύσι του»*.

Στὸν πρόλογο τοῦ «Κεφαλαίου» (1867) ὁ Μὰρξ γράφει: *«Ἀκόμη καὶ ὅταν μία κοινωνία ἀνακαλύψει τὸν νόμο τῆς ἐξελίξεώς της, δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ ὑπερπηδήση μὲ ἕνα ἅλμα τὶς φυσικὲς φάσεις τῆς ἀναπτύξεώς της οὔτε νὰ τὶς καταργήση μὲ διατάγματα»*.

Συνεπὴς σ' αὐτές του τὶς σκέψεις ὁ

Μὰρξ ἔβλεπε τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι σὰν ἕνα πρόβλημα ποὺ μπορεῖ νὰ τεθῆ καὶ νὰ λυθῆ μόνο σὲ μιὰ καπιταλιστικὴ χώρα ποὺ ἔχει διανύση ὅλα τὰ φυσιολογικὰ στάδια τῆς ἀναπτύξεώς της καὶ εἶναι πιὰ ἀντικειμενικὰ ἕτοιμη γιὰ τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμό.

Αὐτὴν τὴν ἄποψι τὴν ἀναπτύσσει καὶ στὸ ἔργο του «Οἱ ταξικοὶ ἀγῶνες στὴν Γαλλία» ὅπου τονίζει ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἀκόμη μία προλεταριακὴ ἐπανάστασις σ' αὐτὴ τὴ χώρα γιατὶ ἡ ἀστικὴ τάξις ἔχει ἀκόμη περιθώρια ἀναπτύξεως, γιατὶ στὴν γαλλικὴ ἐπαρχία ἐπικρατοῦν ἀκόμη οἱ ἀγρότες καὶ τὰ μικροαστικὰ στρώματα καὶ γενικὰ γιατὶ ἡ Γαλλία δὲν ἔχει φθάσει στὸ τελευταῖο στάδιο τῆς καπιταλιστικῆς της ἀναπτύξεως.

Ἀσφαλῶς ὅμως ἡ Ρωσία τοῦ 1917 δὲν ἦταν καπιταλιστικῶς πιὸ ἀνεπτυγμένη ἀπὸ τὴν Γαλλία τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάρξ. Συνεπῶς σύμφωνα μὲ τὸν μαρξισμὸ δὲν μποροῦσε νὰ τεθῆ στὴν καθυστερημένη, μισοφεουδαρχική, ἀγροτικὴ καὶ καπιταλιστικῶς ὑπανάπτυκτη Ρωσία θέμα σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως καὶ πολὺ περισσότερο θέμα οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἐκεῖνο ποὺ χρειαζόταν κανονικὰ ἡ Ρωσία τὸ 1917 ἦταν ἕνας ἀστικὸς καὶ δημοκρατικὸς μετασχηματισμός. Αὐτὸς ὁ μετασχηματισμὸς ἄρχισε μὲ τὴν δημοκρατικὴ ἐπανάστασι τοῦ Φεβρουαρίου 1917 καὶ τὸν ἀνέκοψαν βίαια οἱ μπολσεβῖκοι μὲ τὸ πραξικόπημά τους, 8 μῆνες ἀργότερα.

Ἐξ ἄλλου ὁ Ἔγκελς ἔγραφε τὸ 1892 στὸ «Ἡμερολόγιο τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» ὅτι ἕνας πιθανὸς παγκόσμιος πόλεμος μὲ τὶς καταστροφὲς ποὺ θὰ προκαλοῦσε θὰ καθυστεροῦσε τὴν σοσιαλιστικὴ ἐπανάστασι γιὰ 10 - 15 χρόνια. Οἱ μπολσεβῖκοι ὅμως τοῦ 1917 ἀντιθέτως ἐπωφελήθησαν ἀπὸ τὸν πόλεμο ποὺ εἶχε προκαλέσει φοβερὲς καταστροφὲς στὴν καθυστερημένη Ρωσία γιὰ νὰ ἐπιταχύνουν καὶ νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ ποὺ ὀνόμασαν «σοσιαλιστικὴ ἐπανάστασι».

Τὶς ἀπόψεις αὐτὲς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ μαρξισμοῦ, τὶς υἱοθέτησαν ὅλα τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα, μαρξιστικὰ καὶ μή, καθὼς καὶ ἡ Β' Διεθνής.

Ὅλα αὐτὰ ὁ Λένιν καὶ οἱ συνεργάτες του τὰ ἤξεραν καὶ τὰ ἐνέκριναν. Ἄλλωστε τὸ κόμμα τους καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶχαν διεξαγάγει ἕνα συστηματικὸ ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ναρόντνικων (λαϊκῶν) ποὺ ἀποτελοῦσαν ἕνα ρωσικὸ σοσιαλιστικὸ ἀγροτικὸ κίνημα καὶ διακήρυσσαν ὅτι ἡ Ρωσία δὲν ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ περάση ἀπὸ τὸ «καπιταλιστικὸ καθαρτήριο» γιὰ νὰ φθάση στὸν σοσιαλισμό, ἀλλὰ μποροῦσε νὰ οἰκοδομήση ἕνα ρωσικὸ σοσιαλισμὸ ξεκινώντας ἀπὸ ὑπολείμματα τῆς παλαιᾶς κοινοτικῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας· Ὁ Λένιν, νέος ἀκόμη μετέσχε σ' αὐτὲς τὶς διαμάχες ὑποστηρίζοντας τὴν σωστὴ μαρξιστικὴ ἄποψι ὅτι ἡ Ρωσία πρὶν γίνη σοσιαλιστικὴ θὰ πρέπει νὰ γίνη ἀστική·

Ἀκόμη καὶ τὸν Μάρτιο τοῦ 1917, ὅταν ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ρωσικὴ δημοκρατικὴ ἐπανάστασι ὁ Λένιν ἔφευγε ἀπὸ τὴν Ἑλβετία γιὰ τὴν Ρωσία, ἔγραφε στὸ «ἀποχαιρετιστήριο γράμμα πρὸς τοὺς Ἑλβετοὺς ἐργάτες» τὰ ἑξῆς: *«Ξέρουμε καλὰ ὅτι τὸ προλεταριᾶτο τῆς Ρωσίας εἶναι λιγότερο ὀργανωμένο, λιγώτερο συνειδητὸ καὶ λιγώτερο προετοιμασμένο ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἡ Ρωσία εἶναι μιὰ ἀγροτικὴ χώρα, ἀπὸ τὶς πιὸ καθυστερημένες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ σοσιαλισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ νικήση σ' αὐτὴν οὔτε ἀμέσως οὔτε ἄμεσα. Στὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Ρωσίας δὲν ἐπικρατεῖ καπιταλισμὸς ἀλλὰ τὸ πατριαρχικὸ καθεστὼς τῆς ἡμιαγριότητος ἢ καὶ τῆς πλήρους ἀγριότητος».*

Συνεπῶς ὁ Λένιν ἤξερε πολὺ καλὰ ὅτι στὴ Ρωσία δὲν ὑπῆρχε προλεταριᾶτο ἱκανὸ νὰ πραγματοποιήση μιὰ δική του ἐπανάστασι καὶ νὰ ἀναλάβη τὴν ἡγεσία τῆς κοινωνίας. Ἤξερε, ἐπίσης, ὅτι στὴν Ρωσία δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τεθῆ ζήτημα οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀφοῦ σύμφωνα μὲ τὸν Μὰρξ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ὑπερπηδηθοῦν τὰ φυσιολογικὰ στάδια τῆς ἀναπτύξεώς της μὲ «ἅλματα» ἢ μὲ «διατάγματα».

Ἐπωφελήθηκε, ὅμως, ὁ Λένιν ἀπὸ

μία σύμπτωσι εὐνοϊκῶν συνθηκῶν, ἀπὸ τὸ χάος ποὺ προκάλεσαν ἡ ἀνατροπὴ τοῦ τσάρου καὶ ὁ πόλεμος μὲ τοὺς γερμανούς, εἶδε τὸ «κενὸ ἐξουσίας» ποὺ εἶχε δημιουργηθῆ καὶ μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς λίγων τολμηρῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἴδια τὴν καθυστέρησι τοῦ προλεταριάτου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ρωσίας ἅρπαξε πραξικοπηματικὰ τὴν ἐξουσία.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἀπὸ τὴν πιὸ πάνω περιγραφὴ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως βγαίνουν τὰ ἑξῆς βασικὰ συμπεράσματα.

1) Οἱ ρῶσοι κομμουνισταί, τὸ 1917, δὲν ἀνέτρεψαν τὸν τσαρισμὸ ὅπως ἔχουμε συνήθως τὴν ἐντύπωσι, ἀλλὰ τὴν πρώτη ρωσικὴ δημοκρατία. Ὁ τσαρισμὸς εἶχε ἀνατραπεῖ 8 μῆνες πρὶν γίνη τὸ πραξικόπημα τῶν μπολσεβίκων· Οἱ μπολσεβῖκοι δὲν ἀπάλλαξαν λοιπὸν τὸν ρωσικὸ λαὸ ἀπὸ τὴν τσαρικὴ τυραννία ἀλλὰ ἀντιθέτως ματαίωσαν τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τῆς Ρωσίας καὶ κατὰ κάποιο τρόπο, ἔστω καὶ μὲ διαφορετικὸ περιεχόμενο, συνέχισαν τὴν ρωσικὴ παράδοσι τῆς ἀπολυταρχικῆς τυραννίας, τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ καὶ τῆς καταπιέσεως.

2) «Μεγάλη Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάστασις» στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπῆρξε ποτέ. Στὶς 25 Ὀκτωβρίου (7 Νοεμβρίου) τοῦ 1917 στὴν Ρωσία δὲν ἔγινε καμμία λαϊκὴ ἐπανάστασις. Ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε ἦταν ἕνα ἁπλὸ στρατιωτικὸ πραξικόπημα ποὺ ἐξετελέσθη ἀπὸ λίγους καλὰ ὀργανωμένους, τολμηροὺς καὶ καλὰ ἐξοπλισμένους συνωμότες, οἱ ὁποῖοι παρέσυραν μὲ τὸ μέρος τους καὶ ἕνα μικρὸ μέρος τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ στόλου τῆς Πετρουπόλεως. Αὐτὸ ποὺ ἔκαμε ὁ Λένιν στὴν Ρωσία τὸ 1917 δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴ μεγαλειώδη ἐπανάστασι τῶν τεραστίων προλεταριακῶν μαζῶν ποὺ ὀνειρεύθηκε καὶ προφήτευσε ἀπὸ τὸ 1848 ὁ Κ. Μάρξ. Ἡ κομμουνιστικὴ δικτατορία στὴν Ρωσία δὲν γεννήθηκε ἀπὸ μία κοινωνικὴ ἐπανάστασι ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα τολμηρὸ καὶ τυχοδιωκτικὸ στὴ βάσι του πραξικόπημα ποὺ ἐπεκράτησε ἐξ αἰτίας τῆς συγκυρίας εὐνοϊκῶν γιὰ τοὺς κινηματίες περιστάσεων.

3) Ὅταν πῆραν τὴν ἐξουσία, οἱ μπολσεβῖκοι ἦσαν μία ἐλαχίστη μειοψηφία ὄχι μόνο τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ στὸ σύνολό του ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Στὶς ἐκλογὲς ποὺ ἔγιναν τὸν Νοέμβριο τοῦ 1917 ὅταν αὐτοὶ ἦσαν ἤδη κυβέρνησις χάρις στὸ πραξικόπημά τους, δὲν πῆραν παρὰ μόνο τὸ 25% τῶν ψήφων. Καὶ γιὰ νὰ μείνουν στὴν ἐξουσία πραγματοποίησαν ἕνα δεύτερο πραξικόπημα διαλύοντας τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1918 τὴν Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔκλεισαν βίαια καὶ ὁριστικὰ τὸν δρόμο πρὸς τὴν δημοκρατικὴ ἀνάπλασι τῆς Ρωσίας καὶ τὴν ἔβαλαν στὸν δρόμο τῆς μονοκομματικῆς δικτατορίας μιᾶς δυναμικῆς, σκληρῆς καὶ ἀδίστακτης μειοψηφίας.

Αὐτὲς εἶναι μερικὲς βασικὲς ἀλήθειες γιὰ τὴν δῆθεν «μεγάλη Ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασι».

Σοβιετολογία

Τόμος IV Νοέμβριος 1963 Τεῦχος 11 (47)

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Ὑπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ: Η ΕΣΣΔ

Α΄ ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΣΣΔ (1917 - 1921)

Εἰσαγωγή

Ὅταν ἔκαναν τὸ πραξικόπημά τους, οἱ μπολσεβίκοι δὲν εἶχαν θέσει γιὰ σκοπό τους τὴν οἰκοδόμησι μιᾶς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στὴν καθυστερημένη Ρωσία. Καὶ τοῦτο γιατὶ σύμφωνα μὲ τὸν μαρξισμό, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τεθῆ ζήτημα σοσιαλισμοῦ σὲ μία προκαπιταλιστικὴ κοινωνία σὰν τὴν ρωσική. Ἰσχυρίσθηκαν λοιπὸν ὅτι πραγματοποιοῦν τὴν ἐπανάστασί τους μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ δώσουν τὸ σύνθημα τῆς παγκοσμίου προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Λένιν ἐξήγησε ὅτι εἰδικὲς εὐνοϊκὲς περιστάσεις ἐπέτρεπαν στοὺς ρώσους κομμουνιστὰς νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία. Καὶ δοθέντος ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως (σύμφωνα μὲ τὴν λενινιστικὴ θεωρία περὶ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὡς τελευταίου σταδίου τοῦ καπιταλισμοῦ) ἐπέκειτο ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις σὲ ὅλες τὶς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικὲς χῶρες, οἱ ρῶσοι μπολσεβῖκοι ὤφειλαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν δυνατότητα ποὺ τοὺς προσφέρθηκε ἀπὸ τὴν ἱστορία γιὰ νὰ δώσουν τὸ ἔναυσμα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕνα κρατικὸ στήριγμα, μία ἐδαφικὴ καὶ οἰκονομικὴ βάσι ἐξορμήσεως γιὰ τὸ παγκόσμιο καὶ ἰδίως γιὰ τὸ εὐρωπαϊκὸ προλεταριάτο.

Ὅλα δείχνουν ὅτι ὁ Λένιν πίστευε πραγματικὰ σ' αὐτὴν τὴν θεωρία καὶ νόμιζε ὅτι ζοῦσε στὶς παραμονὲς τῆς γενικῆς ἀνατροπῆς τοῦ καπιταλισμοῦ. Οἱ προβλέψεις ὅμως αὐτὲς δὲν ἐπαλήθευσαν. Οἱ ἐργάτες τῆς Δύσεως δὲν μιμήθηκαν τοὺς μπολσεβίκους. Τὸ μπολσεβίκικο καθεστὼς τῆς Ρωσίας ἀπομονώθηκε. Καὶ μέσα στὴν ἴδια τους τὴν χώρα οἱ μπολσεβῖκοι ἀποτελοῦσαν μιὰ ἀσήμαντη ἀριθμητικῶς μειοψηφία ποὺ ἀντιμετώπιζε πολλοὺς ἐχθροὺς καὶ ἕνα ἀδιάφορο ἢ καὶ ἐχθρικὸ πρὸς αὐτὴν λαό. Σὲ διεθνῆ κλίμακα τὸ νέο καθεστὼς ἐτέθη σ ἐκαραντίνα. Αὐτὴ ἡ κατάστασις ὑποχρέωσε ἀντικειμενικὰ τοὺς ρώσους κομμουνιστὰς νὰ πάρουν ἀμείλικτα μέτρα γιὰ νὰ διατηρηθοῦν στὴν ἐξουσία καὶ νὰ σώσουν καὶ τὸ καθεστώς τους καὶ τὰ κεφάλια τους.

Οἱ παράγοντες αὐτοί, μαζὶ μὲ τὸ ἰδιόμορφο ὑπέδαφος τῆς πολυπλεύρου καθυστερήσεως τοῦ ρωσικοῦ χώρου, ἔπαιξαν καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἐξέλιξι τοῦ νέου καθεστῶτος καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ὑποκειμενικὲς προθέσεις τῶν ἡγετῶν του τὸ ὁδήγησαν μακρυὰ ἀπὸ τὸν σοσιαλισμὸ δίνοντάς του μιὰ καθαρὰ ρωσικὴ σύστασι, ξένη καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπη καὶ

πρὸς τὸν σοσιαλισμὸ ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀκόμα τὸν προλενινιστικὸ μαρξισμό.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λένιν οἱ ἡγέτες τῶν μπολσεβίκων ἀκολούθησαν αὐτὸν τὸν δρόμο παρὰ τὴν ὑποκειμενική τους θέλησι, ὄχι συνειδητὰ ἀλλὰ πιεζόμενοι ἀπὸ τὶς ἀντικειμενικὲς συνθῆκες. Ἀντίθετα ἀργότερα, ὁ Στάλιν, εἶχε πιὰ ξεκάθαρη ἀντίληψι αὐτῆς τῆς καταστάσεως. Ἔτσι ἀκολούθησε συνειδητὰ τὸν δρόμο τῆς πραγματοποιήσεως μιᾶς ἐπαναστάσεως ὄχι σοσιαλιστικῆς ἀλλὰ καθαρῶς ρωσικῆς καὶ εἶδε ὄχι τὴν Ρωσία σὰν ὄργανο τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ ἀλλὰ ἀντίθετα τὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ σὰν ἁπλὸ ἐξάρτημα τῆς Ρωσίας. Ὁ κομμουνισμός, γιὰ τὸν Στάλιν ἦταν πιὰ ὄργανο τῆς παγκοσμίου προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως ἀλλὰ τῆς ρωσικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Οἱ παράγοντες ποὺ καθώρισαν τὴν ὅλη πορεία τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος εἶναι λοιπὸν οἱ ἑξῆς:

α) Τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐκδηλώθηκε ἡ παγκόσμια κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις μὲ ἀποτέλεσμα τὸ πραξικόπημα τῶν μπολσεβίκων νὰ ἀπομονωθῆ πλήρως καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ διεθνὲς σοσιαλδημοκρατικὸ κίνημα καὶ τὴν μεταπολεμικὴ ἀριστερὴ σκέψι.

β) Ἡ πλήρης ἀπομόνωσις τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῆ στοὺς ἰθύνοντές του μία ἰδιαίτερη ψυχοσύνθεσις περιχαρακωμένου στρατοπέδου μὲ ἄξονά της τὴν φοβία πρὸς τὴν Δύσι. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ Ρωσία μετὰ τὸ 1917 ὄχι μόνο δὲν ἐπεκτάθηκε πρὸς τὴν Εὐρώπη ὅπως σχεδίαζε ὁ Λένιν ἀλλὰ καὶ ἀπομονώθηκε περισσότερο ἀπὸ αὐτὴν ἐνῶ ἀντίστοιχα προσέγγισε περισσότερο τὴν Ἀσία. Πράγματι, ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία ἔχασε ἀπέραντες ἐπαρχίες στὸ Δυτικὸ — Εὐρωπαϊκὸ τμῆμα της (Φινλανδία, Βαλτικὰ Κράτη, Πολωνία, Βεσσαραβία) ἐνῶ ὄχι μόνο διατήρησε ὅλες τὶς παλαιὲς τσαρικὲς ἀποικίες στὴν Ἀνατολὴ ἀλλὰ καὶ ἀπέκτησε νέες ὅπως τὴν Μπουχάρα καὶ τὴν Μογγολία. Ὁ ρωσικὸς χῶρος «μετακινήθηκε» πρὸς τὴν Ἀσία. Ἡ ἐξέλιξις αὐτὴ ἐμείωσε ἀκόμη περισσότερο τὰ λιγοστὰ θετικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ποὺ ἦσαν ὅλα εὐρωπαϊκῆς προελεύσεως καὶ αὔξησε τὰ πάμπολλα ἀρνητικά, ἀσιατικῆς προελεύσεως, χαρακτηριστικά της τονίζοντας ἔτσι περισσότερο τὴν ἐξωευρωπαϊκότητα τῆς Ρωσίας.

γ) Ἡ πολύπλευρη καθυστέρησις τῆς Ρωσίας ἀπὸ κοινωνική, οἰκονομική, πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ πλευρὰ δημιουργοῦσε ἕνα ἰδιότυπο ἔδαφος κατάλληλο γιὰ ὁλοκληρωτικοὺς ἀλλὰ ὄχι καὶ γιὰ σοσιαλιστικοὺς πειραματισμούς.

δ) Οἱ ἰδιότυπες καὶ πανίσχυρες ρωσικὲς παραδόσεις ὅπως τῆς ἀπολυταρχίας, τῆς σκληρότητος στὴν πολιτικὴ ζωή, τοῦ φανατισμοῦ, τοῦ συνωμοτισμοῦ κτλ. ἔπαιξαν ἐπίσης τὸν ρόλο τους τόσο στὸν καθορισμὸ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῆς νοοτροπίας τῶν ἡγετῶν ὅσο καὶ στὴν διαμόρφωσι τῶν θεσμῶν τοῦ νέου καθεστῶτος.

ε) Σοβαρὸς καθοριστικὸς παράγων τῆς ἐξελίξεως τοῦ νέου καθεστῶτος ὑπῆρξαν καὶ τὰ εἰδικὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπιζε ἡ Ρωσία καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἀντιμετώπιζε πιὰ ἡ ἀνεπτυγμένη Δύσις. Τέτοια προβλήματα ἦσαν ἡ ἐκβιομηχάνισις, ἡ συγκρότησις ἑνὸς συγχρόνου κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἡ δημιουργία ἰσχυρῶν ἐνόπλων δυνάμεων κλπ.

I. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ (1917 - 1921)

1. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1918 ἐνῶ στὸ δυτικὸ μέτωπο ἐσυνεχίζετο ἀκόμη ὁ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος καὶ οἱ γερμανοὶ κατεῖχαν μεγάλες ρωσικὲς περιοχές, ἄρχισε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ρωσίας ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ὁ ὁποῖος ἐκράτησε πάνω ἀπὸ δύο χρόνια.

Πράγματι, μετὰ τὴν πρώτη τους ἔκπληξι οἱ ἀντικομμουνισταὶ ἄρχισαν νὰ κινοῦνται σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς χώρας ἀρνούμενοι νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ νέο καθεστώς. Ταυτόχρονα ξεσηκώθηκαν καὶ οἱ διάφοροι λαοὶ τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας ποὺ ἦσαν ὑπόδουλοι στοὺς ρώσους ζητῶντας τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία τους. Οἱ ἀγγλογάλλοι ἀπὸ τὴν πλευρά τους κατέλαβαν ὡρισμένες παράλιες περιοχὲς τῆς χώρας γιὰ νὰ προστατεύσουν τὶς ἀποθῆκες καὶ τὶς βάσεις των, ἀπὸ τοὺς προελαύνοντας γερμανοὺς καὶ τοὺς μπολσεβίκους. Οἱ πολυπληθεῖς τσέχοι αἰχμάλωτοι πολέμου ποὺ λιποτακτῶντας ἀπὸ τὸν αὐστροουγγρικὸ στρατὸ εἶχαν συγκροτήσει στὴν Ρωσία ἕνα σῶμα ποὺ μετεφέρετο πρὸς τὸ Βλαδιβοστόκ, γιὰ νὰ πολεμήσουν στὸ πλευρὸ τῶν συμμάχων των ἐναντίον τῶν γερμανῶν, ἀντιστάθηκαν στὴν ἀπόπειρα τῶν

μπολσεβίκων νὰ τοὺς ἀφοπλίσουν καὶ στασίασαν. Οἱ Ἰάπωνες ἐπωφελήθηκαν ἀπὸ τὴν κατάστασι καὶ ἅρπαξαν ὡρισμένες ρωσικὲς ἐπαρχίες τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Στὴν ὕπαιθρο φούντωσε ἕνα μεγάλο ἀντάρτικο ἀντικομμουνιστικὸ κίνημα. Ἔτσι ὁ πόλεμος καὶ τὸ χάος ἁπλώθηκαν σ' ὅλη τὴ χώρα.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1918 οἱ ἀριστεροὶ σοσιαλεπαναστάτες ἀποπειράθηκαν νὰ ἀνατρέψουν τοὺς μπολσεβίκους καὶ νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία. Στὶς 30 Αὐγούστου 1918 ἔγινε ἀπὸ μία σοσιαλεπαναστάτρια δολοφονικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Λένιν ὁ ὁποῖος τραυματίσθηκε. Τὴν ἴδια μέρα δολοφονήθηκε στὴν Πετρούπολι ὁ ἐκεῖ ἀρχηγὸς τῆς Τσεκὰ ὁ Οὐρίτσκι ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καὶ εἶχε γίνει λαομίσητος. Τὸ νεαρὸ καθεστὼς κινδύνευε θανάσιμα.

Πέρα ἀπὸ τὸν Βόλγα σχηματίσθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ μέλη τῆς Συντακτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ποὺ εἶχε ἐκλέξει ὁ ρωσικὸς λαὸς καὶ τὴν ὁποία εἶχε διαλύσει πραξικοπηματικὰ ὁ Λένιν. Μιὰ τεράστια περιοχὴ ἀπὸ τὸν Βόλγα ὡς τὴν Σιβηρία ἀναγνώρισε αὐτὴν τὴν ἐπιτροπὴ σὰν νόμιμη κυβέρνησι τῆς χώρας.

2. Ἡ ἀντίδρασις τῶν μπολσεβίκων

Γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν αὐτὴν τὴν κατάστασι οἱ μπολσεβῖκοι ἔδρασαν ἀποφασιστικὰ καὶ ἀμείλικτα. Ἐπέβαλαν τὴν πιὸ αὐστηρὴ στρατιωτικὴ πειθαρχία τόσο μέσα στὸ κόμμα ὅσο καὶ σ' ὁλόκληρο τὸν λαό. Δημιούργησαν καὶ ἀνάπτυξαν τὴν πολιτικὴ ἀστυνομία, τὴν περιβόητη Τσεκὰ ποὺ ἐκκαθάριζε ἀμέσως κάθε πραγματικὸ ἢ ὑποθετικὸ ἐχθρὸ τοῦ καθεστῶτος. Ἐπέταξαν ὅλες τὶς ἀνθρώπινες καὶ ὑλικὲς δυνάμεις τῆς χώρας συμπεριλαμβανομένης καὶ ὁλόκληρης τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς.

Ταυτόχρονα ἄρχισαν νὰ συγκροτοῦν ἕνα τακτικὸ στρατό, τὸν Κόκκινο Στρατό, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Τρότσκι ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ὀργανωτὴς καὶ ἐμψυχωτής του. Ὁ Τρότσκι δὲν ἐδίστασε νὰ χρησιμοποιήση σὲ μεγάλη κλίμακα τσαρικοὺς ἀξιωματικοὺς γιὰ νὰ στελεχώση αὐτὸν τὸν κομμουνιστικὸ στρατό. Παράλληλα ὅμως δημιούργησε καὶ τὸν θεσμὸ τῶν «πολιτικῶν ἐπιτρόπων» ποὺ σὰν ἀντιπρόσωποι τοῦ κόμματος ἤλεγχαν ἀπολύτως τὶς ἔνοπλες δυνάμεις. Ἄλλωστε καὶ γενικώτερα τὸ καθεστὼς χρησιμοποίησε σὲ μεγάλη κλίμακα τοὺς τσαρικοὺς καὶ ἀστοὺς εἰδικοὺς καὶ τεχνικούς, ἄλλοτε ἐξαγοράζοντάς τους καὶ ἄλλοτε ἐξαναγκάζοντάς τους.

Τέλος οἱ κομμουνισταὶ ἐκμεταλλεύθηκαν ἐπιδέξια τὶς ἀντιθέσεις ποὺ χώριζαν τοὺς ἀντιπάλους των. Λ.χ. τὶς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὶς ἐξεγερμένες ἐθνότητες τῆς Ρωσίας καὶ τοὺς ἀντικομμουνιστὰς ρώσους ποὺ ἀπέρριπταν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν ἐθνοτήτων καθὼς καὶ τὶς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὶς διάφορες παρατάξεις αὐτῶν τῶν τελευταίων οἱ ὁποῖοι διηροῦντο σὲ τσαρικούς, δημοκρατικούς, σοσιαλιστὰς κλπ. καὶ ἐμάχοντο μὲ λύσσα μεταξύ των.

Ἡ Ρωσία παρουσίαζε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ μία εἰκόνα κυκεῶνος στὴν ὁποία ἡ μόνη πραγματικὰ ὀργανωμένη δύναμις ποὺ δροῦσε μὲ πειθαρχία, συνέπεια καὶ συνέχεια ἦσαν οἱ μπολσεβῖκοι.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτή, τὴν ὁποία οἱ λενινισταὶ ἀπεκάλεσαν «πολεμικὸ κομμουνισμὸ» ἐπαλήθευσαν οἱ χειρότεροι φόβοι τῶν ἀντιμπολσεβίκων τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Δύσεως, οἱ ἀσταμάτητες ὑπερβολὲς τῆς «κόκκινης τρομοκρατίας» καὶ οἱ ἀπερίγραπτες φρικαλεότητες ποὺ διέπρατταν οἱ ἀποχαλινωμένοι «προλετάριοι» καὶ οἱ ἀδίστακτοι ἐπαγγελματίαι κομμουνισταὶ συντάραξαν τὸν πολιτισμένο κόσμο καὶ ἐζημίωσαν πολὺ τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸ κίνημα.

Ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1917 ἡ τσαρικὴ οἰκογένεια ἔμενε στὸ Τομπόλσκ τῆς δυτικῆς Σιβηρίας. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1918 οἱ μπολσεβῖκοι, λόγῳ τῆς προελάσεως τῶν ἀντικομμουνιστῶν, μετέφεραν τὴν οἰκογένεια στὸ Αἰκατερινμπούργκ τῶν Οὐραλίων. Τὰ μεσάνυκτα τῆς 16ης Ἰουλίου 1918, ὁλόκληρη ἡ τσαρικὴ οἰκογένεια καθὼς καὶ τρεῖς ὑπηρέτες, ἡ μαγείρισσα καὶ ὁ γιατρὸς τῆς οἰκογενείας ἐκτελέσθηκαν. Στὶς 19 Ἰουλίου ἡ Μόσχα ἀνεκοίνωσε ἐπίσημα τὴν ἐκτέλεσι τοῦ τσάρου Νικολάου Ρομανὼφ ἀλλὰ ταυτόχρονα ἰσχυρίσθηκε ψευδῶς ὅτι «ἡ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του μεταφέρθηκαν σὲ ἀσφαλὲς μέρος». Στὴν πραγματικότητα μαζὶ μὲ τὸν τσάρο εἶχαν ἐκτελεσθῆ καὶ ἡ σύζυγός του, ὁ διάδοχος καὶ οἱ 4 ἀδελφές του. Λίγο προτύτερα εἶχε ἐκτελεσθῆ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ τσάρου, ἐνῷ τὴν ἐπομένη νύκτα ἐκτελέσθηκαν καὶ ἄλλα 7 μέλη τῆς οἰκογενείας Ρομανώφ.

3. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πολέμου

Μετὰ τὴν συνθηκολόγησι τῆς Γερμανίας τὸν Νοέμβριο τοῦ 1918, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος πῆρε ἀκόμη μεγαλύτερες διαστάσεις. Ἀρχηγὸς τοῦ μεγαλυτέρου ἀντικομμουνιστικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ δροῦσαν ἀνεξάρτητα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο στὴν Ρωσία, ἀναδείχθηκε

ὁ στρατηγὸς Ντενίκιν. Ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἦσαν οἱ στρατηγοὶ Κρασνώφ, Καλέντιν καὶ Γιούντενιτς, ὁ ναύαρχος Κολτσὰκ καὶ ἄλλοι. Τὸ 1918 - 19 ὁ Κολτσὰκ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντισοβιετικῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως στὴν Σιβηρία καὶ ἀνακηρύχθηκε ἀνώτατος κυβερνήτης τῆς Ρωσίας.

Κατὰ τὸ 1919 ὁ ἐμφύλιος πόλεμος δυνάμωσε ἀκόμη περισσότερο μὲ τὴν ταυτόχρονη προέλασι τῶν στρατῶν τοῦ Κολτσὰκ καὶ τοῦ Ντενίκιν πρὸς τὴν Μόσχα καὶ τοῦ στρατηγοῦ Γιούντενιτς πρὸς τὴν Πετρούπολι. Σὲ μία φάσι τοῦ πολέμου ἡ ἐξουσία τῶν Σοβιὲτ εἶχε οὐσιαστικὰ περιορισθῆ μόνο στὴν Πετρούπολι καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Μόσχας. Οἱ ἀντικομμουνισταὶ ὅμως ἦσαν διηρημένοι σὲ σκληρῶς ἀλληλομαχόμενες ὁμάδες, δὲν εἶχαν ἀρκετὰ πολεμοφόδια καὶ τρόφιμα καὶ οἱ σύμμαχοι τοὺς ἔδιναν πολὺ περιωρισμένη βοήθεια. Ἔτσι ἀπὸ τὸ β΄ ἑξάμηνο τοῦ 1919 οἱ μπολσεβῖκοι ἄρχισαν νὰ ἀνακτοῦν ἔδαφος. Ὁ πρῶτος ποὺ νικήθηκε ἦταν ὁ Κολτσὰκ καὶ ἀκολούθησαν οἱ ἄλλοι.

Βασικὸ ρόλο στὴν ἔκβασι τοῦ πολέμου ἔπαιξε ὁ Τρότσκυ ὁ ὁποῖος ὀργάνωσε τὸν Κόκκινο Στρατὸ πάνω στὴν βάσι τῆς πιὸ σιδερένιας πειθαρχίας. Στὰ μέσα τοῦ 1918 ὁ Στρατὸς αὐτὸς ἀριθμοῦσε 330.000 ἄνδρες. Στὰ τέλη τοῦ ἔτους εἶχε φθάσει τὶς 800 χιλιάδες, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1920 τὰ 3 ἑκατομμύρια καὶ στὰ τέλη τοῦ 1920 τὰ 5,5 ἑκατομμύρια. Φυσικὰ ἡ ἀποκατάστασις τῆς πειθαρχίας ἦταν πρᾶγμα ἐξαιρετικὰ δύσκολο ὕστερα ἀπὸ τὴν διάλυσι τοῦ στρατοῦ μὲ τὰ γεγονότα τοῦ 1917. Τελικὰ ὅμως οἱ μπολσεβῖκοι τὴν ἐπέβαλαν ἐφαρμόζοντας καὶ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου γιὰ τοὺς λιποτάκτες.

4. Ἡ κόκκινη τρομοκρατία

Γιὰ νὰ τσακίση τοὺς ἀντιπάλους του ὁ Λένιν χρησιμοποίησε τὴν μέθοδο τῆς λεγόμενης «μαζικῆς τρομοκρατίας» τὴν ὁποία ἐξαπέλυσε ἡ πολιτικὴ ἀστυνομία, ἡ Τσεκὰ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ Φ. Ντζερζίνσκυ. Στὴν ἐξαπόλυσι τῆς τρομοκρατίας ἦσαν σύμφωνοι ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσι οἱ μπολσεβῖκοι ἡγέτες. Στὶς 14 Δεκεμβρίου 1917 ὁ Τρότσκυ προειδοποιοῦσε:

«Σὲ λιγώτερο ἀπὸ ἕνα μῆνα ἡ τρομοκρατία θὰ πάρῃ πολὺ ἄγριες μορφὲς κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Τοὺς ἐχθροὺς μας δὲν θὰ τοὺς περιμένῃ ἡ φυλακὴ ἀλλὰ ἡ λαιμητόμος».

Στὶς 24 Ἰανουαρίου τοῦ 1918 ὁ Λένιν εἶπε στὸ συνέδριο τῶν Σοβιέτ:

«Εἴμεθα ὑπὲρ τῆς βίας ὅταν αὐτὴ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὶς μᾶζες τῶν ἐκμεταλλευομένων ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν».

Μὲ βάσι αὐτὲς τὶς σκέψεις ὀργανώθηκε ἡ Ἔκτακτη Ἐπιτροπὴ Ἀγῶνος ἐναντίον τῆς ἀντεπαναστάσεως καὶ τοῦ σαμποτάζ, ἡ ὁποία ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ τῶν ἀντιστοίχων ρωσικῶν λέξεων ἀποκλήθηκε «Τσεκά». Ἔργο τῆς Τσεκὰ ἦταν νὰ ἐκτελῆ κάθε ἀντεπαναστάτη, κερδοσκόπο καὶ ἐχθρὸ τοῦ καθεστῶτος. Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 1918 ἡ Τσεκὰ ἀντὶ νὰ καταδιώκη μεμονωμένα ἄτομα ἄρχισε τὴν γενικὴ μαζικὴ τρομοκρατία ἐκκαθαρίζοντας ὁλόκληρα στρώματα τῆς κοινωνίας. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1918 ὁ Λένιν ἔδινε ἐντολὴ νὰ ἐξαπολυθῆ *«ἀμείλικτη μαζικὴ τρομοκρατία ἐναντίον τῶν κουλάκων, τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λευκορώσων».*

Μετὰ τὴ δολοφονικὴ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Λένιν καὶ τὸν φόνο τοῦ Οὐρίτσκυ ἡ τρομοκρατία πῆρε ἀσύλληπτες διαστάσεις. Δύο ἡμέρες μετὰ τὴν ἀπόπειρα ἀνακοινώθηκε ἡ ἐκτέλεσις 500 ὁμήρων καὶ στὶς 5 Σεπτεμβρίου 1918 τὸ Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν ἐξέδωσε διαταγὴ *« περὶ γενικῆς ἐφαρμογῆς τῆς κόκκινης τρομοκρατίας »*. Ἡ μέθοδος αὐτὴ τῆς μαζικῆς αἱματηρῆς τρομοκρατίας σιγὰ - σιγὰ μονιμοποιήθηκε καὶ ἔγινε θεσμὸς τοῦ νέου καθεστῶτος.

Ὁ Λένιν ὑποστηρίζοντας τὴν δραστηριότητα τῆς Τσεκὰ διακήρυσσε ὅτι *« ἡ Τσεκὰ ἐφαρμόζει στὴν πρᾶξι τὴν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ προσφέρει ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες σὲ αὐτήν».*

5. Τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἡ ξένη ἐπέμβασις τερματίσθηκαν στὰ τέλη τοῦ 1920. Ὁ ναύαρχος Κολτὰκ ἡττήθηκε στὰ τέλη τοῦ 1910. Ὁ στρατὸς τοῦ Ντενίκιν διαλύθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1920. Στὰ τέλη τοῦ 1920 ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκκενώση διὰ θαλάσσης τὶς δυνάμεις του καὶ ὁ Βράγκελ ποὺ δροῦσε στὶς ἀκτὲς τῆς Μαύρης Θάλασσας. Στὸ μέτωπο τῆς Πετρουπόλεως ἡ ἐπίθεσις τοῦ Γιούντενιτς ἀποκρούσθηκε.

Ταυτόχρονα ἀπέσυραν τὶς δυνάμεις τους ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα ὅπου εἶχαν ἀποβιβασθῆ οἱ ἄγγλοι, οἱ γάλλοι καὶ οἱ ἀμερικανοί. Οἱ ἰάπωνες ἔμειναν στὴν ρωσικὴ Ἄπω Ἀνατολὴ ἄλλα 2 χρόνια καὶ ἀπεχώρησαν τὸ 1922. Γενικὰ ἡ «ἐπέμβασις τῶν συμμάχων» στὴν Ρωσία στὴν ὁποία μετέσχε καὶ ἡ Ἑλλὰς μὲ ἕνα ἐκστρατευτικὸ σῶμα γιὰ νὰ προστατεύση τὴν ἑλληνικὴ μειονότητα, δὲν ἔγινε σὲ μεγάλη κλίμακα καὶ δὲν ὑπῆρξε οὔτε ἀποφασιστικὴ οὔτε συντονισμένη. Στὴν

πραγματικότητα δὲν ἐπρόκειτο γιὰ «ἐπέμβασι» ἀλλὰ γιὰ μεμονωμένες μικρὲς τοπικὲς ἐπιχειρήσεις. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐπέτυχε νὰ ἀνατρέψη τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ ἀποπειράθηκε στὰ σοβαρά. Παρὰ ταῦτα ἡ «ἐπέμβασις» εἶχε σοβαρὰ θετικὰ ἀποτελέσματα. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐπέμβασι τῶν συμμάχων ἐσώθηκαν τὰ βαλτικὰ κράτη, Ἐσθονία, Λεττονία, Λιθουανία, ματαιώθηκε ἡ σοβιετικὴ ἐξόρμησις πρὸς τὴν Εὐρώπη, ἐξασφαλίσθηκε ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Φινλανδίας καὶ τῆς Πολωνίας καὶ ἀπομονώθηκαν οἱ κομμουνιστικὲς ἐξεγέρσεις στὴν Γερμανία καὶ στὴν Οὐγγαρία οἱ ὁποῖες δὲν πῆραν βοήθεια ἀπὸ τὴν Ρωσία καὶ ἀπέτυχαν.

6. Ἡ ἀνάκτησις τῶν ρωσικῶν ἀποικιῶν

Οἱ μπολσεβῖκοι εἶχαν ταχθῆ ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν τῆς Ρωσίας καὶ γιὰ νὰ τοὺς πάρουν μὲ τὸ μέρος τους ὑποστήριζαν ἀρχικὰ τὰ χωριστά τους κινήματα. Μόλις ὅμως στερεώθηκαν κάπως στὴν ἐξουσία ἄρχισαν τὴν ἀποκατάστασι τῆς ρωσικῆς κυριαρχίας σὲ ὅλη τὴν ἔκτασι τῆς αὐτοκρατορίας. Ἤδη ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1918 οἱ μπολσεβῖκοι ἀποπειράθηκαν νὰ καταλάβουν τὴν Φινλανδία ποὺ μόλις εἶχε ἀνακηρύξει τὴν ἀνεξαρτησία της. Ἐπηκολούθησε ὅμως ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἔτσι ἡ Φινλανδία διέσωσε τὴν ἀνεξαρτησία της. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ τὴν Ἐσθονία, τὴν Λεττονία καὶ τὴν Λιθουανία οἱ ὁποῖες μὲ ἀγγλογαλλικὴ βοήθεια ἀπέκρουσαν τὶς ρωσικὲς ἐπιθέσεις καὶ ἀνάγκασαν τὴν ΕΣΣΔ νὰ ἀναγνωρίση τὴν ἀνεξαρτησία τους τὸ 1920.

Τὸ 1920 οἱ ρῶσοι ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς Μπιελορωσίας καὶ τῆς Πολωνίας. Ἐπηκολούθησε ὁ ρωσοπολωνικὸς πόλεμος ποὺ ἔληξε μὲ νίκη τῶν πολωνῶν οἱ ὁποῖοι ἐνσωμάτωσαν στὴν χώρα τους τὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς Μπιελορωσίας.

Ἰσχυρὸ κίνημα ἀνεξαρτησίας ἀναπτύχθηκε στὴν Οὐκρανία ἡ ὁποία ὅμως στὰ τέλη τοῦ 1920 ὑπέκυψε στὰ σοβιετικὰ στρατεύματα ποὺ εἰσέβαλαν στὸ ἔδαφός της.

Ἐθνικὰ κινήματα ἀναπτύχθηκαν καὶ στὴν ρωσοκρατούμενη Κεντρικὴ Ἀσία ὅπου οἱ διάφοροι μουσουλμανικοὶ λαοὶ ἀνακήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησία τους. Οἱ ρῶσοι κομμουνισταὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τους καὶ ὄχι μόνον ἀνακατέλαβαν ὅλες τὶς ἀποικίες τοῦ τσάρου ἀλλὰ καὶ προσάρτησαν στὴν Ρωσία καὶ τὶς ἄλλοτε αὐτόνομες περιοχὲς Κίβα καὶ Μπουχάρα. Ἐπίσης τὸ 1921 οἱ σοβιετικοὶ κατέλαβαν καὶ μία ἄλλη χώρα, τὴν ἐξωτερικὴ Μογγολία ἡ ὁποία μετονομάσθηκε σὲ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μογγολίας» καὶ ἔγινε ὁ πρῶτος δορυφόρος τῆς ΕΣΣΔ.

Σκληρὸς ἀγώνας γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία διεξήχθη στὸν Καύκασο ὅπου οἱ γεωργιανοί, οἱ ἀρμένιοι καὶ οἱ ἀτζερμπαϊτζανοὶ ἀνακήρυξαν ἐλεύθερα ἐθνικὰ κράτη. Τὴν ἄνοιξι τοῦ 1920 οἱ ρῶσοι κατέλαβαν τὸ Ἀτζερμπαϊτζάν. Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1920 ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς Ἀρμενίας καὶ τὴν κατέλαβαν. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1921 οἱ Ἀρμένιοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἀπελευθέρωσαν τὴν πρωτεύουσά τους Ἐριβὰν ἀλλὰ τελικὰ ὁ Κόκκινος Στρατός, ἀφοῦ πῆρε ἐνισχύσεις, τοὺς συνέτριψε.

Ἡ Γεωργία διατήρησε περισσότερο τὴν ἀνεξαρτησία της. Ἀπὸ τὸ 1918 εἶχε συγκροτηθῆ σὲ ἀνεξάρτητο δημοκρατικὸ κράτος μὲ ἐλευθερίες τοῦ λόγου, τοῦ τύπου καὶ τῶν ἐκλογῶν. Ἡ Μόσχα ἀναγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Γεωργίας τὸν Μάϊο τοῦ 1920. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1921 ἡ Γεωργία ἀναγνωρίσθηκε «ντὲ γιοῦρε» ἀπὸ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις. Δύο ἑβδομάδες ἀργότερα τὰ ρωσικὰ στρατεύματα εἰσέβαλαν ξαφνικὰ στὴν χώρα. Ὕστερα ἀπὸ ἡρωϊκὴ ἀντίστασι ἡ Γεωργία κατελήφθη καὶ ἐνσωματώθηκε βιαίως στὴν Ρωσία. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1924 οἱ γεωργιανοὶ ἐπαναστάτησαν ἀλλὰ ἡ ἐπανάστασίς των πνίγηκε στὸ αἷμα.

Δικαιολογώντας αὐτὲς τὶς ἐνέργειες τοῦ νέου καθεστῶτος ὁ Στάλιν ποὺ ἦταν ἡ αὐθεντία τοῦ ΚΚΣΕ γιὰ τὰ ἐθνικὰ ζητήματα εἶπε:

«Εἴμεθα ὑπὲρ τῆς ἀποχωρίσεως τῆς Ἰνδίας, τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Μαρόκου κλπ. γιατὶ σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι ἡ ἀποχώρησις σημαίνει ἐξασθένησι τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ ἐνίσχυσι τῆς ἐπαναστάσεως. Εἴμεθα κατὰ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν μεθοριακῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας γιατὶ αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε ἐξασθένησι τῆς ἐπαναστατικῆς ἰσχύος τῆς Ρωσίας καὶ ἐνίσχυσι τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ».

Ἔτσι στὰ τέλη τοῦ 1921 οἱ μπολσεβῖκοι εἶχαν κατορθώσει νὰ συντρίψουν ὅλους τοὺς ἀντιπάλους των καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν δικτατορικὴ ἐξουσία τους σὲ ὁλόκληρη τὴν χώρα. Ἡ κομμουνιστικὴ Ρωσία ἀποτελοῦσε μία πραγματικότητα.

II. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (1921-1928)

1. Τὰ αἴτια τῆς ΝΕΠ

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1921 οἱ κομμουνισταὶ παρὰ τὴν στρατιωτικὴ νίκη τους βρέθηκαν μπροστὰ σὲ μία πολὺ δύσκολη οἰκονομική, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασι. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι αὐτῆς τῆς κρισίμου καταστάσεως μὲ πρωτοβουλία τοῦ Λένιν σχεδίασαν καὶ ἐφάρμοσαν τὴν Νέα Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ ποὺ ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ τῶν ἀντιστοίχων ρωσικῶν λέξεων ἔμεινε γνωστὴ ὡς ΝΕΠ καὶ ποὺ ἦταν μιὰ προσωρινὴ «ὑποχώρησις» πρὸς τὸ ἀστικὸ σύστημα.

Οἱ παράγοντες ποὺ ἐπέβαλαν τὴν στροφὴ ἀπὸ τὸ σκληρὸ καθεστὼς τοῦ «πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ» στὴν ὕφεσι τῆς ΝΕΠ ἦσαν οἱ ἑξῆς:

α) Οἱ ἀγροτικὲς ἐξεγέρσεις ποὺ ξέσπασαν σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιτάξεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ὅλης τῆς ἐσοδείας.

β) Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερσις τῆς Κρονστάνδης ἐναντίον τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος.

γ) Ἡ ἀπειλὴ τοῦ λιμοῦ ποὺ προήρχετο ἀπὸ τὴν ἄθλια κατάστασι τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας.

δ) Οἱ αὐξανόμενες διαμάχες μέσα στοὺς κόλπους αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

2. Οἱ ἀγροτικὲς ἐξεγέρσεις

Οἱ ἀγροτικὲς ἐξεγέρσεις ἐξέφραζαν τὴν ἀντίθεσι τῶν ἀγροτῶν πρὸς τὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς ποὺ τοὺς ἅρπαξε βιαίους ὅλους τοὺς καρποὺς τοῦ μόχθου των. Οἱ ἐξεγέρσεις αὐτὲς ἦσαν αὐθόρμητες καὶ ἀνοργάνωτες, εἶχαν τοπικὸ χαρακτῆρα καὶ δὲν ἦσαν σὲ θέσι νὰ ἀνατρέψουν τὸ καθεστώς. Δημιουργοῦσαν ὅμως ἕνα ἀπέραντο χάος καὶ μία κατάστασι σχεδὸν μονίμου ἐμφυλίου πολέμου ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἐπειγόντως. Ἡ σημαντικώτερη ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐξεγέρσεις ἦταν τῆς ἐπαρχίας Ταμπὼφ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς της τὸν ἀγρότη Ἀντόνωφ. Τὸ κίνημα τοῦ Ἀντόνωφ ἄρχισε στὰ τέλη τοῦ 1919 καὶ ἔπαιρνε διαρκῶς μεγαλύτερη ἔκτασι. Μέσα στὸ 1920 οἱ ἄνθρωποί του ἐξετέλεσαν διακοσίους ὑπευθύνους τοῦ κόμματος γιὰ τὴν συγκέντρωσι τῆς ἐσοδείας. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1921 ὁ Ἀντόνωφ ἤλεγχε μεγάλες ἐπαρχίες τῆς περιοχῆς τοῦ Ταμπώφ. Μόνον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ΝΕΠ μὲ τὴν ὁποία τὸ Κράτος ἔπαυσε νὰ πιέζη τὸν ἀγρότη ἐξασθένησε αὐτὸ τὸ κίνημα τὸ ὁποῖο ἄρχιζε νὰ παρακμάζη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1921. Ὁ Ἀντόνωφ σκοτώθηκε σὲ μιὰ παγίδα ποὺ τοῦ ἔστησε ἡ Τσεκὰ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1922.

Μετὰ τὴν ἔναρξι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ΝΕΠ μὲ τὴν ὁποία το καθεστὼς ἔκανε πολλὲς παραχωρήσεις στοὺς ἀγρότες, τὸ ἀγροτικὸ κίνημα ἄρχισε νὰ μειώνεται καὶ σιγὰ - σιγὰ ἔσβυσε ἐντελῶς.

3. Ἡ ἐξέγερσις τῆς Κρονστάνδης

Στὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου 1921 στὴν Πετρούπολι ξέσπασαν σοβαρὲς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν ποὺ δὲν ὑπέφεραν τὴν κατάστασι ποὺ τοὺς εἶχε ἐπιβληθῆ τόσο ἀπὸ πλευρᾶς συνθηκῶν ἐργασίας ὅσο καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἀμοιβῶν καὶ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Οἱ ἀπεργίες αὐτὲς ἔδωσαν ἀφορμὴ νὰ ξεσπάση στὴν Κρονστάνδη μία ἔνοπλη ἐξέγερσις ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος. Ἡ Κρονστάνδη ἦταν ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ρωσίας καὶ σημαντικὸ στρατιωτικὸ κέντρο της. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ὑπῆρχαν χιλιάδες ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ στρατιῶτες. Οἱ ναῦτες τῆς Κρονσττάνδης εἶχαν δώσει τὸ σύνθημα τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως τὸ 1917 καὶ εἶχαν πρωτοστατήσει σ' αὐτήν. Γι' αὐτὸ ὁ Τρότσκυ τοὺς εἶχε ἀποκαλέσει *«Καμάρι καὶ δόξα τῆς ἐπαναστάσεως»*. Τώρα ὅμως οἱ ἴδιοι αὐτοὶ ναῦτες καὶ μαζί τους καὶ οἱ στρατιῶτες ἐξεγέρθηκαν καταγγέλλοντας τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὅτι δὲν ἀνταποκρίθηκε στὰ αἰτήματά τους, ὅτι καταπάτησε τὶς ὑποσχέσεις του, ὅτι πρόδωσε τὸν σοσιαλισμό.

Οἱ ἐπαναστάται τῆς Κρονστάνδης συγκεντρώθηκαν τὴν 1η Μαρτίου 1921 καὶ διατύπωσαν τὰ αἰτήματά τους ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ἦταν ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τοῦ συνέρχεσθαι καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι γιὰ τοὺς ἐργάτες, τοὺς ἀγρότες καὶ τὰ ἀριστερὰ κόμματα, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν πολιτικῶν κρατουμένων ποὺ ἀνῆκαν σὲ σοσιαλιστικὰ κόμματα, ἡ κατάπαυσις τῆς τρομοκρατίας σὲ βάρος τοῦ λαοῦ, ἡ διεξαγωγὴ ἐλευθέρων ἐκλογῶν γιὰ τὴν ἀνάδειξι τῶν Σοβιὲτ κλπ.

Στὶς 2 Μαρτίου οἱ ἐπαναστάται ἐξέλεξαν μία «προσωρινὴ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ» μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν λοστρόμο Πετριτσένκο. Στὶς 3 Μαρτίου ἡ ἐπιτροπὴ ἄρχισε νὰ ἐκδίδη τὴν ἡμερήσια ἐφημερίδα «Ἰσβέστια». Τὸ σφάλμα τῆς ἐπιτροπῆς ἦταν ὅτι ἀρνήθηκε νὰ ἀναλάβη

ἄμεση ἐπιθετικὴ δρᾶσι ἐναντίον τῆς Πετρουπόλεως ὅπως ζήτησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐξεγερμένους. Οἱ ἐπαναστάται εἶχαν τὴν ψευδαίσθησι ὅτι οἱ οἱ μπολσεβῖκοι ἦσαν «ἀδελφοί» τους καὶ ὅτι «δὲν ἔπρεπε νὰ χυθῆ αἷμα μεταξὺ σοσιαλιστῶν». Πίστευαν ἀκόμη ὅτι τὰ αἰτήματά τους ἦσαν τόσο δίκαια καὶ εἶχαν τόσο μεγάλη ὑποστήριξι ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ὥστε θὰ ἐπεβάλλοντο εἰρηνικῶς.

Αὐτὸ ἔδωσε στοὺς μπολσεβίκους τὴ δυνατότητα νὰ συγκεντρώσουν ἰσχυρὲς δυνάμεις καὶ νὰ πάρουν ὅλα τὰ μέτρα γιὰ τὴν ἀμείλικτη συντριβὴ τῆς ἐξεγέρσεως. Οἱ μπολσεβῖκοι, κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Τρότσκυ καὶ τοῦ Τουχατσέφσκυ ἄρχισαν τὴν ἐπίθεσί τους ἐναντίον τῆς Κρονστάνδης στὶς 7 Μαρτίου. Οἱ ἐπαναστάται ἀμύνθηκαν ἡρωϊκὰ ἐπὶ δέκα ὁλόκληρες ἡμέρες ἀλλὰ στὸ τέλος οἱ ἀνώτερες δυνάμεις τῶν μπολσεβίκων καὶ τὸ πυροβολικό τους ὑπερίσχυσαν καὶ ἡ Κρονστάνδη ἔπεσε στὶς 1 7Μαρτίου 1921. Ὅλοι οἱ ἐπαναστάται τουφεκίσθηκαν ἀμέσως ἐπὶ τόπου ἐνῶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς των ἀκόμη καὶ οἱ μακρυνοὶ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ζοῦσαν στὴν Κροστάνδη μεταφέρθηκαν στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

4. Ἡ ἐνδοκομματικὴ κρίσις

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα ἐπέφεραν μία σύγχυσι μέσα στὶς τάξεις τοῦ κόμματος. Πολλοὶ κομμουνισταὶ ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὸν τρόπο ἐφαρμογῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ συστήματος καὶ ἀγανακτισμένοι ἀπὸ τὶς μεθόδους τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκυ ἄρχισαν νὰ συγκροτοῦν μέσα στὸ κόμμα διάφορες ἀντιπολιτευτικὲς κινήσεις.

Κυριώτερος στόχος αὐτῆς τῆς ἐκ τῶν ἔνδο κριτικῆς τοῦ νέου καθεστῶτος ἦταν ἡ γραφειοκρατία. Ἀρκετοὶ κομμουνισταὶ κατήγγειλαν ὅτι εἶχε ἀνασυσταθῆ ἕνας καταπιεστικός, ἐγωϊστικὸς καὶ ὀλιγαρχικὸς κρατικὸς μηχανισμὸς ὁ ὁποῖος ἔμενε κουφὸς στὶς λαϊκὲς ἀνάγκες καὶ ἀνησυχίες. Οἱ ἴδιοι διακήρυξαν ἐπίσης ὅτι ἐδημιουργεῖτο βαθμιαῖα μία νέα σχετικῶς εὐημεροῦσα τάξις τὴν ὁποία ἀποτελοῦσαν τὰ κομματικὰ καὶ κρατικὰ στελέχη, «οἱ γραφειοκράτες», ποὺ ἔτειναν νὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς ἀστοὺς καὶ τοὺς τσιφλικάδες.

Ἄλλοι κομμουνισταὶ ζητοῦσαν περισσότερες ἐλευθερίες στὴν ἔκφρασι ἀπόψεων καὶ κριτικῶν «ποὺ δὲν θὰ ξέφευγαν ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ καθεστῶτος.»

Ἄλλοι πάλι ζητοῦσαν μεγαλύτερη ἀνεξαρτησία γιὰ τὰ συνδικάτα καὶ ἀντετάσσοντο στὴν μετατροπή τους σὲ ἁπλᾶ ἐξαρτήματα τοῦ κομμουνιστικοῦ κράτους — ἐργοδότου. Οἱ κομμουνισταὶ αὐτοὶ ἔβλεπαν τὰ συνδικάτα σὰν τὸ κύριο ὄργανο γιὰ τὸν ἀγώνα ἐναντίον τῆς γραφειοκρατίας ποὺ ἔτεινε νὰ μεταβληθῆ σὲ ἕνα νέο κυρίαρχο ἐκμεταλλευτικὸ καὶ καταπιεστικὸ στρῶμα.

Μεγάλη ἐπιρροὴ ἀπέκτησε καὶ ἡ ὁμάδα τῶν λεγομένων «δημοκρατικῶν συγκεντρωτικῶν» ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ Τ. Σαπρόνωφ. Αὐτοὶ διακήρυξαν ὅτι τὸ κόμμα μετὰ τὴν κατάληψι τῆς ἐξουσίας ἐκφυλιζόταν γοργὰ σὲ μία ὀλιγαρχικὴ ὁμάδα καὶ ζητοῦσαν τὸν ἐκδημοκρατισμό του γιὰ νὰ προλάβουν αὐτὸν τὸν ἐκφυλισμό.

Μία ἄλλη ἰσχυρὴ ἀντιπολιτευτικὴ ὁμάδα ἀποτελοῦσε ἡ λεγομένη ἐργατικὴ ἀντιπολίτευσις» ποὺ ζητοῦσε νὰ ἀνατεθῆ ἡ διεύθυνσις τῆς κρατικοποιημένης βιομηχανίας στὰ ἐργατικὰ συνδικάτα, νὰ ἐκδημοκρατισθῆ τὸ κόμμα καὶ νὰ μετέχη πραγματικὰ τὸ προλεταριᾶτο στὴν διαχείρισι τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων.

Ὁ Λένιν ἀνησύχησε ἀπ' αὐτὴν τὴν κατάστασι. «Τὸ κόμμα ἔχει πυρετὸ» εἶπε. Καὶ διαπίστωσε ὅτι ἦταν ἀναγκαία μία ἀλλαγὴ μεθόδων καὶ μία μεταβολὴ τῆς καταστάσεως γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ κομμουνισταὶ νὰ μείνουν ἑνωμένοι καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν ἐξουσία. Τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ τὴν πραγματοποίησε μὲ τὴν ΝΕΠ.

5. Τὸ περιεχόμενο τῆς ΝΕΠ

Θέλοντας νὰ ἀντιμετωπίση αὐτὴν τὴν δύσκολη πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασι, νὰ ἀποκαταστήση τὴν οἰκονομία τῆς χώρας καὶ νὰ καθησυχάση τὰ λαϊκὰ στρώματα ὁ Λένιν πῆρε ἕνα σύνολο μέτρων ποὺ ἀποκλήθηκαν «Νέα Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ» (ΝΕΠ.) Τὰ μέτρα αὐτὰ συνίσταντο κυρίως στὴν ἀποκατάστασι τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος στὸν τομέα τῆς γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιοτεχνίας καὶ τῆς μικρῆς βιομηχανίας. Μόνο τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο, οἱ μεγάλες βιομηχανίες καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία παρέμειναν σταθερὰ στὰ χέρια τοῦ κόμματος.

Ταυτόχρονα ἡ ΝΕΠ σήμαινε ἐπίσης καὶ μία χαλάρωσι τῆς τρομοκρατίας. Σταμάτησε ἡ μαζικὴ ἐξόντωσις τῶν ἀνθρώπων ποὺ συνδέονταν μὲ τὸ παληὸ καθεστώς. Ἐπετράπη μία ἀξιόλογη ἐλευθερία στὴν τέχνη, στὴν λογοτεχνία καὶ στὶς ἐπιστῆμες. Ἀπὸ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς ἀκόμη καὶ ὁ σημερινὸς σοβιετικὸς πολίτης μετὰ ἀπὸ τοὺς τόσους «ἀποσταλινισμοὺς» τοῦ Χρουστσὼφ συγκρίνοντας τὴν κατάστασί του μὲ ἐκείνην τῆς ΝΕΠ θεωρεῖ τὴν τελευταία σὰν ἕνα πραγμα-

τικὸ «χρυσὸ αἰώνα».

Γενικά, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπίστευτη σκληρότητα τοῦ «πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ» φαινόταν νὰ ἀποκαθίσταται πιὰ ἡ ὁμαλότης στὴν ζωὴ τῆς πολύπαθης χώρας.

6. Τὰ μέτρα τῆς ΝΕΠ καὶ ἡ συνύπαρξις

Τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς ΝΕΠ ἦσαν τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ κατάργησις τῆς ἐπιτάξεως ὅλης τῆς ἐσοδείας καὶ ἡ ἀντικατάστασίς της ἀπὸ ἕνα φόρο. Ὁ ἀγρότης εἶχε πιὰ τὸ δικαίωμα νὰ ἐμπορεύεται μέσα σὲ ὁρισμένα ὅρια τὰ προϊόντα του.

β) Ἡ ἀποκατάστασις τῆς μικρῆς ἀτομικῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

γ) Οἱ παραχωρήσεις πρὸς τὸ ξένο κεφάλαιο γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσι ὁρισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας.

δ) Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἐλευθέρου λιανικοῦ ἐμπορίου.

Ἀναγνωρίζοντας ὅτι αὐτὰ τὰ μέτρα ἀποτελοῦσαν μία «ὑποχώρησι» σὲ σχέσι μὲ τὴν συνολικὴ κρατικοποίησι τῆς οἰκονομίας ποὺ εἶχε πραγματοποιηθεῖ πρὶν τὸ 1921 καὶ ὅτι συνιστοῦσαν μία οὐσιαστικὴ παραχώρησι πρὸς τὸν καπιταλισμό, ὁ Λένιν δικαιολογήθηκε στὸ κόμμα του μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ὑποχώρησις αὐτὴ εἶχε ἐπιβληθῆ στοὺς ρώσους κομμουνιστὰς ἐξ αἰτίας τῆς μὴ ἐκδηλώσεως τῆς παγκοσμίου προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως. Διαπιστώνοντας πιὰ ὅτι ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐκδηλωθῆ καὶ ὁμολογώντας ὅτι οἱ ἀντίθετες προοπτικές του εἶχαν διαψευσθῆ, ὁ Λένιν διατύπωσε τότε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν θεωρία «περὶ συνυπάρξεως» σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρξουν προσωρινὰ γιὰ μία ὁρισμένη μεταβατικὴ περίοδο τὰ σοσιαλιστικὰ καὶ τὰ καπιταλιστικὰ κράτη.

«Ἡ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία ἔγραψε ὁ Λένιν, μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ὄχι φυσικὰ γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα μέσα σὲ ἕνα καπιταλιστικὸ περίγυρο», (εἰσήγησις στὸ 3ο συνέδριο τῆς Κόμιντερν 1921).

Ἡ Ρωσία, μένοντα μόνη της, εἶπε ὁ Λένιν, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ δεχθῆ ὁρισμένες μορφὲς τοῦ καπιταλισμοῦ ὅπως εἶναι τὸ μικρὸ ἐμπόριο, ἡ μικρὴ βιομηχανία καὶ ὁ «κρατικὸς καπιταλισμός». Λέγοντας «κρατικὸ καπιταλισμὸ» ὁ Λένιν ἐννοοῦσε τὴν μεγάλη βιομηχανία ποὺ θὰ ἦταν στὰ χέρια καπιταλιστῶν ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὴν διαρκῆ ἐπίβλεψι τῶν σοβιετικῶν κρατικῶν ἀρχῶν.

Θέλοντας νὰ ἀναζωογονήσῃ τὴν ρωσικὴ βιομηχανία, ὁ Λένιν προσπάθησε νὰ προσελκύσῃ τὸ ξένο κεφάλαιο προσφέροντάς του ἐπικερδεῖς ἐπενδύσεις στὸ ρωσικὸ ἔδαφος. Ὁ Λένιν ἤλπιζε ὅτι οἱ βιομηχανικὲς δυνατότητες τῆς ἀπέραντης χώρας του θὰ ἐγοήτευαν τὸ δυτικοευρωπαϊκὸ καὶ τὸ ἀμερικανικὸ κεφάλαιο. Ἐπειδὴ ὡς τότε ὁ κομμουνισμὸς καταδίκαζε τὴν διείσδυσι τοῦ ξένου κεφαλαίου στὶς καθυστερημένες χῶρες, ὁ Λένιν καθησύχασε τοὺς ὀπαδούς του λέγοντάς τους ὅτι τὰ πράγματα ἦταν διαφορετικὰ στὴν Ρωσία ὅπου τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα κρατοῦσε σταθερὰ στὰ χέρια του τὴν πολιτικὴ ἐξουσία καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἐπέτρεπε στὸ ξένο κεφάλαιο νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν χώρα. Ὁρισμένες ξένες ἑταιρεῖες ἔκαναν πραγματικὰ ἐπενδύσεις στὴν Ρωσία, γενικὰ ὅμως τὸ ξένο κεφάλαιο δὲν προσελκύσθηκε ἀπὸ τὸν Λένιν καὶ δὲν ἔπαιξε σοβαρὸ ρόλο στὴν ἐκβιομηχάνισι τῆς Ρωσίας.

7. Ἡ ΝΕΠ καὶ ὁ μαρξισμός.

Ἡ ΝΕΠ ἀποτελοῦσε ἀσφαλῶς μία ὑποχώρησι τοῦ κομμουνισμοῦ ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὸν οἰκονομικὸ τομέα. Στὸν πολιτικὸ τομέα δὲν ἀντιμετωπίσθηκε θέμα ὑποχωρήσεως. Τὸ κόμμα ξεκαθάρισε ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀνεχθῆ καμμιὰ ἀπόπειρα γιὰ τὴν ὀργάνωσι ἀντιπολιτεύσεως καὶ γιὰ τὸν ἐκφιλελευθερισμὸ τοῦ καθεστῶτος.

Φυσικὰ ἡ ὕπαρξις μιᾶς οἰκονομίας ποὺ κατὰ 90% ἦταν καπιταλιστικὴ μὲ ἕνα πολιτικὸ καθεστὼς ποὺ ἦταν κατὰ 100% κομμουνιστικὸ ἀποτελοῦσε ἀπὸ μαρξιστικῆς πλευρᾶς ἕνα πραγματικὸ παραλογισμὸ καὶ τοῦτο γιατὶ σύμφωνα μὲ τὸν μαρξισμὸ ἡ οἰκονομία εἶναι ἡ βάσις ἐνῶ τὸ καθεστὼς (πολιτικό, νομικό, πευματικό) εἶναι τὸ ἐποικοδόμημα ποὺ καθορίζεται ἀπὸ τὴν βάσι καὶ ἀνταποκρίνεται σ' αὐτὴν ἀντανακλώντάς την. Σὲ μία καπιταλιστικὴ οἰκονομία, πρέπει νὰ ἀντιστοιχῆ, σύμφωνα μὲ τὸν ἱστορικὸ ὑλισμό, μία καπιταλιστικὴ πολιτικὴ ἐξουσία. Καὶ γιὰ νὰ ὑπάρχῃ σοσιαλιστικὴ κυβέρνησις θὰ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ὑπάρχῃ καὶ σοσιαλιστικὴ οἰκονομία. Ἀνατρέποντας αὐτὸ τὸ σχῆμα ὁ Λένιν κατέφερε ἕνα θανάσιμο χτύπημα στὴν μαρξιστικὴ θέσι ὅτι ἡ οἰκονομία καθορίζει τὴν πολιτικὴ γιατὶ αὐτὸς ἔκανε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Προσπαθοῦσε μὲ τὴν πολιτικὴ νὰ ἐλέγξῃ, νὰ καθορίσῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν οἰκονομία.

Αὐτὸς ὁ περίεργος συνδυασμὸς ἑνὸς καπιταλιστοῦ μὲ κομμουνιστικὴ κυβέρνησι κατέπληξε τοὺς σοσιαλιστὰς καὶ τοὺς μαρξιστὰς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ τοὺς προκάλεσε μεγάλη ἰδεολογικὴ σύγχυσι. Καὶ παρὰ τὶς ὑποσχέσεις τοῦ Λένιν

ὅτι αὐτὴ ἡ κατάστασις θὰ διαρκοῦσε γιὰ πολὺ καιρὸ πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ ἀμφέβαλλαν. Αὐτὸ ἔγινε καὶ μὲ τὸ ξένο κεφάλαιο ποὺ δὲν ἐπείσθηκε νὰ πραγματοποιήση μεγάλες ἐπενδύσεις στὴν ΕΣΣΔ.

Τὸ σύστημα τῆς ΝΕΠ κράτησε ἀπὸ τὸ 1921 ὥς τὸ 1928 καὶ ἐπέτρεψε στὴν Ρωσία νὰ ἀποκαταστήση τὴν οἰκονομία της. Πρὸς τὸ τέλος τῆς περιόδου τῆς ΝΕΠ ἡ κομμουνιστικὴ Ρωσία χάρις στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ὄχι μόνον εἶχε ἐπουλώσει ὅλες τὶς πληγὲς τοῦ πολέμου ἀλλὰ καὶ βρισκόταν σὲ αἰσθητῶς καλύτερη θέσι ἀπὸ τὸ 1913 τόσο ἀπὸ πλευρᾶς οἰκονομίας ὅσο καὶ ἀπὸ πλευρᾶς βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

8. Ἡ ΝΕΠ καὶ ἡ κομμουνιστικὴ δικτατορία

Ἀπὸ πολιτικῆς πλευρᾶς ὅμως, παρὰ τὴν σχετικὴ χαλάρωσι τῆς μαζικῆς τρομοκρατίας δὲν ἐπῆλθε μία οὐσιαστικὴ μεταβολὴ τῆς καταστάσεως. Τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὑπάρχουν ἔχοντας μεταβληθῆ σὲ μόνιμο θεσμὸ τοῦ καθεστῶτος. Τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτὰ βρισκόταν στὰ νησιὰ Σορο-βέτσκυ στὸν ἀπώτατο βορρᾶ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν φυλακισμένων μεγάλωνε συνεχῶς γιὰ νὰ φθάση σύμφωνα μὲ τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα ἀπὸ 88.000 ποὺ ἦταν τὸ 1924 στὶς 200.000 τὸ 1927.

Ἡ Τσεκὰ τυπικὰ εἶχε διαλυθῆ ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα εἶχε ἁπλῶς ἀλλάξει ὄνομα καὶ δροῦσε μὲ τὸν τίτλο τῆς «Γκεπεοῦ».

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς ΝΕΠ καὶ συγκεκριμένα κατὰ τὸ 1922 ἔγινε καὶ ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς περιβόητες δίκες τῆς Μόσχας. Κατηγορούμενοι ἦσαν 22 ἡγετικὰ στελέχη τοῦ σοσιαλεπαναστατικοῦ κόμματος ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ παγκόσμια γνωστοὶ σοσιαλισταὶ ὅπως ὁ Α. Γκότς, ὁ Μ. Μπεντενιάπιν, ὁ Ε. Τιμοφέγιεφ, ὁ Δ. Ντονσκὸλ καὶ ἡ Ε. Ράτνερ. Μαζὶ μὲ τοὺς 22 σοσιαλιστὰς ἐδικάζοντο καὶ ἄλλοι 8 πρώην σοσιαλισταὶ καθὼς καὶ 2 πράκτορες τῆς κομμουνιστικῆς ἀστυνομίας ποὺ εἶχαν διεισδύσει στὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα καὶ οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν εἰς βάρος τῶν 22 πραγματικῶν κατηγορουμένων. Ἡ δίκη αὐτὴ ξεσήκωσε μία θύελλα διαμαρτυριῶν σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο καὶ κυρίως μέσα στὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸ κίνημα. Οἱ δύο Σοσιαλιστικὲς Διεθνεῖς ποὺ ὑπῆρχαν τότε καὶ ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς ποὺ εἶχε ἱδρυθεῖ ἐν τῷ μεταξύ, συζήτησαν τὸ θέμα σὲ μιὰ κοινὴ διάσκεψί τους στὸ Βερολῖνο τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1922. Οἱ σοβιετικοὶ ἀντιπρόσωποι Ν. Μπουχάριν καὶ Κ. Ράντσεκ συμφώνησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν ἀπόφασι μὲ τὴν ὁποία ἐζητεῖτο νὰ μὴ ἐπιβληθοῦν θανατικὲς καταδίκες. Ἐπίσης ἡ διάσκεψις ἔστειλε δύο βέλγους καὶ δύο γερμανοὺς σοσιαλιστὰς ἀνάμεσά τους καὶ τὸν Λῆμπκνεχτ νὰ παρακολουθήσουν τὴν δίκη στὴν Μόσχα, καὶ νὰ ἐνεργήσουν ὡς συνήγοροι. Ἐναντίον ὅμως αὐτῶν τῶν συνηγόρων ἡ Γκεπεοῦ ἐξαπέλυσε ὀργανωμένες ἐπιθέσεις καὶ τοὺς ἐμπόδισε νὰ ἐκπληρώσουν τὸν προορισμό τους. Οἱ συνήγοροι δέχθηκαν ἐπίθεσι στὸ τραῖνο ποὺ τοὺς μετέφερε καὶ ὅταν ἄρχισε ἡ δίκη ὀργανωμένα πλήθη περικύκλωσαν τὸ δικαστήριο ζητώντας τὴν θανατικὴ καταδίκη τῶν κατηγορουμένων. Ὁ πρόεδρος τοῦ στρατοδικείου Γ. Πιατακὼφ ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ καταστήση ἀδύνατη τὴν ὑπεράσπισι (15 χρόνια ἀργότερα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πιατακὼφ δικάσθηκε ὡς προδότης, καταδικάσθηκε καὶ ἐκτελέσθηκε). Οἱ τέσσερις ἀπεσταλμένοι τῆς Διεθνοῦς ἀναγκάσθηκαν νὰ ἀποχωρήσουν ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ καὶ γι' αὐτὸ ἔκαναν ἀπεργία πείνας ἕως ὅτου τοὺς ἔδωσαν ἄδεια ἐξόδου! Τελικά, 12 ἀπὸ τοὺς κατηγορουμένους καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο, οἱ 10 σὲ διάφορες ποινὲς εἱρκτῆς καὶ οἱ 10 προδόται ἀθωώθηκαν. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῆς παγκοσμίου καὶ σοσιαλιστικῆς γνώμης ὁ Λένιν δὲν τόλμησε νὰ προχωρήση στὴν ἐκτέλεσι τῶν καταδικασθέντων, δὲν δέχθηκε ὅμως οὔτε νὰ τοὺς ἀπελευθερώσει οὔτε νὰ μετατρέψη τὶς θανατικὲς καταδίκες σὲ ἰσόβια. Τοὺς ἤθελε καὶ τοὺς κράτησε σὰν ὁμήρους. Ἀργότερα ὅλοι ἐξοντώθηκαν ἐπὶ Στάλιν.

9. Ἡ μεγάλη πεῖνα τοῦ 1921—23

Ἡ ΝΕΠ δὲν ἦρθε ἀρκετὰ γρήγορα γιὰ νὰ προλάβη τὸ λιμὸ ὁ ὁποῖος ξέσπασε τὸ 1921 στὴν Ρωσία. Ἡ ἐπὶ ἔτη κατάσχεσις ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς ὅλων τῶν τροφίμων καὶ τῶν ἀγροτικῶν ἀποθεμάτων, ὁ πόλεμος ποὺ εἶχαν ἐξαπολύσει ἐναντίον τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν μεσαίων στρωμάτων, ἡ καταπίεσις τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ μαζικὴ ἐξόντωσις ὁλοκλήρων κοινωνικῶν στρωμάτων ποὺ ἔπαιζαν σημαντικὸ ρόλο στὴν οἰκονομία τῆς χώρας εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν οἰκονομικὴ καταστροφή. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1921 ἄρχισε ἡ πεῖνα. Στὶς 2 Αὐγούστου 1921 ὁ Λένιν ἀπηύθυνε τὴν «ἔκκλησι πρὸς

τὸ διεθνὲς προλεταριάτο» ὅπου τόνιζε:

«Πολλὲς ἐπαρχίες τῆς Ρωσίας ἐπλήγησαν ἀπὸ τὴν πεῖνα—μιὰ πεῖνα ποὺ πολὺ λίγο διαφέρει ἀπὸ τὸν καταστρεπτικὸ λιμὸ τοῦ 1891. Χρειάζεται βοήθεια. Ἡ Σοβιετικὴ Δημοκρατία περιμένει τὴν βοήθειά σας».

Ἱδρύθηκε τότε μία «διεθνὴς ἐργατικὴ ἐπιτροπὴ βοηθείας» ἡ ὁποία ὅμως μόνο μικρὴ σχετικῶς βοήθεια μπόρεσε νὰ στείλη στὴν ΕΣΣΔ ὅπου ἡ πείνα ἔπαιρνε ὅλο και μεγαλύτερες διαστάσεις. Οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ πεθαίνουν ἀπὸ ἔλλειψι τροφίμων. Ὁλόκληρες οἰκογένειες ξεκληρίσθηκαν. Στρατιὲς ἀπὸ παιδιὰ ποὺ οἱ γονεῖς των πέθαναν ἀπὸ τὴν πείνα ξεχύνονταν πρὸς κάθε κατεύθυνσι ἀλητεύοντας. Οἱ ληστεῖες, οἱ κλοπές, ἡ διαφθορά, ἡ ἀλητεία, ἡ ἐγκληματικότης καὶ ἡ ἐπαιτεία πῆραν πρωτοφανεῖς διαστάσεις. Τεράστια καραβάνια προσφύγων ποὺ ἔφευγαν κατὰ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀπὸ τὶς περιοχὲς τῆς μεγάλης πείνας (Βόλγας, Οὐκρανία, Κριμαία) διέσχιζαν ὅλη τὴν χώρα σὲ ἀναζήτησι τροφῆς. Τὰ πτώματα ἐσσωρεύοντο στοὺς δρόμους καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ ξεσπάσουν ἐπιδημίες χολέρας καὶ τύφου ποὺ θέρισαν κυριολεκτικὰ τὸν πληθυσμὸ μεγάλων περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Τὰ ἐπίσημα κομμουνιστικὰ ντοκουμέντα καὶ ὁ σοβιετικὸς τύπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναφέρουν πολλὲς περιπτώσεις καννιβαλισμοῦ ποὺ σημειώθηκαν ἀπὸ τὸ 1921 ἕως τὸ 1923. Στὸ «βιβλίο τῆς πείνας» λ.χ. ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὶς σοβιετικὲς ἀρχὲς τῆς Σαμάρα τὸ 1922 ἀναφέρει ὅτι «πτωματοφάγοι» δροῦν σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς χώρας. Ἀναφέρει τὸ ἴδιο βιβλίο συγκεκριμένες περιπτώσεις καννιβαλισμοῦ καὶ κλοπῆς πτωμάτων μὲ σκοπὸ τὸ μαγείρεμα καὶ τὴν καταβρόχθισί τους.

Πολλὲς δυτικὲς φιλανθρωπικὲς ὀργανώσεις ἔσπευσαν τότε σὲ βοήθεια τῆς Ρωσίας. Τὴν μεγαλύτερη βοήθεια πρόσφερε ἡ ἀμερικανικὴ φιλανθρωπικὴ ὀργάνωσις ΑΡΑ, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Χ. Χοῦβερ, ἡ ὁποία πρόσφερε συνολικὴ βοήθεια ἀξίας 60 ἑκατομμυρίων δολλαρίων τῆς ἐποχῆς. Μεγάλη βοήθεια πρόσφεραν καὶ ἄλλες ἀμερικανικὲς φιλανθρωπικὲς ὀργανώσεις, ὁ Γαλλικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς καὶ μία «διεθνὴς ἐπιτροπὴ» μὲ ἐπὶ κεφαλῆς της τὸν γνωστὸ νορβηγὸ ἐξερευνητὴ Φ. Νάνσεν.

Ἡ πείνα κράτησε δύο ὁλόκληρα χρόνια καὶ προκάλεσε τὸν θάνατο μερικῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων ἀλλὰ τὸ καθεστὼς δὲν ἐπέτρεψε σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι νὰ κλονίση οὔτε κατὰ τὸ ἐλάχιστον τὴν δικτατορία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι διάφοροι ρῶσοι φιλελεύθεροι διανοούμενοι καὶ ἐπιστήμονες συγκρότησαν μία 63μελῆ «ἐπιτροπὴ καταπολεμήσεως τῆς πείνας» ἀλλὰ ἡ Γκεπεοῦ τὴν διέλυσε γιατὶ προτιμοῦσε νὰ μὴ γίνη καμμία καταπολέμησις τῆς πείνας παρὰ νὰ γίνη ἀπὸ μὴ κομμουνιστάς.

Μία ἀπὸ τὰς μεθόδους ποὺ ἐχρησιμοποιήθη τότε ἀπὸ τὸ καθεστὼς γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τοῦ λιμοῦ ἦταν καὶ ἡ κατάσχεσις ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ κόμμα ἐπρωρίζοντο νὰ πουληθοῦν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ ἀγορασθοῦν τρόφιμα. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις ὁ πληθυσμὸς ὑπερασπίσθηκε τὰ χρυσᾶ εἰκονίσματα καὶ τοὺς ἄλλους θησαυροὺς τῶν ἐκκλησιῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὶς μαζικὲς συλλήψεις καὶ ἐκτελέσεις ἀπὸ τὴν Γκεπεοῦ. Ὅταν ὅμως δημοσιεύθηκαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατασχέσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν ἡ ὁποία ἀπέδωσε πολὺ μικρὸ ποσὸ (1,35 ἑκατομμύρια χρυσᾶ ρούβλια) φάνηκε ὅτι τὴν μερίδα τοῦ λέοντος τὴν εἶχαν ἁρπάξει τὸ κόμμα καὶ τὰ στελέχη του.

Ἡ κατάστασις ἄρχισε νὰ βελτιώνεται ἀπὸ τὸ 1922 καὶ ἡ περίοδος τῆς πείνας ἔληξε μαζὶ μὲ τὸ τέλος τοῦ 1923. Ἡ ΝΕΠ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀποδίδη τοὺς καρπούς της.

10. Ὁ θάνατος τοῦ Λένιν καὶ οἱ ἐνδοκομματικὲς ἀντιθέσεις

Ὁ Λένιν ἦταν ἄρρωστος ἀπὸ τὴν ἄνοιξι τοῦ 1922 καὶ οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους εἶχε παύσει νὰ παίζη τὸν ρόλο τοῦ ἡγέτη. Ὁ θάνατός του ἐπῆλθε στὶς 21 Ἰανουαρίου 1924. Στὰ τελευταῖα χρόνια ὁ Λένιν ἀνησυχοῦσε ἀπὸ τὴν δημιουργία διαφόρων ἀλληλομαχομένων ὁμάδων μέσα στὸ κόμμα καὶ προσπάθησε μὲ διάφορα μέτρα νὰ καταπολεμήση τὶς διασπαστικὲς τάσεις.

Στὸ 10ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ὅπου εἰσηγήθηκε τὴν πολιτικὴ τῆς ΝΕΠ εἰσηγήθηκε ἐπίσης καὶ διάφορα μέτρα ποὺ γιὰ σκοπό τους εἶχαν νὰ ἀποτρέψουν τὶς ἐνδοκομματικὲς διενέξεις. Τὰ μέτρα ἦσαν αὐστηρὰ καὶ πρόβλεπαν διαγραφὲς καὶ ἄλλες τιμωρίες καὶ ἐκκαθαρίσεις χωρὶς ὅμως νὰ φθάνουν ὡς τὴν φυσικὴ ἐξόντωσι τῶν διαφωνούντων ποὺ ἐφαρμόσθηκε σὰν τὸ κυριώτερο μέτρο ἀργότερα, ἐπὶ Στάλιν.

Μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ ἡ κομματικὴ πειθαρχία ἔγινε πιὸ αὐστηρή, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὑπάρχουν πάντοτε διάφορες φράξιες ποὺ δροῦσαν στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κόμματος. Πολλὰ στελέχη καθαιρέθηκαν ἀπὸ τὶς θέσεις των ἢ διαγράφηκαν ἀλλὰ ἐμφανίζονταν ἀμέσως ἄλλα ποὺ πρόβαλλαν νέες διαμαρτυρίες καὶ

αἱρετικὲς ἀπόψεις. Στὸ 11ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ, τὸ 1922, ὁ Β. Κοσιὸρ διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ διοικητικῶν μεθόδων μέσα στὸ κόμμα ποὺ τὸ στρατιωτικοποιοῦν. Ἐπίσης ἡ Καλλοντάϊ κατηγόρησε τὴν κομματικὴ ἡγεσία ὅτι «καταπιέζει τὴν σκέψι» καὶ «ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ἐργατῶν».

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη πάντως δὲν ἐγίνοντο ἀκόμη συλλήψεις μελῶν τοῦ κόμματος. Ἡ συνήθης τιμωρία ἦταν μετάθεσις, ὑποβιβασμός, καθαίρεσις, καὶ τὸ πολὺ-πολὺ διαγραφή. Τότε ἀκριβῶς καθιερώθηκε καὶ τὸ σύστημα τῆς περιοδικῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν τάξεων τοῦ κόμματος μὲ τὶς λεγόμενες «ἀνακαταγραφές», ποὺ γίνονται κατὰ ὁρισμένα χρονικὰ διαστήματα. Μὲ τὴν «ἀνακαταγραφὴ» κρίνονται ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος καὶ ἄλλα θεωροῦνται ἄξια νὰ παραμείνουν στὶς γραμμές του ἐνῶ ἄλλα διαγράφονται.

Ἕνας σημαντικὸς νεωτερισμὸς ὁ ὁποῖος δὲν προκάλεσε τότε ὅσο ἔπρεπε τὴν προσοχὴ ἦταν καὶ ἡ καθιέρωσις τοῦ ἀξιώματος τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Σὰν πρῶτος γενικὸς γραμματεὺς τοῦ κόμματος διορίσθηκε ὁ Στάλιν. Κανεὶς δὲν ἐπρόβλεψε τὶς συνέπειες αὐτοῦ τοῦ διορισμοῦ ὁ ὁποῖος ἔγινε στὶς 2 Ἀπριλίου 1922. Προρισμὸς τῆς «γραμματείας» ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ «πρῶτος γραμματεας» ἦταν ἀκριβῶς ἡ καταπολέμησις τῶν ἐνδοκομματικῶν ἀντιπολιτεύσεων, ἡ προώθησις τῶν ἀφοσιωμένων στελεχῶν καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς ὀργανωτικῆς λειτουργίας τοῦ κόμματος. Οἱ ἁρμοδιότητες αὐτὲς ἐπέτρεψαν στὸ νέο ὄργανο, τὴν γραμματεία, ν ἀάποκτήση τεράστια δύναμι νὰ ξεπεράση σὲ ἰσχὺ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ποὺ ὡς τότε διηύθυνε τὸ κόμμα καὶ ταυτόχρονα ἔδωσε μεγάλη ἐξουσία στὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γραμματείας. Στηριγμένος σ' αὐτὴν τὴν δύναμι ὁ Στάλιν ποὺ ἦταν ἕνας ἄνθρωπος πολὺ λίγο γνωστὸς καὶ ἐλάχιστα δημοφιλὴς μέσα στὸ κόμμα μπόρεσε νὰ ἐκτοπίση πασίγνωστους ἡγέτες σὰν τὸν Ζηνόβιεφ καὶ τὸν Τρότσκυ καὶ νὰ ἐπιβληθῆ σὰν διάδοχος τοῦ Λένιν. Ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ γενικοῦ γραμματέως ὁ Στάλιν μποροῦσε νὰ κινεῖται μυστικά, νὰ ἐπανδρώνη μὲ ἀνθρώπους του τὸν κομματικὸ μηχανισμὸ καὶ στὸ τέλος κατόρθωσε νὰ ἐκπορθήση ὁλόκληρο τὸν ὀργανισμὸ τοῦ κόμματος.

Ὅταν ἀρρώστησε ὁ Λένιν, τὸν διαδέχθηκε μία τριανδρία ἀπὸ τοὺς Ζηνοβιέφ, Καμένεφ καὶ Στάλιν ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ φαινομενικὰ ἰσχυρότερος ἦταν ὁ πρῶτος, ποὺ κατεῖχε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τυπικὸς διάδοχος τοῦ Λένιν ἦταν πιὰ ὁ Ζηνόβιεφ. Οἱ περισσότεροι ὅμως μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ κόμμα θεωροῦσαν σὰν φυσικὸ διάδοχο τοῦ Λένιν τὸν Τρότσκυ ὁ ὁποῖος καὶ ἄρχισε ἕνα ἀγώνα ἐναντίον τῆς τριανδρίας. Μέσα στὴν τριανδρία ἀποδείχτηκε ὅτι ὁ πραγματικὰ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος ἦταν ὁ Στάλιν. Γι' αὐτὸ σιγά-σιγὰ οἱ ἐνδοκομματικὲς σχέσεις πῆραν τὴν μορφὴ μιᾶς μονομαχίας μεταξὺ Στάλιν καὶ Τρότσκυ, ἡ ὁποία συγκλόνισε τὸ κόμμα γιὰ μία ὁλόκληρη πενταετία.

Διαπιστώνοντας μὲ μεγάλη ἀνησυχία αὐτὴν τὴν κατάστασι ὁ ἄρρωστος Λένιν ἔγραψε τὴν «πολιτικὴ διαθήκη» του ζητώντας τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέως. Σ' αὐτὸ συνέβαλε καὶ ἡ σκαιὰ συμπεριφορὰ τοῦ Στάλιν πρὸς τὴν γυναίκα τοῦ Λένιν καθὼς καὶ ἡ ἀντίθεσις τοῦ τελευταίου πρὸς τὴν ἐξαιρετικὰ σωβινιστικὴ πολιτικὴ τοῦ Στάλιν ἔναντι τῶν μὴ ρωσικῶν λαῶν τῆς ΕΣΣΔ. Ὁ Λένιν ἦταν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, πίστευε ὅμως ὅτι ὁ Στάλιν τὸ παράκανε καὶ ἀκολουθοῦσε ἐξαιρετικὰ ἐχθρικὴ πολιτικὴ ἔναντι τῶν διαφόρων μειονοτήτων. Ἔγραψε τότε ὁ Λένιν ὅτι ὁ Στάλιν εἶναι «*Ἑκατὸ τοῖς ἑκατὸ ρῶσος, μεγαλορῶσος, σωβινιστὴς καὶ τυπικὸς ρῶσος γραφειοκράτης*».

Ὁ Λένιν ζήτησε τότε μάλιστα ἀπὸ τὸν Τρότσκυ μὲ ἕνα γράμμα του πρὸς αὐτὸν νὰ ἀναλάβη τὴν ὑπεράσπισι τῶν γεωργῶν κομμουνιστῶν ἔναντι τοῦ Στάλιν. (ἐπιστολὴ 5ης Μαρτίου 1923).

Ἡ ὑπόδειξις ὅμως τοῦ Λένιν γιὰ τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Στάλιν ἦρθε πολὺ ἀργά. Ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ κόμματος εἶχε ἑδραιωθῆ στὴν θέσι του καὶ μποροῦσε νὰ ἐμφανίζεται στὰ μέλη τοῦ κόμματος ποὺ ἀγνοοῦσαν τὴν διένεξί του μὲ τὸν Λένιν σὰν «ὁ καλύτερος μαθητής» καὶ «ὁ πιστότερος ὀπαδὸς» τοῦ ἄρρωστου καὶ ἀποτραβηγμένου ἀρχηγοῦ ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἐπικοινωνήση μαζί τους. Τὸν ρόλο αὐτὸν ὁ Στάλιν τὸν ἔπαιξε θαυμάσια καὶ κατὰ τὴν κηδεία τοῦ Λένιν ἐκφωνώντας τὸν περιβόητο λόγο του ποὺ χαρακτηρίσθηκε σὰν «ὅρκος στὸν Λένιν». Μὲ τὸν λόγο του αὐτὸν ὁ Στάλιν ἀνέφερε τὶς βασικὲς ἐντολὲς τοῦ λενινισμοῦ καὶ διεκήρυσσε ὅτι οἱ κομμουνισταὶ θὰ παραμείνουν ἀκλόνητα πιστοὶ σ' αὐτές.

11. Ἡ διαμάχη μέσα στὸ κόμμα

Ἡ ἐξομάλυνσις τῆς καταστάσεως ἡ ὁποία ἐπῆλθε μὲ τὴν ΝΕΠ δὲν ἦταν ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τοῦ κόμματος ποὺ θεωροῦσε αὐτὴν τὴν κατάστασι σὰν μία «προσωρινὴ καὶ ἀναγκαία ὑποχώρησι».

Μέσα στὸ κόμμα ἀναπτύχθηκαν λοιπὸν διάφορες ἀπόψεις ἐπάνω στὸ πρόβλημα τί θὰ γινόταν μετὰ ἀπὸ τὴν προσωρινὴ ὑποχώρησι τῆς ΝΕΠ. Μὲ βάσι αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς ἀπόψεις δημιουργήθηκαν καὶ διάφορες ὁμάδες ποὺ πολεμοῦσαν ἡ μία ἐναντίον τῆς ἄλλης. Οἱ ὁμάδες αὐτές, ποὺ ἡ κάθε μιά τους εἶχε διαφορετικοὺς ἀρχηγούς, διαφορετικὰ προγράμματα ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ διαφορετικὲς ἐπιδιώξεις ἦσαν: οἱ «δεξιοί» μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ν. Μπουχάριν, οἱ «ἀριστεροί» μὲ τὸν Τρότσκυ καὶ οἱ «κεντρῷοι» μὲ τὸν Στάλιν. Κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς τὶς τρεῖς κύριες τάσεις τοῦ ΚΚΣΕ ἐξέφραζε τὰ συμφέροντα, τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὴν νοοτροπία ἑνὸς τμήματος τῆς νέας ἀρχούσης τάξεως τῆς Ρωσίας. Ὁ Μπουχάριν ἀντιπροσώπευε κυρίως τοὺς διανοουμένους καὶ θεωρητικοὺς τοῦ κόμματος, ὁ Τρότσκυ τοὺς παλαιοὺς ρομαντικοὺς ἰδεολόγους ἐπαναστάτες καὶ ὁ Στάλιν τὴν μεγάλη μάζα τῶν μεσαίων γραφειοκρατῶν, τῶν ἀμαθῶν ἢ ἡμιμαθῶν στελεχῶν ποὺ ἀπολάμβαναν τὰ προνόμια τῆς ἐξουσίας καὶ ἤθελαν μὲ κάθε θυσία νὰ τὰ διατηρήσουν.

12. Ἡ «δεξιὰ ἀντιπολίτευσις»

Ἡ ὁμάδα ποὺ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ «δεξιὰ πτέρυγα» τοῦ κόμματος ὑπεστήριξε τὴν ἄποψι ὅτι ἡ οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν ΕΣΣΔ θὰ ἐγίνετο φυσιολογικά, μὲ βραδεῖς ρυθμοὺς καὶ μὲ ὁμαλὸ τρόπο. Ἐφ' ὅσον διατηροῦμε τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, ὑποστήριζε αὐτὴ ἡ ὁμάδα, τὸ οἰκονομικὸ σύστημα δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ μετατρέπεται βαθμιαίως ἀπὸ ἀστικὸ σὲ σοσιαλιστικό. Ὁ προσωρινὸς συμβιβασμὸς μεταξὺ σοσιαλιστικῆς ἐξουσίας καὶ ἐλευθέρας ἐπιχειρήσεως θὰ παραχωρήση τὴν θέσι του στὸν καθαρὸ σοσιαλισμὸ μὲ μία βραδεία ὀργανικὴ ἐξέλιξι καὶ ταυτόχρονα τὸ καθεστὼς θὰ μετατρέπεται ἀπὸ συμμαχία ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν σὲ μία ξεκάθαρα προλεταριακὴ κοινωνία. Ὁ οἰκονομικὸς μετασχηματισμὸς ποὺ θὰ ἐπιφέρη τὴν ἐξάλειψη τῆς ἐλευθέρας ἐπιχειρήσεως καὶ τῶν ἄλλων καπιταλιστικῶν ὑπολειμμάτων θὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ σοσιαλισμοῦ καὶ καπιταλισμοῦ καὶ ὄχι τὸ προϊὸν μιᾶς κρατικῆς αὐθαιρεσίας. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ὑποστήριζαν ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ποὺ εἶχε δραστηριοποιηθῆ καὶ καρποφορήσει μὲ τὴν ΝΕΠ ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρυνθῆ καὶ ὄχι νὰ περισταλῆ. Ὡρισμένοι μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ ἀντιμετωπίζουν καὶ τὴν ἀποκατάστασι μιᾶς συνταγματικῆς δημοκρατίας ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὸν οἰκονομικὸ καπιταλισμὸ θὰ δημιουργοῦσε τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὸ «φυσιολογικὸ πέρασμα στὸν σοσιαλισμό». Ὁ ρόλος τοῦ κόμματος ἔλεγαν ἦταν νὰ πραγματοποιήση μία πνευματικὴ ἐπανάστασι μὲ τὴν μεταμόρφωσι τῶν ἀμαθῶν καὶ καθυστερημένων ρωσικῶν μαζῶν σὲ ἐνημερωμένους καὶ ὑπευθύνους πολίτες. Τὸ πιὸ ἀναγκαῖο μέτρο καὶ ἡ μοναδικὴ ἐγγύησις γιὰ μία πραγματικὴ νίκη τοῦ ἀληθινοῦ σοσιαλισμοῦ ἐπὶ τοῦ καπιταλισμοῦ, τόνιζαν, ἦταν ἀκριβῶς ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς τῆς πολιτιστικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς τῆς παρατάξεως τῶν ἀντιολοκληρωτικῶν ἰδεαλιστῶν ἦταν κυρίως ὁ μεγάλος μαρξιστὴς θεωρητικὸς Ν. Μπουχάριν ὁ ὁποῖος ἔβλεπε μὲ ὑποψία τὴν ταύτισι τοῦ σοσιαλισμοῦ μὲ τὴν βία καὶ τὶς αὐταρχικὲς μεθόδους. Ὁ Μπουχάριν ὑποστήριζε τὶς ἀπόψεις του μὲ μαρξιστικὰ ἐπιχειρήματα τονίζοντας ὅτι σύμφωνα μὲ τὸν μαρξισμὸ εἶναι ἀδύνατον νὰ πᾶμε ἐναντίον τῶν οἰκονομικῶν νόμων καὶ νὰ ὑπερπηδήσουμε μὲ διατάγματα τὰ φυσιολογικὰ στάδια ἀναπτύξεως μιᾶς κοινωνίας. Συνεπῶς τὸ προαστικὸ καθεστὼς τῆς Ρωσίας δὲν μποροῦσε νὰ μετατραπῆ ἀμέσως καὶ ἐκ τῶν ἄνω σοσιαλιστικό.

13. Ἡ «ἀριστερὴ ἀντιπολίτευσις»

Ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τῆς βαθμιαίας μετατροπῆς τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος σὲ σοσιαλιστικὸ ἐτάσσοντο ἐκεῖνοι ποὺ ὑποστήριζαν ὅτι ἡ ΝΕΠ ἀποτελεῖ ἕνα κίνδυνο ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἐπειγόντως διότι ἀπειλεῖ νὰ καταστρέψη τὴν σοσιαλιστικὴ ἐπανάστασι. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως θεωροῦσαν σὰν πολιτικὸ κίνδυνο τὴν κυρίαρχη θέσι ποὺ εἶχαν καταλάβει στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία ὁ εὔπορος χωρικὸς (κουλᾶκος) καὶ ὁ μεσαῖος ἐπιχειρηματίας. Ἡ θέσις αὐτὴ ἔλεγαν μπορεῖ σιγὰ - σιγὰ νὰ ἐπιφέρη καὶ τὴν πολιτικὴ κυριαρχία τοῦ ἀτομικοῦ καλλιεργητῆ καὶ τοῦ μικροῦ ἐπιχειρηματία μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μετατροπὴ τοῦ προλεταριακοῦ καθεστῶτος σὲ μικροαστικὴ δημοκρατία. Ἐξ ἄλλου τόνιζαν καὶ οἰκονομικῶς ἡ ΝΕΠ εἶναι ἀσύμφορη γιατὶ ὁ σοσιαλισμὸς μπορεῖ νὰ οἰκοδομηθῆ μόνο ἐπάνω στὴν βάσι τῆς μεγάλης σύγχρονης βιομηχανίας τὴν ὁποία εἶναι δυνατὸν στὶς ρωσικὲς συνθῆκες νὰ δημιουργήση μόνον τὸ Κράτος. Κυριώτεροι ἐκπρόσωποι αὐτῆς τῆς «ἀριστερᾶς πτέρυγος» τοῦ κόμματος ποὺ ζητοῦσε τὴν ἄμεση ἐγκατάλειψι τῆς ΝΕΠ ἦταν ὁ Λ.

Τρότσκυ καὶ ὁ Εὐγένιος Πρεομπραζένσκυ. Ὁ δεύτερος, ὁ ὁποῖος ἦταν δυνατὸς μαρξιστὴς οἰκονομολόγος, διακήρυξε ὅτι ἡ Ρωσία χρειάζεται μία ἐποχὴ «πρωταρχικῆς σοσιαλιστικῆς συσσωρεύσεως». Ὅπως ἀκριβῶς ὁ καπιταλισμὸς πέρασε ἀπὸ αὐτὸ τὸ στάδιο τῆς «πρωταρχικῆς συσσωρεύσεως τοῦ κεφαλαιου» τὸ ὁποῖο μᾶς περιέγραψε μὲ ἔντονα χρώματα ὁ Μάρξ, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ σοσιαλισμὸς ἔπρεπε ἐπίσης νὰ πραγματοποιήση μία «πρωταρχικὴ συσσώρευσι κεφαλαίων» ποὺ ἦσαν ἀπαραίτητα γιὰ τὴν δημιουργία μεγάλης βιομηχανίας καὶ τὴν οἰκοδόμησι τῆς οἰκονομικῆς βάσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὅπως ὁ καπιταλισμὸς μπόρεσε νὰ ἀναπτυχθῆ μόνο μετὰ ἀπὸ τὴν συσσώρευσι τοῦ πλούτου ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὴν ἄγρια ἐκμετάλλευσι τῶν μαζῶν ἔτσι ἀκριβῶς ἔλεγαν ὁ Τρότσκυ καὶ ὁ Πρεομπραζένσκυ καὶ ὁ σοσιαλισμὸς γιὰ νὰ ἀναπτυχθῆ σὲ μία χώρα σὰν τὴν Ρωσία ὅπου δὲν ὑπῆρχε ἄφθονο καπιταλιστικὸ κεφάλαιο πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν θὰ πρέπει νὰ χρησιμοποιήση ὁποιοδήποτε μέσον γιὰ νὰ συσσωρεύση κεφάλαια ποὺ θὰ τὰ χρησιμοποιήση γιὰ μία ὑπερεντατικὴ ἐκβιομηχάνισι. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τόνιζαν χρειάζονται σκληρὰ μέτρα καὶ δικτατορικὴ πειθαρχία. Τὰ μέσα γιὰ τὴν ἐκβιομηχάνισι θὰ ἐξευρεθοῦν μὲ τὴν βίαιη ἀπαλλοτρίωσι τῶν μεσαίων στρωμάτων καὶ τῶν ἀγροτῶν καθὼς καὶ μὲ τὴν καταναγκαστικὴ συμπίεσι τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Χωρὶς τὴν ἐκβιομηχάνισι, ἔλεγαν, ἡ ἐπανάστασις θὰ χαθῆ.

14. Οἱ «ἄκροι ἀριστεροὶ»

Ὑπῆρχε μία ἀκόμη πιὸ ἀριστερὴ παράταξι μέσα στὸ κόμμα ποὺ ὑποστήριζε ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἶχε ἤδη χαθῆ. Ὅπως ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις χάθηκε ἀπὸ τὴν ἀντίδρασι καὶ τὸν βοναπαρτισμό, ἔλεγαν, ἔτσι ἀκριβῶς ἔγινε καὶ μὲ τὴν ρωσικὴ ἐπανάστασι ἡ ὁποία χάθηκε ἐξ αἰτίας τῶν μεθόδων ποὺ ἐφάρμοσε τὸ κόμμα μετὰ τὴν κατάληψι τῆς ἀρχῆς. Τὰ ἰδεώδη τοῦ 1917, ἔλεγαν οἱ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς τῆς παρατάξεως Σλιαπνίκωφ καὶ Σαπρόνωφ, προδόθηκαν ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κόμμα τὸ ὁποῖο ἀντὶ νὰ πραγματοποιήση τὸν σοσιαλισμὸ δημιούργησε ἕνα μῖγμα βιομηχανικῆς δικτατορίας καὶ καπιταλιστικῆς ἐλευθέρας ἐπιχειρήσεως. Ἀντὶ νὰ ἐγκαθιδρύση τὴν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου ἐγκαθίδρυσε τὴν ἐξουσία τοῦ κόμματος καὶ ὄχι μάλιστα ὁλοκλήρου τοῦ κόμματος ἀλλὰ μόνον μιᾶς μικρῆς ὁμάδος ἡγετῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τῶν «ἐπαγγελματιῶν κομμουνιστῶν» τῆς παλαιᾶς φρουρᾶς. Ἡ παράταξις αὐτὴ διακήρυσσε ὅτι χρειαζόταν μία «τρίτη ἐπανάστασις» (μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1917) ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ προλεταριακὴ ἐπανάστασις καὶ θὰ ἀνατρέψη τὴν δικτατορία τοῦ κόματος ἐγκαθιδρύοντας μία πραγματικὰ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία τῶν ἐργατῶν.

15. Ἡ ἐκτόπισις τοῦ Τρότσκυ

Οἱ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμάδων διαμάχες εἶχαν ἐνταθῆ κατὰ τὸ 1923 ὅταν ὁ Λένιν λόγῳ ἀσθενείας του ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὸ προσκήνιο καὶ ἔφθασαν στὸ κατακόρυφό τους μετὰ τὸν θάνατό του. Οἱ διαμάχες αὐτὲς περιπλέχθηκαν ἀκόμη περισσότερον ἐξ αἰτίας τοῦ θέματος τῆς διαδοχῆς τοῦ Λένιν. Κεντρικὴ φυσιογνωμία τοῦ κόμματος μετὰ τὸν Λένιν ἦταν ὁ Τρότσκυ τὸν ὁποῖο ὁ περισσότερος κόσμος θεωροῦσε σὰν τὸ φυσικὸ διάδοχο στὴν ἀρχηγία τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους. Ὑπῆρχε ὅμως τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Τρότσκυ δὲν ἦταν παλαιὸς λενινιστὴς καὶ ὅτι εἶχε ἔρθει παλαιότερα σὲ ὀξεῖες διαφωνίες πρὸς τὸν Λένιν. Τὸ γεγονὸς τὸ ἐκμεταλλεύθηκε μία ὁμάδα παλαιῶν λενινιστῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ζηνόβιεφ γιὰ νὰ δυσφημήση τὸν Τρότσκυ σὰν «μενσεβῖκο».

Ὁ ἀγώνας τοῦ Ζηνόβιεφ καὶ τοῦ Κάμενεφ μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε συμμαχήσει καὶ ὁ Στάλιν εἶχε ἀρχίσει πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Λένιν μὲ μία συστηματικὴ προσπάθεια νὰ τεθῆ ὁ Τρότσκυ στὸ περιθώριο τῆς κομματικῆς δραστηριότητος. Ὅταν πέθανε ὁ Λένιν, ὁ Τρότσκυ, ἄρρωστος, βρισκόταν καθ' ὁδὸν πρὸς τὸν Καύκασο, γιὰ ἀνάπαυσι. Ἡ τριανδρία τῆς Μόσχας τὸν εἰδοποίησε νὰ μὴν ἐπιστρέψη γιὰ τὴν κηδεία τοῦ Λένιν διότι αὐτὴ θὰ ἐγίνετο τὸ Σάββατο 26 Ἰανουαρίου 1924 καὶ δὲν θὰ εἶχε τὸν καιρὸ νὰ τὴν προλάβη. Ἐξ ἄλλου ἔγραψαν, «τὸ πολιτικὸ γραφεῖο θεωρεῖ ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ὑγείας σας πρέπει νὰ συνεχίσετε τὸ ταξίδι σας πρὸς τὸ Σουχούμ». Ἡ κηδεία ὅμως ἔγινε τὴν Κυριακὴ 27 Ἰανουαρίου καὶ ὁ Τρότσκυ θὰ εἶχε τὸν καιρὸ νὰ παρευρεθῆ σ' αὐτήν. Ἀλλὰ ἔπεσε στὴν παγίδα τῆς τριανδρίας ποὺ ἤθελε νὰ σπάση κάθε σύνδεσμο τῆς μνήμης τοῦ Λένιν μὲ τὸν Τρότσκυ.

Ἐνῶ ὁ Τρότσκυ συνέχιζε τὴν θεραπεία του, στὴν Μόσχα ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Κάμενεφ καὶ ἰδίως ὁ Στάλιν, ἐστερέωναν τὴν ἐξουσία τους. Σὰν γενικὸς γραμματεὺς τοῦ κόμματος ὁ Στάλιν φρόντισε νὰ παραμερίζωνται ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ

Τρότσκυ καὶ προωθοῦνται στὶς κομματικὲς θέσεις οἱ ἐχθροί του. Στὴν συνωμοσία αὐτὴ ἐναντίον τοῦ Τρότσκυ συμμετεῖχαν καὶ τὰ ἕξη μέλη τοῦ ἑπταμελοῦς Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ κόμματος (τὸ ἕβδομον μέλος ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Τρότσκυ). Στὴν συνωμοσία μετεῖχε καὶ ὁ Κουΐμπιτσεφ ὑπεύθυνος γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς χώρας ὁ ὁποῖος φρόντισε γιὰ τὴν ἐκτόπισι τῶν ὀπαδῶν τοῦ Τρότσκυ ἀπὸ τοὺς οἰκονομικοὺς ὀργανισμούς.

16. Ἡ ἐκτόπισις τοῦ Ζηνόβιεφ

Ἀφοῦ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο παραμερίσθηκε ὁ ἐπικίνδυνος Τρότσκυ ἄρχισε ὁ πόλεμος μέσα στὸν συνασπισμὸ τῶν ἀντιπάλων του. Ἡ μάχη δόθηκε κυρίως ἀνάμεσα στὸν Ζηνόβιεφ ἀρχηγὸ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τὸν ὁποῖο ὑποστήριζε καὶ ὁ Κάμενεφ καὶ στὸν Στάλιν, γενικὸ γραμματέα τοῦ κόμματος. Ἡ δύναμις τοῦ Ζηνόβιεφ ἦταν σημαντικὴ καὶ γιατὶ ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ διότι ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καὶ ἀκόμη διότι, ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τοῦ Λένινγκραντ ἐνῶ ὁ φίλος του Κάμενεφ ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τῆς Μόσχας. Ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Κάμενεφ προσπάθησαν νὰ ἀντιταχθοῦν στὴν ὁλοκληρωτικὴ σταλινοποίησι τοῦ κόμματος. Ἡ προσπάθεια ἔγινε στὸ 14ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ συνῆλθε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1925 καὶ ποὺ ἦταν τὸ τελευταῖο στὸ ὁποῖο ἔγιναν ἀνοικτὲς συζητήσεις καὶ ὑπῆρξαν διαφωνίες. Ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε γιατὶ ὁ Στάλιν εἶχε κατορθώσει νὰ προωθήση στὰ περισσότερα ἐπίκαιρα πόστα τοῦ κόμματος τοὺς ἀνθρώπους του. Ἡ ἀποκληθεῖσα «ἀντιπολίτευσις τοῦ Λένιγκραντ» καταψηφίσθηκε καὶ ὁ Ζηνόβιεφ ὁ Κάμενεφ καὶ οἱ ὀπαδοί τους ἔχασαν τὶς θέσεις των, τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύ τους.

17. Ὁ τροτσκισμὸς

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τρότσκυ ἀρχηγὸς τῶν «ἀριστερῶν» κατέκρινε τὴν ἄρχουσα ὁμάδα ὅτι ἔχασε τὴν ἐπαναστατικότητά της καὶ μεταμορφώθηκε σὲ γραφειοκρατική. Ὁ Τρότσκυ ἐμφανιζόταν σὰν προσηλωμένος στὰ παλαιὰ ἰδεώδη τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἰσότητος τὰ ὁποῖα ἐπρόδιδαν οἱ ἀντίπαλοί του. Κατὰ τὸν Τρότσκυ ἡ ὁμάδα τοῦ Στάλιν εἶχε μετατραπεῖ σὲ μία κάστα στενοκεφάλων ἐθνικιστῶν γραφειοκρατῶν ποὺ ἐνδιαφερόταν μόνον γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ γιὰ τὴν χώρα της. Λ.χ. κατὰ τὸν Τρότσκυ ἡ γραμμὴ το ὖΣτάλιν γιὰ συνεργασία μὲ τὸ Κουόμιταγκ στὴν Κίνα ἦταν μία προδοσία. Ἡ ἄποψις τοῦ Στάλιν γιὰ οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ μόνο στὴν Ρωσία ἦταν κατὰ τὸν Τρότσκυ μία γελοία προσπάθεια οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ μόνο σὲ μία χώρα καὶ μάλιστα σὲ μία χώρα ἐξαιρετικὰ καθυστερημένη. Ἔλεγε ἐπίσης ὁ Τρότσκυ ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνισις ποὺ ἔκανε ὁ Στάλιν προχωροῦσε μὲ μεγάλη βραδύτητα καὶ ὅτι ὁ Στάλιν διοικοῦσε τὸ κόμμα κατὰ τρόπο ἀντίθετο πρὸς τὴν ἐσωκομματικὴ δημοκρατία. Κατηγοροῦσε τὸν Στάλιν γιὰ αὐταρχικὴ γραφειοκρατία καὶ γιὰ ἀχαλίνωτη ὀλιγαρχία. Κατάγγελνε ἐπίσης τὰ προνόμια τῶν κομματικῶν στελεχῶν καὶ τῶν σταχανοβικῶν ποὺ τοὺς μετέτρεπαν σὲ κυρίαρχο στρῶμα ἐκμεταλλευτῶν τοῦ λαοῦ. Μὲ βάσι αὐτὲς τὶς ἀπόψεις ἄρχισε νὰ διαμορφώνεται ἡ κίνησις τοῦ τροτσκισμοῦ.

18. Ὁ σταλινισμὸς

Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Τρότσκυ ὁ Στάλιν διατύπωσε τότε τὴν θεωρία του «γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μία μόνο χώρα». Τὴν «θεωρία» αὐτὴ ποὺ ἦταν κάτι νέο στὴν σοσιαλιστικὴ καὶ μαρξιστικὴ θεωρία καὶ ἀσυμβίβαστο ὄχι πιὰ μόνο πρὸς τὸν ὀρθόδοξο μαρξισμὸ ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ὀρθόδοξο λενινισμὸ ὁ στάλιν τὴν παρουσίασε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ 14ο συνέδριο τοῦ κόμματος τοῦ 1925. Κατὰ τὸν Στάλιν, ἡ Ρωσία, ἀφοῦ ἀπέμεινε μόνη της λόγῳ τῆς μὴ ἐκρήξεως τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως δὲν εἶχε ἄλλο δρόμο νὰ ἀκολουθήση ἀπὸ τοῦ νὰ προχωρήση στὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ μὲ τὶς δικές της μόνο δυνάμεις καὶ μέσα στὰ δικά της ὅρια. «Ἡ θεωρία γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μία μόνο χώρα» στὴν πραγματικότητα ἦταν ἁπλῶς ἡ ἰδεολογικὴ κάλυψις, τὸ ψευδομαρξιστικὸ περίβλημα τῆς μεθοδολογίας ἀναπτύξεως τῆς Ρωσίας δηλαδὴ τῆς ἐσπευσμένης βιαίας ἐκβιομηχανίσεως καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς χώρας μὲ τὰ γνωστὰ κομμουνιστικὰ μέσα.

Ἡ μεθοδολογία αὐτὴ δὲν ἀποτελοῦσε προσωπικὴ ἐφεύρεσι τοῦ Στάλιν ἀλλὰ ἦταν ἡ μέθοδος ποὺ προέκρινε ἡ νέα ἄρχουσα τάξις τῆς Ρωσίας ἡ ὁποία ἤθελε μὲ κάθε θυσία καὶ μὲ ὅλα τὰ μέσα νὰ ἐκβιομηχανίσῃ τὴν χώρα, νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἰσχυρὲς ἔνοπλες δυνάμεις. Ἐκφραστὴς αὐτῆς τῆς τάξεως καὶ ἐκπρόσωπός της κατώρθωσε νὰ γίνη ὁ Στάλιν ὁ ὁποῖος καὶ ἐπεκράτησε ἐναντίον ὅλων τῶν ἀντιπάλων του ἀκριβῶς ἐπειδὴ στη-

ρίχθηκε σ' αὐτὴν τὴν τάξι τῶν γραφειοκρατῶν ποὺ τὸν ἀναγνώρισαν σὰν πληρεξούσιό τους.

Τὶς ἐπιδιώξεις τῆς νέας ἀρχούσης τάξεως τῆς Ρωσίας ποὺ πραγματοποιοῦσε μία καθαρῶς ρωσικὴ ἐπανάστασι ποὺ δὲν εἶχε καμμιὰ πραγματικὴ σχέσι μὲ τὸν μαρξισμὸ ὁ Στάλιν τὶς παρουσίασε μὲ τὸν πομπώδη τίτλο τῆς «θεωρίας περὶ οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μία μόνο χώρα». Στὴν πραγματικότητα βεβαίως δὲν ἐπρόκειτο περὶ καμμίας «οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ» ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ μόνον περὶ μιᾶς ἰδιοτύπου ρωσικῆς ἐπαναστάσεως μὲ βασικὸ πυρῆνα της τὴν ταχεία ἐκβιομηχάνισι ἔναντι πάσης θυσίας.

Γιὰ νὰ πετύχουν τοὺς σκοποὺς αὐτῆς τῆς «ἐπαναστάσεως» οἱ σταλινικοὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ προσφύγουν σὲ ὁποιοδήποτε μέσο. Γι' αὐτὸ «ἡ θεωρία περὶ οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ» σὲ μία μόνο χώρα εἶχε σὰν ἐπακόλουθά της τὰ ἑξῆς:

α) Τὴν μονιμοποίησι τῆς τρομοκρατίας ἡ ὁποία ἔγινε θεσμὸς καὶ συστατικὸ στοιχεῖο τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ τρόπου ζωῆς. Ὁ Στάλιν μάλιστα φρόντισε καὶ γιὰ τὴν θεωρητικὴ δικαίωσι τῆς τρομοκρατίας, ἀναπτύσσοντας τὴν παράδοξη θεωρία ὅτι «ὅσο προχωρεῖ ἡ οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μία χώρα τόσο ὀξύνεται καὶ ἡ ταξικὴ πάλη σ' αὐτὴν τὴν χώρα». Γι' αὐτὸ ὅσο περισσότερο θὰ προοδεύῃ ἡ οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴ Ρωσία τόσο καὶ θὰ μεγαλώνῃ στὸ ἐσωτερικό της ἡ πάλη τῶν τάξεων (1) καὶ ἄρα, θὰ παραμένῃ ἡ ἀνάγκη τῆς δικτατορίας καὶ τῆς μαζικῆς τρομοκρατίας!

β) Τὴν ἐγκατάλειψι τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ ὁ ὁποῖος στὴν πραγματικότητα ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν ρωσικὸ ἰμπεριαλισμὸ καὶ ἀπὸ τὸν πανσλαβισμό. Φυσικὰ ὁ «προλεταριακὸς διεθνισμὸς» ἐξακολούθησε νὰ ὑπάρχῃ σὰν σύνθημα καὶ σὰν ὅρος, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον γιὰ νὰ καλύπτῃ τὸν ρωσικὸ ἰμπεριαλισμὸ καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὶς ἐπιδιώξεις του. Τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα ὑπετάγη πλήρως στὴν Ρωσία καὶ ὁ «προλεταριακὸς διεθνισμὸς» κατήντησε νὰ σημαίνῃ σύμφωνα μὲ τὸν ὁρισμὸ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Στάλιν ἁπλῶς καὶ μόνο τὴν «ἀπεριόριστη ἀφοσίωσι στὴν ΕΣΣΔ».

γ) Τὴν πλήρη καὶ ὁριστικὴ κατάργησι τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας. Τὴν κατάργησι αὐτὴν τὴν διαδέχθηκε ἡ βαθμιαία ἐπιβολὴ μιᾶς προσωπικῆς δικτατορίας ποὺ μία ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις της ὑπῆρξε καὶ ἡ περιβόητη «προσωπολατρεία» πρὸς τὸν Στάλιν.

19. Ὁ ἀγώνας μεταξὺ Τρότσκυ καὶ Στάλιν.

Ἀπαντώντας στὶς κατηγορίες τοῦ Τρότσκυ ὁ Στάλιν χαρακτήριζε τὸν ἀντίπαλό του σὰν ἕνα «ἐν δυνάμει Βοναπάρτη» ὁ ὁποῖος θὰ ἐπέβαλε τὴν προσωπικὴ δικτατορία του καὶ θὰ ἐκμηδένιζε ἔτσι τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι. Στὸν ἀγώνα του ἐναντίον τοῦ Τρότσκυ ὁ Στάλιν ἐφρόντισε νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὴν ὑποστήριξι τῆς λεγομένης «δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως» τοῦ Ν. Μπουχάριν στὴν ὁποία ἀνῆκαν ἐπίσης καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων Μ. Τόμσκυ καθὼς καὶ ὁ παλαιὸς συνεργάτης τοῦ Λένιν Α. Ρύκωφ.

Μέσα στὸ κόμμα δημιουργήθηκαν τότε ἀλληλομαχόμενες φράξιες σταλινομπουχαρινικῶν καὶ τροτσκιστῶν οἱ ὁποῖες ἐξέδιδαν λιβέλλους καὶ ἐφημερίδες. Δραματικὲς συζητήσεις καὶ συνεδριάσεις διεδέχοντο ἡ μία τὴν ἄλλη. Ὁ ἀγώνας αὐτὸς ἔφθασε στὸ ἀποκορύφωμά του κατὰ τὸ 1926 - 27.

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1925 ὁ Τρότσκυ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν θέσι του ὡς Ἐπίτροπος τοῦ Πολέμου. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1926 ἀποκλείσθηκε καὶ ἀπὸ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο ἐνῶ ταυτόχρονα καὶ ὁ Ζηνόβιεφ ἔχανε τὴν προεδρία τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τὸ 14ο συνέδριο τοῦ κόμματος ἐγκρίνοντας τὴν ἔκθεσι τοῦ Στάλιν μὲ ψήφους 559 ἐναντίον 65 ἔδειξε ὅτι οἱ σταλινικοὶ εἶχαν κατακτήσει πιὰ τὸν κομματικὸ ὀργανισμό. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1926 ὁ σταλινικὸς μηχανισμὸς εἶχε ἐγκατασταθεῖ τόσο ἰσχυρὰ στὶς θέσεις - κλειδιὰ τοῦ κόμματος ὥστε ἦταν ἤδη ἀδύνατο νὰ ἐκτοπισθῇ ἀπὸ ἐκεῖ.

Ὁ Ζηνόβιεφ καὶ ὁ Κάμενεφ οἱ ὁποῖοι εἶχαν βοηθήσει τὸν Στάλιν ἐξ αἰτίας τῆς ἀντιθέσεώς των πρὸς τὸν Τρότσκυ μετέβαλαν τώρα στάσι καὶ προσπάθησαν νὰ συνενωθοῦν μὲ τὸν Τρότσκυ ἐναντίον τῶν σταλινικῶν. Ἀλλὰ ἦταν ἀργά.

Στὶς 7 Νοεμβρίου 1927 κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς 10ης ἐπετείου τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Τρότσκυ καὶ ὁ Ζηνόβιεφ ὀργάνωσαν χωριστὴ παρέλασι τῶν ὀπαδῶν τους στοὺς δρόμους τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Λένινγκραντ. Ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ὁ Τρότσκυ καὶ ὁ Ζηνόβιεφ διαγράφηκαν ἀπὸ τὸ κόμμα. Ἄρχισε ἀμέσως ὁ διωγμὸς τῶν τροτσκιστῶν καὶ τῶν Ζηνοβιεφικῶν. Πολλοὶ διαγράφτηκαν ἀπ' τὸ κόμμα καὶ ὁρισμένοι φυλακίσθηκαν. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1927 τὸ συνέδριο τοῦ κόμματος διέγραψε 75

ήγετικά στελέχη της άντιπολιτεύσεως. Οἱ τροτσκισταὶ ἀρνήθηκαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὶς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου. Ὁ Τρότσκυ ἐκτοπίσθηκε τότε στὴν πόλι Ἄλμα - Ἄτα στὸ μακρυνὸ Καζακστάν. Ἀντίθετα ὁ Ζηνόβιεφ, ὁ Κάμενεφ καὶ οἱ ὀπαδοί τους ὑπόγραψαν μία δήλωσι ἀποκηρύξεως τῶν ἀπόψεών τους.

Ὁ Τρότσκυ ἔμεινε στὴν ἐξορία του ὡς τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1929 ὁπότε ἐδραπέτευσε στὸ Ἀφγανιστὰν καὶ καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς σταλινικοὺς πράκτορες ἔζησε διαδοχικῶς στὴν Τουρκία, τὴν Γαλλία, τὴν Νορβηγία καὶ τὸ Μεξικὸ ὅπου καὶ δολοφονήθηκε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1940 ἀπὸ ἕνα πράκτορα τῆς σοβιετικῆς μυστικῆς ἀστυνομίας.

Ἡ προσπάθεια τοῦ Τρότσκυ νὰ ὀργανώση σὲ διεθνῆ κλίμακα τοὺς ὀπαδούς του ἐν ὀνόματι τοῦ ὀρθοδόξου κομμουνισμοῦ ἐναντίον τοῦ σταλινισμοῦ (ἵδρυσις τῆς Δ΄ Διεθνοῦς) δὲν σημείωσε τελικῶς ἐπιτυχία γιατὶ καταπολεμήθηκε ἀπὸ τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ποὺ ἐστηρίζοντο στὴν ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ὑποστήριξι τῆς ΕΣΣΔ.

20. Ἡ ἐξόντωσις τῶν μπουχαρινικῶν

Μετὰ τὴν ἧττα τῶν τροτσκιστῶν καὶ τῶν ἄλλων «ἀριστερῶν» ὁμάδων ὁ Στάλιν ἐστράφη ἐναντίον τῶν ἕως τότε συμμάχων του,δηλαδὴ τῶν «δεξιῶν» ποὺ ζητοῦσαν τὴν συνέχισι τῆς ΝΕΠ. Ὁ Μπουχάριν καὶ οἱ ὀπαδοί του ἦσαν ἐναντίον τῆς βιαίας καὶ ταχείας κολλεκτιβοποιήσεως τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ ζητοῦσαν βραδυτέρους ρυθμοὺς ἐκβιομηχανίσεως, διαφωνοῦσαν μὲ τὴν ἐξόντωσι τῶν κουλάκων, διεμαρτύροντο γιὰ τὴν τρομοκρατία σὲ βάρος τῶν ἀγροτῶν καὶ ζητοῦσαν τὸν βαθμιαῖο ἐκδημοκρατισμὸ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος μὲ μία συνεχῆ μείωσι τοῦ ρόλου τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ στρατοῦ. Ὁρισμένοι μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ἔφθαναν καὶ ὡς τὸ σημεῖο νὰ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς καὶ ἑνὸς δευτέρου πολιτικοῦ κόμματος.

Ὁ Στάλιν ἀντίθετα ἦταν ὑπὲρ τῆς ταχείας ἐκβιομηχανίσεως καὶ τῆς κολλεκτιβοποιήσεως τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας διὰ τῆς βίας καὶ τῆς τρομοκρατίας. Ὁ Μπουχάριν κατάγγελνε ὅτι οἱ ἰδέες τοῦ Στάλιν καὶ ἰδίως ἡ θεωρία του «περὶ ἐντάσεως τῆς ταξικῆς πάλης κατὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ» ὁδηγοῦν στὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς ἀστυνομικοῦ καθεστῶτος. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1929 ὁ Στάλιν ἀνήγγειλε τὴν ἀνακάλυψι μιᾶς «μυστικῆς φράξιας τῶν δεξιῶν» μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μπουχάριν, τὸν Τόμσκυ καὶ τὸν Ρύκωφ. Ἔτσι προετοίμασε τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἐκκαθάρισί τους. Τὸν Ἀπρίλιο ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος καταδίκασε τὶς ἀπόψεις τοῦ Μπουχάριν καὶ ἀπομάκρυνε αὐτὸν καὶ τὸν Τόμσκυ ἀπὸ τὰ ἀξιώματά τους. (ὁ Μπουχάριν ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Κόμιντερν καὶ ο Τόμσκυ πρόεδρος τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων.

Ταυτόχρονα, ἐλήφθησαν μέτρα ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν κανένα στέλεχος καὶ κανένα ὄργανο τοῦ κόμματος νὰ ἐκφράζουν ἀπόψεις διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν ἐπίσημη γραμμή.

Τὸν Νοέμβριο ὁ Μπουχάριν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο καὶ τὸν ἀκολούθησε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1930 ὁ Τόμσκυ. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1930 ὁ Ρύκωφ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο καὶ ἀπὸ τὴν πρωθυπουργία τῆς ΕΣΣΔ. Ἔτσι ὁλοκληρώθηκε ἡ συντριβὴ τῆς« δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως». Τὰ μέλη της ἔκαναν τὴν ἐξευτελιστικὴ «αὐτοκριτική» τους, ἀναγνώρισαν τὰ «λάθη» τους καὶ διεκήρυξαν τὴν πλήρη ὑποταγή τους στὸν Στάλιν. Στὸ 17ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1934 ἐμφανίσθηκαν συντετριμμένοι ὁ Ζηνόβιεφ, ὁ Κάμενεφ, ὁ Μπουχάριν καὶ ὁ Ρύκωφ γιὰ νὰ καταδικάσουν οἱ ἴδιοι μὲ δριμύτητα τὸν ἑαυτό τους καὶ τὶς ἰδέες τους.

21. Ὁ Στάλιν δικτάτωρ

Ἔχοντας συντρίψει ὅλους τοὺς ἀντιπάλους του, ὁ Στάλιν εἶχε πιὰ στὰ χέρια του ὅλη τὴν ἐξουσία καὶ γρήγορα συγκέντρωσε μεγαλύτερη δύναμι ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄλλον δικτάτορα τῆς ἱστορίας. Τὸ 1930 ἦταν ὁ ἀναμφισβήτητος μέγας ἄρχων πασῶν τῶν Ρωσιῶν. Ἐκδικητικός, παθολογικὰ καχύποπτος, ἐντελῶς ἀδιάφορος γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωή, ἀφάνταστα ἐγωπαθής, τυραννικός, αὐταρχικός, μηχανορράφος, ὑποκριτής, φανατικός, ἡμιμαθὴς καὶ χωρὶς κανένα ἠθικὸ φραγμὸ ὁ Στάλιν ἐθριάμβευσε κυρίως γιατὶ μὲ τὸν πρωτόγονο χαρακτῆρα του ἐξέφραζε κατὰ τρόπο συμπυκνωμένο ὅλη τὴν σκοτεινὴ ρωσικὴ παράδοσι καὶ ὅλα τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κομμουνισμοῦ: ὅπως τὸν διαμόρφωσαν οἱ ρῶσοι μπολσεβῖκοι. Ἐξέφραζε τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ρωσικῆς ἀρχούσης τάξεως: Τὴν μαχητικότητα, τὴν συνωμοτικότητα, τὴν πλήρη ἔλλειψι κάθε ἴχνους ἀνθρωπισμοῦ, τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν θεοποιημένη βία, τὸν φανατισμένο δυναμισμό, τὴν ἀδίστακτη δρᾶσι, τὴν τυφλὴ πίστι στὸ ἀστυνομικὸ κράτος. Κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του

δὲν ἐνσάρκωνε τόσο τέλεια αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τοῦ ρωσογενοῦς κομμουνισμοῦ ὅσο ὁ Στάλιν. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κομμουνιστικὴ γραφειοκρατία τῆς ΕΣΣΔ αὐτὸν καὶ ὄχι ἄλλον ἐξέλεξε σὰν ἐκπρόσωπό της καὶ ὑποστηρίζοντάς τον τὸν ἐπέβαλε ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων του ποὺ ἦσαν ἀσύγκριτα ἀνώτεροι καὶ καλύτεροί του. Μετὰ τὴν ἐκμηδένισι τῶν ἐχθρῶν του ὁ Στάλιν μπόρεσε νὰ ἐγκαταστήση τὴν καθαρὰ προσωπική του δικτατορία ἀγνοώντας καὶ τὸ καταστατικό, τὶς ἀρχὲς καὶ τὰ συλλογικὰ ὄργανα τοῦ κόμματος. Ἄρχιζε ἡ περίοδος τοῦ σταλινισμοῦ.

III. Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΥ (1929-1939)

1. Ἡ πολιτικὴ τοῦ σταλινισμοῦ

Ἀφοῦ ἐπεκράτησε, ὁ Στάλιν, υἱοθέτησε τὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τῶν «ἀριστερῶν» ἀντιπάλων του τὶς ὁποῖες καὶ ἐφήρμοσε, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε τὴν ἀντίδρασι τῆς λεγομένης «δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως». Μετὰ τὴν συντριβὴ καὶ αὐτῆς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ Στάλιν προχώρησε πιὰ ἐλεύθερος στὴν ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς του ποὺ τὰ κύρια σκέλη της ἦσαν δύο: ὑπερεντατικὴ καὶ ταχεία ἔναντι πάσης θυσίας ἐκβιομηχάνισις καὶ ἡ δι' ὅλων τῶν μέσων κολλεκτιβοποίησις τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ὁ Στάλιν ἐχαρακτήρισε τὴν περίοδο τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς τῆς πολιτικῆς του σὰν μία «νέα ἐπανάστασι» προσθέτοντας ὅτι «ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὰ πάνω». Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὑπερβολικὸς γιατὶ μὲ τὴν κολεκτιβοποίησι καὶ μὲ τὴν ἐκβιομηχάνισι πραγματοποιήθηκαν πραγματικὰ ἐπαναστατικὲς ἀλλαγὲς στὴν ὅλη οἰκονομική, κοινωνική, πνευματικὴ καὶ πολιτικὴ διάρθρωσι τῆς Ρωσίας. Ἐπὶ πλέον αὐτὲς οἱ βαθύτατες ἀλλαγές, πραγματοποιήθηκαν μὲ ἕνα πραγματικὸ ἐπαναστατικὸ πυρετὸ καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις μὲ τὴν χρῆσι τῆς πιὸ ὠμῆς καὶ αἱματηρῆς βίας ποὺ ὄχι σπάνια πῆρε τὴν μορφὴ ἀληθινοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

2. Ὁ κομμουνισμὸς καὶ οἱ ἀγρότες

Σύμφωνα μὲ τὶς κομμουνιστικὲς θεωρίες, οἱ ἀγρότες, προσηλωμένοι καθὼς εἶναι στὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ τὴν ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ δραστηριότητα ἀποτελοῦν μία ἀντιδραστικὴ τάξι ἡ ὁποία ἀναγεννᾶ αὐτομάτως τὸν καπιταλισμό. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐξαφανισθῆ ἡ τάξις τῶν ἀγροτῶι διὰ τοῦ «σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ» τῆς γεωργίας καὶ τῆς μετατροπῆς τῶν ἀγροτῶν σὲ ἀκτήμονες ἡμερομισθίους ἐργάτες. Στὴν ἔκθεσί του πρὸς τὸ 8ο συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τὸ 1920, ὁ Λένιν εἶπε:

«Ὅσο θὰ ζοῦμε σὲ μιὰ χώρα μικρῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας ὁ καπιταλισμὸς θὰ ἔχη στὴν Ρωσία σταθερότερη οἰκονομικὴ βάσι ἀπὸ τὸν κομμουνισμό. Ἂν δὲν παύση νὰ ὑπάρχη ἡ μικρὴ ἀτομικὴ καλλιέργεια δὲν θὰ ἔχουμε ἐξαφανίση τὴν βάσι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ».

Ὁ Λένιν κατανοοῦσε ὅτι ἡ κατάργησις τῆς τάξεως τῶν ἀγροτῶν ποὺ ἀριθμοῦσε ἑκατομμύρια μέλη ἦταν μία ἐπιχείρησις δυσκολώτερη ἀπὸ τὴν σχετικῶς εὔκολη ἀνατροπὴ καὶ καταστροφὴ τῆς τάξεως τῶν ὀλίγων μεγάλων γαιοκτημόνων καὶ τῶν καπιταλιστῶν. Γι' αὐτὸ τόνιζε ὅτι γι ἀτὴν ἐξαφάνισι τῶν ἀγροτῶν χρειαζόταν μία «δεύτερη ἐπανάστασι». Στὸ ἔργο του «Οἰκονομία καὶ Πολιτικὴ στὴν ἐποχὴ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» (1919) γράφει:

«Πρῶτα ἔπρεπε νὰ ἀνατρέψουμε τοὺς γαιοκτήμονες καὶ τοὺς καπιταλιστάς. Αὐτὸ τὸ πραγματοποιήσαμε ἀλλὰ εἶναι μόνο ἕνα μέρος τῶν καθηκόντων μας καὶ μάλιστα ὄχι τὸ δυσκολώτερο. Ὀφείλουμε νὰ προχωρήσουμε στὴν κατάργησι τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ στὸν ἀγρότη μετατρέποντάς τους ὅλους σὲ ἐργάτες».

Τὶς ἀντιλήψεις αὐτὲς τὶς παραδεχόταν καὶ ὁ Τρότσκυ ὁ ὁποῖος διακήρυσσε ὅτι:

«Οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ σημαίνει ἐμφύλιος πόλεμος ἐναντίον τῶν ἀγροτῶν».

Καὶ ὁ Στάλιν συμφωνώντας μὲ αὐτὲς τὶς θέσεις ἐξήγησε ὅτι:

«Εἶναι ἀδύνατον τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς νὰ στηρίζεται ἐπ' ἄπειρον σὲ δύο διαφορετικὰ καὶ ἄνισα πόδια δηλαδὴ στὴν κρατικοποιημένη μεγάλη βιομηχανία καὶ στὴν ἀτομικὴ μικρὴ γεωργία. Ἄρα ἡ δεύτερη πρέπει νὰ ἐκλείψη».

3. Ἡ κολλεκτιβοποίησις

Κατὰ τὴν περίοδο τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ ὁ Λένιν εἶχε κηρύξει ἕνα πραγματικὸ πόλεμο ἐναντίον τῶν ἀγροτῶν ἁρπάζοντάς τους βιαίως ὅλο τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τους. Αὐτὸ ὑπῆρξε ἄλλω-

στε καὶ ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ μεγάλου λιμοῦ τοῦ 1921 - 23. Μὲ τὴν ΝΕΠ ὅμως τὸ καθεστὼς ἔκανε ὑποχωρήσεις στοὺς ἀγρότες πρᾶγμα ποὺ ἐπέτρεψε τὴν ἀποκατάστασι τῆς ρωσικῆς οἰκονομίας. Οἱ ἰθύνοντες ὅμως ἔβλεπαν μὲ ἀνησυχία τὴν εὐημερία τῶν ἀγροτῶν γιατὶ πίστευαν ὅτι ἡ ἐλεύθερη ἀγροτικὴ παραγωγὴ ἀναγεννᾶ αὐτομάτως τὸν καπιταλισμὸ δημιουργώντας εὐπόρους χωρικοὺς (κουλάκους) ποὺ βαθμιαῖα, μετατρέπονται σὲ καπιταλιστάς. Θεωροῦσαν ἄλλωστε τὴν ΝΕΠ σὰν μία ἐντελῶς προσωρινὴ ὑποχώρησι. Καὶ τὸ 1929 ἄρχισε ἡ νέα ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν ἀγροτῶν.

Σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐπιθέσεως ἦταν ἡ κατάργησις τῆς ἀτομικῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἀγροτῶν σὰν ἀνεξαρτήτων ἐλευθέρων μικροπαραγωγῶν. Στὴν θέσι τῆς ἀγροτικῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἔπρεπε νὰ ἔρθουν τὰ κολχὸζ καὶ τὰ σοβχόζ. Μὲ τὴν κολλεκτιβοποίησι τὸ καθεστὼς ἤθελε ὄχι μόνον νὰ ἐξαλείψη κάθε δυνατότητα «ἀναγεννήσεως τοῦ καπιταλισμοῦ» ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξουδετερώση τοὺς ἀγρότες σὰν κοινωνική, οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμι θέτοντάς τους κάτω ἀπὸ τὸν πλήρη ἔλεγχό του. Ἡ κολλεκτιβοποίησις ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῆ μὲ ὅλα τὰ μέσα συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τρομοκρατίας καὶ ὁλοκληρώθηκε τὸ 1932.

Σύμφωνα μὲ τὸ κομμουνιστικὸ στρατηγικὸ σχέδιο οἱ ἀγρότες ἔπρεπε νὰ διαιρεθοῦν σὲ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες: τοὺς φτωχούς, τοὺς μεσαίους καὶ τοὺς εὐπόρους (κουλάκους). Τὸ κόμμα ἔπρεπε στὴν ἀρχὴ νὰ στρέψη ὅλα τὰ πυρά του ἐναντίον τῶν κουλάκων καὶ νὰ τοὺς ἐξοντώση ἀμείλικτα ὄχι μόνον οἰκονομικῶς, κοινωνικῶς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ φυσικῶς. Στὴν ἔφοδό του κατὰ τῶν κουλάκων τὸ κόμμα θὰ προχωροῦσε στηριζόμενο στὴν συμμαχία τῶν φτωχῶν καὶ στὴν φιλικὴ οὐδετερότητα τῶν μεσαίων ἀγροτῶν. Μετὰ τὴν ἐξόντωσι τῶν κουλάκων, θὰ ἐρχόταν ἡ σειρὰ τῶν μεσαίων ἀγροτῶν ποὺ καὶ αὐτοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ κολλεκτιβοποιηθοῦν. Καὶ τέλος θὰ ἦταν ἡ σειρὰ τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν ποὺ ἐπίσης θὰ ἐνετάσσοντο στὰ κολχὸζ χωρὶς ὅμως νὰ χρειασθῆ νὰ χρησιμοποιηθῆ ἐναντίον τους σὲ πολὺ μεγάλη κλίμακα ἡ ἄμεση τρομοκρατία καὶ ἡ φυσικὴ ἐξόντωσις. Σύμφωνα μὲ αὐτὸ τὸ σχέδιο ἐπεδιώκετο ἡ διάσπασις τῶν ἀγροτῶν σὲ ἀλληλομαχόμενες μερίδες ὥστε νὰ μὴν ἀντιμετωπίζουν ἑνωμένοι τὴν ἐναντίον τους ἐπίθεσι τοῦ καθεστῶτος.

Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν ἡ κυρία ἐπίθεσις ἐστράφη ἐναντίον τῶν κουλάκων, οἱ ὁποῖοι σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες στατιστικὲς ἦσαν περίπου 6 ἑκατομμύρια ἄτομα. Ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα καλοῦσε τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς μεσαίους ἀγρότες νὰ μποῦν ἐθελοντικὰ στὰ κολχόζ, τοὺς διαβεβαίωνε ὅτι δὲν πρόκειται νὰ τοὺς πειράξη κανεὶς καὶ τοὺς καλοῦσε νὰ μετάσχουν ἐνεργῶς στὴν βίαιη ἀπαλλοτρίωσι τῆς περιουσίας τῶν κουλάκων. Στὴν πραγματικότητα ἡ ἐπίθεσις ἐστρέφετο ἐναντίον ὅλων τῶν ἀγροτῶν καὶ ὁ κάθε κάτοικος τῆς ὑπαίθρου ποὺ ἀντιτασσόταν στὸ καθεστὼς ἐχαρακτηρίζετο ἀμέσως σὰν «κουλᾶκος» καὶ ἐξοντώνετο.

Τὴν 1η Φεβρουαρίου 1930 μὲ κυβερνητικὸ διάταγμα δόθηκε τὸ δικαίωμα σὲ ὅλες τὶς τοπικὲς ἀρχὲς νὰ ἐξοντώνουν μὲ ὁποιοδήποτε μέσο τοὺς κουλάκους, νὰ κατάσχουν τὶς περιουσίες των καὶ νὰ συλλαμβάνουν, νὰ ἐκτελοῦν ἢ νὰ ἐκτοπίζουν τοὺς ἴδιους καὶ τὶς οἰκογένειές των. Γιὰ τὴν πραγματοποίησι αὐτῆς τῆς ἐπιχειρήσεως στάλθηκαν στὴν ὕπαιθρο 60 χιλιάδες στελέχη τοῦ κόμματος καὶ τῆς νεολαίας ποὺ μαζὶ μὲ τὶς τοπικὲς ὀργανώσεις, τὴν ἀστυνομία καὶ τὸν στρατὸ διηύθυναν τὸν ἀφανισμὸ τῶν κουλάκων καὶ τὴν κολλεκτιβοποίησι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

Φυσικὰ αὐτὰ τὰ κομματικὰ στελέχη ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὶς πόλεις δὲν εἶχαν ἰδέα ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία καὶ μὲ τὶς ἐνέργειές των προκάλεσαν ἕνα πραγματικὸ χάος σ' αὐτήν. Ἄλλωστε, ἐχαρακτηρίζοντο σὰν «κουλᾶκοι» καὶ ἐξοντώνοντο τὰ πιὸ ἔξυπνα, μορφωμένα καὶ δραστήρια μέλη τῆς ἀγροτιᾶς γιατὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς σκοποὺς τῆς κολλεκτιβοποιήσεως ἦταν καὶ ἡ ἐξάλειψις κάθε πολιτικῆς ἀντιδράσεως στὰ χωριά.

Ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ πραγματικὴ βίαιη καὶ αἱματηρὴ ἐπανάστασι ἡ ὁποία ἔπαιρνε ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἔκτασι. Ἔτσι, γρήγορα ἡ κολλεκτιβοποίησις ἐκφυλίσθηκε σὲ μία καθαρὰ στρατιωτικὴ ἐπιχείρησι, σὲ ἕνα σκληρὸ ἐμφύλιο πόλεμο. Οἱ ἀγρότες ξεσηκώνονταν γιὰ νὰ ὑπερασπισθοῦν τὰ χωράφια τους τὰ ζῶα τους τὰ σπίτια τους καὶ τὶς οἰκογένειές τους. Τὰ ἐπαναστατημένα χωριὰ ἐκυκλώνοντο ἀπὸ στρατὸ καὶ ἀστυνομία καὶ συχνὰ ἐμβομβαρδίζοντο ἀπὸ ἀεροπλάνα. Ὁλόκληρα χωριὰ ἰσοπεδώνονταν ἀπὸ τὰνκς ἢ παρεδίδοντο στὶς φλόγες. Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀγρότες ἐφορτώνονταν βιαίως σὲ φορτηγὰ βαγόνια καὶ ἐστέλνονταν σὲ μακρυνὲς ἀκατοίκητες περιοχὲς τῆς Σιβηρίας. Οἱ πληθυσμοὶ ὁλοκλήρων περιοχῶν κλείνονταν σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Δεκάδες χιλιάδες ἀγρότες ἐξετο-

πίζοντο στὸν ἀρκτικὸ κύκλο καὶ ἄλλοι ἐτουφεκίζονταν ἐπὶ τόπου.

Μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι, οἱ ἀγρότες, προτιμοῦσαν ἀντὶ νὰ τοὺς τὰ πάρῃ τὸ Κράτος νὰ σφάζουν τὰ ζῶα τους καὶ τὰ πουλερικά τους, νὰ καῖνε τὴν σοδιά τους καὶ τὰ σπίτια τους, νὰ ξεπουλοῦν ἢ νὰ κρύβουν τὰ ὑπάρχοντά τους. Ὁ ζωϊκὸς πλοῦτος τῆς χώρας καταστράφηκε. Ἡ ρωσικὴ ὕπαιθρος μετατράπηκε σὲ «καμμένη γῆ». Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὰ ἄλογα ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν βασικὴ κινητήρια δύναμι τῆς ρωσικῆς γεωργίας μειώθηκαν ἀπὸ 34 ἑκατομμύρια ποὺ ἦσαν τὸ 1929 σὲ 16 ἑκατ. τὸ 1933!

Ὁ συγγραφεὺς Β. Ντουραντὺ ὁ ὁποῖος ἐξύμνησε τὸν Στάλιν ὁμολογεῖ:

«Κάθε χωριὸ στὴ Ρωσία ὑπῆρξε τὸ θέατρο σφοδρῶν ἐσωτερικῶν συγκρούσεων. Τὰ ζῶα ἐσφάζοντο ἢ ἀφίνοντο νὰ ψοφήσουν. Γεννήματα, ἀποθῆκες σπίτια ἐκαίοντο. Ὅπως εἶδα μὲ τὰ μάτια μου τὸ 1939 ὑπῆρχαν ἀκόμη μεγάλες περιοχὲς ὅπου ἡ ἐρημιὰ καὶ ἡ ἐγκατάλειψις εἶχαν ἀντικαταστήσει τὰ ἄλλοτε καλλιεργημένα χωράφια. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1939 διέσχισα κάπου 400 χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Ροστὼβ ὡς τὸ Κρασνοντὰρ ὅπου ἡ γῆ ἦταν ἀκαλλιέργητη καὶ τὰ χωριὰ ἀκατοίκητα».

Μὲ τὴν μέθοδο αὐτὴ τὰ μικρὰ ἀγροτικὰ νοικοκυριὰ τῆς Ρωσίας ποὺ ξεπερνοῦσαν τὰ 25 ἑκατ., ἀντικαταστάθηκαν ὡς τὸ 1933 ἀπὸ 250 χιλιάδες μεγάλα κρατικοποιημένα ἀγροκτήματα (κολχὸζ καὶ σοβχὸζ). Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἦταν εὐκολώτερο γιὰ τὸ Κράτος νὰ ἐλέγχῃ τὴν ἀγροτικὴ παραγωγὴ καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀγρότες. Μὲ τὰ κολχὸζ καὶ σοβχὸζ τὸ Κράτος μποροῦσε νὰ συγκεντρώνῃ τὴν παραγωγὴ ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ ἦταν μικρότερη ἀπὸ ἄλλοτε καὶ νὰ ἐξασφαλίζῃ ἔτσι τὴν τροφοδοσία κατὰ πρῶτο λόγο τῶν κομματικῶν στελεχῶν, τῆς ἀστυνομίας, τοῦ στρατοῦ καὶ κατὰ δεύτερο λόγο τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν πόλεων καθὼς καὶ τὴν τροφοδοσία τῆς βιομηχανίας μὲ πρῶτες ὕλες ἀγροτικῆς προελεύσεως.

Μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσι τοῦ συστήματος τῶν κολχὸζ ὁ Στάλιν διακήρυξε ὅτι συμπληρώθηκε ἡ μεταμόρφωσις τῆς ΕΣΣΔ σὲ «σοσιαλιστικὸ κράτος». Τὸ νέο Σύνταγμα ποὺ ψηφίσθηκε τὸ 1936 καθιέρωσε αὐτὸν τὸν χαρακτηρισμό.

Ἔτσι τὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς πῆρε ἀπὸ τοὺς ἀγρότες ὄχι μόνο τὴν γῆ ποὺ εἶχαν πάρει τὸ 1917 μὲ τὴν ἐπανάστασι, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἐκείνη ποὺ εἶχαν πάρει μὲ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν δουλοπαροίκων τοῦ 1861 καὶ τὶς μετέπειτα ἐπὶ τσαρικῆς ἐποχῆς ἀγροτικὲς μεταρρυθμίσεις.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς «ἐπαναστάσεως» ὑπῆρξαν σοβαρώτατα καὶ τὶς συνέπειές της ἡ Ρωσία τὶς πλήρωσε ἐπὶ πολὺν καιρὸ καὶ τὶς πληρώνει ἀκόμη καὶ σήμερα μὲ τὴν συνεχιζομένη καὶ διαρκῶς περιπλεκομένη κρίσι τῆς ἀγροτικῆς της οἰκονομίας ἡ ὁποία ὀφείλεται στὴν ἀποτυχία τοῦ συστήματος τῶν κολχόζ.

4. Ὁ λιμὸς τοῦ 1933

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς τακτικῆς ὑπῆρξε ἡ μεγάλη πείνα ποὺ ἔπληξε τὴν Ρωσία τὸ 1932 καὶ ἰδίως τὸ 1933. Ὁ λιμὸς αὐτὸς ἦταν χειρότερος ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ 1921 - 23. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ πείνα αὐτὴ χρησιμοποιήθηκε ὡς ἕνα σημεῖο καὶ ἀπὸ τὸ καθεστὼς σὰν ὅπλο γιὰ τὴν συντριβὴ τῆς ἀντιστάσεως τῶν ἀγροτῶν. Πράγματι τὸ κόμμα ἀπέκλεισε τοὺς πληθυσμοὺς ὁλοκλήρων περιοχῶν ἀπὸ τὶς διανομὲς σιτηρῶν καὶ σπόρων καταδικάζοντάς τους ἔτσι στὸν θάνατο ἀπὸ τὴν πείνα ἐπειδὴ ἀντιστέκονταν στὴν κολλεκτιβοποίησι. Ἐπίσης τὸ καθεστὼς ἔδινε ὡρισμένα τρόφιμα καὶ σπόρους στὰ μέλη τῶν κολχὸζ ἐνῶ δὲν ἔδινε σ' ἐκείνους παρ' ὅλο ὅτι ἦσαν φτωχοὶ ἀγρότες ἐπέμεναν νὰ καλλιεργοῦν μόνοι τους τὸ χωράφι τους. Γι' αὐτὸ σὲ πολλὲς περιοχὲς πέθαναν ἀπὸ τὴν πείνα 10% τῶν κολλεκτιβοποιημένων ἀγροτῶν καὶ πάνω ἀπὸ 25% τῶν ἀτομικῶν καλλιεργητῶν.

Ἑκατομμύρια ἄνθρωποι πέθαναν κατὰ τὴν διάρκεια τῶν 7 πρώτων μηνῶν τοῦ 1933 ἀπὸ τὴν πείνα, ἀπὸ τὸ κρύο καὶ ἀπὸ τὸν τύφο, ποὺ ἔπληξε τὶς λιμοκτονοῦσες περιφέρειες.

Ὁ Στάλιν ἀπέφυγε ὅμως νὰ μιμηθῇ τὸν Λένιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Προτίμησε νὰ ἀποσιωπήσῃ γιὰ λόγους γοήτρου καὶ προπαγάνδας τὴν ὕπαρξι τῆς πείνας καὶ ἀρνήθηκε νὰ ἀπευθύνῃ ἐκκλήσεις γιὰ βοήθεια στὴν Δύσι. Συνέχισε μάλιστα καὶ τὶς ἐξαγωγὲς σιτηρῶν ποὺ εἶχε ἀναλάβει νὰ πραγματοποιήσῃ.

Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ὁ σοβιετικὸς τύπος δὲν ἀνέφερε τίποτα γιὰ τὴν πείνα ἀπὸ τὴν ὁποία ὑπολογίζεται ὅτι χάθηκαν περίπου 5,5 ἑκατομμύρια ἄτομα ἐνῶ ἄλλο 1,5 ἑκατ. ἄτομα ἐξοντώθηκαν μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ «κουλάκου». Συνολικὰ ὑπολογίζεται ὅτι ἡ κολλεκτιβοποίησι στοίχισε στὴν Ρωσία 7 ἕως 12 ἑκατομμύρια ἀνθρώπινες ζωές. Οἱ σοβιετικὲς ἀρχὲς ἀπαγόρευσαν μάλιστα τότε στοὺς ξένους νὰ ἐπισκεφθοῦν τὶς περιοχὲς ποὺ εἶχαν πληγῆ ἀπὸ τὴν πείνα. Οἱ

περιοχὲς αὐτὲς ἦσαν οἱ πλουσιώτερες τῆς Ρωσίας καὶ κυρίως ἡ Οὐκρανία καὶ ἡ περιοχὴ Ντόν, ὅπου οἱ ἀγρότες ἦσαν οἱ πιὸ εὔποροι καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν κουλάκων πῆρε τὶς πιὸ ὠμὲς μορφές της.

Στὶς περιοχὲς αὐτὲς καθὼς καὶ στὸν Βόρειο Καύκασο καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ Βόλγα πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα ὁ πληθυσμὸς ὁλόκληρων χωριῶν. Τὰ πτώματα ἐθαύοντο σὲ κοινοὺς τάφους. Πολλοὶ νεκροὶ ἔμεναν ἄταφοι στοὺς δρόμους. Οἱ ἄνθρωποι ἔτρωγαν σκύλους καὶ γάτες καὶ σημειώθηκαν πολλὲς περιπτώσεις κανναβαλισμοῦ. Ἀρκετοὶ ἔτρωγαν πτώματα καὶ σημειώθηκαν κρούσματα ἀπαγωγῆς παιδιῶν γιὰ νὰ φαγωθοῦν. Οἱ ἔνοπλες ληστεῖες, οἱ ἐπιθέσεις μέσα στοὺς δρόμους, οἱ λεηλασίες καὶ οἱ δολοφονίες μὲ σκοπὸ τὴν ἁρπαγὴ τροφῆς πῆραν τεράστιες διαστάσεις ἐνῶ οἱ ἀρχὲς ἐπενέβαιναν μόνο ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κατάσχουν τρόφιμα.

Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀγρότες ἄφηναν τὰ χωριά τους καὶ κατέβαιναν στὶς πόλεις σὲ ἀναζήτησι τροφῆς. Ἐκεῖ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πέθαιναν στοὺς δρόμους. Τὸ Χάρκοβο, τὸ Κίεβο, τὸ Ροστὼβ καὶ ἄλλες πόλεις πλημμύρισαν ἀπὸ πρόσφυγες, ζητιάνους, συμμορίες ἀλητῶν, κοπάδια ὀρφανῶν παιδιῶν ποὺ γύριζαν λυμασμένα γιὰ τροφή. Γέμισαν ἐπίσης ἀπὸ πτώματα ποὺ τὰ μάζευαν ἀπὸ τοὺς δρόμους μὲ φορτηγὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ ἔθαβαν σέ κοινοὺς τάφους ποὺ τοὺς ἄνοιγαν κατάδικοι τῶν φυλακῶν.

Τεράστια ἔκτασι πῆρε κυρίως τὸ φαινόμενο τῶν ἐγκαταλελειμμένων παιδιῶν. Οἱ ἀγρότες ἔφερναν τὰ παιδιά τους στὶς πόλεις καὶ τὰ ἄφηναν ἐκεῖ ἐλπίζοντας ὅτι κάποιος θὰ τοὺς ἔδινε τροφή, θὰ τὰ ἔπαιρνε σπίτι του ἢ θὰ τοὺς ἔδινε δουλειά. Πολλὲς χιλιάδες ἀπὸ τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἔγιναν ἀλῆτες καὶ ὠργάνωσαν γκαγκστερικὲς συμμορίες μὲ ἀποτέλεσμα ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότης νὰ πάρη τρομακτικὲς διαστάσεις. Αὐτὸ ἀνάγκασε τὸ κράτος νὰ πάρη ἔκτακτα μέτρα καὶ νὰ ὀργανώση εἰδικὰ στρατόπεδα γιὰ τὴν συγκέντρωσι καὶ τὴν ἀναμόρφωσι αὐτῶν τῶν παιδιῶν. Ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ οἱ γονεῖς των εἶχαν ἐκτελεσθῆ ἀπὸ τὸ καθεστὼς ἢ πεθάνει ἀπὸ τὴν πείνα ἔμαθαν νὰ θεωροῦν τὸ κόμμα σὰν προστάτη τους καὶ ἔγιναν ἀργότερα ἐξέχοντα κομματικὰ στελέχη.

Ἡ κατάστασις ἄρχισε νὰ βελτιώνεται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1933 καὶ ὁ λιμὸς ἔπαυσε κατὰ τὸ 1934.

5. Ἡ ἐκβιομηχάνισις

Ἀφοῦ ἐξόντωσε τοὺς ἀντιπάλους του ὁ Στάλιν υἱοθέτησε πλήρως τὶς ἀντιλήψεις τῆς «ἀριστερῆς ἀντιπολιτεύσεως» ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ὑπερεντατικῆς ἐκβιομηχανίσεως. Ἔτσι ἀπὸ τὸ 1929 ἀρχίζει ἡ πολιτικὴ τῆς ταχείας καὶ ἔναντι πάσης θυσίας ἐκβιομηχανίσεως. Μὴ διαθέτοντες ἀρκετὰ κεφάλαια γιὰ ἐπενδύσεις, ἡ ΕΣΣΔ μποροῦσε νὰ πραγματοποιήση μία ταχεία ἐκβιομηχάνησι μόνο σὲ βάρος τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ της. Γιὰ νὰ ἐπιταχύνη τοὺς ρυθμοὺς τῆς ἐκβιομηχανίσεως, τὸ καθεστὼς χρησιμοποίησε καὶ ὅλα τὰ κεφάλαια ποὺ ἐξασφάλισε μὲ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀπαλλοτρίωσι τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν μεσαίων στρωμάτων. Κυρίως ὅμως ἡ ἐκβιομηχάνισις στηρίχθηκε στὴν ληστεία τῶν ἀγροτῶν οἱ ὁποῖοι ἀφανίσθηκαν σὰν τάξις καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά τους μετατράπηκαν σὲ κεφάλαια γιὰ ἐπένδυσι στὴν κρατικὴ βιομηχανία. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τοῦ Πρεομπραζένσκυ καὶ τοῦ Σμυρνὼφ γιὰ τὴν ἀνάγκη μιᾶς «πρωταρχικῆς σοσιαλιστικῆς συσσωρεύσεως τοῦ κεφαλαίου».

Ἡ ἐκβιομηχάνισις πραγματοποιήθηκε κατὰ τρόπο προγραμματισμένο καὶ ἀκολουθώντας πενταετεῖς κύκλους, τὰ περίφημα «πενταετῆ προγράμματα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως». Τὸ πρῶτο ἀπὸ αὐτὰ τὰ προγράμματα ἄρχισε νὰ πραγματοποιεῖται τὸ 1929 καὶ κανονικὰ ἔπρεπε νὰ τελειώση τὸ 1933. Κατὰ τὴν πορεία του ὅμως οἱ ρυθμοὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως ἐντατάθησαν ἀκόμη περισσότερο καὶ ρίχθηκε τὸ σύνθημα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος «σὲ 4 μόνο χρόνια.»

Γιὰ νὰ δικαιολογήση αὐτὴν τὴν ὑπερταχεία ἐκβιομηχάνησι, ὁ Στάλιν κατέφυγε σὲ ἔξαλλα ἐθνικιστικὰ ἐπιχειρήματα ἰσχυριζόμενος ὅτι χωρὶς τὴν ἐκβιομηχάνισι ἡ ἀσφάλεια τῆς Ρωσίας κινδυνεύει. Μιλώντας τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1931 στὰ ἡγετικὰ στελέχη τῆς βιομηχανίας ὁ Στάλιν εἶπε:

«Θέλετε ἡ πατρίδα μας νὰ νικηθῇ καὶ νὰ χάση τὴν ἀνεξαρτησία της; Ἂν δὲν τὸ θέλετε τότε πρέπει νὰ θέσετε τέρμα στὴν καθυστέρησί της μέσα στὸ συντομώτερο χρονικὸ διάστημα καὶ νὰ ἐφαρμόσετε πρωτοφανεῖς ρυθμοὺς ἀναπτύξεως τῆς σοσιαλιστικῆς της οἰκονομίας. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος.

Ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν ἢ θὰ χαθοῦμε ἢ θὰ φθάσουμε καὶ θὰ ξεπεράσουμε τὶς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικὲς χῶρες».

Ταυτόχρονα μὲ τὸ θέμα τῶν ρυθμῶν πραγματοποιήσεως τῆς ἐκβιομηχανίσεως ξεπρόβαλε καὶ τὸ θέμα τῶν κατευθύνσεων αὐτῆς τῆς ἐκβιομηχανίσεως. Συγ-

κεκριμένα γεννήθηκαν διαφωνίες ὡς πρὸς τὸ ποῖοι κλάδοι τῆς βιομηχανίας θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ ὡς πρὸς τὶς ἀναλογίες ἀνάμεσα στὴν ἐλαφρὰ καὶ τὴν βαρειὰ βιομηχανία. Ἡ «δεξιὰ ἀντιπολίτευσις» (Μπουχάριν) ὑποστήριζε μία ἐκβιομηχάνισι ποὺ θὰ εἶχε σὰν στόχο της καὶ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἀναγκῶν τῶν καταναλωτῶν. Ὁ Στάλιν ὅμως ἀντίθετα ἐπέβαλε τὴν πολιτικὴ τῆς μονομεροῦς ἀναπτύξεως τῆς βαρειᾶς καὶ πολεμικῆς βιομηχανίας σὲ βάρος τῆς βιομηχανίας ποὺ παράγει καταναλωτικὰ ἀγαθά. Καὶ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι λέγοντας «βαρειὰ βιομηχανία», οἱ σταλινικοὶ ἐννοοῦσαν κυρίως τὴν πολεμικὴ βιομηχανία. Μιλώντας ἐπάνω στὸ θέμα τῶν κατευθύνσεων τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως στὴν ὁλομέλεια τῆς Κ. Ε. τοῦ ΚΚΣΕ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1943 ὁ Στάλιν εἶπε:

«Βέβαια θὰ μπορούσαμε νὰ διαθέσουμε τὶς μισὲς ἀπὸ τὶς ἐπενδύσεις ποὺ πραγματοποιήσαμε στὴν βαρειὰ βιομηχανία γιὰ νὰ ἀναπτύξουμε τὴν ἐλαφρὰ βιομηχανία. Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι θὰ εἴχαμε περισσότερα ὑφάσματα, παπούτσια καὶ ροῦχα. Δὲν θὰ εἴχαμε ὅμως οὔτε βιομηχανία τρακτέρ, οὔτε βιομηχανία αὐτοκινήτων. Δὲν θὰ διαθέταμε βιομηχανίες σιδήρου καὶ χάλυβος. Δὲν θὰ εἴχαμε μέταλλα γιὰ τὴν μηχανουργία μας καὶ θὰ παραμέναμε ἄοπλοι ἐνῶ ἐξακολουθοῦμε νὰ εἴμεθα περικυκλωμένοι ἀπὸ καπιταλιστικὲς χῶρες ἐξοπλισμένες μὲ τὴν σύγχρονη τεχνική».

Ἔτσι ἀπὸ τὸ 1929 ποὺ ἄρχισε ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς ΕΣΣΔ ὡς τὸ 1941 ποὺ ἄρχισε ὁ πόλεμος μὲ τοὺς γερμανούς, διετέθησαν σὲ ἐπενδύσεις γιὰ τὴν βιομηχανία 119,5 δισ. ρούβλια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 169,5 δισεκατομμύρια, δηλαδὴ τὸ 85% πῆγαν γιὰ τὴν βαρειὰ βιομηχανία!

Ζητώντας συνεχῶς θυσίες γιὰ τὴν ἐκβιομηχάνισι ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις ἐπέσειε διαρκῶς μπροστὰ στὸν ρωσικὸ λαὸ τὸ φάσμα τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὸ 1929 ὁ σοβιετικὸς τύπος ἐπεδίδετο συστηματικὰ στὴν καλλιέργεια μιᾶς ἀληθινῆς ὑστερίας ἰσχυριζόμενος διαρκῶς ὅτι οἱ δυτικὲς χῶρες ἑτοιμάζουν δῆθεν ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ. Ὡς τὸ 1933 οἱ ἰσχυρισμοὶ αὐτοὶ ἀφοροῦσαν κυρίως τὴν Ἰαπωνία. Ὁ σοβιετικὸς τύπος ἔφθανε στὸ σημεῖο νὰ «ἀποκαλύπτη» ἐφευρίσκοντάς τα καὶ διάφορα συγκεκριμένα δῆθεν «σχέδια εἰσβολῆς» στὴν ΕΣΣΔ ἀναφέροντας ἡμερομηνίες κλπ.

Τὸ πρῶτο 5ετὲς σχέδιο ἄρχισε τὸ 1929 καὶ τελείωσε τὸ 1932. Τὸ δεύτερο 5ετὲς κάλυψε τὴν περίοδο 1933 - 37. Τὸ τρίτο 5ετὲς γιὰ τὴν περίοδο 1938 - 42 δὲν μπόρεσε νὰ ὁλοκληρωθῆ ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου ποὺ ἄρχισε τὸ 1941. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν σχεδίων πραγματοποιήθηκε ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς ΕΣΣΔ.

Δύο σημαντικὲς συνέπειες τῆς ἐκβιομηχανίσεως ἦσαν ἡ ὁριστικὴ κατάρρευσις τῶν παλαιῶν ἰδεωδῶν τοῦ «ἐξισωτισμοῦ» καὶ ἡ δημιουργία μιᾶς μεγάλης τάξεως γραφειοκρατῶν καὶ τεχνοκρατῶν.

Ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ συνθήματα τῶν μπολσεβίκων ἄλλοτε ἦταν ἡ ἐξίσωσις τῶν ἀποδοχῶν ὅλων τῶν ἐργαζομένων. Γιὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ὅμως ἡ ἐκβιομηχάνισις ἔπρεπε νὰ κινηθῆ τὸ προσωπικὸ ἐνδιαφέρον διαφόρων στρωμάτων ἐργαζομένων (τεχνικῶν, εἰδικευμένων ἐργατῶν κλπ.) καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς πραγματοποιήθηκαν μεγάλες διαφοροποιήσεις στὶς ἀποδοχές των. Ὁ πρόεδρος τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων Τόμσκυ κατάγγειλε ὅτι οἱ διαφορὲς ἀποδοχῶν στὴν ΕΣΣΔ εἶναι μεγαλύτερες ἀπὸ ὅ,τι στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες. Οἱ ἀπόψεις του ὅμως δὲν εἰσακούσθηκαν καὶ ὁ ἴδιος ἀργότερα αὐτοκτόνησε στὶς φυλακές. Τὸ αἴτημα περὶ ἐξισώσεως τῶν μισθῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων ἄρχισε νὰ χαρακτηρίζεται μετὰ τὸ 1930 σὰν παρέκκλισις καὶ σήμερα ὁ «ἐξισωτισμὸς» ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆται σὰν «αἱρετικὴ τάσις».

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας ἐπέβαλε τὴν δημιουργία ἑνὸς μεγάλου στρώματος προγραμματιστῶν τῆς οἰκονομίας, διευθυντῶν καὶ ἐπιθεωρητῶν τῶν ἐργοστασίων, εἰδικῶν τεχνικῶν καὶ εἰδικευμένων ἐργατῶν καθὼς καὶ διοικητικῶν ὑπαλλήλων οἱ ὁποῖοι ἀποτέλεσαν μία μεγάλη γραφειοκρατικὴ στρατιά, ἕνα μεγάλο κοινωνικὸ στρῶμα μὲ προνομιακὴ θέσι ἀπέναντι στοὺς ἐργάτες καὶ μὲ συμμετοχὴ στὴν ἐξουσία ποὺ ἀσκοῦσε ἡ κομματικὴ γραφειοκρατία. Ἔτσι διευρύνθηκε καὶ ἐνισχύθηκε ἡ νέα ἄρχουσα τάξις τῆς ΕΣΣΔ.

Ἡ ἐκβιομηχάνισις πραγματοποιήθηκε μὲ ἀπόλυτη ἀδιαφορία τόσο γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ καταναλωτοῦ ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἰσορροπία τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν κλάδων μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἐκβιομηχάνισις νὰ συνοδευθῆ ἀπὸ μία δραστικὴ πτῶσι τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων, ἀπὸ μία ἐξαθλίωσι καὶ πλήρη ὑποδούλωσι τοῦ ἐργάτου καὶ ἀπὸ μία ἀνατροπὴ τῆς πιὸ στοιχειώδους σταθερότητος στὶς σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομίας. Ἔτσι ἡ ΕΣΣΔ ἀπέκτησε μία μεγάλη βαρειὰ καὶ πολεμικὴ βιομηχανία ἀλλὰ ταυτόχρονα ἔρριξε πολὺ χαμηλὰ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ της, ὑστερεῖ πολὺ στὸν τομέα τῆς παραγωγῆς

καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ περιῆλθε σὲ μόνιμη ἀγροτικὴ κρίσι. Ἡ ἔλλειψις καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ἡ κακὴ ποιότης τῶν εἰδῶν, τὸ χαμηλότατο βιοτικὸ ἐπίπεδο ἔχουν καταντήσει θεσμὸς στὴν ΕΣΣΔ καὶ στὶς ἄλλες κομμουνιστικὲς χῶρες.

6. Ἡ πνευματικὴ ἀντεπανάστασις

Ταυτόχρονα μὲ τὴν κολλεκτιβοποίησι καὶ τὴν ἐκβιομηχάνισι, στὰ χρόνια αὐτὰ πραγματοποιήθηκε καὶ μία ἄλλη μεγάλη μεταβολὴ στὴν σοβιετικὴ κοινωνία τὴν ὁποία μποροῦμε νὰ ἀποκαλέσουμε «πνευματικὴ ἀντεπανάστασι». Βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ΕΣΣΔ στὴν περίοδο ἀπὸ τὸ 1929 ὡς τὸ 1941 εἶναι ἡ ὡς ἕνα σημεῖο ἐπιστροφὴ στὴν παραδοσιακὴ παιδεία, τέχνη, κοινωνιολογία καὶ ἠθική. Ἡ ἐπιστροφὴ αὐτὴ πρὸς τὴν παράδοσι ἔγινε καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους τομεῖς ποὺ συνθέτουν τὴν πολιτιστικὴ φυσιογνωμία μιᾶς κοινωνίας. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα τὸ καθεστὼς πῆρε μέτρα γιὰ νὰ ἀναστήση κάπως τὸν θεσμὸ τῆς οἰκογενείας ποὺ εἶχε ἐξασθενήσει σοβαρά, ἀποκατάστησε τὴν ἐξουσία τῶν δασκάλων στοὺς μαθητὰς καὶ τῶν ἀξιωματικῶν στοὺς στρατιῶτες, ἐπανεισήγαγε τὴν στρατιωτικὴ ἱεραρχία καὶ τὶς τσαρικοῦ τύπου στολές, ἐπέστρεψε στὴν σωβινιστικὴ διδασκαλία τῆς ρωσικῆς ἱστορίας μὲ ἐξωραϊσμὸ τοῦ τσαρικοῦ παρελθόντος καὶ καταπολέμησε ἄγρια τὶς πρωτοποριακὲς μορφὲς στὴν λογοτεχνία καὶ σὲ ὅλες τὶς καλὲς τέχνες ἐπιβάλοντας βιαίως ἕναν ἀφελῆ ψευδορεαλισμὸ στὸ περιεχόμενο καὶ ἕνα πρωτόγονο νατουραλισμὸ στὴν μορφὴ ποὺ ὁ Στάλιν τιτλοφόρησε πομπωδῶς «σοσιαλιστικὸ ρεαλισμό». Τὴν ἴδια τέχνη ἤθελε καὶ ὁ Χίτλερ ποὺ τὴν ἀπεκάλεσε «ἡρωϊκὴ τέχνη».

Ὁ μαρξισμὸς στὰ χρόνια αὐτὰ παρέμεινε βέβαια σὰν ἡ ἐπίσημη κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία τοῦ καθεστῶτος καὶ μάλιστα ἐπεβλήθη σὰν τὸ μοναδικὸ γενικὸ καὶ καταναγκαστικὸ δόγμα τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας. Αὐτὸ ὅμως ἀφοροῦσε μόνο τὴν φρασεολογία, τὴν ὁρολογία καὶ τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα τοῦ Μάρξ καὶ ὄχι τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου του. Βασικὰ σημεῖα αὐτοῦ τοῦ ἔργου, θεμελιώδεις ἀπόψεις τοῦ μαρξισμοῦ ἐγκαταλείφθηκαν, ἀποσιωπήθηκαν ἢ διαστρεβλώθηκαν. Ὁ ἴδιος ὁ μαρξισμὸς σιγὰ - σιγὰ ἀπονεκρώθηκε καὶ περιορίσθηκε σὲ μία μουσειακὴ ζωὴ χωρὶς νὰ γεννᾶ κανένα νέο ἔργο, χωρὶς νὰ κινῆ καὶ νὰ ἐμπνέη καμμία νέα ἔρευνα. Μοναδικὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ μαρξισμοῦ ἀνακηρύχθηκε ὁ Στάλιν καὶ ὅλοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὶς δικές του ἑρμηνεῖες. Ἔτσι γιὰ παράδειγμα κατήντησε νὰ θεωρεῖται ἀνατρεπτικὴ προπαγάνδα ἡ προβολὴ τῆς μαρξιστικῆς ἀπόψεως περὶ βαθμιαίου μαρασμοῦ τοῦ Κράτους ἢ περὶ τῆς ἐξισώσεως τῶν ἀποδοχῶν ἢ περὶ καταργήσεως τοῦ καταπιεστικοῦ μηχανισμοῦ (ἀστυνομία κλπ.), περὶ καταργήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀνισότητος, ἢ περὶ ἐκδημοκρατισμοῦ τοῦ κόμματος, τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ Κράτους. Ὅλες αὐτὲς οἱ μαρξιστικὲς καὶ ὡς ἕνα σημεῖο καὶ λενινιστικὲς ἀκόμη ἀντιλήψεις, ἐπὶ Στάλιν ἄρχισαν νὰ θεωροῦνται ἐπικίνδυνες καὶ ὅσοι τὶς πρόβαλαν ἐπιμένοντας σ' αὐτὲς ἐδιώχθηκαν ἀμείλικτα. Καὶ αὐτὸ τὴν ἴδια ὥρα ποὺ οἱ ἰθύνοντες κατασκεύαζαν διάφορες φράσεις μὲ μαρξιστικῆς προελεύσεως λεξιλόγιο γιὰ νὰ ἀποδείξουν μὲ ψευδοδιαλεκτικὲς σοφιστεῖες ὅτι στὴν ΕΣΣΔ εἶχε ἤδη οἰκοδομηθῆ ὁ σοσιαλισμός, ὅτι δὲν ὑπῆρχαν πιὰ κοινωνικὲς τάξεις καὶ ὅτι ὁ σοβιετικὸς λαὸς ἦταν πανευτυχής!

Ὁ μαρξισμὸς ἄλλωστε δὲν ἦταν τόσο ἕνα ὄνειρο γιὰ τὸ μέλλον ὅσο μία κριτικὴ θεώρησις τοῦ παρελθόντος καὶ κυρίως τοῦ παρόντος. Ὁ μαρξισμὸς ἦταν πρωτίστως ἕνα ὄργανο μαχητικῆς κριτικῆς ἀναλύσεως τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ἕνας ἀπόλυτος καὶ ἀσυμβίβαστος ἀντικονφορμισμός. Ἀπὸ τὸ 1930 ὅμως καὶ ὕστερα, στὴν ΕΣΣΔ ἔπαψε ἐντελῶς νὰ χρησιμοποιεῖται σὰν μέθοδος κριτικῆς ἀναλύσεως τῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Ἀπεναντίας μάλιστα οἱ σοβιετικοὶ θεωρητικοί, ἀπορρίπτοντας τὸ οὐσιαστικὰ ἐπαναστατικὸ περιεχόμενο τοῦ μαρξισμοῦ (τὸν ἀντικονφορμισμό του) χρησιμοποίησαν τὸ λεξιλόγιο καὶ τὰ σχήματά του γιὰ νὰ δικαιολογήσουν καὶ νὰ δικαιώσουν μὲ μία σοφιστικὴ ψευδοδιαλεκτικὴ κάθε σοβιετικὸ φαινόμενο καὶ κάθε πρᾶξι τῶν ἀρχόντων τοῦ Κρεμλίνου φθάνοντας ὡς τὸν πιὸ ἀπόλυτο καὶ στεῖρο κονφορμισμό. Αὐτὸν τὸν κονφορμισμὸ ἄλλωστε ἡ νέα ἄρχουσα τάξις τὸν ἐπέβαλε καὶ μέσα στὸ κόμμα καθὼς καὶ στὸν τομέα τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας καὶ ἀκόμη στὴν λογοτεχνία, στὸν κινηματογράφο καὶ στὶς ἄλλες καλὲς τέχνες ποὺ ἐπεδόθηκαν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὸν ἐξωραϊσμὸ τῆς σοβιετικῆς πραγματικότητος, στὴν ἀπόκρυψι κάθε ἀρνητικοῦ σημείου της καὶ στὴν ἐντατικὴ πολιτικὴ προπαγάνδα. Ὁ σοβιετικὸς κόσμος σύμφωνα μὲ τὴν σοβιετικὴ λογοτεχνία, τέχνη καὶ κοινωνιολογία εἶναι ὁ καλύτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς δυνατοὺς κόσμους. Ἀπὸ ὄργανο κριτικῆς ὁ μαρξισμὸς κατάντησε ὄργανο ἀπολογητικῆς,

καὶ τὰ ἴδια τὰ ἔργα τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔγκελς λογοκρίθηκαν, περικόπηκαν, διαστρεβλώθηκαν καὶ ἀγνοήθηκαν.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας καὶ ἰδίως τῆς ρωσικῆς ἱστορίας ἔπαυσε οὐσιαστικὰ νὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν μαρξιστικὴ μέθοδο καὶ ξαναπῆρε τὴν παραδοσιακὴ μορφὴ τῆς προβολῆς τῶν βασιλέων καὶ τῶν πολέμων μὲ ἰδιαίτερη ἔμφασι στὸν ἐξωραϊσμὸ τῆς ρωσικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπεκτάσεως στὸν Καύκασο καὶ στὴν Ἀσία ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται σὰν μία «προοδευτικὴ ἱστορικὴ διεργασία».

Ἡ Τέχνη ὁρίσθηκε ἀπὸ τοὺς σοβιετικοὺς σὰν προπαγάνδα μὲ αἰσθητικὰ μέσα. Οἱ λογοτέχνες καὶ οἱ καλλιτέχνες ὑποχρεώθηκαν νὰ δημιουργοῦν μόνο μὲ ἕνα καθωρισμένο τρόπο ἐκφράσεως προσιτὸ στὶς πιὸ πλατειὲς λαϊκὲς μάζες καὶ νὰ διοχετεύουν στὴν κοινὴ γνώμη ὁρισμένες μόνον ἰδέες, τὶς ἰδέες τοῦ σταλινισμοῦ. Οἱ ἰδέες γιὰ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, τοῦ λόγου, τῆς συνειδήσεως, τῆς σκέψεως, τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας χαρακτηρίσθηκαν σὰν «μικροαστικὲς ἀντιλήψεις» καὶ μαζὶ μὲ αὐτὲς ο ἴδιος ὁ χαρακτηρισμὸς δόθηκε καὶ στὴν ἰδέα τῆς ἰσότητος.

Αὐτὴ ἡ πνευματικὴ ἀντεπανάστασις ἀνέκοψε τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐπανάστασι ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὴν Ρωσία ἀπὸ τὸ 1917 καὶ εἶχε γεννήσει διάφορες πρωτοποριακὲς μορφὲς τέχνης στὴν ποίησι, στὴν ζωγραφική, στὸ θέατρο καὶ στὸν κινηματογράφο. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἐπανάστασις συντελέσθηκε παράλληλα μὲ τὴν πραγματοποίησι τῶν μεγάλων αἱματηρῶν σταλινικῶν ἐκκαθαρίσεων κατὰ τὴν περίοδο τοῦ τρομοκρατικοῦ ὀργίου τοῦ Γιαγκόντα καὶ τοῦ Γιέζωφ. Ἔτσι ὅποιος δὲν ὑπέκυπτε στὸν ἀπόλυτο κονφορμισμὸ ποὺ ζητοῦσε τὸ καθεστὼς ἐκκαθαριζόταν.

Ἡ τρομοκρατία τῆς τελευταίας προπολεμικῆς δεκαετίας ἔπληξε ἰδιαίτερα τοὺς διανοουμένους καὶ ἀπεδεκάτισε τὶς τάξεις τῶν λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν. Δεκάδες διακεκριμμένοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι τουφεκίσθηκαν ἢ χάθηκαν σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ὁ ἴδιος ὁ Μ. Γκόρκυ ὁ ὑποτιθέμενος ἱδρυτὴς τοῦ «σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ» δηλητηριάσθηκε ἀπὸ τὸν γιατρό του κατ' ἐντολὴν τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας. Αὐτὸ τὸ ἀπέλυψε ὁ ἴδιος ὁ Γιαγκόντα ἀρχηγὸς τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας στὴν δίκη του τὸ 1937. Οἱ δύο μεγαλύτεροι ποιηταὶ τῆς Ρωσίας ὁ Γιεσσενὶν καὶ ὁ Μαγιακόφσκυ πρόλαβαν προηγουμένως καὶ αὐτοκτόνησαν.

7. Τὰ αἴτια τῆς τρομοκρατίας

Ἡ περίοδος τῆς ἐκβιομηχανίσεως, τῆς κολλεκτιβοποιήσεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀντιδράσεως, χαρακτηρίζεται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν ἐξαπόλυσι μιᾶς τρομοκρατίας κυριολεκτικὰ πρωτοφανοῦς στὴν παγκόσμια ἱστορία. Στὶς αἱματηρὲς καὶ μαζικὲς ἐκκαθαρίσεις τῆς δεκαετίας τοῦ 1930 ἔπαιξε ἀσφαλῶς τὸν ρόλο της ἡ παρανοϊκὴ καὶ ἐκδικητικὴ ἰδιοσυγκρασία τοῦ Στάλιν ἀλλὰ ἡ ἀπόδοσις τῆς τρομοκρατίας σὲ αὐτὴν καὶ μόνο τὴν αἰτία ἀποτελεῖ μία ἀπολύτως ἀνεπαρκῆ ἑρμηνεία. Πραγματικὴ αἰτία τῆς τρομοκρατίας ἦταν ὁ ὁλοκληρωτισμὸς τῆς σοβιετικῆς ἀρχούσης τάξεως ἡ ὁποία χρησιμοποίησε τὴν πιὸ ἀδίστακτη βία σὰν τὸ κύριο μέσον γιὰ τὴν πραγμάτωσι τῶν σκοπῶν της σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς (οἰκονομικό, πνευματικὸ κλπ.)

Πρέπει ἐπίσης νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας τὶς μεγάλες δυσχέρειες ποὺ ἀντιμετώπισε κατὰ τὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου ἡ ρωσικὴ ἄρχουσα τάξις ποὺ ἐκπρόσωπός της καὶ φορεὺς τῶν ἐπιθυμιῶν της ἦταν ὁ Στάλιν. Ἡ ἀκάθεκτη ἐκβιομηχάνισις καὶ ἡ ταχεία κολλεκτιβοποίησις ἐπέφεραν μία φοβερὴ ἀναστάτωσι στὴν οἰκονομία ἐνῶ ταυτόχρονα προκάλεσαν τὴν ὀξεία ἀντίστασι τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἰδίως τῶν ἀγροτῶν. Ὅλα αὐτὰ γέννησαν πολλὰ προβλήματα ὄχι μόνο οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἠθικῆς φύσεως τόσο μέσα στὸ κόμμα ὅσο καὶ μέσα στὴν κυβέρνησι καὶ στὸν οἰκονομικὸ καὶ διοικητικὸ μηχανισμὸ τοῦ Κράτους. Τὸ προσωπικὸ κακῶς ἐκπαιδευμένο καὶ ἀκατάλληλο εἶχε τὴν τάσι νὰ προσφεύγη παντοῦ καὶ πάντοτε στὴν βία καὶ στὴν αὐθαιρεσία γιὰ νὰ ἐκτελῆ εὐκολώτερα τὰ ἀπίθανα καθήκοντα ποὺ τοῦ ἔθετε τὸ ἀδίστακτο καὶ ἀνελέητο Κράτος. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἦταν «φυσικὸ» ἕνα ὁλοκληρωτικὸ καθεστὼς νὰ προσφύγη στὴν ἐκτεταμένη χρησιμοποίησι τῆς τρομοκρατικῆς βίας. Μέσα στὴν ἴδια τὴν ἄρχουσα τάξι καὶ στὸ κόμμα ἐπῆλθε σύγχυσις, γεννήθηκαν δισταγμοί, προκλήθηκαν διαφωνίες καὶ τὸ ἐπακόλουθό τους ἦταν ἡ αἱματηρὴ ἐκκαθάρισις τῶν τάξεών τους.

Σ' αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν πρόθεσι τοῦ Στάλιν νὰ ἐπιβάλη καὶ νὰ κατοχυρώση τὴν προσωπικὴ δικτατορία του ἐξοντώνοντας καὶ τοὺς ὁμοϊδεάτας προσωπικοὺς ἀντιζήλους του.

Ἀκόμη, πρέπει ἐπίσης νὰ προσθέσουμε σὰν ἕνα παράγοντα ποὺ συνέβαλε στὴν τρομακτικὴ ἔκτασι τῶν ἐκκαθαρίσεων τὴν καχυποψία, τὴν γενικὴ δυσπιστία καὶ τὴν μισαλλοδοξία ποὺ βασί-

λευαν ἐκεῖνα τὰ χρόνια στὴν ΕΣΣΔ. Θύματα αὐτῆς τῆς μισαλλοδοξίας ἔπεσαν καὶ οἱ περισσότεροι ξένοι κομμουνισταὶ ποὺ ἐκεῖνα τὰ χρόνια εἶχαν ζητήσει καταφύγιο στὴν ΕΣΣΔ ἢ συνέπεσε νὰ βρίσκωνται ἐκεῖ.

Τέλος ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ θύματα τῶν μεγάλων ἐκκαθαρίσεων χρησίμευσαν ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καὶ σὰν ἐξιλαστήρια θύματα τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀποτυχιῶν τοῦ καθεστῶτος. Ἐξ ἄλλου ἡ ἴδια ἡ τρομοκρατία δημιουργοῦσε μία κατάστασι γενικοῦ πανικοῦ, καχυποψίας καὶ βιαίων ἀντιδράσεων ποὺ μὲ τὴ σειρά τους προσήλκυαν τὸν τρομοκρατικὸ μηχανισμό.

8. Τὸ πρῶτο τρομοκρατικὸ κῦμα μετὰ τὴν ΝΕΠ

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Τσεκὰ ποὺ μετονομάσθηκε σὲ Γκεπεοῦ, Φ. Τζερτζίνσκυ πέθανε τὸ 1926. Ἀρχηγὸς τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας ἔγινε ὁ Β. Μενζίνσκυ, ἕνας περίεργος τύπος καλλιεργημένου καὶ μορφωμένου σαδιστοῦ ποὺ ὁ Λένιν τὸν εἶχε ἀποκαλέσει «ἐκφυλισμένο ἀριστοκράτη». Ὁ Μεζίνσκυ δὲν ἄφησε καμμία ἰδιαίτερη σφραγίδα στὸ σοβιετικὸ ἀστυνομικὸ σύστημα.

Τὸν διαδέχθηκε μετὰ ἀπὸ τὸν μυστηριώδη θάνατό του ὁ Γ. Γιαγκόντα, ἕνας πρώην φαρμακοποιὸς ποὺ εἶχε τραυματισθῆ βαρύτατα ἀπὸ τοὺς λευκορώσους καὶ ἐπέζησε ὕστερα ἀπὸ πολλῶν μηνῶν πάλη μὲ τὸ θάνατο, ἡ ὁποία δημιούργησε στὴν ψυχή του ἕνα βαθὺ μῖσος γιὰ τοὺς ἀντικομμουνιστάς. Ἦταν ἀμόρφωτος, ἐπιτήδειος μηχανορράφος καὶ μέσα στὸ κόμμα δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ἐκτίμησι, ἀλλὰ ὁ Στάλιν τὸν περιέβαλε μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη του καὶ τὸν ἀνέδειξε ἀπονέμοντάς του ἕνα πλῆθος τιμῶν ἀνάμεσά τους καὶ τὸ «παράσημο τοῦ Λένιν» καὶ τὸν τίτλο τοῦ στρατάρχη. Μὲ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἄρχισε ἡ μεγάλη τρομοκρατικὴ ἐπιχείρησις ποὺ συνόδευσε τὴν ἐγκατάλειψι τῆς ΝΕΠ καὶ τὴν ἔναρξι τῆς κολλεκτιβοποιήσεως καὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως.

Στὸ πρῶτο στάδιο θύματα τῆς τρομοκρατίας ἦσαν οἱ ἀνώνυμες μᾶζες τῶν ἀγροτῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν παθητικὸ ἢ ἐνεργὸ ἐμπόδιο στὴν κολλεκτιβοποίησι. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἐξοντώνονταν καὶ ὅλοι οἱ μικροεπιχειρηματίες, μικρέμποροι, ἐπαγγελματίες καὶ βιοτέχνες ποὺ εἶχαν εὐημερήσει καὶ αὐξηθεῖ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ΝΕΠ. Τέλος ἐξοντώνονταν καὶ τὰ μέλη τῆς παλαιᾶς διανοήσεως ποὺ προσεφέροντο στὴν κοινὴ γνώμη σὰν ἐξιλαστήρια θύματα γιὰ τὸ οἰκονομικὸ χάος, τὶς ἐλλείψεις καὶ τὴν πείνα ποὺ εἶχαν προκαλέσει οἱ κυβερνητικὲς ἐνέργειες.

Τὸ 1928 ἔγινε ἡ πρώτη δίκη 50 ρώσων καὶ τριῶν γερμανῶν μηχανικῶν ποὺ κατηγορήθηκαν γιὰ σαμποτάζ. Τὸ 1930 ἔγινε ἡ δίκη 8 μελῶν τοῦ λεγομένου «βιομηχανικοῦ κόμματος», τὸ 1931 ἡ δίκη 14 μενσεβίκων καὶ ἡ δίκη τῶν μελῶν τοῦ κόμματος τῶν ἐργαζομένων ἀγροτῶν. Σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις οἱ ἀποφάσεις ἦσαν καταδικαστικὲς παρ' ὅλο ποὺ δὲν ὑπῆρχαν ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα καὶ ἡ κατηγορία ἀνετράπη.

Τὸ 1931 ἐξετελέσθηκαν ἐπίσης 48 εἰδικοὶ τῆς παραγωγῆς τροφίμων καὶ τοῦ ἐπισιτισμοῦ ποὺ κατηγορήθηκαν σὰν δῆθεν ὑπαίτιοι γιὰ τὴν ἔλλειψι τροφίμων. Τὸν ἴδιο χρόνο ἔληξε καὶ «ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀκαδημαϊκῶν» δηλαδὴ 150 γνωστῶν ἐπιστημόνων καὶ καθηγητῶν ποὺ ἐκτελέσθηκαν ἢ ἐξορίσθηκαν χωρὶς δημόσια δίκη. Τὸ 1933 δικάσθηκαν 10 ρῶσοι τεχνικοί, 6 ἄγγλοι μηχανικοὶ καὶ μία γραμματεὺς κατηγορούμενοι γιὰ σαμποτὰζ στὴν παραγωγὴ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Στὶς 7 Αὐγούστου 1932 ἕνας νόμος θέσπισε τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου «γιὰ ὁποιον ἔβλαπτε καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὴν περιουσία τῶν κολχόζ». Μὲ βάσι τὸν νόμο αὐτὸν ἐξοντώθηκαν δεκάδες χιλιάδες ἀγρότες.

Στὸ μεταξὺ οἱ δυνάμεις τῆς Γκεπεοῦ, ποὺ μετονομάσθηκε τώρα σὲ Ὀγκεπεοῦ, ἔφθασαν τὶς 300 χιλιάδες ἄνδρες.

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1932 θεσπίσθηκε ὑποχρεωτικὰ τὸ «ἐσωτερικὸ διαβατήριο» γιὰ κάθε μετακίνησι οἱουδήποτε ρώσου ἀπὸ τὸ ἕνα χωριὸ στὸ ἄλλο ἢ ἀπὸ τὴν μία πόλι στὴν ἄλλη. Τὸ ἴδιο ἔτος ἐκδόθηκε καὶ ἕνας νόμος σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο ὅποιος δὲν παρουσιαζόταν ἀδικαιολόγητα στὴν ἐργασία του ἐτιμωρεῖτο μὲ ἔξωσι ἀπὸ τὸ σπίτι ποὺ ἔμενε. Στὶς 8 Ἰουνίου 1934 ἕνα διάταγμα ὅριζε ὅτι οἱ συγγενεῖς ἑνὸς ρώσου ποὺ δραπετεύει στὸ ἐξωτερικὸ τιμωροῦνται μὲ κατάσχεσι τῆς περιουσίας των καὶ φυλακὴ ἢ ἐξορία. Ἂν αὐτὸς ποὺ δραπέτευε ἦταν μέλος τῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἡ τιμωρία ἦταν αὐστηρότερη καὶ ἂν ἦταν ἀξιωματικὸς τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας οἱ συγγενεῖς του ἐτυφεκίζοντο.

Τὸ 1933, ὅταν ἡ κολλεκτιβοποίησις εἶχε πραγματοποιηθεῖ καὶ ὁ λιμὸς ἐμάστιζε τὴν χώρα ἡ τρομοκρατία ἄρχισε νὰ μειώνεται. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1933 ὁ Στάλιν καὶ ὁ Μολότωφ ὑπέγραψαν μία ἐγκύκλιο σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἔπρεπε «νὰ σταματήση ἡ ἐπίθεσις».

Τὸν Μάιο τοῦ 1933 διετάχθη ἡ ἀπελευθέρωσις πολλῶν χιλιάδων κρατουμέ-

νων στὶς φυλακὲς καὶ στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Τὸ 1934 ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι πολλοὶ ἀγρότες ποὺ εἶχαν ἐκτοπισθεῖ σὲ στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐργασίας. Τὸν ἴδιο χρόνο ἡ Ὀγκεπεοῦ ἀντικατεστάθηκε ἀπὸ τὸ Λαϊκὸ Ἐπιτροπᾶτο γιὰ τὶς Ἐσωτερικὲς Ὑποθέσεις ποὺ ἔγινε γνωστὸ ἀπὸ τὰ ἀρχικά του ὡς Νικαβεντὲ (NKVD). Ἀρχηγὸς τῆς NKVD ἔγινε ὁ πρώην ἀρχηγὸς τῆς Ὀγκεπεοῦ Γιακόντα. Ἡ NKVD εἶχε τυπικῶς μειωμένη ἰσχὺ ἀπὸ τὴν Ὀγκεπεοῦ καὶ ἰδίως δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδη ἡ ἴδια χωρὶς δίκη θανατικὲς ἀποφάσεις.

Τὸ 1935 ἄρχισε ἡ ἐπεξεργασία τοῦ νέου συντάγματος τῆς ΕΣΣΔ στὴν ὁποία μετέσχαν καὶ οἱ πρώην «δεξιοὶ» ἀντίπαλοι τοῦ Στάλιν, ὁ Μπουχάριν καὶ ὁ Ράντεκ καὶ τὸ ὁποῖο παρουσιάσθηκε σὰν «φιλελεύθερο». Τὸ νέο Σύνταγμα ψηφίσθηκε τὸ 1936.

Στὴν περίοδο τοῦ 1929 - 34 τὸ σύστημα τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας ἀναπτύχθηκε πολύ. Ἐνῶ ὡς τότε ἦταν ἕνα ποινικὸ μέτρο κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πρώτου πενταετοῦς σχεδίου ἐξελίχθηκε σὲ σοβαρὸ θεσμὸ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς ΕΣΣΔ. Ἑκατομμύρια ἄνθρωποι μετατράπηκαν σὲ σκλάβους ποὺ δούλευαν κάτω ἀπὸ φοβερὲς συνθῆκες χωρὶς νὰ πληρώνωνται καὶ ὑποσιτιζόμενοι γιὰ νὰ ἐκτελέσουν τεράστια ἔργα. Ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα ποὺ κατασκευάσθηκαν μὲ καταναγκαστικὴ ἐργασία ἦταν ἡ διώρυγα ποὺ συνέδεσε τὴν Βαλτικὴ μὲ τὴ Λευκὴ θάλασσα. Τὸ 1928 ὑπολογίζεται ὅτι ὑπῆρχαν ἔξη στρατόπεδα συγκεντρώσεως μὲ 30.000 κρατουμένους. Τὸ 1934 ὑπῆρχαν 125 στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐργασίας μὲ 5 ὡς 10 ἑκατομμύρια κρατουμένους. Γιὰ τὴν διοίκησι τῶν στρατοπέδων καταναγκαστικῆς ἐργασίας εἶχε ἱδρυθεῖ ἕνα εἰδικὸ τμῆμα τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας τὸ Γκουλάγκ. (Gulag).

9. Ἡ ἐποχὴ τοῦ «μεγάλου τρόμου»

Ἡ δικτατορία τοῦ Στάλιν ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1930 ἀλλὰ πῆρε τὸν ἀπόλυτο χαρακτῆρα της βαθμιαῖα στὰ ἑπόμενα χρόνια. Στὴν ἀρχὴ ὁ Στάλιν δὲν παραβίασε τὴν ἐντολὴ τοῦ Λένιν «νὰ μὴ χύνεται αἷμα μέσα στὸ κόμμα». Τὸ 1932, ὅταν μία ὁμάδα ὀπαδῶν τῆς «δεξιᾶς ἀντιπολιτεύσεως» κυκλοφόρησε μυστικὰ μία ἀντισταλινικὴ «πλατφόρμα», ὁ Στάλιν ζήτησε τὴν θανατικὴ καταδίκη ὁρισμένων ἀπὸ αὐτούς. Τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο ἀπέρριψε τὴν πρότασί του. Ὁ Στάλιν ἀπεφάσισε τότε νὰ ἀναβάλη γιὰ λίγο τὴν αἱματηρὴ ἐκκαθάρισι ποὺ σχεδίαζε μέσα στοὺς κόλπους τοῦ κόμματος. Καὶ ἡ ὥρα δὲν ἄργησε νὰ ἔρθη.

Τὴν 1η Δεκεμβρίου 1934 ἕνας νεαρὸς κομμουνιστὴς ὁ Λ. Νικολάγιεφ δολοφόνησε τὸν Σ. Κύρωφ μέλος τοῦ Π.Γ. καὶ ἀνερχόμενο ἀστέρα τοῦ κόμματος. Παρ' ὅλο ποὺ ὁ Νικολάγιεφ ἀπέδειξε ὅτι εἶχε καθαρῶς προσωπικοὺς λόγους γιὰ τὴν πρᾶξι του, ὁ Στάλιν ἐπωφελήθηκε γιὰ νὰ ἀρχίση τὴν ἐκκαθάριση τοῦ κόμματος. Τὴν ἴδια ἡμέρα τῆς δολοφονίας βγῆκε διάταγμα γιὰ τὴν ἄμεση ἐκτέλεσι ὅλων τῶν θανατικῶν καταδικῶν χωρὶς νὰ ἀναμένεται ἡ ὑποβολὴ αἰτήσεως χάριτος διότι τέτοιες αἰτήσεις δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνουν δεκτές. Ἀμέσως ἡ Νικαβεντὲ συνέλαβε χιλιάδες ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἐξετόπισε καὶ 104 «τρομοκράτες» τοὺς ὁποίους ἐξετέλεσε. Ὁ Νικολάγιεφ καὶ ἄλλοι 13 ἐκτελέσθηκαν ὕστερα ἀπὸ λίγο χωρὶς δίκη. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1935, δώδεκα ἀνώτερα στελέχη τῆς Νικαβεντὲ τοῦ Λένινγκραντ τιμωρήθηκαν μὲ βαρύτατες ποινὲς ἐπειδὴ «δὲν πρόλαβαν τὴν δολοφονία τοῦ σ. Κύρωφ».

Πρῶτος ὁ Τρότσκυ κατηγόρησε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1935 τὸν Στάλιν ὅτι αὐτὸς διέταξε ἢ τουλάχιστον ἤξερε καὶ δὲν ἐμπόδισε, τὴν δολοφονία τοῦ Κύρωφ. Τὴν κατηγορία αὐτὴ τὴν ἐπεβεβαίωσαν ἀργότερα δύο ἀνώτερα στελέχη τῆς Νικαβεντὲ ὁ Β. Κριβίτσκυ καὶ ὁ Α. Ὀρλὼφ ποὺ διέφυγαν στὴν Δύσι. Τὸ 1956, μιλώντας στὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ, ὁ Χρουστσὼφ ἄφισε νὰ ἐννοηθῆ ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Κύρωφ σχεδιάσθηκε ἀπὸ τὸν Στάλιν ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ἕνα ἐπικίνδυνο ἀντίζηλο καὶ ταυτόχρονα νὰ ἐξοντώση ὅλους τοὺς ἐχθρούς του φορτώνοντάς τους τὸ ἔγκλημα.

Ὁ Στάλιν κατηγόρησε σὰν δολοφόνους τοῦ Κύρωφ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ζηνόβιεφ καὶ ἔτσι ἄρχισε τὴν αἱματηρὴ ἐκκαθάρισι τοῦ κόμματος. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1935 ὁ Ζηνόβιεφ, ὁ Κάμενεφ καὶ ἄλλοι ὀπαδοί τους δικάστηκαν καὶ καταδικάστηκαν σὲ πολυετῆ φυλάκισι.

Τὸν Μάϊο τοῦ 1935 ἡ ΚΕ ἀπεφάσισε τὴν ἐκκαθάρισι τῶν γραμμῶν τοῦ κόμματος μὲ ἀνακαταγραφὴ ὅλων τῶν μελῶν του. Ἡ ἐκκαθάρισις αὐτὴ κράτησε τέσσερα χρόνια καὶ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα χιλιάδες συλλήψεις, δίκες καὶ ἐκτελέσεις κομματικῶν στελεχῶν.

Γιὰ τὴν διεκπεραίωσι αὐτῆς τῆς ἐπιχειρήσεως σχηματίσθηκε μία «εἰδικὴ ἐπιτροπὴ» μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ν. Γιέζωφ. Ὁ Γιέζωφ ἦταν ἄνθρωπος μὲ μέτριες ἱκανότητες, ἀλλὰ ἀπόλυτα ἀφοσιωμένος στὸν Στάλιν. Αὐτὸς διηύθυνε ὅλο τὸ

στάδιο τῶν ἐκκαθαρίσεων καὶ ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ τρόμου καὶ τοῦ αἵματος ἔμεινε στὴν ἱστορία μὲ τὸ ὄνομα ποὺ τῆς ἔδωσε ὁ ρωσικὸς λαός: «γιεζωφτσίνα».

Χιλιάδες κομμουνισταὶ κατηγοροῦντο γιὰ «ἀριστεροι» ἢ γιὰ «δεξιοὶ», γιὰ «ἐθνικισταὶ» ἢ γιὰ «τροτσκισταὶ», γιὰ «ἐκφυλισμένοι» ἢ γιὰ «κατάσκοποι». Οἱ κατηγορούμενοι ἐξαναγκάζονταν μὲ φυσικὰ καὶ ψυχικὰ βασανιστήρια, μὲ τὴν περιβόητη, «πλῦσι ἐγκεφάλου» νὰ ὁμολογοῦν τὰ φανταστικὰ συνήθως ἐγκλήματά τους καὶ νὰ ἀποκαλύπτουν τοὺς δῆθεν συνενόχους των.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ Νικαβεντὲ δημιούργησε ἕνα τεράστιο δίκτυο πρακτόρων ποὺ τοποθετημένοι παντοῦ κατέδιδαν συνεχῶς καὶ νέα θύματα. Στοὺς πράκτορες αὐτοὺς συμπεριελαμβάνοντο συνήθως καὶ οἱ γυναῖκες ὅλων ἐκείνων ποὺ κατεῖχαν ἀξιόλογες θέσεις στὸν κρατικὸ ἢ κομματικὸ μηχανισμό.

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1936 ὁ Στάλιν καὶ ὁ Ζντάνωφ ζήτησαν ἀπὸ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τὴν καθαίρεσι τοῦ Γιαγκόντα γιὰ «ἀνεπάρκεια» καὶ τὴν ἀντικατάστασί του ἀπὸ τὸν Γιέζωφ: «*Ὁ Γιαγκόντα ἔγραψαν, ἀπεδείχθη ὁριστικὰ ἀνίκανος νὰ ξεσκεπάση τὸν συνασπισμὸ τῶν τροτσκιστῶν καὶ τῶν ζηνοβιεφικῶν. Ἡ ἀστυνομίας μας καθυστερεῖ κατὰ 4 χρόνια σ' αὐτὸν τὸν τομέα*».

Ὁ Γιαγκόντα μετετέθη καὶ ἀργότερα συνελήφθη, δικάσθηκε καὶ ἐκτελέσθηκε.

Ἡ πρώτη δουλειὰ τοῦ Γιέζωφ ἦταν νὰ ἐκκαθαρίση τὴν ἴδια τὴν Νικαβεντὲ ἀπὸ τὴν ὁποία ἔδιωξε διακοσίους ἀξιωματικούς. Ἀνάμεσα στὰ θύματα τοῦ Γιέζωφ εἶναι σχεδὸν ὅλα τὰ 80 μέλη τοῦ «πολεμικοῦ συμβουλίου» τῆς ΕΣΣΔ, ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς ΚΕ καὶ τῆς ΚΕ Ἐλέγχου τοῦ ΚΚΣΕ, τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ, πολλοὶ ὑπουργοὶ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ὁ ἴδιος ἐξόντωσε ἐπίσης ὅλους τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὑπαρχηγοὺς τῶν διαφόρων διευθύνσεων καὶ τμημάτων τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας, πολλοὺς πρεσβευτὰς καὶ ἄλλους διπλωμάτας τῆς ΕΣΣΔ, ὅλους τοὺς πρωθυπουργοὺς καὶ σχεδὸν ὅλους τοὺς ὑπουργοὺς τῶν διαφόρων τοπικῶν κυβενήσεων τῆς ΕΣΣΔ, 35.000 ἀξιωματικοὺς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, σχεδὸν ὁλόκληρο τὸ συντακτικὸ προσωπικὸ τῆς «Πράβντα» καὶ τῆς «Ἰσβέστια» καὶ τεράστιο ἀριθμὸ συγγραφέων, μουσικοσυνθετῶν καὶ σκηνοθετῶν. Τέλος ἐξόντωσε καὶ τὴν πλειοψηφία τῶν ἡγετῶν τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας (Κομσομόλ) τὴν ἀφρόκρεμα τῆς γενεᾶς ποὺ τὴν ἐξέθρεψε τὸ νέο καθεστώς.

Βασικὴ ἐπιδίωξις τῶν ἀνακριτῶν τοῦ Γιέζωφ ἦταν νὰ ἀποσπάσουν «ὁμολογίες» ἀπὸ τοὺς συλλαμβανομένους. Σύμφωνα μὲ τὶς πρωτόγονες ἀντιλήψεις τῶν σοβιετικῶν ἀστυνομικῶν καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Στάλιν ἡ ὁμολογία εἶναι ἀναμφισβήτητη ἀπόδειξις ἐνοχῆς. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει τὶς «δίκες» αὐτῆς τῆς ἐποχῆς εἶναι τὸ ἀνελέητο αὐτοκατηγορῶ ποὺ ἀπήγγειλλαν οἱ «δικαζόμενοι».

Τὰ στελέχη τῆς Νικαβεντὲ στὴν διάρκεια τῶν 26 αἱματηρῶν μηνῶν τῆς «γιοζεφτσίνας» δούλευαν ἐντατικά, ἡμέρα καὶ νύχτα, συλλαμβάνοντας, ἀνακρίνοντας, βασανίζοντας καὶ σκοτώνοντας. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Νικαβεντὲ ἔπαθαν νευρασθένειες καὶ ὄχι λίγοι τρελλάθηκαν. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ καθεστὼς ἐκκαθάριζε ἀρκετοὺς καὶ ἀπὸ αὐτούς.

Δὲν ὑπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεῖα, ὑπολογίζεται ὅμως ὅτι οἱ φυλακισμένοι ἐκείνης τῆς περιόδου ἦσαν τουλάχιστον 7 ἑκατ. καὶ πιθανῶς ἔφθαναν τὰ 14 ἑκ.

Δίκες ἐγίνοντο μόνον ὅταν ἐπεδιώκετο κάποιος προπαγανδιστικὸς σκοπός. Συνήθως ἡ θανατικὴ ἀπόφασις ἐξεδίδετο ἀπὸ τὰ «διοικητικὰ δικαστήρια» τῆς Νικαβεντὲ ποὺ «ἐδίκαζαν» χωρὶς κἂν τὴν παρουσία τοῦ κατηγορουμένου καὶ φυσικὰ χωρὶς μάρτυρες, εἰσαγγελεῖς καὶ συνηγόρους.

10. Οἱ δίκες τῆς Μόσχας

Οἱ πιὸ σημαντικὲς «δίκες» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι οἱ περιβόητες «δίκες τῆς Μόσχας» ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1936 ὡς τὸν Μάρτιο τοῦ 1938. Μὲ τὶς δίκες αὐτὲς ἐξοντώθηκαν ὅλοι οἱ ἐπιζῶντες παλαιοὶ μπολσεβῖκοι καὶ ἡγέτες τῆς πρώτης λενινιστικῆς περιόδου. Οἱ συνήθεις κατηγορίες ἦσαν τῆς κατασκοπείας, τῆς συνωμοσίας καὶ τοῦ σαμποτάζ. Εἰσαγγελεὺς στὶς δίκες αὐτὲς ἦταν ὁ Α. Βισίνσκυ, πρώην μενσεβῖκος.

Ἡ πρώτη ἀπὸ αὐτὲς τὶς δίκες ἔγινε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1936 μὲ κατηγορουμένους καὶ πάλι τὸν Ζηνόβιεφ καὶ τὸν Κάμενεφ καθὼς καὶ 14 ἄλλους. Ὅλοι οἱ κατηγορούμενοι καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο καὶ ἐξετελέσθηκαν. Ἕξη ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσι τοῦ Ζηνόβιεφ (ἀρχηγοῦ τῆς Κόμιντερν) καὶ τοῦ Κάμενεφ, μὲ διαταγὴ τοῦ Στάλιν διαλέχθηκαν 5.000 κρατούμενοι πρώην μέλη τῶν ἀντισταλινικῶν κομματικῶν ὁμάδων καὶ ἐξετελέσθηκαν. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς δίκης τοῦ Ζηνόβιεφ, αὐτοκτόνησε μέσα στὶς φυλακὲς ὁ Ν. Τόμσκυ πρόεδρος τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων καὶ παλαιὸς συνεργάτης τοῦ Λένιν.

Τὸν 'Ιανουάριο τοῦ 1937 ἔγινε ἡ δίκη τοῦ Γ. Πιατακώφ, τοῦ Κ. Ράντεκ τοῦ Γρ. Σοκόλνικωφ καὶ ἄλλων 14 κατηγορουμένων ἐπὶ τροσκισμῷ. Οἱ 13 ἀπὸ αὐτοὺς καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο.

Δύο ἑβδομάδες ἀργότερα πέθανε μυστηριωδῶς ὁ 'Ορτζονικίτζε ἄμεσος προϊστάμενος τοῦ Πιατακώφ. Λίγο ἀργότερα αὐτοκτόνησε καὶ ὁ 'Ι. Γκαμάρνικ διευθυντὴς τοῦ πολιτικοῦ τμήματος τοῦ στρατοῦ.

'Ακολούθησε ἡ μυστικὴ δίκη τὸν 'Ιούνιο τοῦ 1937 πολλῶν ἡγετῶν τοῦ στρατεύματος ἀνάμεσά τους τοῦ «θρυλικοῦ» στρατάρχη Τουχατσέφσκυ καὶ τῶν στρατηγῶν Γιακίρ, Κόρκ, Κουμπόρεβιτς, 'Αΐτμαν, Φέλντμαν, Πριμακώφ καὶ Ποῦτνα. Ὅλοι ἦσαν «ἥρωες» τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ πασίγνωστοι σταλινικοί. 'Η δίτους ἔγινε κεκλεισμένων τῶν θυρῶν χωρὶς ὑπεράσπισι καὶ ἐκτελέσθηκαν μέσα σὲ 48 ὧρες.

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1938 παραπέμθηκαν σὲ δίκη ὁ μέγας θεωριτικὸς τοῦ μαρξισμοῦ Ν. Μπουχάρεν, ὁ Α. Ρύκωφ (πρώην πρωθυπουργὸς τῆς ΕΣΣΔ, ὁ Ν. Κρεστίνσκυ καὶ ὁ Γιαγκόντα «ὁμολόγησε» ὅτι χρησιμοποίησε τοὺς ἰατροὺς γιὰ νὰ δολοφονήσῃ τὸν προκάτοχό του Μενζίνσκυ καθὼς καὶ τὸν Κουΐμπιτσεφ, τὸν Γκόρκυ καὶ τὸν γιὸ τοῦ τελευταίου, Πεσκώφ. Οἱ 18 ἀπὸ τοὺς 21 κατηγορουμένους καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκαν.

Στὰ μέσα τοῦ 1938 ἐκτελέσθηκαν οἱ περισσότεροι πρῶτοι γραμματεῖς τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς ΕΣΣΔ καθὼς καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἕνα κῦμα αὐτοκτονιῶν ἀποδεκάτιζε τὶς τάξεις τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων καὶ στρατιωτικῶν.

11. Ἡ χαλάρωσις τῆς τρομοκρατίας

'Ο μηχανισμὸς τοῦ κράτους καὶ τοῦ κόμματος ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐκκαθαρίσεις. Λίγο ἀκόμη καὶ ἡ χώρα θὰ ἔπεφτε στὸ χάος. Γι' αὐτὸ ὁ Στάλιν ἀναγκάσθηκε νὰ σταματήσῃ ἐπὶ τέλους τὸ κῦμα αὐτῆς τῆς πρωτοφανοῦς τρομοκρατίας.

Τὸν 'Ιούλιο τοῦ 1938 ὁ Λ. Μπέρια διορίστηκε βοηθὸς τοῦ Γιέζωφ. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου ὁ Μπέρια ἀνέλαβε τὴν ἡγεσία τῆς Νικαβεντὲ ἐνῶ ὁ Γιέζωφ κλείστηκε σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίσημη ἀνακοίνωσι σὲ νευρολογικὴ κλινικὴ καὶ μετὰ χάθηκε, προφανῶς ἐκτελέσθηκε.

'Ο Μπέρια ἦταν συμπατριώτης τοῦ Στάλιν, γεωργιανός, καὶ ὑπηρετοῦσε στὴν πολιτικὴ ἀστυνομία ἀπὸ τὸ 1921. Τὸ 1930 εἶχε γίνει γραμματεὺς τοῦ ΚΚ Γεωργίας καὶ ἐνῶ κατεῖχε αὐτὴν τὴν θέσι ἔγραψε μία ἱστορία γιὰ τὴν δρᾶσι τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στὸν Καύκασο ἐξυμνώντας στὸ ἔπακρο τὸν Στάλιν πρᾶγμα ποὺ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ κερδίσῃ τὴν εὔνοιά του.

Μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ Μπέρια ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Νικαβεντέ, οἱ συλλήψεις ἄρχισαν νὰ λιγοστεύουν καὶ ὁ φόβος νὰ μειώνεται. Τὸ 1939 καὶ τὸ 1940 ἄρχισε ἡ ἀπελευθέρωσις πολλῶν χιλιάδων κρατουμένων καὶ ἡ ἀποκατάστασις πολλῶν ἀπὸ αὐτοὺς στὶς προηγούμενες ἢ καὶ σὲ ἀνώτερες θέσεις. Γενικὰ ἡ πίεσις χαλάρωσε πολὺ καὶ πολλοὶ ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ πίστεψαν ὅτι μία νέα ἐποχὴ ἄρχιζε. 'Επρόκειτο ὅμως ἁπλῶς γιὰ ἐφαρμογὴ τῆς μονίμου τακτικῆς τῶν κομμουνιστῶν ποὺ πάντοτε μετὰ ἀπὸ μία μεγάλη ἐπίθεσί τους κάνουν μία μικρὴ ὑποχώρησι γιὰ νὰ ξεπεράσουν μετὰ ἀπὸ κάποια ἀνάπαυλα στὴν νέα ἐπίθεσι («δυὸ βήματα μπροστά, ἕνα βῆμα πίσω»). Ἔτσι μετὰ ἀπὸ κάθε περίοδο τρομοκρατικοῦ ὀργίου ἀκολουθοῦσε μία σχετικὴ ὕφεσις. Στὴν περίοδο τῆς ὑφέσεως, ἡ πολιτικὴ ἀστυνομία ἄλλαζε ὄνομα καὶ ἡγέτες γιὰ νὰ ἀρχίσῃ «ἀνανεωμένη», καὶ ἔχοντας ἐξαλείψει τὰ στοιχεῖα τῶν προηγουμένων ἐγκλημάτων της, τὴν νέα ἔφοδο.

IV, Η ΕΣΣΔ ΣΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ (1939-1945)

1. Ἡ σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ

Σ' ὅλη τὴν περίοδο ποὺ ἐξετάσαμε καθὼς καὶ στὰ ἑπόμενα χρόνια καὶ μέχρι σήμερα σκοπὸς ἀμετακίνητος τῆς Μόσχας παρέμενε ἡ παγκόσμια ἐπικράτησις. Αὐτὴν τὴν ἐπιδίωξι ἐξέφραζε πάντοτε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς ΕΣΣΔ. Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἄλλαζε μορφὴ καὶ ἐφάρμοζε ἄλλη τακτική, ἀνάλογα μὲ τὶς ἑκάστοτε συνθῆκες. Κάποτε αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς τακτικῆς ἔπαιρναν πολὺ ἐντυπωσιακὸ χαρακτῆρα καὶ παρουσιάζοντο σὰν «ριζικὲς στροφές», ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἐπρόκειτο πάντοτε γιὰ μία ἁπλῆ ἀνα-

προσαρμογὴ τῶν μεθόδων γιὰ τὴν καλύτερη ἐξυπηρέτησι τοῦ ἴδιου πάντοτε σκοποῦ, δηλαδὴ τῆς ρωσικῆς κοσμοκρατορίας. Ἔτσι ἡ σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ πέρασε ἀπὸ τὰ ἑξῆς στάδια:

α) Ἀντιαστικὸ καὶ ἀντιφασιστικὸ (ἕως τὸ 1935): Κατὰ τὸ στάδιο αὐτὸ ἡ σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ἀκολουθοῦσε κατὰ κάποιο τρόπο τὶς ὀρθόδοξες ἀντιλήψεις τοῦ λενινισμοῦ. Ἔβλεπε τὸν κόσμο χωρισμένο σὲ δύο ἀδιάλλακτα ἀντίπαλα στρατόπεδα τὸ «σοσιαλιστικὸ» (ΕΣΣΔ) καὶ τὸ «καπιταλιστικὸ» καὶ καλοῦσε στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ δευτέρου. Ἡ «ἀστικὴ δημοκρατία» ἐχαρακτηρίζετο σὰν μία ὑποκρισία καὶ οἱ κομμουνισταὶ ὄφειλαν νὰ ἀγωνίζονται ἐναντίον της γιὰ νὰ τὴν καταστρέψουν. Ἡ «ἀστικὴ δημοκρατία» ἦταν μία συγκεκαλυμένη μορφὴ τῆς δικτατορίας τῆς ἀστικῆς τάξεως ἐνῶ ὁ φασισμὸς ἦταν μία ἀνοικτὴ μορφὴ αὐτῆς τῆς δικτατορίας. Ἄρα οἱ κομμουνισταὶ δὲν ἔπρεπε νὰ κάνουν οὐσιώδεις διακρίσεις μεταξύ των ἀλλὰ νὰ ἀγωνίζονται ἐναντίον καὶ τῶν δύο.

β) Ἀντιφασιστικὸ καὶ φιλοαστικὸ (1035 - 1939). Γύρω στὸ 1935 ὅμως ἡ Μόσχα ἄρχισε νὰ ἀνησυχῆ ἀπὸ τὴν γενικὴ ἄνοδο τοῦ φασισμοῦ. Ὑπέθετε ὅτι οἱ φασιστικὲς δυνάμεις μὲ τὴν ἀνοχὴ ἢ ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ὑποκίνησι καὶ τὴν ὑποστήριξι τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν θὰ ἐξαπέλυαν ἕνα ἀντισοβιετικὸ πόλεμο. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ ΕΣΣΔ ἦταν καταδικασμένη νὰ ἐξαφανισθῆ. Βασικὸς σκοπὸς λοιπὸν ἔγινε ἡ ὑπεράσπισις τῆς ΕΣΣΔ. Συνεπῶς οἱ κομμουνισταὶ ἔπρεπε μὲ κάθε θυσία νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἄνοδο τοῦ φασισμοῦ στὴν ἐξουσία καὶ νὰ προσπαθήσουν μὲ ὅλα τὰ μέσα νὰ παρεμποδίσουν τὴν σύμπηξι ἑνὸς ἀντισοβιετικοῦ μετώπου. Γι' αὐτὸ ἐφαρμόζουν τὴν τακτικὴ τῶν «λαϊκῶν ἀντιφασιστικῶν μετώπων». Συνεργάζονται μὲ τοὺς ἀστοὺς δημοκράτες γιὰ τὴν ὑπεράσπισι τῆς «ἀστικῆς δημοκρατίας» ἐναντίον τοῦ φασισμοῦ καὶ φθάνουν ὡς τὸ σημεῖο νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ θυσιάζονται γιὰ τὴν ὑπεράσπισι αὐτῆς τῆς «συγκεκαλυμένης μορφῆς δικτατορίας τῶν ἀστῶν εἰς βάρος τοῦ προλεταριάτου» (Ἱσπανία).

γ) Φιλοφασιστικὸ καὶ ἀντιαστικὸ (1939 - 1941): Βαθμιαῖα ὅμως ἡ Μόσχα διαπιστώνει ὅτι ὁ φασισμὸς δὲν στρέφεται τόσον ἐναντίον της ὅσο στρέφεται ἐναντίον τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν. Σκέπτεται λοιπὸν ὅτι ἔχει κάθε συμφέρον νὰ διευκολύνη καὶ νὰ ὑποκινήση τὴν ἐξαπόλυσι ἑνὸς «ἐνδοκαπιταλιστικοῦ» πολέμου ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ἐξασθενίση τὸν μὴ κομμουνιστικὸ κόσμο καὶ νὰ προωθήση τὰ κοσμοκρατορικὰ σχέδια τῆς ΕΣΣΔ. Γιὰ νὰ πετύχη τὴν ἔκρηξι αὐτοῦ τοῦ ἐνδοκαπιταλιστικοῦ πολέμου ἕνας τρόπος ὑπάρχει: Ἡ συμμαχία μὲ τὸν φασισμό. Ἔτσι τὸ 1939 συνάπτεται τὸ σοβιετοχιτλερικὸ σύμφωνο καὶ ἔχουμε τὴν συνεργασία τοῦ ναζιστικοῦ καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ ἐναντίον τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν. Ἡ συνεργασία αὐτὴ ἡ ὁποία ἐξελίχθηκε σὲ πραγματικὴ συμμαχία εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἔκρηξι τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου καὶ τὴν διανομὴ ὁλόκληρης τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης μεταξὺ Γερμανίας καὶ ΕΣΣΔ. Στὴν περίοδο αὐτὴν καὶ ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς ἐφαρμόζοντας τὴν γραμμὴ τῆς Μόσχας ὑποστηρίζει παντοῦ τὸν Ἄξονα, καταγγέλλει τὶς δυτικὲς δημοκρατίες σὰν ὑπαίτιες γιὰ τὸν πόλεμο καὶ ὑπονομεύει μὲ ὅλα τὰ μέσα τὴν ἄμυνά τους ἐναντίον τοῦ Ἄξονος.

δ) Φιλοαστικὸ ἀντιφασιστικὸ (1941 - 1944): Τὸ 1941 ὅμως ὁ ναζισμὸς παραβίασε τὴν συμμαχία του μὲ τὸν κομμουνισμὸ καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ. Ὅπως ἦταν ἑπόμενο ἀμέσως ἡ γραμμὴ τῆς Μόσχας μετεβλήθη καὶ ἔγινε «ἀντιφασιστική». Εἶναι ἡ περίοδος τῆς συμμαχίας τῆς ΕΣΣΔ μὲ τὶς δυτικὲς δημοκρατίες, ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία τὰ διάφορα κομμουνιστικὰ κόμματα διεξάγουν ἀγώνα ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Σκοπὸς πάντοτε εἶναι ἡ ὑπεράσπισις τῆς ΕΣΣΔ καὶ ἡ προώθησις τῶν κοσμοκρατορικῶν της σχεδίων.

ε) Ἀντιαστικὸ καὶ ἀντιφασιστικὸ (ἀπὸ τὸ 1945): Μὲ τὴν ἧττα τοῦ Ἄξονα ἡ φασιστικὴ ἀπειλὴ ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη. Ἔτσι ἡ Μόσχα ἐπανῆλθε στὴν ἀρχική της πολιτικὴ τοῦ 1935. Ξανάρχισε δηλαδὴ τὸν ἀγώνα της γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν ἀστικῶν δημοκρατιῶν καὶ τὴν παγκόσμια ἐπικράτησί της.

Ἕως τὸ 1950 ἡ σοβιετικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ δυτικοῦ κόσμου βρίσκεται σὲ πλήρη ἀνάπτυξι καὶ ἀποφέρει τεράστια κέρδη στὴν ΕΣΣΔ. Ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς ἐπιθέσεως εἶναι ἡ δορυφοροποίησις τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, τὸ πραξικόπημα ἐναντίον τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπανάστασις στὴν Κίνα, ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Βερολίνου, ὁ θερμὸς πόλεμος στὴν Κορέα κλπ. Ἡ ἐξόρμησις αὐτὴ ἐπέτρεψε στὸν κομμουνισμὸ νὰ ἁπλωθῆ σ' ὁλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ σὲ μέγα μέρος τῆς Ἀσίας.

Ὅπως βλέπουμε μέσα σὲ μία δεκαετία ἡ ἐξωτερικὴ κολιτικὴ τῆς ΕΣΣΔ πέ-

ρασε ἀπὸ πολλὲς ἐπιφανειακῶς ἀντιφατικὲς μεταξύ των φάσεις. Πίσω ὅμως ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπιφανειακὴ ἀσυνέπεια ὑπῆρχε μία ἀπόλυτος συνέπεια ὡς πρὸς τὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς Μόσχας. Ἡ σοβιετικὴ πολιτικὴ λοιπὸν χαρακτηρίζεται ἀπὸ μία ἀπόλυτη ἀσυνέπεια ὡς πρὸς τὰ χρησιμοποιούμενα ἑκάστοτε μέσα καὶ ἀπὸ μία ἀπόλυτη προσήλωσι πρὸς τὸν ἀμετακίνητο ἀπώτερο στρατηγικὸ σκοπὸ ποὺ εἶναι παγκόσμια ἐπικράτησις. Ὅλα τὰ μέσα καὶ ὅλες οἱ τακτικὲς ἐπιτρέπονται καὶ ἐπιβάλλονται γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι αὐτοῦ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ.

2. Ἡ Σοβιετοχιτλερικὴ συμμαχία

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1939 οἱ δυτικὲς δημοκρατίες θέλοντας νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἔκρηξι τοῦ παγκοσμίου πολέμου προσπάθησαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν σύναψι μιᾶς συμμαχίας μὲ τὴν ΕΣΣΔ. Οἱ σοβιετικοὶ ὅμως ἀπέρριψαν τὶς δυτικὲς προτάσεις καὶ ἀφοῦ ἀπομάκρυναν τὸν ὑπουργό τους ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Μ. Λιτβίνωφ ἐπειδὴ ἦταν ἑβραῖος καὶ τὸν ἀντικατάστησαν μὲ τὸν Μολότωφ ὑπέγραψαν στὶς 23 Αὐγούστου τὸ σύμφωνο μὲ τὴν χιτλερικὴ Γερμανία. Ἑπτὰ ἡμέρες ἀργότερα ἄρχιζε ὁ πόλεμος. Τὸ ἐπίσημο σύμφωνο ἐσυνοδεύετο καὶ ἀπὸ ἕνα μυστικὸ πρωτόκολλο ποὺ ρύθμιζε τὴν διανομὴ τῆς Πολωνίας, τῶν Βαλτικῶν κρατῶν καὶ τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης μεταξὺ χιτλερικῆς Γερμανίας καὶ ΕΣΣΔ.

Ὁ Χίτλερ ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Πολωνίας τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1939. Στὶς 17 Σεπτεμβρίου ἄρχισε ἡ σοβιετικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Πολωνίας. Στὶς 28 Σεπτεμβρίου οἱ δύο ἐπιτιθέμενες δυνάμεις ὑπέγραψαν νέο σύμφωνο γιὰ τὴν παραχώρησι τῆς Λιθουανίας στὴν ΕΣΣΔ ἡ ὁποία πρόσφερε οἰκονομικὰ ἀντάλλαγματα στὴν Γερμανία.

Τὴν 1 Δεκεμβρίου 1939 τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα εἰσέβαλαν εἰς τὴν Φινλανδία μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι αὐτὴ ἡ χώρα βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν καὶ γι' αὐτὸ ἀποτελοῦσε κίνδυνο γιὰ τὴν ΕΣΣΔ.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1940 ἡ ΕΣΣΔ εἰσβάλλει στὰ τρία Βαλτικὰ κράτη καὶ καταλύει τὴν ἀνεξαρτησία τους.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1940 ὁ Μολότωφ ἐπισκέπτεται τὸ Βερολῖνο καὶ συμφωνεῖ μὲ τὸν Χίτλερ γιὰ τὴν διανομὴ τῶν Βαλκανίων. Ἡ ΕΣΣΔ συμφώνησε νὰ ἀφήσῃ τὰ Βαλκάνια στὴν Γερμανία παίρνοντας γιὰ ἀντάλλαγμα τὶς ρουμανικὲς ἐπαρχίες τῆς Βεσσαραβίας καὶ τῆς Βουκοβίνης καὶ ἐξασφαλίζοντας τὴν ἔξοδο τῆς Βουλγαρίας στὸ Αἰγαῖο διὰ τῆς προσαρτήσεως ἑλληνικῶν ἐδαφῶν.

Στὶς 13 Ἀπριλίου 1941 τὸ σοβιετογερμανικὸ σύμφωνο συμπληρώθηκε μὲ τὴν σύναψι τοῦ συμφώνου μεταξὺ ΕΣΣΔ καὶ Ἰαπωνίας ποὺ ἐπέτρεψε στὴν τελευταία νὰ ἀναλάβη ἐπιθετικὴ δρᾶσι στὸν Εἰρηνικό.

Στὴν περίοδο αὐτὴ ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς ἀκολουθοῦσε ἀνάλογη γραμμή. Ὁ σοβιετικὸς τύπος, οἱ ἡγέτες τῆς ΕΣΣΔ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Στάλιν προσωπικὰ κατάγγελναν τὶς δυτικὲς δημοκρατίες σὰν ὑπεύθυνες γιὰ τὸν πόλεμο καὶ καλοῦσαν τοὺς κομμουνιστὰς ὅλου τοῦ κόσμου νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον τους. Αὐτὴν τὴν γραμμὴ υἱοθέτησε ἐπίσημα καὶ ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς μὲ ἀπόφασί της στὶς 7 Νοεμβρίου 1939.

Ἔτσι τὸ ΚΚ Γαλλίας ἔρριξε τὸ σύνθημα «γιὰ ποιὸν καὶ γιατί νὰ πολεμήσουμε» καὶ συνεργάσθηκε στενὰ μὲ τοὺς χιτλερικούς. Παρόμοια τακτικὴ ἀκολούθησαν καὶ τὸ ΚΚ Ἀγγλίας, τὸ ΚΚ Βουλγαρίας, τὸ ΚΚΕ κλπ.

3. Ὁ σοβιετογερμανικὸς πόλεμος

Στὶς 21 Ἰουνίου 1941 ὅμως οἱ γερμανοὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ. Ὁ Στάλιν δὲν περίμενε αὐτὴν τὴν ἐπίθεσι καὶ ἀπέρριψε ὅλες τὶς προειδοποιήσεις τῶν δυτικῶν. Ὁ σοβιετικὸς στρατὸς ἐξ ἄλλου, βρισκόταν σὲ κακὴ κατάστασι ὕστερα ἀπὸ τὶς αἱματηρὲς ἐκκαθαρίσεις τοῦ 1938 - 1939 μὲ τὶς ὁποῖες εἶχαν ἐξοντωθῆ οἱ καλύτεροι στρατιωτικοὶ τῆς χώρας. Οἱ ἀδυναμίες τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ εἶχαν φανεῖ κατὰ τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Φινλανδίας. Γι' αὐτὸ κατὰ τὸ 1940 - 2941 ἐλήφθησαν σύντονα μέτρα γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσι τῶν σοβιετικῶν ἐνόπλων δυνάμεων τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἀπέδωσαν πολὺ σπουδαῖα πράγματα. Ἡ ἀντίστασις λοιπὸν ποὺ συνάντησαν οἱ γερμανοὶ δὲν ἦταν ἀποτελεσματικὴ καὶ ἔτσι προήλασαν ταχύτατα σὲ ὅλα τὰ μέτωπα.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1941 οἱ γερμανοὶ εἶχαν ἤδη καταλάβει περιοχὲς στὶς ὁποῖες ζοῦσε τὸ 40% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ΕΣΣΔ καὶ οἱ ὁποῖες ἔδιναν τὸ 68% τῆς παραγωγῆς σιδήρου, τὸ 63% τοῦ κάρβουνου, τὸ 60% τοῦ ἀλουμινίου, τὸ 58% τοῦ ἀτσαλιοῦ, τὸ 84% τῆς ζαχάρεως καὶ τὸ 38% τῶν δημητριακῶν ὁλόκληρης τῆς χώρας. Οἱ σοβιετικοὶ προσπάθησαν νὰ πραγματοποιήσουν μία ἐκκένωσι τῶν βιομηχανιῶν τους πρὸς ἀνατολὰς ἀλλὰ τὸ μόνο ἀποτέλεσμα ἦταν τὸ χάος.

Κατὰ τὴν κρίσιμη αὐτὴν περίοδο, ἡ

ΕΣΣΔ μπόρεσε νὰ ἐπιβιώση μόνο χάρις στὴν ἄφθονη δυτικὴ βοήθεια σὲ τρόφιμα, πρῶτες ὕλες, καύσιμα, ὅπλα και πολεμοφόδια. Οἱ ΗΠΑ ἔδωσαν στὴν ΕΣΣΔ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ πολέμου σύμφωνα μὲ τὸν νόμο «περὶ ἐκχωρήσεως και δανεισμοῦ» ὑλικὰ συνολικῆς ἀξίας 11,2 δισεκατομμύρια δολλαρίων, τὰ ὁποῖα ἡ Ρωσία ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ ὀφείλει στὴν Ἀμερική.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1941 οἱ γερμανοὶ κύκλωσαν τὸ Λένινγκραντ καὶ ἔφθασαν μπροστὰ στὴ Μόσχα ποὺ ὅμως τοὺς πρόλαβε ἕνας δριμύτατος χειμώνας καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑποχωρήσουν. Τὴν ἄνοιξι τοῦ 1942 ξανάρχισαν τὴν ἐπίθεσί τους καὶ ἔφθασαν ὡς τὸν Καύκασο καὶ τὸν Βόλγα. Κατὰ τὸν χειμώνα τοῦ 1942 - 1943 διεξήχθη ἡ μάχη τοῦ Στάλινγκραντ. Ἡ μάχη αὐτὴ ἄρχισε 18 μῆνες μετὰ ἀπὸ τὴν ἔναρξι τοῦ πολέμου κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ὁποίου ἡ ΕΣΣΔ εἶχε πάρει ἄφθονη βοήθεια ἀπὸ τὴν Δύσι ἐνῶ οἱ γερμανοὶ εἶχαν ταλαιπωρηθῆ καὶ κουρασθῆ. Ταυτόχρονα ἡ Γερμανία ὑφίστατο τοὺς τρομεροὺς βομβαρδισμοὺς τῆς δυτικῆς ἀεροπορίας, δοκίμαζε τὶς συνέπειες τοῦ ἀποκλεισμοῦ της, ἀντιμετώπιζε τὰ κινήματα ἐθνικῆς ἀντιστάσεως σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ πολεμοῦσε στὴν Ἀφρική. Ὕστερα ἀπὸ σκληρὸ ἀγώνα ἔχασε τὴν μάχη τοῦ Στάλινγκραντ, πρᾶγμα ποὺ ἀποτέλεσε τὴν στροφὴ στὸν σοβιετογερμανικὸ πόλεμο. Μετὰ τὴν ἧττα τους στὸ Στάλινγκραντ οἱ γερμανοὶ ἄρχισαν μία ὑποχώρησι ἡ ὁποία κράτησε δύο ὁλόκληρα χρόνια καὶ κατάληξε στὴν ἧττα τους μέσα στὴν ἴδια τὴν Γερμανία.

4. Ἡ στάσις τοῦ λαοῦ τῆς ΕΣΣΔ κατὰ τὸν πόλεμο

Στὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου οἱ ρῶσοι καὶ κυρίως οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ἦσαν ὑποδουλωμένοι εἰς τοὺς ρώσους (οὐκρανοί, μπιελορῶσοι κ.ἄ.) δὲν εἶχαν καμμία διάθεσι νὰ πολεμήσουν γιὰ ἕνα καθεστὼς ποὺ τὸ μισοῦσαν. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ πολέμου οἱ γερμανοὶ αἰχμαλώτισαν ὁλόκληρες στρατιές. Οἱ ρῶσοι αἰχμάλωτοι ἀνῆλθαν σὲ ἑκατομμύρια. Ἡ ἡττοπάθεια κυριαρχοῦσε μέσα στὸ κόμμα, στὸ στρατό, στὴν ἀστυνομία καὶ στὶς ἀρχὲς ἐνῶ σὲ πάρα πολλὲς περιπτώσεις ὁ λαὸς δεχόταν τοὺς γερμανοὺς σὰν ἀπελευθερωτάς.

Σχεδὸν παντοῦ ἀλλὰ ἰδίως στὴν Οὐκρανία, οἱ κάτοικοι πρὶν ἀκόμη φθάσουν οἱ γερμανοὶ κατέλυαν τὸ σοβιετικὸ σύστημα καὶ ἀποκαθιστοῦσαν τὸ ἀστικό. Καταργοῦσαν τὰ σοβιὲτ καὶ ἐξέλεγαν δήμαρχο, ἄνοιγαν τὶς ἐκκλησίες καὶ ἰδίως διέλυαν τὰ κολχὸζ καὶ μοιράζονταν τὴν γῆ, τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ζῶα ἐπιστρέφοντας στὸ σύστημα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ καλλιεργείας. Οἱ κάτοικοι δέχονταν μὲ συμπάθεια ἢ καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸ τοὺς γερμανοὺς καὶ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ συνεργασθοῦν μὲ αὐτούς. Πολλοὶ κατατάσσονταν σὲ διαφόρους στρατιωτικοὺς καὶ ἡμιστρατιωτικοὺς σχηματισμοὺς γιὰ τὴν διατήρησι τῆς τάξεως ἢ καὶ γιὰ τὴν καταπολέμησι τῶν σοβιετικῶν.

5. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν γερμανῶν

Οἱ γερμανοὶ ὅμως, μεθυσμένοι ἀπὸ τὶς νίκες τους, ἔχοντας πάθει τὸν ἴλιγγο τῆς δυνάμεως, ἀδιαφόρησαν ἐντελῶς γιὰ τὴν στάσι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ἔκαναν μάλιστα ὅ,τι ἦταν δυνατὸ γιὰ νὰ τὸν στρέψουν ἐναντίον τους. Φέρονταν στοὺς ρώσους σὰν σὲ κατώτερους, μιλοῦσαν ἀνοικτὰ γιὰ ἀποικισμὸ τῆς Οὐκρανίας ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς γαιοκτήμονες ποὺ θὰ μετέτρεπαν τοὺς ντόπιους σὲ δουλοπαροίκους καὶ ἐπραγματοποίησαν ὡς ἕνα βαθμὸ αὐτὸν τὸν ἀποικισμὸ μετατρέποντας τοὺς γερμανοὺς τῆς Οὐκρανίας σὲ ἕνα εἶδος φεουδαρχῶν. Τὸ χειρότερο ὅμως ἀπ' ὅλα ἦταν τὸ γεγονὸς ὅτι διατήρησαν τὸ μισητὸ σύστημα τῶν κολχόζ. Γιὰ νὰ τὸ ἀποκαταστήσουν μάλιστα χρησιμοποίησαν τὴν βία ἐκτελώντας μαζικὰ ἐκείνους ποὺ δὲν δέχονταν νὰ ξαναδώσουν τὰ χωράφια τους στὰ κολχόζ. Τὴν ἐνέργεια αὐτὴν οἱ γερμανοὶ τὴν ἔκαναν διότι ἤθελαν νὰ συγκεντρώσουν τὴν ἐσοδεία γιὰ νὰ τὴν στέλνουν στὴν Γερμανία. Ἂν εἶχαν νὰ κάνουν μὲ ἑκατομμύρια μικρὰ νοικοκυριὰ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ βροῦν ἄκρη. Προτιμοῦσαν νὰ ἔχουν λίγα μεγάλα ἀγροκτήματα μὲ διευθυντὰς διορισμένους ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὑπόλογους σ' αὐτούς, γιὰ νὰ μποροῦν ἔτσι νὰ ἐλέγχουν τὴν πορεία τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καὶ νὰ τὴν συγκεντρώνουν γιὰ νὰ τὴν στείλουν στὴν Γερμανία. Μαζὶ μὲ ὅλες τὶς ἐνέργειές τους οἱ γερμανοὶ ἔπεισαν τοὺς λαοὺς τῆς ΕΣΣΔ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο γιὰ πόλεμο μεταξὺ κομμουνιστικοῦ καὶ ἀστικοῦ καθεστῶτος ἀλλὰ γιὰ πόλεμο καθαρῶς ἐθνικό. Καὶ οἱ ρῶσοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ πολεμήσουν γιὰ τὸν κομμουνισμό, ἐπείσθηκαν ὅτι ἔπρεπε νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴν πατρίδα τους.

6. Ὁ ἑλιγμὸς τοῦ καθεστῶτος

Ἐνῶ οἱ γερμανοὶ διέπρατταν αὐτὰ τὰ

λάθη τὸ ΚΚΣΕ ἀπὸ τὴν πλευρά του ἔκανε ἀντιθέτως ὅτι τοῦ ἦταν δυνατὸ γιὰ νὰ πείση τὸν λαὸ νὰ πολεμήση. Ἰδίως ἔκανε ὑποχωρήσεις καὶ μεταρρυθμίσεις ποὺ ἀπέβλεπαν στὸ νὰ δείξουν ὅτι ὁ πόλεμος δὲν γίνεται γιὰ τὸν κομμουνισμὸ ἀλλὰ γιὰ τὴν ἁγία Ρωσία. Ὑποχωρήσεις ἔγιναν ἐπίσης πρὸς τὸν στρατὸ καθὼς καὶ πρὸς τὴν κοινὴ γνώμη τῆς συμμάχου Δύσεως.

Μία ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες ὑποχωρήσεις τοῦ καθεστῶτος ἦταν ἡ ἀποκατάστασις τῆς θρησκείας καὶ τῆς Ὀρθοδόξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Τρεῖς ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν χιτλερικὴ ἐπίθεσι ἄνοιξε τὶς πύλες του ποὺ ἦσαν κλειστὲς ἀπὸ τὸ 1925 ὁ Μέγας Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Μόσχας καὶ ἔγινε μεγάλη δοξολογία ὑπὲρ τῆς νίκης τῶν ρωσικῶν ὅπλων. Ταυτόχρονα ὁ Σέργιος προωθήθηκε στὸν πατριαρχικὸ θρόνο ποὺ ἦταν κενὸς ἐπὶ 17 χρόνια καὶ ἄρχισε μία μεγάλη ἐκστρατεία μεταξὺ τῶν πιστῶν ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Σὲ ὅλες τὶς ἐκκλησίες οἱ ἱερεῖς καλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴν «ἁγία Ρωσία» καὶ τὴν Ὀρθοδοξία κατὰ τοῦ ἀθέου Χίτλερ καὶ τὸ καθεστὼς ἔφθασε ὡς τὸ σημεῖο νὰ συγκροτήση εἰδικὰ ἐθελοντικὰ σώματα χριστιανῶν μαχητῶν τὰ ὁποῖα ἀγωνίσθηκαν μὲ ἰδιαίτερο ἡρωϊσμὸ σὲ ὅλα τὰ μέτωπα. Τρεῖς μῆνες μετ ἀπὸ τὴν ἔναρξι τοῦ πολέμου εἶχε σταματήσει ἡ ἔκδοσις ὅλων τῶν ἀθεϊστικῶν ἐφημερίδων, εἶχε διαλυθῆ ἡ Ἕνωσις Ἀθεΐας, εἶχε ἀνασταλεῖ κάθε ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα καὶ ἡ Ἐκκλησία βρισκόταν στὸ προσκήνιο τῆς ρωσικῆς ζωῆς καλώντας τὸν λαὸ νὰ ὑπερασπισθῆ τὶς «αἰώνιες ρωσικὲς παραδόσεις».

Ἀνάλογη στροφὴ ἔκανε τὸ καθεστὼς καὶ στὸ ἐθνικὸ θέμα. Ὁ ὕμνος τῆς Διεθνοῦς ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν ρωσικὸ ἐθνικὸ ὕμνο. Τὸ σύνθημα «προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑνωθῆτε» ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸ σύνθημα «θάνατος στοὺς γερμανοὺς εἰσβολεῖς» ποὺ εἶναι καθαρὰ ἐθνικιστικὸ χωρὶς κανένα περιεχόμενο. Ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν γερμανῶν ἀπεκλείθη ἐπισήμως «ὁ μεγάλος πόλεμος γιὰ τὴν πατρίδα». Στοὺς λόγους του κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ὁ Στάλιν ἀνέφερε συνεχῶς τοὺς «μεγάλους μας προγόνους» καὶ καλοῦσε τὸ ρωσικὸ στρατὸ νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τοὺς τσάρους καὶ τοὺς τσαρικοὺς στρατηγοὺς τοῦ παρελθόντος. Ὁ σοβιετικὸς τύπος καλλιεργοῦσε συστηματικὰ τὸν ἐθνικισμὸ καὶ κτυποῦσε τὸν «κοσμοπολιτισμό». Ἡ «Ἰσβέστια» ἔγραφε χαρακτηριστικά:

«Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἀποτελεῖ τὴν οὐσία τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ κοσμοπολιτισμὸς τοῦ 19ου αἰῶνος ἀνήκει στὸ παρελθὸν καὶ οἱ ὀνειροπόλοι πατριῶτες τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου ξεπεράσθηκαν. Ἀναστήθηκε ξανὰ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ χωριό μας. Ἀγαποῦμε τὴν Ρωσία ὄχι γιὰ ἄλλους λόγους ἀλλὰ μόνο καὶ μόνο γιατὶ ἡ Ρωσία εἶναι ἡ χώρα μας. Εἴμεθα ὑπερήφανοι γιὰ τὸν λαό μας καὶ δὲν ὑπάρχει πιὸ ἁγνὸ συναίσθημα ἀπὸ αὐτό».

Ὁ ὅρος «Ρωσία» ξαναφάνηκε ἀντικαθιστῶντας πολλὲς φορὲς τὸν ὅρο ΕΣΣΔ. Συχνὰ μάλιστα χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «Μεγάλη Ρωσία» ἡ ὁποία «διευθύνει τὴν οἰκογένεια τῶν σοβιετικῶν λαῶν».

Ταυτόχρονα μὲ τὴν στροφὴ πρὸς τὸν ἐθνικισμὸ ἔγινε καὶ ἡ στροφὴ πρὸς τὸν σλαβισμό. Στὴν Μόσχα πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου πολλὲς διασκέψεις καὶ συνέδρια σλάβων καὶ ἀπὸ τὸ 1942 ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται τὸ περιοδικὸ «Σλαβιάνε» (οἱ Σλάβοι). Ἡ ἀνάστασις τοῦ πανσλαβισμοῦ δὲν ἀπηυθύνετο μόνο πρὸς τοὺς ρώσους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους σλαβικοὺς λαοὺς τῆς ΕΣΣΔ (οὐκρανούς, μπιελορώσους) ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς σλάβους τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης (Πολωνούς, Βουλγάρους, Τσέχους, Σέρβους κλπ.).

Μία ἄλλη παραχώρησις τοῦ καθεστῶτος ἦταν ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἀναθεωρημένο Σύνταγμα ψηφίσθηκε τελικὰ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1944 καὶ δίνει τυπικὰ μεγαλύτερη αὐτοτέλεια στὶς διάφορες δημοκρατίες τῆς ΕΣΣΔ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς σκοποὺς αὐτῆς τῆς μεταρρυθμίσεως ἦταν νὰ ἐπιτύχη ἡ Ρωσία περισσοτέρους ψήφους στὸν Ο.Η.Ε. Πράγματι ὁ ΟΗΕ ἀναγνώρισε ἰδιαίτερη ψῆφο στὴν Οὐκρανία καὶ στὴν Μπιελορωσία καὶ ἔτσι ἡ ΕΣΣΔ ἔχει τριπλῆ ἀντιπροσωπεία!

Μία παραχώρησις πρὸς τὸν δυτικὸ κόσμο ἦταν ἡ διάλυσις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε ἐπίσημα τὸ 1943.

Τεράστιο ρόλο ἔπαιξε καὶ ἡ στροφὴ τοῦ καθεστῶτος ἀπέναντι στὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου τὸ καθεστὼς ἀνέχθηκε σιωπηρὰ τὴν συνεχῆ ἐπέκτασι τῶν μικρῶν ἀτομικῶν κτημάτων τῶν ἀγροτῶν σὲ βάρος τῶν κολχὸζ καὶ ἀποκατάστησε ὡς ἕνα σημεῖο τὸ ἐλεύθερο ἐμπόριο ἐπιτρέποντας στοὺς ἀγρότες νὰ πουλοῦν τὰ προϊόντα τῶν ἀτομικῶν τους κτημάτων σὲ ἐλεύθερα παζάρια. Ἔτσι ἐνῶ οἱ γερμανοὶ ὑποστήριζαν τὰ κολχόζ, οἱ σοβιετικοὶ τὰ μισοδιέλυαν.

7. Ἡ ἀντικομμουνιστικὴ κίνησις τοῦ Βλασὼφ

Τὰ λάθη τῶν γερμανῶν καὶ οἱ ἑλιγμοὶ

τοῦ καθεστῶτος ἔπεισαν τὴν πλειοψηφία τῶν κατοίκων τῆς ΕΣΣΔ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον τοῦ ξένου ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν ἀπελευθερωτὴς ἀλλὰ εἰσβολεὺς καὶ ἐρχόταν ὄχι γιὰ νὰ ἀνατρέψη τὸ μισητὸ καθεστὼς ἀλλὰ σὰν κατακτητὴς γιὰ νὰ προσθέση καὶ νέα δεσμά.

Ἔτσι ὅταν οἱ γερμανοὶ ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ ἀξιοποιήσουν τὰ ἀντικομμουνιστικὰ αἰσθήματα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ (ἐπειδὴ εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νὰ χάνουν τὸν πόλεμο) ἦταν ἀργά. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ χρησιμοποίησαν τὸν στρατηγὸ Ἀντρέϊ Βλασώφ. Ὁ Βλασὼφ ἦταν στρατηγὸς τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ καὶ μέλος τοῦ ΚΚΣΕ ἀπὸ τὸ 1930, ὁ ὁποῖος εἶχε διακριθῆ σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς Μόσχας τοῦ 1941. Τὸ 1942 ὁ Βλασὼφ προσχώρησε στοὺς γερμανοὺς καὶ θέλησε νὰ ὀργανώση ἕνα ρωσικὸ ἀντικομμουνιστικὸ στρατό. Οἱ γερμανοὶ τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἀναλάβη δραστηριότητα μόνο στὰ τέλη τοῦ 1942. Τὸν Δεκέμβριο αὐτοῦ τοῦ ἔτους ὁ Βλασὼφ ἐξέδωσε ἀπὸ τὸ Σμολὲνσκ ἕνα «Μανιφέστο» στὸ ὁποῖο ἀνέφερε σὰν σκοποὺς του τὴν κατάργησι τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας καὶ τὴν ἀναγνώρισι στὸν ἐργάτη τοῦ δικαιώματος νὰ διαλέγη τὴν ἐργασία του, τὴν κατάργησι τῶν κολχὸζ καὶ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἀτομικῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας, τὴν κατάπαυσι τῆς τρομοκρατίας, τὴν ἀποκατάστασι τῶν ἐλευθεριῶν τῆς θρησκείας, τῆς συνειδήσεως, τοῦ λόγου, τοῦ τύπου καὶ τοῦ συνέρχεσθαι, τὴν ἐγγύησι τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου, τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν πολιτικῶν κρατουμένων καὶ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν ὑποδούλων ἐθνοτήτων. Μὲ τὸ «Μανιφέστο» του ὁ Βλασὼφ καλοῦσε τοὺς ρώσους στρατιωτικοὺς νὰ προσχωρήσουν στὸν ὑπὸ δημιουργία «ρωσικὸ στρατὸ τῆς ἀπελευθερώσεως».

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν συγκρότησι αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ ἄρχισε τὸ 1943, ὅταν οἱ γερμανοὶ βρίσκονταν πιὰ σὲ ὑποχώρησι καὶ εἶχαν γίνει μισητοὶ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ, κάπου 940 χιλ. ἄνδρες ἀπὸ ὅλες τὶς ἐθνότητες τῆς ΕΣΣΔ προσχώρησαν στὴν στρατιὰ τοῦ Βλασώφ. Οἱ γερμανοὶ ὅμως δὲν τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ συγκροτηθοῦν σὲ πραγματικὸ στρατὸ παρὰ μόνο τὸν Νοέμβριο τοῦ 1943 ὅταν ἦταν πιὰ πολὺ ἀργά.

Τότε συνῆλθε στὴν Πράγα μία διάσκεψις ἀντικομμουνιστῶν τῆς ΕΣΣΔ ἡ ὁποία συγκρότησε μία «ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν λαῶν τῆς Ρωσίας» τὴν ΚΟΝΡ. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἐξέδωσε τὸ «Μανιφέστο τῆς Πράγας» ἐπαναλαμβάνοντας οὐσιαστικὰ τὸ πρόγραμμα ποὺ εἶχε ἐξαγγείλει ὁ Βλασὼφ ἀπὸ τὸ Σμολένσκ. Οἱ γερμανοὶ ἐπέτρεψαν τὴν δημιουργία στρατοῦ ἀλλὰ οὐσιαστικὰ δὲν πρόλαβε νὰ συγκροτηθῆ παρὰ μόνον μία μεραρχία. Ὁ Βλασὼφ καὶ ἀρκετοὶ συνεργάτες του πιάστηκαν ἀπὸ τοὺς ρώσους καὶ ἐκτελέσθηκαν στὴν Μόσχα τὸν Ἰούλιο τοῦ 1946.

8. Ἡ τρομοκρατία κατὰ τὸν πόλεμο

Μία ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες ἐνέργειες τῆς Νικαβεντὲ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ἦταν ἡ ἐκτόπισις ὁλοκλήρων ἐθνοτήτων καὶ ἡ ἐκμηδένισις ὁλοκλήρων λαῶν ποὺ ἐθεωροῦντο ὡς μὴ νομιμόφρονες. Ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ ἄρχισε μὲ τὴν ἐξόντωσι τῶν γερμανῶν τοῦ Βόλγα. Ἡ «αὐτόνομη δημοκρατία» τους καταργήθηκε καὶ οἱ κάτοικοί της ἐκτοπίσθηκαν σὲ μακρυνὲς περιοχὲς τῆς ἀσιατικῆς Ρωσίας. Ἀκολούθησε ἡ ἐξόντωσις καὶ ἄλλων λαῶν ὅπως τῶν Τσετσένων, τῶν Ἰνγκούσων, τῶν Μπαλκάρων, τῶν Καρατσάϊ, τῶν Καλμούκων, τῶν Τατάρων τῆς Κριμαίας καὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἑπτὰ «αὐτόνομες δημοκρατίες» καταργήθηκαν καὶ οἱ ὀκτὼ προαναφερθέντες λαοὶ ἐκτοπίσθηκαν μαζικὰ στὶς ἀχανεῖς στέππες τῆς Σιβηρίας. Τὸ καθεστὼς δὲν ἔκανε καμμία ἐξαίρεσι μεταξὺ κομμουνιστῶν καὶ μὴ κομμουνιστῶν. Ὅσοι ἀνῆκαν στοὺς λαοὺς αὐτοὺς ἄσχετα μὲ τὴν στάσι τους πρὸς τὸ καθεστὼς ἐκτοπίσθηκαν. Τὸ ἔργο αὐτῆς τῆς γενοκτονίας ἀνετέθη στὸν Ἰβὰν Σέρωφ ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἐπὶ Χρουστσὼφ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγία τῶν ὑπηρεσιῶν κρατικῆς ἀσφαλείας τῆς ΕΣΣΔ καὶ ἔπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν ἐξόντωσι τῶν οὔγγρων ἐπαναστατῶν τοῦ 1956.

Καθὼς προχωροῦσαν τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα ἀνακαταλαμβάνοντας τὶς διάφορες περιοχὲς τῆς χώρας, τὸ καθεστὼς πραγματοποιοῦσε μία αὐστηρότατη ἐκκαθάρισι ὅλων τῶν «μὴ νομιμοφρόνων» στοιχείων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Νικαβεντὲ δραστήριο ρόλο στὴν ἐκκαθάρισι αὐτὴ ἔπαιξε καὶ τὸ τμῆμα της στὸ στρατό, μία σχεδὸν ἀνεξάρτητη ὑπηρεσία ποὺ ὀνομάστηκε «Σβὲρς» καὶ ἐπὶ κεφαλῆς της εἶχε τὸν Β. Ἀμπακούμωφ ὁ ὁποῖος ἐκτελέσθηκε ἀπὸ τοὺς ἐπιγόνους τοῦ Στάλιν τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1944.

Μεγάλη ἐκκαθάρισις ἔγινε καὶ στὶς τάξεις τῶν αἰχμαλώτων ποὺ ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ γερμανικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ἕνα μέγα ποσοστὸ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς αἰχμαλώτους κλείσθηκε στὰ στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐρ-

γασίας τῆς ΕΣΣΔ στὰ ὁποῖα κλείσθηκαν καὶ πάρα πολλοὶ γερμανοί, οὗγροι, ρουμᾶνοι, ἰάπωνες, ἰταλοὶ καὶ ἄλλοι αἰχμάλωτοι τῶν ρώσων οἱ ὁποῖοι κρατήθηκαν ἐπὶ χρόνια γιὰ νὰ ἐργάζονται δωρεὰν γιὰ τὸ καθεστώς.

Προχωρῶντας τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα κατέλαβαν τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Ἐκεῖ οἱ σοβιετικοὶ στρατιῶτες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ διέπραξαν πρωτοφανῆ ἐγκλήματα: βιασμούς, λεηλασίες, φόνους, κλοπὲς κλπ. Τὰ ἐγκλήματα αὐτὰ εἶχαν μαζικὸ χαρακτῆρα, ἔγιναν σὲ τεράστια ἔκτασι μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχη σχεδὸν στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη οἰκογένεια ποὺ νὰ μὴν ἔχη καὶ ἕνα θῦμα τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ρώσων στρατιωτῶν. Τὰ ἐγκλήματα αὐτὰ τὰ κατήγγειλε στὴν ἀρχὴ στὸν Στάλιν προσωπικῶς καὶ μετὰ στὴν παγκόσμια κοινὴ γνώμη ἡ κομμουνιστικὴ Γιουγκοσλαβία.

Στὶς χῶρες ποὺ κατέλαβαν τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα ἡ Μόσχα φρόντισε νὰ ἐγκαταστήση τὸ κομμουνιστικὸ καθεστώς.

V. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΩΣ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ (1945 - 1953)

1. Χαρακτηριστικὰ τοῦ μεταπολεμικοῦ σταλινισμοῦ

Ὁ πόλεμος ὅπως εἴδαμε ἐπέφερε μία ἀναγέννησι τοῦ ρωσικοῦ ἐθνικισμοῦ. Ἡ ἀναγέννησι αὐτὴ ἐνισχύθηκε καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάκτησι τῶν παλαιῶν περιοχῶν ποὺ εἶχε ἀπωλέσει ἡ ΕΣΣΔ μετὰ τὸ 1917. Ἡ ἐπίσημη σοβιετικὴ προπαγάνδα καλλιεργοῦσε συστηματικὰ αὐτὸν τὸν ἐθνικισμὸ διακηρύσσοντας σὲ ὅλους τοὺς τόνους τὸν «ἡγετικὸ ρόλο» τῶν ρώσων ἔναντι τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ΕΣΣΔ καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου. Σ' ἕνα λόγο του στὶς 2 Σεπτεμβρίου 1945 ὁ Στάλιν εἶπε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά:

«Ἡ ἧττα τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων τὸ 1904 κατὰ τὸν ρωσοϊαπωνικὸ πόλεμο ἄφισε βαρειὰ ἀνάμνησι στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας. Ἦταν ἕνα στῖγμα γιὰ τὴν χώρα μας. Ὁ λαός μας πίστευε καὶ περίμενε τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ νικοῦσε τὴν Ἰαπωνία καὶ θὰ ξέπλενε αὐτὸ τὸ στῖγμα.

Ἐπὶ σαράντα χρόνια ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τῆς παλαιότερης γενηᾶς περιμέναμε αὐτὴν τὴν ἡμέρα. Καὶ τώρα ἡ ἡμέρα ἦρθε».

Ἐνῶ καλιεργοῦσε ὅμως τὸν ρωσικὸ σωβινισμὸ καὶ ἐφάρμοζε τὴν πολιτικὴ τῆς ἀνακτήσεως τῶν παλαιῶν ρωσικῶν ἐδαφῶν καὶ τῆς κατακτήσεως τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, τὸ ΚΚΣΕ φρόντιζε ταυτόχρονα νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς τῆς νίκης δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτες τοὺς ὁποίους θεωροῦσε σὰν ἐπικίνδυνους γιὰ τὴν ἐξουσία του. Ἔτσι ἀμέσως μετὰ τὸν τερματισμὸ τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ Στάλιν ἀπεμάκρυνε ὅλους τοὺς στρατηγοὺς ποὺ εἶχαν δοξασθῆ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ ποὺ εἶχαν ἀποκτήσει μία ἐπικίνδυνη δημοφιλία. Πρῶτος μεταξὺ τῶν ἀπομακρυνθέντων ἦταν ὁ στρατάρχης Ζούκωφ ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς Μόσχας καὶ κατακτητὴς τοῦ Βερολίνου. Παράλληλα, ὁ Στάλιν προωθοῦσε συστηματικὰ τὸ ἀντίροπο τοῦ στρατοῦ, δηλαδὴ τὴν πολιτικὴ ἀστυνομία. Τὴν ἴδια ὥρα ποὺ ἀπομάκρυνε τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτες πρόβαλλε τοὺς ἡγέτες τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας. Ἔτσι ἀπεμακρύνετο ὁ Ζούκωφ καὶ ἀνεκηρύσσετο στρατάρχης ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας Μπέρια ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄμεσοι συνεργάται του ἐγίνοντο στρατηγοί. Καὶ ἡ ἀστυνομία ἄρχισε τὴν νέα ἐκκαθάρισι.

2. Ἡ νέα ἐκκαθάρισις

Ἡ νέα ἐκκαθάρισις ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴν ΕΣΣΔ δὲν ἔπληξε τόσο τὸ κόμμα ὅσο τὸ προσωπικὸ τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου τὸ καθεστὼς εἶχε ἀνεχθῆ τὴν παραβίασι πολλῶν ἀπὸ τοὺς κανόνες τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος καὶ ἰδίως εἶχε ἐπιτρέψει σιωπηρὰ τὴν ἀξιόλογη ἐπέκτασι τοῦ ἀτομικοῦ τομέα τῆς γεωργίας σὲ βάρος τῶν κολχόζ, καθὼς καὶ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἰδιωτικῆς κτηνοτροφίας καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐμπορίου. Τώρα ἡ περίοδος τῶν ὑποχωρήσεων ἔληξε. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1946 ἐκδόθηκε διάταγμα γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ στὰ κολχὸζ ὅλων τῶν γαιῶν ποὺ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου εἶχαν μετατραπεῖ σὲ ἀτομικοὺς ἀγρούς. Ἐπίσης ἐλήφθησαν μέτρα ἐναντίον τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐμπορίου ποὺ εἶχε πάρει σημαντικὲς διαστάσεις καὶ τὸ ὁποῖο τώρα χαρακτηρίσθηκε σὰν «μαύρη ἀγορά». Ὅσοι ἀγρότες καὶ οἰκονομικοὶ παράγοντες ἀντιστάθηκαν ἢ δὲν προσαρμόσθηκαν ἀμέσως στὰ νέα μέτρα ἐκκαθαρίσθηκαν. Μεγάλες ἐκκαθαρίσεις ἔγιναν κυρίως

στὰ στελέχη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας ποὺ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου εἶχαν ἀπαλλαγεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ κόμματος καὶ εἶχαν ἀναπτύξει ὑπερβολικὰ τὴν πρωτοβουλία τους. Τὸ κόμμα καταδίωξε ἐντατικὰ τοὺς οἰκονομικοὺς παράγοντες ποὺ ἀνέπτυξαν τάσεις ἰδιοποιήσεως τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῶν προϊόντων. Σχεδὸν ὁλοκληρωτικὴ ἦταν ἡ ἐκκαθάρισις τῶν διαφόρων στελεχῶν στὶς περιοχὲς ποὺ εἶχαν καταληφθεῖ ἀπὸ τοὺς γερμανούς. Στὴν Οὐκρανία γιὰ παράδειγμα κατὰ τὴν περίοδο 1945 - 47 ἐκκαθαρίσθηκαν τὰ 70% τῶν προέδρων τῶν τοπικῶν σοβιὲτ καὶ τὰ 40% τῶν κομματικῶν γραμματέων.

Μία ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀστυνομικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς ἀμέσου μεταπολεμικῆς περιόδου ἦταν ὁ ἐπαναπατρισμὸς ἑκατοντάδων χιλιάδων σοβιετικῶν πολιτῶν ποὺ βρέθηκαν στὴν Δύσι καὶ ἰδίως στὴν Γερμανία σὰν αἰχμάλωτοι, βιαίως ἐπιστρατευθέντες ἢ ἐθελοντικῶς προσφερθέντες γιὰ ἐργασία στὴν Γερμανία, σὰν φυγάδες κλπ. Ἡ ΕΣΣΔ ἐπέμεινε νὰ ἐπαναπατρίση βιαίως ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ ἡ ἀνεκτικὴ στάσις τῶν δυτικῶν συμμάχων τῆς ἐπέτρεψε νὰ πραγματοποιήση σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ σχέδιό της. Μεταξὺ τῶν ἐπαναπατριζομένων ὅσοι χαρακτηρίσθηκαν σὰν«προδότες» ἢ σὰν «ἐγκληματίες πολέμου», ἐκτελέσθηκαν ἀμέσως. Ὅσοι ὑπηρέτησαν στὴν στρατιὰ τοῦ Βλασὼφ ἐκτελέσθηκαν ἢ στάλθηκαν στὰ στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐργασίας. Στὰ ἴδια στρατόπεδα στάλθηκαν καὶ πάρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς βιαίως ἐπιστρατευθέντας οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίσθηκαν σὰν «ὕποπτοι». Πάντως παρὰ τὴν ἀρνητικὴ στάσι τῶν δυτικῶν ἕνας ἀξιόλογος ἀριθμὸς φυγάδων ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ κατώρθωσε νὰ παραμείνη στὴν Δύσι.

3. Ἡ προσωπολατρεία

Στὸ μεταξὺ ἡ προσωπικὴ ἐξουσία τοῦ Στάλιν γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἀπόλυτη. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ ἴδιο τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο περιέπεσαν σὲ πλήρη ἀχρηστία. Ὁ γενικὸς γραμματεὺς καλοῦσε τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ σὲ ὁλομέλεια πολὺ ἀραιά, μὲ διαστήματα ἐτῶν, καὶ μόνο γιὰ νὰ τὴν ὑποχρεώση νὰ ἐγκρίνη ὁμοφώνως ὅλες τὶς ἀποφάσεις του. Τὸ συνέδριο τοῦ κόμματος δὲν συγκλήθηκε ἐπὶ 13 ὁλόκληρα χρόνια. Ἀκόμη καὶ τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο ποὺ ἦταν ὀλιγομελὲς θεωρήθηκε σὰν πολὺ εὐρὺ σῶμα ἀπὸ τὸν Στάλιν. Γι' αὐτὸ ἵδρυσε τὶς διάφορες «μικρὲς ἐπιτροπὲς» τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ποὺ λειτουργοῦσαν σὰν προσωπικὰ βοηθητικά του ὄργανα. Κατὰ τὴν ἴδια περίοδο ἡ μεγαλομανία τοῦ Στάλιν αὐξανόταν συνεχῶς ξεπερνώντας κάθε ὅριο. Ἡ προσωπολατρεία εἶχε φθάσει στὸ ἀποκορύφωμά της. Κομματικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἡγέτες, συγγραφεῖς καὶ δημοσιογράφοι, ὅλοι ἐξυμνοῦσαν συνεχῶς τὴν μεγαλοφυΐα του. Οἱ ἐπιστήμονες ὤφειλαν νὰ παραθέτουν συνεχῶς ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ἀλάθητου Στάλιν. Ἑκατοντάδες μεγάλες ἐπιχειρήσεις, πόλεις, χωριά, συνοικίες καὶ ἱδρύματα ἔπαιρνα τὸ ὄνομά του. Ὁλόκληρη ἡ ΕΣΣΔ καὶ μαζί της καὶ ὁλόκληρη ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη πλημμύρισαν ἀπὸ μνημεῖα τῆς δόξας τοῦ Στάλιν. Μιλώντας γι' αὐτὴν τὴν περίοδο ὁ Χρουστσὼφ εἶπε στὸ 20ὸ συνέδριο τοῦΚΚΣΕ:

«Ὁ Στάλιν γινόταν ὁλοένα καὶ πιὸ ἰδιότροπος, νευρικὸς καὶ ἀπότομος. Ἰδιαίτερα μεγάλωνε ἡ καχυποψία του. Ἡ μανία καταδιώξεως ἀπὸ τὴν ὁποία ἔπασχε πῆρε ἀπίστευτες διαστάσεις. Παντοῦ ἔβλεπε ἐχθρούς. Μετὰ τὸν πόλεμο ὁ Στάλιν ἀποχωρίσθηκε ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Τὰ πάντα τὰ ἀποφάσιζε μόνος του χωρὶς νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν κανένα καὶ τίποτα».

4. Ἡ «ὑπόθεσις Λένινγκραντ»

Θῦμα αὐτῆς τῆς καχυποψίας τοῦ Στάλιν ἔπεσε ὁ Νικολάϊ Βοζνεσένσκυ ἕνα νέο καὶ ἱκανὸ κομματικὸ στέλεχος καὶ γερὸς οἰκονομολόγος. Ὁ Βοζνεσένσκυ εἶχε τοποθετηθῆ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Στάλιν σὰν μέλος τοῦ στενωτάτου 6μελοῦς ἐπιτελείου ποὺ εἶχε δημιουργήσει σὲ ἀντικατάστασι τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Ἀργότερα ὅμως, ὁ Βοζνεσένσκυ τόλμησε νὰ διαφωνήση μὲ τὸν Στάλιν σὲ ὁρισμένα οἰκονομικὰ θέματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκαλέση τὶς ὑποψίες τοῦ τυράννου, νὰ συλληφθῆ καὶ νὰ ἐκτελεσθῆ κατὰ διαταγὴν τοῦ Στάλιν ὁ ὁποῖος οὔτε πληροφόρησε κἂν σχετικῶς τὰ ὑπόλοιπα μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ποὺ ἔμαθαν ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν ἐκτέλεσι τοῦ συναδέλφου των. Μαζὶ μὲ τὸν Βοζνεσένσκυ ἐκκαθαρίσθηκαν καὶ ἀρκετὰ ἄλλα στελέχη τοῦ κόμματος καὶ ἐπειδὴ τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἀνῆκαν στὴν κομματικὴ ὀργάνωσι τοῦ Λένινγκραντ ἡ ὑπόθεσις ἀπεκλήθη «ὑπόθεσις τοῦ Λένινγκραντ» (1949 - 50). Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ κρατήθηκε μυστικὴ καὶ σήμερα καλύπτεται σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ μυστήριο.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Λένινγκραντ ἄσκησε τρομακτικὴ ἐπίδρασι στὴν ἀνωτάτη ἡγεσία τῆς ΕΣΣΔ. Κανένα μέλος της δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ αἰσθάνεται ἀσφαλές. Αὐτὸ ποὺ συνέβη στὸν Βοζνεσένσκυ

μποροῦσε νὰ συμβῆ σὲ ὁποιονδήποτε ἀπὸ αὐτούς. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ σκύψουν ὅλοι τὸν αὐχένα μὲ ἀπέραντη δουλικότητα μπροστὰ στὸν θηριώδη τύραννο. Ταυτόχρονα ὅμως ἄρχισε νὰ δημιουργεῖ-αι ἀνάμεσα στὸ στενὸ περιβάλλον τοῦ Στάλιν καὶ ἕνα εἶδος συνωμοσίας. ποὺ στρεφόταν ἐναντίον του.

5. Ὁ διωγμ ς τοῦ πνεύματος

Σ' αὐτὴν τὴν περίοδο ὁ Στάλιν ἐξαπέλυσε καὶ μία τεραστίας ἐκτάσεως ἐπιχείρησι γιὰ τὴν πλῦσι τοῦ ἐγκεφάλου ὅλων τῶν σοβιετικῶν διανοουμένων. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς τοποθετήθηκε ὁ Ἀντρέϊ Ζντάνωφ, ὁ ὁποῖος ἀναδείχθηκε σὲ θεωρητικὸ τοῦ σταλινισμοῦ. Ἡ ἐπίθεσις ἄρχισε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1946 μὲ μία ἀπόφασι τοῦ κόμματος ἐναντίον δύο λογοτεχνικῶν περιοδικῶν, τοῦ «Ζβεζντὰ» καὶ τοῦ «Λένινγκραντ» μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι δημοσίευαν λογοτεχνικὰ κείμενα ποὺ ξέφευγαν ἀπὸ τὴν κομματικὴ γραμμὴ καὶ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ λεγομένου «σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ». Ἡ ἐπίθεσις ἐστράφη ἰδιαιτέρως ἐναντίον τοῦ δημοφιλοῦς σατιρικοῦ Μ. Ζοστσένκο ποὺ τὰ ἔργα του θεωρήθηκαν σὰν στρεφόμενα κατὰ τοῦ σοβιετικοῦ τρόπου ζωῆς. Ἐπίσης ἐναντίον τῆς Α. Ἀχμάτοβα μιᾶς ἀπὸ τὶς καλύτερες ποιήτριες τῆς Ρωσίας ἐπειδὴ τὰ ποιήματά της δὲν εἶχαν πολιτικὸ περιεχόμενο. Ὁ Ζντάνωφ ἀνέπτυξε τὴν θεωρία ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι παρὰ μία προπαγάνδα μὲ αἰσθητικὰ μέσα καὶ ὅτι τόσο ἡ λογοτεχνία ὅσο καὶ ὅλες οἱ καλὲς τέχνες ὀφείλουν νὰ ὑπηρετοῦν πιστὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ἑκάστοτε γραμμὴ τοῦ κόμματος. Διακήρυξε ἐπίσης ὅτι ὅλοι οἱ λογοτέχνες καὶ οἱ ἄλλοι καλλιτέχνες εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζονται καὶ νὰ δημιουργοῦν σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ λεγομένου «σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ» κάτω ἀπὸ τὴν συστηματικὴ καθοδήγησι καὶ τὸν ἄγρυπνο ἔλεγχο τοῦ κόμματος. Ὅποιος δὲν συμφωνεῖ μὲ αὐτὲς τὶς θέσεις πρέπει νὰ ἐκκαθαρίζεται.

Ἡ ἐπίθεσις ποὺ ἄρχισε στὸν τομέα τῆς λογοτεχνίας γρήγορα ἐπεκτάθηκε καὶ στοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς τέχνης. Μὲ εἰσηγήσεις τοῦ Ζντάνωφ τὸ κόμμα πῆρε ἀνάλογες ἀποφάσεις γιὰ τὰ θέατρα καὶ γιὰ τοὺς κινηματογράφους. Ἐπίσης προέβη στὴν ἀναδιοργάνωσι τῆς λογοκρισίας μὲ σκοπὸ νὰ τὴν ἐνισχύση καὶ νὰ τὴν καταστήση πιὸ ἀποδοτική. Λίγο ἀργότερα ἦρθε ἡ σειρὰ τῶν μουσικοσυνθετῶν. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1948 τὸ κόμμα ἔκανε δριμύτατη κριτικὴ ἐναντίον τοῦ Σοστάκοβιτς, τοῦ Χατζαντουριάν, τοῦ Μουραντὲλ καὶ ἄλλων μουσικοσυνθετῶν, τοὺς ὑποχρέωσε νὰ κάνουν «αὐτοκριτική» καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ ὑποσχεθοῦν ὅτι στὸ ἑξῆς θὰ ἐφαρμόσουν πιστὰ στὶς συνθέσεις των τὴν γραμμὴ τοῦ κόμματος. Ἀκολούθησαν οἱ ζωγράφοι καὶ δὲν ἐλησμονήθηκε οὔτε καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ τσίρκο τὸ ὁποῖο τὸ 1949 κατηγορήθηκε γιὰ «φορμαλισμὸ» καὶ γιὰ «ἀστικὸ κοσμοπολιτισμό».

Ἀνάλογη ἐπίθεσις γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ μαρξιστικοῦ δόγματος (στὴν παραμορφωμένη λενινοσταλινικὴ ἐκδοχή του) καὶ τῆς κομματικῆς γραμμῆς ἔγινε καὶ στὶς ἐπιστῆμες καὶ ἰδίως στὴν φιλοσοφία, τὴν βιολογία, τὴν φυσιολογία, τὴν πολιτικὴ οἰκονομία, τὴν κοινωνιολογία κλπ. Ἑκατοντάδες ἐπιστήμονες κατηγορήθηκαν ἀπὸ τὸν Ζντάνωφ γιὰ «δουλεία ἔναντι τῆς Δύσεως» καὶ γιὰ «θαυμασμὸ πρὸς τὸν παρηκμασμένο πολιτισμό» της. Ἡ δυτικὴ λογοτεχνία, τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἀπαγορεύτηκαν. Οἱ βιβλιοθῆκες ἐκκαθαρίσθηκαν. Ὁ Σάρτρ καὶ ὁ Μύλλερ χαρακτηρίσθηκαν σὰν «πνευματικοὶ ἐχθροί», ὁ Φῶκνερ σὰν «ὑμνητὴς τῆς παρακμῆς», ὁ Στάϊνμπεκ σὰν «μισάνθρωπος», ὁ Ὁ Νὴλ σὰν «ἐκφυλισμένος», ὁ Ζὶντ καὶ ὁ Μαλρὼ σὰν «ἀμερικανοὶ πράκτορες»! Αὐτὴ ἡ ἀπόλυτη ἄρνησις τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ συνοδεύθηκε μὲ τὴν διακήρυξι τῆς «ρωσικῆς ἀνωτερότητος» σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Ὁ Στάλιν ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ πῆ ὅτι «ὁ τελευταῖος σοβιετικὸς πολίτης στέκεται ἕνα κεφάλι ψηλότερα ἀπὸ τὸν ἀνώτερο πολίτη οἱασδήποτε καπιταλιστικῆς χώρας». Ἡ Μόσχα ἄρχισε νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλες οἱ ἐφευρέσεις καὶ οἱ ἀνακαλύψεις ποὺ πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ καὶ ποὺ ὡς τώρα ἀπεδίδοντο σὲ δυτικὰ μυαλὰ εἶχαν γίνει ἀπὸ ρώσους καὶ εἶχαν κλαπεῖ ἀπὸ τὴν Δύσι! Οἱ ρῶσοι εἶχαν ἀνακαλύψει τὸν ἀτμό, τὸ ἀεροπλάνο, τὸν ἠλεκτρισμό, τὰ ἀτμόπλοια, τοὺς ἠλεκτρικοὺς λαμπτῆρες, τὸ ραδιόφωνο, τὴν Ἀμερική, τὸν τηλέγραφο, τὰ πάντα.

6. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις

Ἡ περίοδος τοῦ 1945 - 1953 εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀνορθώσεως τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας. Ἡ οἰκονομία τῆς ΕΣΣΔ εἶχε πληγεῖ βαρύτατα ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἡ ἀνόρθωσίς της ἦταν ἔργο δυσχερὲς ἀλλὰ πραγματοποιήθηκε σχετικὰ γρήγορα χάρις στὴν καταλήστευσι τῶν προσαρτημένων ἐδαφῶν, χάρις στὶς ἀδίστακτες μεθόδους τοῦ καθεστῶτος καὶ τέλος χάρις ἐπίσης καὶ στὴν δυτικὴ βοήθεια. Βασικὴ κατεύθυνσις πάντως στὴν

ἀνόρθωσι τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησις ὄχι οἰκονομικῶν ἀλλὰ πολιτικῶν ἐπιδιώξεων. Γι' αὐτὸ τὸ κύριο βάρος ρίχθηκε στὴν ἀποκατάστασι τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας καὶ στὴν ἀνάπτυξι τῆς πολεμικῆς παραγωγῆς. Ἀντίθετα, παραμελήθηκε ἡ παραγωγὴ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ τοῦ καθεστῶτος σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἐπιμονή του στὴν ἀποκατάστασι καὶ αὐστηρὴ διατήρησι τοῦ συστήματος τῶν κολχόζ, δημιούργησαν τὸ 1946 μία καταστρεπτικὴ κατάστασι στὸν τομέα τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἡ ΕΣΣΔ ἔφθασε στὰ ὅρια τοῦ λιμοῦ καὶ θὰ ξεσποῦσε γιὰ ἄλλη μία φορὰ πραγματικὴ πείνα ἂν δὲν ἔσπευδε ἡ δυτικὴ βοήθεια. Ἡ βοήθεια αὐτὴ δόθηκε μὲ τὴν «Οὔνρα» ἡ ὁποία περιέλαβε στὸ πρόγραμμά της ὁλόκληρη τὴν Οὐκρανία καὶ τὴν Μπιελορωσία.

Ἡ σοβιετικὴ προπαγάνδα ἔδιδε ψευδῆ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἀποκατάστασι τῆς οἰκονομίας τῆς ΕΣΣΔ γιὰ ὅλη αὐτὴν τὴν περίοδο καὶ ἰδίως σχετικὰ μὲ τὴν ἀνόρθωσι τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ. Πολλὰ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτά, ἀλλὰ ὄχι ὅλα διορθώθηκαν ἀργότερα ἀπὸ τὸν Χρουστσώφ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν δημητριακῶν. Τὸ 19ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ συνῆλθε τὸ 1952 διακήρυξε ἐπίσημα ὅτι ἡ παραγωγὴ δημητριακῶν στὴν ΕΣΣΔ εἶχε φθάσει τὰ 8 δισεκατομμύρια πούτια καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον θέμα ψωμιοῦ γιὰ τὴν χώρα. Τὸ 1958 ὁ Χρουστσὼφ ἀπεκάλυψε ὅτι αὐτὸ ἦταν τὸ ψεῦδος καὶ ὅτι ἡ παραγωγὴ δημητριακῶν κατὰ τὸ 1952 ἦταν 5,6 δισεκατομμύρια πούτια! Πάντως πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι καὶ σήμερα οἱ σοβιετικὲς στατιστικὲς εἶναι κατὰ κανόνα ψευδεῖς.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴν ἡ σοβιετικὴ προπαγάνδα ἰσχυρίζετο ἐπίσης ὅτι ὁ σοβιετικὸς λαὸς ζεῖ καλύτερα ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀργότερα ὁ Μαλένκωφ χαρακτήρισε σὰν ψεῦδος.

Τὸ 1949 ἡ ΕΣΣΔ κατόρθωσε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ κατασκευάση ἀτομικὰ ὅπλα καὶ ἀργότερα κατασκεύασε καὶ ὑδρογονικά. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὀφείλεται σὲ μεγάλο βαθμὸ στὴν κομμουνιστικὴ κατασκοπεία στὴν Ἀγγλία, τὸν Καναδᾶ καὶ τὶς ΗΠΑ.

7. Τὸ 19ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ

Τὸ 1952 ὁ Στάλιν ἀπεφάσισε ἐπὶ τέλους νὰ συγαλέση τὸ συνέδριο τοῦ κόμματος. Πρὶν ἀπὸ τὴν σύγκλησί του ὅμως δημοσίευσε τὸ ἔργο του «τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν ΕΣΣΔ». Στὸ ἔργο του αὐτὸ ὁ Στάλιν ἐπαναλαμβάνει τὶς ἀπόψεις περὶ τοῦ ἀναποφεύκτου τοῦ πολέμου μεταξὺ ἰμπεριαλιστῶν καὶ θέτει σὰν σκοποὺς τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος τὴν κατάργησι τῶν κολχόζ καὶ τὴν ἀντικατάστασί τους ἀπὸ μιὰ ἐντελῶς κρατικοποιημένη ἀγροτικὴ οἰκονομία, τὴν πλήρη ἐξαφάνισι τῶν ἐλαχίστων ὑπολειμμάτων τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στὴν παραγωγὴ καὶ τὸ ἐμπόριο, τὴν κατάργησι τοῦ χρήματος καὶ τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς κ.λ.π. Διακηρύσσει ἐπίσης ὅτι «γιὰ νὰ καταργηθῆ τὸ ἀναπόφευκτο τῶν πολέμων πρέπει νὰ καταστραφῆ ὁ ἰμπεριαλισμός».

Μὲ τὴν δημοσίευσι τῶν ἔργων του, ὁ Στάλιν περιόρισε τὸν ρόλο τοῦ συνεδρίου στὴν ὁμόφωνη ἐπιδοκιμασία τῶν ἀπόψεών του καὶ στὴν διατύπωσι τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν μεγαλοφυΐα του.

Τὸ 19ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ συνῆλθε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1952. Γιὰ πρώτη φορὰ ἡ κυρία εἰσήγησις δὲν ἔγινε ἀπὸ τὸν Στάλιν ποὺ κατὰ κάποιο τρόπο ἔμεινε «ὑπεράνω συνεδρίου» ἀλλὰ ἀπὸ ἕναν γραμματέα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, τὸν Γκεόργκι Μαλενκώφ. Ὁ Στάλιν ἐξεφώνισε μόνο ἕνα πολὺ σύντομο λόγο τὴν τελευταία ἡμέρα τοῦ συνεδρίου καλώντας τοὺς κομμουνιστὰς ὅλου τοῦ κόσμοῦ νὰ ἐντείνουν τὴν ἐπαναστατική τους δραστηριότητα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς.

8. Ὁ διωγμὸς τῶν ἑβραίων

Μετὰ τὸ συνέδριο ὁ Στάλιν ἄρχισε νὰ προετοιμάζη μία νέα μεγάλη ἐκκαθάρισι. Ἡ ἐκκαθάρισις αὐτὴ ἔμοιαζε πολὺ μὲ ἐκεῖνες ποὺ εἶχαν γίνει κατὰ τὴν τελευταία προπολεμικὴ δεκαετία μὲ ψεύτικες «ὁμολογίες» περὶ ἀνυπάρκτων ἐγκλημάτων κ.λ.π. Τὸ καινούργιο στοιχεῖο ἦταν ὁ ἀντισημιτισμός. Ὁ Στάλιν εἶχε ἀκολουθήσει ἀνέκαθεν ἀντισημιτικὴ πολιτικὴ ἀλλὰ μετὰ τὸν πόλεμο ὁ ἀντιεβραϊσμός του ἐνισχύθηκε ἐξ αἰτίας τῆς συμπαθείας τῶν σοβιετικῶν ἑβραίων πρὸς τὸν δυτικὸ πολιτισμὸ καὶ τρόπο ζωῆς. Οἱ ἑβραῖοι διανοούμενοι τῆς ΕΣΣΔ ἦσαν ἐμπόδιο στὴν τακτικὴ τοῦ Στάλιν καὶ τοῦ Ζντάνωφ γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἄρνησι τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν καλλιέργεια ἑνὸς ἐξάλλου μεγαλορωσικοῦ σοβινισμοῦ. Ἐξ ἄλλου ἕνας πολὺ μεγάλος ἀριθμὸς ἑβραίων τῆς ΕΣΣΔ ζητοῦσε νὰ μεταναστεύση στὴν Παλαιστίνη πρᾶγμα ποὺ ἀνέτρεπε τὴν σοβιετικὴ προπαγάνδα περὶ σοβιετικοῦ παραδείσου.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1952 συνελήφθη

μία ὁμὰς ἑβραίων συγγραφέων καὶ ἄλλων διανοουμένων ἀνάμεσά τους ὁ γνωστὸς ποιητὴς Ι. Φέφερ, ὁ συγγραφεὺς Μάρκις, ἡ διάσημη βιοχημικὸς Λ. Στὲρν (μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ΕΣΣΔ καὶ τιμημένη μὲ τὸ βραβεῖο Στάλιν) καὶ ὁ Σ. Λοζόφσκυ πρώην ὑφυπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν καὶ διευθυντὴς κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου τοῦ σοβιετικοῦ γραφείου πληροφοριῶν. Ὅλοι οἱ συλληφθέντες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Στὲρν ἐκτελέσθηκαν στὶς 2 Αὐγούστου 1952.

9. Ἡ «συνωμοσία τῶν ἰατρῶν»

Στὰ μέσα Ἰανουαρίου 1953 ἀνακοινώθηκε ἡ ἀνακάλυψις μιᾶς συνωμοσίας ἑβραίων ἰατρῶν ἡ ὁποία ἐστρέφετο δῆθεν ἐναντίον τῆς ζωῆς τῶν σοβιετικῶν ἡγετῶν. Ἡ συνωμοσία αὐτὴ σκηνοθετήθηκε κατὰ διαταγὴν τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὸν τότε ὑπουργὸ τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας Ἰγνάτιεφ καὶ τὸν βοηθό του Ριοῦμιν. Πιάστηκαν τότε πολλὲς δεκάδες ἀπὸ τοὺς καλύτερους γιατροὺς τῆς Μόσχας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τους τοὺς κορυφαίους εἰδικοὺς τῆς κλινικῆς τοῦ Κρεμλίνου ποὺ παρακολουθοῦσε τὴν ὑγεία τοῦ Στάλιν καὶ τῶν ἄλλων σοβιετικῶν ἡγετῶν. Οἱ ἰατροὶ αὐτοὶ ποὺ οἱ περισσότεροί τους ἦταν ἑβραῖοι κατηγορήθηκαν ὅτι χρησιμοποίησαν ἀκατάλληλες ἰατρικὲς θεραπεῖες γιὰ νὰ δολοφονήσουν τοὺς ὑψηλοὺς πελάτες των. Συγκεκριμένα κατηγορήθηκαν ὅτι δηλητηρίασαν τὸν Α. Ζντάνωφ καὶ τὸν Α. Τσερμπάκωφ καὶ ὅτι ἀποπειράθηκαν νὰ δολοφονήσουν τοὺς στρατάρχες Κόνιεφ, Βασιλέφσκυ, Γκοβόρωφ κ.ἄ.

Δύο ἀπὸ τοὺς συλληφθέντας ἰατρούς, οἱ καθηγητὲς Μ. Κογκάνιν καὶ Ι. Ἔτινγκερ πέθαναν ἀπὸ τὰ βασανιστήρια. Οἱ ὑπόλοιποι «ὁμολόγησαν» ὅτι ἦσαν «πράκτορες τῶν ἄγγλων καὶ τῶν ἀμερικανῶν» καὶ ὅτι διέπραξαν τὰ ἐγκλήματα ποὺ τοὺς ἀποδίνονταν! Ταυτόχρονα οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας κατηγορήθηκαν γιὰ ἀνεπαρκῆ ἐπαγρύπνησι. Ἡ κατηγορία αὐτὴ ἐστρέφετο κυρίως ἐναντίον τοῦ ἰδίου τοῦ Μπέρια.

Ἕνα κῦμα τρομοκρατίας ἐξαπολύθηκε τότε ἐναντίον τῶν ἑβραίων ὄχι μόνο σ' ὁλόκληρη τὴν ΕΣΣΔ ἀλλὰ καὶ στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Ἡ γυναίκα τοῦ Μολότωφ ποὺ ἦταν ἑβραία ἐξορίσθηκε στὴν Σιβηρία. Μαζικὲς συλλήψεις ἑβραίων ἔγιναν στὰ πανεπιστήμια τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης καθὼς καὶ στὶς Ἀκαδημίες. Οἱ ἑβραῖοι ἐδιώχνοντο ἀπὸ ὅλες τὶς θέσεις. Πολλοὶ ἄλλοι συνελήφθησαν ἢ καθηρέθησαν μὲ τὴν κατηγορία ὅτι «προστάτευαν ἑβραίους». Συλλήψεις ἔγιναν καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΚΚΣΕ. Ἀκόμη καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἑβραϊκῆς ὀρχήστρας τζὰζ Οὐπιέσωφ συνελήφθη. Μεγάλη ἐκκαθάρισις τῶν ἑβραίων ἔγινε στοὺς ἐμπορικοὺς ὀργανισμοὺς τῆς ΕΣΣΔ. Ἐδιώκοντο ὅμως καὶ οἱ ἰατροί, οἱ συγγραφεῖς, οἱ ἠθοποιοὶ κλπ. Κάθε ἑβραῖος ἦταν καὶ ἕνας στόχος. Μετὰ ἦρθε ἡ σειρὰ πολλῶν κομματικῶν στελεχῶν μὲ τὴν κατηγορία ὅτι «εἶχαν ἀνεχθεῖ τὴν διάβρωσι τοῦ καθεστῶτος ἀπὸ τοὺς ἑβραίους καὶ τὴν ἑβραϊκὴ διαφθορά». Ἀνάμεσα στοὺς ὑπὸ ἐκκαθάρισιν ἦταν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄμεσοι ὑφιστάμενοι τοῦ Στάλιν: Ὁ Μπέρια γιὰ ἀνεπαρκῆ ἐπαγρύπνησι. Ὁ Μικογιὰν γιὰ τὰ σκάνδαλα στοὺς ἐμπορικοὺς ὀργανισμοὺς τῆς χώρας. Ὁ Μολότωφ ἐπειδὴ εἶχε ἑβραία γυναίκα. Ὁ Καγκάνοβιτς ἐπειδὴ ἦταν ὁ ἴδιος ἑβραῖος. Ὁ Χρουστσὼφ καὶ ὁ Μαλένκωφ γιατὶ στὶς κομματικὲς ὀργανώσεις ποὺ οἱ ἴδιοι διηύθυναν ἀνακαλύφθηκαν πολλοὶ ἑβραῖοι καὶ ἔγιναν μαζικὲς καθαιρέσεις καὶ συλλήψεις.

Στὸ ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς ἐκκαθαρίσεως ὁ Στάλιν πέθανε.

10. Ὁ θάνατος τοῦ Στάλιν

Ὁ θάνατος τοῦ Στάλιν ἀνακοινώθηκε στὶς 5 Μαρτίου 1953. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίσημη ἐκδοχὴ προῆλθε ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ αἱμοραγία. Τὰ ἀνακοινωθέντα σχετικὰ μὲ τὴν πορεία τῆς ἀσθενείας του καὶ ὕστερα γιὰ τὸν θάνατό του τὰ ὑπέγραψαν πολλοὶ ἰατροὶ καὶ ὑπουργοί. Παρ' ὅλο ποὺ ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνεται περίεργο ὁ θάνατος ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ αἱμορραγία ἑνὸς ἀνθρώπου ἡλικίας 73 ἐτῶν ἀμέσως κυκλοφόρησε ἡ φήμη ὅτι ὁ Στάλιν εἶχε δολοφονηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀμέσους συνεργάτες του. Χωρὶς νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ ἀποφανθῇ μὲ βεβαιότητα πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι ὑπάρχουν πολλὲς ἐνδείξεις ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τῆς δολοφονίας. Καὶ τοῦτο διότι ἦταν φανερὸ ὅτι ὅλοι οἱ ἄμεσοι συνεργάτες τοῦ Στάλιν κινδύνευαν ἄμεσα καὶ ὅτι εἶχαν κάθε συμφέρον ἐκείνη τὴν στιγμὴ νὰ ἑνωθοῦν γιὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν. Ἐξ ἄλλου ὁ Στάλιν εἶχε διαπράξει τὸ λάθος νὰ στραφῇ ταυτόχρονα ἐναντίον ὅλων τῶν συνεργατῶν του συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἡγετῶν τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας. Ἀκόμη ὑπάρχει τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ συνεργάτες του ἀμέσως μόλις ἀνακοίνωσαν τὸν θάνατό του ἐκτέλεσαν τὰ μέλη τῆς προσωπικῆς του σωματοφυλακῆς καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν φρούραρχο τοῦ Κρεμλίνου, τὸν στρατιωτικὸ διοικητὴ τῆς Μόσχας καὶ πολλὰ ἄλλα ἔμπιστα πρόσωπα

τοῦ Στάλιν. Ἐπίσης τὴν ἴδια ἡμέρα ἐξηφανίσθη καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Στάλιν, ὁ στρατηγὸς Βασίλης Στάλιν ποὺ ἀνῆκε στὴν στρατιωτικὴ διοίκησι τῆς Μόσχας. Τέλος οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν ἔσπευσαν νὰ ἀπελευθερώσουν τοὺς συλληφθέντας ἰατρούς, νὰ σταματήσουν τὴν ἐκκαθάρισι ποὺ βρισκόταν σὲ πλήρη ἐξέλιξι καὶ νὰ ἀνακοινώσουν ὅτι δὲν ὑπῆρχε καμμία συνωμοσία ἰατρῶν.

Ἀπὸ τὶς διάφορες ἐκδοχὲς ποὺ κυκλοφόρησαν σχετικὰ μὲ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν θὰ πρέπει νὰ ληφθῆ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν αὐτὴ ποὺ ἀνέφερε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1957 ὁ σοβιετικὸς πρεσβευτὴς στὴν Βαρσοβία Π. Πονομαρένκο μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΣΕ. Κατὰ τὸν Πονομαρένκο τὰ πράγματα συνέβησαν ὡς ἑξῆς:

Στὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου 1953 λίγο μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψι τῆς συνωμοσίας τῶν ἰατρῶν ὁ Στάλιν κάλεσε τὰ μέλη τοῦ Πρεζίντιουμ σὲ μία σύσκεψι στὸ Κρεμλῖνο. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς συσκέψεως ἀνακοίνωσε τὸ σχέδιό του νὰ ἐκτοπίση ὅλους τοὺς ἑβραίους τῆς ΕΣΣΔ στὸ Μπιρομπιτζὰν σὲ ἀπόστασι 3.800 μιλλίων ἀνατολικῶς τῆς Μόσχας. Ὁ Στάλιν ἐξήγησε ὅτι πῆρε αὐτὴν τὴν ἀπόφασι ἐξ αἰτίας τῆς συνωμοσίας τοῦ σιονισμοῦ καὶ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἐναντίον τῆς ΕΣΣΔ καὶ τοῦ ἰδίου. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνακοίνωσι ἐπεκράτησε μία βαρειὰ σιωπή. Στὸ τέλος ὁ Λ. Καγκάνοβιτς, ὁ μόνος ἑβραῖος μέλος τοῦ Πρεζίντιουμ, ρώτησε διστακτικὰ ἐὰν τὸ μέτρο ἀφοροῦσε ὅλους χωρὶς ἐξαίρεσι τοὺς ἑβραίους τῆς χώρας. Ὁ Στάλιν ἀπάντησε ὅτι «θὰ γίνη κάποια ἐπιλογή» καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ὁ Καγκάνοβιτς δὲν εἶπε τίποτα ἄλλο. Ὁ Μολότωφ μὲ τρεμάμενη φωνὴ εἶπε ὅτι τὸ μέτρο θὰ ἔχῃ δυσμενῆ ἀντίκτυπο στὴν παγκόσμια κοινὴ γνώμη... Ἐνῶ ὁ Στάλιν ὅπως φάνηκε ἀπὸ τὸ ὕφος του νὰ ἐπιπλήξη τὸν Μολότωφ, ὁ στρατάρχης Βοροσίλωφ σηκώθηκε, πέταξε τὸ κομματικό του βιβλιάριο στὸ τραπέζι καὶ φώναξε: «Ἂν ληφθῆ ἕνα τέτοιο μέτρο θὰ αἰσθανόμουν ντροπὴ νὰ μείνω μέλος τοῦ κόμματός μας τὸ ὁποῖο θὰ εἶχε ἐντελῶς ἀτιμασθῆ». Ὁ Στάλιν πέταξε μὲ λύσσα στὸ πρόσωπο τοῦ στρατάρχη Βοροσίλωφ τὰ ἑξῆς λόγια: «Σύντροφε Κλιμέντ. Ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀποφασίση πότε δὲν θὰ ἔχης πιὰ τὸ δικαίωμα νὰ κρατήσης τὸ κομματικό σου βιβλιάριο εἶμαι ἐγώ». Καὶ καθὼς ἡ σύσκεψις κατέληγε σὲ μία ἀναταραχὴ ὁ Στάλιν κατέπεσε στὸ ἔδαφος.

Ἔτσι ὁ Στάλιν ἀπὸ τὴν σύγχυσί του ἔπαθε ἀποπληξία, καὶ πέθανε μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα χωρὶς νὰ ξαναβρῆ τὶς αἰσθήσεις του. Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ἔληξε μία περίοδος στὴν ἱστορία τῆς ΕΣΣΔ καὶ ὁλόκληρου τοῦ κόσμου.

VI. Η ΜΕΤΑΣΤΑΛΙΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (1953 - 1963)

1. Ἡ περίοδος τοῦ Μαλενκώφ

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ἡ ἐξουσία περιῆλθε σὲ μία τριανδρία ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Μαλένκωφ, ὁ Μολότωφ καὶ ὁ Μπέρια. Ὁ πρῶτος ἦταν ἀπὸ πολὺν καιρὸ στὴν γραμματεία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ Στάλιν. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ τελευταίου ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργία. Ὁ Μολότωφ ἀντικατάστησε τὸν Βισίνσκυ στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν. Καὶ ὁ Μπέρια συγκέντρωσε ξανὰ στὰ χέρια του τὰ ἀστυνομικὰ ὑπουργεῖα. Ἐπειδὴ ἀνάμεσα στὰ τρία μέλη τῆς τριανδρίας καὶ ἰδίως ἀνάμεσα στοὺς δύο δυναμικώτερους δηλαδὴ τὸν Μαλένκωφ καὶ τὸν Μπέρια διεξήγετο σκληρὸς ἀγώνας γιὰ τὴν ἐξουσία, ἡ γραμματεία τοῦ κόμματος ἀνετέθη τελικὰ σὲ ἕνα «οὐδέτερο» καὶ «ἀκίνδυνο», τὸν Ν. Χρουστσώφ, ὁ ὁποῖος ὅμως ἄρχισε ἀμέσως νὰ βελτιώνη σταθερὰ καὶ ἀθόρυβα τὶς θέσεις του σὲ βάρος τῶν τριῶν πρωταγωνιστῶν τῆς σοβιετικῆς σκηνῆς.

Στὴν διάρκεια τῆς βασιλείας τῆς τριανδρίας ἄρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται μεταρρυθμίσεις ποὺ συνεχίσθηκαν καὶ ἀργότερα καὶ ποὺ ἔδειχναν ὅτι τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ἔμπαινε σὲ μία νέα ἐποχή. Οἱ ἰατροὶ ποὺ εἶχαν συλληφθῆ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀποκατεστάθησαν. Δόθηκε μία μερικὴ ἀμνηστεία. Ἡ μονοπρόσωπη ἐξουσία ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν λεγόμενη «συλλογικὴ ἡγεσία». Ἡ πολιτικὴ ἔναντι τῶν ἐθνοτήτων ἔγινε κάπως πιὸ ἀνεκτική. Καὶ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψη τὰ κοσμοκρατορικὰ σχέδια ἔγινε σαφῶς πιὸ φιλειρηνική. (τερματισμὸς τῶν πολέμων στὴν Κορέα καὶ στὴν Ἰνδοκίνα, σύναψις τῆς συνθήκης εἰρήνης μὲ τὴν Αὐστρία, τετραμερὴς διάσκεψις τῆς Γενεύης κλπ.

Πολὺ γρήγορα ἄρχισε νὰ μὴ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Στάλιν καὶ νὰ ἀντικαθίσταται ὅλο καὶ συχνότερα ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ Λένιν. Ταυτόχρονα ὁ Μαλένκωφ ὑποστήριξε προσωπικὰ τὴν ἀνάγκη τῆς

ἀναπτύξεως πνευματικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀνταλλαγῶν μὲ τὴν Δύσι.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1953, μιλώντας στὸ Ἀνώτατο Σοβιὲτ ὁ Μαλενκὼφ ἐξήγγειλε τὴν νέα οἰκονομικὴ πολιτική του. Εἶπε ὅτι θὰ παύση ἡ προτεραιότης τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας καὶ θὰ δοθῆ μεγαλύτερη προσοχὴ στὴν παραγωγὴ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ γενικὰ στὸ ἀνέβασμα τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ. Γιὰ πρώτη φορὰ ἄρχισε καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τροφίμων καὶ ἄλλων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Πολλὰ πολεμικὰ ἐργοστάσια ἄρχισαν νὰ κατασκευάζουν κρεββάτια, ψυγεῖα καὶ ποδήλατα. Καὶ ὁ Μαλένκωφ ἔρριξε τὸ σύνθημα: «σὲ δύο ἢ τρία χρόνια» ἐννοώντας ὅτι θὰ βελτιωθῆ αἰσθητὰ ἡ ζωὴ τοῦ λαοῦ. Ἄρχισε ἐπίσης ἡ ἀπελευθέρωσις, ἀμνήστευσις καὶ ἀποκατάστασις πολλῶν κομουνιστῶν καὶ ἰδίως στρατιωτικῶν ἡγετῶν ποὺ εἶχαν διωχθῆ ἐπὶ Στάλιν. Ἀνάμεσα στοὺς πρώτους ποὺ ἐπανεμφανίσθηκαν στὸ προσκήνιο ἦταν καὶ ὁ στρατάρχης Ζούκωφ.

Φυσικὰ μὲ αὐτὰ τὰ μέτρα τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς δὲν ἔγινε δημοκρατικό, ἀλλὰ πάντως ἔγινε λιγώτερο τρομοκρατικό. Ὁ Ἔρενμπουργκ χαρακτήρισε αὐτὴν τὴν ἐποχὴ σὰν «τὸ λυώσιμο τῶν πάγων» ὅπως εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς νουβέλλας του ποὺ κυκλοφόρησε τὴν ἄνοιξι τοῦ 1954.

Ἡ δύναμι τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας μειώθηκε σημαντικὰ γιατὶ ὅλοι οἱ ἐπίγονοι τὴν ἐφοβοῦντο καὶ ἑνώθηκαν γιὰ νὰ τὴν πλήξουν καὶ νὰ τὴν θέσουν κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους. Ἡ πρώτη σχετικὴ ἐνέργειά τους ὑπῆρξε ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἐπιδόξου δικτάτορα Μπέρια καὶ ὡρισμένων βασικῶν συνεργατῶν του τὸν Ἰούνιο τοῦ 1953. Ἡ σχετικὴ ἀνακοίνωσις ἔγινε πολὺ ἀργότερα τὸν Δεκέμβριο τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ ἀνέφερε ὅτι ὁ Λ. Μπέρια, ὁ Β. Μερκούλωφ καὶ ὁ Β. Ντε-Καζόνωφ καθὼς καὶ ἄλλοι τρεῖς ἀνώτατοι ἡγέτες τῆς ἀστυνομίας καταδικάσθηκαν ἀπὸ στρατοδικεῖο ἐπὶ προδοσίᾳ σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκαν.

Τὸν Μάϊο τοῦ 1956 ὁ Χρουστὼφ ἔδωσε μία ἄλλη ἐκδοχὴ γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Μπέρια. Ὅπως εἶπε ὁ Χρουστσὼφ ὕστερα ἀπὸ μία δραματικὴ τετράωρη συνεδρίασι τοῦ Πρεζίντιουμ (ποὺ φαίνεται νὰ ἔγινε στὶς 26 Ἰουνίου 1953) κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ Μπέρια ὡμολόγησε πιεζόμενος ὅτι συνωμοτοῦσε πραγματικὰ γιὰ νὰ γίνη δικτάτωρ καὶ καθὼς ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν αἴθουσα ὁ Μικογιὰν τὸν πυροβόλησε ἀπὸ πίσω καὶ τὸν σκότωσε.

Τὸ γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι ὅλοι οἱ ἐπίγονοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαλένκωφ συνενώθηκαν ἐναντίον τοῦ Μπέρια τὸν ὁποῖον ἐφοβοῦντο ἐπειδὴ εἶχε στὰ χέρια του τὸν ἀστυνομικὸ μηχανισμὸ τοῦ καθεστῶτος. Μόλις τὸν ἐξόντωσαν ἄρχισαν μία γενικὴ ἐκκαθάρισι τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας μὲ σκοπὸ νὰ μειώσουν τὴν δύναμί της καὶ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ ἄγχος ποὺ τοὺς προκαλοῦσε ἡ παντοδυναμία της. Στὴν ἐπίθεσί τους ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν στηρίχθηκαν στὸν στρατὸ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ζούκωφ.

Ἡ ἐκκαθάρισις τῆς ἀστυνομίας κράτησε μία ὁλόκληρη τριετία. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1954 ὁ ἡγέτης τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας (Γκὲ Μπὲ) Μ. Ροῦμιν καταδικάσθηκε σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκε. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ ἰδίου ἔτους ἔγινε ἡ δίκη ἄλλων 6 ἡγετῶν τῆς ἰδίας ὀργανώσεως ἀπὸ τοὺς ὁποίους 4 (Β. Ἀμπακούμωφ. Α. Λεόνωφ κλπ.) καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκαν ἐνῶ δύο ἄλλοι στάλθηκαν σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1955 ἄλλα 6 στελέχη τῆς Γκὲ Μπὲ καὶ δύο εἰσαγγελεῖς δικάσθηκαν οἱ ἔξη σὲ θάνατο καὶ οἱ δύο κάθειρξι. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1956 ἐκτελέσθηκαν ὁ Μπακίρωφ καὶ τρεῖς «συνένοχοί» του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Χρουστσὼφ ἑδραιωμένος πιὰ στὴν θέσι τοῦ α΄ γραμματέα ὅπως ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1953 προωθοῦσε συστηματικὰ τὶς θέσεις του μέσα στὸν κομματικὸ ὀργανισμό. Ἀπὸ τὸ ἀξίωμα αὐτὸ μπόρεσε νὰ προωθήση παντοῦ δικούς του ἀνθρώπους καὶ νὰ ὑπονομεύση συστηματικὰ τὴν ἐξουσία τοῦ Μαλένκωφ.

Ἐξ ἄλλου, τὸ σύνθημα τοῦ Μαλένκωφ ὅτι «σὲ δύο ἢ τρία χρόνια» θὰ βελτίωνε οὐσιαστικὰ τὴν ζωὴ τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ ἄρχιζε νὰ ξεφτίζη γιατὶ τὸ καθεστὼς δὲν μπόρεσε νὰ τηρήση τὶς ὑποσχέσεις του. Ἡ ὁμάδα τοῦ Μαλενκὼφ δὲν προχωροῦσε τολμηρὰ στὶς μεταρρυθμίσεις της γιατὶ φοβόταν τὶς ἐπικρίσεις γιὰ «δεξιὰ παρέκκλισι». Γι' αὐτὸ ὁ Χρουστσὼφ ποὺ ἐμφανιζόταν σὰν πιὸ ὀρθόδοξος κομμουνιστὴς καὶ ἐχθρὸς τῶν τολμηρῶν μεταρρυθμίσεων κέρδιζε ἔδαφος.

Στὶς 25 Ἰανουαρίου 1955 ὁ Χρουστσώφ, μιλώντας στὴν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ προγράμματος τοῦ Μαλενκὼφ τὸ ὁποῖο ἐχαρακτήρισε σὰν *«ἀναγέννησι τῆς δεξιᾶς παρεκκλίσεως καὶ τῶν ἐχθρικῶν πρὸς τὸν λενινισμὸ ἀπόψεων τοῦ Ρύκωφ καὶ τοῦ Μπουχάριν»*.

Στὴν ἐπίθεσί του ἐναντίον τοῦ μεταρρυθμιστῆ Μαλενκὼφ ὁ Χρουστσὼφ ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὴν παλαιὰ γραφειοκρατία τοῦ κόμματος (Μολότωφ, Καγκάνο-

6ιτς κλπ.) καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν στρατὸ ποὺ δὲν ἤθελαν τὶς μεταρρυθμίσεις τοῦ μαλενκωφισμοῦ.

Ἔτσι, κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῆς ἀποτυχίας του καὶ τῶν πολυπληθῶν ἰσχυρῶν ἀντιπάλων του, ὁ Μαλενκὼφ ἀναγκάσθηκε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν πρωθυπουργία στὶς 8 Φεβρουαρίου 1955 κάνοντας καὶ τὴν «αὐτοκριτική» του. Τὸν ἀντικατέστησε ἀμέσως ὁ Ν. Μπουλγκάνιν ὁ ὁποῖος ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ παίρνη ἐντολὲς ἀπὸ τὸ κόμμα, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Χρουστσὼφ, καὶ θὰ τὶς ἐκτελῆ πιστά. Ὁ Μαλενκὼφ, ἔγινε ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπουργὸς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Παρέμεινε ἐπίσης μέλος τοῦ Πρεζίντιουμ.

Ἀπὸ τὴν παλαιὰ τριανδρία δὲν ἀπέμεινε πιὰ οὐσιαστικὰ παρὰ μόνο ὁ γερασμένος Μολότωφ ὁ ὁποῖος ἀναγκάσθηκε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο τῶν ἐξωτερικῶν τὴν 1η Ἰουνίου 1956. Ἔτσι ὁ «ἀκίνδυνος» Χρουστσὼφ κατώρθωσε νὰ ἐκτοπίση τοὺς ἐπιδόξους διαδόχους τοῦ Στάλιν καὶ νὰ ξεπροβάλη σὰν ὁ κυριώτερος διεκδικητὴς τῆς κληρονομίας του. Ἀκόμη ὅμως ἡ νίκη του δὲν ἦταν πλήρης. Ὁ Μαλενκὼφ παρέμενε ἰσχυρός. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ συνασπισμένη γύρω ἀπὸ τὸν Μολότωφ παλαιὰ γραφειοκρατία. Μαλενκὼφ καὶ Μολότωφ, παρὰ τὶς μεγάλες μεταξύ των ἀντιθέσεις ἄρχισαν νὰ συγκροτοῦν ἑνιαῖο μέτωπο κατὰ τοῦ Χρουστσώφ. Ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν διαδοχὴ τοῦ Στάλιν δὲν εἶχε λήξει.

2. Ὁ πρῶτος ἀποσταλινισμὸς

Ἀνάμεσα στὰ μέτρα ποὺ πῆραν οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν γιὰ νὰ δείξουν στὸν σοβιετικὸ λαὸ καὶ στὴν παγκόσμια κοινὴ γνώμη ὅτι ἄρχιζαν μία νέα ἐποχὴ ἦταν καὶ ἡ χορήγησις μερικῆς ἀμνηστείας, ὁ περιορισμὸς τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως καὶ ἡ μείωσις τῆς ἐξουσίας τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας. Τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως ἔφυγαν ἀπὸ τὴν δικαιοδοσία τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας καὶ περιῆλθαν στὴν ἁρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Ἐπίσης περιορίσθηκαν τὰ δικαιώματα τῆς ἀστυνομίας στὴν ἔκδοσι διοικητικῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων. Ταυτόχρονα ἡ ἀστυνομία μετονομάσθηκε καὶ διαιρέθηκε σὲ δύο τμήματα. Τὸ ἕνα ἀνέλαβε τὰ θέματα τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας καὶ ὀνομάσθηκε Κὰ Γκὲ Μπέ. Παράλληλα ἄρχισε καὶ ἡ «ἀποκατάστασις», μεταθανάτια συνήθως, τῶν θυμάτων τῆς τρομοκρατίας.

Ἀπὸ τὸ 1954 ἕως τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (1956) ἀποκαταστάθηκαν κάπου 8 χιλιάδες κομμουνισταὶ ποὺ εἶχαν ἐξοντωθῆ ἐπὶ Στάλιν ἀνάμεσά τους ὁ Τουχατσέφσκυ, ὁ Μπλύχερ κ.ἄ.

Μία σημαντικὴ μεταρρύθμισις ὑπῆρξε καὶ ἡ κατάργησις τῶν ἐσωτερικῶν διαβατηρίων. Σήμερα ὁ σοβιετικὸς πολίτης μπορεῖ πιὰ νὰ μετακινεῖται ἐλεύθερα μέσα στὴν χώρα του μὲ τὸν ὅρο ὅτι ὅταν φθάσει σὲ νέα πόλι ὀφείλει νὰ παρουσιασθῆ στὴν ἀστυνομία καὶ νὰ δώση τὰ στοιχεῖα του. Ἐπίσης ἀπαγορεύεται ἡ διαμονὴ περισσότερο ἀπὸ ἕνα μῆνα στοὺς μὴ μονίμους κατοίκους τῆς Μόσχας καὶ ἄλλων μεγάλων πόλεων. Φυσικὰ ἡ ἐλευθέρα μετακίνησις δὲν ἐπιτρέπεται στὶς ἀπαγορευμένες περιοχὲς τῆς χώρας οἱ ὁποῖες καλύπτουν μέγα τμῆμα της.

Ἐπίσης «ἀποκαταστάθηκαν» καὶ οἱ λαοὶ ποὺ εἶχαν ἐκτοπισθῆ ἀπὸ τὸν Στάλιν καὶ τοὺς ἐπετράπη νὰ ἐπιστρέψουν τμηματικὰ στὶς περιοχὲς ὅπου κατοικοῦσαν πάντοτε. Μοναδικὴ ἐξαίρεσις ἔγινε γιὰ τοὺς Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι δὲν ἀποκαταστάθηκαν καὶ οἱ ὁποῖοι παραμένουν πάντοτε ἐκτοπισμένοι στὸ μακρυνὸ Καζακστάν.

Ἡ πρώτη μετασταλινικὴ περίοδος χαρακτηρίζεται ἀπὸ αἱματηρὲς ἐξεγέρσεις στὰ στρατόπεδα ἐργασίας τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ ἀμνηστεία ποὺ δόθηκε τὸν Μάρτιο τοῦ 1953, ἡ ἐκτέλεσις πολλῶν ἡγετῶν τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας, ἡ μείωσις τῆς ἰσχύος της καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν στρατοπέδων ἀπὸ τὴν δικαιοδοσία της σὲ ἐκείνην τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα μία σειρὰ ἐξεγέρσεων ποὺ ξέσπασαν ἀπὸ τὸ 1953 - 1955 στὰ στρατόπεδα τοῦ Νορίλσκ, τῆς Καραγκαντά, τοῦ Κιγκίρ, τῆς Σαχαλίνης, τῆς Βορκούτα, τῆς Κολύμα κλπ. Τὸ καθεστὼς ἀναγκάσθηκε παρ' ὅλο ποὺ κατέστειλε βιαίως αὐτὲς τὶς ἐξεγέρσεις νὰ μειώση σημαντικὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν κρατουμένων καὶ νὰ βελτιώση τὶς συνθῆκες ἐργασίας καὶ διαβιώσεώς των. Ἡ καταναγκαστικὴ ἐργασία δὲν ἔχει καταργηθῆ σήμερα στὴν ΕΣΣΔ. Ἁπλῶς ἔχει ἀναδιοργανωθῆ τὸ σύστημά της καὶ ἔχει περιορισθῆ σημαντικὰ ἡ ἔκτασίς της. Ἄλλωστε καὶ σήμερα ἀκόμη τὰ σοβιετικὰ δικαστήρια ἐκδίδουν ἀποφάσεις ποὺ προβλέπουν τὴν ποινὴ τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας. Ἀκόμη ψηφίσθηκαν καὶ νέοι νόμοι ποὺ ἐπιτρέπουν σὲ ἐπιτροπὲς πολιτῶν μὲ ἁπλῆ πλειοψηφία νὰ ἐκτοπίζουν συμπολίτας των τοὺς ὁποίους θεωροῦν σὰν «παρασιτικά», ἢ «ἀντικοινωνικὰ» στοιχεῖα, σὲ μακρυνὲς «κοινότητες ἀναμορφωτικῆς ἐργασίας».

Στὴν μετασταλινικὴ περίοδο γίνεται πολὺς θόρυβος γιὰ τὴν λεγομένη «σοσιαλιστικὴ νομιμότητα», δηλαδὴ γιὰ τὴν τή-

ρησι ἀπὸ ὅλους τῶν νόμων τοῦ καθεστῶτος. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ κόμμα παραμένει πάντοτε ὑπεράνω τῶν νόμων, ὑπάρχει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ νόμοι αὐτοὶ γίνονται ὁλοένα καὶ αὐστηρότεροι ὅπως λ.χ. συμβαίνει μὲ τὴν περίπτωσι τῆς θανατικῆς ποινῆς ἡ ὁποία ἐνῶ σύμφωνα μὲ τὴν σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία θὰ ἔπρεπε νὰ καταργηθῆ ἐντελῶς, ἐπιβάλλεται τώρα στὴν ΕΣΣΔ σὲ πάρα πολλὲς περιπτώσεις ποὺ στὶς δυτικὲς χῶρες θὰ ἐτιμωροῦντο μὲ μικρὲς ποινὲς φυλακίσεως.

3. Τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ

Ὁ ἐντονώτερος ἀποσταλινισμὸς τῆς σοβιετικῆς ζωῆς ἄρχισε τὸ 1955 καὶ ἀποκορυφώθηκε κατὰ τὸ 1956 μὲ τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ. Στὸ συνέδριο αὐτὸ ποὺ συνῆλθε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1956 ὁ Χρουστσὼφ ἐξεφώνησε ἕνα μυστικὸ λόγο μὲ τὸν ὁποῖο ἔκανε μία ἐπανεκτίμησι καὶ ἐπανατοποθέτησι τῆς προσωπικότητος καὶ τῶν μεθόδων τοῦ Στάλιν. Τὸ κείμενο αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀνακοινώθηκε ἐμπιστευτικὰ στὶς ἡγεσίες τῶν ἄλλων κομμουνιστικῶν κομμάτων ἐνῶ μία συγκρατημένη περίληψίς του μὲ μετριοπαθῆ τόνο ἀνακοινώθηκε στὰ μέλη τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης σὲ κλειστὲς κομματικὲς συνελεύσεις. Τὸ πλῆρες κείμενο τοῦ λόγου αὐτοῦ δὲν δημοσιεύθηκε ποτὲ στὸν κομμουνιστικὸ κόσμο. Τὸν Ἰούνιο ὅμως τοῦ 1956, οἱ ΗΠΑ κατώρθωσαν νὰ τὸ ἀποκτήσουν καὶ τὸ ἔδωσαν στὴν δημοσιότητα. Ἡ Μόσχα δὲν διέψευσε ποτὲ αὐτὸ τὸ κείμενο ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν Δύσι καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ τὸ θεωρήσουμε σὰν ἀπολύτως ἀκριβές.

Ὁ Χρουστσὼφ στὸν μυστικὸ λόγο του κατάγγειλε τὴν «πρωσοπολατρεία» σὰν ἀντίθετη πρὸς τὸν λενινισμὸ ἀλλὰ δὲν καταδίκασε οὔτε τὴν δικτατορία οὔτε τὴν τρομοκρατία. Ἐκεῖνο ποὺ καταδίκασε ἦταν μόνον ἡ συγκέντρωσις ὅλης τῆς δικτατορικῆς καὶ τρομοκρατικῆς ἐξουσίας στὰ χέρια ἑνὸς ἀτόμου. Ὁ Χρουστσὼφ ἀναγνώρισε ὅτι ὁ Λένιν εἰσήγαγε καὶ ἐφάρμοσε τὴν τρομοκρατία ἐναντίον τῶν μὴ κομμουνιστῶν καὶ αὐτὸ τὰ ἐπεδοκίμασε. Ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο κατηγόρησε τὸν Στάλιν ἦταν ὅτι ἐφάρμοσε τὴν τρομοκρατία καὶ μέσα στὸ κόμμα σὲ βάρος «καλῶν κομμουνιστῶν». Ὁ Χρουστσὼφ παραδέχεται τὴν τρομοκρατία ἐναντίον τῶν ἄλλων πολιτικῶν ὁμάδων καὶ τὴν ἀπορρίπτει μόνον ὅταν ἀσκεῖται ἐναντίον πιστῶν κομμουνιστῶν. Ὁ Χρουστσὼφ ἀναφέρθηκε στὴν δολοφονία τοῦ Κύρωφ ὑπογραμμίζοντας τὸν ὕποπτο ρόλο τοῦ Στάλιν καὶ κατηγόρησε τὸν τελευταῖο γιὰ τὴν ἐξόντωσι χιλιάδων κομμουνιστῶν οἱ ὁποῖοι «δὲν εἶχαν ξεφύγει ἀπὸ τὴν ὀρθὴ κομματικὴ γραμμή». Ἡ ἀποκατάστασις τῶν θυμάτων τοῦ Σταλινισμοῦ ποὺ πραγματοποιεῖται στὴν ΕΣΣΔ ἀφορᾶ μόνον αὐτοὺς τοὺς κομμουνιστάς. Ἀντιθέτως δὲν γίνεται καμμία ἀποκατάστασις ὅλων τῶν ἀντικομμουνιστῶν ἢ ἁπλῶς μὴ κομμουνιστῶν ἢ ἀκόμη καὶ κομμουνιστῶν ποὺ ξέφυγαν ἀπὸ τὴν «ὀρθὴ γραμμὴ» καὶ οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ μέγιστο μέρος τῶν θυμάτων τῆς κομμουνιστικῆς τρομοκρατίας. Ὁ Χρουστσὼφ δὲν «ἀποκαθιστᾶ» οὔτε τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν ποὺ ἐξόντωσε ὁ Στάλιν γιὰ νὰ ἐπιβάλη τὴν κολλεκτιβοποίησι, οὔτε κἂν καὶ αὐτὲς τὶς ὁμάδες τοῦ Τρότσκυ, τοῦ Μπουχάριν, τοῦ Ζηνόβιεφ καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων κομμουνιστῶν ἡγετῶν τοὺς ὁποίους ἐξόντωσε ὁ Στάλιν. Ἡ «ἀποκατάστασις» περιορίζεται σὲ μερικὲς χιλιάδες κομμουνιστῶν καὶ στρατιωτικῶν ποὺ μέσα στὸ κῦμα τῶν ἐκκαθαρίσεων ἐκτελέσθηκαν παρ' ὅλο ποὺ ἦσαν σταλινικοί!

Μιλώντας γιὰ τὴν περίοδο τοῦ πολέμου ὁ Χρουστσὼφ χωρὶς νὰ ἀποδοκιμάση τὴν συμμαχία τῆς ΕΣΣΔ μὲ τὸν Χίτλερ τῆς ὁποίας ἦταν ὁ ἴδιος ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐμπνευστὰς κατηγόρησε τὸν Στάλιν γιατὶ δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν του τὶς προειδοποιήσεις γιὰ τὴν ἐπικείμενη χιτλερικὴ ἐπίθεσι καὶ ἐπίσης γιὰ τὶς δῆθεν «μεγαλοφυεῖς» ἐπεμβάσεις του στὴν διεξαγωγὴ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων οἱ ὁποῖες προκάλεσαν μεγάλες καταστροφὲς στὰ σοβιετικὰ στρατεύματα.

Συνεχίζοντας, ὁ Χρουστσὼφ κατηγόρησε τὸν Στάλιν γιὰ τὸν διωγμὸ τῶν σοβιετικῶν στρατιωτικῶν ἡγετῶν καὶ ἰδίως τοῦ Ζούκωφ ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἐπίσης καταδίκασε τὴν ἐκτόπισι ὁλοκλήρων ἐθνοτήτων καὶ ἔρριξε κάποιο φῶς στὶς μυστηριώδεις ὑποθέσεις τοῦ Λένινγκραντ καὶ τῶν ἰατρῶν.

Ὁ Χρουστσὼφ ἀναφέρθηκε ἰδιαίτερα στὴν ἐγωπάθεια, τὴν αὐτολατρεία καὶ τὴν μανία καταδιώξεως ἀπὸ τὴν ὁποία ἔπασχε ὁ Στάλιν. Δικαιολογώντας τὴν δική του στάσι καθὼς καὶ τὴν στάσι ὅλων τῶν ἐπιγόνων τοῦ Στάλιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σταλινικῶν ἐγκλημάτων εἶπε ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπέκυπταν στὴν προσωπικότητα καὶ στὴν «δημοφιλία» τοῦ Στάλιν καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἀντιδράσουν στὶς ἐνέργειές του τὶς ὁποῖες ἄλλωστε σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἀγνοοῦσαν!

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Χρουστσὼφ ἔθετε στενὰ ὅρια στὸν «ἀποσταλινισμό», ὁ μυστικὸς λόγος του ἐπέφερε μία φο-

θερὴ σύγχισι στὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ στοὺς κόλπους τοῦ ὁποίου προεκάλεσε ζυμώσεις, διαφωνίες, διαφοροποιήσεις καὶ κρίσεις. Ἔτσι τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ἔγινε ἡ ἀφετηρία νέων ἐξελίξεων τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ διαχωριστικὸ σημεῖο μιᾶς νέας περιόδου στὴν ἱστορία τῆς ΕΣΣΔ καὶ τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος.

4. Ὁ δεύτερος ἀποσταλινισμὸς

Μετὰ τὸ 20ὸ συνέδριο ἄρχισε ἡ βαθμιαία ἀποσταλινοποίησις τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Οἱ ἀνδριάντες καὶ τὰ πορτραῖτα τοῦ Στάλιν ἄρχισαν νὰ ἐξαφανίζονται, ἡ ἔκδοσις τῶν βιβλίων του ἔπαυσε, ἡ συνεχὴς ἀναφορὰ στὸ ὄνομά του, τὶς ἰδέες καὶ τὶς ἀπόψεις του σταμάτησε. Παρὰ τὸν περιορισμένο χαρακτῆρα αὐτοῦ τοῦ ἀποσταλινισμοῦ ἕνας ἄνεμος ἑνὸς κάποιοου ἐντελῶς σχετικοῦ «φιλελευθερισμοῦ» ἄρχισε νὰ πνέη στὸν κομμουνιστικὸ κόσμο. Ἡ μεταβολὴ ὅμως αὐτὴ τὴν ὁποία θεώρησε ἐπιβεβλημένη ἡ νέα ἡγεσία μπόρεσε νὰ πραγματοποιηθῆ ὁμαλά. Ἡ κρίσις ποὺ ἤθελε τὸ Κρεμλῖνο νὰ ἀποφύγη ἐπῆλθε. Ἡ πρώτη σχετικὴ ἐκδήλωσις ὑπῆρξε ἡ ἐξέγερσις τῆς Τυφλίδος.

Ὁ ἀποσταλινισμὸς ἔγινε δυσμενῶς δεκτὸς ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ νεολαία τῆς Γεωργίας ἀπὸ τὴν ὁποία κατήγοντο καὶ ὁ Στάλιν καὶ ὁ Μπέρια καὶ ἡ ὁποία εἶχε εὐνοηθῆ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1956, κατὰ τὴν τρίτη ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ Στάλιν, οἱ φοιτηταὶ τῆς Τυφλίδος διαδήλωσαν στοὺς δρόμους τῆς πόλεως κρατώντας πορτραῖτα τοῦ Στάλιν. Ἡ ἐκδήλωσις αὐτὴ δὲν εἶχε ἁπλῶς φιλοσταλινικὸ χαρακτῆρα ἀλλὰ ἦταν κυρίως μία ἐθνικιστική, ἀντιρωσικὴ ἐνέργεια τῶν γεωργιανῶν. Ἡ διαδήλωσις ἔγινε στὶς 5 Μαρτίου καὶ συνεχίσθηκε καὶ κατὰ τὶς ἑπόμενες τρεῖς ἡμέρες, παρὰ τὶς ἀπαγορεύσεις τῆς ἀστυνομίας, μὲ ὁλοένα καὶ περισσοτέρους διαδηλωτάς. Στὶς 9 Μαρτίου ἐπρόκειτο νὰ γίνη μία ἐπίσημη ἐκδήλωσι τοῦ κόμματος κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια ἑνὸς ἀνδριάντος τοῦ Λένιν. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὁλόκληρη ἡ πόλις εἶχε καταληφθεῖ ἀπὸ ἑνὸ πλους στρατιῶτες καὶ τάνκς. Παρὰ τὰ μέτρα ὅμως αὐτὰ ἡ διαδήλωσις μετετράπηκε σὲ ἀντικαθεστωτικὴ ἐξέγερσι ἡ ὁποία κατὰ τὶς 11 τὴν νύκτα πῆρε τὴν μορφὴ πραγματικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐξέγερσις κατεστάλη ἀπὸ τὸν στρατό. Ὑπολογίζεται συντηριτικώτατα ὅτι ὑπῆρξαν τοὐλάχιστον ἑκατὸ νεκροὶ μεταξὺ τῶν ἐξεγερθέντων.

Ἡ κρίσις γινόταν ὁλοένα καὶ βαθύτερη μὲ ἀποκορύφωμά της τὴν πολωνικὴ ἐξέγερσι καὶ τὴν οὐγγρικὴ ἐπανάστασι τοῦ Ὀκτωβρίου 1956.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀνάγκασαν τὸν Χρουστσὼφ νὰ ἀνακόψη τὴν πορεία τοῦ ἀποσταλινισμοῦ. Ὁ Στάλιν ἀποκαταστάθηκε μερικῶς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νέας γραμμῆς ἀνεστάλη. Μιλώντας τὴν Πρωτοχρονιὰ 1957 στὸ Κρεμλῖνο ὁ Χρουστσὼφ ἐπαίνεσε τὸν Στάλιν σὰν *«μεγάλο ἀγωνιστὴ ἐναντίον τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ μεγάλο μαρξιστή»*.

Πρόσθεσε ἐπίσης τὰ ἑξῆς:

«Μεγάλωσα κάτω ἀπὸ τὸν Στάλιν. Ὁ Στάλιν ἔκανε λάθη ἀλλὰ πρέπει νὰ μοιρασθοῦμε τὴν εὐθύνη γιὰ αὐτὰ τὰ λάθη».

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1957 τὸ σοβιετικὸ περιοδικὸ «Ζητήματα φιλοσοφίας» παρέθεσε τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ Χρουστσώφ:

«Τὸ πιὸ σημαντικὸ τμῆμα, ἡ οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ — λενινισμοῦ εἶναι ἡ ὑπεράσπισις τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ὑπόθεσι τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἡ πάλη ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ. Σ' αὐτὸ τὸ κύριο καὶ σημαντικώτερο ζήτημα, μάρτυς μου ὅπως λένε ὁ θεός, ὅτι μακάρι κάθε κομμουνιστὴς νὰ ἀγωνιζόταν ὅπως ἀγωνίσθηκε ὁ Στάλιν».

Τὰ γεγονότα τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Πολωνίας θέτοντας τέρμα στὴν πρώτη περίοδο τοῦ ἀποσταλινισμοῦ ἀνέκοψαν καὶ τὸν «ἐκφιλελευθερισμὸ» τῆς σοβιετικῆς ζωῆς.

Ὅπως εἴδαμε ἀπὸ τὸ 1953 ἤδη εἶχε ἀρχίσει αὐτὸ ποὺ ὁ Ἔρεμπουργκ ἀπεκάλεσε «λυώσιμο τῶν πάγων». Στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν οἱ διανοούμενοι ἀπέκτησαν μία σχετικὴ «ἐλευθερία», μπόρεσαν νὰ διευρύνουν τὶς μορφὲς τῆς τέχνης των καὶ νὰ θίξουν μερικὰ «ἐπικίνδυνα» θέματα. Ἔφθασαν μάλιστα στὸ σημεῖο νὰ ἀρχίσουν νὰ ἀμφισβητοῦν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν περιβόητο «σοσιαλιστικὸ ρεαλισμό». Ἀνάλογες τάσεις χειραφετήσεως ἀπὸ τὸν καθολικὸ κομματικὸ ἔλεγχο παρατηρήθηκαν καὶ στὶς ἐπιστήμες, ἰδίως στὴν φιλοσοφία καὶ στὴν ἱστορία.

Τὸ 1956 ἔκανε μεγάλο κρότο ἡ νουβέλλα τοῦ Β. Ντούντιτσεφ «Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον» ἡ ὁποία ἐξέφραζε τὴν ἔντονη διάθεσι ἀλλαγῆς ποὺ ἐνέπνεε τὴν νέα γενιὰ τῆς σοβιετικῆς διανοήσεως. Τὸ καθεστὼς ὅμως, ἰδίως μετὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας, ἀνησύχησε ἀπὸ τὴν ἔκτασι ποὺ ἔπαιρνε τὸ «λυώσιμο τῶν πάγων» καὶ ἀποφάσισε νὰ ξαναπαγώση τοὐλάχιστον ὡς ἕνα ὁρισμένο σημεῖο τὴν σοβιετικὴ

πνευματική ζωή. Τὸν Μάϊο καὶ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1958 ὁ Χρουστσὼφ ἐξεφώνησε τρεῖς λόγους πρὸς τοὺς σοβιετικοὺς συγγραφεῖς προσπαθώντας νὰ ἀποκαταστήση τὸν κυρίαρχο καθοδηγητικὸ ρόλο τοῦ κόμματος στὰ θέματα τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς τέχνης. Ὁ Χρουστσὼφ ἀπέφυγε τὶς ἀκραῖες ὑπερβολὲς τοῦ Ζντάνωφ ἀλλὰ πάντως διακήρυξε ὅτι κάθε τάσις ἀνεξαρτησίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης ἔναντι τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνη αἵρεσι.

Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς βρῆκαν τὴν ἐφαρμογή τους στὴν ὑπόθεσι τοῦ Π. Πάστερνακ τοῦ ὁποίου τὸ μυθιστόρημα «Δρ. Ζιβάγκο» ποὺ εἶχε ἀπαγορευθῆ στὴν ΕΣΣΔ τυπώθηκε τὸ 1958 στὴν Δύσι καὶ τιμήθηκε μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ. Τὸ καθεστὼς ὄχι μόνο ἀπαγόρευσε στὸν Πάστερνακ νὰ μεταβῆ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ νὰ πάρη τὸ βραβεῖο ἀλλὰ καὶ ἐξαπέλυσε ἐναντίον του μία καλὰ ὀργανωμένη θορυβώδη ἐκστρατεία ὕβρεων, συκοφαντιῶν, ἐκβιασμοῦ, ἀπειλῶν καὶ πιέσεων ἕως ὅτου τὸν ἐξανάγκασε νὰ γράψη ἕνα γράμμα πρὸς τὸν Χρουστσὼφ καὶ ἕνα ἄλλο πρὸς τὴν «Πράβντα» καὶ νὰ ἀναγνωρίζη κάπως τὰ λάθη του ἐκφράζοντας τὴν «λύπη» του γιὰ τὴν ὅλη ὑπόθεσι. Ὁ Πάστερνακ πέθανε πικραμένος καὶ ἀπογοητευμένος τὸν Μάϊο τοῦ 1960 ἀλλὰ τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ἔργο του συγκινοῦν βαθύτατα τὴν σοβιετικὴ νεολαία.

5. Ἡ ἐπικράτησις τοῦ Χρουστσὼφ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1957 οἱ διάφορες ἀντιχρουστσωφικὲς ὁμάδες τοῦ ΚΚΣΕ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαλενκὼφ, τὸν Μολότωφ καὶ τὸν Καγκάνοβιτς συνασπίσθηκαν γιὰ νὰ ἐκτοπίσουν τὸν Χρουστσὼφ ποὺ λίγο ἀργὰ ἀντελήφθησαν ὅτι ἀποτελοῦσε τὸν κύριο κίνδυνο γιὰ ὅλους. Τον Ἰούλιο τοῦ 1957 μὲ πρωτοβουλία τοῦ Μολότωφ συνῆλθε σὲ συνεδρίασι τὸ Πρεζίντιουμ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Στὴ συνεδρίασι ἦσαν παρόντα ὀκτὼ ἀπὸ τὰ δέκα μέλη τοῦ Πρεζίντιουμ. Ἐκεῖ ὁ Μόλοτωφ ὑπέβαλε τὴν πρότασι γιὰ καθαίρεσι τοῦ Χρουστσὼφ ἡ ὁποία καὶ ἐνεκρίθη ἀπὸ τὴν πλειοψηφία. Μόνο ὁ Μπουλγκάνιν καὶ ὁ Μικογιὰν ὑποστήριξαν τὸν Χρουστσὼφ ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῆς πλειοψηφίας ὁ πρῶτος τὸν ἐγκατέλειψε. Ἔτσι ἀποφασίσθηκε νὰ ἀναλάβη ξανὰ τὴν πρωθυπουργία τῆς χώρας ὁ Μαλενκὼφ καὶ τὴν γραμματεία τοῦ κόμματος ὁ Σεπίλωφ. Ὁ Χρουστσὼφ ὑποβιβαζόμενος θὰ ἀναλάμβανε τὸ ὑπουργεῖο τῆς γεωργίας. Ὁ Χρουστσὼφ ὅμως δὲν ὑπετάγη στὴν ἀπόφασι τοῦ Πρεζίντιουμ. Ἀπευθύνθηκε στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία θεωρητικῶς εἶναι καὶ τὸ ἀνώτατο ὄργανο τοῦ κόμματος καὶ στὴν ὁποία ὑπερίσχυε. Βοηθούμενος ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα ποὺ ἔθεσε στὴν διάθεσί του ὁ στρατάρχης Ζούκωφ, ὁ Χρουστσὼφ κατόρθωσε μέσα σὲ 24 κρίσιμες ὧρες νὰ συγκεντρώση στὴν Μόσχα τὰ 70 ἀπὸ τὰ 133 τακτικὰ μέλη τῆς ΚΕ. Οἱ συγκεντρωθέντες οἱ ὁποῖοι ἦσαν χρουστσωφικοί, ζήτησαν νὰ συνέλθη ἀμέσως ἡ ὁλομέλεια τοῦ σώματος. Τὸ Πρεζίντιουμ ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποκύψη καὶ ἡ ὁλομέλεια συνῆλθε στὶς 22 Ἰουνίου. Ἡ μάχη διήρκεσε ὀκτὼ ὁλόκληρες ἡμέρες ὡς τὶς 29 Ἰουνίου. Στὴν ὁλομέλεια πῆραν μέρος 309 ἄτομα, τακτικὰ καὶ ἀναπληρωματικὰ μέλη τῆς ΚΕ καὶ ἄλλα ἀνώτερα στελέχη. Στὴν σύνοδο προήδρευσε ὁ Σουσλώφ. Ὁ Μολότωφ, ὁ Καγκάνοβιτς καὶ ὁ Μαλενκὼφ μίλησαν ἀπὸ δύο φορὲς ὁ καθένας τους ὑπερασπίζοντας τὶς ἀπόψεις τους καὶ κατηγορώντας τὸν Χρουστσώφ. Στὸ τέλος ὅμως αὐτὸς ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὰ μεσαῖα κομματικὰ στελέχη καὶ τὸν στρατὸ κέρδισε μάχη καὶ ἡ ὁλομέλεια μὲ ἀπόφασί της ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὶς 3 Ἰουλίου καθήρεσε ἀπὸ τὴν ΚΕ καὶ ἀπὸ τὸ Πρεζίντιουμ τὸν Μαλενκώφ, τὸν Καγκάνοβιτς, τὸν Μολότωφ καὶ τὸν Σεπίλωφ ἐνῶ ἀντιθέτως προήγαγε σὲ μέλος τοῦ Πρεζίντιουμ τὸν Ζούκωφ. Ὁ Μολότωφ στάλθηκε πρεσβευτὴς στὴν Μογγολία, ὁ Μαλενκὼφ διορίσθηκε διευθυντὴς ἑνὸς ὑδροηλεκτρικοῦ σταθμοῦ στὸ Καζακστάν, ὁ Καγκάνοβιτς ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσι ἑνὸς ἐργοστασίου τσιμέντων στὰ Οὐράλια καὶ ὁ Σεπίλωφ τοποθετήθηκε σὲ ἕνα ἰνστιτοῦτο τῆς Κιργισίας. Βαθμιαῖα ὅμως ὅλοι ἐκτοπίσθηκαν καὶ ἀπὸ αὐτὲς τὶς θέσεις.

Τὰ μέλη τῆς «ἀντικομματικῆς ὁμάδας» ὅπως ἀποκλήθηκαν οἱ ἡττημένοι, κατηγορήθηκαν ὅτι ἀντιτάχθηκαν στὴν προσέγγισι μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία καὶ στὶς ἐπισκέψεις ρώσων ἡγετῶν σὲ ἄλλες χῶρες, ὅτι ἐπέμειναν στὸ δόγμα γιὰ τὸ ἀναπόφευκτο τῶν πολέμων, ὅτι ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν τὴν ὕπαρξι διαφόρων «ἐθνικῶν δρόμων» πρὸς τὸν σοσιαλισμό, ἀντιτάχθηκαν στὸν ἀποσταλινισμό, στὴν ἀποκατάστασι τῶν ἐκτοπισμένων ἐθνοτήτων, στὴν ἀποκέντρωσι τῆς βιομηχανίας, στὴν ἀξιοποίησι τῶν χέρσων ἐδαφῶν καὶ στὴν χορήγησι ὑλικῶν κινήτρων στοὺς ἀγρότες πρὸς τόνωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντός των γιὰ τὴν παραγωγή. Ἐπίσης ὁ Μαλενκὼφ κατηγορήθηκε ὅτι ἀντιτάχθηκε στὸ σύνθημα νὰ φθάση ἡ ΕΣΣΔ τὶς ΗΠΑ καὶ νὰ τὶς ξεπεράση. Τέλος ὁ Μαλενκὼφ κατηγορήθηκε σὰν «συνένοχος τοῦ Μπέρια» στὴν ὑπόθεσι τοῦ Λένινγκραντ.

Ὁ Χρουστσὼφ κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήση ἔναντι τῶν ἀντιπάλων του στηριζόμενος κυρίως στὴν ἐνίσχυσι τοῦ Ζούκωφ. Μόλις ὅμως μπόρεσε νὰ διασωθῆ καὶ νὰ ἐπικρατήση, φρόντισε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν ἐπικίνδυνο ὑποστηρικτή του. Ἔτσι στὰ τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 1957, ἐνῶ ὁ Ζούκωφ ἔλειπε στὴν Ἀλβανία, ὁ Χρουστσὼφ συγκάλεσε τὴν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καὶ τὸν καθήρεσε ἀπὸ τὸ Πρεζίντιουμ καὶ ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο στατιωτικῶν μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ἔτεινε νὰ θέση τὸν στρατὸ ὑπεράνω τοῦ κόμματος.

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1958 ὁ Χρουστσὼφ καθήρεσε καὶ τὸν πρωθυπουργὸ Ν. Μπουλγκάνιν καὶ ἀνέλαβε ὁ ἴδιος μαζὶ μὲ τὴν γραμματεία τοῦ κόμματος καὶ τὴν πρωθυπουργία. Ἔτσι ἔληξε ὁριστικὰ ἡ περίοδος τῆς «συλλογικῆς ἡγεσίας» καὶ ὁ Χρουστσὼφ ἐπέβαλε τὴν προσωπικὴ ἐξουσία του σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς χωρὶς ὅμως βέβαια νὰ συγκεντρώνη τὴν ἰσχὺ ποὺ εἶχε ἄλλοτε ὁ Στάλιν.

6. Τροποποιήσεις στὸ Δόγμα

Τὸ 20ὸ καὶ τὸ 21ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ ἀκολούθησε τὴν πλήρη ἐπικράτησι τοῦ Χρουστσὼφ ἐπέφεραν ὁρισμένες μεταβολὲς στὴν σύγχρονη μορφὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ δόγματος. Οἱ σημαντικώτερες ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀλλαγὲς εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Σύμφωνα μὲ τὶς νέες ἀντιλήψεις οἱ πόλεμοι δὲν εἶναι πιὰ ἀναπόφευκτοι ὅπως δίδασκε ἄλλοτε ὁ μαρξισμός. Τώρα, παρὰ τὴν ὕπαρξι τοῦ καπιταλισμοῦ στὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς ὑδρογείου, εἶναι δυνατὸν λόγῳ τῆς ἀλλαγῆς τῶν συνθηκῶν νὰ προληφθοῦν καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ πόλεμοι. Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι δυνατὸν καὶ πρέπει νὰ ἐπικρατήση παγκοσμίως λένε οἱ χρουστσωφικοὶ χωρὶς τὴν γενικὴ ἔνοπλη θερμοπυρηνικὴ σύρραξι ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν χρησιμοποίησι τοῦ **«πολιτικοῦ πολέμου»**.

β) Δὲν ἰσχύει ἡ θέσις τοῦ Στάλιν ὅτι ὁ καπιταλισμὸς ἔχει εἰσέλθη ὁριστικὰ σὲ περίοδο πλήρους παρακμῆς καὶ καταπτώσεως. Ἡ καπιταλιστικὴ παραγωγὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναπτύσσεται καὶ ἡ τεχνικὴ πρόοδος δὲν σταμάτησε, στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες.

γ) Ἡ μετάβασις ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὸν σοσιαλισμὸ μπορεῖ νὰ γίνη μὲ τὴν βία, ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν πιὰ σήμερα θεωρητικῶς τοὐλάχιστον νὰ γίνη καὶ μὲ εἰρηνικὸ τρόπο, χωρὶς τὴν ἔνοπλη ἐξέγερσι. Πάντως ὅπως καὶ ἂν ἐπικρατήσουν οἱ κομμουνισταὶ (ὁ τρόπος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς εἰδικὲς συνθῆκες κάθε χώρας) ὀφείλουν νὰ ἐπιβάλουν τὴν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» καὶ νὰ καταστρέψουν μὲ ἐπαναστατικὰ μέτρα τὸ παλαιὸ κοινωνικὸ σύστημα μὲ ὅλους τοὺς θεσμούς του.

δ) Ἡ παλαιὰ διαίρεσις τοῦ κόσμου σὲ καπιταλισμὸ καὶ σὲ σοσιαλισμὸ δὲν ἰσχύει ἀπολύτως. Ἀνάμεσα στὰ δύο στρατόπεδα ὑπάρχει τώρα καὶ ὁ «τρίτος κόσμος» μὲ τὸν ὁποῖο μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιώξη ὁ κομμουνιστικὸς ἐναντίον τῆς Δύσεως.

7 Ἡ οἰκοδόμησις τοῦ κομμουνισμοῦ

Ταυτόχρονα μὲ τοὺς παραπάνω ἰδεολογικοὺς νεωτερισμοὺς ὁ Χρουστσὼφ διακήρυξε ὅτι ἡ ΕΣΣΔ ἀρχίζει τὴν «οἰκοδόμησι τοῦ κομμουνισμοῦ» τὴν ὁποία θὰ ὁλοκληρώση σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ 22ου συνεδρίου τοῦ ΚΚΣΕ (1961) μέσα στὰ ἑπόμενα 20 χρόνια. Ἔτσι δικαιολογήθηκε καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ 7ετοῦς οἰκονομικοῦ προγράμματος ποὺ εἶχε ἐγκρίνει τὸ 21ο συνέδριο (1959) καὶ τὸ ὁποῖο στὴν πραγματικότητα ἀπέτυχε πλήρως.

Ταυτόχρονα ὁ Χρουστσὼφ φρόντισε νὰ περιορίση τὶς φιλοδοξίες τῶν ὑπηκόων του καὶ νὰ προσγειώση τὶς ἀντιλήψεις των περὶ τοῦ κομμουνισμοῦ ὡς «βασιλείου τῆς ἀφθονίας». Μιλώντας σχετικὰ στὸ 21ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ἰσχυρίσθηκε ὅτι δοθέντος πὼς οἱ ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων εἶναι περιορισμένες, δὲν χρειάζονται καὶ τόσο σπουδαῖα πράγματα γιὰ νὰ ὑπάρξη τὸ «βασίλειο τῆς ἀφθονίας» καὶ τῆς πλήρους ἱκανοποιήσεως ὅλων τῶν ἀναγκῶν, ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν, ποὺ ὑπόσχεται ὁ κομμουνισμός:

«Πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας, εἶπε, ὅτι οἱ ἀνάγκες ἑνὸς ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀπεριόριστες. Ἕνας ἄνθρωπος γιὰ παράδειγμα δὲν μπορεῖ νὰ καταναλώση περισσότερο ψωμὶ ἢ ἄλλη τροφὴ ἀπὸ ἐκείνη ποὺ χρειάζεται ὁ ὀργανισμός του. Ὑπάρχουν ἐπίσης ὅρια στὴν ἐνδυμασία καὶ στὴν στέγη ποὺ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήση ἕνας ἄνθρωπος. Φυσικὰ ὅταν μιλοῦμε γιὰ ἱκανοποίηση τῶν λαϊκῶν ἀναγκῶν ἔχουμε κατὰ νοῦν ὄχι ἐκείνους ποὺ γυρεύουν πολυτέλειες ἀλλὰ τὴν κανονικὴ κατανάλωσι ἑνὸς διαπαιδαγωγημένου ἀνθρώπου ... Μποροῦμε πιθανῶς νὰ πραγματοποιήσουμε στὸ προσεχὲς μέλλον τὴν πλήρη ἱκανοποίησι ὅλων τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ σὲ τρόφιμα, στέγασι καὶ ἐνδυμασία ἀλλὰ μέσα σὲ ὡρισμένα ἀναγκαῖα καὶ λογικὰ ὅρια».

(Πράβντα 28 Ἰανουαρίου 1959)

Ἔτσι ἡ ἔννοια τῆς κομμουνιστικῆς «ἀφθονίας» περιορίζεται σὲ πολὺ χαμηλὰ ἐπίπεδα τὰ ὁποῖα στὴν πραγματικότητα ἔχει πρὸ πολλοῦ ξεπεράσει ἡ με-

γάλη πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ὅλων τῶν ἀνεπτυγμένων δυτικῶν χωρῶν.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ Χουστσώφ καλεῖ τοὺς ἐργαζομένους νὰ ἐργασθοῦν μὲ «ἀπεριόριστη αὐτοθυσία» γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ οἰκοδόμησις τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ «κομμουνισμὸς» ὅμως αὐτὸς τὸν ὁποῖον ὑπόσχεται ὁ Χρουστσὼφ στοὺς ρώσους γιὰ τὸ 1980 ὅπως τὸν περιγράφει ὁ ἴδιος ὑπάρχει ἤδη καὶ μάλιστα σὲ πολὺ καλύτερη ἐκδοχὴ συνδυασμένος καὶ μὲ τὴν ἐλευθερία στὶς δυτικὲς χῶρες. Αὐτὸ ἰσχύει λ.χ. μὲ τὸ 7ωρο, μὲ τὴν ἐργάσιμη ἑβδομάδα τῶν σαράντα ὡρῶν κλπ. Ταυτόχρονα ὁ Χρουστσὼφ διακήρυξε ὅτι καὶ στὸν κομμουνισμὸ θὰ ἐξακολουθήση νὰ ὑπάρχη ἡ ἀνισότης στὶς ἀποδοχὲς ὅπως θὰ ἐξακολουθήση ἐπίσης νὰ ὑπάρχη καὶ τὸ Κράτος μὲ ὅλον τὸν καταπιεστικό του μηχανισμό. Ἡ διατήρησις τῆς ἀνισότητος καὶ ἡ ἐπιβίωσις τοῦ Κράτους ἀποτελοῦν πλήρη παραμόρφωσι τῆς ἀρχικῆς μαρξιστικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας. Θὰ παραμείνουν ἐπίσης ὁ στρατός, ἡ ἀστυνομία, τὰ δικαστήρια καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ πολιτικὴ ἀστυνομία.

«Ὁ στρατός μας, εἶπε ὁ Χρουστσώφ, θὰ παραμείνη. Οὔτε πρόκειται ἐπίσης νὰ ἐξαληφθοῦν σύντομα ἡ ἀστυνομία μας, τὰ δικαστήριά μας ἢ ἀκόμη καὶ αὐτὲς οἱ ὑπηρεσίες κρατικῆς ἀσφαλείας».

. Ὁ τρίτος ἀποσταλινισμὸς

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1961 συνῆλθε τὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ μὲ κύριο θέμα του τὴν ψήφισι τοῦ νέου προγράμματος τοῦ κόμματος.

Τὸ συνέδριο ἀσχολήθηκε πλατειὰ μὲ τὰ ἐγκλήματα τοῦ Στάλιν, πῆρε ἀπόφασι γιὰ τὴν ἔξωσι τῆς σοροῦ του ἀπὸ τὸ μαυσωλεῖο τῆς Κόκκινης Πλατείας καὶ καταδίκασε τὴν Ἀλβανία σὰν «σταλινική». Τὸ συνέδριο ἔδωσε τὸ σύνθημα γιὰ ἕνα νέο ἰσχυρὸ κῦμα «ἀποσταλινισμοῦ» στὴν ΕΣΣΔ καὶ στὴν ἀν. Εὐρώπη μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ὁριστικοποίησι τῆς ἀλβανοσοβιετικῆς ρήξεως καὶ τὴν ἐπίσημη ἔναρξι τῆς σοβιετοκινεζικῆς διενέξεως.

Τὸ 22ο συνέδριο ἐνέκρινε καὶ τὸ νέο πρόγραμμα τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ ἀφορᾶ κυρίως τὴν «οἰκοδόμησι τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν ΕΣΣΔ». Κατὰ τὸ πρόγραμμα, «ἡ ὑλικὴ καὶ τεχνικὴ βάσις τοῦ κομμουνισμοῦ» θὰ δημιουργηθῆ ὡς τὸ 1970, ἐνῶ «ἡ ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν» θὰ ἐξασφαλισθῆ ὡς τὸ 1980. Τέλος, ὡς τὸ 1990 θὰ ὁλοκληρωθῆ ἡ οἰκοδόμησις τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας. Σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα, ἡ ΕΣΣΔ, ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ 1900, θὰ παραμείνη μονοκομματικὸ δικτατορικὸ κράτος καὶ βάσις τοῦ ἀγῶνα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ γιὰ παγκόσμια ἐπικράτησι. Ἡ πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ ἐλευθερία, ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς, ἡ κατοχύρωσις τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητος, δὲν συμπεριλαμβάνονται ἀνάμεσα στὶς «ἀνάγκες» ποὺ ὑποτίθεται ὅτι θὰ θεραπεύση ὁ ὑπὸ οἰκοδόμησιν κομμουνισμός.

9. Ἡ γεωργία

Κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἄρχισε νὰ παίρνη ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη σημασία ἡ γεωργία. Αἰτία αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἦταν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μόνιμη κρίσις της καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἀμέσου βελτιώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Τὸ πρόβλημα μπερδευόταν ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι σύμφωνα μὲ τὶς κομμουνιστικὲς ἀντιλήψεις τὸ σύστημα τῶν κολχὸζ εἶναι προσωρινὸ καὶ πρέπει νὰ ἀντικατασταθῆ ἀπὸ ἕνα ἄλλο, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ πλήρης κρατικοποίησις τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἡ ὁριστικὴ συντριβὴ κάθε θεσμοῦ τοῦ ἀγρότη μὲ τὴν γῆ καὶ ἡ ὁλοκληρωτικὴ μετατροπὴ τῶν ἀγροτῶν σὲ ἐργάτες.

Ὁ Χρουστσὼφ εἰσηγήθηκε τὴν κατάργησι τῶν μικρῶν ἀτομικῶν κτημάτων ποὺ εἶχαν ἀπομείνει στοὺς ἀγρότες καὶ τὴν ἔνταξί τους στὰ κολχόζ. Τὸ σύνθημα αὐτὸ ἐξαπολύθηκε τὸ 1956. Ταυτόχρονα ἄρχισε ἡ συγχώνευσις τῶν κολχὸζ σὲ μεγαλύτερα ἑνιαῖα ἀγροκτήματα. Τὸ 1958 ὁ ἀριθμὸς τῶν κολχὸζ εἶχε ἤδη μειωθῆ ἀπὸ 200 χιλιάδες σε 78 χιλιάδες.

Μία θεαματικὴ ἐνέργεια τοῦ Χρουστσὼφ στὸ θέμα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἦταν καὶ ἡ μεγάλη ἐξόρμησις γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῶν χέρσων ἐδαφῶν στὴν Κεντρικὴ Ἀσία. Ὁ Χρουστσὼφ ὑποσχέθηκε ὅτι μὲ τὴν καλλιέργεια αὐτῶν τῶν ἀπεράντων ἐκτάσεων θὰ ἐλύετο ὁριστικῶς τὸ πρόβλημα τῆς διατροφῆς τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ. Ἡ σοβιετικὴ προπαγάνδα μάλιστα διακήρυττε ἐπίμονα ὅτι οἱ νέες γαῖες θὰ ἔδιναν τρόφιμα ἀρκετὰ γιὰ νὰ ζήσουν 100 ἑκατ. ἄνθρωποι. Ἡ ἐκστρατεία γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῶν παρθένων περιοχῶν κόστιζε στὴν ΕΣΣΔ τεράστια ποσὰ χρήματος καὶ ἀνθρώπινης ἐργασίας μὲ ἀποτέλεσμα μία παταγώδη ἀποτυχία ἡ ὁποία ἐπέφερε καὶ τὴν αὔξησι τῶν τιμῶν στὰ τρόφιμα τὸ θέρος τοῦ 1963. Στὶς χέρσες γαῖες ἐργάζονται κυρίως νέοι οἱ ὁποῖοι ὑποτίθεται ὅτι μετέβησαν ἐκεῖ «ἐθελοντικά». Οἱ συνθῆκες ἐργασίας καὶ διαβιώσεως εἶναι ἀπίθανα

σκληρές. Γι' αὐτὸ σημειώνεται μία μαζικὴ διαρροὴ τῶν ἐργαζομένων στὶς ἄγονες στέππες καὶ ξέσπασαν ἀρκετὲς ἐξεγέρσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες μερικὲς ὅπως ἐκείνη τῆς Ταμὶρ - Ταοὺ ('Οκτώβριος 1960) ὑπῆρξαν αἱματηρότατες.

Μία ἄλλη μεταρρύθμισις στὸ σοβιετικὸ σύστημα γεωργίας ἦταν ἡ κατάργησις τῶν κρατικῶν μηχανοτρακτερικῶν σταθμῶν οἱ ὁποῖοι δόθηκαν στὰ κολχόζ. Οἱ μηχανοτρακτερικοὶ σταθμοὶ ἀνῆκαν στὸ Κράτος γιὰ νὰ τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἀσκῆ ἔλεγχο ἐπὶ τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐπὶ τῶν κολχόζ. Σήμερα ὅμως ποὺ τὸ κολχόζνικο σύστημα ἔχει ἐπιβληθῆ ἀπολύτως καὶ τὸ καθεστὼς δὲν φοβᾶται κάποιο ἀνεξάρτητο πολιτικὸ κίνημα τῶν ἀγροτῶν ἔδωσε τοὺς σταθμοὺς αὐτοὺς στὰ κολχὸζ γιὰ λόγους οἰκονομίας, μειώσεως τῆς γραφειοκρατίας καὶ γιὰ νὰ ὑποβοηθήση κατὰ τὸν Χρουστσὼφ «τὴν μετατροπή τους σὲ παλλαϊκὴ ἰδιοκτησία».

Τὴν ἄνοιξι τοῦ 1957 ὁ Χρουστσὼφ ἔρριξε τὸ σύνθημα τοῦ ξεπεράσματος τῶν ΗΠΑ στὴν παραγωγὴ κρέατος, βουτύρου καὶ ἄλλων εἰδῶν. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Χρουστσώφ, δηλαδὴ ἡ ὁμάδα τοῦ Μαλενκὼφ μὲ τὴν ὁποία τώρα εἶχε συνταχθῆ καὶ ἡ παλαιὰ γραφειοκρατία (Μολότωφ), προέβαλαν ἀντιρρήσεις σ' αὐτὸ τὸ φιλόδοξο πρόγραμμα τοῦ Χρουστσὼφ λέγοντας ὅτι εἶναι ἀπραγματοποίητο καὶ τυχοδιωκτικὰ δημαγωγικό. Τελικὰ ὅμως ἐπεκράτησε ἡ ἄποψις τοῦ Χρουστσώφ. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ὁ ἴδιος διακήρυξε ὅτι ἡ ΕΣΣΔ θὰ φθάση τὶς ΗΠΑ σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας μέσα σὲ 15 χρόνια, (1957). Λίγους μῆνες ἀργότερα ὁ Χρουστσὼφ ἰσχυρίσθηκε ὅτι ἡ ΕΣΣΔ ὄχι μόνο θὰ φθάση τὴν ἀμερικανικὴ οἰκονομία ἀλλὰ καὶ θὰ τὴν ξεπεράση! («Πράβντα» 11 'Απριλίου 1958).

'Η προσπάθεια ὅμως αὐτὴ τοῦ Χρουστσὼφ ἀπέτυχε παταγωδῶς. Τόσο τὸ πενταετὲς (1955 - 1960) ὅσο καὶ τὸ ἑπταετὲς (1958 - 1965) πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀπέτυχαν καὶ ἐγκαταλείφθηκαν ἐνῶ οἱ στόχοι ποὺ ἐπεδιώκοντο μὲ αὐτὰ ἀναβλήθηκαν γιὰ πολὺ ἀργότερα.

10. 'Η βιομηχανία

Παρὰ τὴν προσοχή του γιὰ τὰ θέματα τῆς γεωργίας ὁ Χρουστσὼφ δὲν ἐγκατέλειψε τὴν ἀρχὴ τῆς προτεραιότητος τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας. 'Η βαρειὰ βιομηχανία ἐξακολουθεῖ στὴν ΕΣΣΔ νὰ ἀπορροφᾶ τὸ μέγιστο τμῆμα τῶν ἐπενδύσεων καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ταχύτερα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς οἰκονομίας. Αὐτὸ ἀφορᾶ ἰδιαίτερα τὴν πολεμικὴ βιομηχανία. Ἕνα ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς τακτικῆς ἦταν καὶ ἡ σοβιετικὴ ἐξόρμησις πρὸς τὸ Διάστημα ποὺ ἄρχισε μὲ τὴν ἐξαπόλυσι τοῦ πρώτου Σποῦτνικ στὶς 4 'Οκτωβρίου 1957.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ ΕΣΣΔ ἔχει φθάσει τὶς δυτικοευρωπαϊκὲς χῶρες στὴν παραγωγὴ χάλυβος, σιδήρου κλπ. Ταυτόχρονα ὅμως τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῆς ΕΣΣΔ εἶναι πολὺ χαμηλότερο ἀπὸ ἐκεῖνο οἱασδήποτε δυτικῆς χώρας (ὄχι μόνον τῶν ἀνεπτυγμένων ἀλλὰ καὶ τῶν καθυστερημένων ὅπως ἡ δική μας». 'Η σοβιετικὴ οἰκονομία ἔχει ἀναπτυχθῆ μὲ ἕνα τρόπο ἐντελῶς ἀνώμαλο, τερατώδη μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ. Διαθέτει τεχνητοὺς δορυφόρους ἀλλὰ δὲν ἔχει θερμόμετρα! Ἔχει ἀτομικὴ ἐνέργεια ἀλλὰ πάσχει ἀπὸ ἔλλειψι ἀτμοῦ καὶ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας! Ἔχει διηπειρωτικοὺς πυραύλους ἀλλὰ δὲν ἔχει οὔτε ἀρκετὸ οὔτε ὑποφερτὸ ψωμί. Ἔχει μεγαλοπρεπεῖς ὑψικαμίνους ἀλλὰ λείπουν μονίμως τὰ παπούτσια, τὰ ὑφάσματα, ἡ ζάχαρι, τὸ κρέας. 'Η Μόσχα ἔχει τὸν πολυτελέστερο ὑπόγειο σιδηρόδρομο τοῦ κόσμου καὶ ἕνα ἐντυπωσιακὸ πανεπιστήμιο ἀλλὰ ἀπέραντες γειτονιές της ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄθλια ξύλινα σπίτια χωρὶς τρεχούμενο νερό. 'Η ΕΣΣΔ ἔχει ὑπερηχητικὰ ἀεροπλάνα ἀλλὰ δὲν ἔχει δρόμους. Διαθέτει ἀστροναῦτες ἀλλὰ καὶ ἀναλφαβήτους. Ὅπως λένε οἱ σοβιετικοὶ ἡ οἰκονομία τους «μοιάζει μὲ ἕνα γυμνὸν ἄνθρωπο ποὺ φορᾶ ἕνα μεταξωτὸ καπέλλο!».

Ὅταν ἔχουμε ὑπ' ὄψι μας αὐτὴν τὴν σοβιετικὴ πραγματικότητα εἶναι δύσκολο νὰ χαρακτηρίσουμε τὴν ΕΣΣΔ σὰν μία ἀληθινὰ ἀνεπτυγμένη χώρα. 'Η ἔννοια τῆς ἀνεπτυγμένης χώρας περιλαμβάνει τὸ ὑψηλὸ οἰκονομικό, τεχνικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο διαβιώσεως γιὰ τὶς μεγάλες μᾶζες τοῦ πληθυσμοῦ. Στὴν ΕΣΣΔ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἀποσπάσθηκαν καὶ διαχωρίσθηκαν. Ἔτσι ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς τῆς χώρας πῆρε ἐντελῶς μονομερῆ δρόμο. 'Ωρισμένοι τομεῖς τῆς οἰκονομίας (ἡ βαρειὰ καὶ πολεμικὴ βιομηχανία» ὑπεραναπτύχθηκαν ἐνῶ ἄλλοι (ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία καὶ ἡ ἐλαφρὰ βιομηχανία) βρίσκονται σὲ τρομακτικὴ καθυστέρησι. Ὅσο γιὰ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ τῆς ΕΣΣΔ, αὐτὸ βρίσκεται στὰ ὅρια τῆς ἐξαθλιώσεως καὶ πάντως πολὺ μακρυὰ ἀπὸ ἐκεῖνο τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν ἀπὸ τὸ ὁποῖο τὸ χωρίζει ἀπόστασις γενεῶν.

11. Ἡ βιομηχανικὴ ἀποκέντρωσις

Τὴν ἄνοιξι τοῦ 1957 μὲ πρωτοβουλία τοῦ Χρουστσὼφ πραγματοποιήθηκε μία σημαντικὴ μεταρρύθμισις στὸ σοβιετικὸ οἰκονομικὸ σύστημα: ἡ ἀποκέντρωσις τῆς βιομηχανικῆς ὀργανώσεως τῆς ΕΣΣΔ. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν μεταρρύθμισι τὸ συγκεντρωτικὸ σύστημα τῶν ὑπουργείων ποὺ ἑδρευαν στὴν Μόσχα ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ τοπικῶν οἰκονομικῶν ὀργάνων ποὺ διαθέτουν ἀξιόλογη αὐτονομία. Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐλήφθη παρὰ τὴν ἀντίδρασι τῆς παλαιᾶς γραφειοκρατίας ποὺ ἔχανε τὴν βάσι τῆς δυνάμεώς της. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς μεταρρυθμίσεως ἦταν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ πληγῇ ἡ μεγάλη γραφειοκρατία τῶν μοσχοβιτῶν μανδαρίνων (Μολότωφ, Καγκάνοβιτς) καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ μειωθοῦν οἱ δαπάνες τῆς διοικήσεως. Στὴν πραγματικότητα ὅμως αὐτὴ ἡ δῆθεν ἀποκέντρωσις ἦταν μία συγκέντρωσις τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησι τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ καὶ τοῦ Ν. Χρουστσώφ. Οἱ ὑπεύθυνοι τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας, ὑπαγόμενοι ἄλλοτε στὰ ὑπουργεῖα τῆς Μόσχας, εἶχαν μία σχετικὴ ἀνεξαρτησία ἔναντι τοῦ κόμματος ἐνῶ τώρα μὲ τὴν κατάργησι τῶν ὑπουργείων ὑπήχθησαν ἄμεσα στὶς τοπικὲς κομματικὲς ὀργανώσεις. Μὲ τὴν βιομηχανικὴ ἀποκέντρωσι ὁ Χρουστσὼφ τράβηξε τὸ ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῶν ἀντιπάλων του.

12. Τὰ ἐσωτερικὰ δάνεια

Ἀπὸ τὸ 1947, ὅταν μία νομισματικὴ μεταρρύθμισις ἐκμηδένισε τὶς ἀποταμιεύσεις τοῦ πληθυσμοῦ, τὸ Κράτος πραγματοποιοῦσε κάθε χρόνο ἕνα ἐσωτερικὸ δάνειο. Στὸ δάνειο αὐτὸ ἐνεγράφοντο ὑποχρεωτικῶς ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι δίνοντας ἕνα μισθό. Δηλαδὴ οἱ ἐργαζόμενοι τῆς ΕΣΣΔ (καὶ τῶν ἄλλων κομμουνιστικῶν χωρῶν) εἰσέπρατταν 11 μισθοὺς τὸν χρόνο δανείζοντας τὸν 12ο στὸ Κράτος! Τὸ 1957, τὸ Κράτος ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ νὰ πληρώνῃ γιὰ ἐπιστροφὴ αὐτῶν τῶν δανείων 16 δισεκατομμύρια ρούβλια. Τὸ ποσὸ θὰ μεγάλωνε συνεχῶς γιὰ νὰ φθάσῃ σύμφωνα μὲ τὸν Χρουστσὼφ κατὰ τὸ 1967 τὰ 25 δισεκατομμύρια ρούβλια. Ἔτσι θὰ ἄρχιζε νὰ ξεπερνᾷ τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὰ δάνεια καὶ τὸ Κράτος θὰ πλήρωνε περισσότερα ἀπὸ ὅσα θὰ εἰσέπραττε.

«Τὸ ἀποτέλεσμα εἶπε ο Χρουστσώφ, εἶναι ἕνας φαῦλος κύκλος» («Πράβντα» 10 Ἀπριλίου 1957).

Ἔτσι, μὲ εἰσήγησι τοῦ ἰδίου ἀποφασίσθηκε νὰ σταματήσουν τὰ δάνεια ἀλλὰ ταυτόχρονα νὰ ἀνασταλῇ καὶ ἡ ἐξόφλησις τῶν παλαιῶν δανείων. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ σοβιετικὸ κράτος ἔκλεψε ἀπὸ τοὺς πολίτας του 260 δισεκατομ. ρούβλια τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ. Ἡ ἀπόφασις τῆς κυβερνήσεως γιὰ ἀναβολὴ τῆς ἐξοφλήσεως τῶν δανείων ἐπὶ μία 25ετία ἀνακοινώθηκε στὶς 13 Ἀπριλίου 1957.

13. Ἡ ἐξόρμησις πρὸς τὸ Διάστημα

Ἀπὸ τὸ 1957 ὁπότε ἐπεκράτησε πλήρως ὁ Χρουστσώφ, συνέχισε τὴν πολιτικὴ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας καὶ τῶν πολεμικῶν ἐξοπλισμῶν. Ταυτόχρονα ἐξαπέλυσε καὶ τὴν ἐξόρμησι πρὸς τὸ Διάστημα. Στὶς 4 Ὀκτωβρίου 1957 ἐξαπολύθηκε ἐπιτυχῶς ὁ πρῶτος δορυφόρος (Σποῦτνικ), στὶς 3 Νοεμβρίου ἐξαπολύθηκε ὁ δεύτερος Σποῦτνικ στὸν ὁποῖο ἐπέβαινε καὶ ἕνα σκυλί. Οἱ ἐπιτυχίες αὐτὲς χρησιμοποιήθηκαν σὲ μεγάλη κλίμακα ἀπὸ τὴν χρουστσωφικὴ προπαγάνδα ὡς ἀπόδειξις ὅτι δῆθεν ἡ Ρωσία «ἔφθασε καὶ ξεπέρασε τὴν Ἀμερική»! Ἡ σοβιετικὴ «προπαγάνδα δυνάμεως» παρουσιάζει τοὺς διηπειρωτικοὺς πυραύλους καὶ τὰ διάφορα κατὰ καιροὺς ἐξαγγελλόμενα ἀπόλυτα ὅπλα (ὑδρογειοσφαιρικὸς πύραυλος) γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐντύπωσι περὶ τῆς δῆθεν «ὑπεροχῆς» τῆς ΕΣΣΔ.

Οἱ ἐπιτυχίες αὐτὲς ὤθησαν τὴν Μόσχα σὲ μία σκλήρυνσι τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη μὲ τὴν ἔναρξι τῆς νέας ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ δυτικοῦ Βερολίνου κατὰ τὸ 1958 καὶ μὲ τὴν παραβίασι τῆς πυρηνικῆς ἀνακωχῆς τὸ 1961.

Ἐπηκολούθησε ὅμως ἡ παταγώδης ἀποτυχία τοῦ προγράμματος ἀξιοποιήσεως τῶν χέρσων ἐδαφῶν ἡ ὁποία ἐπέφερε σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ ἄλλους παράγοντες μία φοβερὴ κρίσι στὴν σοβιετικὴ ἀγροτικὴ οἰκονομία. Ἡ κρίσις αὐτὴ ποὺ ἡ βαθύτερη αἰτία της εἶναι τὸ ἴδιο τὸ σύστημα τῶν κολχὸζ εἶναι γενικὴ καὶ ἀγκαλιάζει ὁλόκληρο τὸν κομμουνιστικὸ κόσμο.

Συνέπεια τῆς κρίσεως αὐτῆς ἦταν ὄχι μόνο νὰ σταματήσουν οἱ ἐτήσιες μειώσεις τῶν τιμῶν ποὺ ἐφάρμοζαν κατὰ τὴν πρώτη μετασταλινικὴ περίοδο οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν ἀλλὰ καὶ νὰ σημειωθῇ νέα σοβαρὴ αὔξησις τῶν τιμῶν τῶν βασικῶν τροφίμων τὸν Ἰούνιο τοῦ 1963. Ἡ αὔξησις αὐτὴ προκάλεσε σοβαρὲς καὶ αἱματηρὲς ταραχὲς σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς Ρωσίας (Νοβοτσερκάσκ, Καμέροβο κλπ.).

Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸ 1956, μετὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας, ἡ ΕΣΣΔ ἀναγκάσθηκε νὰ σταματήση τὴν καταλήστευσι τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, πρᾶγμα ποὺ περιέπλεξε ἀκόμη περισσότερο τὴν οἰκονομική της κρίσι.

Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὴν σοβιετοκινεζικὴ διένεξι καθὼς καὶ μὲ τὶς ἐπιτυχίες τῶν ἀμερικανῶν στὸν τομέα τοῦ Διαστήματος, ἀνάγκασε τὴν Μόσχα νὰ ἀναστείλη τὴν ἐπιθετική της ἐξόρμησι στὸν ἐξωτερικὸ τομέα.

14. Γενικὸ συμπέρασμα

Σαράντα ἕξη χρόνια ἀπὸ τὴν κατάληψι τῆς ἐξουσίας ἐκ μέρους τῶν μπολσεβίκων, ἡ Ρωσία ἔχει ἀναπτυχθῆ σημαντικὰ καὶ ἔχει καταστῆ μία παγκόσμια δύναμι. Παρὰ τὶς τεράστιες ὅμως ἀλλαγὲς ποὺ ἐπῆλθαν στὸ οἰκονομικὸ σύστημα καὶ στὴν κοινωνικὴ δομὴ τῆς χώρας, ὁ λαός της ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ κάτω ἀπὸ ἕνα καθεστὼς ἀφάνταστης τυραννίας, ἀσυλλήπτου καταπιέσεως, σκληρῶν διωγμῶν καὶ συνεχῶν στερήσεων. Ὁ ρωσικὸς λαὸς παρὰ τὶς ἐντυπωσιακὲς ἐπιτυχίες ποὺ προβάλλει τὸ καθεστώς του σὲ ὡρισμένους μεμονωμένους τομεῖς τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς τεχνικῆς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀποκομμένος ἀπὸ τὸν σύγχρονο πολιτισμὸ καὶ ἀπὸ τὸν οὐμανιστικὸ τρόπο ζωῆς. Οἱ μεταβολὲς ποὺ πραγματοποιήθηκαν μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ἀποτελοῦν μία ἁπλῆ ἀναπροσαρμογὴ τῶν μεθόδων τοῦ κομμουνισμοῦ στὶς σύγχρονες συνθῆκες, μία ἁπλῆ προσπάθεια ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ μὲ σκοπὸ ὄχι τὴν καταστροφή του ἀλλὰ τὴν διαιώνισί του. Ἡ ΕΣΣΔ παραμένει σήμερα τὸ κέντρο τῆς παγκοσμίου ἀντιδράσεως, ἡ βάσις ἑνὸς ὁλοκληρωτικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ποὺ δημιουργεῖ μία θανάσιμη ἀπειλὴ γιὰ ὁλόκληρο τὸν κόσμο καὶ γιὰ τὸν ἀνθρώπινο πολιτισμό.

Β΄ ΤΟ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ι. Η ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

1. Τί εἶναι σοσιαλισμὸς

Ἡ σοβιετικὴ κοινωνία αὐτοπαρουσιάζεται σὰν σοσιαλιστική. Εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ ἀλήθεια; Ὁ ἴδιος ὁ Μὰρξ γράφει ὅτι «δὲν πρέπει νὰ κρίνουμε μία κοινωνία μὲ βάσι τὴν ἰδέα ποὺ ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό της». Συνεπῶς ὁ αὐτοχαρακτηρισμὸς δὲν εἶναι ἀρκετὸς γιὰ νὰ μᾶς πείση καὶ θὰ πρέπει νὰ ἐρευνήσουμε μόνοι μας γιὰ νὰ προσδιορίσουμε τὴν φύσιν τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας. Γιὰ νὰ διαπιστώσουμε δὲ ἂν αὐτὴ εἶναι σοσιαλιστικὴ θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσουμε ὁρίζοντας τὴν ἔννοια τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἕνα προϊὸν τῆς φυσικῆς τάσεως τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴ ἱκανοποιεῖται ποτὲ καὶ νὰ ζητῆ διαρκῶς τὸ καλύτερο. Ἡ τάσις αὐτὴ γέννησε μέσα στὴν φαντασία ὡρισμένων ἀνησύχων ἀνθρωπιστῶν καὶ φιλοσόφων, ἕνα ὄνειρο, ἕνα σχέδιο γιὰ μιὰν ἰδεώδη ἀνθρώπινη κοινωνία τῆς ὁποίας τὰ μέλη θὰ ἀπελάμβαναν μία ὁλοκληρωμένη ἐλευθερία ὄχι μόνον ἔναντι τῶν συνανθρώπων των ἀλλὰ καὶ ἔναντι τῶν ὑλικῶν τους ἀναγκῶν. Ὁ σοσιαλισμὸς λοιπὸν ἦτο μία οὐτοπική, φανταστικὴ κοινωνία τοποθετημένη στὰ βάθη τοῦ μέλλοντος καὶ στὴν ὁποία δὲν θὰ ὑπῆρχαν πιὰ οὔτε φτώχεια, οὔτε ἐκμετάλλευσις, οὔτε κοινωνικὲς συγκρούσεις, οὔτε πόλεμοι. Τὴν ἰδανικὴ αὐτὴ κοινωνία ὅπως εἴδαμε τὴν ἐφαντάσθηκαν πρῶτοι διάφοροι ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ πολὺ ἀργότερα ἀρκετοὶ στοχασταὶ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ νεώτεροι πολιτικοὶ καὶ διανοούμενοι. Φυσικὰ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ἐσχεδίαζε αὐτὴν τὴν φανταστικὴ κοινωνία ποὺ στὰ νεώτερα χρόνια ἀπεκλήθη «σοσιαλιστική» μὲ τὸν δικό του τρόπο. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, στὰ ἄπειρα σχέδια γιὰ τὴ λεγόμενη σοσιαλιστικὴ κοινωνία βρίσκου-

με πάντοτε ὡρισμένα κοινὰ βασικὰ γνωρίσματα. Αὐτὰ εἶναι οἱ βασικὲς ἐπιδιώξεις τοῦ σοσιαλιστικοῦ ὀνείρου καὶ ἂν ἕνα καθεστὼς δὲν τὶς ἔχει πραγματοποιήσει δὲν μπορεῖ σὲ καμμιὰ περίπτωση νὰ ὀνομασθῆ σοσιαλιστικό.

Τὰ βασικὰ λοιπὸν γνωρίσματα ἑνὸς σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος σύμφωνα μὲ ὅλους τοὺς θεωρητικοὺς τοῦ σοσιαλισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Κατάργησις κάθε εἴδους ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπον καὶ λαοῦ ἀπὸ λαόν.

β) Ἡ καθιέρωσις μιᾶς ὑπερδημοκρατίας ἡ ὁποία θὰ ὁδηγήση βαθμιαίως στὴν ἐξάλειψι τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ

γ) Ἡ ἐξάλειψις τῶν δαφορῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, δηλαδὴ ἡ κατάργησις τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι σοσιαλιστικὸ θὰ πρέπει νὰ συγκεντρώνη τοὐλάχιστον αὐτὰ τὰ τρία βασικὰ καὶ ἀπαραίτητα χαρακτηριστικὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἂς ἐξετάσουμε ἂν πραγματικῶς τὰ συγκεντρώνη.

2. Ὑπάρχει ἐκμετάλλευσις στὴν Ε.Σ.Σ.Δ.;

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας ὅταν καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχη ὀφείλεται στὴν διάστασι μεταξὺ τοῦ φορέως τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ κατόχου τῶν μέσων παραγωγῆς. Δηλαδὴ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ἄλλος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσφέρει τὴν ἐργατικὴ δύναμι, τὴν παραγωγικὴ ἱκανότητα καὶ ἄλλος ἐκεῖνος ποὺ διαθέτει τὰ μέσα παραγωγῆς, ὁ ἰδιοκτήτης τῶν μηχανῶν, τοῦ ἐργοστασίου ἢ τῆς γῆς. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἐργαζόμενος δὲν εἶναι ταυτόχρονα καὶ ἰδιοκτήτης τῶν μέσων παραγωγῆς ποὺ χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν δουλειά του, παρέχει τὴν δυνατότητα στὸν ἰδιοκτήτη αὐτῶν τῶν μέσων νὰ παίρνη καὶ αὐτὸς ἕνα μερίδιο ἀπὸ τὴν παραγωγή. Αὐτὸ σύμφωνα πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴ ἄποψι, ἀποτελεῖ τὴν ἐκμετάλλευσι. Ἂν ὅμως κάθε ἄνθρωπος εἶναι καὶ ἰδιοκτήτης τῶν παραγωγικῶν μέσων μὲ τὰ ὁποῖα ἐργάζεται, τότε δὲν ἀναγκάζεται νὰ δίνη μερίδιο ἀπὸ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας του σὲ κανέναν καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει ἐκμετάλλευσις. Γιὰ νὰ καταργηθῆ λοιπὸν αὐτὸ ποὺ οἱ σοσιαλισταὶ ἀποκαλοῦν ἐκμετάλλευσι θὰ πρέπει νὰ παραδοθοῦν τὰ μέσα παραγωγῆς σὲ κείνους ποὺ τὰ χειρίζονται. Ἔγινε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα στὰ σοβιετικὰ καθεστῶτα; Ὄχι, δὲν ἔγινε. Ἐκεῖ τὰ μέσα παραγωγῆς, δὲν τὰ πῆραν οἱ ἐργαζόμενοι ἀλλὰ τὸ Κράτος. Κρατικοποίησις ὅμως δὲν σημαίνει καὶ σοσιαλιστικοποίησις. Συχνότατα μάλιστα ἡ μία εἶναι τὸ ἄκρο ἀντίθετο τῆς ἄλλης.

Ἡ ἱστορία ἐγνώρισε καὶ ἄλλες κοινωνίες ὅπου τὰ μέσα παραγωγῆς ἦσαν κρατικὰ ἀλλὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὄχι μόνο δὲν ἐμπόδιζε ἀλλὰ μεγάλωνε καὶ ἀποκορύφωνε τὴν ἐκμετάλλευσι τῶν ἐργαζομένων. Τέτοιες κοινωνίες ἦσαν τῆς Φαραωνικῆς, Αἰγύπτου καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Ἴνκας. Σ' αὐτὰ τὰ δύο κράτη τοῦ παρελθόντος ὅλα τὰ μέσα παραγωγῆς (γῆ, ζῶα, ἐργαστήρια), ἀνῆκαν στὸ κράτος, ἡ οἰκονομία ἦταν ἀπολύτως σχεδιοποιημένη καὶ ὑπῆρχε ἡ μανία τῆς κατασκευῆς μεγάλων καὶ ἐντυπωσιακῶν ἔργων. Καὶ στὰ δύο ὅμως αὐτὰ κράτη οἱ ἐργαζόμενοι δυστυχοῦσαν περισσότερο ἀπὸ ὅτι σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο σημεῖο τῆς γῆς καὶ τὰ μεγάλα ἔργα των ὅπως οἱ Πυραμίδες ἐθεμελιώνοντο στὰ κόκκαλα τῶν σκλάβων. Ἡ κρατικοποίησις λοιπὸν τῶν μέσων παραγωγῆς κάθε ἄλλο σημαίνει παρὰ παράδοσί τους στὸν ἐργαζόμενο.

Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὁ ἐργαζόμενος δὲν ἔχει τίποτα δικό του. Δὲν διαθέτει παρὰ μόνο τὴν ἐργατική του δύναμι τὴν ὁποίαν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παρέχη στὸν μοναδικὸ καὶ πανίσχυρο ἐργοδότην - ἰδιοκτήτη ποὺ λέγεται Κράτος. Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὁ ἀκτήμονας ἐργάτης δὲν ἔχει πιὰ ἀπέναντί του ἕνα ἄτομο ποὺ παίζει τὸν ρόλο τοῦ ἐργοδότου ἀλλὰ ἕνα πανίσχυρο - δικτατορικὸ Κράτος. Καὶ ἐνῶ τὸ σύστημα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ὁ ἐργάτης μπορεῖ νὰ διεκδικήση τοὺς ὅρους ἐργασίας ποὺ θέλει, ἢ

καὶ νὰ ἀλλάξη ἐργοδότη, στὸ σοβιετικὸ σύστημα τὸ παντοδύναμο Κράτος τοῦ ἐπιβάλλει ἀσυζητητὶ τοὺς ὅρους του.

Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἐργάτες γιατὶ τὸ Κράτος παίρνει τὴν γῆ ἀπὸ τοὺς ἀγρότες, τὰ ἐργαστήρια ἀπὸ τοὺς βιοτέχνες, τὰ μαγαζιὰ ἀπὸ τοὺς μικροεπιχειρηματίες καὶ τὰ κρατικοποιεῖ. Ἔτσι ἐνῶ εἰς τὸ καθεστὼς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας εὐρύτατα στρώματα λαοῦ εἶναι καὶ ἰδιοκτῆτες τῶν μέσων παραγωγῆς ποὺ χρησιμοποιοῦν, στὸ σοβιετικὸ σύστημα κανεὶς ἐργαζόμενος δὲν εἶναι ἰδιοκτήτης τῶν μέσων παραγωγῆς τὰ ὁποῖα χειρίζεται. Ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα ἀνήκουν στὸ Κράτος - ἰδιοκτήτη ποὺ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔχει τὴν ἀπεριόριστη δυνατότητα νὰ ἐκμεταλλεύεται τὴν ἐργασία ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας·

Ἔτσι στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς δὲν ἐπῆλθε ἡ συγχώνευσις τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας ποὺ ὀνειρεύθηκαν οἱ παλαιοὶ σοσιαλισταὶ καὶ ποὺ θὰ καταργοῦσε τὴν δυνατότητα τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἀντίθετα μάλιστα, τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ἀπαλλοτριώνοντας τοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς ἐπαγγελματοβιοτέχνες ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησία τους καὶ μετατρέποντάς τους καὶ αὐτοὺς σὲ ἀκτήμονες ἡμερομίσθιους ἐργάτες, διηύρυνε τὴν δυνατότητα ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας.

3. Ὑπάρχει δημοκρατία στὴν Ε.Σ.Σ.Δ.;

Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς δυνατότητα ἐκμεταλλεύσεως ἔχει μόνο τὸ Κράτος, γιατὶ αὐτὸ εἶναι ὁ μοναδικὸς ἰδιοκτήτης - ἐργοδότης. Δύο πράγματα εἶναι δυνατὸν νὰ συμβοῦν σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι. Ἢ τὸ Κράτος γίνεται τὸ κτῆμα μιᾶς ὁμάδος ἀνθρώπων ποὺ θὰ ἐκμεταλλευθῆ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς κοινωνίας ἢ τὸ Κράτος τίθεται στὴν ὑπηρεσία τοῦ συνόλου καὶ δὲν ἐκμεταλλεύεται κανένα. Γιὰ νὰ γίνη αὐτὸ τὸ δεύτερο θὰ πρέπη τὸ Κράτος νὰ εἶναι μία ὑπερ-Δημοκρατία σὰν αὐτὴ ποὺ εἶχαν δραματισθῆ οἱ παλαιοὶ σοσιαλισταὶ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ. Αὐτὸς μάλιστα ἔφερνε ὡς παραδείγματα Δημοκρατίας τὴν Ἀμερικήν, τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν πρώτην Γαλλικὴν Δημοκρατίαν. Ὁ Μὰρξ ποὺ ἔγραφε πρὶν ἑκατὸ χρόνια θεωροῦσε τὴν ἀστικὴ δημοκρατία τῆς ἐποχῆς του σὰν «ἀτελῆ» καὶ ἤθελε ὄχι τὴν κατάργησί της ἀλλὰ τὴν τελειοποίησι καὶ τὴν ὁλοκλήρωσί της. Τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὅμως δὲν ἀποτελεῖ παραπέρα ἐξέλιξι τῆς Δημοκρατίας ποὺ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μὰρξ ἀναπτύχθηκε πάρα πολύ, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἀποτελεῖ τὴν ἄρνησι καὶ τὴν κατάργησί της. Τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς δὲν φέρνει τὴν ὑπερδημοκρατία ἀλλὰ τὴν ὑπερδικτατορία. Ἀντὶ νὰ φέρη τὸ Κράτος ποὺ θὰ τὸ ἔλεγχαν οἱ πάντες ἔφερε τὸ Κράτος ποὺ ἐλέγχει τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα χωρὶς νὰ τὸ περιορίζη οὔτε ὁ νόμος, οὔτε ἡ κοινὴ γνώμη. Ὁ καθένας καταλαβαίνει πόσο εὔκολα καὶ πόσο μοιραῖα ἕνα τέτοιο Κράτος γίνεται κτῆμα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀποτελοῦν τὸν μηχανισμό του. Μία μεγάλη σοσιαλίστρια ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ὅταν εἶδε τὰ δικτατορικὰ μέτρα ποὺ ἔπαιρνε ὁ Λένιν τὸν προειδοποίησε:

«Τὸ πνίξιμο τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἡ κατάργησις τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέρχεσθαι καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ ὅλων τῶν ἀπόψεων θὰ ἀπονεκρώση καὶ τὰ σοβιὲτ καὶ τὸν λαὸ καὶ δὲν θὰ ἀφίση σὰν ἐνεργὸ στοιχεῖο παρὰ μόνο τὴν κρατικὴ καὶ κομματικὴ γραφειοκρατία. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγη ἀπὸ αὐτὸν τὸν νόμο. Ὁ πολιτικὸς βίος θὰ περιπέση σὲ λήθαργο. Μερικὲς δεκάδες κομματικῶν ἀρχηγῶν θὰ κυβερνοῦν. Πρακτικῶς τὴν ἐξουσία θὰ τὴν ἀσκῆ μία δωδεκάδα «μεγάλων ἐγκεφάλων» καὶ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ μία γραφειοκρατικὴ ἀριστοκρατία θὰ συνέρχεται γιὰ νὰ χειροκροτήση τοὺς λόγους τῶν ἡγετῶν καὶ νὰ ψηφίση ὁμόφωνα ὅλες τὶς προτάσεις. Θὰ ἀπολήξουμε στὴν κυριαρχία μιᾶς κλίκας. Θὰ φθάσουμε σὲ μία δικτατορία, ὄχι ὅμως στὴν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ μιᾶς

χούφτας πολιτικῶν ποὺ θὰ καταπιέζουν τὸ προλεταριᾶτο».

Ἡ προειδοποίησις αὐτὴ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ὅλα ἐξελίχθησαν ἀκριβῶς ὅπως τὰ εἶχε προβλέψει ἡ Λούξεμπουργκ.

Τὸ 1925 ὁ πρόεδρος τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων καὶ ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ κόμματος Τόμσκυ καταγγέλλει:

«Κάτω ἀπὸ τὴν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ἡ ἀνισότης τῶν ἀμοιβῶν προσέλαβε μέγεθος κολοσσιαῖο ποὺ δὲν ὑπάρχει στὴν Δύσι. Λησμονοῦμε τὴν πιὸ στοιχειώδη ταξικὴ δικαιοσύνη».

Ὁ Τόμσκυ «αὐτοκτονεῖ».

Ἀργότερα ὁ συναρχηγὸς τοῦ Λένιν, ὁ Τρότσκυ, κραυγάζει: *«Ξαναρχίζει ὁ χωρισμὸς τῶν τάξεων. Δημιουργεῖται μιὰ νέα μπουρζουαζία. Πρὸς τὰ ποῦ βαδίζουμε;»* Ὁ Τρότσκυ δολοφονεῖται.

Ὁ μεγάλος θεωρητικὸς τοῦ κομμουνισμοῦ Μπουχάριν διακηρύττει καὶ αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του: *«Μία ἰθύνουσα ὁμὰς διαχωρίζεται ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἔμβρυο μιᾶς νέας ἀρχούσης τάξεως».* Ὁ Μπουχάριν ἐκτελεῖται.

Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀποτελοῦν τὸ Κράτος καὶ ποὺ κανεὶς δὲν τοὺς ἐλέγχει μετάτρεψαν τὸ Κράτος σὲ ὄργανό τους, σὲ ἰδιοκτησία τους γιὰ νὰ ἐκμεταλλεύονται ὁλόκληρη τὴν κοινωνία.

Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὅπως εἶπε ὁ Τρότσκυ *«ὅλα ἀνήκουν στὸ Κράτος ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του ἀνήκει στὴν γραφειοκρατίαν.»* Ἄρα ὅλα ἀνήκουν *στὴ» γραφειοκρατία* ἡ ὁποία εἶναι ὁ ἐργοδότης ὅλων τῶν ἐργαζομένων καὶ συνάμα ὁ ἐκμεταλλευτής των.

4. Ὑπάρχουν τάξεις στὴν Ε.Σ.Σ.Δ;

Ἀπ' ὅσα ἀναφέρθηκαν συνάγεται ὅτι ἡ σοβιετικὴ κοινωνία εἶναι ταξική. Ὑπάρχει μία ἰθύνουσα ὁμάς, μία ἀνωτέρα τάξις ἡ ὁποία κρατεῖ στὰ χέρια της τὸν μηχανισμὸ τοῦ Κράτους, τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ κόμματος. Ἡ τάξις αὐτὴ δὲν ἐλέγχεται γιατὶ ἀσκεῖ δικτατορικῶς τὴν ἐξουσία της καὶ σὰν ἰδιοκτήτρια τοῦ συνόλου τῶν παραγωγικῶν μέσων ἐκμεταλλεύεται ὅλο τὸν ὑπόλοιπο λαό. Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὑπάρχουν μόνον δύο τάξεις: Τὸ προλεταριᾶτο ποὺ δὲν ἔχει τίποτα, οὔτε ἰδιοκτησία, οὔτε δικαιώματα καὶ ἡ γραφειοκρατία ποὺ ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ εἶναι ἰδιοκτήτρια τῶν πάντων.

Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς οἱ ἀγρότες, τὰ μεσαῖα στρώματα καὶ οἱ ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίες προλεταροποιοῦνται, παύουν νὰ ὑπάρχουν σὰν τάξεις, χάνουν τὴν ἰδιοκτησία τους καὶ τὴν ἀνεξαρτησία καὶ γίνονται ἐργάτες στὴν ὑπηρεσία τῆς κομματικῆς ἀριστοκρατίας.

Ἔτσι οἱ ταξικὲς διαφορὲς ἔγιναν πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ὑπάρχουν στὶς δυτικὲς κοινωνίες.

Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθῆ ὅτι ἐνῶ στὶς δυτικὲς κοινωνίες, οἱ κοινωνικὲς διαφορὲς δὲν εἶναι ὁριστικὲς καὶ οἱ τάξεις εἶναι ρευστὲς γιατὶ ὁ καθένας ἠμπορεῖ εἴτε λόγῳ ἱκανοτήτων εἴτε λόγῳ τύχης νὰ διακριθῆ καὶ νὰ «ἀνεβῆ», στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς οἱ τάξεις εἶναι «κλειστὲς» χωρίζονται μεταξύ των μὲ τεῖχος ἀδιαπέραστο. Ἡ κυρίαρχη γραφειοκρατία δὲν παρέχει στὸν ἐργάτη τὴν δυνατότητα νὰ μεταβάλη κατάστασι ἀφοῦ αὐτὸς δὲν μπορεῖ οὔτε ἰδιοκτησία νὰ ἀποκτήση, οὔτε δική του ἐπιχείρισι νὰ κάνη, οὔτε κἂν ἐργοδότη νὰ ἀλλάξη. Ὅσον γιὰ τὶς κομματικὲς καὶ κρατικὲς θέσεις καὶ τὰ Πανεπιστήμια, αὐτὰ ὅπως εἶναι φυσικὸ ἡ γραφειοκρατία τὰ προορίζει γιὰ τὰ παιδιά της ἐξασφαλίζοντας ἔτσι τὴν διαδοχή της ἀπὸ τὰ ἴδια της τὰ μέλη. Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὑπάρχουν λοιπὸν δύο διαμετρικὲς ἀντίθετες καὶ ἀπολύτως ἐχθρικὲς τάξεις: ἡ γραφειοκρατία καὶ τὸ προλεταριᾶτο.

Τὸ προλεταριᾶτο ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῶν πόλεων καὶ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῆς ὑπαίθρου (=πρώην ἀγρότες). Οἱ πρῶτοι δὲν ἔχουν ἀπολύτως τίποτα δικό τους, οἱ δεύτεροι μόνο μία κατοικία καὶ ἕνα μικρὸ κῆπο.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀποτελοῦν τὴν γραφειοκρατία κατέχουν ὑψηλὲς θέσεις. Διευθυντὲς ἐργοστασίων, κολχόζ, τραπεζῶν καὶ σχολῶν, κομματικοὶ γραμματεῖς, διοικηταί, ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ

καὶ τῆς ἀστυνομίας, μηχανικοί, καθηγηταί, προπαγανδισταί. Φυσικὰ ὅλοι αὐτοὶ ἀμείβονται καλῶς. Ὁ ἴδιος ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως Μικογιὰν σὲ δηλώσεις του στὴν Ἰνδία τὸ 1958, παραδέχθηκε ὅτι οἱ διαβαθμίσεις τῶν μισθῶν στὴν ΕΣΣΔ κλιμακώνονται ἀπὸ τὸ 1 ὡς τὰ 60. Δηλαδὴ ἂν ὁ ἐργάτης κερδίζει 2 ρούβλια τὴν ἡμέρα ὁ γραφειοκράτης κερδίζει μέχρι 120. Φυσικὰ στὴν πραγματικότητα ἡ διαφορὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ παραδέχεται ὁ Μικογιάν. Οἱ γραφειοκράτες ἔχουν ἐπαύλεις, αὐτοκίνητα, παραθερίζουν σὲ ὡραῖα ἀκρογιάλια, ταξιδεύουν, στέλνουν τὰ παιδιά τους στὰ Πανεπιστήμια, ἔχουν καταθέσεις σὲ τράπεζες (γιὰ τὶς ὁποῖες παίρνουν ὡς τόκο 4%), κάνουν μαύρη ἀγορά, καταχρήσεις, σκάνδαλα, ὄργια. Μιλώντας γι' αὐτοὺς ὁ συγγραφέας Σόλοχωφ εἶπε στὸ 2ο συνέδριο τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων (1954) *«Ζοῦν μέσα σὲ ἕνα μαγευτικὸ τρίγωνο. Μόσχα—ἔπαυλις—ἐξοχὴ καὶ ξανὰ ἐξοχὴ—ἔπαυλις—Μόσχα. Δὲν θὰ βρῆτε κανένα τους σὲ ἐργατικὴ συνοικία».*

Μιλώντας γιὰ τὴν ἄρχουσα τάξη ὁ συγγραφέας Παουστόφσκυ εἶπε σὲ ενα λόγο του ποὺ δέν ἐδημοσιεύθηκε στὴν ΕΣΣΔ ἔφθασε ὅμως στὸ ἐξωτερικό, καὶ δὲν διαψεύσθηκε ποτέ.

«Στὴν χώρα μας ἀκμάζει ἕνα νέο ἀστικὸ ἐκμεταλλευτικὸ στρῶμα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐκμεταλλεύονται τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας μας καὶ ἐξοντώνουν τὰ ὑλικὰ ἀγαθά της καὶ τὸν ἔμψυχο πλοῦτο της. Ἔμαθαν νὰ συμπεριφέρωνται στὸ λαὸ σὰν τὰ ἦταν κόπρος. Ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μὲ τὸ ντύσιμότους καὶ τὴν συμπεριφορά τους. Περιφρονοῦν ἀκόμη καὶ τὴ ρωσικὴ γλῶσσα καὶ ἔφτιαξαν μιὰ δική τους γραφειοκρατικὴ «ἀριστοκρατικὴ» διάλεκτο. Αὐτοὶ ἐξόντωσαν ὅλους τοὺς τίμιους διανοουμένους μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ φυσικὴ δολοφονία γιατὶ τοὺς θεωροῦσαν ἐμπόδια στὴν ποταπή τους εὐημερία».

Τὴν ζωὴ αὐτὴ τῆς γραφειοκρατίας παρουσίασαν στὰ ἀπαγορευμένα μυθιστορήματά τους καὶ οἱ συγγραφεῖς Ντούντισεφ (Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον...) Νικολάγιεβνα («Τὸ πεζοδρόμιο») καὶ Παστερνὰκ («Δόκτωρ Ζιβάγκο») καθὼς καὶ ὁ μουσουργὸς Σοστάκοβιτς στὴν καταδικασμένη ὀπερέττα του ποὺ ἔχει γιὰ τίτλο της τὸ ὄνομα τῆς ἀριστοκρατικῆς συνοικίας τῆς Μόσχας Περεχούλσκου.

Φυσικὰ ἡ γραφειοκρατία μένει σὲ ἰδιαίτερες συνοικίες, ἔχει τὰ εἰδικὰ καταστήματά της ὅπου βρίσκεις τὰ πάντα καὶ ὅπου ψωνίζεις μόνο μὲ κομματικὴ ἄδεια, τὰ ἰδιαίτερα νοσοκομεῖα της, ὅπου δὲν μποροῦν νὰ μποῦν ὄχι μόνον οἱ κοινοὶ πολῖτες ἀλλὰ καὶ οὔτε τὰ ἁπλᾶ μέλη καὶ κατώτερα στελέχη τοῦ κόμματος, τὰ πολυτελῆ ἀναπαυτήρια διὰ τὰ μέλη της κλπ.

Ἡ γραφειοκρατία εἶναι λοιπὸν μία κλειστὴ κυρίαρχη κάστα μὲ εἰδικὰ προνόμια καὶ ἀσκεῖ μία ἀπεριόριστη καὶ ἀνεξέλεγκτη ἐξουσία.

5. Γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας.

Ἀπὸ τὴν σύντομη αὐτὴ ἐξέτασι συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας εἶναι:

α) Ἡ ἄγρια οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κρατικὴ μηχανὴ καὶ ποὺ εἶναι ἀνεξέλεγκτοι ἰδιοκτῆται καὶ διαχειρισταὶ ὅλου τοῦ πλούτου τῆς χώρας καὶ τῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων της.

β) Ἡ τυραννικότης. Ἡ κυρίαρχη κομματικὴ καὶ κρατικὴ γραφειοκρατία ἀσκεῖ μία ἀπόλυτη ἐξουσία ἡ ὁποία δὲν περιορίζεται οὔτε ἀπὸ τὸν νόμο (διότι τὸ κόμμα ἵσταται ὑπεράνω τοῦ νόμου), οὔτε ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη (διότι αὐτὴ δὲν ὑφίσταται μὲ τὴν δυτικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου).

γ) Ἡ ταξικότης. Ἕνα ποσοστὸ περίπου 10% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαρχη τάξι, τὴν γραφειοκρατία, (στελέχη τοῦ κόμματος, τῆς διοικήσεως, τῆς οἰκονομίας, τοῦ στρατοῦ, τῆς προπαγάνδας, τῆς ἀστυνομίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς

πνευματικῆς ζωῆς). Αὐτὴ ἡ τάξις ἔχει ἰδιοκτησία, ἀσκεῖ τὴν ἐξουσία, ἀπολαμβάνει τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ ἐξασφαλίζει τὴν διαδοχή της ἀπὸ τοὺς κόλπους της. Τὸ ὑπόλοιπο 90% τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖ οὐσιαστικὰ μία καὶ μόνο τάξι, τὴν τάξι τῶν προλεταρίων, ἕνα εἶδος συγχρόνων σκλάβων τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς.

6. Συμπέρασμα

Ἡ σοβιετικὴ κοινωνία λοιπὸν δὲν εἶναι σοσιαλιστική. Ἀλλὰ τί εἶναι τότε; Εἶναι γεγονὸς ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ τὴν κατατάξουμε ἐντελῶς στὴν κατηγορία τοῦ λεγομένου «κρατικοῦ καπιταλισμοῦ». Ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα σύστημα νέου τύπου τὸ ὁποῖο γεννήθηκε σὲ μιὰ ἰδιόμορφη χώρα μὲ πολύπλευρη οἰκονομική, πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ καθυστέρησι καὶ ἐκφράζει ἀκριβῶς αὐτὲς τὶς ἰδιομορφίες καὶ τὴν καθυστέρησι τοῦ ρωσικοῦ χώρου.

Τὸ σύστημα αὐτὸ ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν προαστικῶν συστημάτων ἀπὸ πολιτικῆς πλευρᾶς, διότι οἱ θεσμοί του ἀνήκουν στὸ εἶδος τῶν θεσμῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν πρὶν ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ Ἐπανάστασι.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς ὅμως πλευρᾶς τὸ σοβιετικὸ σύστημα ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ἀστικῶν ἢ βιομηχανικῶν κοινωνιῶν.

Ἀπὸ κοινωνικῆς τέλος πλευρᾶς τὸ σοβιετικὸ σύστημα θυμίζει πάρα πολὺ τὴν δουλοκτητικὴ κοινωνία διότι ἔχει στερήσει τοὺς ἐργαζομένους ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ δικαιώματα ποὺ τοὺς ἀναγνώριζε ἡ φεουδαρχία καὶ ἔχει καθιερώσει τὸ σύστημα τῆς κλειστῆς κάστας ποὺ κυβερνᾶ κατὰ βούλησιν.

Πρόκειται λοιπὸν γιὰ ἕνα ἐντελῶς ἰδιότυπο κοινωνικοπολιτικὸ σύστημα ποὺ δὲν πρέπει νὰ λέγεται οὔτε καπιταλιστικό, οὔτε σοσιαλιστικό, οὔτε φυσικὰ καὶ κομμουνιστικὸ μὲ τὴν ἔννοια τῆς κοινοκτημοσύνης. Τὸ σύστημα αὐτὸ τὸ ἐχαρακτήρισε θαυμάσια ὁ μεγάλος θεωρητικὸς τῶν μπολσεβίκων ὁ Μπουχάριν τὸ 1916 ὅταν πρόβλεπε ὡς πιθανὴ συνέπεια τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου *«μία ὁλοκληρωτικὴ συγχώνευσις κράτους καὶ οἰκονομίας ποὺ δὲν θὰ ἦταν πιὰ ὁ καπιταλισμὸς ἀλλὰ δὲν θὰ ἦταν οὔτε ὁ σοσιαλισμὸς γιατὶ ἡ ἐκμετάλλευσις ὄχι μόνο θὰ ἐσυνεχίζετο ἀλλὰ καὶ θὰ μεγάλωνε. Ἕνα τέτοιο καθεστὼς θὰ θύμιζε περισσότερο μιὰ κλειστὴ δουλοκτητικὴ κοινωνία».*

Τέτοια κοινωνία εἶναι ἡ σοβιετική, διαψεύδοντας τὸν τριαδικὸ κύκλο τοῦ Μὰρξ ποὺ πίστευε ὅτι Καπιταλισμὸς (θέσις) + Προλεταριᾶτο (ἀντίθεσις) δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ παραγάγη σὰν σύνθεσι τὸν Σοσιαλισμό.

II. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

1. Ἡ «ἐπιστημονικὴ κοινωνία»

Ὅταν πρὶν ἑκατὸ τόσα χρόνια ἐνεφανίσθη ὁ μαρξισμός, ἔφερε μαζί του μία ὑπόσχεσι. Ὅτι θὰ ἀναδιοργανώση τὴν κοινωνία ἐπάνω σὲ ἐπιστημονικὴ βάσι ὥστε ὅλες οἱ λειτουργίες της νὰ ἐλέγχωνται, νὰ ρυθμίζονται καὶ νὰ σχεδιοποιοῦνται «ἐπιστημονικά». Ὑποσχέθηκε μία κοινωνία ποὺ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε πειθαρχικὰ «σύμφωνα πρὸς τὸ σχέδιο». Ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία θὰ ἦταν ὀνειρεμένη, ἡ ἀπολύτως ἁρμονική, ἡ χωρὶς ἀντινομίες, ἀντιφάσεις καὶ κρίσεις κοινωνία.

2. Οἱ ἀντιθέσεις τῆς δυτικῆς κοινωνίας

Μελετώντας τὴν ἀστικὴ κοινωνία τοῦ δευτέρου τέταρτου τοῦ περασμένου αἰῶνος, ὁ Μὰρξ διαπίστωσε ὅτι οἱ βασικὲς ἀντινομίες της ἦσαν οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ ἀναρχία στὴν παραγωγή. Ἡ ἀτομικῶς ἀναπτυσσομένη οἰκονομικὴ δραστηριότης δὲν ὑποτάσσεται σὲ ἕνα

γενικὸ σχέδιο. Περιμένει νὰ προσαρμοσθῇ στὶς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας μὲ ἕνα τρόπο αὐθόρμητον διὰ μέσου τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως. Ὁ ἐπιχειρηματίας ἀναζητεῖ τὸ κέρδος. Αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐξασφαλίζει ἡ ζήτησις. Παράγει λοιπὸν ἐκεῖνα τὰ εἴδη ποὺ ἔχουν ζήτησιν. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὁπωσδήποτε ὅτι εἶναι καὶ τὰ πιὸ ἀναγκαῖα γιὰ τὴν κοινωνία εἴδη. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἀναπτύσσονται ὑπερτροφικὰ ὡρισμένοι κερδοφόροι κλάδοι τῆς οἰκονομίας καὶ νὰ παραμελοῦνται ἐντελῶς ἄλλοι κλάδοι, ποὺ δὲν δίνουν ἕνα εὔκολο καὶ ἄμεσο κέρδος, ἔχουν ὅμως ζωτικὴ σημασία γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀνάπτυξι. Ἐξ ἄλλου ἡ ὑπερτροφικὴ ἀνάπτυξις τῶν πρώτων κλάδων ὁδηγεῖ στὴν παραγωγὴ μερικῶν εἰδῶν σὲ ποσότητες ποὺ ἡ κοινωνία δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ τὶς ἀπορροφήσῃ. Ὅλα αὐτὰ φέρνουν μίαν ἀναρχία στὴν παραγωγὴ ποὺ προκαλεῖ μεγάλες οἰκονομικὲς κρίσεις.

β) Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ κοινωνικοποιημένης ἐργασίας καὶ ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Ἡ σύγχρονη μεγάλη βιομηχανία ἔσπασε τὰ παλιὰ στενὰ καλούπια παραγωγῆς τῆς φυσικῆς οἰκονομίας. Ἡ παραγωγὴ κοινωνικοποιήθηκε. Ἡ ἐργασία, ἀπέκτησε χαρακτῆρα κοινωνικό. Δὲν ἔγινε ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν ἰδιοκτησία τῶν παραγωγικῶν μέσων. Αὐτὰ ἔμειναν ἰδιοκτησία χωριστῶν ἀτόμων. Ἔτσι τὰ παραγόμενα ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς κοινωνίας εἴδη δὲν ἀνήκουν σ' αὐτὴν ἀλλὰ στὰ ἄτομα ἰδιοκτῆτες, ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

γ) Οἱ κοινωνικὲς τάξεις. Ἡ διατήρησις τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἀτομικῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος ἐπιφέρει οἰκονομικὲς ἀνισότητες ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι χωρίζονται σὲ τάξεις ποὺ συχνὰ τὰ συμφέροντά τους εἶναι ἀντίθετα καὶ γι' αὐτὸ συγκρούονται μεταξύ τους μὲ ἀποτέλεσμα τὶς κοινωνικὲς ἀναταραχὲς καὶ ἐπαναστάσεις.

3. Οἱ προβλέψεις τοῦ μαρξισμοῦ γιὰ τὴν «ἀστικὴ κοινωνία».

Στηριγμένος στὶς διαπιστώσεις του γι' αὐτὲς τὶς ἀντινομίες, ὁ Μὰρξ ἔκανε ὡρισμένες προβλέψεις γιὰ τὴν κοινωνία τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας, ἰδιοκτησίας καὶ ἐλευθερίας, ποὺ τὴν ἀποκάλεσε «ἀστική». Προφήτευσε λοιπὸν ὅτι: Μὲ τὸν ἀνταγωνισμὸ καὶ τὰς κρίσεις θὰ χρεωκοποῦσαν ὅλες οἱ μικρὲς καὶ μεσαῖες ἐπιχειρήσεις. Τὸ κεφάλαιο θὰ συγκεντρώνετο σὲ ἐλάχιστα χέρια. Τὰ μεσαῖα στρώματα θὰ ἐξηφανίζοντο. Τὴν κοινωνία θὰ τὴν ἀποτελοῦσαν πλέον μόνον ἕνας τρομακτικὸς ὄγκος ἐξαθλιωμένων «προλεταρίων» (=ἀκτημόνων ἐργατῶν) καὶ μία φούχτα ἰδιοκτητῶν ὅλου τοῦ πλούτου. Ἡ φτώχεια τῶν ἐργατῶν θὰ μεγάλωνε διαρκῶς («νόμος τῆς συνεχοῦς ἐξαθλιώσεως τοῦ προλεταριάτου»). Οἱ κρίσεις θὰ ἐγίνοντο ὅλο καὶ συχνότερες. Τὸ παραγωγικὸ δυναμικὸ θὰ ἔμενε ἀνεκμετάλλευτο. Ἡ τεχνικὴ ἐξέλιξις θὰ ἀνεστέλλετο. Ἡ κοινωνία θὰ ἐβάλτωνε, θὰ ἔφθανε σὲ ἕνα γενικὸ ἀδιέξοδο. Αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ ἐσήμαινε ὅτι οἱ πιὸ ἀνεπτυγμένες βιομηχανικῶς χῶρες θὰ ἦσαν ὥριμες γιὰ τὴν «ἀλλαγή». Καὶ τότε, σ' αὐτὲς τὶς χῶρες, μὲ τρόπο νομοτελειακὸ καὶ ἀναπόφευκτο, θὰ ἐξέσπαζε τρομερὴ καὶ παντοδύναμη ἡ ἐπανάστασις. Ἡ ἐπανάστασις τῶν ἐξαθλιωμένων προλεταρίων ποὺ ἐξαγριωμένοι ἀπὸ τὴν ἀβάστακτη πεῖνα, τὴν ἀπίθανη φτώχεια καὶ τὴ ἀσύλληπτη τυραννια *«δὲν θὰ εἶχαν πιὰ νὰ χάσουν τίποτα ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἁλυσσίδες τους».*

Αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις θὰ ἔφερνε τὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία ποὺ θὰ ἐξάλειφε ὅλες τὶς ἀντινομίες. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα πιὰ ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἐπορεύετο ὁμαλῶς «σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο».

4. Ἡ διάψευσις τῶν προβλέψεων τοῦ μαρξισμοῦ

Ὅλες οἱ προβλέψεις τοῦ μαρξισμοῦ διαψεύσθηκαν. Οἱ μικρὲς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ μεσαῖα στρώματα ἐπέζησαν. Οἱ «προλετάριοι» ἀντὶ νὰ ἐξαθλιώνονται

ζοῦν ὅλο καὶ καλύτερα. (Στὰ τελευταῖα 100 χρόνια οἱ πραγματικὲς ἀποδοχὲς τῶν ἐργατῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου ἐξαπλασιάσθηκαν ἐνῶ ὁ ἐργάσιμος χρόνος τους περιωρίσθηκε στὸ μισό). Οἱ οἰκονομικὲς κρίσεις ξεπεράσθηκαν. Ἡ παραγωγὴ στὸν δυτικὸ κόσμο μεγαλώνει συνεχῶς καὶ ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος ἀποδείχθηκε ὡς τώρα ἀνίκανος νὰ τὴν φθάση παρὰ τὴν ἔλλειψι δισταγμῶν στὴν ἐκλογὴ τῶν μέσων ποὺ χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν αὔξησί της. Ἡ τεχνικὴ ἐξέλιξις κάθε ἄλλο παρὰ σταμάτησε. Σὲ καμμιὰ «ἀστικὴ» χώρα δὲν ἔγινε προλεταριακὴ ἐπανάστασις (οὔτε ἡ Ρωσία οὔτε ἡ Κίνα ἦσαν «ἀστικὲς» χῶρες). Μάλιστα ὅσο πιὸ «ἀστικὴ» εἶναι μία χώρα τόσο πιὸ ἰσχυρὴ εἶναι ἡ κοινωνία της καὶ τόσο πιὸ ἀσήμαντη ἡ κομμουνιστικὴ διείσδυσις σὲ αὐτὴν (π.χ. ΗΠΑ, Ἀγγλία, Γερμανία, Σκανδιναυϊκὲς χῶρες, Καναδᾶς κ.ἄ.). Ὅσο γιὰ τὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία, καὶ σ' αὐτὴν ὁ μαρξισμὸς διαψεύσθηκε· Ὁ σταλινισμός, ὁ τιτοϊσμός, οἱ ἀπελπισμένες ἐπαναστάσεις τοῦ Βερολίνου, τοῦ Πόζναν, τῆς Πολωνίας, τῆς Οὐγγαρίας, τοῦ Θιβὲτ δείχνουν ὅτι ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία κάθε ἄλλο παρὰ «ἐπιστημονικῶς» λειτουργεῖ·

5. Ἡ αἰτία τῆς διαψεύσεως τῶν μαρξιστικῶν προβλέψεων

Τί συμβαίνει λοιπόν; Μήπως οἱ «ἀντινομίες» ποὺ ἀνακάλυψε ὁ μαρξισμὸς ἦσαν φανταστικές; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὶς ἀρνηθῆ κανεὶς ἀπολύτως καὶ ἄλλωστε αὐτὸ δὲν θὰ μᾶς ἐξηγοῦσε τὴν κρίσι τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου. Τότε ποιὰ εἶναι ἡ ἐξήγησις;

Οἱ διαπιστώσεις τοῦ μαρξισμοῦ γιὰ τὶς ἀντινομίες, κατὰ βάσιν ἦσαν σωστὲς γιὰ τὴν κοινωνία τοῦ β΄ τετάρτου τοῦ περασμένου αἰῶνος. Τὸ λάθος του ἦταν ἡ τυποποιημένη θεώρησις τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ἀναγάγη αὐτὲς τὶς διαπιστώσεις του σὲ νόμους μὲ ἀπόλυτη ἰσχύ. Ἐνῶ, ὅπως ἀποδείχθηκε, ἦταν μόνο τάσεις, μὲ σχετικὴ ἰσχύ.

Ἡ ἰσχὺς ἐπηρεασμοῦ τῶν κοινωνικῶν ἐξελίξεων ἀπὸ τὶς ἀντινομίες αὐτὲς μεταβάλλεται ἀνάλογα μὲ τὶς συνθῆκες. Ὁ μαρξισμὸς μὲ τὴν μονομέρειά του ἀγνόησε τὴν δρᾶσι τοῦ ἀνθρώπου σὰν μὴ παραγωγικοῦ ὄντος. Καὶ ὅμως ἡ δρᾶσις αὐτή, ἡ ἐξωπαραγωγικὴ (λ.χ. πολιτική, πνευματική, θρησκευτική), ἄσκησε πάντα μία τεράστια ἐπίδρασι καὶ πάνω στὸν θεὸ τοῦ μαρξισμοῦ, τὴν παραγωγή. Μία μορφὴ αὐτῆς τῆς δράσεως εἶναι ἡ Δημοκρατία. Μὲ αὐτὴν ὁ δυτικὸς κόσμος ἀντιμετώπισε καὶ ἀντιμετωπίζει τὶς ἀντινομίες του. Μὲ αὐτὴν παρέχει τὴν δυνατότητα στὶς διάφορες τάξεις, νὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὰ συμφέροντά τους. Μὲ αὐτὴν ἡ ὁλότης μπορεῖ νὰ ἐλέγχη τὶς ἰσχυρὲς μονάδες. Μὲ αὐτὴν ἐπιτυγχάνεται ὁ συμβιβασμὸς μεταξὺ τῶν συμφερόντων ἀτόμου καὶ συνόλου καὶ μεταξὺ τῶν συμφερόντων τῶν διαφόρων τάξεων· Μὲ αὐτὴν ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἐπισήμανσι, τὴν προβολὴ καὶ τὴν ἐπίλυσι τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων. Ἔτσι στὸ τέλος, μὲ τὴν συνεχῆ λειτουργία τῆς Δημοκρατίας μεταβάλλεται καὶ ἡ ἴδια ἡ οὐσία τῆς κοινωνικῆς διαρθρώσεως καὶ μάλιστα χωρὶς τὴν μεσολάβησι καμμιᾶς βίας καὶ καμμιᾶς ἐπιζήμιας γενικῆς ἀνατροπῆς.

Βασικὴ λοιπὸν αἰτία τῆς διαψεύσεως τῶν προβλέψεων τοῦ μαρξισμοῦ (ὑπάρχουν καὶ ἄλλες λ.χ. τεχνολογικὲς ὅπως ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ποὺ ἔδωσε φθηνὴ κινητήρια δύναμι καὶ ἐνίσχυσε τὴ μικρὴ ἐπιχείρησι) εἶναι ἡ Δημοκρατία ἡ ὁποία ρυθμίζει τὴν λειτουργία τῆς δυτικῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἐπισημαίνη τὰ προβήματά της καὶ νὰ τὰ λύνη ἀναπροσαρμόζοντας διαρκῶς τοὺς θεσμούς της στὶς νέες συνθῆκες.

Ἡ μεταβολὴ τῆς δυτικῆς κοινωνίας

Μὲ τὴν Δημοκρατία ἄλλαξε καὶ ἀλλάζει συνεχῶς μορφὴ ἡ κοινωνία τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Ἡ κοινωνία αὐτὴ σήμερα ἔχει τεράστια διαφορὰ ἀπὸ ἐκείνην ποὺ γνώρισε ὁ Μάρξ. Ἄς πάρουμε μιὰ - μιὰ τὶς περίφημες ἀντινομίες της.

α) Ἡ ἀναρχία στὴν παραγωγή. Ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς τὴν ἔχει μει-

ώσει στὸ ἐλάχιστο. Παντοῦ λίγο πολὺ ἡ οἰκονομία ἀκολουθεῖ ἕνα σχέδιο. Ἔτσι πραγματοποιεῖται τὸ θαῦμα τῆς σχεδιοποιήσεως τῆς οἰκονομίας χωρὶς τὴν κατάργησι τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς πρωτοβουλίας, τοῦ συνδυασμοῦ προγραμματισμοῦ καὶ ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας.

β) Ἡ ἀντίθεσις τῆς κοινωνικοποιημένης ἐργασίας καὶ ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας (κεφαλαίου). Καὶ αὐτὴ παύει νὰ εἶναι ἀνταγωνιστική. Ὅλο καὶ πιὸ ἔντονα στὸν δυτικὸ κόσμο ἐκδηλώνεται μία τάσις συγχωνεύσεως τῶν δύο συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ τῆς Ἐργασίας καὶ τοῦ Κεφαλαίου. Ἡ τάσις αὐτὴ ἐκφράζεται καὶ μὲ τὴν συνεχῆ αὔξησι τῶν ἐργατικῶν ἀποδοχῶν καὶ μὲ τὸ σύστημα τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐργάτη στὰ κέρδη (Γαλλία). Κυρίως ὅμως, ἐκφράζεται μὲ τὴν μετατροπὴ τῆς παλαιᾶς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως σὲ μετοχική, συλλογικὴ ἐπιχείρησι. Ἔτσι, ἡ ἰδιοκτησία παύει σιγὰ - σιγὰ νὰ εἶναι προσωπική, ἀτομικὴ καὶ γίνεται ἀπρόσωπη, συλλογική. Χάνει τὴν ἄμεση μορφή της καὶ γίνεται ἔμμεση. Στὴν θέσι τοῦ ἰδιοκτήτη ἔρχεται ὁ μέτοχος. Καὶ μέτοχος εἶναι πιὰ καὶ τὸ πανίσχυρο συνδικάτο ποὺ μετέχει στὴν διοίκησι καὶ στὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων (ΗΠΑ) καὶ ὁ ἐργάτης σὰν ἄτομο (Δυτικὴ Γερμανία).

γ) Ἡ ἀντίθεσις τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Καὶ αὐτὴ ὅλο καὶ ἀμβλύνεται. Οἱ διαφορὲς τῶν εἰσοδημάτων μειώνονται. (Τὸ 1900 λ.χ. στὴν Ἀγγλία, ἡ σχέσις εἰσοδημάτων ἐργάτη - ἐργοδότη ἦταν 1 - 40. Τώρα 1 - 9). Δημιουργήθηκε τὸ κράτος—πρόνοια, ὁ ἐργάτης ἀπέκτησε ἀσφαλίσεις.

Διαπιστώνοντας αὐτὸ τὸ ξεπέρασμα τῶν κοινωνικῶν ἀντινομιῶν ἀπὸ τὸν δυτικὸ κόσμο, ὁ γνωστὸς γιουγκοσλαῦος κομμουνιστὴς θεωρητικὸς Ντέντιγιερ, γράφει:

«Ὁ καπιταλισμὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ Μὰρξ δὲν ἦταν ὁ ἴδιος μὲ τὸν σημερινό. Σήμερα τὸ κράτος—πρόνοια ἔχει βελτιώσει τὴν κατάστασι τῆς ἐργατικῆς τάξεως σ' ὅλους τοὺς τομεῖς. Ἡ ἀνισότητα τοῦ πλούτου δὲν εἶναι πιὰ τόσο ἔντονη. Τὸ κράτος ἀνέλαβε σήμερα καθήκοντα ποὺ στὸν καιρὸ τοῦ κλασσικοῦ καπιταλισμοῦ θὰ ἐφαίνοντο ἀκατανόητα ὅπως εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς κοινωνικῆς πολιτικῆς στοὺς μισθοὺς καὶ στὶς τιμές, ἡ ἐπιβολὴ ἑνὸς συστήματος προοδευτικῆς φορολογίας καὶ ἄλλα».

Περιγράφοντας ἐπίσης αὐτὲς τὶς ἀλλαγὲς ποὺ ἐπῆλθαν στὴν δυτικὴ κοινωνία, ὁ πρώην γραμματεὺς τοῦ ΚΚ τῶν ΗΠΑ Ἔρλ Μπράουντερ λέγει:

«Τὸ ἀμερικανικὸ ἰδιωτικὸ κεφάλαιο ἀποκτᾶ περισσότερο δημόσιο χαρακτῆρα. Τὸ κράτος ἔγινε ἡ μεγάλη μηχανὴ ποὺ ἐλέγχει τὴν ὅλη οἰκονομία σὲ βαθμὸ ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν παραίτησί του ἀπὸ αὐτὴν τὴν λειτουργίαν. Στὸ μέγα νέο πεδίο τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, τὸ κρατικὸ κεφάλαιο, ἀποτελεῖ σχεδὸν ὅλη τὴ βάσι. Οἱ ἐπενδύσεις γιὰ ἐπιστημονικὲς ἔρευνες ποὺ προσδιορίζουν τὴν μελλοντικὴ πρόοδο, γίνονται κρατικὴ ὑπόθεσις. Καὶ τὸ ἰδιωτικὸ κεφάλαιο ἀποσύρεται σὲ ὑποδεέστερη θέσι. Ἂν αὐτὸ εἶναι «σοσιαλισμὸς» τότε ἡ Ἀμερικὴ εἶναι σοσιαλιστική.

Ὅσο γιὰ τὴν πλατειὰ διάδοσι μηχανοποιήτων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν στὶς μάζες, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ τὸν κεντρικὸ σκοπὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὑπάρχει περισσότερος σοσιαλισμὸς στὴν Ἀμερικὴ παρὰ στὴ Ρωσία.

Δὲν εἶναι πιὰ δυνατὸν νὰ κατανοήσουμε τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου μὲ τὶς ξεπερασμένες ἀντιλήψεις περὶ καπιταλισμοῦ καὶ σοσιαλισμοῦ.

7. Οἱ ἀντιθέσεις στὴν σοβιετικὴ κοινωνία

Στὸν «σοσιαλιστικὸ» ἀνατολικὸν κόσμο ὅμως ὅπου δὲν ὑπάρχει δημοκρατία, τὰ πράγματα ἐξελίχθηκαν περισσότερο σύμφωνα πρὸς τὶς προβλέψεις ποὺ εἶχε κάνει ὁ Μὰρξ γιὰ τὸν «καπιταλισμό».

α) Ἡ ἀναρχία στὴν παραγωγὴ δὲν ἐξαλείφθηκε μὲ τὴν ἀπόλυτη σχεδιοποίησι. Ἁπλῶς πῆρε νέα μορφή. Τὸ κράτος, εἶναι ἀπόλυτος καὶ ἀνεξέλεγκτος διαχειριστής, τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ τῆς κοινωνίας καὶ δὲν ὑπόκει-

ται οὔτε στὸν νόμο τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως (παρὰ μόνο σὲ πολὺ περιορισμένο βαθμὸ) οὔτε στὸν ἔλεγχο τῆς κοινῆς γνώμης. Ἔτσι ἔχει μίαν καταπληκτικὴ δυνατότητα νὰ ἀγνοῆ τὶς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας ὑποτάσσοντας τὸν παραγωγικό της μηχανισμὸ ὄχι σ' αὐτὲς ἀλλὰ στὶς δικές του πολιτικὲς ἐπιδιώξεις. Ἡ ἀναρχία στὴν παραγωγὴ πῆρε τὴν χειρότερη μορφή της. Ἡ ἀπόλυτη ὑπαγωγὴ τῆς οἰκονομίας στὴν πολιτικὴ ἐγέννησε τὴν ἀντίθεσι μεταξὺ κρατικοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου καὶ λαϊκῶν ἀναγκῶν. Ὁ σοβιετικὸς προγραμματισμὸς ἀπέσπασε τὴν οἰκονομία ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας (λ.χ. λείπουν τὰ παπούτσια ἀλλὰ κατασκευάζονται διαστημόπλοια, ἀκριβαίνει τὸ κρέας γιὰ νὰ γίνουν πύραυλοι κλπ.)

β) Ἡ ἀντίθεσις τῆς κοινωνικοποιημένης ἐργασίας καὶ ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας δὲν ἐξαλείφθηκε μὲ τὴν μετατροπὴ τῆς τελευταίας σὲ κρατική. Στὸν δυτικὸ κόσμο ὑπάρχει ἕνα πλῆθος ἀνεξαρτήτων παραγωγῶν, ὅπως οἱ ἀγρότες καὶ οἱ βιοτέχνες ποὺ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας των περιέρχεται ἀμέσως στοὺς ἴδιους. Στὴν Ἀνατολὴ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν γίνει προλετάριοι καὶ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας των περιέρχεται στὸν παντοδύναμο ἐργοδότη τους, στὸ ὁλοκληρωτικὸ Κράτος ποὺ ἰδιοποιεῖται καὶ διαθέτει ἀνεξέλεγκτα τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τῆς κοινωνίας. Ἔχουμε δηλαδὴ στὴν Ἀνατολὴ μίαν ἐξέλιξι ἀντίστροφη ἀπὸ ἐκείνην τῆς Δύσεως. Ἐνῶ στὴν Δύσι οἱ παραγωγοὶ γίνονται βαθμιαῖα καὶ ἰδιοκτῆτες καὶ ὅσο πάει συμπίπτουν καὶ περισσότερο οἱ συντελεστὲς Ἐργασία καὶ Κεφάλαιο, στὴν Ἀνατολὴ μὲ τὴν γενικὴ κρατικοποίησι ἔγινε τὸ ἀντίθετο: Ὁ διαχωρισμὸς Ἐργασίας καὶ Κεφαλαίου γίνεται ἀπόλυτος καὶ ἔτσι τὸ δεύτερο ἀποκτᾶ σχεδὸν ἀπεριόριστες δυνατότητες ἐκμεταλλεύσεως τῆς πρώτης. Ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτὴ γίνεται ἀπὸ τὴν κάστα ποὺ ἔχει στὰ χέρια της τὸν κρατικὸ μηχανισμό, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν γραφειοκρατία τοῦ κόμματος, τῆς διοικήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας.

γ) Οἱ ταξικὲς ἀντιθέσεις ὅπως ἀναφέραμε, ὄχι μόνον παραμένουν ἀλλὰ καὶ ὀξύνονται στὸ ἔπακρον. Καὶ τοῦτο γιατὶ ὅλα τὰ μεσαῖα συμβιβαστικὰ στρώματα ἐξαλείφονται καὶ ἀπομένουν μόνον δύο διαμετρικὰ ἀντίθετες τάξεις, ἡ γραφειοκρατία, ποὺ ἔχει συγκεντρώσει ὅλο τὸ κεφάλαιο στὰ χέρια της καὶ τὸ ἐξαθλιωμένο προλεταριάτο, ποὺ δὲν ἔχει ἀπολύτως τίποτα. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ κομμουνισμὸς διατήρησε καὶ ὄξυνε τὶς παλαιὲς ἀντινομίες τῆς ἀστικῆς κοινωνίας δίνοντάς τους νέα, χειρότερη μορφή. Ἀντίθετα, ὁ δημοκρατικὸς κόσμος τὶς ξεπερνᾶ.

8. Νέες ἀντιθέσεις.

Οἱ τρεῖς ἀντινομίες λοιπὸν ποὺ ἀνακάλυψε ὁ Μὰρξ ὅτι ὑπάρχουν στὴν δυτικὴ κοινωνία, ὑπάρχουν καὶ στὴν ἀνατολική. Καὶ ἐνῶ στὴν πρώτη τείνουν πρὸς τὴν ἐξάλειψι, στὴν δεύτερη ἐπαυξάνονται καὶ ὀξύνονται. Παράλληλα ὅμως, ὁ σοβιετισμὸς δημιούργησε καὶ νέες ἀντινομίες οἱ ὁποῖες εἶναι:

α) Ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς βιομηχανίας ποὺ ἀναπτύσσεται μὲ ἀνωμάλως ταχεῖς ρυθμοὺς καὶ τῆς γεωργίας ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἔτσι ἡ βιομηχανία στερεῖται καὶ τὶς πρῶτες ὕλες μὲ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ τὴν ἐφοδιάζῃ ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ποὺ στενεύει γιατὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν χαμηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο. Στὸ τέλος καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερτροφικὴ βιομηχανία φθάνει σὲ ἀδιέξοδο.

β) Ἀντίθεσις βάσεως — ἐποικοδομήματος. Ὁ κομμουνισμὸς παραδέχεται τὴν οἰκονομικὴ «βάσι» τοῦ ἀστικοῦ συστήματος (δηλαδὴ κυρίως τὴν μεγάλη βιομηχανία) καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν ἀναπτύξῃ παραπέρα. Ἀντίθετα ὅμως ἀπορρίπτει τὸ «ἐποικοδόμημα» (=τὸ σύνολο τῶν πολιτικῶν, νομικῶν θεσμῶν κλπ.) ποὺ ἀντιστοιχεῖ σ' αὐτὴν τὴν βάσι. Ἀπορρίπτει τὶς πολιτικὲς πνευματικὲς κατακτήσεις τοῦ ἀστικοῦ συστήματος καὶ κυρίως τὴν Δημοκρατία. Ἔτσι ἐνῶ διατηρεῖ μία ἀνεπτυγμένη οἰκονομικὴ βάσι καὶ τὴν ἀναπτύσσει ἀκόμη περισσότερο προσπαθώντας νὰ δημιουργήσῃ μία «με-

τα - ἀστικὴ» βάσι, ταυτόχρονα δημιουργεῖ ἕνα καθυστερημένο «προαστικὸ» πολιτικοπνευματικὸ ἐποικοδόμημα! Τὰ θεμέλια προσπαθοῦν νὰ κάνουν ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, τὸ ἐποικοδόμημα κάνει πολλὰ βήματα πίσω. Φυσικὸ εἶναι νὰ κλονίζεται ὁλόκληρο τὸ σύστημα.

γ) Ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ συστήματος καὶ τοῦ ἀνθρώπου Ὁ κομμουνισμὸς βλέπει τὸν ἄνθρωπο μόνο σὰν «ζῶο ποὺ κατασκευάζει ἐργαλεῖα» (Μὰρξ) σὰν παραγωγικὸ ὂν καὶ τὸν μεταχειρίζεται σὰν τέτοιο ἀγνοώντας τον σὰν ψυχικό, πνευματικό, καὶ βιολογικὸ ὂν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὸν κάνη νὰ ἐπαναστατῆ.

9. Συμπεράσματα.

Ὁ κομμουνισμὸς δὲν ἐπραγματοποίησε τὴν οὐτοπικὴ ἐπαγγελία του γιὰ τὴν «ἐπιστημονική», τὴν χωρὶς ἀντινομία κοινωνία. Τέτοια κοινωνία δὲν μπορεῖ ἄλλωστε νὰ ὑπάρξη. Ἡ ἴδια ἡ σύλληψίς της εἶναι βαθύτατα ἀντιδιαλεκτική. Διότι ἡ ζωὴ εἶναι μία διαλεκτικὴ σύνθεσις ἀντινομιῶν καὶ ἡ κοινωνία πορεύεται μὲ τὴν πάλη τῶν ἀντιθέσεων. Στὸν ἀνατολικὸ κόσμο ὅμως ἡ διαφωνία, ἡ αἴρεσις, ἡ ἀντίθεσις, ἀπαγορεύονται. Γι' αὐτὸ κατασκευάσθηκε καὶ ἡ ὁλότελα ἀντιδραστικὴ θεωρία τῆς «τέλειας», τῆς «ἐπιστημονικῆς» κοινωνίας ποὺ ὁ κάθε θεσμός της εἶναι δικαιολογημένος καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀμφισβήτησίς του. Ὅμως αὐτὴ ἡ «ἰδεώδης» ἀκίνητη καὶ νεκρὴ κοινωνία δὲν ὑπάρχει. Οἱ ἀντινομίες ξεπετιοῦνται αὐτόματα σὲ κάθε κοινότητα ἀνθρώπων καὶ εὐτυχῶς, γιατὶ μὲ τὸ ξεπέρασμά τους συντελεῖται ἡ πρόοδος.

Γι' αὐτό, «ἐπιστημονικὴ» κοινωνία εἶναι ὄχι ἐκείνη ποὺ δὲν ἔχει ἀντινομίες, ἀλλὰ ἐκείνη ποὺ εἶναι ὠργανωμένη κατὰ τρόπο ποὺ νὰ μπορῆ νὰ τὶς ξεπερνᾶ χωρὶς καταστρεπτικοὺς κλονισμούς. Τέτοια εἶναι ἡ δημοκρατικὴ κοινωνία ποὺ διαθέτει ἕνα μηχανισμὸ εὐαίσθητο ποὺ τὴν πληροφορεῖ γιὰ τὰ προβλήματά της καὶ εἶναι καὶ ἡ ἴδια εὐέλικτη καὶ ἐξελίξιμη. Ἔτσι ἀναπροσαρμόζεται διαρκῶς ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς χωρὶς νὰ τὰ ἀφίνη νὰ γίνουν ἀρρώστιες καὶ κρίσεις ὀλέθριες. Φυσικὰ ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὐτὴ δὲν γίνεται αὐτόματα. Συναντᾶ καὶ ἀντιδράσεις καὶ συχνὰ χρειάζεται ἀγῶνες στὸ τέλος ὅμως γίνεται.

Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συμβαίνει στὸν ἀνατολικὸ κόσμο. Ἐκεῖ ἡ κοινωνία ἔχει «παγώσει». Ὅποιος τολμήσει νὰ προβάλη ἕνα αἴτημα, νὰ καταδείξη μία ἀντινομία, διώκεται. Δὲν ὑπάρχει ἡ Δημοκρατία γιὰ νὰ λύνονται οἱ ἀντινομίες. Ἔτσι αὐτὲς συσσωρεύουν προβλήματα καὶ οἱ ἐπαναστατικὲς ἐκρήξεις γίνονται ἀναπόφευκτες. Γι' αὐτὸ οἱ μεγάλες ἐπαναστάσεις τῶν ἐξαθλιωμένων καὶ ἀπελπισμένων μαζῶν ποὺ ἐπροφήτευσε ὁ Μὰρξ γίνονται ὄχι στὴν Δύσι ἀλλὰ στὴν Ἀνατολὴ (Οὐγγαρία, ἀν. Γερμανία κλπ.).

Ὅταν λοιπὸν συγκρίνουμε τοὺς δύο κόσμους πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψι μας καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐσωτερικῆς λειτουργίας των. Φυσικὰ καὶ ὁ δυτικὸς κόσμος ἔχει προβλήματα, ἀντινομίες, ἀντιθέσεις, κλονισμούς. Τὸ κοινωνικό του σύστημα ὅμως τοῦ ἐπιτρέπει νὰ τὰ ξεπερνᾶ ὅλα αὐτὰ κατὰ τρόπο ἴσως ὄχι τέλειο ἀκόμη, ἀλλὰ πάντως μὴ καταστρεπτικό. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς τοῦ δίδει μεγάλη ὑπεροχὴ ἔναντι τοῦ ἀνατολικοῦ, ποὺ οἱ ἡγέτες του ἐπιδίδονται στὴν χιμαιρικὴ προσπάθεια τῆς ἀκινητοποιήσεως τῆς κοινωνίας σὲ μία αἰώνια ἀπολιθωμένη μορφὴ καὶ στὸ οὐτοπιστικὸ ἐγχείρημα τῆς ἐξαλείψεως τῶν ἀντινομιῶν καὶ μάλιστα μὲ τὴν ὠμὴ καὶ ἀπάνθρωπη βία. Ὁ κομμουνισμὸς ἀντιμετωπίζει τὶς ἀντινομίες του προσπαθώντας νὰ τὶς συγκαλύψη, νὰ τὶς ἀπωθήση, καὶ νὰ τὶς πνίξη μὲ τὴν βία. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ ὀξύνονται καὶ νὰ περιπλέκονται περισσότερο. Ἔτσι ἡ ἐπανάστασις ποὺ στὶς πράγματι δημοκρατικὲς χῶρες κατέστη περιττή, στὶς χῶρες τοῦ κομμουνισμοῦ γίνεται ἀναπότρεπτη. Νὰ πῶς δημιουργήθηκε ἡ Οὐγγαρία. Αὐτὰ ἐξηγοῦν καὶ γιατὶ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱσορία μία νέα διάρθρωσις τῆς κοινωνίας ὅπως εἶναι τὸ

σοβιετικὸ σύστημα ἔφθασε τόσο γρήγορα σὲ περίοδο κρίσεως.

Ὁ κομμουνισμὸς ἀπὸ ἐπανάστασις κατέστη ἀντεπανάστασις πρὶν κατορθώση νὰ ἐπικρατήση παγκόσμια καὶ πρὶν διαγράψη μία κανονικὴ ἱστορικὴ τροχιά. Καὶ αὐτὸ ὄχι γατὶ δὲν ὀργάνωσε μία κοινωνία χωρὶς ἀντινομίες, πρᾶγμα, ἀδύνατο, ἀλλὰ γιατὶ κατήργησε τὸν τρόπο τοῦ δημοκρατικοῦ, εἰρηνικοῦ ξεπεράσματος τῶν ἀντινομιῶν. Κατασκεύασε μία κοινωνία νεκροταφείου καὶ τὴν παρουσιάζει σὰν «ἐπιστημονικὴ» κοινωνία.

III. ΙΣΧΥΡΑ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΗ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ἡ σοβιετικὴ κοινωνία ὅπως τὴν ἀναλύσαμε πιὸ πάνω, παρουσιάζει μία θετικὴ καὶ μία ἀρνητικὴ πλευρά. Εἶναι ταυτόχρονα ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενής.

1. Πλεονεκτήματα τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας

α) Τὸ Κράτος καὶ ἡ ἰθύνουσα τάξις τῆς ΕΣΣΔ ἐλέγχουν ὁλόκληρο τὸ κοινωνικὸ σύνολο, κατευθύνουν ὅλες τὶς κοινωνικὲς λειτουργίες καὶ χρησιμοποιοῦν πρὸς ἐξυπηρέτησι τῆς πολιτικῆς των ὁλόκληρο τὸ δυναμικὸ τῆς κοινωνίας. Ἕνα κράτος - ἰδιοκτήτης καὶ ἀνεξέλεγκτος διαχειριστὴς τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐργασίας ὅλων τῶν πολιτῶν ἔχει τὴν δυνατότητα ἀδιαφορῶντας γιὰ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ καὶ τὶς ἄλλες συνέπειες νὰ συγκεντρώνη τεράστιες δυνάμεις εἰς μερικοὺς τομεῖς καὶ νὰ παρουσιάζη σ' αὐτοὺς πραγματικὲς καὶ ἐντυπωσιακὲς ἐπιτεύξεις. Ἕνα τέτοιο Κράτος μπορεῖ νὰ ἀναπτύσση διάφορους τομεῖς τῆς τεχνικῆς, νὰ κατασκευάζη μεγάλα ἔργα, καὶ νὰ κινητοποιῆ τὰ πάντα χάριν τοῦ σκοποῦ του. Οἱ ἰθύνοντες τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας δὲν ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀντιπολιτεύσεις, ἐλεύθερο τύπο, κοινὴ γνώμη κλπ. Εἶναι κύριοι ὄχι μόνον ὅλων τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας των ἀλλὰ καὶ τῆς ἐργασίας, τῆς ζωῆς, ἀκόμη καὶ τοῦ πνεύματος τῶν κατοίκων της. Ἡ ἐξουσία τους εἶναι ἀνεξέλεγκτη διότι δὲν ὑπάρχει κοινὴ γνώμη καὶ ἀπεριόριστη διότι δὲν γνωρίζει νομικοὺς περιορισμούς. Οἱ ἀποφάσεις των δὲν ὑπόκειται σὲ κανένα ἔλεγχο καὶ ἀποτελοῦν νόμους ὑποχρεωτικοὺς γιὰ ὅλους, ἀφοῦ τὸ Κόμμα εἶναι ὑπεράνω τῶν νόμων.

β) Ἐπίσης ἡ ἔλλειψις περιορισμῶν προερχομένων ἀπὸ τὸν νόμο ἢ ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη, παρέχει στοὺς ἡγέτες τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας τὴν δυνατότητα νὰ κινοῦνται ταχέως, μυστικῶς καὶ ἀνεξελέγκτως, νὰ ἀποκρύπτουν τοὺς πραγματικοὺς σκοποὺς των καὶ νὰ αἰφνιδιάζουν τοὺς ἀντιπάλους των.

γ) Οἱ ἰθύνοντες τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας δὲν εἶναι δέσμιοι τῶν θεσμῶν της ὅπως οἱ ἰθύνοντες τῶν δυτικῶν κοινωνιῶν καὶ μποροῦν νὰ συντρίβουν ἐν τῇ γενέσει της καὶ κάθε «ἀναγκαία» σκληρότητα, ὁποιαδήποτε τάσι διασπάσεως, διαβρώσεως καὶ διαλύσεως τῆς κοινωνικῆς συνοχῆς.

δ) Ἡ κοινωνία τῆς ΕΣΣΔ ἔχει ἐν μέρει μίαν μονολιθικὴ συνοχὴ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὕπαρξι μιᾶς μόνιμης καὶ ἑνιαίας ἡγεσίας μὲ ἀπόλυτες ἐξουσίες, μιᾶς κοσμοθεωρίας καὶ ἑνὸς κοινοῦ σκοποῦ ποὺ ἐκφράζεται στὰ κρατικὰ προγράμματα οἰκονομικοκοινωνικῆς δράσεως κατὰ τρόπο ὥστε τὸ σύνολο τῆς κοινωνίας νὰ ἐργάζεται πρὸς μία κατεύθυνσι, μὲ ἕνα αὐστηρότατα ἑνιαῖο προσανατολισμό.

ε) Ἡ κοινωνικὴ πραγματικότης τῆς ΕΣΣΔ καλύπτεται ἀπὸ μία ἐπιστημονικὴ προπαγάνδα ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ μία σοσιαλιστικὴ φρασεολογία καὶ ἐξαπατᾶ εὐρεῖες μάζες τοῦ ἐξωτερικοῦ οἱ ὁποῖες θεωροῦν τὴν σοβιετικὴ κοινωνία σὰν τὸ ἰδεῶδες πρότυπο.

2. Μειονεκτήματα τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἐκμεταλλευτικότης, ἡ τυραννικότης καὶ ἡ ταξικότης τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας καὶ οἱ ἐσωτερικὲς ἀντιφάσεις της ποὺ ἀναφέραμε, ἀποτελοῦν ἰσάριθμα μειονεκτήματα τὰ ὁποῖα ἐκμηδενίζουν τὰ πλεονεκτήματά της. Ἀκόμη περισσότερο, ἡ ἀπόκρυψις καὶ ἡ βιαία καταστολὴ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν συγκρούσεων ἐπιφέρει μία συσσώρευσι ἀντιθέσεων ποὺ ὁδηγοῦν ἀνάλογα μὲ τὶς εἰδικὲς συνθῆκες καὶ τὴν ψυχοσύνθεσι κάθε λαοῦ εἴτε σὲ ἐπαναστατικὲς ἐκρήξεις (Οὐγγαρία, Πολωνία, ἀν. Γερμανία) εἴτε στὴν παρακμὴ τῆς κοινωνίας στὴν ὁποία ἀναπτύσσονται διάφορες φυγόκεντρες διαλυτικὲς τάσεις: ἐγκληματικότης, γκαγκστερισμός, τεντυμποϊσμός, («χουλιγκανισμός», ἀλκοολισμός, κλοπή, ληστεία, κερδοσκοπία, (μαύρη ἀγορά), τυφλὴ μίμησις τοῦ δυτικοῦ τρόπου ζωῆς («στιλιάγκιν»), θρησκευτικὸς φανατισμός, ἀδιαφορία ἢ καὶ συνειδητὴ ἀντίδρασις στὴν αὔξησι τῆς παραγωγῆς, ἀντίδρασις τῶν ἐργατῶν στὴν νόρμα καὶ ἀδιαφορία τῶν ἀγροτῶν, ἐθνικισμός, ρεβιζιονισμός, ἐπαναστατικότης. Συνεπῶς ἡ μονολιθικότης τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας εἶναι μόνον ἐπιφανειακή. Κάτω ἀπὸ τὴν ἤρεμη ἐπιφάνεια μαίνεται ὁ ἀδυσώπητος κοινωνικὸς πόλεμος. Ὅπως τονίζει ὁ Μ. Τζίλας *«ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἕνα καθεστὼς μονίμου ἐμφυλίου πολέμου»*.

Γιὰ τοῦτο, τὸ νέο κοινωνικὸ ὅπλο, «ἡ πάλη τῶν τάξεων» μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κοινωνικὴν ἀποσύνθεσι τοῦ ἀντιπάλου ποὺ ἐνόμιζαν οἱ μπολσεβῖκοι ὅτι τὸ εἶχαν μονοπώλιο, ἀπεδείχθη πολὺ ἐπικίνδυνο καὶ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ σοβιετικὸ Κράτος. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου, 940.000 σοβιετικοὶ πολῖτες ἐπολέμησαν μὲ τοὺς γερμανοὺς ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀντίθεσί τους πρὸς τὸ κοινωνικὸ καθεστὼς τῆς χώρας τους. Σὰν Κράτος, ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις ὑπόκειται στοὺς ἴδιους κοινωνικοὺς νόμους ποὺ καθορίζουν τὴν ἐξέλιξι ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Τὸ πείραμα τῶν μπολσεβίκων, νὰ οἰκοδομήσουν μίαν κοινωνία χωρὶς τάξεις, μὲ δικτατορικὲς μεθόδους, ἀπέτυχε. Τάξεις ποὺ ἀνταγωνίζονται ἡ μία τὴν ἄλλη ὑπάρχουν περισσότερο ἀπὸ ἀλλοῦ στὸν κομμουνισμὸ καὶ οἱ κατώτερες τάξεις καταπνίγονται μὲ τὶς πιὸ **ἄσπλαχνες δικτατορικὲς** μεθόδους, πρὸς ὄφελος τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς. Παρὰ τὴν ἄγρια καταπίεσι τῶν «κατωτέρων» τάξεων, ὁ ἐσωτερικὸς ἀγώνας στὸν κομμουνισμό, δὲν εἶναι μικρότερος ἀπὸ ὅτι στὶς δυτικὲς χῶρες, ἀλλὰ ἀπεναντίας ὀξύτερος. Καὶ ὁ ἀγώνας αὐτὸς δὲν διεξάγεται μόνον μεταξὺ τῆς κυριάρχου τάξεως καὶ τοῦ προλεταριάτου ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων στρωμάτων τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὴν ἴδια τὴν κυρίαρχη τάξι.

Βασικὸς πυρήνας αὐτῆς τῆς τάξεως εἶναι ἡ κομματικὴ γραφειοκρατία, δηλ. τὸ σύνολο τῶν μεσαίων κυρίως στελεχῶν τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν κομματικὸ μηχανισμό. Ἡ ἀνωτάτη ἡγεσία εἶναι προϊὸν αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ ὁ ἑκάστοτε ἔνοικος τοῦ Κρεμλίνου εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐκφράζει καλύτερα τὰ συμφέροντα καὶ τὶς ἀπόψεις αὐτοῦ τοῦ στρώματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ ἀντλεῖ τὴν δύναμί του.

Ἄλλο στρῶμα τῆς κυριάρχου τάξεως εἶναι οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ἄνδρες τῆς κομματικῆς ἀστυνομίας. Ἐπὶ Στάλιν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀπέκτησαν τεράστια ἰσχὺ καὶ ἐξεδήλωσαν τὴν τάσι νὰ τεθοῦν πάνω ἀπὸ τὸ κόμμα. Ὁ τρομοκρατικὸς μηχανισμὸς ἀπέκτησε αὐθυπαρξία καὶ ἐκινδύνευσαν ἀπὸ αὐτὸν ὅλα τὰ μέλη τῆς κυριάρχου τάξεως. Γι' αὐτὸ καὶ συνασπίσθηκαν καὶ κατόρθωσαν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στάλιν νὰ κτυπήσουν τὴν ἀστυνομία, νὰ ἐξοντώσουν μερικοὺς φιλόδοξους καὶ ἰσχυροὺς ἐκπροσώπους της (Μπέρια), νὰ τῆς ἀφαιρέσουν ὡρισμένες ἁρμοδιότητες καὶ νὰ τὴν θέσουν ὑπὸ ἔλεγχον.

Ἀξιόλογο στρῶμα τῆς κυριάρχου τάξεως καὶ μόνιμη πηγὴ ἀνησυχίας γιὰ τὴν κομματικὴ γραφειοκρατία ἀποτελοῦν τὰ στελέχη τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Τὸ κόμμα πιστεύει ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἔχουν

περισσότερο ἀνεπτυγμένη τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀπὸ τὴν κομματικὴ συνείδησι καὶ δὲν τοὺς ἔχει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Γι' αὐτὸ ἔχει τοποθετήσει στὸ στράτευμα τοὺς «πολιτικοὺς ἐπιτρόπους», οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ κόμματος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπαγρυπνοῦν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν στρατιωτικῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ, συνδέουν τὸ κόμμα ἀμέσως μὲ τὴν μάζα τῶν στρατιωτῶν, ὥστε τοῦτο νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ αὐτοὺς ὄχι διὰ τῶν ἀξιωματικῶν, ἀλλ' ἀπευθείας. Οἱ στρατιωτικοὶ ἀγωνίζονται ἀνέκαθεν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ κόμματος. Κατὰ τὴν περίοδο 1953 - 58 ὁ ρόλος τῶν στρατιωτικῶν αὐξήθηκε σημαντικὰ ἀρχικῶς μὲν διότι τὸ κόμμα τοὺς χρειάσθηκε γιὰ νὰ πλήξῃ τὴν ἀστυνομίαν, καὶ κατόπιν διότι Χρουστσὼφ στηρίχθηκε σ' αὐτοὺς γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ στοὺς ἀντιπάλους του. Ἔτσι οἱ στρατιωτικοὶ κατώρθωσαν νὰ προωθήσουν τὶς θέσεις των καὶ νὰ μειώσουν τὸν ρόλο τοῦ κόμματος στὶς ἔνοπλες δυνάμεις. Κατόπιν ὅμως τὸ κόμμα πέρασε στὴν ἀντεπίθεσι καὶ ὄχι μόνο ἀνέκτησε τὸ ἀπωλεσθὲν ἔδαφος (καθαίρεσις Ζούκωφ) ἀλλὰ καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν πλήρη καθυπόταξιν τοῦ στρατεύματος (ἀποστράτευσις 250.000 μονίμων ἀξιωματικῶν καὶ συνεχεῖς μεταβολὲς στὴν ἡγεσία τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ).

Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴ περίοδο, μὲ τὴν ἐμφάνισι τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, τῶν πυραύλων κλπ. αὐξήθηκε σοβαρῶς ὁ ρόλος καὶ ἑνὸς ἄλλου στρώματος τῆς κυριάρχου τάξεως. Πρόκειται γιὰ τὸ στρῶμα τῶν «τεχνοκρατῶν». Αὐτοὶ ἡττήθησαν τὸ 1955 διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ ἐκπροσώπου των Μαλένκωφ ἀπὸ τὴν πρωθυπουργία, ἀνέκτησαν ὅμως τὸ ἀπωλεσθὲν ἔδαφος καὶ διὰ τοῦ ἐκπροσώπου των Κοζλὼφ διεκδικοῦν γιὰ τὸ μέλλον τὴν διαδοχὴ τοῦ Χρουστώφ, ἐπλήγησαν ὅμως ξανὰ μὲ τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Κοζλώφ.

Τέλος, ὑπάρχει καὶ τὸ στρῶμα τῶν διανοουμένων, καλλιτεχνῶν κλπ. ποὺ δὲν ἔχει βέβαια ἀρκετὴ δύναμι γιὰ νὰ διεκδικήσῃ τὴν πρωτοκαθεδρία στοὺς κόλπους τῆς κυριάρχου τάξεως, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ τῶν «φιλελευθέρων» καὶ ρεβιζιονιστικῶν τάσεων, συχνότατα, δὲ συμμαχεῖ μὲ τοὺς συγγενεῖς του τεχνοκράτας. Τὸ στρῶμα αὐτό, ἀνέπτυξε ἐπιθετικὴ πρωτοβουλία μετὰ τὸν «ἀποσταλινισμὸν» σὰν φορεὺς «φιλελευθέρων»

Πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ ἡ καθαρῶς κομματικὴ γραφειοκρατία δὲν εἶναι ἑνιαία. Ὑπάρχουν σοβαρώτατες ἀντιθέσεις μεταξὺ τῆς παλαιᾶς «μεγάλης» γραφειοκρατίας καὶ τῆς νέας τῆς «μικρᾶς» ἢ ἐπαρχιωτικῆς γραφειοκρατίας. Ὁ Χρουστσὼφ κατώρθωσε νὰ στηριχθῇ στὴ δεύτερη τῆς ὁποίας αὔξησε τὸν ρόλον μὲ τὴν «ἀποκέντρωσι» διοικήσεως καὶ οἰκονομίας καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς πρώτης, Μολότωφ καὶ Καγκάνοβιτς.

Ἡ κυρίαρχη τάξις λοιπὸν εἶναι μὲν ἑνωμένη ἔναντι τῶν προλεταρίων διότι ὅλα τὰ μέλη της ἐπιθυμοῦν τὴν διατήρησι τῶν προνομίων των, ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸ αὐτῆς τῆς τάξεως μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμάδων ποὺ τὴν ἀποτελοῦν διεξάγονται σκληρὲς μάχες γιὰ τὴν πρωτοκαθεδρία. Οἱ διαμάχες αὐτές, ὀφειλόμενες σὲ ἀντιθέσεις συμφερόντων, φιλοδοξιῶν καὶ ἀπόψεων καθὼς δὲν μποροῦν νὰ ἐκφρασθοῦν μὲ τὴ γνωστὴ στὴ Δύσι δημοκρατικὴ διαδικασία, ἐκδηλώνονται μὲ σκληροὺς παρασκηνιακοὺς ἀγῶνες οἱ ὁποῖοι ὁδηγοῦν στὶς ἑκάστοτε ἐκκαθαρίσεις καὶ ἀνακατατάξεις στοὺς κόλπους τῆς κομμουνιστικῆς ἡγεσίας.

3. Συμπέρασμα.

Ἡ κοινωνικὴ λοιπὸν συνοχὴ στὸν κομμουνισμό, δὲν εἶναι στέρεη. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν πολυεθνικὴ φύσι τοῦ σοβιετικοῦ Κράτους. Μὲ αὐτὴν τὴν κατάστασι, τὸ νέον κοινωνικὸν ὅπλο ποὺ ἐφεῦραν οἱ μπολσεβῖκοι στρέφεται καὶ ἐναντίον τους. Τὸ ὅπλο αὐτό— ἡ «πάλη τῶν τάξεων» μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κοινωνικὴν ἀποσύνθεσι—ἀνήκει πιὰ σήμερα στὸ γενικὸ ὁπλοστάσιο τοῦ συγχρόνου πολέμου καὶ εἶναι προσιτὸ στοὺς ἐχθροὺς τοῦ κομμουνισμοῦ, οἱ ὁποῖοι μποροῦν νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν ἀποτελεσματικὰ ἐναντίον του.

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Ὑπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Α΄. ΟΙ ΔΙΑΨΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ

1. Ἡ διάψευσις τοῦ μαρξιστικοῦ σχήματος ἐξελίξεως

Ὅλη ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις τοῦ μαρξισμοῦ καὶ τοῦ λενινισμοῦ ποὺ κάναμε ὡς τώρα, καθὼς καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς ἱστορίας τοῦ ἴδιου τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος καὶ τῆς ΕΣΣΔ, σὲ συνδυασμοῦ μὲ τὴν ἁπλῆ σύγκρισι τῶν μαρξιστικῶν προβλέψεων μὲ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα, μᾶς ὁδηγοῦν σὲ μία ἀναμφισβήτητη διαπίστωσι: ὅτι ὁ μαρξισμὸς καὶ ὁλόκληρο τὸ «προφητικὸ» σχῆμα του γιὰ τὴν πορεία καὶ τὶς κατευθύνσεις τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως διαψεύσθηκαν ἀπολύτως ἀπὸ τὶς πιὸ γενικές τους γραμμὲς ὡς τὶς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειές τους. Πουθενὰ καὶ σὲ τίποτα δὲν ἐπαληθεύθηκε ὁ μαρξισμός. Πουθενὰ καὶ σὲ τίποτα, ἡ ἱστορία δὲν ἀκολούθησε τὴν κοίτη ποὺ τῆς χάραξε ὁ «ἱστορικὸς ὑλισμός». Οὔτε ἡ Δύσις («καπιταλισμὸς») οὔτε ἡ Ἀνατολὴ («σοσιαλισμός») τοῦ 20οῦ αἰώνα ἔχουν τὴν παραμικρὴ σχέσι ὄχι μόνο μὲ τοὺς δραματισμοὺς τοῦ Μὰρξ ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὰ ἀκόμη τὰ πιὸ πρόσφατα συνθήματα τοῦ Λένιν.

Ὁ Μὰρξ διαψεύσθηκε γιατὶ ἐξετάζοντας ὅλα τὰ φαινόμενα καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο μὲ στατικὴ καὶ δογματικὴ μονομέρεια, ὑποτάσσοντας τὴν ἔρευνά του στὴν ἐφ' ἅπαξ δοθεῖσα πολιτική του σκοπιμότητα, ἐντάσσοντας βίαια τὴν πολυσύνθετη καὶ ρευστὴ πραγματικότητα στὰ στενὰ καλούπια τῆς θεωρίας του καὶ μετατρέποντας τὶς τάσεις ἢ τοὺς παράγοντες τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως ποὺ ἐπεσήμανε σὲ ἀπόλυτους νόμους μὲ αἰώνια ἰσχύ, κατάστρεψε τὸν πυρῆνα τῆς ἀλήθειας ποὺ περιεῖχαν: λ.χ. σωστὰ ἐπεσήμανε τὴν σημασία τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος στὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξι, ἀλλὰ κατάστρεψε τὴν ἀξία αὐτῆς τῆς προσφορᾶς του γιατὶ ὑπερέβαλε μέχρι παραλογισμοῦ τὴν σημασία της ἀνάγοντας τὰ πάντα στὴν οἰκονομία καὶ στὴν παραγωγὴ καὶ παραγνωρίζοντας ἄλλες ἐξ ἴσου ἢ καὶ περισσότερο βασικὲς δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι οἱ προβλέψεις τοῦ μαρξισμοῦ διαψεύσθηκαν. Οἱ μικρὲς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ μεσαῖα στρώματα ἐπέζησαν. Οἱ προλετάριοι ἀντὶ νὰ ἐξαθλιώνοναι ζοῦν ὅλο καὶ καλύτερα. Οἱ οἰκονομικὲς κρίσεις ξεπεράσθηκαν. Ἡ παραγωγὴ στὸν δυτικὸ κόσμο δὲν ἐλαττώθηκε, ἀλλὰ ἀντίθετα μεγαλώνει συνεχῶς καὶ ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος ἀποδείχθηκε ὡς τώρα ἀνίκανος νὰ τὴν φθάση. Ἡ τεχνικὴ ἐξέλιξις

στὴ Δύσι κάθε ἄλλο παρὰ σταμάτησε. Σὲ καμμιὰ πραγματικὰ «ἀστικὴ» χώρα τοῦ κόσμου δὲν ξέσπασε ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις (ἡ Ρωσία, ἡ Κίνα καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία δὲν ἦσαν ἀστικὲς χῶρες). Μάλιστα ὅσο πιὸ «ἀστικὴ» εἶναι μιὰ χώρα τόσο πιὸ ἰσχυρὴ εἶναι ἡ κοινωνία της καὶ τόσο πιὸ ἀσήμαντη ἡ κομμουνιστικὴ διείσδυσις σ' αὐτήν. Ἡ ἴδια ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις ὅπως εἴδαμε δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ μιὰ παταγώδης διάψευσις τοῦ μαρξισμοῦ τὸν ὁποῖον ὁ Λένιν παραβίασεν ὠμὰ γιὰ νὰ τὴν κηρύξη. Ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις στὴν πραγματικότητα ἦταν ἕνα πραξικόπημα ὀλίγων ὡπλισμένων συνωμοτῶν ποὺ ἀνέτρεψαν μαζὶ μὲ τὴ νεαρὴ Ρωσικὴ Δημοκρατία καὶ τὸν μαρξισμό.

2. Κατάλογος τῶν διαψεύσεων τοῦ μαρξισμοῦ

α) Ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔγκελς περίμεναν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή, τὸ 1848 ἤδη, τὴν ὁριστικὴ καταστροφὴ τοῦ «καπιταλισμοῦ» στὴν δυτικὴ Εὐρώπη. Ὅταν τὸ ἐπαναστατικὸ κῦμα τοῦ 1848 πέρασε καὶ ὁ «καπιταλισμὸς» ἔμεινε στὴ θέσι του, ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔγκελς διακήρυξαν ὅτι ἡ καταστροφή του θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ὁπωσδήποτε μὲ τὴν πρώτη οἰκονομικὴ κρίσι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀποκάλυψις δὲν ἐπραγματοποιήθηκε. Καὶ ὁ «καπιταλισμὸς» σήμερα εἶναι πιὸ ἀκμαῖος ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά.

β) Τὸ Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο προφήτευε τὸ τέλος τοῦ ἐθνικισμοῦ. Τὸ 1848, ὅμως ὑπῆρξε μάρτυς τῆς μεγαλύτερης ἐθνικιστικῆς ἐξορμήσεως στὴν ἱστορία τῆς Εὐρώπης, καὶ ὁ αἰώνας μας ἀπέδειξε ὅτι ὁ ἐθνικισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες αἰτίες γιὰ τὶς ὁποῖες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι εἶναι ἕτοιμοι νὰ δώσουν καὶ τὴν ζωή τους. Σήμερα ὁ ἐθνικισμὸς διαδόθηκε ἀπὸ τὴν Εὐρώπη ὅπου γεννήθηκε, στὴν Ἀσία, τὴν Ἀφρικὴ καὶ τὴν Λατινικὴ Ἀμερική, ποὺ στὴν ἐποχὴ τοῦ Μὰρξ δὲν ἤξεραν οὔτε κἂν τὴν ἔννοια τοῦ ἔθνους. Τὸ ἐθνικὸ αἴσθημα ἀποτελεῖ σήμερα ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τρωτὰ τῆς σοβιετικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία ἐξ ἄλλου στὸν δυτικὸ κόσμο ἐκμεταλλεύεται τὰ κινήματα τοῦ ἐθνικισμοῦ ποὺ ὁ μαρξισμὸς εἶχε προφητεύσει τὴν ἐξαφάνισί του.

γ) Σύμφωνα μὲ τοὺς μαρξιστὰς τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα στοιχεῖα ποὺ εἶναι τόσο συνδεδεμένα μεταξύ τους, ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπεται καμμιὰ ἀλλαγή. Τὸ σύστημα δὲν θὰ μποροῦσε οὔτε νὰ βελτιωθῆ οὔτε νὰ ἐξελιχθῆ. Ἡ μόνη δυνατότης του θὰ ἦταν νὰ περιπλακῆ καὶ νὰ καταργηθῆ. Τὰ ἐλαττώματα τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας ὁ μαρξισμὸς τὰ εἶδε σὰν ἀναπόσπαστα συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ συστήματος, ποὺ εἶναι ἀνίκανο νὰ τὰ ἐξουδετερώση. Τὸ σύστημα λοιπὸν δὲν μποροῦσε νὰ ἀλλάξη μόνο του. Ἡ ἀντικατάστασίς του μποροῦσε νὰ γίνη μόνο μὲ βίαιο τρόπο καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξι, ἡ ὁποία ἔχει τὴν «ἱστορικὴ ἀποστολὴ» νὰ ἀνατρέψη τὸν καπιταλισμό. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔγινε.

δ) Κατὰ τὸν Μάρξ, ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν καπιταλιστῶν ἐπιφέρει μιὰ συνεχῆ συγκέντρωσι τοῦ κεφαλαίου σὲ ὅλο καὶ λιγώτερα χέρια, μιὰ καταστροφὴ τῶν μεσαίων στρωμάτων καὶ μιὰ συνεχῆ ἐξαθλίωσι τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ προφητευθεῖσα ἀπὸ τὸν Μὰρξ πόλωσις τῆς κοινωνίας σὲ μιὰ φούχτα ὑπερπλούτων ἐκμεταλλευτῶν καὶ μιὰ τρομακτικὴ μάζα ἐξαθλιωμένων προλεταρίων δὲν πραγματοποιήθηκε. Οἱ μεσαῖες τάξεις δὲν ἐξαφανίσθηκαν, ἀλλὰ ἀντίθετα, ἐπολλαπλασιάσθηκαν. Τὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο δὲν ἀπετέλεσε τὸ σύνολο τῆς κοινωνίας ἀλλὰ ἔχασε σὲ ἀριθμό. Καὶ ἀντὶ νὰ ἐξαθλιωθῆ, ἀντίθετα βελτίωσε τὴν ζωή του καὶ ἀπέκτησε οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἰσχύ, «ἀποπρολεταροποιούμενο» συνεχῶς. Οἱ κοινωνικὲς τάξεις δὲν πολώθηκαν, ἀλλὰ ἔγιναν ρισσότερο ρευστὲς καὶ σὲ σημαντικὸ βαθμὸ ἐξισώθηκαν (ἕνας στοὺς ὀκτὼ Ἀμερικανοὺς εἶναι σήμερα μέτοχος μεγάλων ἐπιχειρήσεων).

ε) Ἀποτέλεσμα, κατὰ τὸν μαρξισμό, τῆς ἀνωτέρω προαναφερθείσης κοινωνικῆς πολώσεως θὰ ἦταν νὰ ξεσπάση ἡ προλεταριακὴ ἐπανάστασις ἐκεῖ ὅπου ἔχει περισσότερο ἀναπτυχθῆ ὁ καπιταλισμός. Ἡ ἱστορία ὅμως ἔφερε ἐπαναστάσεις ποὺ ἐπεκαλέσθησαν τὸ ὄνομα τοῦ Μὰρξ μόνο σὲ ὑπανάπτυκτες χῶρες ποὺ βρίσκονταν στὶς παραμονὲς ἢ στὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐκβιομηχανίσεώς των, σὲ χῶρες ἀπομονωμένες ἀπὸ τὴ βιομηχανία τῆς Δύσεως καὶ μὲ ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα.

στ) Ἕνα ἄλλο πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐξήγειρε τὸν Μὰρξ ἂν μποροῦσε νὰ ξαναζήση σήμερα, εἶναι ἡ σειρὰ τῶν βιομηχανικῶν ἐπαναστάσεων ποὺ ἀκολούθησαν τὴ βιομηχανική του ἐπανάστασι. Αὐτὸ ποὺ ὁ Μὰρξ περιέγραψε σὰν βιομηχανικὴ ἐπανάστασι ἦταν ἡ ἐξέλιξις ἀπὸ τὴ μικρὴ βιοτεχνία στὴν μανιφακτούρα καὶ ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησι τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνέμου, τοῦ νεροῦ, τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, στὴν χρησιμοποίησι τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ. Ἀλλὰ ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις ὅπως ἀποδείχθηκε εἶναι ἀτελείωτη. Ὁ Μὰρξ νόμισε ὅτι ἔφθασε στὸ τέλος τῆς ἐξελίξεώς της τὸ 1848, ὅταν ἀπήγγειλε τὴν καταδίκη της. Καὶ ὅμως σήμερα, ἡ βιομηχανικὴ κοινωνία βρίσκεται ἀκόμη στὴν ἀρχὴ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν της δυνάμεων. Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Μὰρξ ἐκήρυξε τὸ τέρμα τοῦ «καπιταλισμοῦ» αὐτὸς ἔφερε τὸν ἠλεκτρισμό, τὶς μηχανὲς ἐσωτερικῆς καύσεως, τὴν συνθετικὴ χημεία, τὶς ἠλεκτρονικὲς συσκευές, τὸν αὐτοματισμό, τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια. Καὶ πουθενὰ δὲν φαίνεται τὸ τέλος τῆς βιομηχανικῆς ἐπανστάσεως.

ζ) Ἀλλὰ καὶ τὸ Κράτος ἀποδείχθηκε ἀπειθὲς στὶς μαρξιστικὲς προφητεῖες. Ἀντὶ νὰ γίνη τὸ ὄργανο μιᾶς τάξεως γιὰ τὴν καταπίεσι τῆς ἄλλης, ὅπως τὸ περιέγραψε ὁ Μάρξ, αὐτὸ δημοκρατικοποιήθηκε, ὑποτάχθηκε στὴν πίεσι τῆς ψήφου τῶν ἐργαζομένων καὶ στὴν γενικὴ πίεσι τοῦ συνόλου. Ἔτσι δημιουργήθηκε ἕνα νέου τύπου Κράτος ποὺ παρεμβαίνει, κατευθύνει καὶ ρυθμίζει τὴν οἰκονομικὴ ζωή. Τὸ Κράτος αὐτὸ περιόρισε τὴ διάρκεια τῆς ἐργασίας, καθόρισε τὰ ἐλάχιστα ὅρια τῶν ἡμερομισθίων, ἐθέσπισε τὶς συλλογικὲς συμβάσεις ἐργασίας, εἰσήγαγε τὴν οἰκονομικὴ νομοθεσία, τὶς κοινωνικὲς ἀσφαλίσεις, τὰ ἐργατικὰ δικαιώματα καὶ ἐφαρμόζει μία διεργασία κοινωνικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς.

η) Ὁ μαρξισμὸς διδάσκει ὅτι ἡ οἰκονομία καθορίζοντας τὰ πάντα καθορίζει καὶ τὴν πολιτική. Ὁ 20ὸς αἰώνας ὅμως ἀπέδειξε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Ὅτι δηλαδὴ ἡ πολιτικὴ τείνει νὰ καθορίση τὴν οἰκονομία. Ὁ ἴδιος ὁ κομμουνιστικὸς ὁλοκληρωτισμὸς εἶναι μία πολιτικὴ ἀπόπειρα προκαθορισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς διαρθρώσεως καὶ ἐξελίξεως. Στὴν ἐποχή μας ἡ οἰκονομία ἔχει «πολιτικοποιηθῆ». Στὴ θέσι τῆς ἄλλοτε αὐτόνομης οἰκονομίας μὲ τοὺς δικούς της νόμους, ἔχουμε σήμερα μιὰ ποιτικῶς ἐλεγχόμενη καὶ κοινωνικῶς ρυθμιζόμενη οἰκονομία. Ἡ πολιτικὴ καθορίζει σήμερα τὴν οἰκονομία μὲ τὰ δασμολόγια, τὸν παρεμβατισμό, τὶς εἰσαγωγικὲς καὶ ἐξαγωγικὲς ποσοστώσεις, τὶς νομισματικὲς ρυθμίσεις, τὶς ἐπιδοτήσεις καὶ ἐπιχορηγήσεις, τὶς τιμὲς ἀσφαλείας, τὴ δημιουργία οἰκονομικῶν κοινοτήτων, τὸν προγραμματισμὸ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Σὲ τεράστιες περιοχὲς τοῦ κόσμου ἔχει πραγματοποιηθῆ σήμερα ἡ γενικὴ πολιτικοποίησις τῆς οἰκονομίας ἡ ὁποία στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες ὑποτάσσεται ἀπολύτως στοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς ἐξυπηρετεῖ ὑπάκουα.

θ) Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἐργάτης ἀπέρριψε τὸν ρόλο καὶ τὴν ἀποστολὴ ποὺ τοῦ ἀνέθεσε ὁ μαρξισμός. Ὁ ἐργάτης ἀρνήθηκε νὰ προλεταριοποιηθῆ, νὰ ἐξαθλιωθῆ καὶ νὰ ἐπαναστατήση. Ἂν ὁ ἐργάτης ἐνεπλέκετο σὲ μιὰ ταξικὴ πάλη ὅπως τὴν κηρύσσει ὁ μαρξισμός, τότε ἴσως πραγματικὰ νὰ μεγάλωνε ἡ ἐξαθλίωσίς του μέσα σὲ μιὰ ἀλληλοσπαρασσομένη κοινωνία. Ἀλλὰ τὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα υἱοθέτησε ἄλλους σκοποὺς καὶ παραιτούμενο ἀπὸ τὸν ἀδιάλλακτο μαρξιστικὸ ταξικὸ ἀγῶνα συνέβαλε σημαντικὰ

στὴν κατάκτησι μιᾶς ἀσφάλειας καὶ ἀξιοπρέπειας γιὰ τοὺς ἐργαζομένους μέσα στὸ σύστημα ποὺ ζοῦν. Σήμερα οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν γίνει «κάτι» μέσα στὸν κόσμο στὸν ὁποῖον ὑπάρχουν, ἀντὶ νὰ ἀγωνίζωνται νὰ γίνουν τὸ «πᾶν» σὲ ἕνα κόσμο ποὺ ὑπῆρξε μόνο στὴν φαντασία τῶν οὐτοπιστῶν. Ἔτσι τὸ σύνθημα τοῦ Μὰρξ ὅτι «οἱ προλετάριοι δὲν ἔχουν νὰ χάσουν παρὰ μόνο τὶς ἁλυσσίδες τους», ἔπαψε νὰ ἰσχύη.

Ἡ διάψευσις τοῦ μαρξισμοῦ λοιπὸν εἶναι γενικὴ καὶ καθολικὴ καὶ τίποτε ἀπολύτως ἀπὸ ὅσα ἔγραψε ὁ Μὰρξ δὲν βοηθεῖ στὴν ὀρθὴ προσέγγισι τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ κόσμος μας δὲν ἔχει καμμία σχέσι οὔτε μὲ τὸν κόσμο στὸν ὁποῖο ἔζησε ὁ Μάρξ, οὔτε καὶ μὲ τὸν κόσμο ποὺ αὐτὸς ἐπροφήτευσε.

3. Ὁ λενινισμὸς σὰν διάψευσις τοῦ μαρξισμοῦ

Σήμερα δὲν ὑπάρχει πιὰ μαρξισμός. Ἐκεῖνο ποὺ ὑπάρχει εἶναι ὁ λενινισμὸς, δηλ. μία στατηγικὴ καὶ τακτικὴ γιὰ τὴ χρησιμοποίησι τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων ποὺ ἐγέννησε ἡ βιομηχανικὴ κοινωνία μὲ σκοπὸ τὴν κατάληψι, διατήρησι καὶ ἐπέκτασι τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐξουσία αὐτὴ εἶναι ὁλοκληρωτική, μονοκομματική, ταξικὴ καὶ ἀπολυταρχική. Ὁ λενινισμὸς ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι «ὁ μαρξισμὸς τῆς ἐποχῆς μας», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἄρνησις τοῦ χρεωκοπημένου μαρξισμοῦ μὲ μιὰ ἐπιτυχῆ ἐμπειρικὴ πρᾶξι. Ἄς δοῦμε τί λένε ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Λένιν.

Μάρξ: Ἡ οἰκονομία καθορίζει τὴν πολιτική.

Λένιν: Ἡ πολιτικὴ καθορίζει τὴν οἰκονομία.

Μάρξ: Ἡ ἐπανάστασις ἐπέρχεται ὅταν ὁ καπιταλισμὸς φθάση στὸ ὑψηλότερο σημεῖο τῆς ἐξελίξεώς του καὶ ξεσπᾶ στὶς πιὸ προηγμένες χῶρες.

Λένιν: Ἡ ἐπανάστασις ἐπέρχεται στὶς χῶρες ἐκεῖνες ὅπου ὁ καπιταλισμὸς εἶναι ἀσθενέστερος. «Ἡ ἁλυσσίδα σπάζει στὸν ἀσθενῆ κρίκο της».

Μάρξ: Ἡ ἐπανάστασις θὰ γίνη πρῶτα στὴν Ἀγγλία ἢ ἴσως στὴ Γερμανία ἢ Γαλλία.

Λένιν: Ἡ ἐπανάστασις γίνεται πρῶτα στὴ Ρωσία καὶ μετὰ στὴν καθυστερημένη Ἀσία καὶ Ἀφρική.

Μάρξ: Ἡ ἐργατικὴ τάξις δημιουργεῖ μόνη της τὴν ταξικὴ της συνείδησι, τὴν θεωρία της καὶ τὴν ἐπανάστασί της.

Λένιν: Ἐὰν ἀφεθῆ μόνη της ἡ ἐργατικὴ τάξις ἀκολουθεῖ τὴν ἀστικὴ σκέψι καὶ δὲν ἀποκτᾶ συνείδησι τοῦ ἑαυτοῦ της. Ἐκφραστὴς αὐτῆς τῆς συνειδήσεως δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἐργατικὴ τάξις ἀλλὰ ἕνα πρωτοποριακὸ κόμμα ἐπιλέκτων «ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν». Τὸ κόμμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ πραγματοποιήση τὴν ἐργατικὴ ἐπανάστασι ἀκόμη καὶ σὲ μία χώρα ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐργατικὴ τάξις. Καὶ μπορεῖ νὰ ἐγκαθιδρύση τὴν δῆθεν «δικτατορία το ῦπρολεταριάτου» ἀκόμη καὶ σὲ μιὰ χώρα χωρὶς προλεταριάτο ὅπως συνέβη στὴν Κίνα, στὴν Μογγολία, στὴν Ἀλβανία, στὴν Β. Κορέα καὶ στὸ βόρειο Βιετνάμ. Στὶς χῶρες αὐτὲς τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα ἀσκεῖ τὴ δικτατορική του ἐξουσία (ἐν ὀνόματι ἑνὸς ἀνυπάρκτου προλεταριάτου) ἐπὶ μιᾶς κοινωνίας ποὺ ὄχι μόνο δὲν εἶναι σοσιαλιστική, ἀλλὰ εἶναι καὶ προαστική.

Ὁ λενινισμὸς συνεπῶς δὲν ἔχει στὴν πραγματικότητα καμμία ἐπιστημονικὴ σχέσι μὲ τὸν μαρξισμό. Δὲν εἶναι παρὰ μία τεχνολογία ἁρπαγῆς, διατηρήσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς μετατροπῆς της σὲ γενικὴ καὶ ἀπόλυτη κυριαρχία. Ὁ λενινισμὸς εἶναι μιὰ συνταγὴ γιὰ τὴν συγκρότησι ἑνὸς κόμματος μὲ σκοπό του τὴν ἁρπαγὴ καὶ τὴν αἰώνια διατήρησι τῆς ἐξουσίας. Εἶναι μιὰ στρατηγικὴ καὶ τακτικὴ γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῶν διαφωνιῶν, τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων ποὺ ἐδημιούργησε ἡ Δύσις, μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἴδιου τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ λενινισμὸς εἶναι ἡ στρατηγικὴ τῆς ἀνατροπῆς ποὺ ἀποβλέπει στὴν κατάκτησι τοῦ κόσμου.

4. Ἡ σοβιετικὴ πραγματικότης

Ἡ σύγχρονη σοβιετικὴ κοινωνία ποὺ

ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι κομμουνιστική, προῆλθε, ὅπως εἴδαμε, ἀπὸ ἕνα πραξικόπημα ποὺ ἀποτέλεσε τὴν παταγωδέστερη ἔμπρακτη διάψευσι τοῦ μαρξισμοῦ. Στὴν φεουδαρχικὴ Ρωσία ποὺ νομοτελειακὰ χρειαζόταν μιὰ μακρόχρονη περίοδο ἀστικῆς καὶ δημοκρατικῆς ἀναπτύξεως ὁ μαρξισμὸς χρησιμοποιήθηκε ἁπλῶς σὰν μιὰ ἰδεολογικὴ πρόφασις ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἅρπαξαν τὴν ἐξουσία. Τὸ ρωσικὸ προλεταριάτο, ἀδύνατο ποσοτικὰ καὶ ποιοτικά, χωρὶς καμμιὰ μόρφωσι καὶ πολιτικὴ πείρα, ἀποτελῶντας μιὰ μικρὴ μειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, δὲν μπόρεσε ν' ἀναλάβη κανένα ἡγετικὸ ρόλο καὶ πολὺ λιγώτερο νὰ μετατρέψη τὴ φεουδαρχικὴ καὶ γραφειοκρατικὴ αὐτοκρατορία σὲ μιὰ ἰδεώδη κομμουνιστικὴ κοινωνία. Ἡ ἡγεσία τῆς χώρας περιῆλθε μοιραῖα στὰ χέρια μιᾶς ὁμάδος ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν» ποὺ ἀπετέλεσαν τὴν νέα, τὴν κομμουνιστικὴ γραφειοκρατία, ποὺ βαθμιαῖα διαμορφώθηκε σὲ μιὰ κλειστὴ καὶ πανίσχυρη κάστα. Αὐτὴ ἡ νέα ἄρχουσα τάξις εἶναι σήμερα στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι ἰδιοκτήτρια τοῦ δικτατορικοῦ κράτους καὶ δι' αὐτοῦ ἰδιοκτήτρια ὅλων τῶν παραγωγικῶν μέσων, ὅλων τῶν ἀγαθῶν καὶ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς χώρας. Τ παραγωγικὰ μέσα δὲν δόθηκαν σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ δουλεύουν, ὅπως ζητοῦσε ὁ Μάρξ. Τὰ πῆρε τὸ Κράτος, δηλαδὴ ἡ τάξις ποὺ ἀποτελεῖ τὸν κρατικὸ μηχανισμό. Ἔτσι ἡ ἐκμετάλλευσις ὄχι μόνον δὲν καταργήθηκε ὅπως ζητοῦσε ὁ Μάρξ, ἀλλὰ καὶ αὐξήθηκε, γιατὶ τὸ Κράτος σὰν μοναδικὸς καὶ πανίσχυρος ἐργοδότης ἐπιβάλλει χωρὶς συζήτηση στοὺς ἐργαζομένους τοὺς ὅρους του.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σύστημα, τὸ ἄτομο χάθηκε, γιατὶ ἀντὶ νὰ καταργηθῆ τὸ Κράτος ὅπως πρόβλεπε ὁ Μάρξ, αὐτὸ πῆρε τερατώδεις διαστάσεις.

Ἡ παραγωγὴ ἔγινε αὐτοσκοπός. Παράγονται τώρα ὅλο καὶ περισσότερο κάρβουνο καὶ ἀτσάλι, χτίζονται ὅλο καὶ περισσότερα ἐργοστάσια βαρειᾶς βιομηχανίας, ἐξαπολύονται ὅλο καὶ περισσότεροι πύραυλοι. Τὸ σοβιετικὸ τοπίο εἶναι πράγματι ἐπιβλητικό. Μόνο ποὺ εἶναι ἔρημο. Γιατὶ λείπει ἀπ' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ λησμονήθηκε καὶ ποὺ εἶναι τώρα ὁ μεγάλος ἀπὼν το ῦσοβιετικοῦ συστήματος. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔχει ἐλευθερία καὶ δικαιώματα, ποὺ δὲν ζεῖ καλύτερα.

Ἔτσι ὁ ὁλοκληρωτικὸς στενὰ ταξικὸς καὶ ἀπάνθρωπος δῆθεν «ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμός» ποὺ λέγεται μαρξισμός, ἀπέληξε ὄχι στὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ στὴν δικτατορία ἐξωπρολεταριακῶν γραφειοκρατικῶν στοιχείων ἐπὶ τοῦ προλεταριάτου. Ἀντὶ γιὰ τὴν «ἀταξικὴ κοινωνία» δημιούργησε τὴν κοινωνία τῆς πολώσεως μὲ τὶς δύο ἀπόλυτα ξεχωρισμένες καὶ ἐχθρικὲς τάξεις: Τὸ ἐξαθλιωμένο προλεταριάτο καὶ τὴν προνομιοῦχα γραφειοκρατεία.

Φυσικὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ μαρξισμὸς ἔπαθε σοβαρές, θανάσιμες ἀλλαγές. Οἱ ρῶσοι «πιστοί» του, τὸν προσάρμοσαν ἐλεύθερα στὶς ἀνάγκες τους μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διογκώσουν τὰ ἀρνητικά του στοιχεῖα καὶ νὰ ἐκμηδενίσουν τὰ θετικά του. Κάθε νέος ἀρχηγὸς τῆς Μόσχας, σὲ κάθε περίοδο, κόβει τὸν μαρξισμὸ σύμφωνα μὲ τὰ ἑκάστοτε συμφέροντα τῆς νέας κυριάρχου τάξεως ποὺ ἀντιπροσωπεύει καὶ τὸν ράβει στὰ δικά του τὰ μέτρα. Καὶ στὸ τέλος ὁ μαρξισμὸς ἀντὶ γιὰ πανανθρώπινο ἰδανικὸ καὶ γιὰ ἐπιστημονικὴ κοσμοθεωρία, ἔγινε τὸ ἰδεολογικὸ περικάλυμμα τοῦ ρωσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἡ κομμουνιστικὴ πρακτικὴ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσι μὲ τὸ παλαιὸ κομμουνιστικὸ ἰδανικό. Βρίσκεται στοὺς ἀντίποδές του. Καὶ ἡ σύγχρονη κομμουνιστικὴ θεωρία δικαιολογεῖ, συγκαλύπτει καὶ ἐξωραΐζει αὐτὴν τὴν πρακτική, ἐξυπηρετῶντας τὸν ρωσικὸ ἐπεκτατισμό. Ὁ μαρξισμὸς δὲν πέθανε μόνον κάτω ἀπὸ τὸ ἀνελέητο ποδοπάτημα τοῦ ἱστορικοῦ γίγνεσθαι. Πέθανε ἐπίσης καὶ κάτω ἀπὸ τὰ δολοφονικὰ κτυπήματα τῶν ρώσων «μαρξιστῶν».

5. Ἡ διάψευσις τῶν ὑποσχέσεων τοῦ λενινισμοῦ

Μέσα στὰ 45 χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν ἔκρηξί της ἡ ρωσικὴ ἐπανάστα-

σις δὲν μπόρεσε νὰ πραγματοποιήση καμμιὰ ἀπὸ τὶς ὑποσχέσεις της, τὶς ὑποσχέσεις τοῦ λενινισμοῦ.

α) Ὑποσχέθηκε «γῆ στοὺς ἀγρότες», ἀλλὰ τελικὰ τοὺς πῆρε καὶ ὅση εἶχαν καὶ μὲ τὰ κολχὸζ ἐπέβαλε ἕνα σύστημα κρατικῆς δουλοπαροικίας.

β) Ὑποσχέθηκε «διαρκῆ εἰρήνη» ἀλλὰ ἔφερε ἕνα συνεχῆ πόλεμο ἐναντίον τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μὲ ὅλο τὸν μὴ κομμουνιστικὸ κόσμο στὸ ἐξωτερικό. Ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία εἶναι μία κοινωνία συγκροτημένη ἔτσι, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀπαιτήσεις ἑνὸς διαρκοῦς πολέμου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ (Δικτατορία, πολιτικὴ ἀστυνομία, προπαγάνδα, 5ες φάλαγγες, εἰδικὸς προγραμματισμὸς τῆς οἰκονομικῆς προσπάθειας κλπ.).

γ) Ὑποσχέθηκε «παραγωγὴ γιὰ τὴν κατανάλωσι», δηλ. πρὸς χάριν τῶν καταναλωτῶν, ἀλλὰ δημιούργησε τὴν παραγωγὴ πρὸς χάριν τοῦ κατατιεστικοῦ κράτους — ἰδιοκτήτη καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιδιώξεων τῆς γραφειοκρατίας.

δ) Ὑποσχέθηκε «ἀφθονία» καὶ ἔφερε τὴν διαρκῆ στέρησι ὅλων τῶν ἀγαθῶν ποὺ κάνουν τὴ ζωὴ πιὸ εὐχάριστη, πιὸ εὔκολη, πιὸ πολιτισμένη καὶ τῆς δίνουν δυνατότητες καὶ προοπτικές.

ε) Τὸ Κράτος θὰ μαραινόταν σιγὰ—σιγά. Ἀντὶ γι' αὐτὸ δημιουργήθηκε τὸ ὑπερκράτος. Ὁ Λένιν εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι «κάθε μαγείρισσα θὰ ξέρη τὶς ὑποθέσεις τοῦ κράτους». Σήμερα τὸ σοβιετικὸ κράτος ξέρει τὶς ὑποθέσεις καὶ τῆς τελευταίας μαγείρισσας.

στ) Ὑποσχέθηκε ἐλευθερία καὶ κατάργησε ὅλες τὶς ἐλευθερίες.

ζ) Υποσχέθηκε τὸν παράδεισο τῶν ἐργατῶν καὶ ἔφερε τὸ Σιδηροῦν Παραπέτασμα.

η) Ὑποσχέθηκε τὴν ἐθνικὴ αὐτοδιάθεση καὶ δημιούργησε τὴ μεγαλύτερη ἰμπεριαλιστικὴ ἀποικιακὴ δύναμι τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

6. Ὁ μαρξισμὸς σὰν θρησκεία

Ἀπὸ τότε ποὺ διαψεύσθηκε σὰν ἐπιστήμη, ἡ ἰσχὺς τοῦ μαρξισμοῦ βρίσκεται στὴν ἄρνησι κάθε ἔρευνας καὶ στὴν **τυφλὴ πίστι.**

Σὰν ἐπιστήμη ὁ μαρξισμὸς παρήγαγε μόνον ἀνάπηρα ἀποτελέσματα, ἐξακολουθεῖ ὅπως πάντοτε νὰ παριστάνη τὸν ζωντανὸ καὶ νὰ ἐπιβιώνη σὰν θρησκεία. Ἔτσι ἐνῶ ὁ μαρξισμὸς μπορεῖ εὔκολα νὰ ἀνασκευασθῆ σὰν ἐπιστημονικὴ θεωρία, ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ καὶ νὰ ἔχη τεράστια δύναμι ποὺ τὴν ἀντλεῖ ὄχι πιὰ ἀπὸ τὴν σφαῖρα τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σφαῖρα τῶν συγκινήσεων καὶ τῶν συναισθημάτων.

Μὲ ἄλλα λόγια ὁ κομμουνισμὸς ἀπὸ οὐτοπία ἐπεχείρησε νὰ μετατραπῆ σὲ ἐπιστήμη μὲ ἀποτέλεσμα ὅμως νὰ μετατραπῆ τελικὰ σὲ μιὰ ἰδιότυπη σύγχρονη θρησκεία, καὶ σὰν τέτοια εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἀνατραπῆ μὲ λογικὰ ἐπιχειρήματα.

Οἱ σύγχρονοι ρεαλισταὶ ἡγέται τοῦ κομμουνισμοῦ σκέφθηκαν ὡς ἑξῆς: Οἱ παλαιὲς θρησκεῖες (καὶ λέγοντας παλαιὲς ἐννοοῦν ὅλες τὶς γνωστὲς ὡς σήμερα ἰσχύουσες θρησκεῖες) ξεπεράσθηκαν. Μὲ τὸ ὑποθετικὸ ξεπέρασμά τους ὅμως, τὸ ἔνστικτο πίστεως τοῦ ἀνθρώπου μένει κάπως ἀνικανοποίητο.

Εἶναι λοιπὸν μιὰ εὐκαιρία γιὰ τὸν μαρξισμό, ἀφοῦ ὡς ἐπιστήμη ἐπέτυχε, νὰ ἐμφανισθῆ ὡς θρησκεία γιὰ νὰ καλύψη τὸ κενὸ ποὺ ἄφησε ἡ «παρακμή» τῶν ἄλλων θρησκειῶν καὶ ἔτσι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἱστορική του διάψευσι, νὰ πιάση γερὰ στὶς μᾶζες καὶ νὰ τὶς φανατίση.

Οἱ σοβιετικοὶ εἰδικοὶ μελέτησαν συστηματικὰ ὅλες τὶς «παλαιὲς» θρησκεῖες καὶ διαπίστωσαν ὡρισμένα κοινὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ τὰ συνάντησαν σὲ ὅλες. Συμπέραναν λοιπόν, ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ ἀνταποκρίνονται στὰ αἰτήματα τοῦ ἐνστίκτου τῆς πίστεως καὶ συνεπῶς ἂν θέλουν νὰ γίνη ὁ κομμουνισμὸς μιὰ σύγχρονη θρησκεία τῶν μαζῶν θὰ πρέπει νὰ φροντίσουν νὰ τὰ ἔχη καὶ αὐτός.

Γιὰ παράδειγμα τὸ θεμέλιο κάθε θρησκείας εἶναι ἡ πίστις σὲ μιὰ ἐξωανθρώπινη δύναμι ἡ ὁποία διέπει τὰ πάντα (Θεός, Ἰεχωβᾶ, Ἀλλάχ). Ἡ δύναμις

αὐτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχη καὶ στὸν κομμουνισμό. Καὶ ὑπάρχει. Μόνο ποὺ ἡ ὀνομασία της εἶναι κάπως λιγώτερο μεταφυσικὴ καὶ περισσότερο ἐπιστημονικοφανής. Οἱ μαρξισταὶ τὴν λένε Νομοτέλεια. Σύμφωνα μὲ τὸ μαρξισμό, τίποτα ἀπολύτως δὲν γίνεται τυχαίως. Τόσο στὴν φύσι καὶ σ' ὁλόκληρο τὸ σύμπαν, ὅσο καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὴν ἱστορία, ὑπάρχουν αὐστηρὲς «νομοτέλειες» ποὺ διέπουν, προκαθορίζουν καὶ διαγράφουν τὰ πάντα. Ὅλα ρυθμίζονται ἐπακριβῶς ἀπὸ τοὺς φυσικούς, βιολογικούς, οἰκονομικούς, κοινωνικοὺς καὶ ἱστορικοὺς νόμους, τὶς Νομοτέλειες. Στὴν φύσι οἱ Νομοτέλειες δροῦν μόνες τους, ἐνῶ οἱ ἱστορικοὶ νόμοι, δροῦν διὰ μέσου τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι κάνει ὁ ἄνθρωπος δὲν τὸ ἀποφασίζει ἐλεύθερα ὁ ἴδιος, ἀλλὰ τοῦ τὸ ἐπιβάλλουν οἱ ἱστορικοὶ νόμοι. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν δρᾶσι του μπορεῖ μόνο ὑπακούοντας στὸν ἱστορικὸ νόμο νὰ ἐπιταχύνη κάπως τὴν ἐφαρμογή του ἢ ἀντιτασσόμενος σ' αὐτὸν νὰ τὴν ἐπιβραδύνη ἐλαφρῶς. Αὐτὸς εἶναι ὅλος καὶ ὅλος ὁ ρόλος του. Συνεπῶς ἡ Νομοτέλεια, ὅπως βλέπουμε, εἶναι μία ἐξωανθρώπινη δύναμις ἡ ὁποία δρᾶ καὶ καθορίζει τὰ πάντα. Μὲ ἄλλα λόγια δὲν διαφέρει οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἴδιο πρᾶγμα ὅπως μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὴν Νομοτέλεια γίνεται καὶ μὲ ἄλλα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν θρησκειῶν, τὰ ὁποῖα ξαναβρίσκουμε στὸν κομμουνισμὸ μὲ ἐπιστημονικοφανεῖς ὀνομασίες ἢ μὲ πιὸ γήϊνες, πιὸ ὑλικὲς καὶ συνεπῶς πιὸ προσιτὲς κατὰ τοὺς μαρξιστὰς στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ἐκφράσεις των. Παραθέτουμε ἕνα μικρὸ ἐνδεικτικὸ πίνακα:

ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ
Θεὸς	*Νομοτέλεια*
Παράδεισος	*Πρωτόγονος Κομμουνισμὸς*
Προπατορικὸ ἁμάρτημα	*Ἰδιοκτησία*
Προφῆται	*Οὐτοπισταὶ Σοσιαλισταὶ*
Μεσσίας	*Μὰρξ*
Ἀπόστολοι	*Ἔγκελς—Λένιν—Στάλιν*
Ἱερὰ πόλις (Ἱερουσαλήμ, Μέκκα)	*Μόσχα*
Ἱερὸς Ναὸς (Πανάγιος Τάφος, Ἅγιος Πέτρος, Κααμπὰ)	*Μαυσωλεῖον Λένιν—Στάλιν*
Ἱερὰ κείμενα (Εὐαγγέλια, Κοράνι)	*Κείμενα κλασσικῶν μαρξισμοῦ*
Αἱρέσεις	*Παρεκκλίσεις*
Ἐκπρόσωπος Θεοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς (Πάπας, Πατριάρχης, Δαλάϊ Λάμα).	*Γεν. Γραμματεὺς ΚΚΣΕ, Πρεζίντιουμ*
Δευτέρα παρουσία	*Ἐπανάστασι τοῦ προλεταριάτου*
Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας	*Κομμουνισμὸς καὶ Σοβιετικὴ Ἕνωσις*
Περιούσιος Λαὸς	*Προλεταριάτο καὶ Κ.Κ. (καὶ Ρωσ. λαὸς)*
Ἀφορισμὸς	*Διαγραφὴ ἀπὸ τὸ Κ.Κ.*
Θρησκευτικὴ τελετὴ	*Κομματικὴ συνέλευσις*

Ὅπως βλέπουμε, ὁ κομμουνισμὸς συγκεντρώνει ὅλα τὰ γνωρίσματα τῶν θρησκειῶν, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι στὰ γνωρίσματα αὐτὰ ἔδωσε μιὰ πιὸ γήϊνη, πιὸ ὑλικὴ καὶ πιὸ ἐπιστημονικοφανῆ μορφή, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται καλλίτερα στὶς τάσεις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ὁ κομμουνισμὸς προσπαθεῖ ἔτσι νὰ γίνη ἡ θρησκεία τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, ἡ θρησκεία τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀτόμου. Τὰ πλήθη τῶν φανατισμένων ὀπαδῶν του καὶ οἱ ψυχοπαθολογικοὶ «ἥρωές του» δείχνουν ὅτι ἐν μέρει τὸ ἔχει κατορθώσει. Γι' αὐτὸ σὲ πολλὲς περιπτώσεις εἶναι μάταιο νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἀνατρέψουμε τὸν μαρξισμὸ μὲ τὴν λογικὴ καὶ τὴν ἐπιστήμη ἀφοῦ αὐτὸς δὲν εἶναι πιὰ οὔτε λογικὴ οὔτε ἐπιστήμη, ἀλλὰ τυφλὴ πίστις.

7. Συμπέρασμα.

Μολονότι δὲν ἐπῆλθε ἡ ἐπανάστασις ποὺ προφήτευσε ὁ Μὰρξ καὶ οὔτε πρόκει-

ται νὰ ἔλθη ποτέ, ἐν τούτοις ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ διαρκοῦς ἐπαναστάσεως ποὺ ἄρχισε πρὶν ἀπὸ τὸν Μὰρξ καὶ ποὺ συνεχίζεται. Αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις δὲν φύτρωσε ἀπὸ τὸ σπόρο τοῦ μαρξισμοῦ ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν παρὰ μία τραγικὴ παρανόησις αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἕνα προϊὸν τῶν ἀρνητικῶν της πλευρῶν. Ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ εἶναι ἡ βιολογικὴ ἐπανάστασις τῆς Δύσεως. Ἡ δυτικὴ ἐξάπλωσις σὲ ὅλες τὶς ἠπείρους ἀνέτρεψε τοὺς παλαιοὺς πολιτισμοὺς ὅπου εἶχαν ἐπιβιώσει, καὶ ἔσπειρε παντοῦ τὴν δυτικὴ δημιουργικότητα μαζὶ μὲ τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἀντιθέσεις της.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ παγκόσμια ἐπανάστασις, ποὺ ἀπὸ τὸν ἀτμὸ ἔφθασε στὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια διὰ μέσου τοῦ ἠλεκρισμοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν φεουδαρχία στὸ κράτος — πρόνοια διὰ μέσου τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς δημοκρατίας.

Οἱ κομμουνισταὶ δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὴν δημιουργία αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Τὴν ἐμελέτησαν ὅμως προσεκτικά, τὴν ἐχρησιμοποίησαν καὶ τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ δυτικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐπικράτησι τοῦ δικοῦ τους συστήματος. Οἱ κομμουνισταὶ μελετοῦν καὶ ἐκμεταλλεύονται τὶς ἐπαναστατικὲς δυνάμεις ποὺ ἐδημιούργησε ἡ Δύσις (βιομηχανία, ἐργατικὴ τάξις, ἐθνικισμός, δημοκρατικὰ δικαιώματα κλπ.) καὶ τὶς χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου των ἐναντίον τῆς Δύσεως. Τὸ μέσον γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τῆς μαρξιστικῆς ὁρολογίας, τοῦ μόνου στοιχείου ποὺ ἀπέμεινε ἀπὸ τὸν μαρξισμό.

Β΄. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1. Ὁ σκοπὸς τοῦ κομμουνισμοῦ

Ἡ ἐπιδίωξις τῆς ἐπικρατήσεως σὲ παγκόσμια κλίμακα εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδέμενη μὲ τὴν βαθύτερη οὐσία τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἡ κοσμοκρατορία ἦταν ἀνέκαθεν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ὁ σταθερὸς καὶ ἀμετάβλητος τελικὸς σκοπὸς τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ἡ τάσις γιὰ παγκόσμια ἐπικράτησι εἶναι ἀναφαίρετο συστατικὸ στοιχεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ, συνυφασμένο μὲ τὴν ἴδια τὴν φύσι τόσο τῆς κοσμοθεωρίας καὶ βιοθεωρίας του ὅσο καὶ τῆς πρακτικῆς ὀργανώσεως καὶ δράσεώς του.

Ἡ ἰδέα γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ κομμουνισμοῦ σὲ ὁλόκληρη τὴν γῆ ἀποτελεῖ βασικὸ θεμέλιο τοῦ ἰδεολογικοῦ του πιστεύω καὶ κινητήρια δύναμι τῆς πολιτικῆς του δραστηριότος.

Ἂν ὁ κομμουνισμὸς ἐγκατέλειπε τὸ ὄνειρο τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας, θὰ ἀπαρνιόταν τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, θὰ αὐτοκτονοῦσε, θὰ ἔπαυε νὰ ὑπάρχῃ.

Γι' αὐτό, ἀπὸ τὸν Μὰρξ ὡς τὸν Χρουστσὼφ καὶ τὸν Μάο, διὰ μέσου τοῦ Λένιν, τοῦ Τρότσκυ καὶ τοῦ Στάλιν, ποτέ, πουθενά, κανεὶς κομμουνιστὴς δὲν ἔχασε οὔτε γιὰ μιὰ ἔστω στιγμὴ ἀπὸ τὰ μάτια του τὸ μεγάλο ὅραμα τοῦ κομμουνιστικοποιημένου πλανήτη μας.

2. Ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐπαναστάσεως

Ἀμετακίνητος τελικὸς σκοπὸς τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ἡ κοσμοκρατορία.

Ποιό ὅμως εἶναι τὸ μέσον μὲ τὸ ὁποῖο θὰ φθάσῃ στὴν ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ του;

Καὶ ἐδῶ ἡ ἀπάντησις εἶναι μία καὶ μόνη, σαφὴς καὶ ἀμετακίνητη: *«Ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση εἶναι ὁ μοναδικὸς δρόμος γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ νέου, τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος»*(*Ἄρθρο τοῦ σοβιετικοῦ θεωρητικοῦ ὀργάνου «Κομμουνὶστ» ἀριθ. 13)1960*).

Τὸ μοναδικὸ λοιπὸν μέσον γιὰ τὴν ἐπίτευξι τοῦ τελικοῦ σκοποῦ εἶναι ἡ «σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση». Αὐτὴ ἡ ἄποψις εἶναι ἡ μόνη ποὺ παραδέχονται θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ οἱ κομμουνισταὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Δύο ἀπὸ τοὺς θεωρητικοὺς τοῦ Κ.Κ. Σ.Ε. ὁ Α. Μπελιακὼφ καὶ ὁ Φ. Μπουρλάτσκυ, σὲ ἕνα πρόσφατο ἄρθρο τους στὸ περιοδικὸ «Κομμουνὶστ» (ἀριθ. 13) 1960) ἐπανέλαβαν ὅτι ἡ λενινιστικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐπαναστάσεως *«διατηρεῖ καὶ σήμερα ὅλη της τὴν ἰσχύ»*.

Ἡ παγκομμουνιστικὴ διάσκεψις τῆς Μόσχας, ἔφθασε μάλιστα στὸ σημεῖο νὰ δηλώση ὅτι: *«Ἡ ἐποχή μας, εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν σοσιαλιστικῶν ἐπαναστάσεων»* (Πράβντα, 6 Δεκ. 1960).

Τέλος ὁ Χρουστσώφ, στὸν λόγο του τοῦ Ἰανουαρίου 1961 στὴν σύσκεψι τῶν κομματικῶν στελεχῶν τῆς Μόσχας εἶπε: *«ὁ δρόμος γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ περνάει μέσα ἀπὸ τὴν προλεταριακὴ ἐπανάστασι καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου»* (Αὐγή, 27 Ἰαν. 1961).

Ὁ κομμουνισμὸς λοιπὸν δὲν ἔχει ξεκαθαρίσει μόνο τὸν ἀπώτερο στρατηγικὸ σκοπό του, ποὺ εἶναι ἡ κοσμοκρατορία, ἀλλὰ ἔχει ξεκαθαρίσει ἐπίσης καὶ τὸ μέσο μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκει τὴν πραγματοποίησι τοῦ τελικοῦ του σκοποῦ. Καὶ τὸ μέσο αὐτὸ εἶναι ἕνα: Ἡ ἐπανάστασις.

3. Ἡ ἐπαναστατικὴ τακτικὴ

Ἂν ὅμως ὁ σκοπὸς (ἡ κοσμοκρατορία) καὶ τὸ μέσον γιὰ τὴν ἐπίτευξί του (ἡ ἐπανάστασις) εἶναι καθορισμένα γιὰ πάντα καὶ ἐκτὸς πάσης συζητήσεως γιὰ κάθε κομμουνιστή ,ἡ τακτικὴ ποὺ ἐφαρμόζεται κάθε φορὰ ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὶς συνθῆκες καὶ τὶς δυνατότητες.

Οἱ κομμουνισταὶ μελετοῦν συνεχῶς ὅλες τὶς ἀλλαγὲς—πολιτικές, οἰκονομικές, πνευματικές, στρατιωτικές, ἐπιστημονικὲς —ποὺ συντελοῦνται στὸν κόσμο, ἐπισημαίνουν τὰ ἑκάστοτε τρωτὰ σημεῖα τοῦ ἀντιπάλου τους — ποὺ εἶναι ὁλόκληρος ὁ μὴ κομμουνιστικὸς κόσμος—καὶ τὰ δικά τους τὰ πλεονεκτήματα καὶ μὲ βάσι τὰ πορίσματά τους καθορίζουν τὴν «γραμμὴ πλεύσεως» ποὺ ἀκολουθοῦν κάθε φορά. Ἔτσι συντελεῖται μιὰ συνεχὴς ἐργασία πλουτισμοῦ τῆς θεωρίας των περὶ «σοσιαλιστικῆς» ἐπαναστάσεως μὲ ὅλο καὶ νεώτερες «θέσεις» καὶ νέα συμπεράσματα.

Στὴν πραγματικότητα λοιπὸν ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἐξοπλισμένος μὲ μία πλήρη θεωρία, μὲ μία ἄρτια ἐπιστημονικὴ τεχνική, γιὰ τὸν συνεχῆ πόλεμο ποὺ διεξάγει ἐναντίον τοῦ ὑπολοίπου κόσμου. Ἡ τακτικὴ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως στὴν σύγχρονη ἐποχή, ποὺ θεμελιώθηκε ἀπὸ τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε., ἔχει βρεῖ τὴν πιὸ πρόσφατη καὶ τὴν πιὸ πλήρη διατύπωσί της σὲ δύο βασικῆς σημασίας κείμενα: Στὴν περιβόητη Δήλωσι τῆς διασκέψεως τῶν 81 Κ.Κ. ποὺ συνῆλθε στὴν Μόσχα τὸν Νοέμβριο τοῦ 1960 καὶ σὲ ἕνα ἐξαιρετικὰ βαρυσήμαντο ἄρθρο τῶν Α. Μπελιακὼφ καὶ τοῦ Φ. Μπουρλάτσκι, ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «Κομμουνίστ», ἰδεολογικὸ—καθοδηγητικὸ ὄργανο τοῦ Κ.Κ. Σ.Ε. στὸ τεῦχος του τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1960 μὲ τὸ τίτλο: «Ἡ λενινιστικὴ θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καὶ ἡ σύγχρονη ἐποχή».

Ἄλλα ντοκουμέντα ποὺ ἐπεξεργάζονται μερικώτερα τὴν σύγχρονη τεχνικὴ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπικρατήσεως εἶναι οἱ Δηλώσεις τῶν παγκομμουνιστικῶν διασκέψεων τοῦ 1957 (Μόσχας) καὶ 1960 (Βουκουρεστίου), ἡ ἀπόφασις τῆς διασκέψεως τῶν Κ.Κ. τῆς Δυτ. Εὐρώπης (Ρώμη, Νοέμβριος 1959), ὁ λόγος τοῦ Χρουστσὼφ στὴν σύσκεψι τῶν στελεχῶν τῆν κομμουνιστικῆς ὀργανώσεως τῆς Μόσχας (Ἰανουάριος 1961) καὶ οἱ μελέτες διαφόρων θεωρητικῶν τοῦ κομμουνισμοῦ, ἰδίως σοβιετικῶν.

Μὲ βάσι αὐτὰ τὰ κείμενα θὰ προσπαθήσουμε νὰ περιγράψουμε τὴν τακτικὴ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως στὴν σύγχρονη ἐποχή.

Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε ὅτι, σήμερα ὁ κομμουνισμὸς δὲν θέλει μὲ κανένα τρόπο τὸν γενικὸ θερμὸ πόλεμο ἀνάμεσα στοὺς δύο κόσμους. Καὶ δὲν τὸν θέλει γιατὶ ξέρει ὅτι μία γενικὴ πολεμικὴ σύρραξις, ἕνας καθολικὸς πυρηνικὸς πόλεμος, θὰ ἐσήμαινε τὴν καταστροφὴ τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ κομμουνισμὸς δὲν θέλει τὸν πόλεμο

γιατὶ τὸν φοβᾶται. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποφεύγοντας τὸν γενικὸ θερμὸ πόλεμο ἐφαρμόζει ἕνα ἄλλου εἴδους πόλεμο, τὸν λεγόμενο ψυχρὸ ἢ π ο λ ι τ ι κ ὸ π ό λ ε μ ο.

Ἡ ἐπανάστασίς του λοιπὸν παίρνει ἄλλες μορφές. Γίνεται σταδιακά, σύμφωνα μὲ τὴν μέθοδο «βῆμα πρὸς βῆμα».

Κάθε φορὰ ἐπισημαίνεται μία χώρα, ἕνα «ἀσθενὲς σημεῖο» τοῦ δυτικοῦ κόσμου καὶ ἐκεῖ ἀκριβῶς καταφέρεται τὸ πιὸ ἰσχυρὸ κτύπημα. Μετὰ ἀκολουθεῖ ἡ ἐπισήμανσις ἄλλου τρωτοῦ σημείου, γίνεται τὸ ἑπόμενο βῆμα κ.ο.κ.

Ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις δηλαδή, στὴν ἐποχή μας ἔχει πάρει τὴν μορφὴ τῆς προοδευτικῆς ἀποσπάσεως διαφόρων χωρῶν ἀπὸ τὸν δυτικὸ κόσμο καὶ τῆς ἐντάξεώς των στὸν κομμουνιστικό. Ὅπως γράφουν ὁ Μπελιακὼφ καὶ ὁ Μπουρλάτσκι σήμερα *«ἡ δυνατότητα ἀποσπάσης ἀπὸ τὸ παγκόσμιο σύστημα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ χ ω ρ ι σ τ ῶ ν χ ω ρ ῶ ν καὶ ὁμάδων κρατῶν μεγάλωσε ὅσο ποτὲ προηγούμενα»*.

Ἡ ἀπόσπασις αὐτὴ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ διείσδυσι τοῦ κομμουνισμοῦ, μὲ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, τὶς ἐσωτερικὲς ἐξεγέρσεις, τοὺς τοπικοὺς πολέμους καὶ γενικὰ μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν γενικὸ θερμὸ πόλεμο.

Ἔτσι ὁ κομμουνισμὸς ἐλπίζει νὰ κατακτᾶ διαρκῶς ἔδαφος, νὰ ἀπωθῆ συνεχῶς τὸν «καπιταλισμὸ» καὶ νὰ ἀνατρέπη ὅλο καὶ περισσότερο πρὸς ὄφελός του, πρὸς ὄφελος τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως, τὸν ὑφιστάμενο συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων, ἕως ὅτου βαθμιαῖα ὡριμάσουν οἱ συνθῆκες γιὰ τὸ τελικὸ χτύπημα, γιὰ τὴν χαριστικὴ βολὴ κατὰ τοῦ μὴ κομμουνιστικοῦ κόσμου.

4. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ στόχου

Τὸ πρῶτο λοιπὸν ποὺ πρέπει νὰ μελετήσουμε εἶναι τὸ πῶς διαλέγη ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις τοὺς στόχους της, πῶς καθορίζει τὰ σημεῖα ὅπου μπορεῖ κάθε φορὰ νὰ κτυπήση μὲ σοβαρὲς ἐλπίδες ἐπιτυχίας καὶ χωρὶς νὰ διακινδυνεύη τὸν ἀνεπιθύμητο γι' αὐτὴν γενικὸ θερμὸ πόλεμο.

Γιὰ νὰ καθορίση τοὺς στόχους του, τὸ κομμουνιστικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα παίρνει ὑπ' ὄψιν του ὡρισμένους βασικοὺς παράγοντες. Ἂς τοὺς ἐξετάσουμε.

Προηγούμενα, πρὶν ἀπὸ τὸν Λένιν, οἱ κομμουνισταὶ ἐξετάζοντας τὸ ζήτημα τῆς ἐπαναστάσεώς των, ἔστρεφαν κυρίως τὴν προσοχή τους στὶς ἐσωτερικὲς συνθῆκες κάθε χώρας καὶ μὲ βάσι αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἔκριναν γιὰ τὴν ὡρίμανσι ἢ τὴν πρωϊμότητα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιθετικῆς των ἐξορμήσεως.

Ὁ Λένιν διακήρυξε ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι «ἀνεπαρκὴς» καὶ ὅτι στὴν ἐκτίμησι τῆς καταστάσεως οἱ κομμουνισταὶ πρέπει νὰ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς καταστάσεως ὅλου τοῦ παγκοσμίου συστήματος τοῦ «ἰμπεριαλισμοῦ». Ἡ ἐπανάστασις στὴν μιὰ ἢ στὴν ἄλλη χώρα, εἶπε, δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ σπάσιμο τοῦ ἀδύνατου κρίκου τῆς ἑνιαίας ἁλυσσίδας τοῦ «ἰμπεριαλισμοῦ». Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάζουμε ὁλόκληρη τὴν ἁλυσσίδα, νὰ βρίσκουμε ἕνα ἀσθενῆ κρῖκο της καὶ νὰ τὸν χτυποῦμε μὲ ὅλη μας τὴν δύναμι, ὥστε νὰ τὸν σπάζουμε.

Μὲ βάσι αὐτὴ τὴν ἀρχή, ὁ Λένιν, σὲ πεῖσμα τῆς ἀρχικῆς μαρξιστικῆς θεωρίας, ἔκρινε ὅτι ἦταν δυνατὴ ἡ νικηφόρα διεξαγωγὴ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως στὴν ἀστικὰ ἀνώριμη Ρωσία, γιατὶ αὐτὴ ἡ χώρα ἀποτελοῦσε ἕνα «ἀσθενῆ κρῖκο», ἕνα εὔθραστο κόμβο στὴν ἁλυσσίδα τοῦ παγκοσμίου καπιταλιστικοῦ συστήματος, ἕνα σημεῖο διασταυρώσεως τῶν ἐνδοκαπιταλιστικῶν ἀντιθέσεων, πρόσφορο γιὰ τὴν ἀνάπτυξι ἐπιτυχοῦς ἐπαναστατικῆς δραστηριότητος. Καὶ ἀνατρέποντας τὴν ἴδια τὴν μαρξιστικὴ ἀντίληψι τῆς ἱστορίας, τὸν ἱστορικὸ ὑλισμό, βάδισε ἀποφασιστικὰ πρὸς τὴν ἐπανάστασι.

Σήμερα, αὐτὴ ἡ πρακτικιστικὴ λενινιστικὴ τεχνολογία καταλήψεως τῆς ἐξουσίας ἰσχύει πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἴσχυε τὸ 1917 καὶ ἔχει καθιερωθῆ ἀπὸ τὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ σὰν ἀφετηρία τῆς ἐπαναστατικῆς του δράσεως.

Πράγματι, σήμερα πού ὑπάρχουν ἡ Ε.Σ.Σ.Δ. ἡ Κίνα καὶ οἱ δορυφόροι τους, ἡ Δήλωσις τῆς διασκέψεως τῶν 81 Κ.Κ., θεωρεῖ ὅτι *«ἡ ἐποχή μας, ποὺ τὸ κύριο περιεχόμενό της συνίσταται στὴν μετάβασι ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὸν σοσιαλισμὸ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς πάλης ἀνάμεσα στὰ δύο ἀντίθετα κοινωνικὰ συστήματα»* (*Πράβντα 6 Δεκ. 1960*).

Καὶ διευκρινίζει ὅτι: *«τὸ παγκόσμιο σοσιαλιστικὸ σύστημα ἐπαναστατικοποιεῖ τοὺς ἐργάτες στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες, τοὺς ἐμπνέει στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ διευκολύνει τὴν διεξαγωγὴ αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα* (*στὸ ἴδιο*).

Ἡ ἐσωτερικὴ λοιπὸν πάλη ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς τάξεις κάθε χώρας, μετατράπηκε τώρα σὲ μεγάλο βαθμὸ σὲ μιὰ πάλη ἀνάμεσα στὰ δύο ἀντίθετα κοινωνικὰ συστήματα, πάλη ποὺ διεξάγεται μὲ ὅλα τὰ μέσα (πολιτικά, οἰκονομικά, στρατιωτικά) καὶ σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Ἄρα ἡ ἀνάλυσις τῶν ὅρων ὡριμάνσεως τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως στὴ μιὰ ἢ στὴν ἄλλη χώρα χωρὶς βέβαια νὰ παραγνωρίσῃ τὴν ἐκτίμησι τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως σ' αὐτὴν τὴν χώρα, πρέπει κυρίως νὰ ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν ἐκτίμησι τῆς καταστάσεως ὁλοκλήρου τοῦ δυτικοῦ κόσμου καὶ τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων καὶ δυνατοτήτων Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς.

Οἱ κυριώτεροι ἀπὸ τοὺς παράγοντες ποὺ μελετοῦν οἱ κομμουνισταὶ πρὶν προχωρήσουν στὴν ἐξαπόλυσι τῆς ἐπαναστάσεώς τους σὲ μία χώρα εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ἐκτίμησις τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τοῦ δυτικοῦ κόσμου στὸ σύνολό του: Δηλαδὴ προσεκτικὴ μελέτη τῆς οἰκονομικῆς του καταστάσεως, τῆς στρατιωτικῆς του ἰσχύος, τῶν ἐσωτερικῶν του διενέξεων, τῆς σταθερότητος τῶν συμμαχιῶν του, τῆς ἀποφασιστικότητος καὶ ἱκανότητος τῆς ἡγεσίας του, τῶν τάσεων τῆς κοινῆς του γνώμης κλπ.

β) Ἐκτίμησις ἐσωτερικῆς καταστάσεως κάθε δυτικῆς χώρας χωριστά: Δηλαδὴ προσεκτικὴ μελέτη τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων της, τῆς ἀμυντικῆς της ἱκανότητος, τῶν συμμαχικῶν της δεσμῶν, τῆς ἰσχύος τοῦ ἐγχωρίου κομμουνισμοῦ, τῆς ποιότητος τῆς ἡγεσίας της, τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως κλπ.

γ) Ἐκτίμησις τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων ἀνάμεσα στὸν δυτικὸ καὶ στὸν κομμουνιστικὸ κόσμο: Δηλαδὴ μία προσεκτικὴ ἀνάλυσις καὶ σύγκρισις τῆς ἰσχύος καὶ τῶν δυνατοτήτων τῶν δύο κόσμων καθὼς καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀποφασιστικότητός των γιὰ χρησιμοποίησι τῆς πρώτης καὶ ἀξιοποίησι τῶν δευτέρων.

δ) Ἀκριβὴς καθορισμὸς τοῦ βαθμοῦ διαβρώσεως μιᾶς χώρας ἀπὸ τὸν κομμουνισμό: Δηλαδὴ διαπίστωσις τοῦ βαθμοῦ τῆς ἰδεολογικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς διεσδύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῆς διπλωματικῆς ἐπιρροῆς του ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν χώρα, ἀντικειμενικὴ ἐκτίμησις τῆς ἕλξεως ποὺ ἀσκεῖ ὁ ἀνατολικὸς πόλος στὴν κοινὴ γνώμη καὶ στὴν ἡγεσία της καὶ ἐξακρίβωσις τῆς ἰσχύος τοῦ ἐσωτερικοῦ κομμουνισμοῦ τῆς συνοδοιπορίας του καὶ τῆς ὀργανωτικῆς ἢ ἄλλης διεισδύσεώς του στὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα, τὸν κρατικὸ μηχανισμὸ κλπ.

ε) Πρόβλεψις τοῦ ρόλου ποὺ θὰ μπορέσῃ νὰ παίξῃ τὸ κομμουνιστικὸ στρατόπεδο στὴν περίπτωσι κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως σ' αὐτὴν τὴν χώρα. Δηλαδὴ νὰ εἶναι γνωστὸ ἀπὸ πρὶν τί δυνατότητες ἔχει ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος νὰ βοηθήσῃ στρατιωτικά, πολιτικά, ἠθικά, οἰκονομικὰ ἢ μὲ ὁποιονδήποτε ἄλλο τρόπο τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι σὲ μία δεδομένη χώρα.

Στὴν Δήλωσι τῶν 81 Κ.Κ. διακηρύσσεται ὅτι: *«οἱ χῶρες τοῦ νικηφόρου σοσιαλισμοῦ θὰ ἀσκοῦν τὴν κυρία ἐπιρροή τους πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἀναπτύξεως τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως»* καὶ ὅτι *«τὰ Κ.Κ. θεωροῦν σὰν διεθνιστικὸ*

καθῆκον τους νὰ καλέσουν τοὺς λαοὺς ὅλων τῶν χωρῶν νὰ ἑνωθοῦν, νὰ κινητοποιήσουν ὅλες τὶς ἐσωτερικὲς δυνάμεις τους, νὰ ἐνεργήσουν δραστήρια καὶ στηριζόμενοι στὴν βοήθεια τοῦ παγκοσμίου σοσιαλιστικοῦ συστήματος, νὰ ἀποφύγουν ἢ νὰ ἀποκρούσουν ἀποφασιστικά τὴν ἐπέμβασι τῶν ἰμπεριαλιστῶν στὶς ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ ὁποιασδήποτε χώρας ποὺ θὰ ἐπαναστατοῦσε».

Ὅπως βλέπουμε λοιπόν, οἱ περισσότεροι παράγοντες ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ κομμουνισταὶ ἐξαρτοῦν τὴν ἀπόφασί τους γιὰ τὴν κήρυξι τῆς ἐπαναστάσεως στὴ μιὰ ἢ στὴν ἄλλη χώρα, ἀναφέρονται στὶς διεθνεῖς συνθῆκες καὶ στὴν εἰδικὴ θέσι ποὺ κατέχει ἡ κάθε χώρα μέσα σ' αὐτὲς τὶς γενικώτερες συνθῆκες. Μὲ βάσι αὐτὰ τὰ κριτήρια ἐπισημαίνονται τὰ σημεῖα ὅπου εἶναι δυνατὴ κάθε φορὰ ἡ ἀνάληψις ἀμέσου κομμουνιστικῆς δράσεως. Πρόκειται γιὰ τὴν τελειοποίησι ποὺ πῆρε στὴν σύγχρονη ἐποχή, ἡ λενινιστικὴ ἀρχὴ τοῦ «ἀσθενοῦς κρίκου».

Τέτοιος κρῖκος γιὰ τοὺς κομμουνιστὰς θεωρεῖται μία χώρα πού:

α) Ἀντιμετωπίζει σοβαρὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα.

β) Ἔχει ἀξιόλογο ἐσωτερικὸ κομμουνιστικὸ κίνημα.

γ) Ἕλκεται γιὰ ὁποιουσδήποτε λόγους πρὸς τὸν ἀνατολικὸ πόλο.

δ) Δὲν εἶναι κατοχυρωμένη μὲ διεθνεῖς ἐγγυήσεις ἐναντίον τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς ἢ γενικῶς ἡ Δύσις δὲν εἶναι ἀποφασισμένη νὰ τὴν προστατεύση μὲ ὅλα τὰ μέσα.

ε) Προσφέρεται γιὰ ἄμεση ἢ ἔμμεση ἐπέμβασι τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ,

Καὶ σὰν εὐνοϊκὴ στιγμὴ γιὰ νὰ σπάση αὐτὸς ὁ ἀσθενὴς κρῖκος θεωρεῖτα ἡ ἐποχὴ ποὺ ὁ δυτικὸς κόσμος:

α) Ἀντιμετωπίζει κάποια κρίσι ἢ ἄλλες δυσχέρειες.

β) Δὲν ἔχει ἑνιαία γραμμὴ καὶ

γ) Δὲν εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀντιδράση ἀμέσως καὶ ἀποφασιστικά, ἐνῶ

δ) Ἀντιθέτως ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος μπορεῖ νὰ ἐπέμβη κατὰ τὸν ἕνα ἢ κατὰ τὸν ἄλλο τρόπο χωρὶς νὰ διακινδυνεύση τὰ πάντα.

Τέτοιου εἴδους «κρῖκοι» ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις ἦσαν, εἶναι ἢ μποροῦν νὰ εἶναι ἡ Μογγολία ἡ Πολωνία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Κίνα, ἡ Κορέα, τὸ Βιὲτ Νάμ, ἡ Οὐγγαρία, τὸ Θιβέτ, τὸ Κεμόϋ, τὸ Βερολῖνο, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Γουατεμάλα, ἡ Κούβα, τὸ Κογκό, τὸ Λάος κλπ.

5. Ἡ προπαρασκευὴ τῆς ἐπαναστάσεως

Ἀφοῦ εἴδαμε πῶς διαλέγει τὸν στόχο του ὁ κομμουνισμός, ἂς δοῦμε τώρα πῶς προετοιμάζεται μία κομμουνιστκὴ ἐπανάστασις στὴν σύγχρονη ἐποχή.

α) Μὲ τὴν «πάλη τῶν τάξεων».

Ἐσωτερικά, ἐπιδιώκεται συστηματικὰ ἡ ὄξυνσις τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, ἡ ἔντασις τῆς ταξικῆς πάλης, ἡ διάσπασις τῶν ἐθνῶν, ποὺ ἀποτελοῦν στόχο τοῦ κομμουνισμοῦ, σὲ ἀντιμαχόμενες τάξεις.

Ἡ πάλη αὐτή, γιὰ νὰ προσελκύση ὅσο τὸ δυνατὸν πλατύτερες μᾶζες, πρέπει νὰ γίνεται, ὅπως ὅρισε ἡ σύσκεψις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Κ.Κ. τῆς Εὐρώπης, ποὺ συνῆλθε στὴν Ρώμη τὸν Νοέμβριο τοῦ 1959, μὲ συνθήματα ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ πλατειὰ καὶ δημοκρατικά. Τέτοια συνθήματα εἶναι: «Ἡ πάλη κατὰ τῶν μονοπωλίων», «ἡ πραγματοποίηση ἀγροτικῶν μεταρρυθμίσεων», «ἡ προστασία τῆς μικρῆς ἀγροτικῆς ἰδιοχτησίας καὶ τῶν ἄλλων μικρῶν καὶ μεσαίων παραγωγῶν ἀπὸ τὴν συνθλιπτικὴ κυριαρχία τῶν μονοπωλίων», «ἡ πάλη γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν δημοκρατία», ὁ «ἀγώνας γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία», «ἡ πάλη γιὰ τὰ πιὸ φλέγοντα αἰτήματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῶν καθημερινῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων, γιὰ τὴν ὑπεράσπιση καὶ διεύρυνση τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν».

Ἔτσι θὰ σχηματισθῆ ἕνα «ἑνιαῖο μέτωπο» ποὺ θὰ κινητοποίηση πλατειὲς λαϊκὲς δυνάμεις πρὸς ὄφελος τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

Μὲ τέτοια συνθήματα περὶ «Ἐθνικῆς Δημοκρατικῆς Ἀλλαγῆς», μὲ ἠχηρὰ προγράμματα ποὺ ἱκανοποιοῦν στὰ λόγια τὰ συμφέροντα τῶν περισσοτέρων κοινωνικῶν τάξεων, *«ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ μιὰ γρήγορη πορεία τῆς ἐπανάστασης πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνατροπῆς».*

Καὶ ἔτσι, *«ἡ ἐκπλήρωσι τῶν πανδημοκρατικῶν καθηκόντων γίνεται ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τὸ πέρασμα στὸ σοσιαλισμὸ» («Κομμουνίστ», 13)1960).*

Ἡ παληὰ λοιπὸν ἀρχὴ τοῦ μαρξισμοῦ γιὰ τὴν πάλη τῶν τάξεων ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύη. Καὶ ἡ πάλη αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆται σὰν ἡ κινητήρια δύναμις τῆς ἐπαναστάσεως, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι στὴν σύγχρονη ἐποχὴ διεξάγεται μὲ συνθήματα ποὺ ἀντὶ νὰ εἶναι στενά, ταξικά, εἶναι πλατειά, «πανδημοκρατικά».

Γι' αὐτὸ ὁ κομμουνισμὸς δὲν σταματᾶ οὔτε στιγμὴ τὶς προσπάθειές του γιὰ καλλιέργεια τοῦ ταξικοῦ μίσους καὶ γιὰ τὴν διάσπασι κάθε δυτικοῦ ἔθνους σὲ ἀλληλομαχόμενες τάξεις, ἔστω καὶ ἂν σ' αὐτὲς δίνει πλατειὲς ὀνομασίες («λαὸς»— ὀλιγαρχία», «ἐργαζόμενοι» — «μονοπώλια»).

Γι' αὐτὸ ὁ κομμουνισμὸς δὲν σταματᾶ οὔτε στιγμὴ τὸν ἀγώνα του κατὰ τῶν «ρεφορμιστῶν» καὶ κατὰ τῶν «ἀναθεωρητικῶν» (ρεβιζιονιστῶν) ποὺ διαδίδουν ἀπόψεις ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ὁδηγοῦν πρὸς κάποια «ταξικὴ εἰρήνη» δηλ. πρὸς μιὰ εἰρήνη ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς τάξεις.

Ταυτόχρονα ὅμως ἐπειδὴ τὴν ταξική του πάλη στὶς σύγχρονες συνθῆκες ὁ κομμουνισμὸς τὴν διεξάγει μὲ «πανδημοκρατικὰ συνθήματα», καταφέρεται καὶ ἐναντίον τῶν «δογματιστῶν — σεχταριστῶν» ποὺ ἐπιμένοντας στὰ παληὰ ὀρθόδοξα καὶ στενὰ ταξικὰ συνθήματα, δυσκολεύουν τὴν ἐξαπάτησι τῶν εὐρυτέρων λαϊκῶν μαζῶν καὶ τὴν κινητοποίησί τους (ἐν ἀγνοίᾳ τους καὶ στὸ ὄνομα «πανδημοκρατικῶν» λέξεων) ὑπὲρ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως. Ὅπως γράφουν ὁ Μπελιακὼφ καὶ ὁ Μπουρλάτσκι, *«τὰ ὑπερεπαναστατικὰ στὴ μορφὴ συνθήματα μποροῦν νὰ ἀπομονώσουν τὰ Κ.Κ. ἀπὸ τὶς μάζες καὶ συνεπῶς νὰ ὑποσκάψουν σὲ τελευταία ἀνάλυση τὴν ὑπόθεση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης».*

Ἂν λοιπὸν ὁ κομμουνισμὸς παριστάνει τὸν «δημοκρατικὸ» καὶ περιβάλλεται τὸν μανδύα τῆς «νομιμότητος» αὐτὸ τὸ κάνει γιὰ νὰ ἐπιτύχη εὐκολώτερα τὴν ἀνατροπὴ ποὺ ἐπεδίωκε καὶ ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ ἐπιδιώκη.

β) Μὲ τὸν «προλεταριακὸ διεθνισμό».

Τὸ κήρυγμα γιὰ τὴν «πάλη τῶν τάξεων» συμπληρώνεται μὲ τὸ κήρυγμα γιὰ τὸν δῆθεν «προλεταριακὸ διεθνισμό».

Μὲ τὸ πρῶτο σύνθημα οἱ κομμουνισταὶ ἐπιδιώκουν νὰ διασπάσουν τὶς ἐχθρικὲς κοινωνίες σὲ ἀντίμαχες παρατάξεις, νὰ τὶς ἐξωθήσουν σὲ ἐμφύλιες διαμάχες, νὰ τὶς ἐξασθενήσουν καὶ νὰ τὶς ἀποδιοργανώσουν.

Μὲ τὸ δεύτερο σύνθημα, ἐπιδιώκουν νὰ μετατρέψουν ἕνα τμῆμα τῆς ἀντίπαλης κοινωνίας σὲ ὄργανό τους, σὲ δική τους 5η φάλαγγα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου.

Μὲ τὸ σύνθημα περὶ «πάλης τῶν τάξεων», οἱ κομμουνισταὶ προσπαθοῦν νὰ ἀντικαταστήσουν τὸν παληὸ πατροπαράδοτο χωρισμὸ τῶν ἀνθρώπων κατὰ ἔθνη, μὲ τὸν χωρισμό τους σὲ «τάξεις» ἀντίθετες ποὺ πολεμοῦν μεταξύ τους μέσα στὸ ἴδιο ἔθνος. Ἔτσι ὑπονομεύουν τὴν συνοχὴ ἑνὸς ἔθνους καὶ κλονίζουν τὴν ἐθνικὴ συνείδησι.

Μὲ τὸ σύνθημα περὶ «προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ» προσπαθοῦν νὰ καταστήσουν τοὺς «προλεταρίους» ἑνὸς ἔθνους ἀλληλέγγυους μὲ τὶς χῶρες ἐκεῖνες ὅπου ὑπάρχει ἡ λεγομένη «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου». δηλ. τὸ κομμουνιστικὸ καθεστώς.

Ἔτσι κατὰ τοὺς κομμουνιστάς, οἱ ἕλληνες λ.χ. χωρίζονται σὲ «ἀστοὺς» καὶ σὲ «προλετάριους» ποὺ εἶναι κατ' ἀνάγκην ἐχθροὶ μεταξύ τους καὶ βρίσκονται σὲ διαρκῆ πόλεμο («πάλη τῶν τάξεων»). Σὲ περίπτωσι λοιπὸν συγκρούσεως μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος ὅπου ὑποτίθεται ὅτι κυβερνοῦν οἱ «ἀστοὶ» καὶ Βουλγαρίας ὅπου δῆθεν κυβερνοῦν οἱ «προλετάριοι», ἡ θέσις τοῦ ἕλληνα «προλετάριου» δὲν εἶναι στὸ ἑλλη-

νικὸ στρατόπεδο, ἀλλὰ στὸ πλευρὸ τῆς κομμουνιστικῆς Βουλγαρίας, ἐναντίον τῆς πατρίδος του! («προλεταριακὸς διεθνισμός»).

Μὲ τὸν «προλεταριακὸ διεθνισμὸ» λοιπὸν ἐπιδιώκεται ἡ κατάλυσις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἡ δημιουργία ὁμάδων, ὀργανώσεων καὶ κομμάτων ποὺ θὰ εἶναι στὴν ὑπηρεσία ξένων κρατῶν, τῶν κομμουνιστικῶν κρατῶν καὶ ποὺ θὰ ἔχουν τὴν διάθεσι ὁποιαδήποτε στιγμὴ νὰ δράσουν κατὰ τοῦ ἔθνους των, ὑπὲρ τῆς «παγκοσμίου ἐπαναστάσεως».

γ) Μὲ τὸν «ἀγῶνα γιὰ τὴν εἰρήνη».

Βασικὸ στοιχεῖο τῆς ταξικῆς πάλης ποὺ ὑποδαυλίζει ὁ κομμουνισμός, εἶναι καὶ ὁ λεγόμενος «ἀγώνας γιὰ τὴν εἰρήνη». Ἡ σημασία αὐτοῦ τοῦ συνθήματος ἔγκειται σὲ τρία σημεῖα:

Πρῶτον, στὸ ὅτι προσελκύει τὶς εὐρύτερες λαϊκὲς μάζες, ποὺ ὅπως εἶναι φυσικὸ ἐπιθυμοῦν τὴν εἰρήνη, στὸ κομμουνιστικὸ Ἑνιαῖο Μέτωπο.

Δεύτερον στὸ ὅτι ἀνατρέπει τὴν ἀντικομμουνιστικὴ διαφώτισι τῶν μαζῶν καὶ τὴν ἐπισήμανσι τῆς ἐξωτερικῆς ἀπειλῆς, ποὺ ἔχει τὸ ἀνεπιθύμητο γιὰ τοὺς κομμουνιστὰς ἀποτέλεσμα νὰ ἀμβλύνη τὴν λεγόμενη «πάλη τῶν τάξεων».

Καὶ τρίτον στὸ ὅτι ἡ εἰρηνιστικὴ προπαγάνδα ὁδηγεῖ, ἂν ἐπιτύχη, στὸν ἀφοπλισμὸ ἑνὸς ἔθνους, καὶ συνεπῶς στὴν στέρησί του ἀπὸ τὴν δυνατότητα νὰ ἀμυνθῆ ἐναντίον τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὅπως βλέπουμε λοιπόν, ἡ εἰρηνιστικὴ προπαγάνδα τῶν κομμουνιστῶν, εἶναι γι' αὐτοὺς ἕνα μέσο ταξικῆς πάλης.

Μὲ αὐτὸ ἐφησυχάζουν τὶς μᾶζες (καὶ συχνὰ ὄχι μόνον αὐτὲς) ἀνατρέπουν τὴν ἀντικομμουνιστικὴ διαφώτισι, διευκολύνουν τὴν ποικιλόμορφη κομμουνιστικὴ διείσδυσι, προωθοῦν τὴν συγκρότησι τοῦ Ἑνιαίου, Μετώπου, ἀφοπλίζουν τὸν ἀντίπαλό τους καὶ ἔτσι ὡριμάζει ἡ ἐπανάστασις.

Ἡ «εἰρήνη» ὅπως τὴν ἐννοοῦν καὶ ὅπως χρησιμοποιοῦν αὐτὸν τὸν ὅρο οἱ κομμουνισταί, εἶναι ἕνα καθαρὰ ταξικὸ ὅπλο.

Ἄλλωστε, ἐνῶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐμποδίζονται καθόλου ἀπὸ τὴν εἰρηνιστικὴ προπαγάνδα τους στὴν διεξαγωγὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ τους πολέμου πείθουν ἐν ὀνόματι τῆς «εἰρήνης» μιὰ μεγάλη μερίδα τοῦ δυτικοῦ κόσμου νὰ ἀντιτάσσεται σὲ κάθε συλλογικὴ ἐνέργεια τῆς Δύσεως γιὰ διάσωσι ἢ ἀποκατάστασι τοῦ θραυομένου κρίκου. Ἔτσι οἱ κομμουνισταὶ «σπάζουν κρίκους» στὴν Τσεχοσλοβακία, στὴν Οὐγγαρία, στὸ Θιβέτ, στὸ Λάος, στὴν Κοῦβα, καὶ ἡ Δύσις δὲν ἐπεμβαίνει, γιατὶ πρέπει τάχα νὰ σώση τὴν εἰρήνη!

δ) Μὲ τὴν κομμουνιστικὴ διείσδυσι.

Τὸ κομμουνιστικὸ στρατόπεδο προσπαθεῖ πότε μὲ τὶς ἀπειλὲς καὶ τὸν ἐκφοβισμό, πότε μὲ τὶς δελεαστικὲς προτάσεις καὶ ὑποσχέσεις νὰ διεισδύση στὴν χώρα «ἀσθενῆ κρῖκο» καὶ νὰ τὴν ἑλκύση πρὸς τὸ μέρος του.

Πλευρὲς αὐτῆς τῆς προσπάθειας εἶναι οἱ ἀπειλὲς γιὰ πυρηνικὴ καταστροφή, ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀντιαμερικανισμοῦ, οἱ οἰκονομικὲς προσφορὲς κλπ.

Ἀπὸ τὴν Δήλωσι τῆς Μόσχας, συνάγεται ὅτι βασικὸ καθῆκον τῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς σήμερα εἶναι ἡ δημιουργία ἑνὸς ἑνιαίου παγκοσμίου μετώπου ὅλων τῶν «ἀντιμπεριαλιστικῶν» δυνάμεων ἐναντίον τῶν Η.Π.Α. Σύμφωνα μὲ τὴν Δήλωσι, οἱ κομμουνισταί, πρέπει παντοῦ, νὰ ἐπιδιώκουν τὴν συνένωσι τῶν ἀντιδυτικῶν, ἀντιαμερικανικῶν, οὐδετεροφίλων δυνάμεων καὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν ὁποιαδήποτε ἀντιαμερικανικὴ τάσι γιὰ νὰ προωθήσουν τὴν δημιουργία ἑνὸς ἀντιαμερικανικοῦ μετώπου. Σκοπὸς τους εἶναι ἡ ἀπομόνωσις τῆς κυρίας δυνάμεως τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ὥστε νὰ διασπάσουν αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὶς δυνατότητες ἀμύνης του.

Ὁ ἀντιαμερικανισμὸς καὶ γενικώτερα ἡ καλλιέργεια ἀντιδυτικοῦ πνεύματος (ἀντιγερμανισμὸς κλπ.) συμπληρώνεται μὲ τὴν ἀντίστοιχη καλλιέργεια συμπαθειῶν πρὸς τὸν ἀνατολικὸ κόσμο, ποὺ κατὰ τὴν Δήλωσι τῆς Μόσχας, *«μὲ τὴν δύναμη τοῦ παραδείγματός του ἐπαναστατικοποιεῖ τοὺς ἐργάτες στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες καὶ τοὺς ἐμπνέει στὸν ἀ-*

γώνα ἐναντίον τοῦ καπιταλισμοῦ» (*Πράβντα, 6 Δεκ. 1960*).

Ὅσο γιὰ τὶς οἰκονομικὲς προσφορὲς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου, ἡ Δήλωσις εἶναι σαφής: *«Οἱ χῶρες τοῦ νικηφόρου σοσιαλισμοῦ, μὲ τὴν οἰκονομική τους ἀνοικοδόμηση θὰ ἀσκοῦν τὴν κυρία ἐπιρροή τους πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἀναπτύξεως τῆς παγκοσμίου ἐπαναστάσεως»*

Καὶ τὸ «Κομμουνὶστ» προσθέτει: *«Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν ἐπιτυχιῶν τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν ὁ σοσιαλισμὸς ἀποχτᾶ ὅλο καὶ περισσότερη δύναμη ἕλξης γιὰ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου»*.

Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ οὐσιαστικὸ νόημα τῆς ἐντυπωσιακῆς σοβιετικῆς ἐξορμήσεως πρὸς τὸ Διάστημα.

6. Ἡ μορφὴ τῆς ἐπαναστάσεως

Ὅταν, μὲ τὶς μεθόδους ποὺ περιγράψαμε πιὸ πάνω, ὡριμάσουν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐξαπόλυσι τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως, μὲ τὴν πρώτη εὐνοϊκὴ εὐκαιρία σημαίνει καὶ ἡ ὥρα γιὰ τὸ σπάσιμο τοῦ «ἀδυνάτου κρίκου».

Ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ τὶς δυνατότητες ἡ συντριβὴ τοῦ «ἀδυνάτου κρίκου» μπορεῖ νὰ γίνῃ εἴτε εἰρηνικὰ εἴτε μὲ τὴν ἔνοπλη βία.

Τόσο τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε. (1956) ὅσο καὶ οἱ παγκομμουνιστικὲς διασκέψεις τῆς Μόσχας (1957) καὶ τοῦ Βουκουρεστίου (1960) μίλησαν μόνο γιὰ δυνατότητα εἰρηνικῆς ἐπικρατήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ὄχι γιὰ βεβαιότητα.

Ἀπεναντίας ὑπογραμμίσθηκε πάντοτε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπογραμμίζεται ἀπὸ τὸν διεθνῆ κομμουνιστικὸ τύπο καὶ τὶς ἀποφάσεις ὅλων τῶν Κ.Κ. ὅτι οἱ κομμουνισταὶ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονοῦν, ὅτι εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ προσφύγουν στὴν βία γιὰ νὰ ἐπικρατήσουν καὶ ὅτι συνεπῶς πρέπει πάντοτε νὰ προπασκευάζωνται καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμοι γιὰ μιὰ τέτοια περίπτωσι.

Ἡ ἀνακοίνωσις τῆς διασκέψεως τοῦ Βουκουρεστίου (Ἰούνιος 1960) ἀνέφερε: *«Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψι μας ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ κατακτήσῃ ἡ ἐργατικὴ τάξις τὴν νίκη στὴν σοσιαλιστική της ἐπανάσταση μὲ μὴ εἰρηνικὰ μέσα»* (*Πράβντα, 28 Ἰουνίου 1960 — Αὐγὴ 23 Ὀκτ. 1960*).

Στὸ ἄρθρο τους γιὰ τὴν «λενινιστικὴ θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης» ὁ Μπελιακὼφ καὶ ὁ Μπουρλάτσκι δηλώνουν ἀνοιχτὰ ὅτι: *«σὲ συνθῆκες ἐξαιρετικῆς ὄξυνσης τῶν ταξικῶν ἀντεθέσεων, ἡ ταξικὴ πάλη καὶ τὸ ἐθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα μποροῦν νὰ πάρουν τὴ μορφὴ ἐπαναστατικῶν πολέμων. Ἡ ἀναγνώριση τοῦ δίκαιου χαρακτήρα, τῆς νομιμότητας αὐτῶν τῶν πολέμων δὲν ἀντιφάσκει καθόλου πρὸς τὴν ἀρχὴ τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης»*.

Αὐτὴν τὴν θέσι ἄλλωστε ἐπανέλαβε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χρουστσὼφ στὸν λόγο του τοῦ Ἰανουαρίου 1961, δηλώνοντας ὄχι ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικὸ τὸ εἰρηνικὸ «πέρασμα στὸν σοσιαλισμό, ἀλλὰ ὅτι ἁπλῶς *«δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὸ τὸ πέρασμα στὸν σοσιαλισμὸ νὰ συνδέεται παντοῦ καὶ σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις μὲ τὴν ἔνοπλη ἐξέγερσι καὶ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Οἱ μορφὲς τοῦ περάσματος στὸν σοσιαλισμὸ μποροῦν νὰ εἶναι εἰρηνικὲς ἢ μὴ εἰρηνικές»* (*Αὐγή», 27 Ἰαν. 1961*).

Ἀπὸ ποῦ ὅμως, ἐξαρτᾶται ἂν ἡ ἐπανάστασις θὰ γίνῃ μὲ εἰρηνικὰ ἢ μὲ βίαια μέσα; Ἡ ἀπάντησις ποὺ δίνουν σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα οἱ κομμουνισταὶ εἶναι πολὺ ἁπλῆ. Αὐτό, λένε, ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ἀπὸ τὸν συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων.

Τί θὰ πῇ αὐτό; Αὐτὸ θὰ πῇ ὅτι ἂν οἱ κομμουνισταὶ ἀποκτήσουν τόση καὶ τέτοια δύναμι καὶ ἀντίπαλοί τους φθάσουν σὲ τέτοια ἀδυναμία, ὥστε νὰ εἶναι πραγματοποιήσιμη ἡ εἰρηνικὴ κομμουνιστικοποίησις μιᾶς χώρας, τότε βέβαια δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ βία. Ἂν ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν, τότε ἀσφαλῶς οἱ κομμουνισταὶ δὲν θὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν προοπτικὴ καταλήψεως τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ θὰ παραιτηθοῦν μόνον ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς εἰρηνικῆς καταλήψεώς της καὶ θὰ τὴν ἁρπάξουν μὲ τὴν βία.

Ὁ Μπελιακὼφ καὶ ὁ Μπουρλάτσκι τὸ λένε ξεκάθαρα στὸ ἴδιο πάντοτε ἄρθρο τους: *«Οἱ μορφές καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπανάστασης καθορίζονται ἀπὸ τὸν ἀντικειμενικὸ συσχετισμὸ τῶν ταξικῶν δυνάμεων... Ἂν δὲν ὑπάρξουν εὐνοϊκὲς συνθῆκες γιὰ τὸ εἰρηνικὸ πέρασμα στὸν σοσιαλισμό, τότε ἡ ἐπαναστατικὴ πάλη θὰ πάρει ἀναπόφευχτα μὴ εἰρηνικὲς μορφές»*.

Ὅπως βλέπουμε λοιπόν, οἱ κομμουνισταὶ δὲν ἀντιμετωπίζουν τὸ ζήτημα εἰρηνικὴ ἢ ἔνοπλη ἐπανάστασι, σὰν θέμα ἀρχῆς, ἀλλὰ σὰν ἕνα ἐντελῶς καθαρὰ τεχνικό, πρακτικὸ ζήτημα, ποὺ ἐξαρτᾶται ὄχι ἀπὸ κάποιο ἱερὸ Δόγμα ἀλλὰ ἀπὸ τὶς συγκεκριμένες ἑκάστοτε περιστάσεις. Οἱ δύο σοβιετικοὶ ποὺ ἀναφέραμε τὸ διευκρινίζουν: *«Προοπτικὲς μὴ εἰρηνικοῦ περάσματος στὸ σοσιαλισμὸ ὑπῆρχαν παλιότερα καὶ ὑπάρχουν καὶ τώρα. Ἔτσι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ νέο, ἀπὸ ἄποψη ἀρχῶν, στὴ θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης»*.

Μὲ ἄλλα λόγια οἱ κομμουνισταὶ πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν δύο δρόμοι ποὺ ὁδηγοῦν πρὸς τὴν ἐξουσία. Ὁ δρόμος τῆς ἀνοικτῆς βίας ποὺ παραμένει πάντοτε ὁ βασικός, καὶ ὁ εἰρηνικὸς κοινοβουλευτικὸς δρόμος ποὺ παρουσιάζεται σὰν μία πιθανὴ ἐξαίρεσις. Ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις καὶ τὶς συνθῆκες κάθε χώρας θὰ ἀκολουθήσουν εἴτε τὸν ενα εἴτε τὸν ἄλλο δρόμο, ἐκεῖνον βέβαια ποὺ τοὺς συμφέρει περισσότερο, ἐκεῖνον ποὺ θὰ τοὺς παρέχῃ μεγαλύτερες πιθανότητες ἐπικρατήσεως.

Πάντως καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωσι, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχνοῦμε ποτέ, θὰ ἔχουμε «ἐπανάστασι», δηλαδὴ πλήρη ἀνατροπὴ τῶν θεσμῶν, τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀξιῶν τῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας καὶ ἀπόλυτη ἐπιβολὴ τῶν «σοσιαλιστικῶν», δηλ. τῶν κομμουνιστικῶν θεσμῶν, ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν. Ἡ ἀνατροπὴ αὐτὴ συνεπάγεται ὁπωσδήποτε, ἔστω καὶ μετὰ τὴν μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο κατάληψι τῆς ἐξουσίας, τὴν χρῆσι τῆς βίας. Ἀκόμη λοιπὸν καὶ ἡ «εἰρηνικὴ» κατάληψις τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς περικλείει τὴν ἔννοια τῆς «ἐπαναστατικῆς» βίας, τῆς δυναμικῆς ἀνατροπῆς, τῆς ἐξωκοινοβουλευτικῆς δράσεως καὶ τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Στὸν λόγο του ποὺ προαναφέραμε, ὁ Χρουστσὼφ εἶπε, μιλῶντας γιὰ τὴν περίπτωσι τῆς εἰρηνικῆς ἐπικρατήσεως τῶν κομμουνιστῶν: *«Καὶ στὴν περίπτωσι αὐτὴ δὲν πρόκειται μόνο γιὰ ἐκλογικὲς μάχες. Μ' αὐτὰ ἀσχολοῦνται οἱ ρεφορμιστές. Γιὰ μᾶς ἀπαράβατος ὅρος εἶναι ἡ ἑνοποίησις καὶ συσπείρωσις τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, ἡ ἀνάπτυξις μαζικῆς ἐπαναστατικῆς δράσεως...ἡ ὕπαρξις ἰσχυροῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ... τὸ σπάσιμο τῆς στρατιωτικῆς γραφειοκρατικῆς μηχανῆς τῆς ἀστικῆς τάξεως... Ὁ δρόμος γιὰ τὸν σοσιαλισμὸ περνάει μέσα ἀπὸ τὴν προλεταριακὴ ἐπανάστασι καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου»*.

7. Τὰ στάδια τῆς ἐπαναστάσεως

Σήμερα, παντοῦ, σὲ ὅλες τὶς χῶρες καὶ σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις, χωρὶς καμμιὰ ἐξαίρεσι, οἱ κομμουνισταὶ ἐμφανίζουν τὴν ἐπανάστασί τους στὸ πρῶτο της στάδιο, σὰν «δημοκρατικὴ» καὶ τῆς δίνουν ἕνα φαινομενικὰ ἀνώδυνο «ἀστικοδημοκρατικὸ» περιεχόμενο.

Ἡ διαίρεσις τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως σὲ δύο φάσεις τὴν (ἀστο) «δημοκρατικὴ» καὶ τὴν «σοσιαλιστικὴ» κρίθηκε σὰν ἀναγκαῖος τακτικὸς ἑλιγμὸς ποὺ ἐπιτρέπει στοὺς κομμουνιστὰς νὰ ρίχνουν δημοκρατικὰ συνθήματα, νὰ προβάλλουν προγράμματα μιᾶς περιορισμένης ἀλλαγῆς ἀποδεκτικῆς ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔτσι νὰ προσεγγίζουν εὐρύτερα κοινωνικὰ στρώματα, νὰ προσεταιρίζονται ἀξιόλογες λαϊκὲς δυνάμεις καὶ νὰ μποροῦν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ συνεργασθοῦν μὲ διάφορα κόμματα, ὀργανώσεις καὶ προσωπικότητες. Ἔτσι συγκροτοῦν τὸ ἑνιαῖο μέτωπο τῆς λεγομένης «δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς», δημιουργοῦν βαθμιαῖα τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἐπανα-

στάσεώς των καὶ ὅταν πιὰ ἔρθη αὐτὴ ἡ ὥρα καὶ ἐξαπολυθῆ, τότε τὴν ὠθοῦν γοργὰ καὶ δυναμικὰ πρὸς τὸ δεύτερο, τὸ πραγματικὸ στάδιό της, τότε τῆς προσδίδουν τὴν ἀληθινὴ κομμουνιστική της μορφὴ καὶ τσακίζοντας μὲ τὴν ἀνοιχτὴ καὶ ἀδίσταχτη βία κάθε ἀντίδρασι καὶ διαφωνία ἀκόμη καὶ τῶν πιὸ στενῶν συνοδοιπόρων τους στὸν «κοινὸ» ἀγώνα γιὰ τὴν «δημοκρατικὴ ἀλλαγή», ἐγκαθιδρύουν τὴν ἀμείλικτη δικτατορία τους. Ἡ μέθοδος αὐτὴ ἐφαρμόσθηκε παλαιότερα μὲ ἀξιόλογη ἐπιτυχία στὴν Κίνα καὶ πιὸ πρόσφατα μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία στὴν Κούβα, ὅπου ἡ δημοκρατικὴ ἀντιδικτατορικὴ ἐπανάστασις, ἀφοῦ ἀνέτρεψε τὸν Μπατίστα, ὡδήγησε γοργά, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μικρὴ μεταβατικὴ περίοδο «δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς», στὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς δικτατορίας τῶν κομμουνιστῶν, ποὺ ἐξόντωσαν ἀλύπητα τοὺς ἥρωες καὶ ἡγέτες τοῦ ἀντιμπατιστικοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν «δημοκρατικὴ ἀλλαγή».

Ἐπίσης ἡ ἴδια τακτικὴ λίγο ἔλειψε νὰ ἐπιτύχη στὸ Κογκὸ καὶ στὸ Ἰράκ.

Τὸ ζήτημα λοιπὸν τῆς «δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς» δὲν εἶναι ζήτημα ἀρχῆς, ἀλλὰ τακτικῆς. Γι' αὐτὸ ἐνῶ παλαιότερα ἡ κομμουνιστικὴ ἀντίληψις ἦταν ὅτι ἡ ἀστικοδημοκρατικὴ ἀλλαγὴ χρειάζεται μόνο στὶς ἀνώριμες γιὰ τὸν «σοσιαλισμό» χῶρες, τώρα παρουσιάζεται σὰν ἀπαραίτητο στάδιο, ἀκόμη καὶ γιὰ τὶς πιὸ ἀνεπτυγμένες χῶρες. Καὶ αὐτὸ γιατὶ τὸ βασικὸ νόημα αὐτῆς τῆς «ἀλλαγῆς» δὲν εἶναι οἱ οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικοπολιτικὲς μεταρρυθμίσεις ἀλλὰ ἡ προσέλκυσις εὐρυτέρων δυνάμεων στὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι.

Ἡ δῆθεν «δημοκρατικὴ ἀλλαγή» εἶναι ἁπλῶς μιὰ μεταμφίεσις τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως, ποὺ φορᾶ γιὰ λίγο ἀστικὰ δημοκρατικὰ ροῦχα γιὰ νὰ μπορέση νὰ δημιουργήση «τὸ πλατὺ λαϊκὸ μέτωπο τῶν δυνάμεων τῆς ἀλλαγῆς».

Στὴν ἐποχή μας λοιπὸν ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις διεξάγεται συνήθως σὲ δύο φάσεις. Ἀρχικὰ προετοιμάζεται καὶ ἐξαπολύεται μὲ «πανδημοκρατικὰ» συνθήματα καὶ μετά, ἀφοῦ πραγματοποιήση ὡρισμένες μεταρρυθμίσεις ποὺ ἀνοίγουν τὸν δρόμο πρὸς τὴν νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ, παίρνει ἀνοικτὰ τὴν μορφὴ τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Αὐτὴ εἶναι ἡ γενικὴ τακτική. Σὲ εἰδικὲς ὅμως περιπτώσεις εἶναι φυσικὰ δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ μιὰ ἄμεση ἁρπαγὴ τῆς ἐξουσίας χωρὶς μεταβατικὰ στάδια. Ἂν οἱ κομμουνισταὶ βροῦν μιὰ εὐνοϊκὴ εὐκαιρία νὰ ἐπιβάλουν ἄμεσα τὴν δικτατορία τους θὰ τὸ κάνουν, ἀγνοώντας ὅλη τὴν τόσο χρήσιμη γι' αὐτοὺς φιλολογία τῶν «πανδημοκρατικῶν συνθημάτων». Τὸ λέει καθαρὰ κι' αὐτὸ τὸ «Κομμουνὶστ» γράφοντας: «*Ὅλα αὐτὰ δὲν ἀποκλείουν, ἐννοεῖται, τὴν ἄμεση κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη μὲ δημοκρατικὰ καὶ σοσιαλιστικὰ συνθήματα*» μὲ ἄμεσο βέβαια σκοπό: «τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ νέου, τοῦ σοσιαλιστικοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος».

8. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ

Ὅταν πραγματοποιηθῆ ἡ ἐπανάστασις, καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτο κιόλας στάδιό της, τῆς λεγόμενης «δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς», θὰ ἀρχίση ἡ φανερὴ ἐπέμβασις τοῦ κομμουνιστικοῦ στρατοπέδου μὲ σκοπὸ τὴν διάσωσι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν προώθησι τοῦ κομμουνιστικοῦ χαραἀνοικτῆς ἔνοπλης βίας, ποὺ παραμένει κτῆρα της.

Ἡ ἐπέμβασις αὐτὴ ἐκδηλώνεται μὲ ποικίλους τρόπους:

1ον. Προπαγανδιστικά, μὲ τὴν θορυβώδη καὶ ἐντυπωσιακὴ προβολὴ τῶν «ἐπιτεύξεων» τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου γιὰ νὰ πεισθῆ ὁ λαὸς τῆς χώρας—στόχου ὅτι ὁ μοναδικὸς σωστὸς δρόμος γιὰ μιὰ γρήγορη πορεία πρὸς τὴν πρόοδο εἶναι ὁ ἀνατολικός.

2ον. Μὲ τὴν «μετάδοσι τῆς πείρας γιὰ τὸν μετασχηματισμὸ τῆς κοινωνίας». Ἡ μετάδοσις αὐτὴ συντελεῖται μὲ τὴν ἐκπαίδευσι νέων στελεχῶν γιὰ ὅλους τοὺς τομεῖς σὲ εἰδικὲς σχολές, ποὺ λειτουργοῦν στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀποστολὴ «συμβούλων», τὴν

διοχέτευσι ἄφθονου ἔντυπου καὶ ἄλλου ὑλικοῦ καὶ μὲ ἄλλες τέτοιες ἐπαφές.

3ον. Μὲ τὴν χορήγησι οἰκονομικῆς βοήθειας καὶ γενικὰ μὲ τὴν συνεργασία στὸν οἰκονομικὸ τομέα. (Ἐκπαίδευσις στελεχῶν, ἐκτέλεσις ἔργων, ἐμπορικὴ ἐξάρτησις τῆς χώρας—στόχου κλπ.).

4ον. Μὲ τὴν παροχὴ ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ὑποστηρίξεως πρὸς τὸ «ἐπαναστατικὸ καθεστὼς» ἐναντίον τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν του. Ἡ ὑποστήριξις αὐτὴ δίδεται μὲ διπλωματικὲς καὶ ἄλλες μορφές. Σύναψι συμφώνων, ἀνταλλαγὴ φιλικῶν ἐπισκέψεων ἡγετῶν, συνεργασία στὸ Ο.Η.Ε., κινητοποίησι τῶν δυνάμεων τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ κατὰ πραγματικῆς ἢ φανταστικῆς ἀποπείρας ἀνατροπῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ καθεστῶτος ἐκ τῶν ἔσω ἢ ἐκ τῶν ἔξω κλπ.

Παραδείγματα Κούβας καὶ Κογκό.

5ον. Μὲ τὴν χορήγησι ἄφθονου πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ ἄλλης στρατιωτικῆς βοήθειας.

Παράδειγμα ἡ Κούβα, τὸ Ἰράκ κλπ.

6ον. Μὲ τὴν στρατιωτικὴ ἐπέμβασι ποὺ πραγματοποιεῖται εἴτε ἀνοικτὰ γιὰ νὰ διασωθῇ ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις ὅπως ἔγινε στὴν Οὐγγαρία, Πολωνία καὶ ἀνατ. Γερμανία, εἴτε ἔμμεσα γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ αὐτὴ ἡ ἐπανάστασις, ὅπως γίνεται στὸ Λάος.

Γενικά, ὁ ρόλος τοῦ κομμουνιστικοῦ συνασπισμοῦ εἶναι νὰ ἐνισχύσῃ ὁλόπλευρα τὴν ἐπανάστασι ποὺ ξέσπασε σὲ κάποιον «ἀσθενῆ κρῖκο», νὰ τὴν καθοδηγήσῃ καὶ κυρίως νὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν «ἀντεπανάστασι». Στὸν λόγο του τοῦ Ἰανουρίου 1961 ὁ Χρουστσὼφ ἐπανέλαβε τὴν περικοπὴ τῆς Δηλώσεως τῆς Μόσχας σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία: *«τὰ ΚΚ θεωροῦν διεθνιστικὸ χρέος τους, κινητοποιώντας ὅλες τὶς δυνάμεις τους καὶ στηριζόμενα στὴν ἰσχὺ τοῦ παγκοσμίου σοσιαλιστικοῦ συστήματος, νὰ ἀποτρέψουν ἢ νὰ ἀποκρούσουν τὴν ἐπέμβασι τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σὲ ὁποιαδήποτε χώρα ποὺ ἔχει ἐπαναστατήσει» («Πράβντα» 6 Δεκ. 1960). «Αὐγὴ 27 Ἰαν. 1961.*

9. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας τὰ ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω καταλήγουμε στὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

1ον. Ὁ κομμουνισμὸς ἐπιδιώκει τὴν κοσμοκρατορία ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν τελικὸ στρατηγικό του σκοπό.

2ον. Σὰν μοναδικὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὴν πραγματοποίησι αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ του, ὁ κομμουνισμὸς θεωρεῖ τὴν ἐπανάστασι.

3ον. Ὁ κομμουνισμὸς φοβᾶται μία γενικὴ ἔνοπλη ἀναμέτρησι. Γι' αὐτὸ ἡ ἐπανάστασίς του δὲν παίρνει τὴν μορφὴ μιᾶς γενικῆς ἐνόπλου ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ἀλλὰ διεξάγεται σταδιακὰ μὲ τὴν μορφὴ τῆς προοδευτικῆς ἀποσπάσεως χωριστῶν χωρῶν ἀπὸ τὸν δυτικὸ κόσμο.

4ον. Ἡ χώρα ποὺ πρόκειται νὰ ἀποσπασθῇ κάθε φορὰ ἀπὸ τὴν Δύσι καὶ νὰ ἐνταχθῇ στὴν Ἀνατολή, ἐπιλέγεται μὲ τὴν μέθοδο τοῦ «ἀσθενοῦς κρίκου». Ἐπισημαίνεται δηλ. ἡ χώρα ἐκείνη ποὺ ἀντιμετωπίζει μιὰ δύσκολη ἐσωτερικὴ κατάστασι, ποὺ δὲν προστατεύεται ἐπαρκῶς ἀπὸ τὴν Δύσι καὶ ὅπου μπορεῖ κατὰ κάποιο τρόπο νὰ ἐπέμβῃ ἡ Ἀνατολή. Ἡ χώρα αὐτὴ καθορίζεται σὰν στόχος τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

5ον. Ἡ προετοιμασία τῆς ἐπαναστάσεως στὴν χώρα — στόχο γίνεται:

—Μὲ τὴν συστηματικὴ ὑπόθαλψι τῆς πάλης τῶν τάξεων μὲ πλαστὰ πανδημοκρατικὰ συνθήματα.

—Μὲ τὴν εἰρηνιστικὴ προπαγάνδα, ποὺ ἀποβλέπει στὸν ἐφησυχασμό, τὴν ἀποκοίμησι καὶ τὸν ψυχολογικὸ καὶ ὑλικὸ ἀφοπλισμὸ τοῦ ὑποψηφίου θύματος.

—Μὲ τὴν γενικὴ ἐξωτερικὴ διείσδυσι καὶ ἐσωτερικὴ διάβρωσι.

6ον. Ὅταν προετοιμασθῇ ἐπαρκῶς τὸ ἔδαφος καὶ μόλις διαμορφωθῇ μία εὐνοϊκὴ συγκυρία τῶν διεθνῶν καὶ τοπικῶν περιστάσεων ξεσπᾷ ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, μπορεῖ νὰ γίνῃ εἴτε ἔνοπλα εἴτε εἰρηνικά, ἀλλὰ πάντως ὁπωσδήποτε

θὰ συνοδευθῆ ἀπὸ μία ἐπαναστατικὴ κινητοποίησι μαζῶν, ἀπὸ τὴν πλήρη ἀνατροπὴ τῶν ἀρχῶν καὶ θεσμῶν τῆς Δημοκρατίας καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς βίας μὲ τὴν μορφὴ τῆς λεγομένης δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Πάντως κύρια μέθοδος παραμένει ἡ βία. Τὸ «εἰρηνικὸ πέρασμα στὸν σοσιαλισμό» ἀποτελεῖ μία πιθανὴ ἐξαίρεσι ποὺ προβάλλεται ἐντυπωσιακὰ γιὰ προπαγανδιστικοὺς λόγους.

7ον. Στὸ πρῶτο της στάδιο ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις ἐμφανίζεται σὰν δῆθεν ἁπλῆ «ἀλλαγή» μέσα στὰ καθιερωμένα πλαίσια τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Ἔθνους. Μόλις ὅμως αὐτὴ ἡ περιωρισμένη «ἀλλαγὴ» ἐκπληρώση τὸν προορισμό της ἐπέρχεται ἡ ριζικὴ ἀνατροπή, τὸ πραγματικὸ στάδιο τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

8ον. Μὲ τὴν ἔναρξί της, ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις δέχεται τὴν ἀμέριστη ἀνοικτὴ ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ ἐνίσχυσί της ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ συνασπισμό, ὁ ὁποῖος ἐπεμβαίνει στὸν ἀνώτερο δυνατὸ βαθμὸ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας, τῆς διασώσεως, τῆς σταθεροποιήσεως καὶ τελικὰ τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγῳ σοβαρῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἡ «Σοβιετολογία» παρουσιάζει τελευταῖα κάποια ἀταξία ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς κυκλοφορίας της.

Τὸ περιοδικό μας ἀπευθύνει γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ἐπείγουσα ἔκκλησι σὲ ὅλους τοὺς φίλους του νὰ τὸ διαδόσουν καὶ νὰ τὸ ὑποστηρίξουν οἰκονομικῶς ὥστε νὰ μπορέση νὰ συνεχίση τὴν ἔκδοσί του μὲ τὴν παληά του τάξι καὶ ἀκρίβεια.